

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA PEKİŞTİRME

YAZAR
Vehbi AKDİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. SALİM KÜÇÜK

ORDU- 2024

TEZ KABUL SAYFASI

Vehbi AKDİ tarafından hazırlanan “**Türkiye Türkçesi Ağzlarında Pekiştirme**” başlıklı bu çalışma, **24.05.2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **DOKTORA tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Prof. Dr. Salim Küçük ODÜ / Fen Edebiyat Fakültesi	İmza
Üye	Prof. Dr. Leyla Karahan TOBB Üniv./ Fen-Edebiyat Fak.	İmza
Üye	Prof. Dr. Mevhibe Coşar KTÜ/ Edebiyat Fak.	İmza
Üye	Prof. Dr. İlker Aydın ODÜ/ Eğitim Fak.	İmza
Üye	Doç. Dr. Hüseyin Yıldız ODÜ/ Fen-Edebiyat Fak.	İmza

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Vehbi AKDİ

ÖZET

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA PEKİŞTİRME

VEHBİ AKDİ

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirme amaçlı genişlemeler, ekler ve ek genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmelerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma, Türkiye genelinde araştırmacılar tarafından geçmişten bugüne kadar derlenip ilgili eserlerde yer alan dil incelemesi, metin ve sözlük kısımlarının oluşturulan literatür çerçevesinde ele alınması ile yapılandırılmıştır. Araştırmanın temel amacı, Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı genişlemeleri, eklerle ve ek genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmelerin hangi şekillerde ortaya çıktığını, kurallarını, ağız bölgelerine göre benzerliklerini ve farklılıklarını tespit etmektir. Bu kapsamda kelime sonunda ünlü-ünsüz türemeleri; ünsüz ikizleşmesi; ön hece türemesi, kelime sonunda meydana gelen hece türemesi; çekim ve yapım ekleri gibi gramer unsurları ile yapılan pekiştirmeler, pekiştirme amaçlı fiilimsi genişlemeleri ve bu eklerde görülen genişlemelerin ağız bölgelerine göre karşılaştırılmaları yapılmış ve bir anlatım yolu olan bu dil zenginliğinin ağızlardaki kullanım şekilleri belirlenmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kelime tabanında ses olayına bağlı pekiştirmeler ile ek ve ek genişlemesi yoluyla gerçekleşen pekiştirmeler üzerine yapılan bu araştırma, idari ve siyasi bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti toprakları ile sınırlı tutulmuştur. Pekiştirme türleri, bir araştırma konusu olarak kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı genişlemeler, çekim ekleri, çekim eki genişlemelerine bağlı pekiştirmeler, yapım ekleri ile yapılan pekiştirmeler, fiilimsi eklerinin genişlemesine bağlı pekiştirmeler yönünden değerlendirilmiştir. Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bulgular kısmında betimsel analizler yapılarak elde edilen sonuçlar ayrıca görselleştirilmiştir. Kelime tabanlarında meydana gelen pekiştirmeler veri çeşitliliği bakımından Batı grubunda yoğunlaşmış durumdadır. Bu çeşitliliğin temel sebebi Batı grubunun diğer ana ağız gruplarına göre geniş alana sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Veri çeşitliliği diğer gruplara göre Batı grubu ağızlarında da çekim ve yapım ekleriyle yapılan pekiştirmelerde kendini göstermektedir. Pekiştirme anlam olayı, art zamanlı tarihsel süreçlerin eş zamanlı yansımaları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum gerek kelime tabanında ses olayına bağlı meydana gelen genişlemelerde gerek çekim ve yapım ekine dayalı genişlemelerde gerekse eylemsi eklerinin genişletilmesiyle yapılan pekiştirmelerde tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi ağızları, Pekiştirme, Kelime tabanında pekiştirme, Ek ve ek genişlemesine bağlı pekiştirme

ABSTRACT

DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

INTENSIFIERS IN TÜRKİYE TURKISH DIALECTS

VEHBİ AKDİ

This study aims to examine the intensification of word bases in the dialects of Türkiye Turkish dialects by means of phonetic events, affixes and affix extension. The study is structured by analyzing the language analysis, text and dictionary sections compiled by researchers across Türkiye from past to present and included in the relevant works within the framework of the literature. The main objective of the research is to identify the forms, rules, similarities, and differences of extensions related to phonetic events in the word bases, as well as intensifications made through affixes and affix extensions, across different dialect regions in Türkiye. In this context, vowel-consonant derivations at the end of the word, consonant twinning, pre-syllable derivations, syllable derivations at the end of the word, intensification made with grammatical elements such as inflectional and constructional affixes, verb-phoneme expansions for intensification purposes and the extensions seen in these affixes were compared according to the dialect regions and the usage patterns of this language richness, which is a way of expression, in the dialects were determined. This research on intensifiers related to phonetic events in word bases and intensifiers through affixes and affix extensions in Turkish dialects is limited to the territories of the Republic of Türkiye in an administrative and political context. The intensification types were evaluated in terms of extensions related to phonetic events in word bases, intensifications with inflectional affixes, extensions based on inflectional affix intensification, intensifications with derivational affixes, and intensifications based on the extension of verbal affixes. The document analysis method was used in the research. In the findings section, descriptive analyses were conducted and the obtained results were also visualized. Intensifications occurring in word bases are concentrated in the Western group in terms of data variety. The main reason for this diversity is the wider area covered by the Western group compared to other main dialect groups. The data variety also manifests itself in the intensifications made with inflectional and derivational affixes in the Western group dialects compared to other groups. The intensification semantic phenomenon emerges as a simultaneous reflection of diachronic historical processes. This situation has been identified in extensions related to phonetic events in word bases, extensions based on inflectional and derivational affixes, and intensifications made with the extension of verbal affixes.

Key Words : Türkiye Turkish dialects, Intensifiers, Intensifiers at the word base, Intensifiers based on suffix and affix extension.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada kendi sosyal ağları içerisinde konuşurlarla derleme yöntemi ile elde edilerek kayda geçirilen metinlerin titizlikle incelenmesi suretiyle ve toplanan veriler ışığında, Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarının çeşitli ses olaylarıyla genişletilmesi ile ek ve ek genişlemelerine dayanan pekiştirme türleri tespit edilmiştir. Çalışma giriş, kuramsal çerçeve, yöntem, bulgular, sonuç ve öneriler bölümlerinden oluşmaktadır.

Tezin giriş bölümünde, alan yazın özetleriyle birlikte çalışmanın içeriğine dair yönlendirici bilgilere, çalışmanın önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. Kuramsal çerçeve başlıklı ikinci kısımda, tezin teorik alt yapısı oluşturularak alan yazında pekiştirmeye yönelik bilimsel yaklaşım ve değerlendirmeler üzerinde durulmuştur. Yöntem bölümünde ise araştırmamızda kullanılan metotlar hakkında bilgi verilmiştir. Bulgular bölümünde, söz konusu veriler Türkiye Türkçesi ağızlarının tasnifi esas alınarak işlenmiştir. Ayrıca çalışmada pekiştirmeler, iki ana başlığa ayrılarak kelime tabanında ses olaylarına bağlı pekiştirmeler ile ek ve ek genişlemelerine bağlı pekiştirmeler şeklinde incelenmiştir. Bu iki tasnif modeliyle Türkiye Türkçesi ağızlarındaki pekiştirme usullerinin ana ağız grupları içerisindeki görünümleri ortaya konulmuştur.

Çalışmada başta *Derleme Sözlüğü* (2019), *Tarama Sözlüğü* (2009), erişilebilen *TDK Söz Derleme Dergisi*'nin ulaşılabilen nüshaları, il veya ilçeler bazında dil incelemeleri yapılarak yayımlanan ağız araştırmaları çalışmaları ile yine aynı yöntemler gözetilerek oluşturulan doktora ve yüksek lisans çalışmaları, yörelere ait müstakil sözlükler, söz varlığı çalışmaları titizlikle incelenmiş ve bu kaynaklardan elde edilen veriler bulgular bölümünde kullanılmıştır. Alıntılar, alınan kaynaklardaki asıllarına sadık kalınarak teze aktarılmıştır. Aynı yöntem, alan yazına ait yapılan alıntılarda uygulanmıştır. Bunun yanı sıra pekiştirme teorisini desteklemek amacıyla konuşur kaynaklı alıntı cümlelerinde bağlamın önemi gözetilerek ilgili kaynaktan aktarım gerçekleştirilmiştir. Sonuç kısmında ana ağız grupları arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konularak çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Tezde ayrıca temelde iletişimi etkili kılmak, anlatıma dikkat çekmek veya konuşmanın önemini vurgulamak amacıyla yapılan pekiştirmelerin ele alınan usullerine yönelik ve ana ağız gruplarının sınıflandırılmasını esas alan iller bazında pekiştirme haritaları ve tablolarına yer verilmiştir. Çalışmanın bir derlem çerçevesinde oluşturulduğu göz önüne alındığında ve ileriki yıllarda Türkiye Türkçesi ağızlarına yönelik çalışmaların sürdürüleceği düşünüldüğünde yapılan tespit ve değerlendirmeler ile ulaşılan sonuçlarda zaman içerisinde birtakım değişiklikler olacağı bir gerçektir. Dolayısıyla bu tez, eksiksiz bir çalışma iddiasından uzak bir anlayışla yapılandırılmıştır.

Bu araştırma konusunun belirlenmesi, uzun bir zaman dilimine yayılan çalışmanın yönlendirilmesi, bulguların ve sonuçların çoğu kez irdelenerek değerlendirilmesi ve yazımın her

aşamasında yapmış olduğu büyük katkılarından dolayı tez danışmanım Sayın Hocam Prof. Dr. Salim Küçük'e şükranlarımı sunarım. Akademik çalışmalarıyla bilim camiasını derinden etkileyen, nesillerin yetişmesinde ve yetiştirilmesinde büyük emeği geçen, bu çalışmanın da ortaya çıkmasına gerek fikirleriyle gerekse doğrudan katkı sağlayan Kıymetli Hoca'mız Prof. Dr. Leyla Karahan Hanımefendi'ye Türklük bilimi adına minnetle teşekkür ederim. Ordu Üniversitesinde göreve başladığım dönemden beri bana her alanda rehberlik yapan, her zaman olduğu gibi bu akademik çalışmamın da teşekkülünde yol gösterici bir rol üstlenen Kıymetli Hocam Prof. Dr. İlker Aydın'a teşekkürü bir borç bildiğimi ifade etmek isterim. Doktora ders dönemlerinden itibaren gerek derslerde fikir dünyama sağladıkları katkılardan dolayı gerekse tezimin veri toplama süreçlerini, teorik alt yapısının meydana getirilmesini, verilerin işleme yöntemlerini kısaca tezimin her aşamasını yakından takip eden ve titizlikle inceleyerek tarafıma yeni ufuklar açan Doç. Dr. Hüseyin Yıldız ile Doç. Dr. Abdulkadir Öztürk'e teşekkür ederim. Söz konusu çalışmanın bilim dünyasına kazandırılmasına sağladığı imkânlardan ötürü Doç. Dr. Hasan Hüseyin Mutlu'yu ve teze her türlü teknik desteği sağlayarak çalışmanın görsel bir yönünün de ortaya çıkmasında hem önerileri hem el emeğiyle katkı sağlayan Araştırma Görevlisi Enes Çinpolat ve Muhammed Eren Uygur Bey'i burada anarak kendilerine teşekkür ederim.

Vehbi AKDİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ KABUL SAYFASI	ii
ETİK BEYANI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar	xiii
HARİTALAR	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1 Alan Yazın ve Alan Yazın Özetleri	6
1.2 Çalışmanın Konusu	9
1.3 Çalışmanın Amacı	10
1.4 Çalışmanın Önemi	11
1.5 Çalışmanın Sınırlılıkları	11
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1 Pekiştirme.....	15
2.2 Pekiştirmenin Türleri	24
2.3 Vurgu.....	26
2.4 Kelime Tabanlarında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler	30
2.4.1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler.....	30
2.4.2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	33
2.4.3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler	38
2.4.4 Ön Hece Türemesine (M, P, R, S) Bağlı Pekiştirmeler.....	41
2.4.5 Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	45
2.5 Ek ve Ek Genişlemesine Dayalı Pekiştirmeler.....	48
2.5.1 Çekim Eklerine ve Çekim Eklerinin Genişlemesine Dayalı Pekiştirmeler.....	48
2.5.1.1 Vasıta Hâli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	49
2.5.1.2 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler....	51
2.5.1.3 Ayrılma Hâli +A Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler (+DAn+A)	56
2.5.1.4 Kip Eki +di Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	57
2.5.1.5 Belirli Geçmiş Zaman + m Birimli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	57
2.5.1.6 Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler .	58
2.5.1.7 Belirli Geçmiş Zaman + y Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	59
2.5.1.8 Belirsiz Geçmiş Zaman + I Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	59
2.5.1.9 Düzensiz Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	60
2.5.1.10 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	60
2.5.1.11 Şart Kipi +se Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler.....	61
2.5.1.12 Arkaik Emir Kipinin Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler.....	62
2.6 Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler	63
2.6.1 İsimden İsim Yapan Ekler	67
2.6.1.1.1 +Ak (+ag, +ağ, +ağ, +ağ, +eyh)	67

2.6.1.1.2	+CAğIz, +CIğAz (+cAAz, +cagız, +cağez, +cAIz, +cas, +cās, +cavız, +cAz, +cĀz, +cıvaz, +cuğaz, +cuvaz, +çais, +çās).....	67
2.6.1.1.3	+CAk (+cAg, +cağ, +cağ, +Ceyh, +çağ, +şAk).....	68
2.6.1.1.4	+CIk/+Cuk (+clg, +cığ, +cılığ, +ciyh, +cuğ, +cuğ, +cüg, +cüyh, +jik) 68	
2.6.1.1.5	+cılağ/+culağ, (+culuğ), +cucah.....	68
2.6.1.1.6	+kA, +ko, +koli (+go)	69
2.6.1.1.7	+lAyIn (+lam, +lAn, +lein, +leğ, +lèn, +lèyn, +lien, +lin, +liyen, +liyin, +lUyUn, +nAyIn, +nèyin, +nayn, +nen, +niyin).....	69
2.6.1.1.8	+letin (< lAtIn) (+ledin, +leyitin, +nedin).....	70
2.6.1.1.9	+mAn (+ban)	70
2.6.1.1.10	+mat (+amat?, +ment?, +bet, +bent?)	70
2.6.1.1.11	+o.....	70
2.6.1.1.12	+oş (+oç).....	71
2.6.1.1.13	+rAk (+lAk, +lağ, +rağ, +reyh, +Irak, +Urak, +arak).....	71
2.6.1.1.14	+y.....	71
2.7	Fülimsi Ekleri ve Pekiştirme Amaçlı Genişlemiş Şekiller	73
2.7.1	Zarf-fiil Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	74
2.7.1.1	-(y)ArAk Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.....	74
2.7.1.2	-DIKÇA Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.....	76
2.7.1.3	-IncA Zarf-fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	77
2.7.1.4	-kAn Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler (kana/-kene, -kanı/keni, -kenez, -kenezleyin, -kanak/-kenek, -kanam/-kenem, -kanan/-kenen, -kenelicek, -kenlik, -kenelik, -kanları/-kenleri)	79
2.7.1.5	-mAdAn Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.....	82
3.	YÖNTEM.....	85
4.	BULGULAR.....	87
4.1	Kelime Tabanında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler.....	87
4.1.1	Doğu Grubu Ağızlarında Kelime Tabanında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler.....	87
4.1.1.1	Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	87
4.1.1.1.1	Kelime Tabanı + A Genişlemesi	87
4.1.1.1.2	Kelime Tabanı + I Genişlemesi.....	88
4.1.1.2	Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler.....	89
4.1.1.2.1	Kelime Tabanı +h Genişlemesi	90
4.1.1.2.2	Kelime Tabanı +g/h/k/yh Genişlemesi.....	90
4.1.1.2.3	Kelime Tabanı +m Genişlemesi	92
4.1.1.2.4	Kelime Tabanı + n Genişlemesi	94
4.1.1.2.5	Kelime Tabanı +t Genişlemesi	97
4.1.1.2.6	Kelime Tabanı + v Genişlemesi	97
4.1.1.2.7	Kelime Tabanı + y Genişlemesi	97
4.1.1.2.8	Kelime Tabanı + z Genişlemesi	98
4.1.1.3	Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler	99
4.1.1.4	Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	101
4.1.1.5	Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	103
4.1.2	Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Kelime Tabanında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler.....	104
4.1.2.1	Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	104
4.1.2.1.1	Kelime Tabanı +A Genişlemesi	104
4.1.2.1.2	Kelime Tabanı +I Genişlemesi.....	105

4.1.2.2	Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler.....	105
4.1.2.2.1	Kelime Tabanı +k Genişlemesi	105
4.1.2.2.2	Kelime Tabanı +l Genişlemesi	105
4.1.2.2.3	Kelime Tabanı +m Genişlemesi	106
4.1.2.2.4	Kelime Tabanı +n Genişlemesi	106
4.1.2.2.5	Kelime Tabanı +t Genişlemesi	107
4.1.2.2.6	Kelime Tabanı +y Genişlemesi	107
4.1.2.3	Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler	107
4.1.2.4	Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	108
4.1.3	Batı Grubu Ağzlarında Kelime Tabanlarında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler.....	108
4.1.3.1	Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	108
4.1.3.1.1	Kelime Tabanı +A Genişlemesi	108
4.1.3.1.2	Kelime Tabanı +I/U Genişlemesi.....	114
4.1.3.2	Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler.....	120
4.1.3.2.1	Kelime Tabanı +h Genişlemesi	122
4.1.3.2.2	Kelime Tabanı +ğ Genişlemesi	122
4.1.3.2.3	Kelime Tabanı +g/k/h Genişlemesi	122
4.1.3.2.4	Kelime Tabanı +l Genişlemesi	133
4.1.3.2.5	Kelime Tabanı +m Genişlemesi	134
4.1.3.2.6	Kelime tabanı + n Genişlemesi.....	145
4.1.3.2.7	Kelime Tabanı +r Genişlemesi.....	157
4.1.3.2.8	Kelime Tabanı +ş Genişlemesi.....	158
4.1.3.2.9	Kelime Tabanı +t/d Genişlemesi	158
4.1.3.2.10	Kelime Tabanı +v Genişlemesi	159
4.1.3.2.11	Kelime Tabanı +y Genişlemesi	160
4.1.3.2.12	Kelime Tabanı +z Genişlemesi	166
4.1.3.3	Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler	167
4.1.3.4	Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirme.....	175
4.1.3.5	Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler	185
4.2	Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.....	197
4.2.1	Çekim Ekleri ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	197
4.2.1.1	Doğu Grubu Ağzlarında Çekim Ekleri ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	197
4.2.1.1.1	Vasıta Hâli Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler	197
4.2.1.1.2	Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler 199	
4.2.1.1.3	Ayrılma Hâli +A Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler (DAn+A) 204	
4.2.1.1.4	Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	204
4.2.1.1.5	Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler.....	204
4.2.1.1.6	Şart Kipi +se Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	205
4.2.1.1.7	Arkaik Emir Kipinin Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler	206
4.2.2	Kuzeydoğu Grubu Ağzlarında Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.....	207
4.2.2.1	Kuzeydoğu Grubu Ağzlarında Çekim Ekleri ve Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	207
4.2.2.1.1	Vasıta Hâli Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler	207
4.2.2.1.2	Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâli Genişlemelerine Bağlı Genişlemeler	208

4.2.2.1.3	Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	208
4.2.3	Batı Grubu Ağızlarında Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.	209
4.2.3.1	Batı Grubu Ağızlarında Çekim Ekleri ve Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	209
4.2.3.1.1	Vasıta Hâlinin Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler	209
4.2.3.1.2	Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	218
4.2.3.1.3	Ayrılma Hâli +A Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler (+DAn+A).....	234
4.2.3.1.4	Kip Eki +di Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler.....	236
4.2.3.1.5	Belirli Geçmiş Zaman +m Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	236
4.2.3.1.6	Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	237
4.2.3.1.7	Belirli Geçmiş Zaman +y Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	241
4.2.3.1.8	Belirsiz Geçmiş Zaman +I Birimli Genişlemelere Bağlı Genişlemeler	241
4.2.3.1.9	Düzensiz Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	242
4.2.3.1.10	Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler	242
4.2.4	Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler.....	247
4.2.4.1	Doğu Grubu Ağızlarında Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler	247
4.2.4.1.1	+cAĞIz (+cāz, +cuğaz, +cuaz, +cağız, +cığaz)	247
4.2.4.1.2	+cAK (+cağ, +cağ +cehy, +cek)	248
4.2.4.1.3	+cIk/ +cUk (+cığ, +cığ, +cık, +cık, +cık, +cuğ, +cük)	249
4.2.4.1.4	+cucağ.....	251
4.2.4.1.5	+cılah/ +culuh.....	251
4.2.4.1.6	+ko/ +koli	251
4.2.4.1.7	+lAyIn (+layın, +láyın, +leyin, +liyın).....	251
4.2.4.1.8	+man	253
4.2.4.1.9	+o.....	253
4.2.4.1.10	+oş	254
4.2.4.1.11	+rak.....	254
4.2.4.1.12	+y.....	254
4.2.5	Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler	254
4.2.5.1	İsimden İsim Yapan Ekler	254
4.2.5.1.1	+cAĞIz (+cāz, +cuvaz, + c' aız).....	255
4.2.5.1.2	+cAk	255
4.2.5.1.3	+cIk/ +cUk.....	255
4.2.5.1.4	+ka	255
4.2.5.1.5	+lAyIn.....	255
4.2.5.1.6	+man	256
4.2.5.1.7	+rak.....	256
4.2.6	Batı Grubu Ağızlarında Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler	256
4.2.6.1	İsimden İsim Yapan Ekler	256
4.2.6.1.1	+ak	256
4.2.6.1.2	+cAĞIz	256
4.2.6.1.3	+cAk	263
4.2.6.1.4	+cIk/ +cUk.....	266
4.2.6.1.5	+lAyIn.....	277

4.2.6.1.6	+mAn.....	281
4.2.6.1.7	+mat.....	284
4.2.6.1.8	+o.....	284
4.2.6.1.9	+rAk.....	285
4.2.6.1.10	+sat	286
4.2.6.1.11	+y.....	286
4.2.7	Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler.....	287
4.2.7.1	Doğu Grubu Ağızlarında Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	287
4.2.7.1.1	-(y)ArAk Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-ArAk+DAn/DA)	287
4.2.7.1.2	-DIKCA Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-dıkça+n, dıkça+z).....	288
4.2.7.1.3	-IncA Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-IncA +h/k, -IncA+eyene, -IncA+z)	289
4.2.7.1.4	-kAn Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-ken+A, -kAn-i)	290
4.2.7.2	Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	291
4.2.7.2.1	-(y) ArAk Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-ArAk+Dan).....	291
4.2.7.2.2	-DIKCA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (DIKCA+s)	292
4.2.7.2.3	-(y)IncA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (IncA+k/ IncA+s).....	292
4.2.7.2.4	-kAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (ken+A/ -ken+nik)	292
4.2.7.3	Batı Grubu Ağızlarında Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler	293
4.2.7.3.1	(-y)ArAk Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-ArAk+DAn)	293
4.2.7.3.2	-DIK Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-DIK+DAn+A).....	301
4.2.7.3.3	-DIKÇA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-dıkça+k, -dıkça+m, -dıkça+n, -dıkca+nIk)	301
4.2.7.3.4	-IncA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-IncA+l, -IncA+k, -IncA+ĞIZ, -IncA+(y)ecek, - IncA+S ₁ , - IncA+n, - IncA+na, IncA+nan, -IncA+n+eke, -IncA+lak, -IncA+s/z)	303
4.2.7.3.5	-kAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-kAn+A, -kAn+DAn/DA, kAn+A+li, -kAn+A+lik, -kAn+ek, -kAn+en, - kAn+i, -kAn+nek, -kAn+t, -kAn+ez)	313
4.2.7.3.6	-mAdAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-mAdAn+A, -mAdAn+Ak, -mAdAn+cA).....	323
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	326
	KAYNAKLAR	331
	EKLER	357
6.	Kelime Tabanında Ses Olayına Bağlı Pekiştirmelerin Haritaları	358
7.	Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmelerin Haritaları	366
	ÖZGEÇMİŞ	378

TABLolar

Sayfa

Tablo 1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu.....	33
Tablo 2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu.....	37
Tablo 3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirme Tablosu	41
Tablo 4 Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu	45
Tablo 5 Hece Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu	48
Tablo 6 Vasıta Hâli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirme Tablosu	51
Tablo 7 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu ..	55
Tablo 8 Ayrılma Hâli Genişlemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu.....	57
Tablo 9 Kip Eki +di Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu.....	57
Tablo 10 Belirli Geçmiş Zaman + m Birimli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	58
Tablo 11 Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	59
Tablo 12 Belirli Geçmiş Zaman + y Birimli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	59
Tablo 13 Belirsiz Geçmiş Zaman Eki Genişlemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu.....	60
Tablo 14 Düzensiz Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	60
Tablo 15 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	61
Tablo 16 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	62
Tablo 17 Arkaik Emir Kipli Pekiştirme Tablosu.....	63
Tablo 18 Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirme Tablosu	72
Tablo 19 Zarf-fiil Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu	83

HARİTALAR

Harita 1 Doğu Grubu Ünlü Türemesi	358
Harita 2 Doğu Grubu Ünsüz Türemesi	358
Harita 3 Doğu Grubu Ünsüz İkizleşmesi	359
Harita 4 Doğu Grubu Ön Hece Türemesi	359
Harita 5 Doğu Grubu Hece Türemesi	360
Harita 6 Kuzeydoğu Grubu Ünlü Türemesi.....	360
Harita 7 Kuzeydoğu Grubu Ünsüz Türemesi	361
Harita 8 Kuzeydoğu Grubu Ünsüz İkizleşmesi	361
Harita 9 Kuzeydoğu Grubu Ön Hece Türemesi.....	362
Harita 10 Batı Grubu Ünlü Türemesi	363
Harita 11 Batı Grubu Ünsüz Türemesi	363
Harita 12 Batı Grubu Ünsüz İkizleşmesi	364
Harita 13 Batı Grubu Ön Hece Türemesi	364
Harita 15 Batı Grubu Hece Türemesi	365
Harita 16 Doğu Grubu Vasıta Hâli Eki.....	366
Harita 17 Doğu Grubu Eşitlik Hâli	366
Harita 18 Doğu Grubu Ayrılma Hâli Eki.....	367
Harita 19 Doğu Grubu Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli	367
Harita 20 Doğu Grubu Şart Kipi +ne/+se Birimli	368
Harita 21 Doğu Grubu Emir Kipi + gınan/ginen Birimli.....	368
Harita 22 Kuzeydoğu Grubu Vasıta Hâli Genişlemesi.....	369
Harita 23 Kuzeydoğu Eşitlik Hâli.....	369
Harita 24 Kuzeydoğu Grubu Şart Kipi +ne Birimli.....	370
Harita 25 Batı Grubu Vasıta Hâli	371
Harita 26 Batı Grubu Eşitlik Hali	371
Harita 27 Batı Grubu Ayrılma Hali	372
Harita 28 Batı Grubu Geçmiş Zaman Genişlemeleri.....	372
Harita 29 Batı Grubu Şart Kipi +ne/i birimli.....	373
Harita 30 Doğu Grubu İsimden İsim Yapım Eki.....	373
Harita 31 Kuzeydoğu Grubu İsimden İsim Yapım Eki	374
Harita 32 Batı Grubu İsimden İsim Yapım Ekleri.....	374
Harita 33 Doğu Grubu Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri.....	375

Harita 34 Kuzeydoğu Grubu Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri	375
Harita 35 Batı Grubu Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri.....	376
Harita 36 Batı Grubu -IncA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri	376
Harita 37 Batı Grubu -kAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri.....	377
Harita 38 Batı Grubu -mAdAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri.....	377

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

Kısaltmalar

Alt.: Altay

Az.: Azeri

Bşk.: Başkurt

Bkz.: Bakınız

Çağ.: Çağatayca

DS: Derleme Sözlüğü

DLT: Dîvânu Lugâti't-Türk

Gag.: Gagavuz

Hks.: Hakas

k.: Konsonant

KB: Kutadgu Bilig

Kmk.: Kumuk

Krç. – Malk.: Karaçay-Malkar

Krg.: Kırgız

krş.: Karşılaştırma

küç.: Küçültme

Kzk.: Kazak

md.: Madde

Nog.: Nogay

örn.: Örnek

Özb.: Özbek

Rus.: Rusça

s.: Sayfa

T.: Türkçe

Tat.: Tatar

TDK: Türk Dil Kurumu

Tkm.: Türkmen

TS: Tarama Sözlüğü

Tuv.: Tuva

Uyg.: Uygur

v.: Vokal

vd.: ve diğerleri

vs.: vesaire

zf.: Zarf

1. GİRİŞ

İletişim, insanlık tarihi göz önüne alındığında bireylerin temel ihtiyaçları arasında ilk sıralarda yer almaktadır. İnsanoğlu, var olduğu günden beri iletişim modellerini çeşitlendirmiş ve bu modelleri geliştirmiştir. Bildirişimde etkileyciliği ve kalıcılığı yakalamak isteyen insan, söz ve jest-mimikle gerçekleştirdiği iletişimi resim ve yazı gibi unsurlarla zenginleştirmiş; her durumda iletişimini sürdürmeyi amaçlamıştır. Mağara duvarlarına yapılan bilgilendirici resimler, dumanla ve kale burçlarına yakılan ateşle haberleşme, deniz feneri kullanılarak yapılan uyarılar, güvercin, postacı sistemi ve son dönemin en etkin, en hızlı iletişim aracı olan e-postanın (çevrim içi sistemler) insan yaşamına dahil iletişim için beşerî sermayenin harcadığı çabayı göz önüne sermektedir. İnsanlığa ait en eski bulgulardan başlayarak günümüze değin iletişim, insanoğlu için sosyolojik ve psikolojik açıdan önem taşımıştır. Bu bağlamda iletişim, uygarlığın doğup gelişmesinde başat unsur olarak görülebilir.

Uygarlık tarihinin kilometre taşlarından biri olan iletişim, temelde insan ve hayvan gibi canlıların bir arada yaşayabilmesinin ilk aracıdır. Temel ihtiyaçları arasında bildirişim olan canlılar, birlikteliklerini ancak iletişimlerini doğru kanallarla ve tarafların birbirini doğru anlamalarıyla sürdürebilirler. İşte insanlar arası bu birliktelik, aynı mekânı paylaşma, benzer kavramlarla düşünme ve konuşma, ortak bir şuardur. Dünya üzerinde ortak fikir ve mekânlara sahip olan insanlar, her coğrafyada farklı bir kültürün meydana gelmesini sağlamıştır. Oluşumu ve işletim sistemi, gizli sözleşmelere bağlı olan gerek kişiler gerekse toplumlar arası anlaşmaları sağlayan dil, meydana gelen her kültür mirasının taşıyıcısıdır.

Kültürün yüzyıllar boyu nesilden nesle aktarımı dil vasıtası ile gerçekleşmiştir. Dil bu taşıyıcılık özelliği ile kültüre ait birçok malzemeyi günümüze ulaştırmıştır. Dilin vazifesini sadece kültürel unsurları günümüze aktarmakla sınırlı görmek mümkün değildir. Dil, esasen insanın temel ihtiyaçlarından biri olan bildirişimdeki başat unsurdur. İnsan, bildirişim ilişkisini dille sağlayıp sürdürmekte ve ihtiyaçlarına binaen de dil malzemesini çeşitlendirmektedir. Bu çeşitlilik dilin yapısal özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir. Söz varlığına alıntılar yapılarak, ekler vasıtası ile sözcükler türetilerek, birleşim yoluyla yeni sözcükler oluşturularak dil genişletilir. Hayalleri, icatları, duyguları, kısacası maddi ve manevi ihtiyaçları doğrultusunda yeni kavramlara erişen insan, yeryüzünün neresinde olursa olsun, hangi milletten ya da kültürün temsilcisi olursa

olsun daima diline eklemeler yapmış, onu zenginleştirmiştir. Bu katkılar da insan var olduğu sürece devam edecektir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde iletişim direkt olarak yer almasa da piramitteki her basamakta kişiler arası ilişkileri ilgilendiren her kavram ya da zikredilen her ihtiyaç, iletişim kurulmadan gerçekleşemez. Bu listede belirlenen her ihtiyaç dolaylı ya da dolaysız olarak iletişime muhtaçtır. Her türlü ihtiyacında iletişime geçen insanoğlu; sözünün önemini vurgulamak, anlatımını etkin kılmanın yollarını her dilde aramıştır. Yüzyıllar boyu devam edegelen bu arayış; her kültürde, her coğrafyada kendi içinde kümelenmiş ve bu kümelenme ses, ek, kelime boyutunda ilgili alanlarda farklılık göstermiştir. Avusturalya'daki Aborjin ile Meksika'daki yerli ya da bir Eskimo ile Serengeti'de yaşanan bir Afrikalı açlığı farklı sesletimle dolayısıyla başka kelimelerle anlatmışlardır. Dünyayı birbirinden farklı sesler içeren ve birbirine benzemeyen kelimelerle anlamlandırma, dillerin doğuşunun en önemli nedeni olarak görülebilir. Bir Moğol'un *külecın* (cin) (Lessing, 2017, s. 829) sesletimi ile karşıladığı kelimeyi, Türkiye Türk'ünün *cin*, ağızlarda *cin*, *ecinni*, *dirman* (DS, 2019, s. 1471) kelimesi ile farklı sesletim içeren, birbirine benzemeyen sözcükler seçerek kodlaması farklı bir anlamlandırmadır.

Dillerin ortaya çıkışı birçok nedene bağlanabilir ancak insanoğlu kullandığı bütün dillerde bir sistem kurmuş ve bu sistem de onun dünyayı kelimelerle anlamlandırmasına yardımcı olmuştur. Yani insan, dilin kurallarını anlatmak istediklerine araç olarak kılmıştır. İnsan için anlam, dil kurallarından önce gelmektedir; kurallar anlam içindir; önce anlam, sonra kural gelir. Hâkim kurumlar -Türkiye'de Türk Dil Kurumu- ölçünlü dile, dilin kullanım hususiyetlerine bir çerçeve çizmiş olsa da konuşurlar doğal olanı tercih etmekte ve ağız yapısına uygun olanı seçip dilin anlam yönünü ön plana çıkararak dili kullanmaktadır. Aynı dil içerisindeki anlamsal ve yapısal durumlara dayalı derin farklılıklar lehçeleri, lehçeler arası kod tercihi şiveleri, şiveler arası ses, ek ya da söz varlığına bağlı gelenekten ya da istemden kaynaklı dar kapsamlı kodlama farkı ise ağızları ortaya çıkarır.

Dil araştırmalarında bir alt birim olan ağız bilimi -diyalektoloji- kültürden damıtılarak gelen her bilgiyi ortaya çıkarmakta ve araştırmacılar dillerin kaynağıyla ilgili önemli verilere ağız araştırmaları neticesinde ulaşmaktadır. Ölçünlü dilde kullanılmayan birçok gramatikal unsur ya da söz varlığına ait öğeler, ağızlarda işlevini sürdürmektedir. Söz gelimi bugün Türkiye Türkçesinin yazı dilinde *+rak/+rek* eki kullanılmazken Türkiye Türkçesi ağızlarında ek belli yörelerde konuşurlar tarafından tercih edilmektedir. Aynı

durum söz varlığı için de geçerlidir. *Gecin* kelimesi “taneleri ayrılan yeşil fasulyenin hayvanlara yedirilen kabuk ve sapları” Kastamonu, Gökçöy, Sarmaşık Fatsa -Ordu, Piraziz, Süme Bulancak, -Giresun, Denizli Vakfıkebir -Trabzon, Uluşiran Şiran -Gümüşhane; “yulafın hayvanlara verilen sapı” Kuzköy Ünye -Ordu; “soyulmuş kendir sapı” Kastamonu; “kendirin taranırken taraktan dökülen döküntü ve yoluntusu” Tokat; “kalın saman” anlamlarında Kavak -Samsun’da halk dilinde yaşamaktadır (DS, 2019, s. 1960). Kelimenin gerek sesletimine yönelik varyantlarına gerekse kavram alanı genişliğine ait farklı örneklere Anadolu’nun değişik bölgelerinde yapılacak derlemelerle ulaşılabilir. Benzer örneklere dillerin tamamında rastlamak mümkündür. Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı üzere diyalektolojik çalışmalar, dilin her alanına yönelik malzemelerine ulaşabilmenin önemli bir yoludur.

Yapılan derlemeler, derlemeler üzerinden gerçekleştirilen dil incelemeleri ve ağızlara yönelik her türlü dil araştırması, milletlerin geçmişine ayna tutmaktadır. Milletlerin kimlik bilgilerine bu çalışmalar neticesinde daha sağlam verilere dayanarak erişmek hiç şüphesiz kolay olacaktır. Eski Türkçe döneminde kullanılan *ok/ök* edatına Anadolu’nun tamamında rastlamak; Dîvânu Lugâti’t-Türk’te geçen *ma/me* pekiştirme ünleminin varlığını aynı sesletim özellikleri, söz dizimindeki yerinin sabit kalarak aynı anlamsal göreviyle Ordu ağızı söz varlığında da tespit etmek esasen ağız çalışmalarının dili anlamamızda ve açıklamamızdaki önemini ortaya koymaktadır (Küçük ve Ateş, 2017, s. 339). Her yörede Eski ve Orta Türkçe dönemine ait bir veriyi kayda geçiren araştırmacılar, bulguları ışığında Anadolu’nun etnik yapısı hakkında da değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Zeynep Korkmaz; Gaziantep, Malatya, Tunceli ve Elâzığ yörelerinde *-kına/-kine* pekiştirme edatının fiillerden sonra aynen kullanıldığını tespit etmiş, bu özelliğin ise Anadolu ağızlarına Avşar boyundan geçtiğini belirtmiştir. Korkmaz (2017a), Anadolu ağızlarına Kınıklardan, Salurlardan geçen özellikleri ilgili makalesinde yine Anadolu ağızlarını referans göstererek açıklamıştır (Korkmaz, 2017a, s. 1146).

Türk dilinin gramer özelliklerini, Türkçenin enginliğini, zenginliğini ve derinliğini ortaya koymak için Anadolu sahasında çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılar, malzemenin bolluğu ve çeşitliliği sebebiyle Anadolu ağızlarını muhtelif kriterlere bağlı kalarak tasnif etmişlerdir. Hiçbir ilmî temele dayanmayan ilk tasnif denemesini Macar Türkolog İgnacz Kúnos 1896 yılında yapar. Bu sınıflandırmada Anadolu ağızları; İzmir ile Bursa arasında Zeybekçe, Kastamonu ağızı, Karadeniz’in doğu kıyılarına doğru Lazca, Harputça, Güneydoğu Anadolu’da Mersin’le Konya arasında Karamanlıca, Kızılırmak havzasında

Ankara ağızı, Anadolu’da dağınık olarak yaşayan Yörük, Türkmenler olmak üzere yediye ayrılır. Kúnos’a göre Zeybekçe, Ankara ağızı, Yörük ve Türkmenlerin ağızı esas Türk ağızlarını, diğerleri ise Anadolu’da zamanla Türkleştirilmiş unsurların ağızlarını temsil etmektedir (Karahana, 2014).

Anadolu ağızlarıyla ilgili yaptığı çalışmalar ile yerli araştırmacılara rehberlik eden ve alanda önde gelen isimlerden birisi olan Ahmet Caferoğlu (1995a), Anadolu ağızlarını gruplara ayırırken önce geniş, sonra daha kısa bir tasnif ortaya koyar. Caferoğlu (1995a), ilk tasnifinde Anadolu ağızlarını Doğu illeri ağızları bölgesi (Kars, Elâzığ, Van, Malatya); Erzurum, Trabzon, kısmen Rize ağızları bölgesi; Sivas, kısmen Tokat illeri ağızları bölgesi; Amasya, Çorum, Ankara, kısmen Yozgat ağızları bölgesi; Orta Anadolu ağızları bölgesi; Gaziantep bölgesi; Batı illeri ağızları bölgesi (Eskişehir, Balıkesir, Manisa, İzmir, kısmen Afyon, Aydın ve Antalya’ya kadar); Konya ağız bölgesi; Kastamonu ağız bölgesi şeklinde dokuza ayırır.

Ahmet Caferoğlu, *Philologiae Turcicae Fundamenta*’daki makalesinde ilk tasnifine göre daha kısa bir sınıflandırma yapar ve Rumeli ağızlarını dışarıda bırakarak Anadolu ağızlarını altıya ayırır: Güneybatı ağızları (Bandırma’dan Antalya’ya kadar), Orta Anadolu ağızları (Afyon’dan Elâzığ ve Erzurum’a kadar), Doğu ağızları (Elâzığ ve Erzurum’dan doğu sınırına kadar), 4. Kuzeydoğu ağızları (Samsun’dan Rize’ye kadar), Güneydoğu ağızları (Gaziantep, Adana, Antalya ve civarı), Kastamonu (Karahana, 2014, s. XI).

Yaptıkları çalışmalar neticesinde Piet Kral, Özcan Başkan, Györgi Hazai, Tooru Hayashi, Bernt Brendemoen, Hamza Zülfikar, Efrasiyap Gemalmaz, Ahmet Bican Ercilasun, Zeynep Korkmaz, Turgut Günay, Emin Eren, Tahsin Banguoğlu, Tuncer Gülensoy gibi burada tek tek sayılamayacak birçok kıymetli bilim insanının çalışmalarında Türkiye Türkçesi ağızlarına yönelik kısmî ya da genel tasnif denemeleri görülmektedir.

Süreç içerisinde ağız araştırmalarına yönelik çok sayıda çalışmayı bir araya getiren Leyla Karahana (2014), önceki sınıflandırma denemelerine göre daha çok kabul gören bir tasnifi bilim dünyasına sunmuş ve konuyla ilgili ileri sürdüğü görüşleri de kabul edilmiştir. Karahana, Anadolu ağızlarını önce “Ana Ağız Grupları” adı altında üçe ayırır ve her bir grubun temel özelliklerini, grupları belirlerken esas alınan ölçütleri Anadolu ağızlarından derlenen örneklerle ortaya koyar:

1. Doğu Grubu Ağızları

2. Kuzeydoğu Grubu Ağızları

3. Batı Grubu Ağızları (Karahan, 2014, s. 1-2)

Karahan, Anadolu Ağızlarını sınıflandırdığı çalışmasının sonuna toplam 23 harita ekleyerek bir ilki gerçekleştirmiştir. Bu haritaların 14'ü ses bilgisi, 8'i şekil bilgisi ve 1'i de sözdizimi özelliklerini taşımaktadır. Karahan (2014), toplam 23 haritaya dayanarak oluşturduğu atlasıyla Anadolu ağızlarının ana ağız gruplarını belirlemiştir (Karahan, 2014).

Yukarıda amaçları, araçları, önemi, üzerine yapılan çalışmaları ve tasnifi aktarılan ağız araştırmalarında, konuşur merkezli veri toplamaya dayalı yöntemler kullanılmıştır. Konuşurun dil edinimine başladığı andan itibaren içinde bulunduğu ortamdan etkilenerek ağız özellikleri şekillenir. Aile ortamında kazanılan bu özellik esasen tekrara dayalı bir durumdur. Konuşurun ebeveynleri de aynı şekilde bu edinimi kazanmış ve aktarım süreci içerisinde son yüz yıla kadar kapalı devre sistem olarak işlevini sürdürmüştür. Yani insanlar arası iletişim, iletişim araçları ve bu araçların çeşitliliği, yabancı dillerden etkilenme gibi durumlar belirene kadar -Türk dili özelinde- Eski ve Orta Türkçe dönemine ait malzemeler ağızlarda varlığını sürdürmüştür. Bu özellik belli bir yaş üstündeki bireylerde hâlen geçerliliğini korumaktadır. Konuşurlar bu son döneme kadar Türk diline ait ses, ek, kelime türü, cümle yapısına ve anlam olaylarına has özelliklerin taşıyıcısı konumundadırlar.

Anlatımına zenginlik-yeğlilik katmak isteyen birey, gelenekten beslenerek edindiklerine kendi fizyolojik özelliklerini de ekleyerek iletişimine arkaik dil öğeleri ile devam eder. Dillerdeki doğal anlatım zenginliklerinin başında ise mübalağalı, vurguya dayalı olarak söze kuvvet vermek yani sözü pekiştirmek gelmektedir. Tek heceli dillerde önemli bir anlatım aracı olan vurgu, eklemeli bir dil olan Türkçenin de bir özelliğidir. Standart Türkçede genellikle kelime türleri, belirli ek ve ön hece türemesi ile sözün kuvveti artırılmaktadır. Halk dilinde ise sözüne kuvvet vermek isteyen birey bilhassa kelime tabanlarını ve ekleri genişleterek anlatımda pekiştirmeden istifade eder. Türkiye Türkçesinde kelime ve eklerin genişletilmesindeki unsurlar, genellikle arkaik gramer öğelerinin bakiyesidir. Bu çalışmada Türkiye Türkçesi ağızlarının tamamında görülen kelime tabanlarında meydana gelen pekiştirme amaçlı genişlemeler, ek genişlemelerine dayanan pekiştirmeler ile eklerle yapılan pekiştirmeler, bilim camiasındaki kabuller dikkate alınarak incelenmiş ve elde edilen çıktılar Karahan'ın (2014) ağızlar tasnifine göre sınıflandırılarak işlenmiştir.

1.1 Alan Yazın ve Alan Yazın Özetleri

Alan yazına dair bir inceleme yapıldığında pekiştirme konusunu ele alan akademik çalışmalar tespit edilmiştir. Bu çalışmaların adları ilk etapta toplu olarak verilmiş, ardından gerekli görülen çalışmaların mahiyeti hakkında aşağıda kısa bilgiler verilmiştir.

Zeynep Korkmaz, “Türkçede ok/ök Pekiştirme (intensivum) Edatı Üzerine” (1962), M. Ali Ağakay, “Pekiştirmeli Sıfatlar” (1964), Enver Naci Gökşen, “Eklemeli Pekiştirme Sıfatları” (1964), Vecihe Hatipoğlu “Pekiştirme ve Kuralları” (1973), Ömer Demircan “Türkçe’de Pekiştirme İşlemi” (1989), Gülkız Tekeci, “Türkçede İlaveli Tekrarların Yapısı Üzerine Bir Etüd” (1993), Mehmet Gece “Türkçede Sıfatı Derecelendirme Yolları” (1995), Ahat Üstüner, “Türkçedeki +-A Pekiştirme Ekinin Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kullanılışı” (2000), Sema Aslan “Türkiye Türkçesinde Küçültme ve Pekiştirme Kavramları ve -cık Eki Üzerine” (2002a), Kazım Birin, “Türkiye Türkçesinde Sıfat Sorunu” (2001), Sema Aslan, “Türkiye Türkçesinde Sıfat ve Zarfların Pekiştirme ve Derecelendirme Yolları” (2002b), Ahat Üstüner, “Türkçede Pekiştirme” (2003), Ahmet Bican Ercilasun, “La Enklitiği ve Türkçede Bir Pekiştirme Enklitiği Teorisi” (2008), Birol İpek, “Türkçede Pekiştirme Edatları” (2023), Sadettin Öztekin “m, p, r, s Ünsüzleriyle Yapılan Pekiştirme ve Kuralları Üzerine” (2012), Duygu Kamacı, “Türkçede Pekiştirme” (2014), Bahtiyar Bahşi, “Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde Pekiştirme ve Kuralları” (2017), İlknur Karagöz, “Tarihi Türk Lehçelerinde Sıfat ve Zarflarda Pekiştirme ve Derecelendirme” (2018), Bahtiyar Bahşi “Malatya İli Ağzında Pekiştirme” (2022).

Hatiboğlu (1973), *Pekiştirme ve Kuralları*’nda *m, p, r, s* ile yapılan pekiştirmeleri ele almış ve bu ön hece türemesi şeklinde gerçekleşen dil olayının sistemi hakkında derinlemesine bilgiler sunmuştur. Çalışmanın içeriğinde pekiştirme ünsüzleri, ünlüsü, hecesi ile bir ve iki heceli pekiştirmeler, pekiştirilen sözcük türü, bu yolla yapılan pekiştirmelerin Anadolu ağzlarındaki görünümü yer almaktadır (Hatiboğlu, 1973).

Türkçede Pekiştirme adlı çalışmasında Ahat Üstüner (2003), ölçünlü dil ve halk dilinde görülen pekiştirme çeşitlerini Türk dilinin birçok sahasını kapsayacak örneklerle tanımlayarak ele almıştır. Eserde pekiştirme usulleri dört ana başlık altında incelenmiştir. Birinci kısımda seslerle pekiştirmeler başlığı altında vurguya bağlı olarak ortaya çıkan ünlü uzaması, ünsüz ikizleşmesi, ünsüz türemesi gibi ses olayları ile başa hece eklenmesi ve pekiştirme ilişkisi açıklanmıştır. İkinci kısımda Türk dilinde eklerle yapılan pekiştirmeler izah edilmiştir. İlgili bölümde +An, +CAK, -dek, +Dir / +Dur, -Gİl,

+*kInyA* gibi ekler vasıtası ile gerçekleştirilen pekiştirmeler değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Üçüncü bölümde kelimelerle yapılan pekiştirmeler edatlar, zamirler, tekrarlar, ek/edatlar olarak alt başlıklara ayrılarak gösterilmiştir. Çalışmanın son bölümde ise söz dizimi ile yapılan pekiştirmeler hakkında bilgiler mevcuttur (Üstüner, 2003).

İlknur Karagöz (2018), *Tarihi Türk Lehçelerinde Sıfat ve Zarflarda Pekiştirme ve Derecelendirme* adlı çalışmasında gerek art gerekse eş zamanlı yaklaşımla alan yazındaki çeşitli problemlere de değinerek sıfat ve zarf görevli sözcüklerde meydana gelen pekiştirme ve derecelendirmenin Türk dilinin tarihî lehçelerindeki izlerini sürmüştür (Karagöz, 2018).

Demirbilek (2020), *Tarihi Türk Lehçelerinde Ok Edatı* adlı çalışmasında pekiştirme ve enklitik kavramlarını; OK edatının kullanım sahalarını; OK edatının kelime türleri ile ilişkilerini; OK edatıyla kalıplaşmaları, birleşmeleri ele almıştır (Demirbilek, 2020).

Uysal (2022), çalışmasında Türkçede pekiştirme amacıyla kullanılan sözcükleri ele almıştır. İki kısımdan oluşan çalışmanın birinci bölümünde pekiştirme teorisi, ikinci bölümünde ise derlemeden elde edilen bulgular işlenerek değerlendirmeler yapılmıştır (Uysal, 2022).

Biröl İpek (2023), *Türkçede Pekiştirme Edatları* adlı çalışmasının giriş bölümünde edat terimi, edatların sınıflandırılması, edatın tanımları, edatların özellikleri, edatların yapıları, pekiştirme ve pekiştirme türleri konusunda ilgili genel bilgiler aktarmıştır. İnceleme bölümünü iki kısma ayıran İpek, birinci bölümde Türk lehçelerinde kullanılan pekiştirme görevli edatları ele almıştır. Yine bu bölümde Tarihî Türk lehçelerinden başlanarak, çağdaş Türk lehçelerinde kullanılan pekiştirme edatlarına yer verilmiştir. Pekiştirme edatlarının, kökeni yapısı kullanıldığı yerler ve fonksiyonları anlatılarak lehçelerdeki kullanımlarına değinilmiştir. İnceleme bölümünün ikinci kısmında çeşitli lehçelerde kullanılan fakat fazla yaygın olmayan pekiştirme edatlarına değinilmiştir. (İpek, 2023)

Bahtiyar Bahşi (2017), *Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde Pekiştirme ve Kuralları* adlı çalışmasında Oğuz grubu Türk lehçelerindeki pekiştirme unsurları ve pekiştirme kurallarını tespiti çalışmıştır. Tespit edilen pekiştirme unsurlarının Oğuz grubu Türk lehçelerindeki kullanımları, ses ve şekil değişimleri, kökenleri, kullanıldığı yerler örneklerle verilmiştir. Bu amaçla Oğuz grubu Türk lehçeleri içinde yazı dili olarak kabul edilen Azerbaycan Türkçesinden sekiz, Türkmen Türkçesinden yedi, Gagavuz Türkçesinden altı eser taranmış, Türkiye Türkçesindeki pekiştirme unsurları ise dil bilgisi kitaplarından taranarak örnekleriyle gösterilmiştir (Bahşi, 2017).

Duygu Kamacı (2014), *Türkçede Pekiştirme* adlı çalışmasında bağlamda meydana gelen pekiştirmeli kullanımları belirleyerek söz konusu pekiştirmeleri anlamsal, sözdizimsel ve yazımsal olmak üzere üç ana başlıkta ele almıştır (Kamacı, 2014).

Sema Aslan (2002b), *Türkiye Türkçesinde Sıfat ve Zarfların Pekiştirme ve Derecelendirme Yolları* adlı çalışmasında, sıfat ya da zarf işlevli kelimelere tür dereceleri sağlayan yapıları anlatmış, yapılara ait işlevler üzerinde durmuştur. Ekler bahsinde, ek işlevlerinin daha net anlaşılması ve tarihsel sürecinin takip edilebilmesi için yer yer ek etimolojilerinden de bahsetmiş, konuya açıklık getirmek için örneklerini edebi eserlerden seçmiş ve künyeleri ile vermiştir.

Pekiştirme, her dilde ilgili dilin sağladığı imkânlar dâhilinde gerçekleştirilebilen bir gramer ve anlam olayıdır. Alan yazında pekiştirme konusunun diller arası karşılaştırma ile ele alındığı çalışmalar da mevcuttur. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde yabancı dillerde pekiştirme konusunu ele alan birkaç akademik çalışma hakkında kısa bilgi verilmiştir.

Siemund (1999), *Intensifiers in English and German* başlıklı çalışmada, Yazar, İngilizcede *kendisi, kendiniz, kendisi* ve benzeri ifadeler ve Almanca *selbest* (kendi) gibi ifadeleri dil karşılaştırması perspektifinden ele almıştır. Bu, yoğunlaştırıcılar hakkında şimdiye kadar yazılmış ilk kitap uzunluğundaki çalışmadır. Çalışma, bu ifadelerin söz dizimini ve söz dizimi içerisindeki pozisyonlarını araştırmakta ve çok ihmal edilmiş bir gramer alanının kapsamlı bir açıklamasını sunmaktadır (Peter, 1999).

Su (2016), *Corpus-Based Comparative Study of Intensifiers: quite, pretty, rather and fairly* başlıklı çalışmada, İngiliz Ulusal Külliyyatı'nda *oldukça, epey, çok, fazla* gibi dört genel kuvvetlendiriciyi ele alır. Pekiştiricilerin incelenmesi hem anlambilim hem de sosyo-dilbilim açısından ilgi çekici olmuştur. Fakat İngilizceyi ikinci dil veya yabancı dil olarak öğrenenlerin pekiştiricileri nasıl kullandığına gelince, bir yapı ve uygun veri analiz yazılımının derlenmesindeki potansiyel zorluk nedeniyle kısmen çok daha az bütüncü temelli araştırma vardır. Bu çalışma, İngiliz Ulusal Derlemi'nde yer alan; *oldukça, epey, çok, fazla* gibi dört genel yoğunlaştırıcıyı incelemektedir. Çince Öğrenen Yazılı İngilizce Derlemi ve Çince Öğrenen İngilizce Derlemi; anadili İngilizce olan kişiler ile İngilizce öğrenenler arasındaki dört yoğunlaştırıcının anlamsal prozodisinin yanı sıra pratik kullanımını da karşılaştırır ve anadili konuşanlarla öğrenenlerin kullanımda farklı tercihler gösterdiklerini ve söz konusu yoğunlaştırıcılara ilişkin farklı anlayışlara sahip olduklarını keşfeder (Su, 2016).

Rasekh (2015), Farsçada Yoğunlaştırıcıların Kullanımında Cinsiyet Farklılıkları (*Gender Differences in the Use of Intensifiers in Persian*) başlıklı çalışmasında erkeklerin ve kadınların, aynı homojen konuşma topluluğundan gelmelerine rağmen, farklı dilsel formlar kullandıklarını belirlemiştir. Bu çalışma, Farsçada erkek ve kadın konuşmasında yoğunlaştırıcıların ayırıcı kullanımını araştırmaya yönelik bir çalışmadır. Erkek ve kadın katılımcılar arasında yaklaşık dört saatlik doğal olarak meydana gelen konuşmalar kaydedilmiş, transkripte edilmiş ve yoğunlaştırıcıların kullanımı yönünden incelenmiştir. Sonuçlar, kadınların yoğunlaştırıcıları erkeklerden önemli ölçüde daha fazla kullandığını göstermiştir. Bulguların bu konuda önceki bulguları da desteklediği görülmüştür (Rasekh, 2015).

Kadınlar Erkeklerden Daha Fazla Yoğunlaştırıcı Kullanıyor mu? İngiliz İngilizcesinde Yoğunlaştırıcıların Sosyodilbilimindeki Son Değişiklikler (*Do Women (still) Use More Intensifiers Than Men? Recent changes in the sociolinguistics of intensifiers in British English.*) adlı çalışma; yaş, cinsiyet, sosyal sınıf ve lehçenin, İngiliz İngilizcesi konuşanların özel konuşmalarda yoğunlaştırıcıları ne sıklıkta kullandıklarını ve bunun son yirmi yılda değişip değişmediğini incelemektedir. 600'den fazla konuşmacıdan alınan veriler ve Spoken British National Corpus (1994 ve 2014 Örneği) içinde yer alan 4M kelimelerle, 111 yoğunlaştırıcı varyantı dikkate alarak yoğunlaştırıcı kullanımının bugüne kadarki en kapsamlı çalışmasıdır. Sonuçlar, çoğu yaş grubunda ve sosyal sınıfta, erkeklerin yoğunlaştırıcıları kadınlardan daha az sıklıkla kullandığını ve cinsiyet farklılıklarının, özellikle orta sınıf için, çok sınırlı bir ölçüde azaldığını göstermektedir (Fuchs, 2017).

1.2 Çalışmanın Konusu

Bu çalışma, Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirme amaçlı genişlemeler, ekler ve ek genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmelerin incelenmesini kapsamaktadır. Çalışma, Türkiye genelinde araştırmacılar tarafından geçmişten bugüne kadar derlenip ilgili eserlerde yer alan dil incelemesi, metin ve sözlük kısımlarının tarafımızca oluşturulan literatür çerçevesinde ele alınması ile yapılandırılmıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarının kelime tabanı ve ek genişlemeleri ile eklerle yapılan anlam güçlendirmelerinin kapsamlı bir şekilde incelendiği bu çalışma, gelecekte ağızlarla ilgili yapılacak araştırmalara ışık tutması açısından önem arz edecektir.

1.3 Çalışmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı genişlemeleri, eklerle ve ek genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmelerin hangi şekillerde ortaya çıktığını, kurallarını, ağız bölgelerine göre benzerliklerini ve farklılıklarını tespit etmektir. Bu kapsamda kelime sonunda ünlü-ünsüz türemeleri; ünsüz ikizleşmesi; ön hece türemesi, kelime sonunda meydana gelen hece türemesi; çekim ve yapım ekleri gibi gramer unsurları ile yapılan pekiştirmeler, pekiştirme amaçlı fiilimsi genişlemeleri ve bu eklerde görülen genişlemelerin ağız bölgelerine göre karşılaştırılması yapılmış ve bir anlatım yolu olan bu dil zenginliğinin ağızlardaki kullanım şekilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında kelime tabanlarında meydana gelen ünlü türemeleri nasıl oluşmaktadır?
2. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında kelime tabanlarında meydana gelen ünsüz türemeleri nasıl oluşmaktadır?
3. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında kelime tabanlarında meydana gelen ünsüz ikizleşmeleri nasıl oluşmaktadır?
4. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında kelime tabanlarında meydana gelen ön hece türemeleri nasıl oluşmaktadır?
5. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında kelime tabanlarında meydana gelen hece türemeleri nasıl oluşmaktadır?
6. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında çekim ekleri ve çekim genişlemeleriyle yapılan pekiştirmeler nasıl oluşmaktadır?
7. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında yapım ekleri ve bu eklerin genişlemeleri ile yapılan pekiştirmeler hangi eklerle yapılmaktadır?
8. Doğu, Kuzeydoğu, Batı Grubu ağızlarında fiilimsi genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmeler hangi eklerin genişletilmesiyle sağlanmıştır?
9. Doğu, Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirmelerin ağız bölgelerine göre sıklık derecesi nedir?
10. Doğu, Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında fiilimsi eklerinin genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmelerin ağız bölgelerine göre sıklık derecesi nedir?

11. Doğu, Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında kelime tabanlarında pekiştirme amaçlı meydana gelen genişlemeler hangi kelime türleri üzerinde yoğunlaşmaktadır?

1.4 Çalışmanın Önemi

Öçalan (2016), ağız araştırmalarını, gramer çalışmalarının en zor alt alanı olarak görmektedir. Konuyla ilgili derleme teknikleri, yer ve kişi tespitleri, kayıtların aktarılması gibi birçok zorlukla karşılaşmaktadır (Öçalan, 2016, s. 169). Bu saha araştırmacılarına ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi bağlamında dilin özelliklerine yönelik veriler sunduğu gibi söz varlığına dair de kıymetli bilgiler içermektedir.

Dil araştırmaları içerisinde ayrı bir öneme sahip ağız çalışmaları, taşıyıcısı insan hafızası olan ve geçmişi yüzyıllara dayanan başta dil, devamında da birçok anlam olayını inceleyen bir bilim dalıdır. Pekiştirme, iletişimde konuşurların anlatımlarına zenginlik katmak istediklerinde başvurdukları doğal bir yöntemdir. Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirmeler ile ek ve ek genişlemeleri yoluyla gerçekleşen pekiştirmeler, ağızların bütünü dikkate alındığında şimdiye kadar kapsamlı bir şekilde incelenmemiştir. Bu amaçla çalışmada Türkiye idari sınırları içerisinde yer alan il, ilçe ve köylerle ilgili ağız araştırmasını konu edinen 264 eserden oluşan 124 bin sayfalık bir derlem incelenmiştir.

1.5 Çalışmanın Sınırlılıkları

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kelime tabanında ses olayına bağlı pekiştirmeler ile ek ve ek genişlemesi yoluyla gerçekleşen pekiştirmeler üzerine yapılan bu araştırma, idari ve siyasi bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile sınırlı tutulmuştur. Pekiştirme, bir araştırma konusu olarak kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı genişlemeler, çekim ekleri, çekim eki genişlemelerine bağlı pekiştirmeler, yapım ekleri ile yapılan pekiştirmeler, fiilimsi eklerinin genişlemesine bağlı pekiştirmeler yönünden değerlendirilmiştir.

Çalışmada kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı gelişen genişlemeler, yapım ve çekim ekleri ve eklerin yine muhtelif ek ya da arkaik unsurlar olduğu varsayılan kalıntıların kullanılarak genişletilmesi suretiyle ortaya çıkan pekiştirilmiş yapıları incelenmiştir.

Konuşurlar tarafından kelime, tekrar grupları ve söz dizimi vasıtasıyla ortaya konan pekiştirmeler çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Bunun yanı sıra pekiştirme görevli ancak bu işlevi zamanla unutulmuş *-ala*, *+kek*, *+aç* gibi birçok ek ile ek yığılması

şeklinde ortaya çıkan iyelik ekleri -en azından pekiştirme görevleri işlek olmadıkları için- ve çokluk ekleri müstakil bölümler hâlinde yer verilmeye uygun görülmemiştir.

Çalışmadaki pekiştirme konusuyla ilgili tanım, tarif ve örnekler; başta Türkiye Türkçesinin özelliklerini ortaya koyan gramer kitapları olmak üzere gramer terimleri sözlükleri ile pekiştirme konulu çalışmalar ve bu eserlerde pekiştirme olduğu ileri sürülen örneklerden hareketle hazırlanmıştır. Bu sebeptendir ki araştırma, var olan bir durumu tespit etmeye yöneliktir.

Çalışmada pekiştirici unsurlarla ilgili olarak çok gerek görülmedikçe etimolojik bir denemeye girililmemiştir. Korkmaz (1987), bir etimoloji denemesinin gerçeklik kazanmasını, etimolojik denemede dayanılmış esasların Türkçedeki temel prensiplere uygun düşmesine bağlamaktadır (Korkmaz, 1987, s. 160). Karahan (2012a), ek ve edatlarda ortaya çıkan *-n* morfemi üzerine uzun değerlendirmeler ve açıklamalar yaptıktan sonra ilgili pekiştirici unsurun, kökeni ne olursa olsun geçirdiği merhaleler noktasında *-n*'nin pekiştirici bir morfem olarak ele alınması gerektiğini belirtir (Karahan, 2012a, s. 233). Demir (2014), pekiştirmeler üzerine yaptığı çalışmada *-DI+n-η (< i-di+n)* genişlemelerini incelediği bölümde bu yapıdaki kuvvetlendirici ögenin kökenine bakılmaksızın pekiştirme unsuru olarak kabul edilmesini teklif eder (Demir, 2014, s. 115). Karagöz (2015), genişlemeye sebebiyet veren birim/lerin, ilgili çalışmalarda, köken bakımından ya eski vasıta hâli eki *+n*'ye ya *-n* zarf-fiiline ya da eski çokluk eki *+An*'a dayandırıldığını ifade eder. Karagöz'e göre bunların da eskicil birimler oluşu, ihtilafli açıklamaların kaynağıdır ve konuya ilişkin pekiştirici unsur hakkında net ifadeler kullanmak zordur (Karagöz, 2015, s. 234). Koç (2010), kelime sonundaki ünsüz türemelerini ele aldığı çalışmasında *şimdi* zarfı, *gibi* edatının sonunda ortaya çıkan *k* ünsüzünün *ok/ök* kuvvetlendirme edatının kalıntısı olabileceğini dile getirir (Koç, 2010, s. 60). Koç (2010), aynı çalışmada Türkiye Türkçesi ağızlarında *bari*, *zira*, *sadece*, *keşke*, *meğer*, *galiba* gibi kelimelerin sonunda tespit edilen *m* biriminin Eski Türkçe, Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesinde kuvvetlendirme edatı olarak kullanılan *ma/me* edatının kalıntısı olabileceğini işaret etmektedir (Koç, 2010, s. 50). Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı üzere doğrudan ya da dolaylı olarak pekiştirme konusunu ele alan birçok bilimsel çalışmada pekiştirici ögelerin kökeninden çok görevi üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada art zamanlı süreçlerin eş zamanlı yansımaları olarak gerek kelime tabanlarını -sondan- gerekse ekleri anlamı değiştirmeyecek şekilde genişleten bu ögelerin görevleri üzerinde durulmuş, araştırmacıların üzerinde hemfikir olamadığı bu unsurlar hakkında etimolojik bir denemeye girililmemiştir. Anlamı ve yapıyı değiştirmeyen ancak

anlatımı kuvvetlendirme görevi üstlenen bu gramatikal dil öğelerinin kökeni, pekiştirme amaçlı genişletilen kelime tabanları ya da yine pekiştirme amaçlı genişletilen eklerin etimolojik tahlili başka bir bilimsel çalışmanın konusu olmalıdır. Karagöz (2015), dilde hiçbir şeyin sebepsiz olmadığını, pekiştirmenin de iletişimde bir ihtiyacın yansıması olduğunu, bu bağlamda Türkçede çeşitli birimlerin yapısında bu anlam nüansını işaretleyen birimlerle karşılaştığını belirtmektedir (Karagöz, 2015, s. 234). Bu ifadelerden hareketle kelime tabanında ya da çeşitli yapım ve çekim eklerinin bünyesinde isteme bağlı olarak ortaya çıkan, eklendiği birimde yapısal veya anlamsal bir fark oluşturmayan bu dil öğelerini etimolojik açıdan açıklamak yerine bu öğelerin pekiştirme işlevleri ve pekiştirme türleri üzerinde durmak daha yararlı olacaktır.

Çalışmada genel olarak her ile ait ağız yöresinden her pekiştirme türüyle ilgili üç örnek kullanılması uygun görülmüştür. Ancak ilgili yörede belirlenen sayıda örnek tespit edilemediğinde ise bulunan sayıda veri kullanılmakla yetinilmiştir. Bunun yanı sıra pekiştirilen kelime türünde diğer ağız bölgelerine ya da ile göre çeşitlilik, farklılık tespit edildiyse ağız bölgeleri arasında benzerlik ya da farklılıkları ortaya koymak, okuru bilgilendirmek amacıyla uygun görülen örnek sayısının üzerine çıkmıştır.

Bu çalışmanın derlemine; Abaz (2004); Acar (2008); Acar (2012); Acer (2003); Alan (2012); Ak (2020); Akar (2013); Akca (2012); Akgül (2019); Akyol (2006); Aksoy (1945); Altunbıçak (2015); Aslan, Ercilasun ve Olcay (1998); Atmaca (2005); Avcı (1988); Avcı (2017); Aydın (2002); Aydın (2008); Aydın (2020); Aydoğdu (2011); Aydoğdu, Demir (2009); Aygün (2019); Ayvaz (2013); Balcı (1996); Başer (2014); Başkan (2012); Bayraktar (2000); Bayramin (2014); Bekar (2011); Biber (2010); Bilyaz (2019); Boz (2002); Boz ve Özçelik (2001); Boz ve Özçelik (2009); Bozalan (2008); Bozkurt (2019); Bölük (2011); Buran ve Gülensoy (1994); Buran ve Oğraş (2003); Bulak (2015); Bulut (2018); Buran (1997); Bülbül (2007); Caferoğlu (1994); Caferoğlu (1995a); Cantürk, (2023); Çakır (2020); Çanak (2019); Çelik (2018); Çeker (2015); Çıracı (2019); Çoban (2005); Çoban (2012); Dağcı (2012); Demez (2013); Demir (2001); Demir (2006a); Demir (2006b); Demir (2006c); Demir (2012); Demir (2013); Demiray (2003); Demirel (2009); Dinar (2006); Dinçay (2009); Doğan (2012); Doğan (2018); Doğar (2015); Doğru (2015); Duran (2019); Durmaz (2018); Dülger (2007); Efendioğlu (2009); Elbir (2011); Elhan (2011); Eratalay (2020); Erbaşı (2019); Erbay (2018); Ercilasun (2020); Erdem (2001); Erdem, Bölük (2012); Erdem, Dağdelen (2012); Erdem (2014); Erdoğan (2007); Erdoğan (2012); Ekizoğlu (2018); Eren (1997); Erol (2019); Erten (2011); Ertekinoğlu (2017); Eryılmaz (2015); Eryiğit (2014); Galip (2018); Gedizli

(1999); Gemalmaz (1995); Gök (2019); Gök (2022); Gökçur (2006); Gökçür (2012); Gönen (2003); Görgeç (2020); Guvci (2004); Gül (1993); Gül (2016); Gülbahar (2010); Güler (1992); Gülensoy (1988), Gülseren (2000); Gülseren (2014); Gülsevin (2002); Gümüş (2017); Gümüştel (2019); Günay (2003); Günay (2008); Güneş (2009); Güngör (2017); Günşen (2019); Güven (2014); Güzel (2019); Haşimi (2016); Hünerli (2006); İlaslan (2005); İlaslan (2006); İleri (2008); İlker (2017); İşcanoğlu (2007); Kabadayı (2014); Kalay (1998); Kanaç (2010); Kanık (2021); Karasu (2017); Kavaklıçeşme (2010); Kaya (2020); Kayılan (2018); Keleş (1986); Kemik (2019); Kılıç (2001); Kılıçer (1998); Kılınç (2009); Kilit (2015); Kirik (2011); Koca (2015); Kocakerim (2014); Koç (2021); Koçak (2010); Kocamaz (2013); Koraş (1992); Korkmaz (1994a); Korkmaz (1994c); Korkmazıyığıt (2010); Kuru (2006); Kurtbeyoğlu (2011); Küçükballı (2013); Küçüker (1988); Kürüm (2021); Manav (2006); Mutlu (2018); Mutlu (2022); Ordu (2019); Öçalan (2004); Ölçücü (2020); Örnek (2011); Örnekkol (2006); Özçelik (1997); Özden (2014); Özden (2016); Özek (2016); Özer (1990); Özer (2020); Özkaya (2013); Özgül (2020); Özmen (2007); Öztürk (2001); Öztürk (2001); Öztürk (2008); Öztürk (2009); Öztürk (2015); Öztürk (2019); Paçacıoğlu (1987); Pektaş (2017); Pehlivan (1993); Pehlivan (2019); Dolapçı-Perçin (2017); Polat (2019); Sağır (1995); San (1990); Sarıahmet (2018); Sarıtiken (2017); Sert (2020); Sevinç (2015); Silahşör (2011); Sinan (1992); Solmaz (2007); Soyıığıt (2012); Sökmen (2011); Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, (2019); Şakirova (2019); Şanlı (1990); Şavklı (2015); Şenol (2021); Şenyığıt (2006); Taş (2019); Tayşı (2007); Tekin, Cantürk (2018); Tezcan (2019); Tosun (2003); Tosun (2016); Turan (2006); Tosun (1996); Uygunoğlu (2018); Uysal (2007); Uysal (2009); Ümit (2006); Ünlü (2015); Yalkın (2013); Yaşurgan (2019); Yapıcı (2022); Yavaş (2009); Yavuz (2013); Yelok (1999); Yeşilkaş (2021); Yıldırım (2006); Yıldırım (2007); Yıldırım (2013); Yıldız (2021); Yıldızöz (2017); Yılmaz (2006); Yılmaz (2019); Yıkmış (2015); Yorulmaz (2011); Yumurtacı (2012); Zeybek (2007); Zeybek (2008); Zülfikar'a (2021) ait çalışmalar oluşturmaktadır. Bunların dışında titizlikle incelenen ancak veri almaya gerek görülmeyen çalışmalar bu derlem içerisine dâhil edilmemiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Pekiştirme

TDK Türkçe Sözlük'te (2009) gramer terimi olarak “pekiştirmeli isim, pekiştirmeli kelime, pekiştirmeli özne, pekiştirmeli sıfat, pekiştirmeli zarf, pekiştirme ünlüsü” gibi kavramlar dâhilinde açıklanan *pekiştirme*; pekiştirmeli özne hariç *m, p, r, s* ünsüzleriyle yapılan pekiştirmeli kelimeler çerçevesinde izah edilmiştir (TDK Türkçe Sözlük, 2009). Pekiştirme ünlüsü ise kavramı güçlendirmek için türeyen ünlü şeklinde farklı bir tanımlamaya tabi tutulmuş ve *yap-a-yalnız, çep-e-çevre, güp-e-gündüz* gibi kelimelerle örneklendirilmiştir. Aynı eserde *pekitmek* fiilinin birinci anlamı “güç vermek, güçlendirmek, tekit etmek” olarak verilmiştir (TDK Türkçe Sözlük, 2009, s. 1591). *Tekit* kelimesi *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'te kuvvetleştirme, sağlamlaştırma (Devellioğlu, 2012, s. 1243); *Lehçe-i Osmanî*'de kuvvet ve şiddet verme, teyit ve istihkâm olunma (Toparlı, 2000, s. 849); *Kamus-ı Türkî*'de sağlamlaştırma, takviye ve tahkim etme (Şemseddin Sami, 2015, 1210); *Lûgat-i Nâcî*'de muhkem kılmak; kuvvetlendirmek; kuvvetlendirilmek (Nâcî, 2009, s. 686); *Resimli Türkçe Kamus*'ta sağlamlaştırmak, kat'iyet vermek, tahkim etmek, tekrar etmek (Kestelli ve Toparlı, 2011, s. 489); *Mükemmel Osmanlı Lügati*'nde muhkem kılmak, kuvvetlendirmek (Nazîmâ ve Reşad, 2018, s. 512); *Müntahabât-ı Lügât-i Osmâniyye*'de kuvvet ve şiddet ve metanet vermek ve haber-i evveli tasdik ve teyit zımında haber-i sâni ve sâlis isal etmek (Redhouse, 2016, s. 492); *Yeni Türkçe Lügat*'te sağlamlaştırma, takviye etme, tekrar yazma (Toven, 2015, s. 729); *Ahter-i Kebir*'de muhkem etmek (Karahisari, 2017, s. 158) şeklinde açıklanmıştır.

İslam Ansiklopedisi'nde ise aynı kavram; sözü güçlendirmek, daha sağlam hâle getirerek kullanmak anlamına gelen *ekd* kökünden türeyen *te'kîd* yani sağlamlaştırmak, pekiştirmektir. *Vekd*, *tevkîd* de aynı anlama gelir ki söze kuvvet vermek anlamında daha çok *te'kîd*, yemini pekiştirmek içinse *tevkîd* kelimesi kullanılır (Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredât, 'vkd' md.; Lisânü'l-'Arab, *ekd*, 'vkd' md.leri; krş. Halîl b. Ahmed, Kitâbü'l-'Ayn, V, 397). Bunun yanı sıra bir sözcük veya ifadenin pekiştirmeli anlatımı Arapçanın ve Arap belâgatının temel yöntemlerinden olup en eski dil bilgisi kitaplarında da *te'kîd* ve *tevkîd* ifadeleri mevcuttur. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/tekit>)

Batı dillerine ait birçok sözlükte bu terim, intensiv sözcüğüyle karşılanmaktadır. İngilizcede “intensive”, Almancada “intensiv”, Fransızcada “intensif” Rusçada

“usileniye / intensiv” terimleri kullanılmaktadır. *Redhouse Sözlüğü*’nde (2017) intensive: “Şiddetli, bir noktada toplanmış, yoğun; şiddet gösteren” şeklinde geçmektedir (Redhouse, 2017, s. 513).

Anlatıma zenginlik katma amacıyla yapılan *pekiştirme*, Eski Türkçeden itibaren Türk dilinin her evresinde ve sahasında söze kuvvet katmak için yapılmakta gerek ölçünlü dilde gerekse ağızlarda çok tercih edilen bir anlatım özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. A. Von Gabain (2007) çalışmasında pekiştirici unsurları, müstakil bir başlık altında değerlendirmiştir. Çalışmada ilk etapta pekiştirmenin iki şekilde yapıldığına değinilmiştir. Birinci yöntemde benzer kökten iki kelimenin aynı ilk sesi vermesiyle anlam kuvvetlendirilir. *a. yarın yaru – sar* (MIII₄₃ Nr. 30) “sabah olursa (yarın parlarsa)”; *çaşut çaşur-* “iftira etmek”; *alkış alka-* “takdis etmek”; *boşuna boşunuldum* (R 07) “tamamıyla kurtuldum”. İkinci yöntemde ise kelimenin ilk hecesi mevcut kelimenin önüne getirilir, bir *k* veya *p* eklenerek pekiştirme yapılır; eğer hece kapalı konumda ise ilk ses ünsüzü ile ilk ünlü, kelimenin önüne alınır: *b. kap kara* “kap kara”, bk. Ekler 43” (A. Von Gabain, 2007, s. 115). Bununla birlikte aynı çalışmada anlatımda pekiştirme ve sözü kuvvetlendirme üzerine başka izahlar da yapılmıştır. Eserin, *Edatlar ve Edat Benzeri Ekler* başlığı altında *ok, ök; +rak, +rek; +ça, +çä; +çak; +kınyä, +kına, +kıya, +kıa; ymä, mä, +ma* gibi unsurların kuvvetlendirme yaptığı belirtilmiştir (A. Von Gabain, 2007, s. 105). Kuvvetlendirme ile ilgili açıklamalara eserde devam edilmiş, *Diğer Kuvvetlendirme Kelimeleri* ve *Olumsuzun Kuvvetlendirmesi* başlıkları altında pekiştirmeye dayalı unsurlara şu örnekler verilmiştir. “Añ, qop, äringü, artuq, yig; idi, näñ, arıtı, aqmıntın, kiçig” (A. v. Gabain, 2007, 106). A. v. Gabain (2007) isimden isim yapan ekler bahsinde de *+ça/+çe* ekinin küçültme ve kuvvetlendirme bildirdiğini yazarken *ança* (biraz, o kadar); *antaça* (tam o esnada, tam orada); *azrakça* (çok az); *barça* (bütün, hep) gibi örnekleri de okuyucusunun bilgisine sunar (A. v. Gabain, 2007, s. 43).

Pekiştirme ile ilgili verilere Türk dilinin mihenk taşı olan *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te de rastlamaktayız. Eserde *ep* sözcüğünün *te'kit* ve *obartma* edatı olduğunun bilgisi paylaşılır ve bir şeyin çok güzel olduğu nitelenirken bu ifadeye başvurulur. *ep edhgü nenğ = ep eyi, gerçekten iyi nesne. Üp* sözcüğünün renkleri pekiştirmek için kullanıldığı belirtilir. *üp ürünğ = ap ak*. şeklinde konu örneklendirilir (Atalay, 2018, s. 34). Devamında pekiştirici bir unsur olan *ok* için *ok: Fillerde te'kit edatıdır. bargıl ok = gidesin ha!; ol: İsimlere ve fillere te'kit için gelen bir edattır. ol mening oğlum ol = o, gerçekten benim oğlumdur.* açıklaması yapılmıştır (Atalay, 2018, s. 37). Atalay (2018), *DLT* üzerine yaptığı çalışmasında yine *kop* sözcüğünü *obartma* ve *te'kit* edatı olarak ifade etmiş, *tes*

maddesinde kelimeyi yine *obartma* edatı olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte *tes* maddesine Oğuzca üzerinden açıklama getirip konuyla ilgili olarak okuyucuyu detaylı bir şekilde ön hece türemesiyle yapılan pekiştirmeler hususunda bilgilendirmiştir (Atalay, 2018, s. 326).

Akkoyunlu ve Ercilasun (2018) tarafından *Divanü Lûgat-it Türk* üzerine yapılan çalışmada da pekiştirmeye ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Çalışmada *ap-ep* maddesi pekiştirici ses tekrarı (2018, s. 553), *ep* maddesi pekiştirme ve mübalağa için kullanılan ön hece (2018, s. 640), *ok-ök* maddesi pekiştirme enklitiği (Akkoyunlu ve Ercilasun, 2018, s. 772), *üp* maddesi renkte pekiştirmeyi gösteren ön hece olarak açıklanmıştır (Akkoyunlu ve Ercilasun, 2018, s. 933).

Türk dilinin Anadolu sahasına ait en kıymetli hazinelerinden olan *Dede Korkut Hikâyeleri* üzerine dil incelemesi gerçekleştiren Ergin (2018), eserinde *m, p, r, s* ile yapılan ön hece türemesine bağlı olarak gerçekleşen pekiştirme unsurlarıyla ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirme için *Kuvvetlendirme* başlığı açılmış ve şu açıklamalar yapılmıştır: “Dede Korkut’ta başa getirilen üç kuvvetlendirme unsuru vardır: *ap, kap, sapa* ve *yapa*: *ap alaca* 61-4, 150-13, *kap kayalar* 188-7, 192-9, *sapa sağ* 29-7, 85-5 *yapa yalunuz* 148-1 misallerinde olduğu gibi. *ap alaca* ve *sapa sağ* bugün Azeri sahasında canlı olarak kullanılmaktadır.” (Ergin, 2018, s. 452).

Türk dilinin Batı Türkçesiyle yazılmış ilk dil bilgisi kitabı olması yönünden önemli bir kaynak olan *Müeyyessiretü'l-Ulûm*'de (2002) pekiştirme için “tekit” terimi kullanılmıştır. Eserde pekiştirme için Ma'lûm-ı te'kîd-i nefy-i müstakbel başlığı açılmış ve şu açıklama yapılmıştır. “Te'kîd-i nefy-i müstakbel dimegüñ (9) ma'nâsı gelecek zamânuñ cemî'sinde fi'l vücûd bulmaya (10) dimekdür; te'kîd muhkem kılmağa ve berkitmege dirler. ‘Alâmeti oldur ki (11) nefy-i müstakbel şîğasınun evveline bir hergiz yâ ebedî (12) lafzın getirürüz.” (Karabacak, 2002, s. 16).

Türkçe Sarf ve Nahiv adlı eserinde pekiştirme konusuna açıklamalar getiren Yalçın (2000), pekiştirme ile ilgili görüşlerini *Sıfatların Ma'nalarındaki Dereceler* başlığı altında vermiştir. Sıfatın derecelendirilmesinde sıfattan önce zarfa ihtiyaç duyulduğunu belirten Yalçın (2000), sıfattan önce zarflar getirmek suretiyle sıfatın ma'nasındaki kuvvetin istendiği takdirde artırılıp azaltılabileceğini söyler. Sıfatların anlamında üç çeşit derecelendirme belirleyen Yalçın, birinci dereceye sıfatın asıl manası, ikincisine nispet

ve mukayese derecesi, üçüncüsüne de mübalağa ve tafdil derecesi adını verir (Yalçın, 2000, s. 80-82).

Ramiz Paşa (1999), *Emsile-i Türkiyye*'de bir isim ve sıfatın sonuna +*cık*/*+cik* ve +*çe* ekleri getirilerek kelimelerde küçültme yapıldığını ifade eder. Yazar tarafından konuya ilişkin *ufakça*, *ufacık*, *büyücük*, *kısaca*, *kalıncık* gibi örnekler verilir. Ayrıca Abdullah Ramiz, +*cağız*/*+ceğiz* ekleriyle kelimelerin anlamlarını daha da küçültüleceğini belirtir (Ramiz Paşa, 1999, s. 13).

Ahmet Cevat Emre (2004), *Türkçe Sarf ve Nahiv Eski Lisân-ı Osmânî Sarf ve Nahiv* adlı dil bilgisi kitabında sıfatların anlamlarında meydana gelen derecelendirmeleri altı madde üzerinden açıklamıştır. *Derece-i âdiyye: büyük, küçük; derece-i mübâlâğa: pek, çok, gayet, son derece; derece-i tafdil: en, en ziyade; derece-i rüchân: daha, daha ziyade; derece-i müsâvat: kadar vb.; adem-i rüchân: az, pek az, daha az* (Emre, 2004, s. 37-38).

Korkmaz (1962), en eski devirlerden itibaren pekiştirme işlevi gören ekleri “Türkçede ok/ök Pekiştirme (İntensivum) Edatı Üzerine” başlıklı makalesinde +*çe*/*+ça*, +*kıny*/*+kinye* (+*kına* /*+kine*, +*kıa*/*+kie*) +*rağ* /*+rek*, +*ma*/*+me*, +*ğak* +*gek* (+*kağ* /*+kek*) +*la*/*+le*, +*çı*/*+çi* olarak belirler (Korkmaz, 1962, s. 13-29).

J. Deny (2012), küçültme ekleriyle ilgili görüşlerini izah ederek +*ce* ekinin mana ve vazifesini azımsanık ve çoğumsanık olarak nitelendirir ve bu vazife ilgisinin cümlede verilmek istenen anlama göre değişebileceğini vurgular. Yazara göre aradaki fark ise ses perdesi ile belirlenir. “Çoğumsanık: sıfatlarda, başlıca vazifemiz; katmaçlarda, güzelce haşla, iyice düşündüm, uzunca söyledim” (Deny, 2012, s. 296). Üstüner (2003), J. Deny'nin yaptığı bu açıklamalara dayanarak ekin bilhassa zarflarda anlamı kuvvetlendirdiği, pekiştirme görevi yaptığı görüşünü savunur (Üstüner, 2003, s. 23).

Sevgi ifadeli küçültme şekillerinin söze kudret katmak vazifesiyle kullanıldıklarını ifade eden A. N. Kononov (1969), küçültme eklerinin de birer pekiştirme eki olduğu görüşündedir. Bununla birlikte yazar, ifadede kuvveti arttırmak için ve bazı eklerin anlamlarını dereceli olarak kaybetmelerinden dolayı, bu eklerden birkaçının aynı kelime bünyesinde yer almasının mümkün olabileceğini dile getirir: *kız-am-ık* kelimesinde iki, *kız-im-tı-l* kelimesinde üç, *kız-am-ık-çı-k* kelimesinde dört, *kız-ıl-ım-tı-rak* kelimesinde

dört veya beş küçültme eki bulunur.” şeklinde açıklamalarını sürdürür (Kononov, 1969: s. 81-88).

Sıfat ve zarfların anlamları güçlendirilmek istendiğinde başvurulan yollardan birinin de sıfatlarda derecelendirme görevi yapan ekler olduğunu belirten Üstüner (2003), küçültme eklerinin, eklendikleri kelimelere bağlı olarak çeşitli fonksiyonlarının bulunduğunu, daha çok derecelendirme, anlamı güçlendirme, kuvvetlendirme için kullanıldıklarını aynı zamanda bu eklerin bazen de anlamı zayıflatmak, küçültmek görevi üstlendiklerini ifade etmektedir. Üstüner’e göre “Her iki durumda da eklendikleri kelimenin anlamında bir yoğunluk yaratırlar. Bunlardan *-rAK*, *-mAn*, vs. gibi çoğunlukla büyüklük, üstünlük bildiren sıfatlara getirilerek, bu kelimelerin artıklık derecelerini; *+CIK/+CUK*, *+CAK/+CA*, *-mtII*, vs. ekleri de kelimelerin küçüklük, eksiklik derecelerini belirtirler (Üstüner, 2003, s. 23).

Karagöz (2018), çalışmasında derecelendirme ve pekiştirme olarak iki bölüm açmıştır. Karagöz’e (2018) göre, derecelendirme karşılaştırma esasına dayandırılarak nesnelar arasında yakınlık, benzerlik ilgileri kurar. Ancak pekiştirme, göstergelerin bir karşılaştırma ve benzerlik ilişkisine dayanmadan kelimelerin anlamlarının yoğunlaştırılması ve kuvvetlendirilmesidir. Bu sebeple pekiştirme sıfatın ya da zarfın salt çoğalma derecesi olarak düşünölmelidir (Karagöz, 2018, s. 22).

Üstüner (2003), eserinde küçültmenin bir çeşidi olarak değerlendirdiği, Türkiye Türkçesi ağızlarında da örneğine Doğu Grubu ağızlarında rastlanan *ablaut* olayına değinmiştir (Üstüner, 2003, s. 25). Redhose’de (2017) *ablaut*, mana değışikliğı ile sesli harfin değışmesi şeklinde tanımlanır (Redhouse, 2017, s. 2). İfadeyi genişletmek ve ifadeye ilave bir anlam kazandırmak için yapılan *ablaut* ile ilgili olarak da Emine Gürsoy Naskali (1999), Menges'in bu konuyu 1966'da ele aldığını, Altaycada *ablaut* örneklerinin mevcut olduğunu, Türkçede de hem kökte hem eklerde *ablautun* bulunduğunu aktarır. Araştırmacıya göre, *Memiş* ve *Memoş* kelimelerindeki *ş* ve *o* ekleri küçültme vazifelidir ve bu kelimelerdeki *i* ve *o* eklerinin ortaya koyduğu ikilik bir *ablaut* hadisesidir. Naskali açıklamasını “Halk edebiyatı diline mal olan *Memiş* ve *İbiş* gibi şekillerle yapılan küçültmede, küçültmelerin ifade ettiği genel anlamda bir daralma olmuş ve bu küçültmelere bir alıklık, sersemlik, rüküşlük anlamı yerleşmiştir.” şeklinde bitirir (Naskali, 1999, s. 491-494). Naskali'nin açıklamasından hareketle Üstüner (2003), kelimelerde art arda gelen iki küçültme unsurunun yoğunluk yarattığını ve anlamı pekiştirdiğini ifade eder. Aynı işleve ait *o* ve *ş* birimleriyle de anlam kuvvetlendirilir.

Üstüner'e (2003) göre anlamı ve niteliği küçültmek de bir pekiştirme yöntemidir (Üstüner, 2003, 26).

Bilgegil'e (2014) göre sıfatlar; adi, üstünlük, en üstünlük, eşitlik ve azlık dereceleri gibi yollarla pekiştirilebilir. Bilgegil (2014), bu ögelerin yanında sıfatlara *-ca/-ce*; *+rak/+rek*; *+ımtırak/+ımtirek*; *+ımsı/+ımsi* ekleri getirilerek anlamda kuvvetlendirme yapılabileceğini söyler (Bilgegil, 2014, s. 176-177).

Gencan (1979), pekiştirme ile ilgili görüşlerini çalışmasının *Niteleme Sıfatlarında Anlam Kerteleri* başlığı altında pekiştirmeli ve küçültmeli sıfatlar bahsinde anlatır. Sıfatlarda kuvvetlendirmenin eşitlik, üstünlük, en üstünlük ve aşırılık yoluyla gerçekleştiğini ifade eder. Gencan'a (1979) göre *m*, *p*, *r*, *s* ünsüzleriyle oluşan ön ekler, sözcüklerin ikizlenmesi ve *+ce*, *+cik*, *+ımsi*, *+(i)mtırak*, *+rak* gibi ekler de derecelendirme hadisesinde rol oynar (Gencan, 1979, s. 182-184).

Banguoğlu (2015), *Türkçenin Grameri* adlı eserinde pekiştirme ile ilgili bilgileri sıfatlar başlığı altında paylaşır. Sıfatlarda karşılaştırma, berkitme sıfatları, küçültme sıfatları olarak konuyu değerlendiren Banguoğlu, karşılaştırmalı sıfatların vasfın yoğunluğunu nisbî derecelerle gösterildiğini, berkitme sıfatlarında vasfın yoğunluğunun sadece yüksek derece yoluyla aktarıldığını, küçültme sıfatlarının ise hafif derece ile belirtildiğini ifade eder. Banguoğlu (2015) ayrıca karşılaştırmalı sıfatlarda bugün o kadar, en, daha gibi sözcüklerin kullanıldığını eskiden ise bunun *+rak* ekiyle karşılandığını söyler. Bununla birlikte küçültmeli sıfatlarının *+ce*, *+rek*, *+cik*, *+cek*, *+cek*, *+cik* > *-cecik* ekleriyle oluşturulduğuna yer verir (Banguoğlu, 2015, s. 345-351).

Atalay (1945), *Ettuhfetü'z-Zekiyye'nin* anlama yoğunluk katan, anlamda derecelendirme yapan eklerle ilgili bilgi verdiği ilgili bölümünde, küçültmenin anlam yönünden bir vasıf kattığı görüşündedir. Küçültmenin unsurları arasında da *+gına*, *+cuk*, *+cak*, *+ca*, *+rak* gibi ekleri sayar ve *katırgına*, *atçuk*, *yakıncacık*, *aptalca*, *yakşırak* gibi örnekler verir. Yazar, sıfatlarda üstünlük bildiren birimlerle küçültme bildiren ekleri aynı alana dâhil etmiştir. Açıklamasında bu birimlerin benzer görevlerde kullanıldığını, *+rAk* ekinin eklendiği kelimenin anlamını kuvvetlendirdiğini eğer bu kelime üstünlük ifadesi içeren bir sözcük değilse küçültme eklerine benzeyen bir görevle kullanıldığını söylemiştir (Atalay, 1945, s. 81). J. Deny (2012) de bu konuyu aynı bakış açısıyla değerlendirmiş, *+rek* ekini örnek göstererek açıklamasını da "Miktarda pek az olan bir kısım sıfatların

küçümsenikleri bu ekle yapılır. küçürek, incerek...” şeklinde yapmıştır (J. Deny, 2012, s. 297-298).

Türkiye Türkçesinde +ak, +cak, +cık/+cuk, +ça, +çıl, +z ekleri ile birleşik ögeler olarak değerlendirilen +CAcIK, +CAğIz, +CIğAz/+CUğAz, +şIn’ın yanı sıra Eski Türkçe döneminde var olan +GAK pekiştirme ve küçültme işlevli kabul edilmektedir (Ergin, 2013, s. 154-179; Hatipoğlu, 1981; Korkmaz, 2010, s. 175).

Ediskun (2017), eserinde sıfat türeten ekler hakkında bilgiler vermiş, küçültme veya kısma sıfatları, aşırılık sıfatları gibi sıfatların aldığı eklere göre değerlendirmeler yaparak konu hakkındaki görüşlerini de şu örnekler ve tanımlar ışığında sunmuştur: *güzel+ce (bir ödev)*, *büyük+cek (ev)*, *ufa(k)+rak (karpuz)*; *benzerlik sıfatları: kır+ çıl (sakal)*, *ekşi+msi (erik)*, *acı+mıtrak (biber)*, *aptal+sı (gülüş)* vb. *Aşırılık sıfatları: kısa+cık (boy)*, *ince+cık (parmak)*, *az+ı+cık (para)*, *kısa+cık (etek)*. Ediskun’a (2014) göre pekiştirmeli sıfatlar, “Söze güç vermek için bir kelimenin yinelenmesi, yakın ya da zıt anlamlı kelimelerin yan yana getirilmesiyle ya da sıfatların başına bir hece getirilmesiyle elde edilen sıfatlardır.” (Ediskun, 2017, s. 146-155).

Pekiştirme terimi, gramer terimleri sözlüklerinde ise muhtelif şekillerde değerlendirilmiştir. Korkmaz (2010), *Gramer Terimleri Sözlüğü* adlı çalışmasında pekiştirme terimini kök kelimenin belirttiği özelliği çeşitli yollarla yoğunlaştırma olarak sunmuştur (Korkmaz, 2010, s. 174). Bununla birlikte aynı eserde pekiştirilmiş kelime terimine de yer veren Korkmaz (2010); *m*, *p*, *r*, *s* ünsüzlerinden biriyle sözlerin ilk hecelerinin kapatıldığını, bu yolla ilgili kelimelerin anlamlarının güçlendirildiğini belirtir. (Korkmaz, 2010, s. 173-174). Korkmaz (2010), açıklamalarını *pekiştirme edatı*, *pekiştirme hecesi*, *pekiştirme sıfatı*, *pekiştirme ünlüsü*, *pekiştirme vurgusu* gibi terimler üzerinden sürdürür ve Türkçenin başlıca pekiştirme ekleri olarak +Ok ve +k, +ÇA, +ÇAK, +kInyA > +kIyA, yme > +ma, +m birimlerini belirler. (Korkmaz, 2010, s. 174-175) Hatipoğlu (1972), pekiştirme konusunu, *pekiştirmeli ad*, *pekiştirmeli belirteç*, *pekiştirmeli sıfat*, *pekiştirmeli sözcük*, *pekiştirme ünlüsü* şeklinde maddelemiştir ve bu terimler *m*, *p*, *r*, *s* ünsüzleri üzerinden açıklanmıştır. (Hatipoğlu, 1972)

Topaloğlu (2019), çalışmasında ilgili terimi, *pekiştirmeli* maddesinde açıklamıştır. Ad, sıfat ve zarfların anlamlarının kuvvetlendirildiği, pekiştirilmiş biçimlerin *m*, *p*, *r*, *s* birimleriyle oluşturulduğunu ifade eder. Çalışmada ayrıca anlamın daha da

kuvvetlendirilmesinde ilave (+A) pekiştirme ünlüsünün varlığından söz edilir (Topaloğlu 2019, s. 110).

Deny (2012), sıfatların altında ilgili konuyu ele alır ve değerlendirmesini *Mukayese Dereceleri* başlığı altında yapar. Deny, +rek ekinin üstünleme işlevini ve sıfatların zarflarla derecelendirilmesini ilgili kısımda açıklar. Bunun yanı sıra sıfatların anlamlarını pekiştirmekte ikilemelerin de kullanıldığını belirtir. *m, p, r, s* ile yapılan pekiştirmelerle ilgili ise “Sıfattan evvel o sıfatın ilk hecesindeki birinci konsonla vokal alınarak buna ikinci konson olmak üzere /r/, /s/, /m/, /p/ den biri eklenmekle vücuda gelen hece getirilir: *bomboş, upuzun, masmavi...*” (J. Deny, 2012, s. 230).

Dil bilimine yönelik eserlerde vurgu konusuna değinilmekte ancak ağızlarda görülen vurguya bağlı ses olaylarına dayalı genişlemelerle ilgili belli ekler üzerinden ve belli eklerin genişlemesi yoluyla ortaya çıkan pekiştirilmiş unsurlara bu bilim dalında yer verilmemektedir. Dil bilimine yönelik çalışmalarda konu daha çok sıfatlarla yapılan pekiştirmeler çevresinde ele alınmıştır. Ceritoğlu (2021) tarafından Türkiye Türkçesine aktarılan Kaken Ahanov’a ait çalışmada *m, p, r, s* ile yapılan pekiştirmeler hakkında açıklamalar yapılmıştır. Tekrar yöntemi başlığı altında ele alınan konu, tekrarların derecelendirmeyle ilgili kavram alanı içerisinde verilmiştir. *Kıp-kızıl, kap-kara, sap-sarı, tap-taze* gibi örnekler verilmiş, bu pekiştirme işlevli birimlerin ad, zamir, zarf veya fiillerden yapılan tekrarların hiçbirinde görülmediği belirtilmiştir. Bu ekleme ve derecelendirme hecesinin esas görevinin yapım eki olmadığı, sıfatın derecelendirilmesi için bu yapının oluştuğu ifade edilmiştir (Ahanov, 2021, s. 305).

Karaağaç (2018), çalışmasında pekiştirme konusunda ayrıntılı açıklamalar yapmaktadır. Pekiştirilmiş söz maddesinde aynı türden unsurlarla sözlerin ve söz dizimine ait öğelerin vurguyla pekiştirildiğini ifade eden Karaağaç (2018), farklı dil birimleriyle aynı varlığa gönderimde bulunmayı da pekiştirici unsurun şekilleri arasında varsayar. Türkçede pekiştirme için diğer dillere göre farklı biçimbirimler olduğunun altını çizen Karaağaç (2018); ad, ön ad, belirteç türünden kelimelerin ilk hecesinin *m, p, r, s* ünsüzlerinden biriyle kapatılarak kelimelerin vurgulandığını belirtir. *GT kara > kapkara~Moğ. Hara > havhara; GT ak > apak~Moğ. sagan > savsagan; GT gök > gömgök ~ Moğ. höh > hövhöh; GT yaş > yamyaş~Moğ. Noytan > novnoytan; GT yeşil > yemyeşil~ Moğ. nogugan>novnogoön*. Bunun yanı sıra anlamı daha da güçlü kılmak için pekiştirme ön hecesi ile kelime arasına -a- ünlüsü eklenerek pekiştirme yönteminde değişiklik yapılabilir. *sap-a-sağlam, çep-e-çevre* gibi (Karaağaç, 2018, s. 637-638).

Pekiştirmeyi üç madde üzerinden tarif eden İmer (2011), pekiştirme maddesini anlam artırılması terimiyle izah ederek ilk seslere getirilen *m*, *p*, *r*, *s* ünsüzleriyle niteleyici ve belirteçlerin anlamının kuvvetlendirildiğini; eylemlerin de ikilenmek suretiyle aralarına *Da* ve *Mi* biçimcilerinin yerleştirildiğini, neticede anlamın pekiştirildiğini kaydeder. Aynı çalışmada pekiştirmeli maddesi, eklerle anlamın güçlendirilmesi, *pekiştirici* maddesi de niteleyici, belirteç ve eylem görevli sözcüklerin en, çok, daha gibi unsurlarla güçlendirilmesi şeklinde açıklanmıştır (İmer, Kocaman, Özsoy, 2011, s. 212).

Hengirmen (2009), pekiştirme maddesini farklı başlıklar altında çeşitlendirmiş bu anlam olayını kelimelere muhtelif yollarla pekiştirmeli bir anlam kazandırma işlemi olarak değerlendirmiştir. Sıfatların önüne /m/, /p/, /r/, /s/'li hecelerin eklenerek anlam olayı tamamlanır. *beyaz* > *bembeyaz*: *çok beyaz*, *en beyaz*... (Hengirmen, 2009, s. 305).

Türkiye Türkçesine ait dil bilimi terimleri sözlüklerinde ise pekiştirme maddesi çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Konuyla ilgili olarak Vardar (2003), çalışmasının pekiştirmeli maddesinde konuyu şu şekilde değerlendirmiştir: “Kökün belirttiği özelliği artırıcı nitelik taşıyan ek almış ad, sıfat, belirteç ya da eylemler için kullanılır. Türkçede pekiştirmeli biçimler, çoğu kez sıfatın, kimi durumlarda da adın ilk seslemindeki ünlünün, baştaki ünsüzle birlikte [p], [m], [r], [s] ünsüzlerinden biriyle ya da ünlüyle başlayan bir ad ya da sıfatın [p] ünsüzüyle kapatılması sonucu oluşan seslemin aynı sözcüğün başına getirilmesiyle elde edilir (örn. kupkuru, yemyeşil, tertemiz, masmavi, vb.)” (Vardar, 2003, s. 159).

Eker, (2017), pekiştirme yapan *m*, *p*, *r*, *s* ile oluşturulan yapıları pekiştirme (dublication) örneği olarak varsayar ve *kap-kara*, *kıp-kızıl*, *bem-beyaz*, *sap-sarı* örneklerindeki *bem-*, *kap-*, vb. öğelerini ek olarak kabul etmez (Eker, 2017, s. 261).

Ercilasun (2008), makalesinde Martti Räsänen, Geoffrey Lewis Lewis, Jaklin Kornfilt, Robert Lawrence Trask ve Marcel Erdal'a değinerek bir pekiştirme enklitiği teorisi oluşturmuştur. Yazar, bununla birlikte tarihî ve yaşayan Türk lehçe ve ağızlarından tespit ettiği pekiştirme enklitiklerini şu şekilde sıralar: *A(y)*, *AgU (>Av)*, *An*, *Aaη*, *çU (> -çI, -şI, -sI, -jI)*, *DA*, *du (dū, dō, duo)*, *gIl*, *gU*, *hA*, *I*, *i*, *kAn*, *kA:(y)*, *kū*, *lA*, *II/IU*, *mA*, *mAt*, *mU*, *ne (>-nA)*, *ok (>Ok, -ak, -k)*, *sA*, *si*, *-sin, -şe, şU*, *U*, *-(I)y*. (Ercilasun, 2008, s. 43) Ercilasun (2008), pekiştirme görevli enklitiklerin özelliklerini, kelime türü ayırt etmeme; işlevlerini tek kelimeyle sınırlı olmama, kelime grubu ve cümleyi de kapsayabilme; ek sırası gözetmeme; üst üste gelebilme; +çA, +tI eşitlik ekleriyle ve *l*, *n*, *η*, *m* pekiştiricileriyle sıkça bir araya gelebilme; birbirlerinin yerine kullanılabilme; dilin ses özelliklerine

uymak zorunda olmama; gramerleşmede rol oynama, ekleşip kalıplaşabilme ve yeni kelimeler yapabilme; “pekiştirme” yanında “rica, istek, yalvarma, acıma, hayret, hitap, soru, bağlama, benzerlik, zaman” gibi anlam çalarları (nüansları) kazanabilme; vurgusuz olduklarında, kullanılmadıkları zamanlarda, anlamdaki küçük farklılık dışında bir eksilme meydana gelmeme şeklinde tespit etmiştir (Ercilasun, 2008, s. 43).

Türkiye Türkçesindeki kaynaklarda, tekit, berkitme, kuvvetlendirme ve pekiştirme, terimi kullanılırken Türk dünyasında, Azeri T.: *güvvetlendirme*; Türkmen T.: *güçlendirme*; Gagavuz T.: *peklestirmek / intensiv / kaavilestirmek*; Özbek T.: *kuçaytirma*; Uygur T.: *küçeytme*; Tatar T.: *köçeytü forması / intensiv forması / arttırı*; Baskurt T.: *köseyev/ intensiv*; Kumuk T.: *güçlendiriw*; Karaçay-Malkar T.: *küçlendiriw*; Nogay T.: *kuwatlandırıw / küseytüw / artıklık*; Kazak T.: *küseytuw*; Kırgız T.: *küçötüü*; Altay T.: *tñıdıları / intensiv*; Hakas T.: *tudıs*; Tuva T.: *küsteldireri*; Şor T.: *tudıs*; ifadeleri kullanılmaktadır (Naskali, 1997, s. 69).

Yukarıdaki pekiştirme tanımlarından ve gerçekleşme şekillerinden hareketle bu çalışmada ölçünlü dile göre sözel yoksunluktan uzak bireyler tarafından Türkiye Türkçesi ağızlarının birbirinden uzak yörelerinde aynı karakteristik özellikleri taşıyan dil öğelerini çeşitli gramatikal unsurlarla anlamı değiştirmeyecek şekilde kelime tabanını genişletilen yapılar, çeşitli çekim ve yapım ekleri vasıtasıyla kelimeye aşırılık, abartma, üstünlük; küçültme, azlık; sevgi, şefkat, okşama, acıma gibi anlamlar katan öğeler ve belirli fiilimsi eklerinin üzerine gelerek fiilimsi anlamını değiştirmeyen, ona yeni anlamsal ve yapısal görünüm kazandırmayan biçimler pekiştirme dairesi içerisine alınarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın, kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirmeler bölümü Ahat Üstüner (2000, 2003), İmdat Demir (2014), Aylin Koç’un (2010) gibi araştırmacıların çalışmaları; çekim ve yapım eklerine bağlı pekiştirmeler bölümü alan yazındaki genel görüşler ve kabuller; fiilimsi eklerinin genişlemesiyle meydana gelen pekiştirmeler Mustafa Argunşah (2011) ve Leyla Karahan (2016) dikkate alınarak meydana getirilmiştir.

2.2 Pekiştirmenin Türleri

İpek (2023), *Türkçede Pekiştirme Edatları* adlı çalışmasında pekiştirmenin yapılaş amaçlarını cümlenin anlamına kuvvet vermek, yanlış anlaşılmalara ve sözün kapalılığını ortadan kaldırmak, söze estetiklik katmak, iletişimin gerçekleşmesini sağlıklı bir şekilde

sağlamak, sözü dinleyicinin zihninde kalıcı kılmak, sözle gelişen bireysel ilişkilerdeki referans birliğini sağlamak, söze berraklık vermek olarak belirler ve sınıflandırmasını bu şekilde gerçekleştirir. Bunun yanı sıra İpek (2023), çalışmasını Üstüner'in (2003) pekiştirme teorisine göre şekillendirmiştir (İpek, 2023, s. 33).

Ahat Üstüner (2003), çalışmasında pekiştirme türlerini seslerle, eklerle, kelimelerle ve söz dizimiyle yapılan pekiştirme şeklinde tasnif etmiştir (Üstüner, 2003, s. 13).

Bahşi (2017), pekiştirme konulu çalışmasını seslerle yapılan pekiştirme, eklerle yapılan pekiştirme, kelimelerle yapılan pekiştirme ve söz dizimi ile yapılan pekiştirme olarak dört ana başlık üzerine temellendirmiştir. Araştırmacı çalışmasını Üstüner'in pekiştirme teorisine göre yapılandırmıştır (Bahşi, 2018, 22).

Karagöz (2018), pekiştirmelerin karşılaştırma veya benzerlik ilgisine bağlı göreceli olarak artan ya da azalan bir derece biçiminde değil de sadece çoğalan derece dairesinde değerlendirmektedir (Karagöz, 2018, s. 22).

Konuyu sadece sözcüklerle yapılan pekiştirmeler düzeyinde ele alan Uysal (2022), teorisini cümlede ortaya konan ifadenin bir başka sözcükle aynı doğrultuda kuvvetlendirilmesi ya da desteklenmesi şeklinde belirler (Uysal, 2022, s. 4).

Pekiştirmenin şekli ne olursa olsun vurgu esas unsurdur. Konuşur iletişimde dikkat çekmek istediği anda vurgu kanalıyla kelimeyi ya da ekleri genişleterek veyahut da pekiştirme vazifeli ekten yararlanarak bağlam içerisinde ilgili birimi pekiştirmektedir. Bu çalışmada konu, kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirmeler ile çekim ve yapım ekleriyle yapılan pekiştirmeler olarak iki ana bölüme ayrılacaktır.

Kelime tabanlarındaki genişlemeler ses olaylarıyla ilişkilendirilerek açıklanacaktır. Eklerle ilgili kısım, salt ekler vasıtası ile yapılan pekiştirmeler ve ek genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirmeler olarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda başlıklar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1- Kelime Tabanlarında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler

2- Ek ve Ek Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler

Pekiştirme türlerine geçmeden önce anlamı kuvvetlendirmenin temel unsuru olan vurgu hakkında bu kısımda bilgi verilecektir.

2.3 Vurgu

Türk dilinde vurgu, kelime ya da kelime gruplarının vurgulanarak belirli bir anlama dikkat çekmek amacıyla kullanılır. Vurgu, söz dizimi içerisinde önemli olan kelimelerin diğer kelimelerden ayrılmasını sağlayarak iletişimin daha net ve anlaşılır olmasını sağlayabilir. Türk dilinde vurgu, genellikle kelimenin son hecesine yapılan baskı ile meydana getirilmektedir. Ancak bazı durumlarda, özellikle de kelime gruplarında vurgu, grup içindeki belirli bir kelimenin vurgulanmasıyla da ortaya çıkabilir. Kelime ve kelime gruplarında vurgu, Türk dilinde anlam ilişkisi açısından da önem taşımaktadır. Kelime anlamlarının farklılaşması veya birbirine benzemesi durumunda vurgunun yeri, anlam farklılıklarını belirleyebilir. Örneğin, "açmak" fiilinde vurgu son hecede olduğunda, "aç" kelimesi "bir şeyi açmak" anlamına gelirken vurgu ilk hecede olduğunda "aç" kelimesi "açlık çekmek" anlamına gelir. Türkçede vurgu, yalnızca kelime anlamlarını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda bir cümlenin vurgulanması da mümkündür. Cümledeki önemli kelimelerin vurgulu hâli ile vurgusuz durumu karşılaştırıldığında vurgulu hâlinin daha etkili olduğu görülmektedir.

Hengirmen (2009), vurguyu bir sözcükte bulunan hecelerden birinin diğer hecelere daha belirgin ve daha baskılı söylenmesi (Hengirmen, 2009, s. 405) olarak izah ederken; Hatipoğlu (1972), sözcüklerde hecelerden birinin sadece daha baskılı söylenmesi şeklinde tanımlar. Hatipoğlu ayrıca vurgunun terimsel karşılıklarının Osmanlı Türkçesinde savtı şedde; Fransızca *accent, sterss*; Almancada *akzent, betonung, tonfall* olduğunu belirtir (Hatipoğlu, 1972, s. 101).

Vurgunun kelime, cümle, anlam ve ünlem vurgusu gibi çeşitlerinin bulunduğunu belirten Korkmaz (2010), vurguyu konuşma esnasında kelimedeki bir heceyi diğerlerine göre daha yüksek ses tonuyla, daha baskılı bir şekilde söyleme olarak açıklar (Korkmaz, 2010, s. 234).

Vardar (2003), vurguyu bir sözcükteki ya da sözcük öbeğindeki bir seslemin diğerlerine oranla daha belirgin, baskılı kılan yeğlilik artışı olarak ifade eder. (Vardar, 2003, s. 212) Martinet'in (1998), çalışmasında konu; vurgusal belirtim, vurgular ve titremler, vurgunun işlevleri, vurgunun aşamalanması, vurgusal sınırlandırma gibi başlıklar altında ele alınarak birçok dilin vurgu sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Eserde vurgunun tanımı, belli

bir dilde vurgu birimi oluşturan bir bütün içinde bir seslemi ve yalnız bir seslemi baskılı söyleyip onu belirtik kılma eylemi şeklinde yapılır (Martinet, 1998, s. 104-111).

Standart dile ait gramer çalışmalarında vurgu konusu çeşitli açılardan ele alınmıştır. Pekiştirme maksadıyla yapılan pekiştirme için Banguoğlu (2015), berkitme (accent intensif) terimini kullanır. Bir maksadın veya duygunun şiddetle belirtilmesi gerektiğinde söz içinde bir hecenin olağanüstü bir şekilde vurgulandığına, bunun da öteki vurgulardan yeğinlikçe üstün olduğuna işaret eden Banguoğlu (2015), çoğunlukla vurgunun bu hecenin üstüne geldiğini ve başka hecelerin üstüne geldikçe de kelimenin esas vurgusunu çektiğini aktarır. Berkitme vurgusunu ikiye ayıran yazar, duyuş vurgusunu, “Derin bir duygu anlatmak için sözün bir hecesini şiddetle, hatta çok şiddetle vurgularız. Buna duyuş vurgusu (accent affectif) deriz. *Yaz 'zık, güze 'l, çı 'k dışarı*. Duyuş vurgusu çoğu zaman vurgulu hecenin seslisinde uzama (allongement) veya heceyi kapayan sesdeşde ikizleşme gibi değişiklikler yapar.” şeklinde açıklar. Obartma vurgusunu da “Düşünceyi kesinlikle belirtmek için şiddetle bazı heceler vurgulanır. Bu vurguda ünlüde uzatma ve ünsüzde ikizleşmeye yol açabilir. “*Ko'cca adam ağlıyor- Su'çiu su'çsuz hepsi*.” tanımlaması ve örnekleriyle izah eder (Banguoğlu, 2015, s. 122).

Ergin (2013), vurgunun kelimedeki diğerlerinden kuvvetli bir şekilde çıkarılan hece üzerindeki baskı olduğunu ifade etmektedir. Ergin, Türkçenin vurgu bakımından mülayim bir kimlik taşıdığını, kelime kök ve gövdelerinde orta hecelerin vurgusuz olduğunu, vurgulu hecelerin ilk ve son hecede yer aldığını dile getirir (Ergin, 2013, s. 103).

Türkiye Türkçesinin ağızları ile ilgili eserlerin dil incelemeleri kısımlarına bakıldığında araştırmacıların, konuşur vurgulamalarının, vurgunun maksat ve işlevleri açısından standart dildeki genel vurgu tanımlamalarından pek de farklı olmadığını ifade ettiklerini görmekteyiz. Nevşehir yöresi ağızlarındaki vurgu yapılanması hakkında değerlendirmeler yapan Korkmaz (1994a), kelime vurgusu hakkında verdiği bilgilerde standart dildeki genel vurgu sistemiyle konuşur kodlaması ile oluşan vurgu düzeni arasındaki paralelliğe dikkat çekmektedir (Korkmaz, 1994a, s. 113).

Gemalmaz (1995), bölge ağızlarının hem kelime hem cümle vurgulaması ve tonlaması bakımından Türkiye Türkçesi aydın konuşmasından pek fazla ayrılmadığını tespit etmiştir. Bununla beraber vurgunun Türkiye Türkçesi aydın konuşmasından ayrılan en önemli genel özelliği de vurgulama esnasında ses organlarının aydın konuşmasındaki kadar sertlik ve gerginlik kazanmadığıdır. Tonlamanın da genel özelliklerinin Türkiye

Türkçesi aydın konuşmasıyla örtüştüğü, fertler arasında önemsiz değişmelerin ise konuşma esnasında ortaya çıkabileceği bu çalışmada ayrıca vurgulanmıştır (Gemalmaz, 1995, s. 222-223).

Gülensoy (1988), çalışmasında Türkçedeki vurgu konusunda pek çok araştırmanın yapıldığını ve Türk grameri yazarların hemen hepsinin kelime vurgusunun son hece üzerinde olduğu noktasında hemfikir olduklarını söylemektedir. Gülensoy (1988), çalışmasının ilgili kısmında Kaare Grønbech'in Türkçe kelimelerde anlamın değişikliğe uğratılmadan vurgunun kelimedeki istenilen yere çekilebileceğini ileri sürdüğünü aktarmaktadır (Gülensoy, 1988, s. 71).

Ercilasun (2020), çalışmasında vurgu ile ilgili görüşlerini aktararak kelimeye bir kuvvet verilmek istendiğinde başvuru yapılan vurgunun bazen hecenin ünlüsünü uzattığını bazen de hareketlerin birbirini kovaladığını ifade etmek amacıyla peş peşe gelen iki fiilden birincisinin son hecesinin, hareketi daha açık belirtmek ve dikkati bunun üzerine çekmek için vurgulandığını, bu eylemin de ünlüyü uzattığını söylemektedir. Konuya *sürdi geldi*, örneğini veren Ercilasun, ünleme edatlarındaki vurgu ve uzunluğun da anlama kuvvet vermek için yapıldığını kaydeder. *yā, hā* (Ercilasun, 2020, s. 57-58).

Banguoğlu (2015) tarafından obartma vurgusu olarak nitelendirilen bu terimi Bayrav (1998), abartma vurgusuyla (Fra. accent emphatique) karşılar (Banguoğlu, 2015, s. 122; Bayrav, 1998, s. 141).

Aksan (2015) tarafından vurgu, parçalarüstü sesbirimi sayılmakta ve bu unsurun dilde ayırt edici bir öge olduğu belirtilmektedir. Yazar, bunun yanı sıra görevsel sesbilimin de vurguya yaklaşımını şu şekilde açıklar: "Vurgu, özellikle birden çok seslemi olan sözcüklerde, bileşik ögelerde kendini gösterir." Aksan (2015), vurgunun konuşurun ruhsal durumuyla da ilgili olduğunu, konuşanın önem verdiği kavramı ön plana çıkarmak istediğinde vurguya başvurduğunun da üzerinde durmuştur (Aksan, 2015, s. 67).

Baskakov (2021), eserin ilgili bölümünde vurgunun kelimenin kendi içindeki ses vurgusu, güçsel, dinamik vurgu olarak, yani kelimenin ayrı hecelerinin güçsel bölünüşü olarak; söyleyiş, ifade, cümle ve kelime grubu açısından mantıksal, anlamsal vurgu, yani o ifadeyi, o söyleyişi, o cümleyi veya o kelime grubunu oluşturan ayrı ayrı kelimelerin mantıksal bölünüşü açısından ses bilgisel bir olay olarak iki yönden ele alınması gerektiğini söylemektedir. Buna göre kelimedeki nefes, güç vurgusu olan kelime vurgusu

birinci; bütün ifadenin içindeki söyleyiş, mantık, müzikalite vurgusu da ikinci vurgu niteliği taşımaktadır (Baskakov, 2021, s. 249).

Kaynaklarda türeme, genişleme ya da uzama olarak ifade edilen, eklerde ya da kelimelerde meydana gelen bu durum için Karahan (2012a) şu değerlendirmeyi yapar: “Dil, bir anlamı, bir işlevi belirtme, vurgulama veya pekiştirme ihtiyacı karşısında kullanıcısına birçok seçenek sunar. Türkçenin seçeneklerinden biri, kelime ve ekleri *-n*, *-l*, *-z*, *-t*, *-k*, *-m*, *-A*, *-I* gibi çeşitli morfemler yardımıyla genişletmektir. Bir kısmı muhtemelen enklitik kökenli olan bu morfemler, Türkçenin her dönem ve lehçesinde görülür. Pekiştirilmiş kelime ve eklerle bunların önceki şekilleri arasında genellikle anlam ve işlev farkı görülmez.” (Karahan, 2012a, s. 219).

Üstüner (2003), vurgunun konuşma esnasında ortaya çıktığını, cümlelerde bir unsurun diğerlerine göre daha kuvvetli ve belirgin kılınmak istendiğinde, cümlenin o unsurunun vurgulu söylendiğini ifade eder. Vurgunun önemli ve en çok tercih edilen pekiştirme unsuru olduğuna dikkati çeken Üstüner (2003), sese dayalı ünsüz ikizleşmesi, ünsüz türemesi, ünlü uzaması gibi pekiştirme olaylarının ortaya çıkışında vurgunun etkili olduğunu belirtir. Vurgunun pekiştirme açısından önemine değinen Üstüner, konuyu normal ve tabii vurgunun dışında tutarak ünlü uzaması, son seste meydana gelen ünlü ve ünsüz türemeleri, ünsüz ikizleşmesi gibi ses olaylarını vurgu kaynaklı görür (Üstüner, 2003, s. 39).

Naskali (1997), diğer bazı Türk dillerindeki vurguya karşılık gelen terimleri “Az.: *vurğu*; Tkm.: *basım*; Gag.: *urgu*; Özb.: *urğu*; Uyg.: *urğu*; Tat.: *basım*; Bşk.: *basım*; Kmk.: *urgu*; Krç. – Malk.: *basım*; Nog.: *urgı*; Kzk.: *ekpin*; Krg.: *basım*; Alt.: *soğulta*; Hks.: *udareniye~ pazım*; Tuv.: *udareniye*; Rus.: *udareniye*; *ударение*.” şeklinde gösterir. (Naskali, 1997, s. 82)

Vurgu, ses olaylarına bağlı pekiştirmeler başta olmak üzere müstakil olarak ekler ve fiilimsi genişlemelerine bağlı pekiştirmelerde esas unsurdur. Konuşur, isteme bağlı olarak kelime tabanlarını pekiştirme amaçlı genişletirken (*gadara*, *hemi*, *şindik*, *sekkiz*, *bembeyaz*, *sanklem*), çekim ya da yapım eklerinden yararlanarak pekiştirmeye başvururken (*arabaynan*, *haftalarca*, *çocukcağız*), fiilimsileri genişleterek anlamı pekiştirme yoluna giderken (*giderkene*, *olaraktan*) temelde vurgudan istifade etmektedir.

2.4 Kelime Tabanlarında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler

2.4.1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Konuyu ses türemesi başlığı altına ele alan Banguoğlu (2015), ses türemesinin düşmenin aksine rağmen kelimeyi genişlettiğini ifade eder. Türkçede bu olayın nadir görüldüğüne değinen Banguoğlu (2015), eklemeyi kolaylaştırmak, yabancı kelimeleri dilimizin ses ve hece yapısına uydurmak gibi pratik amaçla bu ses olayının gerçekleştiğini vurgular. Yazar, sesli türemesini dört başlık altında değerlendirir. Birinci bahiste Türkçede ön seste akıcı sesdeşlerin bulunmadığı, yabancı kelimelerde rastlanan bu ön sesi gidermek için dilin bir dar sesli türettiği üzerinde durulur: *Urum, Urus*. İkinci bahiste *m, p, r, s* ile yapılan berkitmeler anlatılır: *sapasağlam, daracık*. Üçüncü bahis yabancı kelimelerde görülen çift doruklu hecenin bölünmesi hadisesi ile ilgilidir: *akıl, sabır*. Dördüncü bahis de yine yabancı sözcüklerle ilgili olup ön sesteki düzensizliğin giderilmesini içerir: *istasyon, sipor* (Banguoğlu, 2015, s. 65-67).

Korkmaz (2010), ünlü türemesini başta kelimelerin ses özellikleri ile bunların birbiri ile birleşme şartlarına ve muhtelif sebeplerle kelimelerin ön, iç ve sonuna ünlü getirilme olayı şeklinde izah eder. *scarpino > iskarpin, limon > ilimon, demiş ki > demiş-i ki* (Korkmaz, 2010, s. 229).

Eker (2017), ünlü türemesinin ortaya çıkışını sözcüğün kendi yapısında bulunmayan bir ünlünün çeşitli seslik nedenlerine bağlamakta ve bu türemenin hece yapısını kolaylaştırdığını, hecenin yerleşmesini sağladığını aktarmaktadır (Eker, 2017, s. 229).

Ünlü türemesini kelimenin aslında bulunmayan bir ünlünün ortaya çıkışı olarak değerlendiren Coşkun'un (2017) bu ses olayının sebebini de kelime sonunda yan yana bulunan iki ünsüzün yan yana söylenememesine bağladığını görmekteyiz. Türemenin başta ve ortada gerçekleştiğini örneklerle gösteren Coşkun (2017), *daracık < darıcık < dar+cık* gibi örneklerin yanı sıra yabancı dilden giren sözcükler üzerinden konuyu açığa kavuşturur (Coşkun, 2017, s. 44).

Birçok gramer ve dilbilimi sözlüğünde ses türemesi başlığı altında ünsüz türemesi ile beraber açıklanan ünlü türemesini Hengirmen (2009), müstakil bir dil olayı olarak değerlendirmiştir. Ön ve iç seste meydana gelen türemeleri ele alan yazar, konuyu alıntı kelimelerle sınırlı tutmuş, *Slav > İslav, fren > firen, akl > akıl* gibi örnekler vermiştir (Hengirmen, 2009, s. 386-387).

Türkiye Türkçesi ağızlarına ait eserlerin dil incelemelerine ait bölümlerinde ünlü türemesi ile ilgili tanımlar, açıklamalar ve bu ses olayının ortaya çıkış sebepleri konuşurun kodlamasından doğan fonetik değişiklikler hariç standart dildeki örneklerle ve izahlarla örtüşmektedir. Yıldırım (2006), çalışmasının inceleme kısmında ünlü türemelerini ele almıştır. Ön seste görülen türemeler *r* ve *l* ünsüzleri baz alınarak işlenirken iç ses türemeleri alıntı kelimeler üzerinden açıklanır. Ön seste *ıraf*, *ırahaT*; iç ses *ğıral*, *tıravik* gibi örnekler verilmiştir. Yıldırım (2006), son seste görülen ünsüz türemelerini bir sebebe bağlamamıştır. *-a* türemesi, *-e* türemesi, *-i* türemesi gibi başlıklarla konuyu örneklendiren yazar, çeşitli bağlaçlar ve edatlar ile *-ken* zarf-fiilinin genişlediğini ve kelimenin sonunda bir ünlü türemesinin meydana geldiğini tespit etmiştir. *ğadara*, *dêrkene*, *hemi* (Yıldırım, 2006, s. 95-96).

Akca (2012), Türkçede meydana gelen ünlü türemelerinin sebeplerini kelime ve hece başında çift ünsüz bulunmaması, kelime içi ve sonunda bazı ünsüzlerin yan yana gelmemesi olarak ifade eder. Ankara ağızında ünlü türemesinin daha çok yabancı sözcüklerde ortaya çıktığını kaydeden Akca (2012), kelime sonunda meydana gelen ünlü türemesi için bir sebep göstermez. Akca (2012), Ankara ağızında meydana gelen kelime sonundaki ünlü türemesinin genellikle *-kAn* ekinin *-kAn+A* şeklinde olduğunu belirtir. Bunun yanı sıra son seste ortaya çıkan ünlü türemelerine *ğadara*, *ğadana*, *hemi* örneklerini verir (Akca, 2012, s. 81).

Gülseren (2000), çalışmasında ünlü türemelerinin ortaya çıkışını yabancı sözcüklerle ilişkilendirmiş, Malatya ağızında ön türeme ve iç türemenin yanında az da olsa son türemelerin görüldüğünü aktarmıştır. Malatya ili ağızlarında kelime sonunda meydana gelen ünlü türemelerinden bazıları şunlardır: (epithesis) *teprime* < *deprem*, *ne varı Kı* < *ne var ki*, *agu gene süt gibi* < *ağ~ak* (Gülseren, 2000, s. 68).

Ünlü türemeleri hakkında değerlendirmelerde bulunan Günay (2003), ön türemenin yabancı kelimelerin Türkçeye uymayan fonetik yapılarıyla ilişkili olduğunu, iç türemenin söyleyiş güçlüğüne giderme amacı taşıdığını, sonda meydana gelen türemenin ise tekit göreviyle kullanıldığını dile getirmiştir. Son sesteki bu hadisenin bazı edatların bünyesinde ortaya çıktığının bilgisini veren Günay (2003), *a* ve *e* ünlülerinin pekiştirme görevli eski hitap edatının izlerini taşıdığını söylemektedir *anca' ka*, *hanca' ka*, *egere*. (Günay 2003: 74).

Kalay (1998), Edirne ağızlarında sonda meydana gelen ünlü türemesinin Anadolu ağızlarından farklılık gösterdiğini aktarmaktadır. Kelime sonunda ortaya çıkan türemeyi

üçe ayıran Kalay (1998), sonu ünsüzle biten kelimelerin sonunda *a*, *e*, *ı*, *i* ünlülerinin türediğini *içiri* < *için*, *sōnacīma* < *sonracıgım*, *kadāna* < *kadar* gibi örneklerle tanırlar. Sonda türemenin bir diğer türü ise vasıta hâli ekinin sonunda *a* ve *e* sesleridir. *unlarlana* < *onlarlan*, *sopalarlana* < *sopalarlan*. Türemenin üçüncü şekli ise *-ken* zarf-fiilinin *a* ve *e* ile genişletilmesine dayanmaktadır. *gidēkene* < *gider iken*, *gelirkene* < *gelir iken* (Kalay, 1998, s. 38-39).

Ünlü türemesinin ön seste, iç seste veya son seste meydana gelebileceğini ifade eden Öztürk (2107), konuşma dilinde başlayan ünlü türemesinin süreç içerisinde standart dilde de görülebildiğine değinmektedir. Yabancı dilden giren kelimelerde, Türkçede hece sonunda bulunmayan ünsüz çiftlerinin bulunması halinde bu ünsüz çiftleri arasında dar ünlülerin türediğini aktaran Öztürk (2017), düşünülmesi gerekenin o ünsüzleri çift hâlinde çıkarmanın zor mu kolay mı olduğunu belirtmektedir. Öztürk (2017), ünlü türemesinde birçok ses olayında görülen az çabanın aksine çok çaba harcandığını ifade etmektedir (Öztürk, 2017, s. 2193-2194). Buna göre çok çaba harcama, konuşurun kelimenin son sesinde ünlü türeterek kelimeyi genişletmeye dayalı pekiştirme yapmasından ileri gelmektedir. Öztürk (2017) makalesinde Türkiye Türkçesi ağızlarında son seste meydana gelen ünlü türemeleriyle ilgili örnekler sunmuştur: *eger* > *eğere*, *o kadar* > *o gadara*, *eger* > *eğere* Öztürk (2017), son seste oluşan türemeyi, “Örneklerden de görüleceği üzere daha çok alıntı kelimelerde meydana gelen bir değişimdir, bu değişimle Türkçenin ses özelliklerine uymayan kelimeler Türkçenin ses sistemine uydurulmaktadır. Kelimede ünlü sayısının artması, daha çok çaba, enerji isteyen bir değişimdir.” şeklinde yorumlamıştır (Öztürk, 2017, s. 2194). En çok çaba yasasını en az çaba yasasının aksine bazı durumlarda genel dil mantığını çiğnemek olarak tanımlayan Demirci (2022); aykırılaşıma, ikizleşme, ek yığılması, birden çok ekin birleşerek tek ek işlevinde kullanılmasını bu kurala bağlamaktadır (Demirci, 2022, s. 122). Gerek standart dilde Türkiye Türkçesi ağızlarında ön ve iç seslerdeki ünlü türemelerinin sebebi ilgili kelimeleri Türkçeye uydurma gayretine dayandırılmaktadır ancak son seste görülen bu hadise konuşurun anlatımını en çok çaba yasasına dayandırarak kelimeyi pekiştirme gayretiyle ilişkilendirilebilir.

Kelime tabanlarının anlamı değiştirmeyecek şekilde ünlülerle genişletilmesi durumu Türkiye Türkçesi ağızlarında karakteristik bir özellik taşımaktadır. Derlemeden elde edilen veriler ışığında Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime tabanlarının +A/ +I/ +U sesleriyle genişletildiği ve bu dil olayının konuşurun iletişim esnasında anlatımına dikkat çekmek istediğinde başvurduğu ikili kullanımlarla da tespit edilmiştir. Doğu, Kuzeydoğu ve Batı

Grubu ağızlarından alınan veriler konuyu örneklemek amacıyla burada kısmî olarak kullanılmıştır:

19 *anc'aka* kanini iç'eṛ biṛaḳîṛ (Günay, 2003, s. 259)

29 *eveli* öyle deyil _idi (Demir, 2006a, s. 373)

29 *hemi* anası yapar, **hem** çoçîḳ yapar (Yavuz, 2013, s. 397)

2 *men de bu köyliyem*, **hem** bu köyün ğızıyam *hemi de geliniyem*. (Koç, 2021, s. 448)

4 *yayallardı. geçi böle veyahudu kör ebe oynallardı. yüzük kimde uva vurullardı. sen yüzü bileceksin*. (Demir, 2001, s. 305)

54 *rahat oldinsa zatana me^cden ne êtsin...* (Özçelik, 1997, s. 184)

34 *undan evvel de zatene, bizim türkler topa! _osman varımış*. (Erdem, 2001, s. 166)

Tablo 1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Varyantlar	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Kelime tabanı +A	Ardahan, Elâziğ, Erzurum, Şanlıurfa, Van	Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Amasya, Antalya, Ankara, Bartın, Bilecik, Balıkesir, Bolu, Çankırı, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İzmir, Karaman, Kayseri, Kastamonu, Kırklareli Kilis, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Samsun, Sinop, Ordu, Osmaniye, Zonguldak
Kelime tabanı +I/U	Artvin, Ardahan, Bayburt, Bitlis, Elâziğ, Erzurum, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Tunceli, Van	Trabzon, Rize	Aksaray, Ankara, Afyon, Aydın, Adana, Antalya, Adıyaman, Amasya, Balıkesir, Bartın, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Hatay, Gaziantep, Giresun, Isparta, İzmir, Karaman, Kayseri, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Konya, Kütahya, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Yozgat, Zonguldak

2.4.2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Ünsüz türemesi, ilgili kaynaklarda ses türemesi, önüm, ünlü-ünsüz türemesi, sesli-sesteş türemesi, üreme ya da ses artması gibi terimsel ifadelerle karşılanmaktadır. Kelimenin ön, iç ve son sesinde oluşan ses türemesi, esasen sözcüğün aslında bulunmaz. Ön türemeler, alıntı kelimelerde görülürken iç türemeler, söze söyleyiş kolaylığı katma amacı taşır. Son türemelerle ilgili hâkim görüş, nedensizliktir. Ancak Türkiye Türkçesi

ağızlarına yönelik yapılan bu araştırmada muhtelif ünsüzlerle konuşurların birbirlerinden bağımsız, farklı mekânlarda ve şekillerde anlaşılabilirlik eşiğini aşmadan aynı yapıyı kullanarak meydana getirdikleri son sesteki ünsüz türemeleri; kelimenin anlamında, yapısında, türünde herhangi bir değişikliğe yol açmamakla birlikte vurguyu bir kademe daha öne çıkararak anlatıma zenginlik katmaktadır. Dolayısıyla konuşurun belli kelimelerin son sesinde yoğunlaşmaya yönelik bu çabası pekiştirme amaçlıdır. Tek tek incelendiğinde bireysel ifadeler olarak algılanabilen kelime sonundaki ünlü-ünsüz türemeleri, ünsüz ikizleşmesi ve hece türemesi gibi ses hadiseleri esasen Türkiye Türkçesi ağızlarında kolektiflik (bir bütünlük) göstermektedir.

Şahin (2018), çalışmasında ünlü ile ünsüz türemelerinin eklemeyi kolaylaştırma ve yabancı kelimelerin Türkçenin ses, hece yapısına uydurulması amacıyla yapıldığına dikkat çeker. *sabr > sabır, esir > yesir* (Şahin, 2018, s. 46).

Timurtaş (2019), Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait eldeki metinlerde yardımcı sesler dışında hemen hemen ünsüz türemesi olmadığını belirtir (Timurtaş, 2019, s. 60). Yazarın *Eski Türkiye Türkçesi* adlı çalışmasının metinler bölümünde yer alan Şirazi'nin manzumeleri arasında yer alan şu cümlede ünsüz türemesi tarafımızdan tespit edilmiştir *Çünkü yigirekdir ikisi biri birinden* (Timurtaş, 2019, s. 228).

Korkmaz (2010), ünsüz türemesinin kelimenin ön, iç ve son sesinde meydana gelebileceğini ve bu sesin kelimenin aslında yer almadığını tespit eder. Son seste meydana gelen *+m* türemesinin, Eski Türkçedeki *+mA* pekiştirme ekinin kalıntısı olduğunu belirtir. *belkim, çünkü, barım* (Korkmaz, 2010, s. 231-232).

J. Deny (2012), durum zarfları başlığı altında ele aldığı belki sözcüğü hakkında görüşlerini belirtirken kelimenin halk dilinde *belkim* bazen de *belkilim* şeklinde yanlış kullanımlarının bulunduğunu dile getirmiştir (Deny, 2012, s. 271). Ağız araştırmaları bağlamında düşünüldüğünde Deny'in bu görüşü yanlıştır. Kelimenin yukarıdaki varyantlarına ek olarak Türkiye Türkçesi ağızlarında *belkit* kullanımı da yaygındır. Kelimenin ses ya da hecelerle muhtelif şekillerde genişletilmesi anlatıma kuvvet katma amacıyla yapılmaktadır.

Karaağaç (2018), çalışmasında ünsüz türemesini türeme maddesinin içerisinde değerlendirmiştir. Karaağaç gerek ünlü gerekse ünsüz türemelerinin sebebinin seslerin söyleyiş kolaylığı ile ilgili görür. Ön ses türemeleri yabancı sözcüklerde, iç ses türemeleri ise söyleyiş kolaylığı gerektiren sözcüklerde ortaya çıkmaktadır. Günay'a (2018) göre son seste bir türetmelik nedeni yoktur. *Belki > belkit, hem > hemi, hemin, gayrı > gayrın,*

radio > *radyon*, *keşke* > *keşkem*, *durumbuki* > *durumbukim* (Kaarağaç, 2018, s. 685-687).

Hengirmen (2009), çalışmasında konuyu ön, iç ve son türeme gibi başlıklar altında ele almıştır. Araştırmacının, ses türemesi için “Bir sözcüğün kökeninde bulunmayan bir sesin, zamanla bu sözcükte yer alması” (Hengirmen, 2009, s. 321) şeklindeki açıklamasını; son türeme maddesindeki “sözcüğün kökeninde yer almamasına karşın bazı yörelerde o sözcükte bir son sesin türemesi. *şimdi* > *şimdik*” değerlendirmesi takip eder (Hengirmen, 2009, s. 327).

Ünsüz türemesi için Vardar (2003), bir sözcüğün sonunda kökensel olmayan bir sesin belirmesi *kehrüba* > *kehribar* (Vardar, 2003, s. 178), Topaloğlu (2019) ise bir kelimenin aslında bulunmayan bir sesin çeşitli sebeplerle sonradan ortaya çıkması tanımlarını yapmaktadırlar (Topaloğlu, 2019, s. 115).

Güney-Batı Anadolu ağızlarıyla ilgili çalışmasında Korkmaz (1994b), ünsüz türemesinin türlü ses olayları sebebiyle meydana geldiğini ve bu yapıların bir fonksiyonunun bulunmadığını bildirir. *halbūkin*, *var ıdın*, *cümār*, *usułcam*, *kāşgām* (Korkmaz, 1994b, s. 82-83).

Gülensoy (1988), çalışmasında *dediy kin* (*dedi ki*), *çıkādıy kın* (çıkartıyorlar ki) gibi örneklerde görülen *-n* ünsüzü ile *süpürüncem*, *sonam* örneklerindeki *-m* ünsüzlerinin ise anorganik olmayıp *-n* ve *-m* türemelerinin Eski Türkçe dönemine ait kuvvetlendirme ekleri *-gina* / *-gine* ve *-ma* / *-me*'nin kalıntısı olduğunu iddia eder (Gülensoy, 1988, s. 69).

Ercilasun (2020), Kars ağızlarında *n* ve *m* türemelerinin meydana geldiğini belirtir. Bu türemelerden *-n*, enstrümental ekiyle, *-m* türemesi de analogik sebeplerle ilişkilendirilir *bizinen*, *sabağınan*, *kimin*, *demeh' kin*, *çünküm*, *ğonum gomşu*, *belkem* (Ercilasun, 2020, s. 140-141).

Sağır (1995), Erzincan yöresinde kelime sonunda meydana gelen *y* ses birim türemesinin kuvvetleştirme ve tasdik anlamında kullanıldığını ifade etmektedir *ney*, *tabéy* (Sağır, 1995, s. 111).

Atay (2002), *belkim*, *bilem*, *sōnacīm* örneklerinde son seste türeyen */m/* ünsüzünün Eski Türkçedeki *ma/me* kuvvetlendirme edatının bir kalıntısı olduğunu düşünmektedir (Atay, 2002, s. 827).

Üstüner (2003) Türkiye Türkçesinin muhtelif yörelerinde ve birtakım Türk lehçelerinde kelimelerde bazı ünsüz türemelerinin meydana geldiğini, farklı sebeplere dayandırılan bu

ses olayının büyük oranda pekiştirme için yapılan vurguyla ilişkili olduğunu ve ses bakımından uygun olan kelimelerde bu durumun zamanla kalıcı hâle geldiğini tespit etmiştir (Üstüner, 2003, s. 67).

Türkiye Türkçesi ağızlarının genelinde kelime tabanlarının *b, h, ħ, g, k, l, m, n, t, v, y, yh, z* gibi ögelerle genişletildiği tespit edilmiştir. Bu genişlemeler anlatıma dikkat çekilmek istediğinde sık başvurulan bir yöntemdir. Kelime tabanın sonunda meydana gelen ünlü türemesi ile yine kelime tabanın sonunda meydana gelen ünsüz türemesinde de kelime bünyesine eklenen bu ögeler kelimenin anlamını pekiştirmekten başka bir işleve sahip değildir. Aşağıda Türkiye Türkçesi ağızlarının çeşitli yörelerinden derleme yöntemi ile elde edilen verilerden oluşan bazı örnekler yer almaktadır:

66 aṣā_yóqarı otuz_beş **kılōv** yükünen ēē efendim. (Öçalan, 2004, s. 76)

22 almanın bir **numaralēy** adamıydı benim bubam. (Gümüſ, 2017, s. 144)

241 **gizlīm** gidiyih (Gökçür, 2012, s. 397)

18 **hindit** gullanman. (Öztürk, 2001, s. 259)

18 yedi sene **soran** ç'ağurule oni (Günay, 2003, s. 241)

80 o nasi **şindik**? (Kürüm, 2021, s. 604)

31 **şindi** melmeket bol **şindik** esgiden_oraḥnan_ekinlerü biçer_ekeller (Ünlü, 2015, s. 104)

91 **şindik** u_ğadar tābi. (Demir, 2006a, s. 30)

217 **şindiK** yētmiş_ālṭı zamanında faḥ var. **şindi** bi āḥ ſurda büyyüg (Özgül, 2020, s. 347)

68 **Gayrıķ** Rıfādere'ye geçmeden ğalmayın (Şanlı, 1990, s. 110)

30 hemen_usūlune uyduraca**ķ** **ğadaķ** başıñı. (Şahin, Baştürk, Uluocak, Erođlu, 2019, s. 472)

60 ondan sōna da iyyōruḥ bu **kerez**. (Paçacıoğlu, 1987, s. 226)

21 ayun ondordi **kimin** (Turan, 2006, s. 154)

32 enduğu **ķibil** anasi 'dōñdi (Günay, 2003, s. 264)

23 o da bizim **ģibil** can daşıyor. (Bayraktar, 2000, s. 142)

239 peripacaları **bilem** vā geziye gittiñ mi (Ölçücü, 2020, s. 419)

18 unu da yiyeñ yiya, yimeyeñ datmıya **bilen**. (Akgül, 2019, s. 248)

Tablo 2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Varyantlar	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Kelime tabanı + h	Artvin		Balıkesir, Sakarya, Yozgat
Kelime tabanı + ğ			Osmaniye
Kelime tabanı +g/h/k/yh (+ g/k/h)	Ardahan, Bayburt, Diyarbakır, Elâziğ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Tunceli	Trabzon	Adana, Adıyaman, Amasya, Antalya, Aksaray, Ankara, Afyon, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Yalova, Yozgat, Zonguldak
Kelime tabanı + l		Rize	Afyon, Maraş, Mersin, Kayseri, Ordu, Osmaniye
Kelime tabanı + m	Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâziğ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Rize ve Trabzon	Adana, Adıyaman, Aksaray, Antalya, Ankara, Amasya, Afyon, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bolu, Birecik, Burdur, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kastamonu, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sinop, Sakarya, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak
Kelime tabanı + n	Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bitlis, Diyarbakır, Elâziğ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Trabzon ve Rize	Adana, Adıyaman, Afyon, Antalya, Amasya, Aksaray, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bilecik, Bolu, Bursa, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Kilis, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Konya, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sinop, Sivas, Sakarya, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak

Kelime tabanı + r			Eskişehir, Isparta, Manisa, Samsun
Kelime tabanı + ş			Kahramanmaraş
Kelime tabanı + t	Gümüşhane	Trabzon	Adana, Aksaray, Ankara, Bolu, Giresun, Hatay, Konya, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Tokat
Kelime tabanı + v	Bayburt		Bolu, Eskişehir, Gaziantep, Konya, Niğde, Sakarya, Sivas
Kelime tabanı + y	Artvin, Bayburt, Bitlis, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Van	Trabzon	Adana, Adıyaman, Aksaray, Afyon, Amasya, Antalya, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bilecik, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Kırklareli, Manisa, Malatya, Muğla, Mersin, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sakarya, Sinop, Sivas, Uşak, Yalova, Yozgat
Kelime tabanı + z	Gümüşhane		Bolu, Kayseri, Sakarya, Sivas

2.4.3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler

Eraslan (2012), ünsüz ikizleşmesinin ikileme kaynaklı ya da bir imla (Eraslan, 2012, s. 83) özelliği olduğunun değerlendirmesini yaparken Hacıeminoğlu (2019), çalışmasında bu ses olayının bünyesinde *-r-*, *-k-*; *-s-*, *-k-* gibi ünsüz bulunduran kelimelerde telaffuz, vurgu ve şive özelliğinden kaynaklandığı bilgisini verir. *arrıg* < *arıg*, *bakku* < *baku*, *ırra* < *ıra* (Hacıeminoğlu, 2019, s. 10).

Ergin (2013) tarafından konsanant ikileşmesi olarak değerlendirilen ünsüz ikizleşmesi, bir gramer birliğinde bir konsanantın iki defa söylenmesi hadisesidir ve bu ses olayı Türkçede çok nadirdir *yedi-yeddi*, *sekiz-sekkiz* (Ergin, 2013, s. 52).

Banguoğlu'na (2015) göre ikizleşme hadisesi duyuş vurgusuna ilintilidir ve bu vurgu çoğu zaman vurgulu hecenin seslisinde uzatma veya heceyi kapayan sesteşte ikizleşme gibi değişikliklere sebep olmaktadır (Banguoğlu, 2015, s. 122).

Topaloğlu'nun (2019) konuyu değerlendirmesi, kelimedeki çeşitli sebeplerle bir ünsüzün iki defa söylenmesi şeklindedir. *aşağı* > *aşşağı*, *eşek* > *eşşek*... Topaloğlu bunun yanı sıra ünsüz ikizleşmesini karşılayan diğer terimleri şu şekilde sıralar: *ses katmerlenmesi*,

ikizlenme, ikizleme, çiftleme, konsonant ikileşmesi, ünsüz çiftlenmesi, ikizleşme, ses (ünsüz) ikizleşmesi, ses ikizlenmesi, ikileme, ses ikilemesi, ses ikilenmesi, ikiz abanık, ikiz konson, çift ünsüz, ikiz harf, çift sessiz harf (Topaloğlu, 2019, s. 135-136).

Korkmaz (2010), ünsüz ikizleşmesinin iç seste iki ünlü arasında bulunan ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzlerin, açık ve zayıf boğumlanmalı ilk hece ünlülerinin etkisi altında gerçekleştiğini, bunun da kendi hece sınırlarını aşacak bir yoğunlukla boğumlanmaları sonucunda, söz konusu ünsüzdeki tekrarlanmanın ortaya çıktığını belirtir. *azık > azzıh, küçük > güççük, ısrır- > ıssır-* (Korkmaz, 2010, s. 231).

Karaağaç (2018), ikizleşmenin sonunda ilk açık hecelerin zayıflıktan kurtularak birer kapalı heceye dönüştüğünü ifade eder: *sekiz > sekkiz* (Karaağaç, 2018, s. 840).

Hatipoğlu (1972), ikizleşmenin tarifini yaparken ünlü ünsüz ayırımına dikkat etmez. *Ses ikilemesi* maddesinde konuyu izah eder. Hatipoğlu'na göre *ses ikilemesi*, bazı sözcüklerde çeşitli nedenlerle, aynı ünlünün veya ünsüzün yan yana bulunmasıdır: *yaşşa* (Hatiboğlu, 1972, s. 82).

Martinet (1998), ünsüz ikizleşmesini, süresi uzun olan herhangi bir ünsüzün iki ünlü arasında bulunduğu, ünsüzün başlangıcı ile ilk seslemin sonunun bir sonraki seslemin başlangıcı olarak duyulduğunu, bu ses hadisesinin de ardışık iki eklemleme izlenimi bıraktığını belirterek peş peşe gelen iki sesleme bağlanan uzun ünlülerin *ikiz ünsüzler* olduğunu ifade eder (Martinet, 1998, s. 70-71).

Eker'e (2015) göre ikizleşme (gemination/doubling) sözcük kökündeki herhangi bir sesin, yan yana iki kez yer alarak, uzun ünlü kısalarak ve vurgu gibi seslik nedenlerle ortaya çıkabilir: *yedi > yeddi* (Eker, 2015, s. 237).

Üstüner (2003), çalışmasında ünsüz ikizleşmesi ile ilgili gerek standart dile gerek ağızlara yönelik toparlayıcı bilgileri sunduktan sonra ikizleşmelerin sebeplerini pekiştirme, ses düşmesi ve benzeşme olarak sıralamaktadır. Bunun yanı sıra Üstüner'e (2003) göre ikizleşme genellikle telâffuza bağlı olduğu için geçici olan ünsüz ikizleşmeleri, bazı kelimelerde zamanla kalıcı hâle gelmektedir. Türkiye Türkçesinin farklı ağızlarında ortaya çıkan bu ikizleşmeler, ikizleşmeye uygun ortak kelimelerde görülebilmektedir. Bazen aynı kelimelerin yazı dilinde de ünsüz ikizleşmesine uğramış şekilleri görülebilmektedir. Üstüner (2003), bu yaygınlığın bazı kelimelerdeki ikizleşmelerin zamanla kalıcı hâle gelmesine yol açtığını ve pek çok Türk lehçesinde de durumun aynı şekilde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Farklı lehçelerde ikizleşmenin görüldüğü

kelimeler, genellikle sayı isimleri, akrabalık isimleri, ünlemler, hitap ünlemleri, sıfat, edat ve zarf görevli kelimelerden meydana gelir. Bazı lehçelerde ve ağızlarda yeterlik fiilinin olumsuzu ve diğer bazı çekimli fiillerin ikizleştikleri görülmektedir. Üstüner (2003), esasen geçici olan, pekiştirme veya ses düşmesinden kaynaklanan ikizleşmelerin, sık görüldükleri kelimelerde zamanla kalıcılaştığını, bunun da Türkçenin genel bir temayülü olarak karşımıza çıktığını ifade eder (Üstüner, 2003, s. 65-66).

Demir (2006), Trabzon ağızlarında ünsüz ikizleşmesinin Türkiye Türkçesi ağızlarında yaygın olmadığını ve bu ses olayının iki ünlü arasında bulunan bir ünsüzün tekrar edilmesinden kaynakladığının bilgisini verir. Buna göre Trabzon ağızlarında *-l-, -n-, -s-, -ş-, -t-* ünsüzlerinde ikizleşme daha çok görülür: *çökellik, nassı, zattan* (Demir, 2006, s. 259).

Özçelik (1997), bu ses olayının Urfa yöresinde sıklıkla gerçekleştiğini tespit etmiştir. Özçelik'in (1997) iki ünlü arasındaki ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanma olarak tanımladığı bu hadise, Urfa yöresinde *-b-, -c-, -d-, -k-, -l-, -n-, -r-, -ş-, -t-* ünsüzlerinde sıklıkla gerçekleşmektedir: *'accayıb, yeddi', severrah...* (Özçelik, 1997, s. 64-65).

Akar (2013), ilgili çalışmasında ünsüz ikizleşmesinin gerçekleşmesinde farklı görüşlerin bulunduğunu ifade etmekte ve bu ses olayının Türkçede yaygın bir şekilde gerçekleştiğinin bilgisini vermektedir. Muğla ili ağızlarında hece sonundaki *-b-, -c-, -f-, -ş-, -t-* ünsüzleri daha çok ikizleşmektedir: *baccı (baca), döşşek, uffak* (Akar, 2013, s. 74).

Zülfikar (2021), *Bitlis Halk Ağzı ve Kültürü* adlı çalışmasında ünsüz ikizleşmesi ve pekiştirmeyi aynı başlık altında ele almıştır. Eski Türkçenin kelimeleri olan ve hâlâ birçok Türk lehçesinde yaşayan *yiddi, sekkız, dokkuz* gibi sayı adlarının Bitlis halk ağzında asli şeklini koruduğunu belirten Zülfikar (2021); Ermenice (*arak > arrak*), Arapça (*şerut > şerrut*) gibi kelimelerde de pekiştirme amaçlı ünsüz ikizleştirmelerinin yapıldığını ifade etmektedir. Bu yöntemin geçici olduğuna dikkati çeken yazar, ünsüz ikizlemesi yapılan kelimelerdeki amacı duyguyu kuvvetli ifade etme, ifadeyi vurgulama, kelimeye önem kazandırma, baskılı söyleme, reddetmeyi pekiştirme olarak sıralar (Zülfikar, 2021, s. 124-125).

Türkiye Türkçesinin her yöresinde görülen bu ses olayı, konuşurun tercih etmesi halinde her ünsüzün ikizleştirilebilmesi şekline gerçekleştirilebilmektedir. Ünsüz ikizleşmesi pekiştirme yapmak için en sık tercih edilen yöntemdir. Sayı adlarında meydana gelen ünsüz ikizleşmesi Doğu Grubu ağızlarında karakteristik bir özellik taşımaktadır.

93 *bule bule edl_ekmek goccèman açiyālā saÇda büşürüyož. (Acar, 2008, s. 170)*

38 *görüyödum ebemgil yápiyödu haşamgile, güccüğ yétişiyödum (Silahşör, 2011, s. 98)*

34 *Domus o kadda koti değil da. (Bayramin, 2014, s. 160)*

baħir ne bi tene aħ saggal adam gelir. (Efendioğlu, 2009, s. 824)

109 yeddi seneluħ bir şatur var (Tosun, 2016, s. 241)

Tablo 3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Artvin, Trabzon, Rize	Adana, Aksaray, Ankara, Adıyaman, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Bursa, Bartın, Bolu, Burdur, Çankırı, Çanakkale, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kırklareli, Kütahya, Kilis, Kocaeli, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak

2.4.4 Ön Hece Türemesine (M, P, R, S) Bağlı Pekiştirmeler

Türkçede sözcüğün anlamı kuvvetlendirilmek istendiğinde sıkça başvuru olan pekiştirme yöntemlerinin başında, genellikle renk bildiren kelimelerin önüne *m, p, r, s* ünsüzlerinden uygun olanından birinin getirilmesi gelmektedir. Ek işlevi taşımayan bu yapılar, pekiştirme hecesi olarak kabul edilir. *masmavi göz, kıpkırmızı elma, tertemiz gönül, bembeyaz gömlek.*

Hacıeminoğlu (2019), çalışmasında ön hece türemesi ile ilgili tespitlerde bulunmuş, bu yolla yapılan kuvvetlendirmeleri renk adlarıyla sınırlı tutmuştur. Yazar, asıl sıfatın önüne getirilen bir hecelik ekleme ile bu yapıların oluştuğunu *kap kara* örneğiyle açıklar. Hacıeminoğlu, Karahanlı Dönemi'ne ait eserlerden şu alıntılarını yapar: *kara kılkı barça bolu kap kara (KB-4323), at üstem yarıklar bolur kıp kızıl (KB-2385)* (Hacıeminoğlu, 2019, s. 61).

Halit Ziya (2018), *Kavâid-i Lisân-ı Türki*'de sıfatlarla yapılan pekiştirmelere değinmiş; zarflar, muhtelif eklerle yapılan pekiştirmeleri mübalağa olarak değerlendirmiştir. Halit Ziya konuya ilişkin "Keyfiyyet beyân eden sıfatların ba'zılarının ma'nâları, bunların

evvelki harfleri harekeleri ile berâber alındıktan ve buna (s) ilâve olunduktan sonra, sıfatların evveline getirilen lâfızlar ile kuvvetlendirir, (masmâvi), (kaskatı) gibi, ki pek mâvi, pek katı demektir. Ba'zı sıfatların bu ilâveleri (s) ile yapılmayıp (m) veyahut (p), nadiren sâir harf ile yapılır, (yemyeşil), (sapsarı), (kapkara), (kupkuru), (bembeyaz), (körkütük), (güpegündüz), (dümdüz) gibi.” açıklamalarını yapar (Halit Ziya, 2018, s. 27).

Tâhir Ken'an (2004), *Kavâid-i Lisân-ı Türki*'de sıfatlar başlığı altında mübalağa ve te'kîde yer vermektedir. Mübâlâğa başlığı altında sıfat görevli sözcükten önce en, pek, çok, ziyâde gibi kelimelerin getirilerek yapılması anlatılır. Te'kîd başlığı altında *basbayağı, upuzun, apâşikar, kısıvrak* ve sâire gibi ba'zı sıfatın ilk harfi nazar-ı dikkate alarak birtakım ma'nasız lâfızlarla terkîbi te'kîd içindir ifadeleri kullanılır (Tâhir Ken'an, 2004, s. 244).

Hatipoğlu (1973), ön hece türemesi ile gerçekleşen pekiştirmeler üzerine müstakil bir çalışma gerçekleştirmiş ve bu çalışmada *m, p, r, s* ile yapılan pekiştirmelerin ölçünlü dil ile Anadolu ağızlarındaki görünümleri hakkında detaylı bilgiler sunmuştur. Pekiştirme ve Kuralları adlı çalışmasının ön sözünde anlamı yoğunlaştırmak, anlatımı güçlendirmek için bu yola gidildiğini ve pekiştirmenin esasen bir tür ikileme olayı olduğunu ifade eden Hatipoğlu, ön hece türemesinde hecenin ikilendiğini, hece tekrarından doğacak sakıncadan ötürü de hecenin birinin pekiştirme ünsüzü ile değişik biçime büründüğünü belirtir. Pekiştirme yapılırken sözcüğün ön sesi, ilk hecesi ve hece sayısı dikkate alınır. Sözcük ünlü ile başlıyorsa bol sesli bir sözcük sayılır. Anlamın pekiştirilmesi için “p” gibi az ses veren patlayıcı bir ünsüz seçilmelidir, dikkat çeken bir ünsüzle hece kapatılmalıdır. Sözcük “p” ile başlıyorsa aynı sesin tekrarı tutukluk yaratır, dolayısıyla bu ses kullanılmaz. Sözcük akıcı ünsüzlerle kurulmuşsa ya da sözcükte dış ünsüzlerinden biri varsa “s” kullanılır. Sözcükte “k, y” gibi damak ünsüzleri mevcutsa ters orantı ilkesince pekiştirme için yine “s” tercih edilir. Az sesli sözcüğü pekiştirmek, sözcüğün sesine ses katmak, sözcüğü bol sesli duruma getirmek için “p” ünsüzü yeterli gelmez. Bu durumda yine patlayıcı, bol sesli bir ünsüz olan “m”ye ihtiyaç duyulur. Sözcük sürtünücü “ç” veya ıslıklı “s” gibi ünsüzlerinden biriyle başlarsa ve kelime içinde “b”, “p” ünsüzlerinden biri bulunuyorsa pekiştirme hecesi “r” gibi bol sesli akıcı bir ünsüzle kurulur. “P” ile yapılan pekiştirmelerde anlam güçlendirme yeterli görülmezse pekiştirme ünlüsü kullanılarak iki heceli pekiştirmeye gidilir. Sözcük *sap+sağlam* aşamasından *sap-a+sağlam* aşamasına geçirilerek tekrar pekiştirilir. Hatipoğlu (1973) *m, p, r, s* ile yapılan pekiştirmelerin çeşitli özelliklerini bu şekilde ortaya koymakla birlikte, bu unsurların Anadolu ağızlarındaki görünümüne yönelik tespitlerde de bulunmuştur. Hatipoğlu

(1973), ön hece türemesi ile genişletilen bu yapıların Anadolu ağızlarında ölçünlü dile göre (*cıscıvık* > *cırcıvık*, *cıscıbil* > *cıscııldak*) sessel değişikliklere uğratarak kullanıldığının bilgisini vermekte hatta yazı dilinde kullanılmayan biçimlerin ağızlarda yenilerinin de yaratılmaya devam edilerek kullanıldığını ifade etmektedir: *tupturuncu*, *kepkel*, *güpgür*, *besberrak*, *raprahat*, *gepgece* (Hatipoğlu, s. 1973).

Ağakay (1964), makalesinde *m*, *p*, *r*, *s* ile yapılan pekiştirmeleri beş madde üzerinden değerlendirmiştir. Bu beş maddede ön hece türemesinin hangi şartlar altında oluştuğunun bilgisi verilmiştir. Makalesinin sonunda ise Ağakay (1964), ön hece türemesi ile pekiştirilen sıfatlar için pekiştirme sıfatı yerine pekiştirmeli sıfat teriminin kullanılmasını teklif eder (Ağakay, 1964, s. 881-883).

Ön hece türemelerini *Niteleme Sıfatlarında Anlam Kerteleri* başlığı altında değerlendiren Gencan (1979), bu yapıların türeyişini “Bazı niteleme sıfatlarının ilk ünlü harfine kadar olan kısmı *m*, *p*, *r*, *s* harflerinden yakışanı ile kapanır ve bir ön ek biçimine gelerek sıfatın başına eklenir: *bem-beyaz*... Bir ünlü ya da bir *ıl* artmasıyla şu biçimde pekişenler de var: *sapasağlam*, *çırılçıplak*... Bunlara yakın biçimde öbekleşmiş adlar da var: *tortop*, *çepeçevre*...” şeklinde açıklar (Gencan, 1979, s. 180-181).

Ön hece türemesi ile yapılan pekiştirmeleri, kelime grupları içinde ikilemelerin bir çeşidi olarak değerlendiren Ergin (2013), bu yapıların oluşum şekilleri hakkında yukarıdaki bilgilere paralel değerlendirmeler yapmaktadır. Bunun yanı sıra Ergin, bu yapılardaki vurgu sistemi ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “Vurgu bakımından, birincisi ikincisinin manasına kuvvet veren iki unsurun asıl ve yardımcı unsur durumları bakımından bunların tekrar olmadıklarını, sıfat tamlamasına, benzediklerini de hemen belirtmeliyiz. Gerçekten bu gruplarda türetilen birinci unsur kuvvetli vurgulu olup grubun vurgusunu üzerinde taşır. Tek başına manalı olmamakla beraber ek olmayan, kuvvetli durumu ve fonksiyonu dolayısıyla bir çeşit kelime olan, tekrarlardaki uydurma kelimelerden sayılabilecek bu unsuru daima ayrı yazmak gerekir.” (Ergin, 2013, s. 379).

Atabay, Kutluk ve Özel (1983) çalışmalarında pekiştirilen sıfatlar ile ilgili bir başlık açarak ilgili kısımda bu yapıların adın anlamını güçlendirmek amacıyla oluşturduklarına değinirler. Açıklamaların devamında sıfatın birinci hecesine *m*, *p*, *r*, *s* ünsüzlerinden birinin getirildiği ve yine bu sıfatların diğer tüm sıfatların görev ve özelliklerine sahip olduğu ifade edilir. *Minderin önünde küçük*, *tertemiz bir kilim* (Atabay, vd. 1983, s. 95).

Demirci (2017), sıfatlarda pekiştirmenin anlamı kuvvetlendirmek amacı taşıdığına ve bunun birkaç yolla yapıldığına işaret eder. Demirci bu yollardan biri olan *m*, *p*, *r*, *s* ile

yapılan pekiştirmeleri sıfatlara hece eklenmesi şeklinde tarif eder. *siyah araba* > *simsiyah araba*. Aynı yolla yapılan pekiştirmelerde ses türemesi görülür ve derecelendirme daha da kuvvetlendirilir. *yalnız adam* > *yapayalnız adam*. Bu açıklama ve örneklerin üzerine Demirci, katmerli pekiştirme terimini kullanılır, terimi açıklamaz ancak *dapdaracık sokaklar*, *ipincecik kaşlar* gibi örnekler verir (Demirci, 2017, s. 79-80).

Üstüner (2003), Türkçede çoğunlukla sıfatların, bilhassa renk isimlerinin başa hece eklenmesiyle pekiştirildiğine değinir ve bu yapıların *m*, *p*, *r*, *s* seslerinin ilk heceye eklenmesiyle teşkil edildiğine vurgu yapar. Devamında bu unsurların, yaygınlığına bağlı olarak zamanla hem diğer kelimelerde hem de *m*, *p*, *r*, *s* seslerinin dışındaki hemen hemen bütün seslerin eklenmesi yoluyla uygulandığını belirtir. Üstüner'in (2003) konuyla ilgili değerlendirmeleri şu şekilde sürer: "Ünlü ile başlayan bir kelimeye getirilince bazen ilave ünsüzün ikizleştiği, *appak* gibi; bazen de ilave ünsüzden sonra bir ünlünün türediği görülür ki böylece ikinci bir pekiştirme unsuru ile ifade iyice kuvvetlendirilir. Başa getirilen bu seslerin ön ek sayılması kanaatimizce uygun bir yaklaşım olmaz. Bu anlatım tarzı, ünsüz türemesi, ünsüz ikizleşmesi veya ünlü uzaması gibi, ses ilavesiyle yapılan bir pekiştirme sayılmalıdır. Benzerlikleri göz önüne alınarak, bunların tekrar sayılması da mümkün değildir." (Üstüner, 2003, s. 86).

Türkiye Türkçesi ağızlarında ön hece türemesine bağlı pekiştirmeler, genel olarak ölçünlü dildeki kurallara uygun şekilde meydana gelmektedir. Bu pekiştirme türü, Türkiye Türkçesinin tamamında görülmektedir.

73 *sürterdük* **apağça** tarana. (Akgül, 2019, s. 151)

Oldum **bümbeyas** peri (Cafaeroğlu, 1994, s. 283)

38 *Mudurnu yolunda*, *Yılmar'dan öte gildēñ* **domdōru** (Öztürk, 2019, s. 323)

14 *bağıyom* **gepegenç** yattıyo. (Doğar, 2015, s. 369)

544 **Sippisaglam** gētti birdan koyūna. (Sökmen, 2011, s. 355)

yeryepereyh: çarçabuk. (Gemalmaz, 1995, s. 341)

Tablo 4 Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Artvin, Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Amasya, Antalya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Burdur, Bursa, Bartın, Bolu, Çankırı, Çanakkale, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırklareli, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak

2.4.5 Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Türk dil bilgisi üzerine yapılan çalışmalarda hece: “En az bir ünlüden veya bir ünlü ile birlikte söylenebilen bir ya da birkaç ünsüzden ve kelimeyi oluşturan ses öbeklerinden her biri” (Topaloğlu, 2019, s. 74), “Bir solukta çıkarılan ses ya da ses birliği.” (Hatiboğlu, 1972, s. 51), “Bir nefes hamlesi içinde çıkan, tek bir ses veya ses grubundan oluşan, yalnız başına kelime olabilen veya kelime oluşumunda görev alabilen ses birliği.” (Korkmaz, 2010, s. 115), “Ağızdan bir solukta çıkan ses ya da ses birliği.” (Hengirmen, 2009, s. 201), “Ses organlarının tek hareketiyle çıkarılan ses veya sesler demeti.” şekillerinde tanımlanmıştır. Dilbilime ait bazı sözlüklerde ise hece kavramı *sesleme* karşılır. Vardar, seslemi “Bir tek sesleme eylemiyle çıkarılan ses ya da sesler öbeği.” (Vardar, 2003, s. 171) şeklinde açıklamıştır.

Heceyi bir solukta çıkan tek ya da birleşik ses biçiminde tanımlayan Ediskun (2017), hecelerin bir veya birkaç fonemden oluşabileceği bilgisini vermektedir. Bunun yanı sıra Ediskun (2017), Türkçede hecenin altı farklı şekilde teşekkül ettiğini belirtir: *a, ba, ab, bab, abb, babb* (Ediskun, 2017, s. 87). Bilgegil (2014), hecenin ağız hareketiyle çıkan ses grubu olduğunu ve Türkçedeki hecelerin bir tek sesli harften yahut bir sesli ile birtakım sessiz harflerden meydana geldiğini belirtir (Bilgegil, 2014, s. 268). Vural ve Böler (2012), hecenin bir nefes hamlesinde çıkarıldığı, bu yapının tek sestem ya da ses grubundan oluşabileceği ve hecenin yalnız başına kelime kabiliyeti gösterebileceği yahut da kelime oluşumunda görev alabilen ses birliği olabileceği üzerinde dururlar (Vural, Böler, 2012, s. 67).

Çalışmada yukarıda ifade edilen hece tanımları ve tespitlerinden hareketle konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla ünlü türemesi ile hece türemesi arasında bir ayrım yapılması zorunluluğunun ortaya çıktığı görülmüştür. Bu bağlamda kelime sonlarında kelimenin anlamını ve türünü değiştirmeyen, cümle içindeki görevini etkilemeyen, sadece pekiştirme amaçlı genişlemeler olduğu saptanan ünlüler, yani Türkiye Türkçesi ağızlarında çoğu yörede konuşurlar tarafından iletişimde tercih edilen *ğadara*, *ğadarı*, *epeyi*, *eveli*, *bu seferi* gibi örnekler ünlü türemesi başlığı altına alınarak değerlendirilmiştir. Kökeni hakkında araştırmacılar tarafından çeşitli görüşler bildirilen, bünyesinde arkaik öğeler içeren, artık yazı dilinde bir ek ya da herhangi bir gramatikal unsur işlevi taşımayan, *ğadarın*, *güzeltene*, *iyicemen* ve benzeri yapıların, Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime sonlarında pekiştirme amaçlı olarak kullanılan heceler oldukları tespit edilmiştir. (Buran, 1996, s. 267; Banguoğlu, 2015, s. 350; Korkmaz, 2017b, s. 122; Vural ve Böler, 2012, s. 157) Kelimeleri uzatan $v+k$, $k+v$, $k+v+k$ ve benzeri heceler, çalışmanın bu bölümünde işlenecek; ilgili yapıların literatürdeki yeri ve Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kullanım şekilleri hakkında saptamalar yapılacaktır.

Gemalmaz (1995), Erzurum yöresinin ağız özelliklerini incelediği çalışmasının dil incelemesi bölümünde hece türemesi terimine yer vermektedir. Gemalmaz'a (1995) göre Erzurum yöresi ağızlarında meydana gelen yaygın hece türemesini sonu düz-dar-ince ünlüyle biten bazı kelimelere getirilen (-*ye*) hecesi ile bazı eklerin ve edatların gereksiz kullanımı veya üst üste gelmeleri şeklinde açıklamak mümkündür: *evelemi*, *yoğsama* (Gemalmaz, 1995, s. 162).

Sağır (1995), Erzincan yöresinde hece türemesiyle ilgili örneklerin çok olmadığını belirtmektedir. Akıcı-sızıcı *y* ünsüzüyle hece oluşturan düz ünlülü ses birlikleri dışında bir genelleme yapmak mümkün değildir. Türeyici heceler ses benzerliği göstermesi yanında, kuralsız, istisnai kullanımlara da rastlanmaktadır: *böylecemene*, *sonrama* (Sağır, 1995, s. 83).

Anadolu ağızlarında sıklıkla görülen sona hece ekleme, kelime sonunda meydana gelen hece türemesiyle ilgili olarak Akca (2012), çalışmasında detaylı tespitler yapmakta ancak konuyu pekiştirme ile ilişkilendirmemektedir. Hece türemesini detaylı bir şekilde değerlendiren Akça, \emptyset -*na* /-*ne* türemesinin eşitlik hâli ekinden ve ki bağlama edatından sonra görüldüğünü belirlemiştir. Eşitlik hâli ekinden sonra oluşan hece türemelerinin genellikle Ankara yöresi I. ağız grubunda ortaya çıktığını, II. ağız grubunda az örnekte görüldüğünü ve bu türemeye III. ağız grubunda rastlanmadığını belirtmektedir. *karecene*

< *karece, gözecene* > *güzelce, ölecene* < *öylece*. Ki bağlama edatından sonra ortaya çıkan türemeler yalnızca I. ağız grubunda görülmektedir. *dimiş kine*. -*ma/-me/-mam* türemesi yalnızca I. ağız grubunda ve sonra kelimesinden sonra görülmektedir: *ondan sönacıma, ondan sönacīma, ondon sönama, ondan sönamam*. -*mına* türemesi yalnızca sonra kelimesinden sonra ve iki örnekte ortaya çıkmıştır: *ondan sönamına, ordan sönaminā* (Akca, 2012, s. 132).

Osmaniye yöresine ait çalışmasında hece türemesine yer veren Gök (2022), bu ağız bölgesinde görülen hece türemesinin münferit sebeplerden kaynaklandığını düşünmektedir. Osmaniye ağızlarında kelime sonlarında görülen genişlemeler, +*cene*, +*kana*, +*kanna*, +*kene*, +*Kenē*, +*kenne*, +*kennek*, *kericī'm*, *kerlim*, *kine*, +*mā*, *bilene* gibi şekillerdir (Gök, 2022, s. 197).

Türkiye Türkçesi ağızlarında kelimelerin, +*cilem*, +*cin*, +*cu*, +*dak*, +*en*, +*em*, +*he*, +*ge*, +*im*, +*in*, +*ini*, +*lam*, +*lan*, +*lem*, +*llk*, +*lim*, +*lin*, +*lü*, +*ma*, +*men*, +*mene*, +*na*, +*nak*, +*ne*, +*necimine*, *nek*, +*nem*, +*nen*, +*ni*, +*nik*, +*nız*, +*si*, +*sil*, +*sin*, +*ye* ve benzeri unsurlarla *çünküle*, *sorama*, *bilene*, *evelih*, *sankileme*, *sankile*, *dédikini* şekillerinde genişletildiği tespit edilmiştir. Bu genişlemeler incelendiğinde kelimeye eklenen öğelerin anlamda ve yapıda değişiklik meydana getirmediği belirlenmiştir.

Beylesil: *Bunungibi, böyle. Beylesil adamı heç eve almam.* (Elhan, 2011, s. 122)

*12 içini duz atā içini duz gātā **bolculan** güneşi gorsun güneşdi bişē.* (Avcı, 2017, s. 147)

*24 domatisin böberini soğanını doğrāsıñ **güzelcilem**.* (Avcı, 2017, s. 147)

*144 bubasına demiş **kineli**, ben filan eviñ filan gızını alacān demiş.* (Mutlu, 2022, s. 599)

*7 ondañ **kèricilem** nē̄ ayran yapılyōdu.* (Demir, 2012, s. 589)

*13 yatādına o bizim orlāda **bilenek**.* (Taş, 2019, s. 206)

*61 **çünkülü** ben alamanya'da çoq qaldım.* (Hünerli, 2006, s. 228)

Tablo 5 Hece Türemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Ardahan, Bayburt, Bingöl, Erzurum, Gümüşhane, Erzurum, Muş, Şanlıurfa	Rize	Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Afyonkarahisar, Aydın, Antalya, Bartın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Kilis, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak,

2.5 Ek ve Ek Genişlemesine Dayalı Pekiştirmeler

Bu bölümde Türkiye Türkçesi ağızlarında meydana gelen pekiştirmeler, ekler ile eklerin çeşitli şekillerde pekiştirme amaçlı genişletilmesi üzerinden değerlendirilmiştir. Çekim eklerine dayalı pekiştirmeler başlığı altında, vasıta hâlinin arkaik bir öge olan *-n* vasıta eki ile genişletilmesi, eşitlik hâlinin pekiştirme görevli şekilleri, ayrılma hâlinin *+A* birimli genişlemeleri, kip eklerinin *+di* birimli genişlemeleri, belirli geçmiş zamanın *-m*, *-n*, *-y*, *-I* birimli genişlemeleri ile şart kipinin *-ne* ve *-se* birimli genişlemiş biçimleri açıklanmıştır. Yapım eklerine dayalı pekiştirmeler başlığı, Türkçede bugüne kadar pekiştirme görevi üstlenmiş yapım ekleri ile bu eklerin pekiştirme görevini sürdürmek kaydıyla Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan biçimlerini kapsamaktadır. Fiilimsi eklerinin pekiştirme amaçlı genişletilmiş şekillerinin değerlendirildiği bölümde ise muhtelif ek ve kalıntı unsurlarla uzayan ancak temel işlevlerini sürdüren fiilimsi varyantları üzerinde durulmuştur.

2.5.1 Çekim Eklerine ve Çekim Eklerinin Genişlemesine Dayalı Pekiştirmeler

Çekim eklerinin varlığı, Türkçeye ifade zenginliği sağlayan önemli bir özelliktir. Bu ekler, eklendiği kelimenin cümle içinde hangi amaca göre kullanılacağını belirler ve anlama netlik kazandırır. Çekim ekleriyle bir ad ya da ad soylu kelimenin cümlede nasıl kullanılacağına karar verilir, kelimenin cümle içindeki konumuna, varlığın sayısına, belirli veya belirsiz olup olmamasına, hatta tam olarak nerede, neye ait olduğuna çekim ekine bakılarak değerlendirme yapılabilir. Bu nedenle çekim ekleri, bir kelimenin anlamını netleştirmekte, kelimeye daha geniş bir ifade gücü sağlayarak dilin zenginliğine katkıda bulunmaktadır. Türkiye Türkçesi ağızlarında bu ifade zenginliği, vasıta hâlinin genişletilmesi, eşitlik hâlinin ölçünlü dildeki kullanımına paralel pekiştirici ön ad ve

pekiştirme işlevinde belirteç görevli şekilleri, ayrılma hâlinin +A birimli genişlemeleri, kip eklerinin +di birimli genişlemeleri, belirli geçmiş zamanın +m, +n, +y, +I birimli genişlemeleri ile şart kipinin -ne ve -se birimli genişlemiş biçimleri şeklinde ortaya çıkmaktadır.

2.5.1.1 Vasıta Hâli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Korkmaz (2017b), vasıta hâlinin genel durumu hakkında, adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki harekette aracı olarak kullanıldığını, birliktelik bildirdiğini gösteren durumdur; bu durum için Eski Türkçeden beri dilin doğu ve batıdaki kollarında kullanılmış olan +(I)n/+(U)n eki, bugün Türkiye Türkçesinde artık yerini *yaz-ın, kış-ın, güz-ün, ilk-in* gibi kalıplaşmış bazı zarflara bırakan ölü bir ek pozisyonundadır ve ekin yerini bugün ile edatından ekleşmiş olan +(y)IA eki almıştır, şeklinde açıklama yapar (Korkmaz, 2017b, s. 113).

Korkmaz (1960), *ilen < ile + n* yapısının Çağatay ve Batı Türkçesi'nde görüldüğünü mânâ ve vazifesi bakımından *ile*'nin aynı olduğunu sondaki -n, vasıta hâli eki olup anlamı biraz daha kuvvetlendirdiğine dikkat çeker. Korkmaz (1960), bu durumu, görevleri aynı olan eklerin üst üste gelmesi yahut bir edat ile vazife bakımından ona yakın bir ekin birleşmesi Türkçede sık görülen hadiselerden biridir, şeklinde açıklar (Korkmaz, 1960).

Hacıeminoğlu (2015), *ile + n* biçiminde genişletilen yapıların Çağatay ve Batı Türkçesinde görüldüğünü, uzatılmış bu varyantın ile vasıta hâli eki ile aynı mana ve vazifeyi taşıdığı, sondaki -n'nin vasıta hâli eki olup anlamı bir kademe daha güçlendirdiğinin altını çizer (Hacıeminoğlu, 2015, s. 47).

Türkiye Türkçesi ağızlarının gerek söz varlığına gerekse ağızlardaki birçok gramer ögesine dair veriye kaynaklık eden *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde vasıta hâlinin çeşitli varyantlarına -*ile, ilem, ilen-* rastlanmaktadır (Ergin, 2018).

Vasıta hâli ekinin genişletilerek pekiştirme görevi üstlenmesini +An isimden isim yapım ekine dayandıran Üstüner (2003), +An ekinin en eski Türkçe döneminden beri sıfat, zarf, edat veya çekimli fiillerden sonra, yalnız başına veya çeşitli ek ve edatlarla birleşmiş şekillerde pekiştirme amacıyla kullanıldığını belirtir (Üstüner, 2003, s. 87). Açıklamalarını gerek Türk dilinin diğer lehçelerinden gerekse Türkiye Türkçesi ağızlarından örneklerle sürdüren Üstüner, +An ekinin *haydin, gibin, neyin, gayrikin, acıkın, artıkın, len, ilen*, vs. edatlarıyla ve -*san, -sanan, -cemen, -ışın* vs. ekleriyle Türk dilinin her sahasında görüldüğünü söyler. Bunlara ilaveten, ekin kökeni konusunda çeşitli

görüşlerin bulunduğunu belirten Üstüner (2003), her ne olursa olsun ekin pekiştirme görevli olduğunun altını çizer (Üstüner, 2003, s. 95-96).

Demir (2014), ekin kelime tabanına geldiği gibi eklerden sonra da pekiştirme işlevinde ortaya çıktığını, $+n$ ile oluşan pekiştirme eklerinin Anadolu ağızlarının genelinde yaygın olarak görülmekte olduğunu ifade etmektedir: *davulnan; govaylan; arabiylen kitdik; düvennen* (Demir, 2014, s. 114).

Teorik bir açıklama getirmeden ilgili başlık ve örnekler üzerinden konuyu değerlendiren Buran (1996), vasıta hâlinin berkitme vazifesinden söz etmektedir: *acıkın (azıcık), artkın (artık), gayrikin (gayri); yemek yedirile, gene ğız elimizi öpē artkın nē verecese belek onu veri; dizin dizin sürün* (Buran, 1996, s. 264).

Türkiye Türkçesi ağızlarında vasıta hâlinin pekiştirme amaçlı genişletilmiş birçok varyantı mevcuttur. Ağız araştırmalarına yönelik çoğu çalışmanın dil incelemesi kısmında bu ekin, anlatıma güç katmak amacıyla uzatılan biçimlerine yönelik araştırmacı görüşleri ve konuşur örnekleri yer almaktadır. Bu bağlamda Ödemiş-Kiraz-Beydağ ilçesi ağızında $+lA$ ekinin, $+n$ veya $+nA$ ekleri getirilerek genişletildiği görülür: *gaynar suyulan ocakda şe yapıyom (I.102.2); yoğurtnana, tarnaynana maya oluşduruyosun (III.531)* (Çakır, 2020, s. 84).

Balıkesir ağızlarında ile edatı veya onun değişik varyantlarıyla bu edatın genişletilmiş şekillerinin bulunduğunu saptayan Mutlu (2020), ekin $+n$ ünsüzüyle uzatılmış biçimlerinin ise yöre genelinde yaygın olarak kullanıldığını örnekleriyle kanıtlar: *el gücünen keresdeciliK (I.4.31); arabiylen kitdik (III.4.85)* (Mutlu, 2020, s. 237-238).

Şahin vd. (2019), Bursa yöresinde araç durumunun, ile edatının ekleşmiş şekli olan $+(I)LA$ ekiyle gösterildiğini, ekin çoğunlukla n sesiyle genişletilerek $+(I)LAN$ ve gerileyici benzeşme sonucu $+(I)nAn$ biçiminde de kullanıldığını tespit etmiştir: *ēskiden vāmısmı̄ş tabī atılan gidib gezmek (3-6); órda bi yılannan ēşleşiyō (149-52)* (Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, 2019, s. 73).

Akar (2013), Manisa ağızlarında $+lAn$, $+nAn$, $+XnAn$, $+XnnAn$, $+InnA$ araç durumu varyantlarının, araç ile araç haline arkaik $+n$ araç durumu ekinin bağlanarak oluşturulduğunu iddia eder: *motorunan çalışdıK (I/a37-20); ben mavzerinen atıyom (I/62-8)* (Akar, 2013, s. 101).

Türkiye Türkçesi ağızlarında meydana vasıta hâli genişlemelerine bağlı pekiştirmeler, ölçünlü dilde gözükmemektedir. Meydana gelen varyantlar, ağızların tamamında tespit edilmiştir.

103 öküz *arabalarıynan*. (Kürüm, 2021, s. 736)

35 “gel *senlan bi*,” dedi. (Günay, 2003, s. 265)

138 *atlınan, öküzlünen de düveninen sürüyöduğ* (Silahşör, 2011, s.86)

62 *unnārlana gergef işlērdik*. (Kalay, 1998, s. 128)

Tablo 6 Vasıta Hâli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Artvin, Rize, Trabzon	Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Burdur, Bursa, Bartın, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Düzce, Denizli, Edirne, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Karabük, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Kilis, Kahramanmaraş, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sinop, Samsun, Sakarya, Sivas, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak

2.5.1.2 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Korkmaz (2017b), eşitlik durumunun eklendiği ad ile fiil veya başka bir ad arasında nicelik, yani büyüklük ve miktar yönünden karşılaştırmaya dayanan bir eşitlik ilişkisi kurduğunu, hâlin kadar edatına koşut bir işlevi olduğunu belirtir. Bunu yanı sıra ekin çokluk eki almış sayı ve zaman bildiren sözlerden sonra miktarda çokluk ve abartma işlevleri kazandığını ifade ederek örnekler verir: *aylarca bekle-*, *binlerce makbuz*, *saatlerce anlat-*, *senelerce sür-* (Korkmaz, 2017b, s. 329).

+CA’lı sıfatlar ve zarflar başlığı altında ekin görevleri hakkında çeşitli bilgiler veren Korkmaz (2017b), eşitlik hâlinin sıfat olarak kullanılan sözlere “oldukça” anlamı kattığını ve bu yapılardan küçültmeli sıfatlar ortaya çıktığını ifade eder: *büyükçe (bir kapı)*. Korkmaz (2017b), +CA ekinin -AsI sıfat-fiilleri üzerine de gelerek pekiştirici sıfat niteliğinde aşağılayıcı işlevler taşıyan kargışlar da yaptığı bilgisini vererek bu -(y)AsIca yapısının Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine hiç değişmeden aktarıldığına

dikkati çeker: *geberesice, kör olasıca*. Konuyla ilgili değerlendirmelerini +CA'lı zarflar başlığı altında sürdüren Korkmaz, sıfatlara olarak anlamı katan pekiştirme işlevli yapıların tarz zarfları yaptığını söyler: *açıkça (söyledi), güzelce, sessizce, usulca* (Korkmaz, 2017b, s. 121-122).

Gabain (2007), eşitlik hâli eki ile addan ad yapan +ça, +çä ekinin görev bakımından benzeştiğini, ekin küçültme ve kuvvetlendirme anlamları içerdiğini belirterek konuya ilişkin ança *biraz, o kadar*”, *azrakça* “çok az”, (StG 47) “tam o esnada, tam orada gibi örnekleri verir (Gabain, 2007, s. 43).

Koç (2000), eşitlik hâlini yapım eki olarak değerlendirmekle beraber ekin kelimelere eklenerek anlamı pekiştirdiğini dile getirir. Ek edat gibi kullanılan +ça, +çe ekinin küçültme göreviyle kullanıldığını, bu görevi itibarıyla *ança, azrakça* gibi örneklerde görüldüğü üzere ekin anlamı pekiştirdiğini belirtir (Koç, 2000, s. 514).

Kononov (1969), adların ve ön adların küçültme şekillerinin hem söz çekiminde hem söz yapımında kullanılabileceğini, sevgi ifade eden küçültme şekillerinin de gerçek görevinin kelimenin anlamına kuvvet vermek olduğunu ifade eder (Kononov, 1969).

Balyemez (2015), +CA ekinin Türkiye Türkçesindeki görev ve anlam çeşitliliğinin algılanmasına yönelik anket tabanlı çalışmasında, dilin doğası gereği ektaki güçlendirme anlamının her kelimedede aynı oranda olmadığını, ancak ekin küçültme ve benzetme gibi diğer fonksiyonlarına ek olarak güçlendirme fonksiyonun da dikkate alınması gerektiğini belirtir (Balyemez, 2015, s. 915-916).

Deny (2012), eşitlik hâlinin çoğul ekiyle kullanımını miktarca kıyaslık edatı olarak adlandırarak ekin miktar, sayı veya müddet fikri bildiren isimlere eklendiğini belirtir: *yüzlerce, binlerce, senelerce* (Deny, 2012, s. 576). Eşitlik hâlinin +sInA ögesiyle de pekiştirildiğine değinen Deny, +cAsInA yapısının adlarla ve sıfat-fiille de kullanıldığını belirtir: *çalgıncasına sevmek, canavarcasına hareket* (Deny, 2012, s. 583).

Banguoğlu (2015) ekin ön adlara gelen vurgulu bir küçültme eki olduğunu açıklar ve ekin esasen bir çekim eki olduğunu söyler (Banguoğlu, 2015, s. 158).

Atabay, vd. (1983), yönetiminde hazırlanan çalışmada eşitlik hâlinin, sayı adlarına gelerek çokluk bildirdiği ve zaman belirten adlara gelerek eşitlik anlamı verdiği ifade edilmektedir. Sayı adları bahsi için “Sabahları gün doğmadan önce, tan yerleri ışıırken binlerce kuş birden ötmeye başlıyordu.”, zaman adları bahsi için ise “Saatlerce iki sözü bir araya getirip seslenmediler.” örnekleri verilmiştir (Atabay, vd. 1983, s. 46).

Gencan (1979), eşitlik hâlini ad, ön ad ve belirteç türeten ekler başlığı altında değerlendirmiş; ekin ön adlarda, *gürbüzce bir çocuk, genişçe bir oda*, örneklerinde olduğu gibi küçültme yaptığını, çoğullanmış sayılarda, *yıllarca uzaklarda yaşarken*, gibi kullanımlarının nicelikte abartı meydana getirdiğini ifade eder (Gencan, 1979, s. 202).

Timurtaş (2019), eşitlik hâlinin ifade ettiği mana ile taşıdığı fonksiyonun oldukça fazla olduğunu ve ekin umumiyetle kadar ve miktar anlamlarına gelecek şekilde Eski Anadolu Türkçesine ait metinlerde yer aldığını belirtir (Timurtaş, 2019, s. 72-73).

Tosun (2010), çalışmasında Korkmaz'a atıfta bulunmuş ve Korkmaz tarafından ekin teşkil eki olarak saptanan biçimlerinin pekiştirme görevli olduğunu ifade etmiştir. Korkmaz'ın çalışmasındaki zaman ve tarz zarfları türeten örnekleri de *evvelce, aşnuça, yenice, hazırca, dirice, yalaşuzca, kısğaca, böylece, öylece, günlerce, aylarca, yıllarca* alıntılanmıştır (Tosun, 2010, s. 1477).

Türkiye Türkçesi ağızlarına yönelik çalışmaların dil incelemeleri kısımları incelendiğinde, yöre ağızlarının dil hususiyetlerinin çoğu kez ölçünlü Türkçe ile kıyaslanarak izah edildiği, eşitlik hâlinin halk dilindeki pozisyonunun yazı diliyle ilişkilendirilerek açıklandığı görülmektedir. Bu bağlamda Yıldırım'ın (2006) konuya ilişkin değerlendirmesi, ekin yöre ağızlarında standart Türkçe ile örtüştüğü, farkın ekin sınırlama görevi ile kullanıldığı yönündedir: *bisçe, ipéyce, güzelce* (Yıldırım, 2006, s. 189). Sağır (1995), Erzincan yöresinde ekin Türkiye Türkçesinden farklı olmadığı bilgisini verir: *éyce, élece, erkegce* (Sağır, 1995, s. 144). Gülsevin (2002), ekin Uşak yöresindeki allaformları hakkındaki bilgileri Korkmaz'a (1959) dayandırarak verir: *bēgiri dutduk güzelce; nası geldîni kısaca annadivecen* (Gülsevin, 2002, s. 94). Gemalmaz (1995), ekin kelimeye ünsüzü tonlu kalmak şartıyla Türkiye Türkçesi aydın konuşmasında olduğu gibi kalınlık-incelik uyumu da dikkate alınarak eklendiğini ifade eder: *ecce, eyce, saatlarca* (Gemalmaz, 1995, s. 289).

Eşitlik hâlinin genişletilmiş yapıları hakkında Korkmaz (2017b), “Küçültme sıfatlarında olduğu gibi, +CA ekiyle kurulmuş zarflar da bazen Eski Türkçeden gelme +nA (< *gına, kınya*) ekiyle genişletilerek pekiştirme anlamı güçlendirilmiş zarflar yapılıdır. Sayıları çok sınırlıdır. Bu türlü zarflarda da vurgu ekten önceki hecededir: *açıkçana, aptalcana, ayrıcana, böylecene, çabukçana, delicene, doğrucana, gizlicene, iyicene, öylecene, sessizcene, usulcana, yavaşçana* gibi.” şeklinde açıklama getirir (Korkmaz, 2017b, s. 122).

Türkiye Türkçesi ağızlarının hemen her bölgesinde örneğine rastlanan bu genişlemiş yapıları Banguoğlu (2015), çalışmasının küçültme sıfatları başlığı altında değerlendirmiştir. Banguoğlu, +ce ekinin standart dile geçmeyen bir şeklinin mevcut olduğunu, oluşan yapının kelimeye oldukça anlamı ve küçükseme ilgileri kattığını söylemiştir: *eskiçene, sulucana, fazlacana, güzelcene* (Banguoğlu, 2015, s. 350).

J. Deny (2012), +CA ekine +sInA ögesi eklenerek pekiştirme yapıldığını ifade etmektedir (Deny, 2012, s. 583). Deny, ayrıca +CA ekinin anlamının +CIK eki getirilerek gürleştirildiğini söylemektedir: *yakıncacıık* (çok yakınca) *yakınca*'nın küçümseniği. Bunun yanı sıra aynı maddede +CAnA yapısı hakkında bilgi verilmektedir. Sıfat ve zarflarda küçültme anlamı meydana getirmek için +CAnA eki kullanılır ve benzer örneklerin *Codex Cumanicus*'ta da bulunduğu bilgisine yer verilir: *şöylecene*. Aynı yapılar halk dilinde de rastlanıldığının verisi ilgili kısımda paylaşılır: *güzelcene* (Deny, 2012, s. 297).

Vural ve Böler (2012), aynı yapıya dair "Küçültme sıfatlarında olduğu gibi +CA ekiyle kurulmuş zarflar da kimi zaman Eski Türkçeden gelme +nA [*ET +ğina/+kınyā, (azkınyā "azıcık", birkinye 'biricik")*] ekiyle genişletilerek pekiştirme anlamı güçlendirilmiş zarflar yapılırlar: *ayrıcana, böylecene, çabukçana, delicene, iyicene, öylecene, sessizcene, usulcana* değerlendirmesini yapmaktadır (Vural ve Böler, 2012, s. 157).

Eşitlik hâli ekinin Anadolu ağızlarında aldığı muhtelif biçimlerle ilgili olarak Güzel (2019) şu açıklamaları yaparak konuyu örneklendirir: +cAnAm, +cenek, +canab, +cAm, +cAmA, +cAmAk, +cAmAn, +cemek, +cemene, +cemenez, +cemez, +cime, +çan, +çama. +CA eki ile +nA (< ET +kInA) küçültme ekinin birleşmesinden oluşmuştur, küçültme sıfatları ve aşırılık anlamı taşıyan tarz zarfları türetir (Tietze, 2002, s. 84; Korkmaz, 2017b, s. 36; Korkmaz, 1959, s. 326; Alkaya, 2008: 59). Türkiye Türkçesi ağızlarında ekin genişlemiş şekilleri de görülmektedir: *ahacana, arıcana/arıcanam, ayric'ene, bolcana/bolcanam, böylecemen, böylecemene, çapuhçanam /çapuhçanam, çokçana, eyiceme/eyicemen/eycene, güzelcemen/güzelceme, goyacamana, indicene, oncaman, sessüzçeme, tepelemecene, ussulcana* (Güzel, 2019, s. 102-103).

Buran (1996), ekin Anadolu ağızlarındaki fonksiyonları ile ilgili olarak şu açıklamaları yapar: "Anadolu ağızlarında kullanılan temel eşitlik hâli eki yazı dilinde olduğu gibi, +çA/+cA'dır. Ancak bu ekin çeşitli biçimlerde genişlemiş bazı şekilleri de vardır: +çana/+cene/+ceme/+cimä/+cemen/+cemene+cemenez vb. Çoğu zaman artık eşitlikten çok zarf yapma fonksiyonu ile kalıplaşan bu ekin Anadolu ağızlarında tespit ettiğimiz

şekilleri şunlardır: *çokçana, güzelcene, ĩcene; mesela buğdayı suya ğorlardı, eycene şişerdi; beygiri dolu dizgin eyicänä sürü.*” (Buran 1996, s. 267) Buran (1996), +*ceme/+cimâ/+cemen/+cemene/+cemenez* şeklinde genişletilen yapıların hâl ekinin fonksiyonunu daha da kuvvetlendirdiğini belirtir: *bunnar da eyceme köflenir ki iki fiyatına aldık* (Buran, 1996, s. 267).

Türkiye Türkçesi ağızlarında eşitlik hâli ekiyle yapılan pekiştirmeler, ölçünlü Türkçe ile yapı ve anlam itibariyle benzeşmektedir. Eşitlik hâlinin kendisi gerektiğinde bir pekiştirme işlevi taşımakla birlikte ekin ölçünlü dilden farklı olarak +*ce +ce, +cAm/ +cAmA/ +cAmAn/ +cAmAnA, + cAn/ +cAnA/ +cAnda/ +cAnAh/ +cAnAk/ +cAnAm/ +cAnAn/ +cAnAsInA +cAnnAn/ +cAnAy +cez, +cilem/culam* gibi çeşitli öğelerle pekiştirme amaçlı genişletildiği tespit edilmiştir.

28 *binlërce* insân gidiyō o ayrı belki ilîm teknik öbūr devletlër bulabilir (Yılmaz, 2006, s. 199)

9 bunuñ da dorūnu kesēsiñ gōzel dikēsiñ şule *enlucenez.* (Acar, 2012, s. 764)

173 una hamurı ğāri *gözölcece* hamurı ğaris bōriK yazuyłā ya. (Mutlu, 2022, s. 505)

11 yeşil biberi *güzelcenek* onu da boşaltım (Hünerli, 2006, s. 203)

1141 Yaşadım gittim yerleşi *iyice* şe yapıyorum analiz ediyorum (Sariahmet, 2018, s. 217)

342 o parayı ben *usulculam* alırım, cebimi ğatārim. (Pehlivan, 2019, s. 464)

Tablo 7 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Muş, Kars, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Artvin, Trabzon, Rize	Adana, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Bartın, Bolu, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Kırklareli, Karaman, Kayseri, Kırkkale, Kırşehir, Kilis, Konya, Kocaeli, Kütahya, Malatya, Mersin, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Yalova, Yozgat

2.5.1.3 Ayrılma Hâli +A Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler (+DAn+A)

Demir (2014), +DAn+A yapısıyla ilgili olarak +DAn ayrılma ekiyle +A yönelme ekinin art arda geldiğini ve geçtiği kelimeyi pekiştirdiğini, Türkçede hâl eklerinin aynı kelime içerisinde peş peşe gelmesinin alışıldık bir durum olmadığını, burada ayrılma bildiren +DAn ekinin işlev yönünden +A ekiyle kelimeyi güçlendirdiğini belirtmektedir (Demir, 2014, s. 111).

Özkan (2001), Göktürk ve Uygur sahası eserlerinde özellikle zamirlere gelen durum eklerinin katmerli çekimlerinin bulunduğunu, yani bir durum ekinin üzerine, zamir ile kalıplaşması neticesinde, bir başka hâl ekinin getirildiğini belirtmektedir. Bu katmerli çekim *biznini*, *mintede*, *sintede*, *antada* şeklinde ortaya çıkmaktadır (Özkan, 2001, s. 154). Türk dilinde hâl eklerinin üst üste gelmesi devamlılık içeren bir kural değildir. Buna göre +DAn +A yapısına etimolojik açıdan değil semantik açıdan bakılmalıdır. Çünkü diğer pekiştirme türlerinde olduğu gibi +A ögesi ile genişletilen yapıda, farklı işlevsel özellikler meydana gelmemektedir. +DAN biriminin kelimeye sağladığı anlam sabit kalmakta, +A birimi kelimeyi genişletmekten başka bir görev üstlenmemektedir. +A birimi ile bağlam içerisinde ilgili kelime ön plana çıkarılmaktadır. Yapının Türkiye Türkçesi ağızlarının birçok yöresinde -Doğu Grubu ağızlarında Şanlıurfa, Elâzığ; Batı Grubu ağızlarında Amasya, Aydın, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Antalya yörelerinde- karakteristik özellik göstermesi de önemli bir ayrıntıdır. Bu durum, +DAn +A yapılarının, konuşurların bireysel tercihi olmadığını kanıtlamaya yeterlidir. Söz konusu bu yapıda +A unsurunun hâl ekinden ziyade -+A pekiştirme ögesi olma ihtimali daha güçlüdür.

Ayrılma hâlinin genişlemesine yönelik pekiştirmeler, Türkiye Türkçesi ana ağızlarından Doğu ve Batı Gruplarında tespit edilmiştir.

19 éveldene bi hafda dúún oļóyomuş (Silahşör, 2011, s. 171)

26 yapdıramazsaz sizi cellad_édecem sabahdana. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 140)

18 ondan sonradana güzel et. (Özçelik, 1997, s. 203)

4 işēden yümürtüdana. (Yapıcı, 2022, s. 466)

Tablo 8 Ayrılma Hâli Genişlemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Elâzığ, Şanlıurfa	-	Amasya, Antalya Aydın, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla

2.5.1.4 Kip Eki +di Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Öztürk (2019), kip eklerinin üzerine eklenen görülen geçmiş zaman ekinin hikâye fonksiyonu dışında pekiştirme göreviyle kullanımının yaygın olduğunu ifade etmektedir (Öztürk, 2019, s. 111).

Ölçücü (2020), Çanakkale ağızlarında $-mXş-DX$ yapısından farklı olarak, ikiden çok zaman ekinin üst üste kullanıldığını, bu eylemlerde de hikâye veya rivayet çekimi üzerine gelen $-mXş$ veya $-DX$ eklerinin zaman işlevini taşımadığını, bu yapıların daha çok pekiştirme amaçlı kullanıldığını belirtmektedir (Ölçücü, 2020, s. 250).

Belirli geçmiş zamanın yine belirli geçmiş zamanla genişletilmesi, Türkiye Türkçesi ana ağız gruplarında sadece Batı Grubu içerisinde tespit edilmiştir.

9 dērdiKidi sārīñ ğarısı varımuş burda sar_ālan on_iki haniyé gelin gēldim ben bu gōye (Özgül, 2020, s. 253)

43 burānē ovalāna gidēdiKdi çalışmē. (Mutlu, 2022, s. 586)

Tablo 9 Kip Eki +di Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Kip+ DI	-	-	Bolu, Balıkesir, Çanakkale, Samsun

2.5.1.5 Belirli Geçmiş Zaman + m Birimli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Türkiye Türkçesi ağızlarında eylemlerin belirli geçmiş 3. tekil kişi soru çekimlerinde, kelimeye $-IncA$ anlamı veren şekillerinde (geldi mi) $+m$ birimli genişlemeler ortaya çıkmaktadır. Bu genişlemeler, oluşan yapının üstlendiği fiilimsi olma haline anlam bakımından etki etmemektedir. $+m$ birimli genişlemeyle beraber söyleyişte vurgulu anlatım ön plana çıkar.

Belirli geçmiş zamanın $+m$ birimli genişlemeleri, Türkiye Türkçesi ana ağız gruplarında sadece Batı grubu içerisinde tespit edilmiştir.

128 para ğollar para düşdüm mü çocuğlar ğapışır. (Erdoğan, 2012, s. 332)

1 bi insan geldim mi áha böyle dururlardı (Gülseren, 2000, s. 339)

Tablo 10 Belirli Geçmiş Zaman + m Birimli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler
Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Belirli geçmiş Zaman +m	-	-	Ankara, Malatya, Niğde ve Ordu

2.5.1.6 Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Karagöz (2015), alan yazında köken bakımından ya eski vasıta eki $+n$ 'ye ya da $-n$ zarf-fiil ekine ya da eski çokluk eki $+An$ 'a dayandırıldığını hatırlatarak bu genişleten n 'lerin fiil çekiminde pekiştirme işlevi taşıdığını söylemektedir. Araştırmacı, $-+n$ unsurunun pekiştirme görevini açıklamak için *ikindin* biçiminin yanında genişlememiş *ikindi* biçiminin de kavramsal açıdan hiçbir fark olmadığını ifade ederek pekiştirme amaçlı genişlemiş biçimlerdeki anlam özelliğine dikkat çekmektedir (Karagöz, 2015, s. 234).

Demir (2014), pekiştirme eklerini ele aldığı çalışmasında $+n$ unsurunun hikâye çekiminin 3. kişinin yapı, kökeni ne olursa olsun pekiştirme unsuru olarak görülmesi gerektiğini belirtmektedir (Demir, 2014, s. 115).

Karagöz (2015), Eskişehir yöresinden karşılaşılan *şâyir_ımışdin; var_ımışdin, fiyatliyimişdi* gibi örneklerin ilgi çekici olduğunu belirterek $-dl(n)$ ($<i-di(n)$)'ın işlevini, i -fiilinin belirli geçmiş zaman çekimini pekiştirmek şeklinde yorumlar. Araştırmacıya göre bu yapılarıdaki pekiştirme ihtiyacı, belirli geçmiş zaman ile verilen bilginin kaynağının dolaylı-belirsiz oluşuyla, dahası bilginin kesin olmayışıyla, açıklanabilir (Karagöz, 2015, s. 232).

Belirli geçmiş zamanın $+n$ birimli genişlemeleri, Doğu Grubu ağızlarında nadiren ve Batı grubu ağızlarında tespit edilmiştir.

7 güzün onunçu ayda eK̄idin. (Cantürk, 2023, s. 300)

51 dörtlük her şey ama evelki şeyler de güzelidin. o zamankiler de öyle güzelidin yâni. (Akgül, 2019, s. 249)

26 Būda da ōledin. (Eren, 1997, s. 138)

Tablo 11 Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli	Gümüşhane	-	Amasya, Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Aydın, Antalya, Aksaray, Ankara, Bursa, Burdur, Bartın, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Karabük, Kırşehir, Konya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Sakarya, Uşak, Yozgat, Zonguldak

2.5.1.7 Belirli Geçmiş Zaman + y Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Türkiye Türkçesi ağızlarında sınırlı sayıda örnekte belirli geçmiş zamanın 3. tekil olumlu çekimlerinde istemden kaynaklı olduğu anlaşılan genişlemeler tespit edilmiştir. +y birimli genişlemeler, ad ve ad soylu sözcük tabanlarında da söze kuvvet vermek maksadıyla sıklıkla kullanılmaktadır.

Eylemlerde meydana gelen bu genişleme, sadece Batı grubunda sınırlı olarak tespit edilmiştir.

49 üş Tāne çocuumuz oldu babam dediy ki artık zoFrē sığmeyoz (Demir, 2012, s. 390)

9 sonura dedim ki dediy ki bizim ğaynatam çok işidi. (Kayılan, 2018, s. 93)

Tablo 12 Belirli Geçmiş Zaman + y Birimli Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Belirli Geçmiş Zaman +y	-	-	Antalya, Denizli, Manisa

2.5.1.8 Belirsiz Geçmiş Zaman + I Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Belirsiz geçmiş zamanla çekimlenen eylemlerin 3. Tekil çekimlerinde +I birimli genişlemeler az sayıda da olsa tespit edilmiştir. Ad soylu sözcük tabanlarında pekiştirme görevi üstlenmiş olan +I birimi, eylemlerin belirsiz geçmiş zamanlı çekimlerinde de anlamı pekiştirmek, bağlam içerisinde ilgili eylemi genişleterek anlama dikkati çekmek amacıyla kullanılmaktadır.

Eylemlerde de meydana gelen bu genişleme, sadece Batı grubunda sınırlı olarak tespit edilmiştir.

13 u zıman dēmişi ki bu tabi deniz kuvvetleri komutanı olmuş (Avcı, 2017, s. 161)

2 bubası **demiş**i ki oğlum **demiş** vâdiñiz yere ev yapın **demiş**. (Avcı, 2017, s. 106)

Tablo 13 Belirsiz Geçmiş Zaman Eki Genişlemesine Bağlı Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
-	-	Muğla

2.5.1.9 Düzensiz Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Türkiye Türkçesi ağızlarında sınırlı sayıda örnekte ad ve eylem soylu yüklem görevi üstlenmiş yapılarda düzensiz genişlemeler meydana gelmektedir. Yapıların ortak noktası yüklem görevli sözcüklerde +I/ +U birimli genişlemelerin meydana gelmiş olmasıdır.

Bu düzensiz genişlemeler; Batı grubu ağızlarında Antalya, Burdur, Kırklareli, Mersin ve Manisa gibi birbirinden uzak yörelerde sınırlı olarak tespit edilmiştir.

43 ora bile nâil **çıkardılar**i kı? (Küçükballı, 2013, s. 259)

74 **inani** ki bizim şeler ay başın ay başınâ zor varyıâ kōde. (Eryiğit, 2014, s. 252)

57 ardı gaş dediñ mi **ordan darar çıkar**i. (Öztürk, 2001, s. 223)

2 bizde eskiden görücü **yoktunu**. (Akyol, 2006, s. 387).

3 **Naparı** evde olanlânız iyî mi? (Mutlu, 2018, s. 150)

Tablo 14 Düzensiz Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
-	-	Antalya, Burdur, Kırklareli, Mersin, Manisa

2.5.1.10 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Literatürde menşei *ek* (Argunşah, 2011), *enklitik* (Ercilasun, 2008, s. 51), *seslenme edatı* (Üstüner, 2000, s. 197) gibi ögelere dayandırılan -+A pekiştirme unsuru, Demir'e (2014) göre şart ekinden sonra -sA+kişi eki+A şeklinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye Türkçesi ağızları Doğu Grubu'nda yaygın bir kullanıma sahip olan bu yapıyı Akkuş (2004), ilgili çalışmasında eylemde (eylem + -sA+n+A) biçiminde değerlendirerek yapıdaki a/e unsurunu seslenme edatının *te'kit* işlevi olarak ele almıştır ve söz konusu pekiştirici unsurun yargıyı berkitme ve gerçekleştirme görevinde kullanıldığına dikkat çekmiştir (Akkuş, 2004, s. 111). Bununla birlikte Hacıeminoğlu (2000) tarafından, Darende yöresinde tespit edilen ve kuvvetli şart ifadesi şeklinde tanımlanan -sanāng, -senēng

kalıplarının Konya ağızında da *-saŋna*, *-seŋne* biçimleri mevcuttur (Hacıeminoğlu, 2000, s. 151). Karahan (2012b), bu yapıyı Nevşehir ağızları özelinde, *söylesâne* örneğinden hareketle değerlendirmiş; ilgili ögenin Başkurt, Gagavuz, Kırım-Tatar Türkçelerindeki varlığına işaret etmiştir. Karahan'a (2012b) göre yapı, ünlü inceliği dikkate alınarak ne pekiştirme eki/enklitiği etimolojik bağlamda *-sA-ŋ-ne* izah edilmelidir (Karahan, 2012b).

Şart kipi +ne birimli genişlemeler, Türkiye Türkçesi ağızlarının tamamında tespit edilmiştir.

Kepeçayi elan alsana (Pehlivan, 1993, s. 211)

18 baqsana. elektrik kaPluları va, telefon kaPluları va. (Akgül, 2019, s. 133)

10 vallahi de ule olmuş gız desene sen. (Acar, 2012, s. 624)

269 Buna göstersená. (Bayramın, 2014, s. 181)

42 a beLe iki Parmağını tutdu, “aö arayı ohusana.” dedi. (Kürüm, 2021, s. 410)

Penüm oğlum uyusaná (Caferoğlu, 1994, s. 140)

Tablo 15 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Şart Kipi +ne Birimli	Artvin, Bayburt, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Ardahan, Kars, Şanlıurfa	Artvin, Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Amasya, Antalya, Aksaray, Afyonkarahisar, Aydın, Ankara, Balıkesir, Burdur, Bolu, Bilecik, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, İzmir, Isparta, Kastamonu, Kahramanmaraş, Karabük, Kocaeli, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Kilis, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sakarya, Sivas, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak, Aydın (-seni)

2.5.1.11 Şart Kipi +se Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Karahan'ın (2014), Erzurum, Van, Muş, Ağrı, Diyarbakır ve Şanlıurfa ağızlarında tespit ettiği ve kip ve şahıs eklerinin sıralanışını ilgi çekici yapılar şeklinde ifade ettiği eylem +se + şahıs eki +sa şart kipi genişlemeleri, işlevi zayıflayan birinci şart ekinin, ikinci şart ekiyle güçlendirilmesi olarak değerlendirilmelidir (Karahan, 2014, s. 57). Gemalmaz (1995), Erzurum ağızlarında tespit ettiği *evelimi*, *yohsama*, *gelirsemse* gibi yapıları hece türemesi şeklinde nitelendirmiş, bu dil olayını ise bazı ek ve edatların gereksiz kullanımı

şeklinde değerlendirmiştir (Gemalmaz, 1994, s. 162). Korkmaz (1960), Anadolu ağızlarında görülen *ëycene, çabuğçana, demincecik, yavaşcacık* gibi yapıları, bir ekin işlek olan vazifesinin aynı ek veya başka bir ile kuvvetlendirilmesi olarak görmektedir (Korkmaz, 1960, s. 174). Bu açıklamadan hareketle *eylem +se + şahıs eki +sa [sevisense (Kürüm, 2021 s. 531), edersense (Küçükler, 1988, s. 149), bulunursansa (Aslan, vd. 1998, s. 74)]* yapısındaki ikinci şart ekinin karakteristik bir dil ögesi olarak Doğu grubu ağızlarında ikinci kez kuvvetlendirme amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca ilgili yapıların, varyant değiştirilerek isteme bağlı şekilde kullanımları da mevcuttur. *19 eğer kişiliğinle galhıP bana para verirsense, ben alıram, sen vermezsen ben senden kesinlikle para isTemenem.* (Koç, 2021, s. 457)

Tablo 16 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Şart Kipi +se Birimli	Bayburt, Bitlis, Diyarbakır, Iğdır, Kars, Şanlıurfa, Van	-	-

2.5.1.12 Arkaik Emir Kipinin Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler

Türkiye Türkçesi ağızlarında sık görülen bir dil hadisesi olan *n* türemesi ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Emir kipinin 2. kişisinde Orhon Yazıtlarından itibaren görülen *-gil/-gil* eki üzerine eklenen *-an/-en* yapısını Üstüner (2000), *-gil +a+n* şeklinde izah etmektedir. Mevcut yapıdaki *+a* ünlüsünü pekiştirme eki olarak kabul eden Üstüner (2000), *+n* ögesi hakkında fikir belirtmez (Üstüner, 2000, s. 198). Ertekinöglü (2014), *-gil/-gil* ekinin Orhon Türkçesinde pekiştirmeli buyruk anlamı verdiğini ifade etmekle birlikte Van Gölü ve çevresi ağızlarında *-gınan, -gınan/ -gınan* veya *-ginen* şekline dönüşen yapının emir, rica, istek anlamı içerdiğini söyler (Ertekinöglü, 2014, s. 91). Sertkaya (1994) *-gil/-gil; -gın/-gin; -gır/-gir* eklerini çekim eki olarak kabul etmez ve bu öğeleri anlamı pekiştiren, kesinleştiren ek şeklinde tarif eder. *-gıl/-gil; -gın/-gin* öğelerinin sonunda ortaya çıkan *-an/-en* birimlerini de ikinci bir kuvvetlendirme eki olarak kabul eder (Sertkaya, 1994, s. 352). Sertkaya'nın (1988, s. 141) emir değil pekiştirme morfemi olarak kabul ettiği *-gil* ekinin genişletilmiş *-gınan/-ginen* yapısındaki *-n* sesi hakkında nihai fikrini Caferoğlu (1971), Türk lehçelerinde bolca görülen türeme bir ses olabileceği yönünde ifade eder (Caferoğlu, 1971, s. 10). Karahan (2012a); *-gIl, -gIn* ekinin Türkmen, Karaçay-Malkar, Altay, Kırgız Türkçelerinde *-gIn*, Özbek ve Yeni Uygur Türkçelerinde *-gIl* ve *-gIn*, Özbek Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi, Kumuk

Türkçesinde *-gIn* ve *-gIr* şekillerinde kullanıldığını belirtir. Doğu grubu ağızlarında ortaya çıkan bu yapıyı Karahan (2012a), teklik 2. şahıs emir pekiştiricisi olarak *-gIl(A)(n)*, *-gIn(A)(n)* şeklinde açıklar (Karahan, 2012a, s. 225).

Arkaik emir kipinin genişlemesine bağlı pekiştirmeler sadece Doğu Grubu ağızlarında tespit edilmiştir.

*5 Ata deyirdi, **getginen** suya düşecehsen geri çevirmeh yoh heman gedecahsen. (Aydın, 2020, s. 61)*

*1 oğlum **söyleginen** hayır dedi (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 224)*

Tablo 17 Arkaik Emir Kipli Pekiştirme Tablosu

Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
Bitlis, Iğdır, Kars, Van	-	-

2.6 Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler

Türk dilinde yapım ekleri, kelimenin anlamını ve gramer durumunu belirleyen ekler olup kelimenin ad, ön ad, belirteç, fiil vs. gibi çeşitli kategorilere girmesini sağlar. Dilin zenginliğini ve esnekliğini arttırarak kelime oluşumu ve ifade gücünü artıran yapım eklerinin Türk dilinde kullanımı zaman içinde azalabilir veya ek tamamen kullanımdan düşebilir. Bu, dilin gelişme sürecinde doğal bir süreçtir. Bunun nedeni, konuşma dilinin hızla değişmesi ve daha kolay kullanılan kelime ve yapıların tercih edilmesidir. Ancak bazı yapım eklerinin tamamen kullanımdan düşmesi, söz konusu dilin kültürel mirasının kaybına neden olabilir ve dilin türetim gücünü belli bir noktada zayıflatabilir. Bu durumda dil, çeşitli yöntemlere başvurarak mevcut eklere farklı anlamsal görevler veya ekleri birleştirmek suretiyle yeni eklere yeni görevler yükler.

Yapım ekleri, bir kelime ya da kelime grubunun anlamını belirleyen ve dilin gramer yapısını oluşturan eklerdir. Çekim ekleri kelime ya da kelime gruplarının zaman, durum, sayı ve diğer gramer özelliklerini belirler ve kelime anlamının belirginleşmesine yardım eder ve bu ekler, dilin zenginliğini ve anlamın pekişmesini sağlar. Türkçedeki yapım ekleri de kelime anlamını pekiştirmek için kullanılabilir. Bunlar, kelime kök ve gövdesine eklenerek kelime anlamını veya belirleyicilik düzeyini değiştirebilir.

*6 yurīm, **haccağ** ginelik yurīm. undan sōra tehrer top ginelik undan sōra tehrer bī dā duzlīm. (Demir, 2001, s. 170)*

5 boylu olucağ, **haçcağ** olucağ. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 519)

69 geline ğinĩ **şindicek** sandũn içinde gõtũriyõn. **şindicek** ğınayı şimdi sandũnan gõnderiyõn, da **şindicek** (Demir, 2001, s. 201)

28 dõmlar, şindi kõiye ebe derdũk, bi şadun gõtũriirlerdi **şindicek**. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 372)

Ordu ve Giresun ağızlarından tanıklanan cũmlelerde gõrũldũđũ üzere +cak/+cek eki, kelimeyle birlikte cũmlenin anlamını pekiştirmekte ve anlatımın belirleyicilik dũzeyini artırmaktadır. Konuşurun iletişim esnasında konuşmasını dinleyiciye gõre ayarlamaya (dinleyici dizaynı) gerek gõrmeden zaman zaman aynı cũmlede bir sõzcũđũ iki farklı yapıda seslendirmeye (diliçi aksan) yõnelerek Tũrkiye Tũrkçesi ağızlarının herhangi bir yõresinde dilsel bir geçişlilikle (heterojenlik) vurguya dayalı ses olaylarına bağlı muhtelif tũrlerle (varyasyon) kuvvetlendirmesi, anlatımını zengin kılma, tercihini yapım eklerinden yana da sıklıkla kullanması sõz konusudur (Demirci, 2022).

Tũrkiye Tũrkçesi ağızlarına yõnelik çeşitli çalışmalarda bazı araştırmacılar, eserlerinde pekiştirme gõrevli ekleri araştırma sahaları dâhilindeki ağızlara ilişkin yazılı belgelere bağlı kalarak belirlemişlerdir. Őstũner (2003), ilgili çalışmasının eklerle pekiştirme kısmında yapım ve çekim ekleri olarak bir sınıflandırma yapmamıştır. Tarihĩ gelişim açısından Tũrk dilinin genelinde pekiştirme gõrevli ekleri Őstũner (2003), +-An, +CAK, -dek, +-Dir/+-DUR, -Gıl, +KInyA, +lAr, +mAn, +RAk, +TI, +-U, +z olarak belirlemiştir (Őstũner, 2003). Gõk (2019), çalışmasında pekiştirme eklerine ayrı bir başlık ağmış ve +a/ +e +ağ/ +ek (-ğan+a/ -gen+e, -ğanna/ -genne); +ağ/ +ek (-ğanna+ağ/ +genne+ek); -meden+e; +k (< ok); +ca+k/ +ce+k; +cĩ'me/ +cĩ'm (+cığım/ +ciğim); +m; +ma/ +me (< soğra + m (iyelik) +a); +ı/ +i gibi gramer unsurlarını pekiştirme õgesi olarak değerlendirmiştir (Gõk, 2022, s. 222-223). Mutlu (2022), çalışmasında +ca, +ce; +cik; +a, +e; +ı, +i; +u; +(i)m; +n, +m; +ın, +iñ, +iñ; +k, +K, +(u)K, +na, +ne; +nalı, +neli; +nalıK; +li; +mA; +s, +S, +z, +nik gibi õgeleri pekiştirme eki olarak tespit etmiştir (Mutlu, 2022, s. 219-220-221). Őztũrk (2019), çalışmasının *Pekiştirici Morfemler* başlığı adı altında -niñ, -niñ, -nuñ, -nũñ; -kına, -kine, -kın; -kana, -kene; -cana, -cene; a ünlemi; -dı, di; -dan, -den; -n, -m gibi unsurları pekiştirme yapan yapılar olarak saymıştır (Őztũrk, 2019, s. 110-111).

Çalışmanın bu kısmında alan yazında Eski Tũrkçe dõneminden itibaren temelde pekiştirme gõreviyle kullanılmış yapım ekleri bũtũn halinde ayrıntıya girilmeden, geçtikleri kaynaklar gõsterilerek verilmiştir. Alan yazında pekiştirme ile ilgili isimden

isim yapan ekler, +A [+ (y)e] (Güner, 2020, s. 105; Hatipoğlu, 1974, s. 13; Kaçalın, 2006, s. 183-191; Korkmaz, 2017b, s. 119; Sertkaya, 2006, s. 59-60; Zülfikar, 2011, s. 49; Zülfikar, 2018, s. 102); +Aç (+aj, +Aş, +ac, +oç, +(I)ç), (Banguoğlu, 2015, s. 171; Ergin, 2013, s. 176; Hatipoğlu, 1974, s. 41; Korkmaz, 2017b, s. 120; Küçük, 2015, s. 29; Zülfikar, 2011, s. 51). Zülfikar (2011); AIAk (+alaḥ, +elik), (Atalay, 1942, s. 27; Banguoğlu, 2015, s. 174; Küçük, 2015, s. 42); +AmAk (+ebek), (Atalay, 1942, s. 30); +AmIk/+AmUk (+ambuk, +embük, +anbuk, +ımık, +umuk, +umuk, +mIk, +mUk, +bIk, +bük, +mıḥ), Atalay, 1942, s. 30; Clauson, 2007, s. 189; Erdal, 1991, s. 100; Hatipoğlu, 1974, s. 28); +An (+Aḥ, +ān, +ang, +ank, +eng, +enğ, +enk, +em), (Banguoğlu, 2015, s. 174; Ergin, 2013, s. 174; Erdal, 1991, s. 91; Gabain, 2007, s. 44; Karaağaç, 2019, s. 276; Küçük, 2015, s. 47; Korkmaz, 2017, s. 120; Zülfikar, 2011, s. 58); +AnAk (+anaḥ, +ınak, +nak), (Güzel, 2019, s. 74); + AntA (+ende), (Atalay, 1942, s. 34); + At (+t), (Atalay, 1942, s. 40; Çoktuksöken, 2011, s. 49; Hatipoğlu 1974, s. 147); Az (+as, +es, +s, +oz, +öz, +z), (Korkmaz, 2017b, s. 121; Banguoğlu, 2015, s. 175); +biç (+biş, +buç, +buş), (Güzel, 2019, s. 82); +(I)ç/+(U)ç (+ic, +oç, +uc), Erdal, 1991, s. 44; Ergin, 2013, s. 175; Gabain, 2007, s. 43; Güzel, 2019, s. 126; Hatipoğlu, 1974, s. 41; Küçük, 2015, s. 61; Zülfikar, 2011, s. 76); +DAk (+tah, +değ), (Güzel, 2019, s. 130); +DIk/+DUk (+dıḥ, +duḥ, +tığ), (Güzel, 2019, s. 137); +dIm/+dUm, (Güzel, 2019, s. 139); +GA (+ğa, +ğa), (Güzel, 2019, s. 147); +GAç (+keş), (Güzel, 2019, s. 150); +GAN, (Atalay, 1942, s. 127; Bilgen, 1989, s. 17; Biray, 1999, s. 63; Erdal, 1991, s. 87; Kaçalın, 2006, s. 123; Karaağaç, 2017, s. 238; Poppe, 2016, s. 65); +GI/+GU (+ğI, +vu), (Clauson, 2007, s. 188; Erdal, 1991, s. 164; Gabain, 2007, s. 45; Güzel, 2019, s. 153; Küçük, 2015, s. 150; Räsänen 1957, s. 104); +GIç/+GUç (+guş, +uş, +vuş), (Güzel, 2019, s. 155); +gine (+kInA) (+gena, +gene, +gène, +genne, +gineli, +ginelik, +gelen, +gelene, +genem, +genine, +ğine, +kine, +kına), (Alkaya, 2008, s. 44-46; Erdal, 1991, s. 47; Gabain, 2007, s. 105; Taş, 2020, s. 45; Tekin, 2016, s. 81); +I/+U, (Güzel, 2019, s. 161); +(I)k/(I)k (+ıḥ, +uḥ, +iyh, +üyh, +oğ), (Bang, 1980, s. 55; Clauson, 2007, s. 189; Demirsoy, 2001, s. 53; Erdal, 1991, s. 43; Ergin, 2013, s. 177; Gabain, 2007, s. 45; Güner, 2020, s. 119); +IA (+nA, +li, +lu), (Erdal, 1991, s. 403; Gabain, 2007, s. 47; Gülsevin, 1997, s. 117; Taş, 2020, s. 46; TS-VII, 2009, s. 171; Üstüner, 2003 s. 214); +IAk (+DAk, +IAğ, +IAğ, +laḥ, +lāḥ, +lēk, +leyh, +nAk, +naḥ), Banguoğlu, 2015, s. 185; Hatipoğlu, 1974, s. 94; Korkmaz, 2017b, s. 131; Zülfikar, 2011, s. 102); +Iaḥ (+lan, +lān, +lAnk, +lām, +IAm, +lim), (Güzel, 2019, s. 202); +IIç/+IUç (+nuç, +liş), (Atalay, 1942, s. 196; Clauson, 1966, s. 26; Küçük, 2015, s. 196); +mA (+bA, +pe, +mpA), (Kara, 2005, s. 25; Kaçalın, 2022, s. 988;

Serebrennikov ve Gadžieva, 2018, s. 98); +*mAç* (+*beç*, +*paç*), (Güzel, 2019, s. 233); +*mak* (+*bek*, +*mağ*, +*meg*, +*pak*), (Güzel, 2019, s. 235); +*mcak*, (Güzel, 2019, s. 245); +*mIk/ +mUK* (+*mıh*), (Güzel, 2019, s. 246); +(I)*msIrAk* (+*msirik*), (Güzel, 2019, s. 249); +(I)*mtIk/ + (U)mtUk*, (Banguoğlu, 2015, s. 179; Banguoğlu, 1957, s. 17; Biray, 1999, s. 54; Deny, 2012, s. 300; Güner Dilek, 2022, s. 75; Kasapoğlu-Çengel, 2020, s. 117; TS-VII, s. 33); +(U)*mtul*, Atalay, 1942, s. 153; Banguoğlu, 2015, s. 179; Banguoğlu, 1957, s. 18; Biray, 1999: 54; Deny, 2012, s. 300; Eckmann, 2013: 50; Koraş, 1998: 147; Teres, 2009: 53); +(I)*n/ (U)n* (+*ıñ*, +*uñ*), Banguoğlu, 2015, s. 181); +*sIk/ +sUk* (+*sıh*, +*siyh*, +*suğ*, +*zük*), (Kaçalın, 2006, s. 195; Korkmaz, 2017b, s. 140); +(I)*ş/ (U)ş*, Banguoğlu, 2015, s. 182; Erdal, 1991, s. 102; Hatipoğlu, 1974, s. 144; Kaçalın, 2006, s. 220; Räsänen, 1957, s. 112); tA (+da), (Güzel, 2019, s. 285) şeklindedir.

Fiilden isim yapan ekler, -*AğAn* (-*AAAn*, -*AgAn*, -*eyen*, -*igen*, -*egan*, -*eğan*, -*iğan*, -*ēn*), (Banguoğlu, 2015, s. 229; Ergin, 2013, s. 191; Hatipoğlu, 1974, s. 23; Korkmaz, 2017b, s. 144; Zülfikar, 2011, s. 52); -*DA*, (Atalay, 1942, s. 256; Güzel, 2019, s. 352; Räsänen, 1957, s. 119); -*GAl* (-*egel*, -*gar*), (Tanç, 2007, s. 612); -*GAn* (-*ğan*, -*ğan*, -*han*, -*an*), (Banguoğlu, 2015, s. 240; Hatipoğlu, 1974, s. 64; Korkmaz, 2017b, s. 151; Zülfikar, 2011, s. 85); -*GIn/-GUn* (-*ğın*, -*ğun*, -*gın*, -*ğun*, -*hın*, -*hun*), Banguoğlu, 2015, s. 243; Ergin, 2013, s. 189; Hatipoğlu, 1974, s. 66; Korkmaz, 2017b, s. 153; Zülfikar, 2011, s. 90); -*man* (-*AmAn*), (Korkmaz, 2017b, s. 163); -(I)*nç/ -(U)nç* (*nc*), (Güzel, 2019, s. 468); -*tI/ -tU*, (Güzel, 2019, s. 489) şeklinde tespit edilmiştir.

İsimden fiil yapan ekler, +*AIA-*, (Güzel, 2019, s. 504); +(I)*k-/ +(U)k-* (+*Ak-*, +*ıh-*, +*uh-*, +*ih-*, +*iyh-* +*iğ-*, +*iğ-*, +*üh-*), Banguoğlu, 2015, s. 211; Çağatay, 1967, s. 42; Erdal, 1991, s. 492; Ergin, 2013, s. 183; Hatipoğlu, 1974, s. 82; Korkmaz, 2017b, s. 175-176); +*sIk-/ +sUk-* (+*sıh*), (Güzel, 2019, s. 550) şeklinde belirlenmiştir.

Kaynaklarda anlamı çeşitli yollardan pekiştiren fiilden fiil yapım ekleri, -*A-*, (Banguoğlu, 2015, s. 276; Ergin, 2013, s. 203; Hacıeminoğlu, 2016, s. 105; Korkmaz, 2017b, s. 181; Räsänen 1957, s. 152); -*AIA-*, (Banguoğlu, 1956, s. 115; Banguoğlu 2015, s. 277; Ergin, 2013, s. 216; Hatipoğlu, 1974, s. 25; Korkmaz, 2017b, s. 182; Zülfikar, 2011, s. 54); -*Aş-*, (Tietze, 2002, s. 398-534); -*cA-* (-*çe-*, -*şa-*), (Çağatay, 1967, s. 46); -*cı/-CU-*; Çağatay, 1967, s. 47; Hacıeminoğlu, 2016, s. 117; Kasapoğlu-Çengel, 2020, s. 148); -*cık/-CUK-*, (Güzel, 2019, s. 571); -*CIn/-CUn-*, (Güzel, 2019, s. 572); -*ç-*, (Çağatay, 1967, s. 46); -*DA-* (-*di-*), Güzel, 2019, s. 573); -*DALA-*, (Güzel, 2019, s. 574); -*GA-* (-*ha-*, -*ğa-*), (Banguoğlu, 1956, s. 119; Çağatay, 1967, s. 46; Räsänen, 1957, s. 165; Tezcan, 1981, s.

284); *-GALA-*, (Alkaya, 2021, s. 318; Hanser, 2003, s. 165; Öner, 2022, s. 103); *-GI-* (*-gi*), (Çağatay, 1967, s. 46; Çoşkun, 2017, s. 78); *-GIn-/-GUN-* (*-hın-*), Banguoğlu, 2015, s. 279; Özkan, 2019, s. 184; Uyğur, 2018, s. 130); *-I-*, *-U-*, (Banguoğlu 2015, s. 279; Ergin, 2013, s. 214; Hatipoğlu, 1974, s. 74; Korkmaz, 2017b, s. 183; Zülfikar, 2011, s. 92); *(-I-)k-/- (U)k-*, (Banguoğlu, 2015, s. 280; Ergin, 2013, s. 215; Gabain, 2007, s. 59; Hacıeminoğlu, 2016, s. 35; Korkmaz, 2017b, s. 183); *-IA-* (*-na-*), (Güzel, 2019, s. 594); *-mAlA-* (*-müle-*), (Banguoğlu, 1956, s. 123; Banguoğlu, 2015, s. 293; Hanser, 2003, s. 164; Korkmaz, 2017b, s. 184); *(-I)p-* (*-ib-*), (Atalay, 1942, s. 307; Çağatay, 1967, s. 47; Ergin, 2013, s. 215; Korkmaz, 2017b, s. 131); *-PA-* (*-ba-*), (Atalay, 1942, s. 307; Güzel, 2019, s. 609); *-sIk-/-sUk-* (*-zik-*), Çağatay, 1967, s. 45; Bilgen, 1989, s. 133; Gabain, 2007, s. 60); *(-I)ş-/- (U)ş-* (*-üs-*), (Bilgen, 1989, s. 152; Hacıeminoğlu, 2016, s. 119; Korkmaz, 2017, s. 132); *(-I)-/-(U)t-* (*-At-*, *-d-*, *-Id-*, *-Ud-*), (Çeneli ve Argunşah, 1997, s. 60; Korkmaz, 2017b, s. 135; Tietze, 2002, s. 405); *-y-* (*-d-*), (Banguoğlu, 2015, s. 292; Çağatay, 1967, s. 48; Ergin, 2013, s. 215; Gabain, 2007, s. 58; Korkmaz, 2017b, s. 135; Tekin, 2016, s. 91) şeklindedir.

Bunların dışında Türkiye Türkçesi ağızlarında *+ak*, *+cAĞIz*, *+cAk*, *+cIk/ +cUk*, *+cucah*, *+cılah/ +culuh*, *+ka*, *+ko/ +koli*, *+lAyIn*, *+man*, *+mat*, *+o*, *+oş*, *+sat*, *+rak*, *+y* ekleriyle pekiştirmeler yapıldığı tespit edilmiştir. Bu eklerle ilgili açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

2.6.1 İsimden İsim Yapan Ekler

2.6.1.1.1 +Ak (+ag, +ağ, +ağ, +ah, +eyh)

Tek heceli kelimelerin bünyesine eklemlenen bu ekin toplanma, yoğunlaşma, benzetme, küçültme ve pekiştirme anlamları kattığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra ekin Eski Türkçe *+gAk* ekinden geliştiğine dikkat çekilir (Akalm, 2001; Atalay, 1942 s. 25; s. 45; Banguoğlu, 2015, s. 173; Ergin, 2013, s. 176; Küçük, 2015, s. 37; Korkmaz, 2017b, s. 120; Zülfikar, 2011, s. 54).

2.6.1.1.2 +CAĞIz, +CIĞAz (+cAAz, +cagız, +cağez, +cAlz, +cas, +cās, +cavız, +cAZ, +cĀz, +civaz, +cuğaz, +cuvaz, +çais, +çās)

Ek, kelimelere sevgi, küçültme, zavallılık ve acıma gibi ifadeler katmaktadır. Küçültmeli adlar türetmeye yarayan bu ek, *+CAk* eki ile pekiştirme görevli *+Az/ +Iz* ekinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Banguoğlu, 2015, s. 340; Ergin, 2013, s. 166; Hatipoğlu, 1974, s. 164; Korkmaz, 2017b, s. 124; Karaağaç, 2019, s. 266; Zülfikar, 2011, s. 65).

oncavız/oncuğaz/oncivaz/oncuvaz/oncāz: o denli az, azıcık (DS, 2019, s. 3282)

2.6.1.1.3 +CAk (+cAg, +cağ, +cah, +Ceyh, +çağ, +şAk)

+CA eki ile +k (<ok) pekiştirme ekinin kaynaşması ile oluşan ekin, temel işlevin küçültme, sevgi olduğu bildirilmektedir. Bunun yanı sıra küçültme sıfatları, sıfatlardan pekiştirilmiş zarf türünde sözcükler, hayvan, araç, yer adları da türettiği kayıtlara geçmiştir (Atalay, 1942, s. 60; Ergin, 2013, s. 165; Hatipoğlu, 1974, s. 35; Eker, 2015, s. 270; Karaağaç, 2019, s. 266; Korkmaz, 2017b, s. 124).

arcak/arıcak: temiz (DS, 2019, s. 302)

2.6.1.1.4 +CIk/+Cuk (+clg, +cığ, +cılı, +ciyh, +cuğ, +cuğ, +cüg, +cüyh, +jik)

Ekin, ad ve ön adlara pekiştirme, küçültme, acıma ve sevgi ifadesi kattığı, bunun yanı sıra araç hastalık, hayvan, bitki, yer adları türetmede kullanıldığı görüşü hakimdir. (Banguoğlu, 2015, s. 164; Eker, 2015, s. 271; Ergin, 2013, s. 163; Karaağaç, 2019, s. 266; Küçük, 2015, s. 94; Korkmaz, 2017, s. 126; Zülfikar, 2011, s. 68).

Ekin, Hatay yöresi ağızlarında kişi adlarından sonra gelerek adlara samimiyet ve saygı anlamları kattığı belirlenmiştir (Nakip, 2004, s. 70).

Güzel (2019), ekin zarflara eklenerek pekiştirilmiş sözcükler oluşturduğunu belirtir (Güzel, 2019, s. 115).

ancacuk: ancak (DS, s. 254). anılcacık: yavaşça (DS, 2019, s. 269).

dahacık: işte, orada, şurada (DS, 2019, s. 1327).

eptencik: kalıcı, tamamen (Özdarendeli, 2016, s. 70).

hamacuh: hemen, şimdi (DS, 2019, s. 2262).

helecük: şimdilik (DS, 2019, s. 2331).

iştecik: işte (DS, 2019, s. 2566).

Hasancık, Alicik (Nakip, 2004, s. 70)

2.6.1.1.5 +cılāh/+culāh, (+culuğ), +cucāh

Genel itibariyle işaret sıfatlarının üzerine gelen bu ek, birleşik bir ek hüviyetinde olup küçültme anlamı taşımaktadır (Güzel, 2019, s. 121). Ek, Erzurum ve Elâzığ ağızlarında tespit edilmiştir.

azıcılāh: azıcık (Gemalmaz, 1995, s. 34).

bunculaḥ: *bu kadarıcık (Gemalmaz, 1995, s. 115)*

nanculaḥ: *ne kadarıcık (Sağır, 1995, s. 238).*

onculah: *o denli az, azıcık (Sağır, 1995, s. 248)*

2.6.1.1.6 +kA, +ko, +koli (+go)

Akrabalık bildiren isimlere gelerek küçültme ve sevgi anlamı ifade eder (Güzel, 2019, s. 178). Ekin, Türkiye Türkçesi ağızları içerisindeki Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında yer aldığı yapılan derlemelerde tespit edilmiştir (Gemalmaz, 1995, s. 241; Günay, 2003, s. 105).

Ekin +kA, +kI, +kAy gibi varyantları Türk lehçeleri ile (Arıkoğlu, 2007, s. 1165; Kononov, 1969, s. 85-87; Öner, 2022, s. 45; Räsänen, 1957, s. 100-101; Serebrennikov ve Gadžieva, 2018, s. 97;) Moğolca, Tunguzca ve Korecede de kelimelere küçültme anlamı katmaktadır (Choi, 2019, s. 230).

Buran (2008), +ko yapısını +k küçültme eki, +o kısaltma isimlerinin sonuna getirilen ses şeklinde izah eder (Akt. Güzel, 2019, s. 179).

İlgili yapım ekleri kelimeye sevgi ve okşama gibi anlamlar katması sebebiyle pekiştirme eki olarak değerlendirilmiş ve bu başlık altında değerlendirilmiştir.

babiko: babanın çocuğa sevgi hitabı (DS, 2019, s. 453)

2.6.1.1.7 +lAyIn (+lam, +lAn, +lein, +leŋ, +lèn, +lèyn, +lien, +lin, +liyen, +liyın, +lUyUn, +nAyIn, +nèyin, +nayn, +nen, +niyin)

Tarihî Türkiye Türkçesi ile Batı grubu Türk lehçelerinde sıklıkla kullanılan bu ekin, +lAyU biçiminden genişlediği ve kelimelere gibilik, görelilik ilgisi kattığı düşünülmektedir (Banguoğlu, 2015, s. 191; Hatipoğlu, 1974, s. 100; Zülfikar, 2011, s. 108). Bununla birlikte +lAyIn yapısı “pekiştirme işlevi taşıyan ve daha çok zarflara eklenen +lA ekinin genişlemiş biçimidir.” şeklinde açıklanır (Güzel, 2019, s. 206).

Pekiştirme amaçlı olarak kullanılan +lAyIn ve varyantlarında, ekin kelimeye anlamı kuvvetlendirme işlevinde başka bir değer katmadığı görülmektedir. Çalışmada yer alan örneklerde bu ayrıma dikkat edilmiştir. Bunun dışında ekin, *bollayın, küçükleyin* gibi örneklerde ekin, kelimelere aşırılık ilgisi katarak anlamı kuvvetlendirmesi pekiştirme görevli kullanıldığını göstermektedir.

bollayın: *bolca (Gülseren, 2000, s. 121)*

kısaleyin: kısaca, biraz kısa (DS, 2019, s. 2839)

küçükleyin: küçükçe, az küçük (DS, 2019, s. 3025)

2.6.1.1.8 +letin (< lAtIn) (+ledin, +leyitin, +nedin)

+letin ve varyantlarının +lAyIn ekinden aykırılışma neticesinde ortaya çıktığı düşünülen ek (Sarıççek, 1990, s. 17), +lAyIn eki ile aynı işlevi taşımaktadır ve Türkiye Türkçesi ağızlarında az görülen bir ektir (Gülseren, 2000: 148; Tekin, 1994, s. 75).

bolletin: bolca (Gülseren, 2014, s. 51)

genişletin: genişçe (Gülseren, 2009, s. 401).

gözelletin: güzelce, güzellikle, güzel olarak (Gülseren, 2009, 404).

2.6.1.1.9 +mAn (+ban)

Ek, kelimeye aşırılık, abartma, küçültme, benzerlik vb. gibi anlamlar katmakta ve nitelik bildiren sıfatlar oluşturmaktadır (Banguoğlu, 2015, s. 196; Deny, 2012, s. 300; Erdal, 1991, s. 73; Ergin, 2013, s. 176; Korkmaz, 2017, s. 137; Zülfikar, 2011, s. 123).

Atalay (1940), on beş işlevinin isim, sıfat, kişi adı, ulus adı, mübalağa, aygıt adı, azlık ve küçüklük edatı, yer adı, kişi sıfatı, benzeme, meslek adı, eylem adı, zarf, edicilik ve zaman olduğunu iddia ettiği eki 'ben' zamirine bağlamıştır (Atalay, 1940, s. 9-18). Choi (2010) ise +mAn eki ile Korece küçültme eki +mayng arasında ilgi kurmuştur (Choi, 2010, s. 230). Clauson (2007), Eski Türkçeden beri görülen bu ekin Farsçadan gelen +mend eki ile karıştığını ifade etmiştir (Clauson, 2007, s. 190).

cüccemen/cüccümen: küccüçük (DS, 2019, s. 1020)

2.6.1.1.10 +mat (+amat?, +ment?, +bet, +bent?)

Ölçünlü dilde rastlanmayan bu ekin, küçültme ve abartma görevi üstlendiği görülmektedir (Güzel, 2019, s. 244).

gıtmat: kıtça, az, azıcık (Gülsevin, 2002, s. 379)

2.6.1.1.11 +o

Küçültme, samimiyet, sevgi anlamı katan ek, yakın akrabalık ve şahıs isimlerinde kullanılır. Bu kullanım özellikle Türkiye Türkçesinin Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızları ile Balkan ağızlarında yaygın kullanılmaktadır (Alyılmaz, 2010, s. 15; Gemalmaz, 1995, s. 242; Hafız, 1996, s. 248; İbrahim, 2013, s. 2278; Lewis, 1967, s. 58; Naskali, 1999, s.

493; Uyğur, 2013, s. 67). Eklendiği sözcüğü kısaltan ek, sözcüğün iç sesindeki ilk ünsüzüne kadar olan bölüm çıkarılıp kalan kısma *+o* eki getirilerek oluşturulur (Gemalmaz, 1995, s. 242; Hafız, 1996, s. 248; Lewis, 1967, s. 58; Naskali, 1999, s. 493).

babo: baba (DS, 2019, s. 453)

2.6.1.1.12 +oş (+oç)

+o eki gibi kişi adları ile yakın akrabalık adlarından sevgi ve samimiyet bildiren adlar türetir. *+oş* eki, Türkiye Türkçesi Doğu grubu ağızları ile Kuzeydoğu grubu ağızları ve Balkan ağızlarında sıkça kullanılmaktadır (Alyılmaz, 2010, s. 15; Gemalmaz, 1995, s. 242; Hafız, 1996, s. 248; Lewis, 1967, s. 58; Naskali, 1999, s. 493). Naskali (1999), her ikisi de küçültme eki olan *+o* ile *+ş* yapısını çift küçültme olarak tanımlar (Naskali, 1999, s. 494).

ağış: kardeş, arkadaş (DS, 2019, s. 108)

2.6.1.1.13 +rAk (+IAk, +lah, +rah, +reyh, +Irak, +Urak, +arak)

Renk ve tat bildiren kelimelere oldukça anlamı katan ek, Tarihi Türk lehçelerinde sık kullanılırken bu işlevlik Batı Türkçesinde azalmıştır. *+rak* eki, Batı Türkçesinde gibilik, azlık ifade eden bir küçültme eki olarak kullanılmıştır (Banguoğlu, 2015, s. 198; Ergin 2013, s. 172; Hatipoğlu, 1974, s. 137; Korkmaz, 2017b, s. 138; TS, 2009, s. 242; Zülfikar, 2011, s. 136). Abartma, aşırılık ifade eder (Güzel, 2019, s. 262).

bolcarak/bolurak: çokça, genişçe (DS, 2019, s. 735)

2.6.1.1.14 +y

Standart Türkiye Türkçesinde kullanılmayan ek, kelimelere küçültme, sevgi anlamları katmaktadır. Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu ağızları ile çağdaş Türk lehçelerinde akrabalık ve kişi adlarına eklenmektedir (Çeneli ve Argunşah, 1997, s. 16; Kasapoğlu-Çengel, 2020, s. 120; Pekacar, 2007, s. 968; Räsänen, 1957, s. 99; Turan, 2006, s. 76).

babey: baba (DS, 2019, s. 452)

Tablo 18 Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirme Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
+ ak	-	-	Denizli, Malatya, Niğde
+CAĞIZ	Artvin, Bingöl, Diyarbakır, Elâziğ, Erzurum, Gümüşhane, Kars, Muş, Şanlıurfa	Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Antalya, Afyonkarahisar, Aydın, Bartın, Bolu, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Eskişehir, Hatay, Gaziantep, Giresun, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Kırıkkale, Kilis, Kırşehir, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Malatya, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak
+cAK	Ardahan, Erzurum, Gümüşhane, Muş, Tunceli, Van	Trabzon	Adana, Adıyaman, Antalya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kilis, Kocaeli, Manisa, Muğla, Malatya, Maraş, Mersin, Niğde, Osmaniye, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Tokat, Uşak, Yalova
+cIk/ +cUk	Ardahan, Artvin, Bayburt, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Elâziğ, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Tunceli, Şanlıurfa, Van	Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aksaray, Ankara, Aydın, Bartın, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Bolu, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Karabük, Kastamonu, Karabük, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kütahya, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Mersin, Malatya, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak
+cucak	Erzurum		
+cılak/ +culuh	Erzurum, Erzincan		
ko/ +koli	Erzurum		
+ka		Rize	
+lAyIn	Artvin, Bayburt, Bitlis, Diyarbakır, Elâziğ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır,	Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Amasya, Antalya, Afyon, Aydın, Bartın, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Bolu, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Karaman, Kayseri, Kahramanmaraş,

	Kars, Muş, Urfa, Tunceli, Van		Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Kilis, Manisa, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak
+man	Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli, Van	Trabzon, Rize	Adana, Adıyaman, Afyon, Aksaray, Ankara, Aydın, Amasya, Antalya, Bartın, Balıkesir, Bolu, Bilecik, Bursa, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kastamonu, Kırklareli, Kırıkkale, Konya, Kocaeli, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat
+mat			Uşak
+o	Erzincan, Muş, Van		Malatya
+oş	Erzurum ve Van		
+rak	Elâzığ, Erzurum, Gümüşhane	Trabzon	Adana, Antalya, Afyonkarahisar, Çanakkale, Edirne, Hatay, Isparta, Maraş, Mersin, Karaman, Konya, Osmaniye, Uşak
+sat	Uşak		
+y	Artvin, Urfa		Halfeti, Birecik, Gaziantep, Kastamonu, Kilis

2.7 Fiilimsi Ekleri ve Pekiştirme Amaçlı Genişlemiş Şekiller

Osmanlı Türkçesinde *müştak-ı fi'l*; İngilizcede *infinite verb forms, verbalnoun*; Almancada *verbalnomina, verbum infinitum* gibi terimlerle karşılanan fiilimsiler, fiil kök ve gövdelerine belli eklerin getirilmesi suretiyle oluşturulur. Fiilimsiler; yatık fiiller, fiil müştakları, şahıssız fiil siygaları, eylemsiler, yarım yargı, sözdizimsel adlaştırma ekleri olarak da ifade edilmektedir. Fiilimsiler, fiiller gibi çekime giremedikleri için yargı bildirme işlevi üstlenemez. Anlatıma zenginlik katan bu unsurlar, cümleler başta olmak üzere kelime gruplarının genişletilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Fiilleri; ad, ön ad ve belirteç yapan fiilimsi ekleri yapım eklerinin tasnifinde fiilden isim yapan ekler grubunda yer alır. Fiilden türeyen fiilimsiler, fiillerin taşıdığı birçok özelliği yitirdikleri, kalıcı ad olmaları dışında durgun anlam içeren ad, ön ad ya da belirteç görünümünde olmadıkları için Türk gramerinde daima özel bir yere sahip olmuştur. Bu özel yapılar, Türkiye Türkçesi ağızlarında da konuşurun anlatımına zenginlik katma çabasında tercih ettiği unsurların başında gelmektedir. Gerek ölçünlü dilde gerekse ağızlarda bağlaçların yerine tercih edilen fiilimsilerin, Türkiye Türkçesi ağızlarında bambaşka bir özelliği karşımıza çıkmaktadır. Türk dilinde en eski devirlerden itibaren görülmekte olan fiilimsiler, Türkiye Türkçesi ağızlarında *-arak, -ınca, -ken ve -madan; -an ve -dık; -ma ve -ış* gibi eklerin genişletilmesi yoluyla pekiştirme işleviyle

kullanılmaktadırlar. Korkmaz (2017b) bu konuyla ilgili olarak, “Konuşma dilinden ve ağızlardan yazı diline geçmiş bir şekil olarak bazen -(y)ArAk ekinin bir +DAn çıkma durumu ekiyle genişletildiği görülüyor. +DAn eki zarf-fiil ekindeki kılış tarzını biraz daha güçlendirme işlevi yüklenmiştir.” şeklinde açıklama yapmaktadır (Korkmaz, 2017b, s. 850). Bunun yanı sıra Özmen (2014), -ken ekinden sonra gelen unsurları +a/+e, +t, +ı/+i, +lık/+lik, +n, sı+n+a/si+n+e, +rak/+rek, +ça/+çe, +s olarak belirler (Özmen, 2014, s. 48).

Karahan (2016), *Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri* adlı çalışmasında, sıfat ve zarfların cümlede vurguyu üzerine çektiğini, bununla birlikte ilgili kelime türlerinin bu özelliğinden kaynaklı ek ve edatları da bünyelerine alarak yapılarında pekiştirme, küçültme işlevli genişlemelerin meydana geldiğini ifade etmektedir. Karahan, ayrıca bu tür değişmelerin ağızlarda yazı diline göre daha çok görüldüğünü ve bu genişlemeyi en iyi yansıtan örneklerin zarf-fiil ekleri olduğunu belirtmektedir (Karahan, 2016, s. 345-373). Karahan (2016), aynı çalışmada zarf-fiil eklerinin yapısında bulunan -a/-e, -ı/-i, ,m, -n, -k, -l, -z, ,-t, -ca, -dan birimleri ve sıra/ile/gibi/değın çekim edatlarının, ne olursa olsun, -hâl eki, küçültme eki, zarf eki, kuvvetlendirme edatı, vs.- birer pekiştirici unsur olduklarını dile getirir (Karahan, 2016, s. 347). Yazarın çalışmasında yer verdiği zarf-fiil ekli yapılarda -A pekiştirme ekli örnekler şunlardır: Ayrıca -arakdana (Ankara), -incana (İsparta), -incama (isparta), -kana (Adana), -kenez (Kayseri), -kenem (Bolu), -kenelicek (Giresun), -madana (Kayseri), -ışkına (Çankırı), -kenezleyin (Kayseri) -kenek (Çankırı), -kenem (Amasya), -kenelik (Trabzon), -ışkime (Güney Batı Anadolu Ağızları). Ayrıca sabahdana, eyicene, bilene, yandana kelimelerinde de bu +-A pekiştirme ekinin yer aldığını belirtir. -arakdana ekinin sonunda yer alan -a'nın yaklaşma hâli eki olduğunu söylemenin Türkçedeki ek sıralanışına aykırı olduğunu belirtir (Karahan, 2016, s. 345-373).

Bu bölümde fiilimsi eklerinin çeşitli ek ya da birtakım gramer öğeleri ile pekiştirme amaçlı genişletilmiş şekilleri üzerinde durulacaktır.

2.7.1 Zarf-fiil Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

2.7.1.1 -(y)ArAk Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Korkmaz (2107b), -(y)ArAk zarf-fiil ekinin Oğuz lehçeleri grubuna özgü bir zarf-fiil eki olduğunu, Eski Anadolu Türkçesi XIII-XV. yüzyıl yazmalarında birkaç örneğinin bulunduğunu, ekin esas gelişmeyi Osmanlı Türkçesi döneminde gösterdiğine değinir. Korkmaz, Türkiye Türkçesinde sık tercih edilen bu ekin yapısına yönelik üç farklı görüşü

ise şu şekilde dile getirir: “Ekin yapısı üzerinde şimdiye kadar üç farklı görüş ileri sürülmüştür. Bunlardan birincisi, eki *-A* istek eki ile *+rAk* karşılaştırma eki birleşmesine, ikincisi *-(y)U* zarf-fiil eki ile *+rAk* karşılaştırma eki birleşmesine, üçüncüsü de *-Ur*, *-Ar* geniş zaman eki ile *+ok* güçlendirme eki birleşmesine bağlayan görüşlerdir.” (Korkmaz 2017b, s. 849). Bu zarf-fiilin *+DAn* hâl eki ile genişletildiğine de değinen Korkmaz (2017b), konuşma dilinden ve ağızlardan yazı diline geçen *-(y)ArAk+DAn* yapısının kılış tarzını güçlendirme işlevi yüklendiğinin altını çizer (Korkmaz, 2017b, s. 850).

Banguoğlu (2015) tarafından yatık fiil terimiyle karşılanan fiilimsiler, fiilin zarf işlevine girmek üzere aldığı şekillerdir. Banguoğlu, *-(y)ArAk* zarf-fiil ekinin hâl ekiyle uzatıldığını ve bu kullanımın halk dilinde yaygın olduğunu ifade eder: *Tek tek basaraktan, bade süzerekten* (Banguoğlu, 2015, s. 431).

Eski Kıpçak Türkçesi döneminden beri görülen *-(y)ArAk* ekinin genişlemiş biçimi hakkında Karaağaç (2019), bu yapının Türkiye Türkçesinde bölgesel olarak *-ArAk+DAn* biçimiyle kullanıldığının bilgisini verir (Karaağaç, 2019, s. 386).

Argunşah (2011), ilgili makalesinde zarf-fiil ekleriyle türetilmiş kelimelerde meydana gelen genişlemeler üzerine değerlendirmelerde bulunmuştur. Argunşah (2011), çalışmasında pekiştirme amaçlı genişletilen *-arak/-erek* zarf-fiil yapılarını *-ArAKtA*, *-ArAKtAn*, *-ArAKtAnA* olarak göstermiştir. İlgili çalışmasında yazar, oluşan bu yapılarla hakkında, “Bu zarf-fiil eklerinin üzerine yalnız *-A* ekinin gelmediği, mesela *-ArAKdAn* biçimindeki bir yapıda *-ArAK* zarf-fiil ekinden sonra gelen ekin *+dAn* ayrılma eki olduğu kesindir. Tabii ki buradaki ekler kalıplaştıkları için kendi fonksiyonlarını yitirmişler, yalnız pekiştirme göreviyle yer almışlardır.” açıklamasını yapar (Argunşah, 2011, s. 61).

Bu çalışmada mevcut zarf-fiil ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarında kısmen *r > 1* değişimine uğrayarak *-alak/-elek* biçimine büründüğü, genişleme olayının ise *+da/+de* bulunma hâl eki ve *+dan/+den* ayrılma hâl eklerini bünyesine alarak gerçekleştiği de tespit edilmiştir.

29 uslu olsun diyelekden. (Demir, 2001, s. 200)

8 tekrar yoğurt katarahdan o tarhanayı sereriz. (Gülseren, 2000, s. 265)

67 bir gözüni kırkarağdan böyle yapardı işte (Demir, 2006a, s. 181)

67 konarağtan göçerağtan lâle sümbül biçerağtan, kahve çubug içerağtan alti ay, bir güz gidiler. (Erten, 2011, s. 73)

45 bizim hağgımız **olarakdan** bize çārıp bizi, yani sizin de hağgınız va, dēmiyo (Demir, 2001, s. 178)

2.6.1.2 -dIk/ -dUk Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Bayraktar (2018), -DUkDAn/-DUkDIn yapısının -DUk sıfat-fiil ekiyle -DAn ayrılma ekinin bir araya gelerek oluştuğunu ifade eder (Bayraktar, 2018, s. 239). Söz konusu yapıyı Banguoğlu (2015), sonralık zarf-fiilleri olarak adlandırır. (Banguoğlu, 2015, 436) Türkiye Türkçesi ağızlarında [125 eskiden **oldūndana** ōle işē yoK. (Pehlivan, 2019, s. 478); 25 hani burda araP çok **oldūndana** haskōv arabı dēlēdi. (Pehlivan, 2019, s. 496); 25 dedemiz de erkān **öldüündenü** (Çakır, 2020, s. 166)] -DUK+UN+DAn+A şeklinde genişlemiş yapılar mevcuttur. +A birimi ile genişletilen yapıda anlama bağlı bir değişme görülmez. Genişletilen -DUK+UN+DAn+A yapısı, bağlama ölçünlü dildeki -DUkDAn/-DUkDIn yapısının sağladığı -masından sonra, dığından dolayı anlamını katmaktadır. Bu yapıya Türkiye Türkçesi ağızları Batı grubu içerisinde rastlanmaktadır.

25 hani burda araP çok **oldūndana** haskōv arabı dēlēdi. (Pehlivan, 2019, s. 496)

25 dedemiz de erkān **öldüündenü** (Çakır, 2020, s. 166)

2.7.1.2 -DIKÇA Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

-dik/-dik ekinin önce +ca/+ce eki ile birleşmesi, ardından -k pekiştirme eki ile genişleyerek oluşmasından doğan bu yapı, kelimeye kattığı zaman anlamını vurgulamaktadır (Karahan, 2016, s. 360).

Ek, Türkçenin en işlek sıfat-fiil eklerinden olup Türkiye Türkçesi ağızlarında hâl ekleri, pekiştirme ekleri ve edatlarla genişleyerek ölçünlü dilde görülmeyen zarf-fiil şekilleri meydana getirmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarında -dikça/-dikçe'nin varyantlarının kullanım sıklığı oldukça fazladır (Karahan, 2016, s. 360).

Biraz yol **geldikçek** Letif şah eycene fenaleşdi (Caferoğlu, 1995a, s. 30)

Ek, eşitlik eki -ca/-ce ve pekiştirme eki -n ile uzatılmıştır. Tekrar anlamı içeren bu yapı, -incan/-incen yapısıyla benzerlik gösterir (Karahan, 2016, s. 360).

İçinden çakı çıkmış, hemi de **kestikcen** üreyomuş (Karahan, 2016, s. 360)

Tekerrür bildiren zarf-fiil görevli bu yapı, -dik/ -dik eki, eşitlik -ce/ -ca ve pekiştirme eki -z ile genişlemiştir ve az kullanılmaktadır. (Karahan, 2016, s. 361)

Aldıhcaz atdım (Gemalmaz, 1995, s. 340)

Gördühcez gapır (Gemalmaz, 1995, s. 340)

Türkiye Türkçesi ağızlarının ana ağız gruplarının genelinde -DikÇA zarf-fiil ekinin genişlemiş varyantları tespit edilmiştir. Bu genişlemeler, -k, -m, -n, -s, -z gibi ögelerle gerçekleştirilmektedir.

Durdukcas (I) (Günay, 2003, s. 186)

6 ónda ókórduK aklımız **er̄dikcek** namaz (Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, 2019, s. 172)

8 yel **estükcem** göhuyor (Erdem, 2001, s. 121)

23 bô asır **güldükcene** meseła yayla kóyü dênmiş. (Erdem, 2001, s. 162)

161 bi de hastalanıvîdim mi gelin **olduKÇan** sōna. (Akgül, 2019, s. 184)

16 O **pişdiHCen** soğulor. (Aydın, 2020, s. 106)

34 Ben **sıkdıkcaz** o hırladi (San, 1990, s. 344)

2.7.1.3 -IncA Zarf-fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Fiile zaman anlamı veren -(y)IncA, -(y)UncA zarf-fiil eki Gabain'e göre, fiilden ad yapan -g ekil ile +ı iyelik eki ve +ça eşitlik durumu eki birleşiminden; Deny'e göre kan+Çañ~kañ+çan kaynaşmasından; Kononov'a göre -gın~-gan + -ca <cag şeklinde; Ergin'e göre -gın+ça eklerinin bir araya gelmesinden doğmuştur (Akt. Korkmaz, 2017, s. 858).

Ediskun (2017), -(y)IncA/-(y)UncA zarf-fiil eklerini zaman bildiren fiilimsiler grubunda değerlendirmiş ve ilgili zarf-fiilleri artçıl ulaçlar olarak isimlendirir. Anadolu Türkçesinde -ince birleşik ekine eş değer olarak -incek, -inceğiz, -se, -geç, -icek, -iceğiz, -ende, -diceğın, -iceğın eklerinin de kullanıldığını bildiren yazar; *Kelile ve Dimne*, *Dede Korkut*, *Kıyas-ı Enbiya* gibi eserlerden tanıklamalar yapar (Ediskun, 2017, s. 260).

-(y)IncA, -(y)UncA yapılı zarf-fiiliyle aynı işlevde, Eski Oğuz Türkçesinde -Icak/-IcAgAz/-IncAk eklerinin bulunduğunu tespit eden Gülsevin (1997), bunlardan -IcAgAz şeklinin -IcAk şeklinin genişletilmiş şekli olmasının muhtemel olduğu bilgisini verir (Gülsevin, 1997, s. 125-127).

Eski Anadolu Türkçesinde zaman zarfları oluşumunda -ıcak/ -icek, -ıcağ-az/ iceğ-ez ekleri ile, yine bu dönem eserlerinde ve bazı Anadolu ağızlarında aynı şekilde zarflar yapan -ıcağ/-inceğ eklerindeki -ğ/ -k ünsüzünün de eski oğ edatının kalıntısı olduğunu ifade eden Korkmaz (1962), eklerin içindeki -ğ/ -k biriminin kuvvetlendirme etkisini kaybetmediğini belirtir. (Korkmaz, 1962, s. 13-29)

Karahan (2016), *-inca/-ince* zarf-fiil ekinin genişlemiş şekillerinden biri olarak *-incaz(s)* /*-incez(s)* şekillerini göstermiş ve ekin Güneybatı Anadolu'dan Erzurum ve Artvin'e kadar uzanan geniş bir alanda azalarak kullanıldığı bilgisini vermiştir (Karahan, 2016, s. 211). Karahan'ın örnekleri Adana, Nevşehir ve Rize ili ağızlarına aittir. Bu ekin genişlemiş hâli olan *-incası/-incesi*, *-incasil/-incesil* ekleri de aynı çalışmada değerlendirilmiş ve örneklendirilmiştir.

Doğan (2015), *-(y)Inca* ekinin görünümüleri üzerine bir çalışma gerçekleştirmiş ve ekin Karadeniz ağızlarında *-(y)XncAk*, *-XncAs*, *-XncAsI*, *-IncAn*, *-Incahın* /*-Incahan*, *-İncekin* şekillerinde kullanıldığını tespit etmiştir. (Doğan, 2015, s. 55)

Gülensoy (1988), ekin *-ma/-me* tekit ekiyle genişletildiğini belirtir: *süpürüncem* < *süpür-ünce-me* (Gülensoy, 1988, s. 114).

Karahan (1996), *-(y)Inca* zarf-fiil ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki varyantlarını şu şekilde tespit etmiştir: *-incası / -incesi*, *-incasil / -incesil*, *-incan / -incen*, *-incana / -incene*, *-incam / -incem*, *-incama / -inceme*, *-incak / -incek*, *-incakın / -incekin*, *-incal / -incel*, *- incalık / -incelik* (Karahan, 2016, s. 349-353). Yazar bununla birlikte ekin genişlemiş hâllerinin pekiştirme anlamı verdiğinin bilgisini de eklemektedir.

Ekteki genişlemeleri tek tek ele alan Karahan (2016), *-incaz(s)* yapısının -z pekiştirme eki, *-inca-s/-ince-s* şeklinin iyelik eki aldığını ve iyelik ekinin burada pekiştirme görevi üstlendiğini, *-incası/-incesi* ekinin *-l* eki ile yapısının biraz daha genişletildiğini ifade etmiştir. Karahan (2016), devamında *-inca/-ince* ekinin *-n* pekiştirme ekiyle, *-incana/-incene* yapısının *-n* ve *-a* pekiştirme ekleriyle, *-incam/-incem* yapısının Eski Türkçedeki *-ma/-me*'nin kalıntısı *-m* pekiştirme ekiyle, *-incama/-inceme* yapısının *-m* ve *-a* ekleri ile genişletildiğini belirtmiştir. *-incak*'ın yapısında ayrı ayrı *-k*, *-ı* ve *-n*; *-incakıl*'da *-k* ve *-l*; *-incal*'da *-ı* pekiştirme ekinin, *-incalık*'da *-l* ve *-k* (*ok/ök?*) pekiştirme eklerinin varlığına işaret eden Karahan, *-incayadan/-inceyeden* yapısındaki *-den* ekinin *değın*'den büzülerek ortaya çıktığı bilgisini verir (Karahan, 2016, s. 349-353).

-Inca zarf-fiil ekinde görülen bu ve benzeri genişlemelerle ilgili detaylı bilgi için Karahan'ın makalesi ayrı bir önem arz etmektedir. – *Inca* zarf-fiil ekinin genişlemiş varyantlarına Türkiye Türkçesi ağızlarının genelinde rastlanmaktadır.

173 Çölden çiharıncaz Allahdan olacağ, oğlan ayolmuş. (San, 1990, s. 315)

40 o yarıma doyuncağ bahmağa (Tosun, 2016, s. 334)

91 *kilometreye **ġelinc'ek**, kı'rkkilomtre 'vardu bu deduġum saġa ara yer* (Günay, 2003, s. 250)

*1 istemiye **gelincik** bunun babası anası geliyör* (Gülseren, 2000, s. 363)

*75 o altunlari **góruncés** demiş* (Günay, 2003, s. 242)

*84 **varmayıncaz** belle olmaz.* (Gemalmaz, 1995, s. 75)

*69 köye **varıncaK**, köyüñ ġāvesine varyur.* (Yıldırım, 2006, s. 121)

*76 on iki yaşlarına **varıncas*** (Ölçücü, 2020, s. 844)

2.7.1.4 -kAn Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Baġlı Pekiştirmeler (kana/-kene, -kanı/keni, -kenez, -kenezleyin, -kanak/-kenek, -kanam/-kenem, -kanan/-kenen, -kenelicek, -kenlik, -kenelik, -kanları/-kenleri)

Türk dilinde çok geniş bir kullanım sahasına sahip olan *-kAn* zarf-fiil eki, Eski Türkçenin *er-* yardımcı fiili üzerine gelerek kullanılmaktadır. *er- > ir- > e- / i-* gelişimi neticesinde *iken* şeklini alan bu yapı, fiil ve isimlerin üzerine gelebildiği için gerek ölçünlü dilde gerekse ağızlarda bir kelime veya cümleye zaman ilgisi katılmak istendiğinde başvuru ilki gramatikal ögedir. Ekin menşei hakkında birçok bilgi mevcut olmakla birlikte bizim dikkati çekmek istediğimiz esas husus, ekte görülen pekiştirme amaçlı genişlemelerdir.

Özmen (2014), çalışmasında Türkiye Türkçesi ağızlarında *-ken* ekinden sonra gelen unsurlar hakkında şu bilgileri paylaşır: “Ağızlarda, yoğunlukla ses uyumuna da uyan *-ken*'den sonra, en yaygın biçimiyle, *+a/+e* gelmektedir. *-ken* üzerine gelen *+a/+e*'nin ne olduğunu belirlemek kolay değildir. İlk akla gelen, yönelme durumu eki *+a/+e'dir* zira *-ken* üzerine, Genel Ağ üzerinden tespit edebildiğimiz kadarıyla, *+dan/+den* çıkma durumu eki de gelebilmektedir. *+a/+e* dışında, aşağıda verilen örneklerde, *-kenne* üzerine *+k*, *-ka/-ke* ve *-ha* üzerine *+t*, *-kan/-kán* üzerine *+ı/+i*, *-kana/-kene* üzerine *+lık/+lik*, *-kana/-kene* üzerine *+n*, *-ka/-ke* üzerine *sı+n+a /-si+n+e*, *-ka/-ke* üzerine *+rak+rek*, *+ça/+çe* (<*-ka/-ke*) üzerine *+s* gelebilmektedir.” (Özmen, 2014, s. 48).

Karahan (2016), *-ken* ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki varyantları hakkında ayrıntılı bilgiler vererek bu zarf-fiilin bünyesinde ek yığılmaları olduğunu ve bu yığılmaların hangi eklerle sağlandığını örnekler üzerinden izah etmiştir. Karahan (2016), ayrıca bu zarf-fiilin bünyesindeki ek ve kelimeleri, menşeleri ne olursa olsun *- hâl* eki, kuvvetlendirme edatı vs. *- birer* pekiştirici unsur olarak kabul etmektedir. (Karahan 2016, 354-356) *-ken+e* yapısındaki *-a/-e* ekini pekiştirme görevli kabul eden Karahan (2016), *-ken+a/e* yapısında meydana gelen genişlemesindeki benzer hadisenin *-arakedana/-*

erekdene, -incama/-inceme, incana/-incene gibi zarf-fiil eklerinde de meydana geldiğinin bilgisini verir (Karahan, 2016, s. 345-373). Halk dilinde kullanım sıklığı bir hayli fazla olan -ken ekinin genişletilmiş şekilleri Türkiye Türkçesi ağızlarının hemen her sahasında kullanılmaktadır. Batı, Doğu, Kuzeydoğu grubu ağızları ve Trakya yöresine ait alanyazın çalışmaları başta olmak üzere -kAn+A yapısı ve varyantlarına ülkemiz sınırları içerisinde her köy, kasaba, ilçe ve şehirde rastlamak mümkündür.

Mikyasü'l-Lisan Kıstasü'l-Beyan'da (Erdem 1998, s. 18, Akt. Üstüner, 2000, s. 190); Talat Tekin (1994), *Tunyukuk Yazıtı*'nda (1994, s. 39); Alyılmaz (2011, s. 646-652) -a/-e biriminin anlama kuvvet veren bir işleve sahip olduğu görüşünde birleşirler.

Türkiye Türkçesi ağızlarında -kAn eki bünyesinde meydana genişlemeler şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır: -kana/-kene, -kanı/keni, -kenez, -kenezleyin, -kanak/-kenek, -kanam/-kenem, -kanan/-kenen, -kenelicek, -kenlik, -kenelik, -kanları/-kenleri.

Benzer tespitleri yapan Yüce (1999), Anadolu ve Rumeli ağızlarında -ken ekinin genişlemiş şekillerini +karak/+kerek, +ken(e), +kanan /+kenen, ikenden, içes +çes, +han(a) / +gän(ä), -şkan(a, n) / -şken(e,n) olarak belirlemiştir (Yüce, 1999, s. 74-76) .

124 çocuğlar benden ayrılırkana heP āladılar da gāTdiler (Güzel, 2019, s. 168)

5 işey gibiykene siziñ miray gibiyke. (Taş, 2019, s. 121)

28 girerkene burda durdu (Yavuz, 2013, s. 569)

277 Görürkene, bilirkene insannar bi görüş, bi bilişdiler. (İleri, 2008, s. 294)

63 yanè sancısı olurkene eskiden tavuğun pisliğini şe edermişler. (Tosun, 2016, s. 255)

Karahan (2016), *kanı/-keni* (<-kan-ı) yapısının seyrek görüldüğünü ve -ı/-i pekiştirme eki ile genişletildiğini söyler. Benzer genişlemeyi *incası/-incesi* ile eşleştirir (Karahan 2016, s. 345-373). Halk dilinde +ı/+i eki ile meydana gelen genişlemeler sadece bu iki zarf-fiil eki ile sınırlı değildir. Zarf türünden *evvel* > *eveli*, edatlardan *kadar* > *gadarı* ile yinelemeli bağlaçlardan olan *hem* > *hemi* gibi kelimelerde +ı/+i birimli genişlemeler görülür.

Demir (2014), kelime sonunda meydana gelen ı/-i birimli türemeler hakkında bir değerlendirme yapmış ve ekin kalıplaşmayla ortaya çıkan 3. tekil iyelik eki olduğunu ileri sürmüştür. Ancak bu ekle ilgili verdiği tanımlamalarında -ken+ı/i yapısına dair örnekler yoktur. Demir (2014) çalışmasında *bu seferi*, *epeyi* gibi kelimelerle örneklemeler yapmaktadır (Demir, 2014, s. 118).

Yārabbi ben bunu gurtarükünü o beni dutâ mı (Karahana, 2016, s. 355)

-kenez (<-ken-e-z) yapısının halk dilinde az tercih edildiğini saptayan Karahan, zarf-fiil bünyesindeki unsurları -e ve -z pekiştirme ekleri olarak değerlendirir. -e'nin -az/-ez ekinin ünlüsü olabileceği ihtimalini de göz önünde bulunduran Karahan'da (2016), bu şeklin kuvvetle muhtemel iki kademeli pekiştirme sonucu ortaya çıktığı görüşü daha ağır basmaktadır (Karahana 2016, s. 355). Bununla birlikte ağızlarda benzer uzamaların -inca+s/z, -ince+s/z şeklinde de görülmesi +s/+z biriminin kullanım sıklığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölü çihaddın yaparkenez... (Karahana 2016, s. 355)

Karahana (2016), *kenezleyin* (<-ken-e-z-leyin) yapısının -e ve -z eki ile genişletildiğini, -leyin zarf eki ile yeniden pekiştirildiğini ve bu yapının Anadolu ağızlarında az kullanıldığını belirtir: *yaparkenezleyin* (Karahana, 2016, s. 355).

-kanak/-kenek (<-kan-a-k) yapısının -a/-e ve -k ile genişleyerek bir zarf-fiil ekine dönüştüğünü belirten Karahan (2016), benzer uzamaların *incak/-incek*, *-aradana/-erekdene* şekillerinde de görüldüğünü söyler (Karahana, 2016, s. 355).

Yol gıyısında biçerkenek bunları eligleme dutduruz (Karahana, 2016, s. 355)

-kanam/-kenem (<-kan-a-m) kullanımını da -kanak/-kenek yapısına benzemektedir. -a/-e ve -m eki ile genişleyen kullanım, *-aradana/-erekdene* ve *-incam/-incem* ile benzeşmektedir (Karahana, 2016, s. 355).

Yāhu adam beyne yaşükanam undan sonra bunda hepisi tüm (Karahana, 2016, s. 355).

Sıklık derecesi *kanan/-kenen* (<-kan-a-n) az olan bu yapı, -a/-e ve -n eki ile genişlemiş bir şekildir (Bkz. *-aradana/-erekdene*, *incan/-incen*) (Karahana, 2016, s. 356).

Şöyle bir köyden gelirkenen bize binek vermediler (Karahana, 2016, s. 356)

Karahana (2016), *kenelicek* (-ken-e-li-ce-k) yapısının çözümlemesini -ken zarf-fiil eki, -e pekiştirme eki, -li zarf eki, -ce eşitlik eki, -k pekiştirme eki olarak yapar. Bu kullanımda yoğun bir ek yığılmasına dikkati çeker (Karahana, 2016, s. 356).

Buraya gelikenelicek bi garinen barabar geldük. (Karahana, 2016, s. 356)

-li (zarf eki) ve -k ekleri ile genişletilen -kenlik (<-ken-li-k) şekli, *-incalık/-incelik* yapısında da karşımıza çıkmaktadır (Karahana, 2016, s. 356).

Yola doğru giderkennik bi göle ırasgelmişler

*Ben bu ekini orânan **biçerkennik** ekinin içinden bir davşan gaçdı (Karahan 2016: 356)*

-kenelik (<- ken-e-l-i-k) ögesinin önce -e, sonra -l (<-lı/-li veya -la/-le) ve -k eki ile genişletildiğini belirten Karahan (2016), yapıdaki -i ünlüsünün -l ekine ait olabileceğini ya da yardımcı ünlü şeklinde kullanıldığını ifade eder (Karahan, 2016, s. 356).

*Ben urdan **gaçarkenelük** ayāma bişi dolandı (Karahan, 2016, s. 356)*

-kanları/-kenleri (<-kan-ları) unsurunun yapısındaki -ları/-leri'nin çokluk 3. şahıs iyelik eki olduğunun bilgisini paylaşan Karahan (2016), ilgili ekin zarf-fiil ekleriyle kullanılmadığı hâlde, *sabahları*, *akşamları* gibi bazı zaman zarflarının etkisi ile zarf-fiil ekinden sonra belirtme fonksiyonu ile kullanılmış olabileceğini ifade eder (Karahan, 2016, s. 357).

*Biz **ālaşukannarı** anam çok gorkdu (Karahan, 2016, s. 357)*

Türkiye Türkçesi ağızlarının tamamında -kAn zarf-fiil ekinin genişlemiş varyantları tespit edilmiştir.

*16 su **açarkene** bu çeşme duruyō ora gene (Demir, 2006a, s. 7)*

*154 çekmeceye **atağandan** anahtarı buluya. (Acar, 2012, s. 770)*

*15 yā ben anamdan bâbamdan eşitdüm, büyüklerimden eşitdüm çoğnek yaylasında düün **ederkennik** çoğnek yaylası var (Demir, 2006a, s. 10)*

*33 ondan sona işte, iki tene çocuklan ben **durukan durukāna** beyim gēldi, on beş sene yattı, cezaevinde, on beş sene (Doğar, 2015, s. 335)*

*2 giresunda **durukennik** şeyde, okulda. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 419)*

*417 gayrı **gēdēke gēdēkene** şeyiñ feyli bozulmuş. (Ekizoğlu, 2018, s. 147)*

*11 asKere **giderkene** diyor işde. (Kürüm, 2021, s. 441)*

*241 erkez ğurban **keserkenen** ğurban kesen. (Özgül, 2020, s. 232)*

2.7.1.5 -mAdAn Zarf-Fiil Ekinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Thomsen ve W. Bang, bu ekin -tin/-tin ile yapılmış gerundium olduğu görüşünü öne sürmüşlerdir. Thomsen, Radloff, Bang, Samoiloviç (2018), *matın* <ma-t+In şeklinde olumsuz bir fiil tabanından -t ile yapılmış bir aksiyon ismi üzerine ayrıca +n vasıta hâli getirilmiş bir şekil olarak kabul etmişlerdir (Akt. Bayraktar, 2018, s. 190).

Ekin, Eski Türkçedeki ve Eski Anadolu Türkçesindeki *-mAdIn* ekinin ses değişmesine uğramasından oluşmuş olduğunu ifade eden Korkmaz (2017b), fiilden şahsa ve zamana bağlı olmayan “...maksızın” anlamında olumsuz zarf-fiil olarak kullanıldığını belirtir (Korkmaz, 2017, s. 162). Yine ekin Banguoğlu (2015) Eski Osmanlıcada *-medin* şeklinde kullanıldığını ifade eder. (Banguoğlu, 2015, s. 432) Ergin (2013), menfilik ifade eden bu ekin, Eski Türkçeden Batı Türkçesine uzandığını ifade etmektedir. Bu yapının bünyesinde bulunan *-din/-din'*in ablatif ekinin tesiriyle ortaya çıktığının bilgisini verir (Ergin, 2013, s. 342-343).

Anadolu ağızlarında, bu ekin yazı dilinden başlıca farkı tek şekilli kullanılmasıdır:

Karahan (2016), *-madana/-medene* yapının başka zarf-fiil ekleri gibi (Bkz. *-arakdana/-erekdene*, *-ıncama/-inceme* vs.) *-a/-e* eki ile genişletilmiş olduğunu tespit etmiştir (Karahan, 2016, s. 357). Karahan (2016), *-arakdana/-erekdene* yapısını tarif ederken buradaki *+a* birimini yaklaşma eki olarak değerlendirmez. Çünkü bu sıralama Türkçenin ek sıralanışına aykırıdır (Karahan, 2016, s. 349).

Atatürk evvelden çıgmadana Fransız, Yonan, Bulgar bizim babalarımız duydümüzda... (Karahan, 2016, s. 357).

Türkiye Türkçesi ağızlarında *-madana/-medene* yapısının yanı sıra *-madanak/-medenek* ile *-madanca* yapıları da mevcuttur. Karahan'ın (2016) genişlemiş zarf-fiil yapılarına yönelik tahliller dikkate alındığında *-madan+a+k/-meden+e+k* yapısındaki *+a/+e* ve *+k* birimleri pekiştirme görevli eklerdir. *-madan+ca* yapısındaki *+ca/+ce* birimi de eşitlik hâlidir (Karahan, 2016, s. 357).

Ekin genişlemiş varyantlarına sadece Türkiye Türkçesi Batı grubu ağızları içerisinde tespit edilmiştir.

128 şerbet içēlē gelin almadanak uráy varılâ, şerbetlēni içēlē (Akyol, 2006, s. 246)

162 temelni ğazdıla havacuk bozmadanca hele bu iskeletini yapdıla. (Acar, 2012, s. 516)

Tablo 19 Zarf-fiil Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler Tablosu

	Doğu Grubu	Kuzeydoğu Grubu	Batı Grubu
-arak	Ardahan, Bayburt, Bingöl, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum,	Rize, Trabzon	Adana, Antalya, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Afyonkarahisar, Aydın, Amasya, Bartın, Bolu, Balıkesir, Birecik, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir,

	Gümüşhane, Kars, Şanlıurfa, Van		Kastamonu, Karaman, Karabük, Kırklareli, Kütahya, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Malatya, Mersin, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sivas, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Zonguldak
-DIK			İzmir
-DIKCA	Erzurum, Gümüşhane, Kars	Rize	Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Edirne, Eskişehir, İzmir, Kastamonu, Manisa, Ordu, Samsun, Sinop
-INCA	Ardahan, Elâzığ, Erzurum, Gümüşhane, Kars	Trabzon, Rize	Adana, Aksaray, Ankara, Antalya, Afyonkarahisar, Amasya, Bartın, Bolu, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Düzce, Eskişehir, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş Karabük, Kastamonu, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sivas, Sinop, Tokat, Yozgat, Zonguldak
-kAn	Ardahan, Bayburt, Bingöl, Diyarbakır, Elâzığ, Erzurum, Erzincan, Gümüşhane, İğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli	Trabzon	Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bursa, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kastamonu, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kocaeli, Kütahya, Kilis, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sakarya, Sivas, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak
+mAdAn	-	-	Balıkesir, Çanakkale, İzmir, Kastamonu, Manisa, Osmaniye, Samsun

3. YÖNTEM

Çalışmada mevcut yazılı kaynaklar, kaynak tarama tekniğiyle bir araya getirilmiş olup doküman inceleme yöntemi ile toplanan veriler analiz edilmiştir. Karasar (2000), tarama modelini geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle ortaya koymak olarak tanımlamıştır (Karasar, 2000). Ekiz'e (2015) göre doküman inceleme tekniği; resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama aracıdır. Bu tekniğe başvurma nedenleri arasında veri toplamada çokluluğun sağlanması ve başka tekniklerle araştırma yapmanın olanaksız olması yer almaktadır. Doküman, araştırma öncesi elde mevcut olan herhangi bir şey demektir. “Yaygın dokümanlar; resmi kayıtlar, mektuplar, gazeteler, şiirler, şarkılar, ortak kayıtlar, hükümet dokümanları, tarihsel dokümanlar, günlükler, otobiyografiler gibi belgelerdir” (Merriam, 2013). Bulgular kısmında betimsel analizler yapılarak elde edilen sonuçlar haritalar ve tablolar yoluyla görselleştirilmiştir.

Tezde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kelime tabanlarında ses olaylarına bağlı pekiştirmeler ile eklerle ve ek genişlemesi yoluyla yapılan pekiştirme şekilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirme yapılırken kelime tabanlarındaki ve birtakım çekim ve yapım eklerindeki genişlemelerde kelime tabanları ile ekler merkez unsur olarak kabul edilmiştir. Yani merkezdeki unsur genişletilen kelime tabanı ile genişletilen eklerdir. *Gadar +a*, *şimdi +k* örneklerinde merkezdeki unsur *gadar*, *şimdi* kelimelerinin tabanı; *yapar-kan+a*, *gel-inci+k* örneklerinde ise merkez *-kAn* ve *-InC* zarf-fiil ekleridir.

Çalışmada herhangi bir sözcükte vurgunun tesiriyle oluştuğu tespit edilen son hecedeki ünlü-ünsüz türemeleri, ünsüz ikizleşmesi, ön hece türemesi ve hece türemesi gibi dil bilgisi olayları, *Kelime Tabanlarında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler* başlığı altında yer almaktadır. Çalışmanın devamında *Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler* başlığı altında ek temelli pekiştirmeler üzerinde durulmuştur.

Eklerle yapılan pekiştirmelerin ilk bölümünde, *Çekim Ekleri ve Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler* bulunmaktadır. Bu bölümü vasıta durumunun anlatıma dikkat çekmek amacıyla genişletilmiş biçimleri, eşitlik durumunun pekiştirme amaçlı kullanımları ile genişletilmiş varyantları kapsamaktadır. Aynı bölümde ilgili ağız grubundan elde edilen verilere göre ayrılma hâl eki genişlemeleri, şart kipi genişlemeleri, geçmiş zamanlarda ve arkaik emir kipinde meydana gelen pekiştirme amaçlı genişlemeler gibi bölümler yer almaktadır. Çekim ekleriyle yapılan kuvvetlendirmelerden sonraki bölümde yapım

eklerinin sözcüklerde meydana getirdiği pekiştirme görevli kullanımları ele alınmış ve *Yapım Ekleri ile Yapılan Pekiştirmeler* şeklinde adlandırılmıştır. Çalışmanın devamında ise yapım ekleri içerisinde konumlandırılan fiilimsi eklerinin, pekiştirme amaçlı bir ekle ya da arkaik bir unsurla genişletilmesi suretiyle oluşturulan yapıları incelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde halk ağızlarında kullanılan pekiştirmelerin tespiti için ilgili alan yazındaki derleme yöntemiyle hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri ile yayınlanmış akademik ve amatör düzeydeki derleme ve incelemeleri konu edinen kitap ve derleme sözlükleri olmak üzere 300'e yakın çalışma, 124 bin sayfalık bir külliyat titizlikle incelenmiştir. Elde edilen veriler Leyla Karahan'ın (2014) Anadolu ağızlarını tasnif ettiği şekilde Doğu, Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarına göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Karahan'ın tasnifinde yer almayan Trakya yöresine ait veriler Batı grubu ağızları içerisinde dâhil edilerek işlenmiştir. İlgili bölgeye ait verilerin Batı grubu içerisinde değerlendirilmesinin sebebi mekânsal durumla ilgilidir. Çalışmanın kapsamı Türkiye Türkçesi ağızlarındaki pekiştirme şekilleri olduğu için Trakya yöresine ait veriler dışarıda bırakılmazdı, veriler de Karahan'ın tasnifi dikkate alınarak işlendiği için yön itibarıyla Trakya yöresinin Batı grubu içerisinde değerlendirilmesinde bir sakınca görülmedi.

Bu çalışmada kelime tabanını -tabandan kastımız kelimenin sonu, ikizleşme ve ön hece türemesi hariç- genişleten unsurlar, çekim ve yapım ekleriyle meydana gelen pekiştirme yolları ile eylemsi genişlemelerine dayalı pekiştirmeler ele alınmıştır. Dolayısı ile anlamı küçülten, abartma işlevi taşıyan gramatikal dil öğeleri, sevgi anlamı veren ekler pekiştirici unsur olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada *Derleme Sözlüğü* (2019) gibi temel yapıtlar titizlikle incelenerek verilere erişim sağlanmıştır. *Sözlük*'te (2019) konuyla ilgili olduğu tespit edilen örnekler, ilgili kısımlarda örnek veriler içerisinde kullanılmıştır. Yukarıda ifade edilen eserlerden pekiştirme örneği içeren cümleler italik olarak aslına sadık kalınarak alıntılanmıştır. Söz dizimi içerisindeki pekiştirmeli kelime örneği ise koyu ve italik şekilde yazılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada Ağrı yöresi ile ilgili verilere kısmî olarak ulaşılmış; Batman, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak yörelerine ait verilere ise ulaşamadığından haritalarda ve tablolarda bu yörelere ait kısımlar boş bırakılmıştır.

4. BULGULAR

4.1 Kelime Tabanında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler

4.1.1 Doğu Grubu Ağızlarında Kelime Tabanında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler

4.1.1.1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Doğu Grubu ağızlarında isim +A şeklinde meydana gelen ve pekiştirme amacı taşıyan bu yapılar; *ilgeç* [**kadara** (Özçelik, 1997, s. 184)] ve *bağlaç* [**zetene** (Buran ve Oğraş, 2003, s. 73)] gibi kelime türlerinde ortaya çıkmaktadır. Akkuş (2004), +A biriminin sözcüklerde hem kuvvetlendirme hem de bir hitap unsuru olarak kullanılabileceğine işaret eder. Teorisini *Hemene de Karac' oğlan hemene / Canlı kervan indirmişim Yemen'e* dizeleri ile örnekler (2004, s. 110).

Doğu Grubu ağızlarında *belirteç* [**eveli** (Kürüm, 2021, s. 652)], *bağlaç* [**hemi şörbesi hoş hemi küftesi hoş** (Çanak, 2019, s. 280)] görevinde kullanılan kelime tabanlarına +I birimi getirilerek kelimelerde genişlemelerin sağlandığı görülmektedir. Kelime pekiştirilmek istenildiğinde konuşur tercihinine bağlı, vurguya dayalı olarak aynı söz dizimi içerisinde bu yöneme başvurulmaktadır. [*56 siz hem anamız hemi babamızsız. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 188); 2 men de bu köyliyem, hem bu köyün ğızıyam hemi de geliniyem. (Koç, 2021, s. 448)]*

4.1.1.1.1 Kelime Tabanı + A Genişlemesi

Bu araştırmada Doğu Grubu ağızları içerisindeki Ardahan, Elâzığ, Erzurum, Şanlıurfa, Van illerinde *ilgeç* ve *bağlaç* türündeki sözcüklerde +A türemeleri tespit edilmiştir. +A birimli genişlemelerin *kadar*, *için*, *zaten*, *eğer*, *meğer* kelimelerinde ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

a) İlgeç

53 taaa o yemegleri' sen kesinceye kadara şê edî... (Özçelik, 1997, s. 184)

40 bizim taziyyede kırkına kedere her gün cuma günleri pırşembe günleri kesinliKle yemeK verilir. (Tosun, 2016, s. 350)

88 mali mülki olmiyan da allah içüne cenceredi. (Çökçur, 2006, s. 179)

b) Bağlaç

54 rahat oldinsa zatana me^cden ne êtsîn... (Özçelik, 1997, s. 184)

zetene (Buran ve Oğraş, 2003, s. 73)

egere, megere (Gemalmaz, 1995, s. 147)

4.1.1.1.2 Kelime Tabanı + I Genişlemesi

Artvin, Ardahan, Bayburt, Bitlis, Elâzığ, Erzurum, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Tunceli, Van illerinden elde edilen verilerden hareketle *belirteç* ve *bağlaç* türündeki kelimelerde +I türemeleri örneklerine rastlanmıştır. *Epey, evvel, hep, hem* kelimelerinde +I birimli genişlemeler Doğu Grubu ağızlarında yoğunluktadır.

a) Belirteç

15 va^hıt *epeyi* ileri (Zülfikar, 2021, s. 322)

146 ondan *epeyi* aldılar (Ertekinoglu, 2017, s. 75)

9 *êpeyi* gètdik. (Öztürk, 2001, s. 92)

17 *êPeyi* Kişi dağa, önümüzdeki dağ, bu aydıntePeyle bizim aradaki dağ, iki bin sekiz yüz yètmış metîre. (Kürüm, 2021, s. 513)

27 e milleT herâlde de *êPèyi* de buğdası vār. (Kürüm, 2021, s. 628)

22 atı *epeyi* süslerler (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 70)

7 garı oğlana inegîn südünü vèri, gızına da gendi südünü veri, *êpèyi* böyiler, böyiler (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 45)

27 *evveli* heybe vardı (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 143)

10 Bu da gendini gurtardi ema, *êpeyi* dohtör... (Sağır, 1995, s. 296)

9 Oriya gèdince *êpèyi* bir çarpışmağdan sora, otuz gişî zayāt verdik. (Sağır, 1995, s. 243)

70 Haleb'e gelene gader, gine *êpèyi* de bi para toplaniyi. (Sağır, 1995, s. 252)

eveli (Gemalmaz, 1995, s. 147)

31 gelmiş tēy biz küçüken gelmiş gavur *evveli* gelmiş. (Ünlü, 2015, s. 107)

10 para *êpèyi* gazandi (Güngör, 2017, s. 145)

7 baba dē *êpèyi* zaman Kaldi evlendi. (Güngör, 2017, s. 196)

66 bunnarın *êpèyi* yollarını kesiler. (Gökçur, 2006, s. 225)

18 bu *eveli* meciדיye zamanıdi. (Gökçur, 2006, s. 191)

291 orda uzax mı yaxın mı dedi walla *epeyi* yolu var (Bulak, 2015, s. 218)

31 **hePPi** *bēle vīran olmiş.* (Tosun, 1996, s. 182)

59 **eveli** *bir sabahaşı varıdı.* (İİA 24/59 s. 410)

132 **eveli** *çamaşur makine ne arir* (Kürüm, 2021, s. 652)

b) Bağlaç

6 **hemi** *bibim iş gördi hemi emicem iş gördi.* (Tosun, 2016, s. 265)

eveli, hemi (Pehlivan, 1993, s. 21)

56 siz **hem** *anamız hemi babamızsız.* (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 188)

174 **hemi** *şörbesi hoş hemi küftesi hoş* (Çanak, 2019, s. 280).

2 *men de bu köyliyem, hem bu köyün gızıyam hemi de geliniyem.* (Koç, 2021, s. 448)

51 *bize mersiye döneminde hemi türKÇesi hemi farsÇası, bize halk olarak anlatır.* (Koç, 2021, s. 526)

13 **hemi** *de yeryüzünün aslanıdır* (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 265)

2 **hemi** *enter pēdişahi, hemi meymun pēdişağı.* (Ercilasun, 2020, s. 304)

hemi *ağıllıydı hemi deliydi.* (Aslan, vd., 1998, s. 162)

140 *Üş garı getirib. Hemi de bilbili getirib.* (Kavaklıçeşme, 2010, s. 307)

21 **hemi** *alimdi hemi müezzinlik yapardı.* (Örnek, 2011, s. 99)

12 o **hemi** *çocuhtur, hemi bi üç yaşında beni bu eve getirdiler* (Güngör, 2017, s. 196)

4.1.1.2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Mangır (2021), ağızlar üzerine yaptığı ilgili çalışmasında, ünsüz türemesinin kelimedede üç farklı yerde ortaya çıktığını belirtmektedir. Ön, iç ve son seste görülen ünsüz türemesi farklı sebeplerle açıklanır. Alıntı kelimelerin ses yapıları, ünlü düşmesi veya karşılaşması olayları, ünlü-ünsüz ilişkileri, pekiştirme, kelimelerde akıcılık ve kelimelerin dilde tutunma eğilimi ünsüz türemesi sebeplerindendir (Mangır, 2021, s. 284).

Doğu Grubu ağızlarına ait derlenen metinlerde kelime tabanları *h, ħ, g, k, yh, m, n, t, v, z* gibi gramatikal öğelerle pekiştirme amaçlı olarak genişletilmektedir. Art zamanlı süreçlerin eş zamanlı yansımaları olan pekiştirme amaçlı bu genişlemeler, konuşurların isteğine bağlı olarak gerçekleşmektedir. İlgili örnekte de görüleceği üzere *şimdi* kelimesi aynı cümle içerisinde *hindi/hindik* varyantlarıyla konuşurun tercihi göre

şekillenmektedir. [78 *kenevir, kenevir, hindi kenevir deyeriyh. hindiK onun da arfih tadını gaçırdı* (Koç, 2021, s. 499)]

Doğu Grubu ağızlarında kelime tabanları $+i+n$ şeklinde genişletilerek katmerli pekiştirmelere başvurulmaktadır. [70 *o türKü hemín benim üsTümedir, hemín babamın üsTümedir.* (Tosun, 1996, s. 255)]

Doğu Grubu ağızlarında *ad* [**boyağ, sıvağ, illah** (Pehlivan, 1993, s. 23)], *adıl* [**nay** (Bozkurt, 2019, 14/56 s. 90)], *ön ad*, [25 *aT da elem* (öyle) *hoş bi aT.* (Tosun, 1996, s. 182)], *belirteç* [**hindiK** Tosun, 1996, s. 172)], *ilgeç* [**sankim** (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 49)], *bağlaç* [**bilem** (Kürüm, 2021, s. 565)], *ünlem* [**taah** (Turan, 2006, s. 161)] türündeki kelimelerin tabanlarında genişlemeler görülmektedir.

4.1.1.2.1 Kelime Tabanı +h Genişlemesi

Kelime tabanlarında meydana gelen $+h$ türemesi sadece Doğu Grubu ağızlarında Artvin yöresine ait metinlerde *ad* ve *ünlem* türündeki kelimelerde tespit edilmiştir.

boyağ, sıvağ, illah (Pehlivan, 1993, s. 23)

4 yoğ illah ben gedıcam (Turan, 2006, s. 153)

7 çocoğ bullayı taah uzahtan G^{oriye} (Turan, 2006, s. 161)

4.1.1.2.2 Kelime Tabanı +g/h/k/yh Genişlemesi

Doğu Grubu ağızları sınırları içerisinde değerlendirilen Ardahan, Bayburt, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Tunceli illerinde kelimeler $h/g/k/yh$ gibi unsurlarla genişletilmektedir.

Şimdi kelimesinde sonda türeyen $+k$ ünsüzü bazı yörelerde yarı tonlu şekle ($-K$) dönüşmüştür. Bazı kelimelerde ünsüz türemesine bağlı pekiştirme amaçlı kullanılan bu ünsüzde $+k > +h$ sızıcılışma hadisesi görülmektedir. Ağız grubu içerisinde $-k$ sesinin $-k > -g$ tonlu şekilleri ile $-k > -yh$ şekli de mevcuttur. *Belirteç* ve *ünlem* türünden kelimeler pekiştirme amaçlı genişletilmektedir. *Belirteç* türünden *şimdi* kelimesindeki pekiştirme, ilgili ağız grubunda dikkat çekicidir.

a) *Belirteç*

58 hindiK sağlıgımız bozuluP hocam (Koç, 2021, s. 544)

50 bilmeyrem, hindiK béle, benim, daha bu köylüyüh (Tosun, 2016, s. 366)

78 kenevir, kenevir, hindi kenevir deyeriyh. **hindiK** onun da arfih tadını gaçırđı (Koç, 2021, s. 499)

23 onnan sora **hindiK** dörT tene, iki ğız, iki oğlan. (Tosun, 1996, s. 172)

26 **şimdiK** uşahlar yazlığ gidirler. (Koç, 2021, s. 458)

21 **şindik** benim o avrupadaKİ oğlum şeydi (Tosun, 2016, s. 248)

28 **şindiK** südüni alırđ işTe. (Tosun, 2016, s. 322)

10 benim düünümü hiş ağlıma getiriP de ğeşlüyümü been getürme **şindiK**. (Kürüm, 2021, s. 408)

15 **şindik** sen, şindi başkasını sevisen, seen soracam ki benim oğlumu sevi misen? (Kürüm, 2021, s. 412)

80 o nasi **şindik**? (Kürüm, 2021, s. 604)

28 **ışdik** yemeK yaparsan. (Kürüm, 2021, s. 686)

13 **şindik** bureye ğızı bahè. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 49)

40 **şindik** Êrmaniynen ğonuşsam, kimse bilmez. (Sağır, 2015, s. 249)

68 **Şindik** peynir gider mi? (Sağır, 2015, s. 277)

23 Êy **şindik** de arabaynan ğedük. (Sağır, 2015, s. 283)

3 ben **şindiyh** şapĝa hedisesinden açacağam (Gemalmaz, 1995, s.11)

28 **şindik**, bu sene davarımız pek az ama (Gemalmaz, 1995, s. 58)

6 **şindik** köyümüze gelde (Gemalmaz, 1995, s. 173)

1 **şindik**... köwden ireli bi daş varđı. (San, 1990, s. 336)

31 **şindi** melmeket bol **şindik** esgiden orağnan ekinlerü biçer ekeller (Ünlü, 2015, s. 104)

30 **şindik** armut turşusu getiriyim ye. (Ünlü, 2015, s. 123)

40 **şindih** hazır dünyası biz çilalı yetüşdüh (Ünlü, 2015, s. 176)

56 **şimdüK** herkes kendi başına (Tosun, 1996, s. 288)

21 gerçi **şindik** bunnar béle bi efsane olduğuna inanduğ (Boz ve Özçelik, 2001, s. 201)

23 sona faslyá, **şindik** eken yoğ (Boz ve Özçelik, 2001, s. 204)

35 **şindik** onı indürrüz (Boz ve Özçelik, 2001, s. 230)

b) Ünlem

52 köwde para var da iş**Tik** çalışmağ çoğ vällä. (Kürüm, 2021, s. 663)

96 éle geldi éle gétدی iş**TiK**. (Kürüm, 2021, s. 704)

4.1.1.2.3 Kelime Tabanı +m Genişlemesi

Doğu Grubu ağızlarında Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Şanlıurfa, Tunceli ve Van illerinde *ad*, *ön ad*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türündeki kelime tabanlarında genişlemeler tespit edilmiştir. *Ad*, *ön ad* ve *ilgeçlerde* nadiren görülen genişlemeler, *belirteç* türünden *belki* kelimesinde yoğun olarak görülür. *Bağlaç* türünde *bile*, *meğer*, *yoksa* pekiştirilmiş kelime olarak ön plana çıkarken *ünlem* türünde *bari*, *illa*, *keşke* kelimeleri sık kullanılmaktadır.

a) Ad

36 Üş *denem* atdılar (Sağır, 1995, s. 288)

25 **Gonum** gömşu yığışar. (Ercilasun, 2020, s. 302)

b) Ön ad

25 aT da **elem** (öyle) hoş bi aT. (Tosun, 1996, s. 182)

c) Belirteç

Belkim, **sankim**, **keşkem**, **oysam**, **yohsam** (Pehlivan, 1993, s. 23)

155 amcam oğlını vurmuşdır **bèlKim** (Küçükler, 1988, s. 112)

9 umudum varki başda duran insanlara gerek ki ayan ola bunu **belkim** (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 63)

belkim < f. *belki*: *belki* (Gemalmaz, 1995, s. 40)

9 **belkem** bunnar zeher _atallar (Ercilasun, 2020, s. 320)

54 bir **bekenem** (**belki**) setdar gazanır (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 219)

8 **Bellim** olmaz ki sağın solun İstanbul (Aydın, 2020, s. 76)

17 Ele adam varıydı ki **belkem** üz atdı getirirdi. (Aydın, 2020, s. 107)

52 bol para, hálal kazanç **belkím** belkím olur. (Özçelik, 1997, s. 131)

33 gelír gayret yaparsa **belkím belkím**... (Özçelik, 1997, s. 134)

38 hálise **daham** diyemmişem (Gökçür, 2006, s. 378)

44 **épeyim** bi iki ay, üç ay devam etti. (Kürüm, 2021, s. 446)

241 **gizlim** gidiyih (Gökçür, 2012, s. 397)

212 **Gülibem** didi ogol säni görmäge. (Sökmen, 2011, s. 314)

323 Hindi **gülibem** bı yanı. (Sökmen, 2011, s. 390)

131 sorame, **genem**, en, mesela bu bizim isdambol felen (Gemalmaz, 1995, s. 234)

84 **soram** padişahlar diyer iki, gel erzürümi terget (Gemalmaz, 1995, s. 233)

d) İlgeç

20 gız éle güzel éle güzel ki **sankim** bî ay parçası. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 49)

13 **sankem** ben bülmeyrem eyce esasene ke sene de deyem. (Gemalmaz, 1995, s. 99)

e) Bağlaç

27 haber **bilem** gelmedi (Kürüm, 2021, s. 565)

3 ne **bilem** olecah kume (Yaşurgan, 2019, s. 109)

obir mahlede ev alıp gapatma oduğunu senelernen gardaşına **bilem** sezdürmemiş. (Güler, 1992, s. 58)

199 Eşşegi **bilem** adam ederim. (Sağır, 1995, s. 254)

124 **çünKüm** köyden bıkaş gişi gideceK ki sen de gidedin.. (Kürüm, 2021, s. 722)

59 **çünkim** gafa dumannanmış. (Gemalmaz, 1995, s. 12)

8 Onun bacaqlari **çünküüm** tuy bitün. (Ercilasun, 2020, s. 210)

24 elli altı **demekkim** elli altıymış (Ünlü, 2015, s. 248)

153 Éyle sancılandı **kim** ne diyim? (Aydın, 2020, s. 345)

164 **meğemisem** kaynımu çağırıyirmiş. (Tosun, 2016, s. 300)

97 **megerım** analari da orda (Tosun, 2016, s. 241)

25 **megerisam** K^saç kişi bu K^sizinan evlanmissa sabahtan K^sahmamiş (Turan, 2006, s. 176)

13 **megerisam** bu G^sullizar degilimiş (Turan, 2006, s. 125)

meğerssem ben umarım bacımdan, bacım ölür acından. (Güler, 1992, s. 58)

54 gaşdıh gaşdıh, **megem** garannih gece, şeye getmişih. (Gemalmaz, 1995, s. 108)

Megersem, oysam, yohsam, sankim, parlum, keşkem, çünküm (San, 1990, s. 165)

16 *meğersem* anam yolluò bişey hazırlıyor. (Gökçür, 2006, s. 278)

158 köylerde *meselam* köyde kimi çağırırsam mısafur ahmet, mehmet, hesen hüseyini yazardıle. (Gökçür, 2006, s. 399)

yohsam ki itden ac ilandan çıplamış (Güler, 1992, s. 58)

yohsem (Zülfikar, 2021, s. 564)

133 Anşa eyi mi, *yohsam* şuram buram, heşür meşür teneşür mi deyiği? (Sağır, 1995, s. 279)

75 bu zalım *yohsam* bizi bilir (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 202)

23 *yohsam* ki garıdan istemiş, garı vermemiş. (Tosun, 1996, s. 264)

f) Ünlem

53 *barèm* bir adam olsa (Tosun, 2016, s. 347)

17 *barım* sen de bi heybe getireydiñ (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 228)

136 o gün *illem* o yimek olur. (Özçelik, 1997, s. 198)

211 *illem* taniyacañsñn? (Sökmen, 2011, s. 279)

214 vala ğurban *keşgem* görmez olaydım anam (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 77)

Keşkem bu sözi senin ağzından duymasaydım. (San, 1990, s. 204)

4.1.1.2.4 Kelime Tabanı + n Genişlemesi

Doğu grubu ağızlarında Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Şanlıurfa, Tunceli, Van illerinde *adıl*, *belirteç*, *bağlaç*, *ilgeç* ile *ünlem* türündeki kelime tabanlarında +n türemeleri görülmektedir. Bu pekiştirme amaçlı türemeler; *ad*, *adıl*, *bağlaç*, *belirteçlerde* nadiren; *ilgeç* türünde *kadar*, *gibi*; *ünlemlerde aha* kelimelerinde sıklıkla kullanılmaktadır.

a) Ad

88 *bī keren* onnardan bile bi sıhıntı görmedük biz. (Kürüm, 2021, s. 873)

21 vallaha bir *keren* gördüm. (Gemalmaz, 1995, s. 229)

64 ey yigit, yigit... deyin üş *keren* bağırmiş (San, 1990, s. 311)

22 sivasa mahkum götürdüm iki **keren**, bi keren ankaraya götürdüm (Ünlü, 2015, s. 201)

b) Adil

28 Nen ölür **nen** itir canım gurtula (Aydın, 2020, s. 39),

c) Belirteç

69 Hele **dahan** bulamiırlar. (Sağır, 1995, s. 360)

d) İlgeç

31 o **gaddan** deel. (Ünlü, 2015, s. 244)

1 ben bu yaşa **gaden** geldim. (Tosun, 2016, s. 293)

99 oħuduu **gaden** oħurdu (Erbaşı, 2019, s. 159)

153 var da o **gaden** eskisi kimi yoħ. (Erbaşı, 2019, s. 128)

74 allah-ı ekber işte o **gaden** biliyórum. (Erbaşı, 2019, s. 163)

8 men **oğğden** layla bunnara yadımnan çıhip gediP bir de men söz deyirdim (Kurtbeyoğlu, 2011, 246)

10 çukurca **gibin** yerde, terörün en eyi zamani, mültecilerin en eyi zamanında. (Kürüm, 2021, s. 790)

60 ben gendi böldüyüm **gibin** gëtdim yanı. (Kürüm, 2021, s. 481)

64 Kösnebek **gibin** dewül ki. (Sağır, 1995, s. 266)

8 gurşun **gimin** yerde gayalıh yamaç üzerime gelir (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 198)

ğadden: kadar (San, 1990, s. 497)

15 aħşāma **kadān** tırpana sallıya sallıya sallıya bin bağ oti biçecen (Kürüm, 2021, s. 548)

13 eve gelene **kāden** (< kadar + ı + n) görmedim. (Tosun, 2016, s. 217)

166 men bu **Keden** Kaldım (Gökçur, 2006, s. 312)

13 Gëtmış yuvanın ğapısını tıx tıx vurmuş, o da geçi **Kibin** (San, 1990, s. 326)

9 Habële ğarılar **kimin** ađladuħ (San, 1990, s. 331)

49 dëđirmen dāşı **kimin**. (Ercilasun, 2020, s. 326)

64 evinde olduğı **kimin** işte keser (Özçelik, 1997, s. 195)

12 olmasın benim **kımın** (Özçelik, 1997, s. 235)

23 aha çıhtığı **kımın**, hade gıjj kızın boynına sarılı (Özçelik, 1997, s. 249)

92 demir **kımın** sağlam olsun. (Gökçur, 2006, s. 201)

70 mesela şimdiki **kıbın** her adama bir Kab yemek yoğdı. (Gökçur, 2006, s. 208)

145 Hemam **kimin** olıdı çerim abele, 'eyni bele oturiyduğ. (Sökmen, 2011, s. 276)

3 Onu dedığı **kimin** kahtı şē getti namaz kıldı. (Sökmen, 2011, s. 323)

2 yağmur yağmedi yağmediği için getiredile súpürgeyi bezyedile gelin **kimin** ağaç taşedile ortasına getiredile (Küçüker, 1988, s. 141)

4 kendi ayaK'K'abisi **kimin** olmiş. (Turan, 2006, s. 148)

21 ayun ondordi **kimin** (Turan, 2006, s. 154)

Gibi – **kimin/kimun** (Şenol, 1993, s. 23)

5 K'siz anasinun dedugi **kimin** yapmiş. (Turan, 2006, s. 134)

379 lasdik top **kimin** hopladi (Ertekinoglu, 2017, s. 125)

2 şimdiki **kimin** motor zamani miydi? (Öztürk, 2001, s. 172)

27 èyni bu tiren heddi **kimin** (Öztürk, 2001, s. 88)

e) Bağlaç

51 **çüngün** altdan geşdi (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 199)

2 **hemin** (**hem** + **i** + **n**) kara armuT, **hemin** paşsa armudi (Tosun, 1996, s. 206)

70 o türKü **hemın** benim üstümedir, **hemın** babamın üstünedir. (Tosun, 1996, s. 255)

74 **Meyersen** biri Malazgirt müftüsüymiş. (Gönen, 2003, s. 229)

f) Ünlem

O da geldi bağdı **ahan** o zaman tanışdığ evlendik. (Efendioğlu, 2009, s. 820)

4 **ahan** da on beş gü igirmi gün içinde bitirürduğ. (Tosun, 2016, s. 216)

62 **ahan** bunnara zencir tağlır (Kürüm, 2021, s. 762)

ahan (Zülfikar, 2021, s. 422)

33 hağkı emi deyi ki **ahan** tesbağın gendide galsun (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 73)

23 ığrat gelürdü, derürdü her kelle **ahan** bele. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 86)

123 **ahan** benim kölem (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 123)

10 **Ahan** elimde orağlar geberirem aḥşeme ğaden (Sağır, 1995, s. 356)

115 **ahan** sahat bu sahat, deḡge bu deḡge. (Gemalmaz, 1995, s. 28)

196 **ahan** işTe ana, ana da ğudurmuş (Tosun, 1996, s. 189)

61 al **ahān** bu çubuğı ğet dedi (Boz ve Özçelik, 2001, s. 161)

10 Allah'ını seven de **haydin!** (Sağır, 1995, s. 287)

17 **haydin** gazinoya gidek (Ünlü, 2015, s. 208)

6 **Haydin** işaramıya (Ercilasun, 2020, s. 186)

34 **keşken** gine ses kaydını aleydın (Doğan, 2018, s. 206)

4.1.1.2.5 Kelime Tabanı +t Genişlemesi

Ünsüz sesle biten bazı yabancı ve Türkçe kelimelerin sonunda görülen +t ünsüzü türemesini Eckmann (1976) *n, p, s* seslerinin kuvvetli telaffuzuyla ilişkilendirmektedir (Eckmann, 1976, s. 22). Doğu Grubu ağızlarında *ad* tabanında meydana gelen genişleme Gümüşhane yöresinde tespit edilmiştir.

45 beş vahit namazının bir **keret** namazını kazıya bırakmaz (Gök, 2019, s. 204)

4.1.1.2.6 Kelime Tabanı +v Genişlemesi

Doğu Grubu ağızları Bayburt yöresinde +v ünsüzünün *adıl* tabanını genişlettiği belirlenmiştir.

90 **Nevolacaḡ** dünya (Kabadayı, 2014, s. 122)

4.1.1.2.7 Kelime Tabanı +y Genişlemesi

Birçok ağızda ünlü ile biten kelimelerin son sesi olarak türeyen –y ünsüzünün kuvvetlendirme ve tasdik anlamı verdiği de düşünülür (Sağır 1995, 11). Doğu Grubu ağızlarında *ad* ve *adıl* türündeki sözcükler Artvin, Bayburt, Bitlis, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane ve Van yörelerinde anlatıma dikkat çekmek amacıyla ünlüyle biten *ad* ve *adıl* türünden kelimelerin sonunda ortaya çıkmaktadır. *Adıldaki* türemeler *ne* kelimesinde yoğunlaşmaktadır.

a) Ad

4 **candarmay** ombaşısi. (Kürüm, 2019, s. 886)

Rüsvay, rüsvay étmaḥ, rüsvay olmaḥ (Zülfikar, 2021, s. 531)

b) Adıl

56 Yoḥ oḡul **nay** diyer. (Bozkurt, 2019, s. 90)

173 yatın **a** burada / **nèy**? (Kürüm, 2019, s. 440)

57 ben de diyirem bu tuvalet **ney**? (Kürüm, 2019, s. 592)

47 Hep **ney** üçün? (Sağır, 1995, s. 367)

6 benim ölüm dedi òñ beş òñ āltı yaşında mı **ney** dedi. (Özek, 2016, s. 401)

2 köyde **nēy** tārīhi yemegler āynī yemeglerimiz bülur. (Özek, 2016, s. 454)

19 bulgur, şeker, **ney** dersene getireceg işde (Gemalmaz, 1995, s. 17)

9 **ney** etdem? (Gemalmaz, 1995, s. 55)

9 **ney** etduḥ etduḥ yaralanduḥ. (Gemalmaz, 1995, s. 123)

1 o **ney** ne gonişiyım. (Ünlü, 2015, s. 115)

36 soan işte salatalıh bilmem **ney**. (Ünlü, 2015, s. 173)

48 şimdi **ney**. (Ünlü, 2015, s. 217)

75 dozer Kırèder bilmem **ney** bunlar çoḡ randımanlı çalışırdılar. (Gökçur, 2006, s. 178)

18 bële sari yağ, tereyağı, bal, tut Kavudi bilmem **ney** reçeli bële hePsi içerde. (Gökçur, 2006, s. 202)

41 è bilgisayar **ney** diyise oni yazılar. (Gökçür, 2012, s. 560)

4.1.1.2.8 Kelime Tabanı + z Genişlemesi

Doğu Grubu ağızlarında *belirteç* türünden kelime tabanının sonundaki bu genişleme sadece Gümüşhane ağızlarında tespit edilmiştir.

Acabaz: *acaba* (Aktutan-Gm.) (San, 1990, s. 417)

4.1.1.3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler

Doğu Grubu ağızlarında *b, c, ç, d, g, ğ, k, k̄, l, m, n, p, r, s, ş, t, z* ünsüzlerinin güçlü bir vurguyla kelime ortasında ikizleştiği görülmektedir. Doğu Grubu ağızlarının karakteristik bu özelliğinde Güney-Batı Oğuzcası grubunda yer alan Azerbaycan Türkçesinin önemli bir payı vardır (Ergin, 1986, s. 94; Hacaloğlu, 1992). Daha çok *sayı* ve *nesne adlarında* görülen bu özellik; *ad, ön ad, belirteç, ünlem* ve *füillerde* tespit edilmiş olup Van yöresinde iktidari eylemlerin olumsuzunda *-m* ünsüzünün ikizleşmesi şeklinde de ortaya çıkmaktadır. [*38 halise daham diyemmişem* (Gökçur, 2006, s. 378), *40 onnan hêç kımse gidemmez.* (Gökçur, 2006, s. 412)]

Ünsüz ikizleşmeleri Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli ve Van yörelerinde tespit edilmiştir.

a) Ad

En aşşahta konuşağ (Şenol, 2021, s. 32)

34 en aşşağı en aşşağı bin kişi geliler (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 83)

18 temsil en aşşağı bi kilo vişne yedi' sekiz bin lera (Özçelik, 1997, s. 129)

72 eşşek başka. (Kürüm, 2021, s. 411)

1120 eşşeKler arpa yeyir (Koç, 2021, s. 333)

35 bir de eşşeği. (Koç, 2021, s. 543)

177 Eşşeg geli, tam ağacın önünde duri. (Erten, 2011, s. 72)

9 ne belledin üle eşşeg oğli eşşeg? (Gökçur, 2006, s. 377)

39 Özümüz tohuyurduh, ele ğazzah yapırdıh (Kilit, 2015, s. 286)

3 bu padişahın üç oğlu en büyük oğlunun ismi hassan ikincisi hüseyin üçüncüsü mehmed mirza padişah yaşlanmış, ihtiyarlamış. (Özmen 2007, s. 131)

İllaç, Hille, dokkuz, sevgülli (Pehlivan, 1993, s. 22)

10 İçene illaçdı savuk suyunu (Aydın, 2020, s. 75)

122 kúççüğü can illaci (Tosun, 2016, s. 273)

10 Kuzzul kurt yiyesen (Erten, 2011, s. 144)

17 sabbah oldu. (Tosun, 1996, s. 171)

*baħır ne bi tene aħ **saggal** adam gelir. (Efendioğlu, 2009, s. 824)*

*68 Keşiş bahirki **saKKali** Kalacaħ deyi temom baħam. (Küçüker, 1988, s. 150)*

*88 anasına **sakķız** tutup gelenim (Ertekinoglu, 2017, s. 140)*

*66 **tezzek** diyerek biz (Ertekinoglu, 2017, s. 148)*

*11 Sen de bi tene **üzzük** götürürsen. (Sağır, 1995, s. 344)*

*10 ondan sora, **yessür** olmadım. (Gemalmaz, 1995, s. 123)*

*6 Benim ğardaşım **yessir**. (San, 1990, s. 334)*

*3 bi de tekrar nişan görölür; **yüssük**, bilezük (Boz ve Özçelik, 2001, s. 200)*

b) Ön Ad

*153 táhminan **doĶKızıncı** aydır yado geldi. (Küçüker, 1988, s. 111)*

*160 a bele **güÇÇük** bi torunum varıdı (Tosun, 2016, s. 300)*

*76 **ikkı** gün davul çaldırır. (Özçelik, 1997, s. 196)*

*3 benim da **İKKi** tené abemle küçük Kız Ķardařımız vardır. (Küçüker, 1988, s. 113)*

***oĶuz seggiz** senedir řoforluĶ yapıram (Efendioğlu, 2009, s. 822)*

*2 **seKKız doKKuz** kişi KalırdıĶ. (Örnek, 2011, s. 86)*

*109 **yeddi** seneluĶ bir katır var (Tosun, 2016, s. 241)*

*28 **yèddi** dene. (Kürüm, 2021, s. 707)*

*193 **yeddi** kişi bizi görir. (Ertekinoglu, 2017, s. 170)*

*27 ğarip “yemin, édecesin yèddi sene gelin, olmayacasın, **yèddi** seneden ben bi çuval altun getüreceim (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 40)*

*47 bu değirmanın önünde **yeddi** bin fidan kewşetdiler alır. (Gemalmaz, 1995, s. 18)*

*154 bu dii yav ben **yeddi** sene emeK çeKTım (Tosun, 1996, s. 202)*

*2 Bu çarşanbada **yeddi seggiz** yaş arası uřaĶlar evlerin ğapılarına bacalarına gidellerdi. (Aydın, 2020, s. 96)*

c) Belirteç

*57 Helmi çıĶıdı yoĶuřdan **aşşağı** geliyom (Sağır, 1995, s. 208)*

*30 ordan **aşşağe** eneceğem. (Gemalmaz, 1995, s. 73)*

58 *gendi de bir ğıyıda yatmış aŝsaĝı* (San, 1990, s. 311)

9 *yuĥardan aŝsaĝu sel aldı ğetTi*. (Güngör, 2017, s. 118)

1 *bu köyün mü aŝŝāĝā duruçay hozman he*. (Ünlü, 2015, s. 115)

123 *hemmen padişahın oĝlu ayaĝıya pırlır*. (Özmen 2007, s. 143)

17 *ĝonŝular duyi heppi iŝidiler* (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 40)

66 *putlar heppi' devrilmiŝ, parçalanmıŝ*. (Özçelik, 1997, s. 140)

d) İlgeç

1 *Hemd olsun bu ğadder meŝaĝĝet*. (Saĝır, 1995, s. 217)

e) Ünlem

62 *he, essaĥdan*. (Kürüm, 2021, s. 603)

f) Fiil

23 *Bulammiyanda ğetdi fiĻan ĝonŝuya*. (Kavaklıçeşme, 2010, s. 286)

38 *ĥalıse daham diyemmirem* (Gökçur, 2006, s. 378)

40 *onnan heÇ kımse gidemmez*. (Gökçur, 2006, s. 412)

4.1.1.4 Ön Hece Türemesine Baĝlı Pekiştirmeler

Doĝu Grubu aĝızlarında meydana gelen ön hece türemeleri, genellikle ölçünlü Türkiye Türkçesi ile benzeşmektedir. Bunun yanı sıra yöre aĝızlarında ölçünlü dilin dışına çıkan kullanımlara rastlanmaktadır. Ön hece türemesine baĝlı pekiştirmeler *ad*, *ön ad* ve *belirteç* türünden kelimeler olarak karşımıza çıkmaktadır. [*Yepuzyeni* (Pehlivan, 1993, s. 52), *Koskoce* (Küçüker, 1988, s. 134), *yeryepereyh* (Gemalmaz, 1995, s. 341), *mormos* (Saĝır, 1995, s. 216), *bambayaz* (Ercilasun, 2020, s. 256), *sapsari* (Boz ve Özçelik, 2009, s. 138), *ĝıPĝirmizi* (Gökçur, 2006, s. 311), *Sippisaglam* (Sökmen, 2011, s. 355)]

Ön hece türemesine baĝlı pekiştirmeler Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzıĝ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, İĝdır, Kars, Muş, şanlıurfa, Tunceli ve Van yörelerinde tespit edilmiştir.

a) Ad

14 *esKinin ŝeleri bambasĝaydi*. (Tosun, 1996, s. 280)

19 *ha wũ evler bomboş*. (Gök, 2019, s. 178)

25 yeddi dağ üsTe, daşı **gaPgara** (Koç, 2021, s. 506)

10 etin canın olá **mosmor** (Yaşurgan, 2019, s. 79)

49 Dodağların neye **mormos**, bildircin eti yédim. (Sağır, 1995, s. 216)

6 éle Kıara, éle Kıara, **sım'siyah**. (Gökçur, 2006, s. 325)

83 éle rengi olup **saPsari**. (Gökçur, 2006, s. 188)

b) Ön Ad

10 senin evinde **bambaşğa** bi şekil var (Öztürk, 2001, s. 205)

81 **bomboş** bi vadi. (Özçelik, 1997, s. 141)

cılcıbil: çıplak; fakir; cebi delik kimse. (Gemalmaz, 1995, s. 56)

Cııldah: çırılçıplak (Bulut, 2018, s. 70)

Çımçıkıl: 1. Açık ve aydınlık; 2. Dolu dolu, bol miktarda (Bulut, 2018, s. 100)

32 dönü ki ne bağa arđada **çırılçıplah** bi adam (Buran, 1997, s. 156)

ğapğara arabın birisiyem (Aslan, vd., 1998, s. 153)

5 olur ğarışdır **ğıpgırmızı** halva (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 283)

10 **koşköca** bayburdun çorih nehri- nēySe geşmişler. (Kürüm, 2021, s. 490)

29 **Koskoce** edana farzedalım üçüncidir. (Küçüker, 1988, s. 134)

10 sen bi **koşkoce** padişahın oğlu. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 218)

3 Koca **KoşKocaman** Kız idim, ağrıdayduh, amcam burdaydı (Koç, 2021, s. 602)

117 **KuPKuru** bi bağ. (Tosun, 1996, s. 185)

8 ehmed demiş ki ğarı sahan noldu bele **sapasağlam** bi ğızdın sen niye bele hasTe oldun. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 52)

83 béle **sapsari** çiçekler. (Boz ve Özçelik, 2009, s. 138)

5 **tertemiz**, bir ode iki sıra misafır oturmuş (Özmen, 2007, s. 193)

Yepuzyeni koyneg i naya kestın? (Pehlivan, 1993, s. 52)

c) Belirteç

37 Atilar, gözlerimín ısığı geli ema, **bambayaz**. (Başkan, 2012, s. 108)

75 o zamanın şartdarı **bambaşka** olur. (Kürüm, 2021, s. 759)

- 49 **bomboş** durir. (Ercilasun, 2020, s. 235)
- 28 çamaşurlar **bembeyaz** oldu. (Sağır, 1995, s. 240)
- 185 **bambayaz** olmuş. (Ercilasun, 2020s. 256)
- 46 olmuş **đıđırmızı** çoh dızmış demiş (Özmen, 2007, s. 140)
- 34 o ipleri **gısgıvrah** çekiller. (Gemalmaz, 1995, s. 68)
- 146 her terefini be le ederdıò **ğıPğırmızı**. (Gökçur, 2006, s. 311)
- 4 nāşj ātēşnar gibi **kıPkırmızı** oldi (Kürüm, 2021, s. 424)
- 50 olidi **masmavi**. Bembeyaz işte **tertemiz** edidi. (Erten, 2011, s. 64)
- 27 eşeği **paramparça** yapıyorlar. (Özmen, 2007, s. 198)
- 74 biz ele **pēr pērişan** kaldığ. (Tosun, 1996, s. 230)
- 544 **Sippisaglam** gētti bırdan koyūna. (Sökmen, 2011, s. 355)
- 35 buni **tertemüz** yıhıyor. (Tosun, 2016, s. 239)
- 10 **tertemiz** duriye. (Turan, 2006, s. 174)
- 51 **tērtemiz** gaziyük yapıyük. (Özek, 2016, s. 473)
- 9 Banyoya bayanlar giderdi **tertemiz** olırdı. (Boz ve Özçelik, 2009, s. 121)
- Yemyeşil** tağler taşler (Zülfikar, 2021, s. 331)
- yeryepereyh**: çarçabuk. (Gemalmaz, 1995, s. 341)

4.1.1.5 Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Gemalmaz (1995), çalışmasında hece türemelerine yer vermiş ve bu dil olayını bazı ek ve edatların gereksiz kullanımları veya üst üste getirilmeleri şeklinde izah etmiştir. (Gemalmaz, 1995, s. 162) Sağır (1995) da çalışmasının dil incelemesi kısmında hece türemesine değinmiş ve ilgili yapılar hakkında kuralsız ve istisnai kullanımlar ifadesine yer vermiştir. (Sağır, 1995, s. 83) Dođu Grubu ağızlarına ait derleme metinleri incelendiğinde kelimelerin *+le*, *+leme*, *+ma*, *+ne*, *+ni* gibi ögelerle anlamı değiştirmeyecek şekillerde genişletildiği görülmektedir. Hece niteliği taşıyan bu gramatikal dil ögeleri, konuşurun isteğine bağlı olarak kelime sonuna eklenmekte ancak kelimenin anlamı bašta olmak üzere yapısında bir değişikliğe yol açmamaktadır. Gereksiz, kuralsız, istisnai kullanımlar şeklinde açıklanan bu yapılar Dođu Grubu ağızları içerisinde yer alan Ardahan, Bayburt, Bingöl, Erzurum, Gümüşhane, Erzurum, Muş ve

Şanlıurfa illeri ağızlarında *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türünden kelimelerde düzenli şekiller olarak ortaya çıkmaktadır.

a) Belirteç

28 *evelih şeyi dolması yaparlar.* (Ünlü, 2015, s. 276)

9 *Sankileme şey tahmişsin* (Boz ve Özçelik, 2009, s. 179)

13 *Sankile Sîwerek onnarın* (Boz ve Özçelik, 2009, s. 222)

b) İlgeç

242 *ondan sorama gèTTih* (Tosun, 2016, s. 302)

c) Bağlaç

12 *çay bilene içemirük.* (Kürüm, 2021, s. 884)

55 *çünkü melmekette yoğdi.* (Ertekinoglu, 2017, s. 116)

4 *letif şah dedi kini dedikini* (Örnek, 2011, s. 63)

7 *pedişahın Kardeşına söyledi kini sen buñi niye içdam edirsen bu oğlanı.* (Örnek, 2011, s. 64)

10 *anası dedi kini biriniz Piçsiniz.* (Örnek, 2011, s. 68)

d) Ünlem

Ahana (Gemalmaz, 1995, s. 303)

4.1.2 Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Kelime Tabanında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler

4.1.2.1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

4.1.2.1.1 Kelime Tabanı +A Genişlemesi

Trabzon ve Rize yöresi ağızlarında *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* türündeki kelimelerin tabanlarında genişlemeler tespit edilmiştir. *Bağlaç* türünde nadiren görülen ünlü türemesi, *belirteç* türünden *ancak*, *ilgeç* türünde *kadar* kelimesinde görülmektedir. Örneklerden anlaşılacağı üzere bu genişlemeler kelimelerde anlamsal değişikliklere yol açmamaktadır.

a) Belirteç

19 *anc'aka kanini iç'eş biřaķiř* (Günay, 2003, s. 259)

70 *biz bunların sâdec'e on beş çeşitini 'anc'aka yeruk* (Günay, 2003, s. 203)

237 *bizüm yeni işc' iye anc' aka iki yüz 'gişi* (Günay, 2003, s. 223)

b) İlgeç

91 o *ğadara* fazla gücümüz yok ki (Demir, 2006a, s. 61)

51 bilmem ben o *kadara* bilemiyorum onları. (Demir, 2006a, s. 84)

42 biz de geldiğimiz bu zamana *ğadara* gızım. (Demir, 2006a, s. 164)

c) Bağlaç

86 *egerē* burīye bu gēc' e, bu ç' adeşe heş kim gelur̄se (Günay, 2003, s. 281)

4.1.2.1.2 Kelime Tabanı +I Genişlemesi

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında *belirteç* türündeki kelimelerin tabanlarında pekiştirme amaçlı +I türemesine Trabzon ve Rize yörelerinde rastlanmaktadır.

29 *eveli* öyle deyil idi (Demir, 2006a, s. 373)

38 *evveli* benim zamanlaruma düğünlerde kızlarlan ç' oc' uklar horon ederdik. (Günay, 2003, s. 217)

108 bekledum oşda bi *epeyi* sahat. (Günay, 2003, s. 300)

33 *hepeyi* zaman gēsti (Günay, 2003, s. 278)

4.1.2.2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında kelime tabanlarına +k, +l, +m, +n, +t, +y unsurları eklenmektedir. Bu ögeler, ünlü türemelerinde olduğu gibi sadece kelimeyi genişletmektedir.

4.1.2.2.1 Kelime Tabanı +k Genişlemesi

Trabzon yöresi ağızlarında tespit edilen bu genişleme *şimdi* belirteci ile sınırlıdır.

91 *şindik* uğadar tābi. (Demir, 2006a, s. 30)

40 ama *şindik* yok. (Demir, 2006a, s. 41)

17 *şincik* o da lağap olarak burda çok şey var. (Demir, 2006a, s. 89)

4.1.2.2.2 Kelime Tabanı +I Genişlemesi

Rize ağızlarında görülen bu dil olayı, sadece *gibi ilgecinde* vardır.

70 mal *kibil* bi adam (Günay, 2003, s. 229)

15 bu **kibil** işlerden (Günay, 2003, s. 257)

32 enduğu **kibil** anasi 'dóndi (Günay, 2003, s. 264)

4.1.2.2.3 Kelime Tabanı +m Genişlemesi

Rize ve Trabzon yöresi konuşurları, tercihe bağlı olarak *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç*, *ünlem* türündeki kelimeleri -m ögesi ile genişleterek kullanmaktadır.

a) Belirteç

9 aynı **böylem** diyoruz bunu (Demir, 2006a, s. 178)

24 sen de **heralim** o ekrabadansun (Günay, 2003, s. 237)

b) İlgeç

34 o da zehirli **gibim** bi ilaç onu da bazı anos ediyi (Demir, 2006a, s. 118)

c) Bağlaç

99 '**keşkim** oy ledur. (Günay, 2003, s. 250)

13 **meğersem** ayu gelmiş (Günay, 2003, s. 259)

yoksamgi kaskar yallasındanmi peklıyeyim. (Cafaeroğlu, 1994, s. 229)

d) Ünlem

15 **barèm** gidēyim (Günay, 2003, s. 241)

4.1.2.2.4 Kelime Tabanı +n Genişlemesi

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında Trabzon ve Rize yörelerinde *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türündeki kelimelerde +n'li genişlemeler tespit edilmiştir.

a) Bağlaç

12 *eskin verdukten* **soran** ustini alusun. (Günay, 2003, s. 239)

18 yedi sene **soran** ç' ağıurule oni (Günay, 2003, s. 241)

b) İlgeç

Senin **gibin** cüzeli (Cafaeroğlu, 1994, s. 146)

79 ayşem ayşem aş **gibin** (Demir, 2006a, s. 56)

35 buranun bi **keren** yáyl' asi yok (Günay, 2003, s. 249)

108 iki sene de bi **Keren** (Demir, 2006a, s. 71)

Pağırur oğlağ kibin (Cafaeroğlu, 1994, s. 135)

1 aynı bunlar Kibin yapar (Demir, 2006a, s. 110)

c) Bağlaç

Halbusan (Günay, 2003, s. 192)

d) Ünlem

Ahan haci, ahan gardaşum (Cafaeroğlu, 1994, s. 198)

4.1.2.2.5 Kelime Tabanı +t Genişlemesi

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında Trabzon yöresinde *belirteç* türünden *belki* ile *bağlaç* türünden *çünkü* kelimeleri +t sesi ile genişletilmektedir.

a) Belirteç

46 burda belkit üç gişi birden gidersin peşine. (Demir, 2006a, s. 4)

b) Bağlaç

3 şünküt pi hemen esgiden dünyaya_keldi (Demir, 2006a, s. 345)

şünküt (Demir, 2006a, s. 265)

4.1.2.2.6 Kelime Tabanı +y Genişlemesi

Trabzon yöresi ağızlarında *soru adılı* olan *ne*, +y sesi ile genişletilerek kullanılmaktadır.

24 ney yapa_bülüse, tere_yā yaparız (Demir, 2006a, s. 49)

20 ney, yok. (Demir, 2006a, s. 77)

29 ney şiy ederse oriya_gadar peşine gitmākde hazırım yāni. (Demir, 2006a, s. 180)

4.1.2.3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler

Kuzeydoğu Grubu ağızları Artvin, Trabzon ve Rize yörelerinde genellikle *b, d, l, n, s, ş, t* sesleri ile kuvvetli vurgulamalara bağlı olarak ikizleşmektedir.

a) Ad

18 bōyūk_oğlum cēssur bi a'damdu. (Günay, 2003, s. 197)

16 yaparuğ çökellik (Demir, 2006a, s. 171)

4 yāni hillem yok. (Günay, 2003, s. 245)

64 burdan u **yanna** diyalım (Demir, 2006a, s. 165)

b) Belirteç

21 **aşşā** yukari yirimi otuz gişi mürettebāti var (Günay, 2003, s. 212)

25 gadın erkek burdan götürdüler buriya **aşşā**. (Demir, 2006a, s. 3)

c) İlgeç

34 Domus o **kadda** koti değil da. (Bayramin, 2014, s. 160)

4.1.2.4 Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında ön hece türemesi, ölçünlü Türkiye Türkçesiyle paralellik göstermektedir. Ön hece türemesi meydana gelen kelimeler, Artvin, Trabzon ve Rize yörelerinde *ad*, *ön ad* ve *belirteç* görevlerinde kullanılmaktadır.

a) Ad

33 evumuz kaldı bôle **bombōş**. (Günay, 2003, s. 218)

186 **bambaşka** dā (Günay, 2003, s. 231)

91 Ama bu eve oyle temiz bakardum ki findukluklere **tertemizdi** şimdi eh... (Bayramin, 2014, s. 174)

b) Ön Ad

Oldum **bümbeyas** peri (Cafaeroğlu, 1994, s. 283)

c) Belirteç

2 bundan bi_şiy isdemüş **besbellü** ānadın (Demir, 2006a, s. 6)

12 undan_sōra güzel **ğıp_ğirmuzu** çıktıyı (Demir, 2006a, s. 46)

44 Ha bu capçanlı, ha ya bulanuk. (Bayramin, 2014, s. 193)

4.1.3 Batı Grubu Ağızlarında Kelime Tabanlarında Ses Olaylarına Bağlı Pekiştirmeler

4.1.3.1 Kelime Tabanında Ünlü Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında kelime +A ve kelime +I/U şekillerinde genişlemeler meydana gelmektedir. Bu genişlemeler, Batı Grubu ağızlarının genelinde görülmektedir.

4.1.3.1.1 Kelime Tabanı +A Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında kelime tabanları +A ögesiyle sıklıkla genişletilmektedir. Bu genişlemeler, *ad* [*meçbura* (İlaslan, 2005, s. 115), *cumaya* ğün (Uysal, 2009, s. 287)], *adıl* [*filène* (Doğar, 2015, s. 285), *filene* (Acar, 2012, s. 134)], *belirteç* [*hemene* (Solmaz, 2007, s. 199), *hemene* (Pehlivan, 2019, s. 412), *ilke* (Akar, 2013, s. 218), *ıpsızca* (Özden, 2014, s. 127)], *ilgeç* [*ğadanâ* (Eren, 1997, s. 106), *kadara* (Şanlı, 1990, s. 97), *içinü* (Çakır, 2020, s. 232)], *bağlaç* [*megere* (Mutlu, 2022, s. 579) *zātene*. (Pehlivan, 2019, s. 513) *bilene* (Eratalay, 2020, s. 84)], türündeki sözcüklerde görülmektedir. Bununla birlikte *ad* türünde gün adlarında (*cuma*); *adıl* türünde *filan*; *belirteç* türünde *hemen*; *ilgeç* türünde *kadar*; *bağlaç* türünde *eğer* ve *zaten* kelimelerinde +A ögeli genişlemeler yoğunluktadır.

İlgili yapılar Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Amasya, Antalya, Ankara, Bartın, Bilecik, Balıkesir, Bolu, Çankırı, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İzmir, Karaman, Kayseri, Kastamonu, Kırklareli Kilis, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Samsun, Sinop, Ordu, Osmaniye ve Zonguldak illerinde tespit edilmiştir.

a) Ad

21 *meçbura* ualmayınca gitmem de işte ötĀ ğünnē bu bacām çok ārıdı. (İlaslan, 2005, s. 115)

56 ğittik *adreseye* vardık (Çıracı, 2019, s. 413)

57 ōlanevī *cumaya* ğün oğundu dattır. (Uysal, 2009, s. 287)

17 gelin sabası ..*cumaya* ğundē gelin öñüne gideller. (Uysal, 2009, s. 327)

196 *cumaya* _ün de devkesi _ün, *cumaya* _ün de ğāri. (Uysal, 2009, s. 357)

22 yāmur yayıya hava serilince böle bozulunca, *sise* olunca, hele ilkbārlarda o zaman çoo ārıya. (Acar, 2008, s. 201)

b) Adıl

43 yumurta *filène* bişirīm. (Doğar, 2015, s. 285)

25 Ğızın anası işde filancınıdır *filene*. (Bilyaz, 2019, s. 134)

27 büyük amcam _mar burda doksan yaşında *filene* (İlker, 2017, s. 826)

63 bi sallantı oldu o zuman bi göz _evimiz vādı nēdi bölü evlē *filene*. (Demir, 2012, s. 426)

1 burda köyde uyanığın desen *filene* adamda āyrı bi şeyliğ_oluyor (Kanık, 2021, s. 113)

63 *gūlām duymuyō, bilmiyōn yaşımı fēlene, cāhilin. (İlker, 2017, s. 832)*

c) Belirteç

63 **barabara** *ğaynanayı ğaynatayı oyuna çıkardıġlar (Çıracı, 2019, s. 371)*

2 *zēdeniñ ilke* *suyunu ğaynadısıñ. (Akar, 2013, s. 218)*

28 *emme illā amcası tutcek ilke. (Akar, 2013, s. 329)*

36 *bā da baharın otlanıncı çapa çekilir ilkine. (Korkmaz, 1994, s. 122)*

45 *yāni gerçekten dōru yedi yıl öñden hemen hemene (Solmaz, 2007, s. 199)*

70 *āz yokāda hemene. (Pehlivan, 2019, s. 384)*

125 *hafif gevşemi yaPdı mı fis dēverġ hemene. (Pehlivan, 2019, s. 412)*

53 *tireye gidiyōlā hemene, şennik mi vā, bayram mı vā, burda bi şey ōmayo. (Uygunoğlu, 2016, s. 158)*

140 *isgeleler_üzerinde ğōyuP hemen hemene şālam kuyularımız bir kamyona yakın ürün almağdadır. (Çoban, 2012, s. 122)*

4 *kırbaçlardı hemene. (Öztürk, 2009, s. 324)*

148 *sēveni alıP gidermiş hemēne. (Yavuz, 2013, s. 429)*

hemene: *Hemencecik. (Aksoy, 1945, s. 399)*

Hemene *de Karac' oğlan hemene. (Elhan, 2011, s. 299)*

15 *ğoca da öldü size ömürler ben de ipissıza ğaldım işde. (Özden, 2014, s. 127)*

108 *irāzı oşsun. Şindiķa şu irātliħa baħ sen. bu araba nērde. Nāhiyeden bi tegæaraba biliyem ben, on bēş yaşındaydım. (Kemik, 2019, s. 162)*

41 *varıdı, dimdik durudu bóyle óyle giderdi başında yāni, ğırmuzuydu, ğırmuzuydu. Yoħ şindiķa gibi beyāz dēil yāv, (Kemik, 2019, s. 170)*

9 *hókümetimiz birez dğa sen tabi hókümetimiziñ asıl şeyini bilüsün dğa iyi şeyini unnānañ yaşam yābduħ şindiķa (Kemik, 2019, s. 172)*

d) İlgeç

6 *bi dā ārıları dutmaK içinü onuñ boşunu boşuna parılā üdedik (Çakır, 2020, s. 232)*

17 *yatıyō. benim bildü bu ğadara. başğa bilemiyom. (Demir, 2001, s. 189)*

11 geyunum öldü, ya misirim olmadı. bu adam yarışli olmadı. bunun bilgüsü bu **ğadara**.
(Demir, 2001, s. 209)

10 unu. evliya diyöllar u **ğadara** yani. yok yanı. u hususda bilgim yok yanı. olmuyor
(Demir, 2001, s. 232)

5 nerásını diyim, fahıllıunañ geldim ben dünyáyá. bu zamana **ğadana** ałlahıma çoğ
şükürler foısun fahıllıh (Kemik, 2019, s. 122)

1 yetmiş beş biñ dohuz yüz otuz doumlıim bahduh işde elümüzden geldıú **ğadara**
kóyden vaıılağ unu (Kemik, 2019, s. 129)

80 sevdük. belki ilk daha órsek belki o **ğadana** şey yapma hálân dā o sevgimiz (Akgül,
2019, s. 180)

66 toplārık ğāri gece savuruduo yasluya **ğadara**, yāni şeye dağan. (Acar, 2012, s. 953)

40 o **ğadara** bağıtduğ (Acar, 2012, s. 974)

56 seneyé **ğadara** kúplere basılıyomuş óñceden (Silahşör, 2011, s. 145)

77 öle şındaki gibi lüks yok. işeye **ğadara** atmışlara ğadar hiç yokmuş. (Yıldızöz, 2017, s.
72)

78 bi ot ğazmā başladı mıydın dört beş çıkım yapıyoduk aşşama **ğadara** ondan kere
gidiyoduK_eve. (Yıldızöz, 2017, s. 84)

36 e ben bu gelin gelinceye **ğadara** bōle her işeyimi kendim. (Yıldızöz, 2017, s. 144)

32 Bizi geldiler yani bize u **ğadara** ki üzerimize düşdülē. (Öztürk, 2019, s. 200)

61 İşde bizden bu **ğadana** öğreneciñ vā. (Öztürk, 2019, s. 195)

9 aTmiş yeTmiş yaşına **ğadana** çobānlık eTdi. (Kılınç, 2009, s. 202)

2 Efendim şöle dēyem yetmişde asgere giddik çocuğum yetmişe **ğadara** elli atmış dokuz
senesinden (Sevinç, 2015, s. 74)

217 ‘Hani yavışı görmedük bu seFere **ğadanā**. (Eren, 1997, s. 106)

76 Dimetoka’dan Kapıkule’ye **ğadara** Yunan Bulğar’ı kúluyu sōra zaptedı (Şanlı, 1990,
s. 110)

72 u **ğadara** bi hesaplı geldi. (Özden, 2016, s. 506)

111 hē u derdi benimki şu **ğadana** odu, benimki ācıK_odu, öle denirdi. (Özden, 2016, s.
513)

- 99 sabah gāḳıncaya **ḡıdāna** ḡuca ḡuca birliklere yourt ḡurtuḡ (Ölçücü, 2020, s. 327)
- 4 ḡızlā gelinÇe **ḡādāna** hērkes kendi evinde herkeziñ de işi vā (Ölçücü, 2020, s. 366)
- 134 keltēlē dolusu tütünü cizceñ āşamı **gadana** (Pehlivan, 2019, s. 388)
- 29 hindi benim _olan gidesiyi **ḡadana** asker _eylencesi olmeyōdu. (Pehlivan, 2019, s. 496)
- 13 otuz, otuz beş hāne işdā o **ḡıdana**. (Çakır, 2020, s. 278)
- 14 dā konaklıya **gadana** su vēceklāmiş bu senā, havalā işlek gidāsā. (Çakır, 2020, s. 219)
- 6 gazanın alcā **gadana** iki ayā mı alcak, bi buçuk ayā mı alcak, gattyōlā. (Uygunoğlu, 2016, s. 128)
- 39 yayla şenliḡi ōlu on yedi on sekiz Tene ḡızlā olū on yedi on sekiz yaşlā _ında hindi u **ḡadāna** dūdūmuyōlā. (Yavaş, Ö. 2009, s. 87)
- 1 **oadara** şiyin altından girer (Yıldırım, 2006, s. 36)
- 47 nasıl ahlīnda dutuyoñ bu _ḡadara lafları. (Yıldırım, 2006, s. 138)
- 11 şöyle iki yüz ḡram yüz elli ḡram **ḡadara** (Yıldırım, 2006, s. 259)
- 36 vērdim ḡardaşım, inmeden iplīne **ḡadara** (Yıldırım, 2006, s. 314)
- 6 gederkenne ō da ḡarşısından ḡēliyō onuñ da var yüz **gadara** bir _asgerī selam veriyo (Gök, 2022, s. 834)
- 46 çorbayı yiyene **ḡadara** çarī çıḡarır (Akca, 2012, s. 198)
- O **gadara** mayene ētdi (Demir, 2013, s. 106)
- Bu **gadara**. (Demir, 2013, s. 140)
- 52 sapı var ta bu **ḡadana** (Akca, 2012, s. 171)
- 77 zabāñ dördüne **ḡadana**, bizde dū cumā ḡun başlar. (Akca, 2012, s. 215)
- 45 bi odun parçası aldı şu **ḡadana**. (Akca, 2012, s. 264)
- 40 _ēydāma **ḡadana** vā. (Aydoḡdu, 2011, s. 489)
- 34 ekini şiyi bulḡuru tam eve gelib girince **ḡadana** bu pava, pava. (Aydoḡdu, 2011, s. 330)
- 84 anam temsil hüseyin **ḡadara** yokmuş hüseyin ḡadar nerde. (Yıkmuş, 2015, s. 371)
- 3 hemen şeyle bir _ay **ḡadara**. (Yıkmuş, 2015, s. 426)

54 bacaīm **ğadara** var. (Dağcı, 2012, s. 139)

17 dökeller. yiller dailılla. bu **ğadana**. (Doğru, 2015, s. 692)

25 du_ā eder onđan sona da_ıllıllar bu **ğadara**. (Doğru, 2015, s. 692)

2 beşe **ğadana** okudum. (Doğru, 2015, s. 695)

28 ni **ğıdıra** da sâkin t̄san dedim. (Kalay, 1998, s. 125)

38 bu **kadara** onu da makineynen yapan var ya çok güzel ğuzum. (Şanlı, 1990, s. 97)

38 uzak olunca **kadāna** döndürdüler de arabaya koydukları bōça yetmedi. (Kalay, 1998, s. 128)

4 o **Kadara** biliridiK (Gül, 2016, s. 317)

39 etmēi gece ederdiK sabaha **kadara** (Gül, 2016, s. 297)

e) Bağlaç

Bileme: bile (Aksoy, 1945, s. 100)

300 benim adamıñ dedesiniñ dedesi **bilene** ūdamaştı mēnteşeTe sunabaya kitmiş (Ölçücü, 2020, s. 332)

92 benim keffinyim **bilene** hePisi varđır (Eratalay, 2020, s. 84)

124 Düşündüm ben komutanım dedim siz bilirsiniz **eğele** benim dedim bu bölükte bi dedim fazlalım oluyosa. (Akyol, 2006, s. 396)

182 bi göyünü kes **eğere** yalnız yemezsem ben burdāyım yav (Demir, 2012, s. 638)

229 **eğere** vuramēyēydiñ bağ dedi a... s...yōdu anağ⁺dēdi (Demir, 2012, s. 561)

76 ben **eğere** böyle işçi mişçi olsam_ıdı (Yıldırım, 2006, s. 154)

11 gizli ğomşularınıñdan sorarım, bilmüyōrsam **eğere** yāni. (Yıldırım, 2006, s. 178)

19 **eñere** biri de, şartımı gabil ēdeceğ_olan varsa. (Yıldırım, 2006, s. 394)

32 yuvallıyom derim, yoktursa **eñere** yok derim. (Öztürk, 2009, s. 262)

13 hacı eñere dedi, on tene ğızım olsa onunu da veririm dedi. (Öztürk, 2009, s. 348)

80 o adam da bi tig emme “**eyere** dimiş bēyenmezsem_ğanımıyıñ dimiş tencereyi başına geçirrim” dimiş. (Yıkmuş, 2015, s. 303)

127 **megere** göre acıK yokarı tutucāñ. (Mutlu, 2022, s. 579)

57 *megere* bizim *ölülerimiz* sabah saat dörtte orda patlama olduunda evde yatırka uşmuşlar dışarıya. (Kocamaz, 2013, s. 135)

18 *velâsıra* bundan ötürü gaçıyom ben evdene. (Pehlivan, 2019, s. 437)

34 undan evvel de *zatene*, bizim türkler topal *osman* varımış. (Erdem, 2001, s. 166)

5 bi dâ *çucuum* da küçük *zütüne*, iki buçuK yaşında. (Çakır, 2020, s. 218)

8 şu an ülkeniñ durumu garişik *zâtenü*, hâr gün asgâr öliyö (Çakır, 2020, s. 218)

203 *zatdana* gonusmam, yaşanmam. (Akar, 2013, s. 347)

Zatana (Öztürk, 2015, s. 45)

4.1.3.1.2 Kelime Tabanı +I/U Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *ad* [*cumayîrtesi* (Öçalan, 2004, s. 79), *çıplacıkı* (çıplacık): (Özkaya, 2103, s. 101), *varıKı* (Gülseren, 2000, s. 347)], *adıl* [*fileni* (İlker, 2017, s. 1086), *şiyi* (Öztürk, 2001, s. 230)], *ön ad* [*yüzi* yaşında (Öztürk, 2001, s. 219)], *belirteç* [*eveli* (Demir, 2001, s. 264), *yayanı* (Demiray, 2003, s. 332), *paldırı küldürü* (Eratalay, 2020, s. 159)], *ilgeç* [*ğadarı* (Acar, 2012, s. 642), *ğadanı* (Eren, 1997, s. 122), *ğayrıKı*, (Doğar, 2015, s. 375)], *bağlaç* [*veyahudu* (Demir, 2001, s. 305), *20 e_eri* (Mutlu, 2022, s. 562), *hemi..hemi* (Ölçücü, 2020, s. 865), *bileni* yoKTu benim (Eratalay, 2020, s. 145)] türündeki sözcüklerde genişlemeler yukarıdaki şekillerde gerçekleşebilmektedir. +I/+U ögeli genişlemeler; *ad*, *ön ad*, *adıllarda* nadiren görülürken *belirteç* türünde *eveli*, *ilgeç* türünde *kadar*, *bağlaç* türünde *hemi* kelimesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu genişlemeler, Aksaray, Ankara, Afyon, Aydın, Adana, Antalya, Adıyaman, Amasya, Balıkesir, Bartın, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Hatay, Gaziantep, Giresun, Isparta, İzmir, Karaman, Kayseri, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Konya, Kütahya, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Yozgat ve Zonguldak illerinde tespit edilmiştir.

a) Ad

çıplacıkı (çıplacık): *sf. Fakir, züğürt olan (kimse). neyip köyüne gelmiş babam çıplacıkı (BA 216/3) (Özkaya, 2013, s. 101)*

10 *ü de kapaıklıda kalıyú geçen günü* geldi. (Galip, 2018, s. 152)

65 kovarız ākşam ~üzeri **ikindini** óndan sō (Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, 2019, s. 536)

44 **cumayīertesı** günü başlanır. (Öçalan, 2004, s. 79)

141 en **nēhāyeti** ğuş bī pislīñ içine düşüyo (Ümit, 2006, s. 141)

4 ne **varıKı** ne yiyessin (Gülseren, 2000, s. 347)

b) Ön Ad

11 **yüzi** yaşında yüz yirmi yaşında benim bi ebem varıdı. (Öztürk, 2001, s. 219)

c) Adıl

17 ondan sōna bi dā yuuryoz bir saaT sōna **fileni**. (İlker, 2017, s. 1086)

20 her hūsuslar aşiretlig çok éyi bi **şiyi**. (Öztürk, 2001, s. 230)

d) Belirteç

9 töbeler ~olsun e~er **çatı patı** bilıyon. (Aydın, 2008, s. 108)

8 geliyō bahıyō o yılanlar **hepi** ğaşdılar. (Günay, 2008, s. 263)

132 tabi, bolluğa ğavuşasē ğadā **epeyi** bi zehmeT çekiyōñ. (Dinçay, 2009, s. 149)

14 **Epeyi** oldı ğı yazda (Gümüş, 2017, s. 111)

112 **epeyi** yaşadı anam. yaşadı öldü işde cuma ğün. (Gümüş, 2017, s. 114)

15 şimdi bu hıdırellez **epi** önemli bi _şī (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 551)

92 su da artuħ yábáynan **epeyi** de ğanel gibi eşmiş bēllü izleri de. (Silahşör, 2011, s. 460)

67 é ūledir canım ben ğāli ni zamansa **epiyi** oldu yani (Ölçücü, 2020, s. 741)

280 o da **epeyidir**. (Kayılan, 2018, s. 109)

573 biz~orda bi **epeyi** şey~etdiK. (Kayılan, 2018, s. 118)

184 bunnar bayamı bayā **epiyi** varı~dı (Pektaş, 2017, s. 134)

9 gölde sazan balığı varıdı kōpratifi ğurcan deyi **epeyi** uğraşdım (Şavklı, 2015, s. 447)

7 ufacıK~bi şey olmuş **epeyi** bi sorun yaşanmış. (Tezcan, 2019, s. 303)

49 **epeyi** gezdikden soñura ğene döner geli. (Öztürk, 2001, s. 372)

41 Her ğün bēle devam etdi bēle **epeyi**. (Gül, 1993, s. 47)

3 bu perşanlīn üzerine **epeyi** bir zaman sürdü. (Gül, 1993, s. 60)

- 28 *tā eveli* zamandan hanı yelleşmişler. (Demir, 2001, s. 177)
- 12 yav ne bilim, *eveli* gış çōmuş. gurTlar çiruşur_umuş. urdan ğalmış u daşın dibinde bōyüük (Demir, 2001, s. 264)
- 29 *eveli* bulub yēmedim (Koca, 2015, s. 210)
- 182 depuları temizler *eveli* (Koca, 2015, s. 170)
- 24 sabannan sürülüya *eveli* sabana bi bakduğ olmamış ki. (Yıldızöz, 2017, s. 125)
- 9 onnardan çoK *eveli* (Çoban, 2005, s. 93)
- 25 “*Eveli* ava gidēr miydiñ, davşan va mıydı?”. (Eren, 1997, s. 172)
- 20 daneşmet kövü. hinni bak *eveli* bi harib_olmuş. (Yapıcı, 2022, s. 444)
- 76 *eveli*_ödü bizim ğızanlīmdı gencā gurülüdu, gencer_édēdik. (Yapıcı, 2022, s. 450)
- 21 gelinlere *eveli* fes olurdu (Erbay, 2018, s. 111)
- 64 *eveli* ğocanıñ altından kalkıb da yörümek yoğudun. (GÖLA 2/62 s. 237)
- 83 ana bāba ne kesersē o yenirdi *eveli*. (Eryiğit, 2014, s. 240)
- 15 *eveli* öle mīdi? (Eryiğit, 2014, s. 251)
- 15 diyom işde yaaa *eveli* tükendi omrümüz. (Gül, 2016, s. 270)
- 13 *eveli* çoK yapardıK. (Gül, 2016, s. 318)
- 5 *eveli* dedeler dēllerdi, tıngırı dēlleridi. (Kirik, 2011, s. 148)
- 12 ğēlīn ğīZ ğīpğīrmızı göbelek gimī dōlārdı *ēveli* (Gök, 2022, s. 686)
- 151 şīmdi *ēveli* mōtur turākdōr yō’dü. (Gök, 2022, s. 718)
- 4 burda *eveli* ğışlar yaiş yaiş çoğ olurdu. (Kocakerim, 2014, s. 125)
- 44 işde *eveli* bizim günümüzde ğudlu giyerdi. (Kocakerim, 2014, s. 144)
- eveli* çaylarda, köylerde su yokdu (Demir, 2013, s. 147)
- 72 *eveli* gelinner ğaynananıñ ğoltūnuñ altından geçeridi. (Guvci, 2004, s. 77)
- 120 *eveli* şīyle ğıvradiyidin, şīndi ceyrannısı çıktı. (Çırakçı, 2019, s. 499)
- 38 herkes *ezeli* ğaşşīnan varıllarıdı. (Alan, 2012, s. 101)
- 114 orē vādık *paldırı küldürü* beni aldılā (Eratalay, 2020, s. 159)
- 2 ondan soñura efendim atlar *pēşi* pēşe namlıydı. (Öztürk, 2001, s. 365)

30 saTdīñ savdīñ mı **sırftı** yōmüye ğaldı mı sayma. (Pehlivan, 2019, s. 537)
45 ē **velāsılı** şindi bu diĝer şelē de, bizim manav didik ya (Demiray, 2003, s. 275)
14 **velāsılı** yaşılandīmız için iki senedir işta^hlı işlēmeyom (Pehlivan, 2019, s. 362)
111 **velāsılı** yarısı ò yanda, yarısı ò yanda kalmış ği^Tmiř. (Pehlivan, 2019, s. 433)
36 **velasılı** ölelikle bu kō ğuruluyo. (Yavaş, 2009, s. 86)
20 **velasılı** uzun lafin ğısası bizim kō bu aĝanın yanına geliyō. (Yavaş, 2009, s. 104)
15 bōle gidilidi **yayarı**, yaylāa. (Demiray, 2003, s. 332)

e) İlgeç

34 kendi tsannāni kōllamak **içiri** çetele vādi. (Kalay, 1998, s. 223)
127 Kızlā toplandı mı eve ölene **ĝadari** çālĝı çalā. (Öçalan, 2004, s. 91)
3 ĝānımız doyuruna **ĝadari** harman ğızādi. (Acar, 2012, s. 642)
18 çok yünsek olmazdı tabī şu **ĝadari** çocuk ĝiricek ĝadari tabi. (Acar, 2012, s. 661)
40 çıkasıya **ĝadari** ikimiz birden ĝafaya asılduk. (Acar, 2008, s. 246)
35 maĝmatlardan şu **ĝadari**, işdé bu da bu ĝadar ĝadari, mēydana çıĝaĝlar şey tēpsīnen kesme (Silahşör, 2011, s. 102)
12 ordan ĝeşdim deymene **ĝadari** torbaynan, sarı sıçan ĝeldi zorbaynan (Korkmaz, 1994, s. 29)
42 ölmēcek **ĝadari** da bi övün ekmek vēryala. (Korkmaz, 1994, s. 30)
44 şinci vā o her yere gidip asgelleri ūllamaĝ ĝoçvaza **ĝadari**. (Yıldızöz, 2017, s. 115)
75 işde bu ĝadā, yāni ben de bu **ĝadari** biliyorun işde (Kılınç, 2009, s. 173)
152 biz ĝonuşana **ĝadarı** hiç_ommassa yimek de hazır_ossun”. (Eren, 1997, s. 122)
10 pēřembe ĝününe, **ĝadari**, gelin almasına ĝadari, ‘posdamız ĝelīdin. (Eren, 1997, s. 149)
129 onu yola **ĝadari** çıkarır ĝelirdiK yav. (Mutlu, 2022, s. 433)
251 dā hiç ĝaldırma ĝün_öyleye **ĝadari** yaT. (Mutlu, 2022, s. 465)
12 biS he, biz bu zamana ĝadarın on beş, on sekiz yaşına **ĝadari** goyunnā ūraşdıK. (Örnekkol, 2006, s. 304)

71 üzerlerinde nè varısa, 'TüFek 'mermi 'nè **Gadarı** varsa oreye bu türk_ellere galmasın
diye bi yere 'hārman_è'mişler (Demir, 2012, s. 529)

53 yalnız oreycak burğaz **ğadarı** var oreycak gètdim kapalı. (Demir, 2012, s. 693)

1 hemen hemen geliciyiK gayrı **ğadañı** aliyim. (Yıldırım, 2006, s. 51)

21 bir saat **ğadarı** duriyu. (Öztürk, 2009, s. 398)

14 yedidepiye **ğadarı** götürledi (Öztürk, 2009, s. 291)

17 şeyin düün bitene **ğadeni** sekeller. (Kocakerim, 2014, s. 126)

4 gel cum 'áyá **ğadarı** yanı dışarıyı görmüm. (Soyyiğit, 2012, s. 101)

9 aışama **ğadarı** gezdik bir guzu alamadık (Soyyiğit, 2012, s. 105)

66 bu **ğadarı** biliriz (Akca, 2012, s. 243)

9 saña el geldii **ğadarı** sen_de ele gidecēñ. (Dağcı, 2012, s. 177)

20 bizden hayır yok **ğayrıkı**, yaşlandık gayrıkı. (Doğar, 2015, s. 375)

66 yapyoz yıcek **ğadarı** gene. (Doğar, 2015, s. 376)

33 ben saã diyeca'm buraya **ğadarı** gel dım o da dı tamam geleca'm sōra dı. (Yıldırım, 2013, s. 264)

31 içine kıynek dikiyik beyaz Tırnāna **ğadarı** sen söyledin mi? (Yıldırım, 2013, s. 267)

f) Bağlaç

66 çeyizim **bileni** yoKTu benim (Eratalay, 2020, s. 145)

7 biz yémıcek olsağ **bileni** unu zorlana dēlēdini ki u güç güvet olü (Avcı, 2017, s. 135)

20 e_eri toPlu gidēseñ kicän (Mutlu, 2022, s. 562)

45 **iyeri** demiş sati adammış, su gızım sōle bi çıkısa gelse demiş bi halı hēbe demiş altın
goycen demiş, herif zengindi heralde. (Bülbül, 2007, s. 192)

23 **hemi** tamaham **hemi** de oldu mu bazen şeyliK yaparım da (Ak, 2020, s. 168)

67 **hemi** de görseK gene diyemek (Yıldırım, 2006, s. 343)

30 adamın **hemi** hanımını **hemini** şeyini öldürüyular. (Demir, 2012, s. 658)

16 su **hemi** götür'yo **hemi** güleşıyo zanneder (Güzel, 2019, s. 295)

108 hēç dutulmamış gāşına sayarsın kırğ gāşıK **hemi** çocū yıkarsın **hemi** gadın yıkanır
eyi olur yēñiliK gelir (Güzel, 2019, s. 134)

- 82 **hem** oKudum **hemi** yazdım (Öztürk, 2009, s. 360)
- 76 **hem** gendini mahFetti, **hemi** de bizi mahfetti. (Elbir, 2011, s. 317)
- 2 **hemi** oynālādi **hemi** dōyērlēdi. (Gülbahar, 2010, s. 192)
- 32 **Hemi** de dedim. (Kılıç, 2001, s. 84)
- 65 gēlseydiñ **hemi** yapılışını görürdüñ **hem** de nasıl olduunu bilirdiñ ö zaman. (Kirik, 2011, s. 145)
- 91 **hemi** ıslatmazdı **hemi** de çucūğ toprağda ēyi olurdu. (Kirik, 2011, s. 186)
- 5 **hemi** evi sarasıñ **hemi** gōçürürsüñ **hemi** o malı sürersin **hemi** o dünē yaparsıñ. (Öztürk, 2001, s. 219)
- 23 haFtiya **hem** salallar, **hemī** seçelle olā. (Öztürk, 2001, s. 282)
- 29 **hemi** anası yapar, **hem** çoçıl yapar (Yavuz, 2013, s. 397)
- 26 **hemi** bārılık, **hemi** çökmüş (Yavuz, 2013, s. 416)
- 54 **hem** oKudum **hemi** yazdım (Doğan, 2012, s. 363)
- 11 o ğara zār **hemi** olanlar başını almış, ğitmiş. (Doğan, 2012, s. 391)
- 41 **hemi** 42 eviñ işini görür **hemi** de ondan sōna yabancı gör. (Doğan, 2012, s. 554)
- 136 bircaniñ çocuKlāniñ **hemi** adını vurdu (Mutlu, 2022, s. 372)
- 284 şindi adam beña **hemi** tariF idiyü **hemi** yanımda dikiliyu (Ölçücü, 2020, s. 865)
- 220 **hemi** de yemek yapıyō. (Yılmaz, 2006, s. 180)
- 33 **hemi** gaymāmızı dökerdig, **hemi** yāğī pendir alırdık (Örnekkol, 2006, s. 237)
- 11 **hem** masabeye baxıyo, **hemi** asgeri adliyesine baxıyo (Örnekkol, 2006, s. 358)
- 177 **hemi** amca çocuklarıymış **hemi** nişannıymışmış (Yıldırım, 2013, s. 273)
- 11 **hemi** avcı çōmuş bizim burda avcı (Akca, 2012, s. 226)
- 94 **Hemi** orda Yüzbaşı köprüniñ yazmış üsdüne, hattā āç köprüymüşdü (İleri, 2008, s. 349)
- 20 ben osmanlı yazısını da oKurum **hemi** yazarım osmanlı yazısını. (Uysal, 2009, s. 397)
- 6 **hemi** ğayseriye yayağ gelirdik, **hemi** de yayan da gēderdik (Bayraktar, 2000, s. 49)
- 83 onnarı **hemi** bizim olmaz, digmeg **hemi** digmeg **hemi** de ğaynadmağ. (Haşimi, 2016, s. 276)

- 198 **hemi** temiz gezêrler, **hemi** qoronsuz gezemezler onnar. (Haşimi, 2016, s. 546)
- 22 **hemi** evine gelir, **hemi** çocuqlarınıñ ne iş yabdığını bilir (Haşimi, 2016, s. 329)
- 90 **hemi** yâmur yaar **hemi** de dolu (Günşen, 2019, s. 371)
- 194 **hemi** ceyran, dêvletin ceyranı fazla yanıtı (Çırakçı, 2019, s. 493)
- 9 yir **hemi** de atınan postayı getiren adamıñ di:neneca: yir. (Çırakçı, 2019, s. 431)
- 109 **hem** garıma saab çihıyör **hemi** merkebime saab çihıyör (Paçacıoğlu, 1987, s. 179)
- 116 biz gúdüyođ çobanuğ **hemi** de kóyün çobanıyuh. (Güven, 2014, s. 145)
- 212 **hemi** yol paramı vêrdi **hemi** de pangaya vardığ pangadan para çekdi (Kılıçer, 1998, s. 89)
- 28 he yau diyo **hemi** de kereyi eritmiş (Gülseren, 2000, s. 359)
- 22 **meêri** gayserili celal_ımış (Dağcı, 2012, s. 147)
- 4 yayallardı. geçi bôle **veyağudu** kôr ebe oynallardı. yüzük kimde uva vurullardı. sen yüzü bileceksin. (Demir, 2001, s. 305)

4.1.3.2 Kelime Tabanında Ünsüz Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında kelime tabanları, +h [**iTdah** (Mutlu, 2022, s. 546), **heleh** (Kılıçer, 1998, s. 121), **tađ** (Öçalan, 2004, s. 18)], +ğ [**beniğ** (Gök, 2022, s. 181)], +g/h/k [**şindik** (Demir, 2001, s. 187) **şincik** (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 322), **işdeg** (Silahşör, 2011, s. 358), **Şindiğ** (Avcı, 1988, s. 253)], +l [**gibil** (Demir, 2001, s. 263) **gibil** (Bayraktar, 2000, s. 142)], +m [undan **sōnam** (Demir, 2001, s. 285), **meêrsem** (Aydın, 2002, s. 93), **Aham** (Tekin, Cantürk, 2018 s. 27) **bârim**. (Acar, 2012, s. 869), **şurdam** (Özgül, 2020, s. 284), **şindim** (Silahşör, 2011, s. 380), 18 **kuŗu fasülem** yapıyoŗlar işte önce sovan kesiyorlar. (Hünerli, 2006, s. 186), 16 çok **tatlım** oluy. (Hünerli, 2006, s. 229), 19 su getir gızım bi **damlam**. (Kanaç, 2010, s. 32), 233 Kestikten sona ondan sona onun başından iplê galiyo ya **gonum** gomşu bôle olur başımız ağarmasın derlê. (Akyol, 2006, s. 301)], +n [**haydin** (Demir, 2001, s. 201), **Ağan** (Avcı, 1988, s. 245), **soñan** (Kemik, 2019, s. 123), **çünkün** (Acar, 2012, s. 588) **Emmen** (Öztürk, 2019, s. 249), **bâzın** yıllar (Uysal, 2019, s. 453)], +r [197 **Cenâbir** Allah onu çıplak yaratmıcağ. (İleri, 2008, s. 392)], +ş [47 **şindik** de datlı alıB gêdiyöler **añşiş**. (Kirik, 2011, s. 149)], +d/t [**belkid** (Erdem, 2001, s. 161), **bêlkit** (Demir, 2001, s. 546), **şünküt** (Demir, 2006b, s. 292), **hindit** (Öztürk, 2001, s. 259)], +v [**Cumav** (Öztürk, 2019, s. 256), **kılōv** (Öçalan, 2004, s. 76), **veyay** (Doğru, 2005, s. 525)],

+y [(**deppoy** Demir, 2001, s. 276), (Yeşilkaş, 2021, s. 152), **dahay** (Özgül, 2020, s. 341), **cumay** (Acar, 2012, s. 692), **gonuşdu muy** (Acar, 2012, s. 439), **söre**y (Hünerli, 2006, s. 219), **senīy** (Kaya, 2020, s. 370), **meseley** (Yıldız, 2021, s. 296)], +z [52 **hinciz** (Kılınç, 2009, s. 208), 91 **şimdiz** (Öçalan, 2004, s. 120), **kerez** (Paçacıoğlu, 1987, s. 226)] gibi ögelerle genişletilmektedir. Konuşurlar tarafından bu genişlemeler isteme bağlı şekilde gerçekleştirilmektedir. Konuşur, anlatımına dikkat çekmek, konuşmayı ilginç kılmak istediğinde kelime tabanlarını yukarıdaki dil ögeleriyle genişleterek kullanmaktadır.

[217 **şindiK** yètmış_älti zamanında faḥ var. **şindi** bi āḥ şurda büyüg (Özgül, 2020, s. 347); 12 **şindi** isim beşyol konúyo ismi bi sefēr beşyolda gidiyo **şimdik** (Ölçücü, 2020, s. 423); 104 **şindi** ince ince **şindik** televizyonda çıkıyōlar yā örüyō saçlar. (Solmaz, 2007, s. 205)] Örneklerde de görüleceği üzere konuşur, aynı kelimeyi gerek gördüğünde genişleterek pekiştirme yoluna gitmektedir.

Bu genişlemelere ek olarak Batı grubu ağızlarında *kelime tabanı +vokal+konsanant* şeklinde oluşan katmerli pekiştirme örneklerine de rastlanmaktadır. [96 *eskidēn bölē işte_bi geliyādi **hemenem** olmuyodu.* (Öçalan, 2004, s. 64), 54 *oyun oynallardı, zabā **ğadarak** türkū çaurıllardı.* (Aydoğdu, 2011, s. 393), 374 *eğere*m kaldırī da kafaña bu otureye bakāsañ, beliñ gürārım seniñ! dedi (Pehlivan, 2019, s. 465), 15 *āşama **gaderin** harmanıñ iccaında dönüyosuñ öteberi.* (Acar, 2012, s. 839), 4 *Baya sağat **gadarın** da kōzlenmesini bekliyen.* (Öztürk, 2019, s. 354)] Katmerli pekiştirmelerin birinci evresi olan *kelime tabanı +vokal* varyantları (*hemene, gadara, eğere, gadarı*), ünlü türemelerine bağlı pekiştirmelerde gösterilmiştir.

Batı Grubu ağızlarında *ad* [*gonum gomşu* (Akyol, 2006, s. 301), **deppoy** (Demir, 2001, s. 276)], *adıl* [**beniğ** (Gök, 2002, s. 181), **senīy** (Kaya, 2020, s. 370), **şurdam** (Özgül, 2020, s. 284), **ney** (Yeşilkaş, 2021, s. 152)], *ön ad* [**bāzın** yıllar (Uysal, 2009, s. 453)], *belirteç* [**bōleb** òle (Özgül, 2020, s. 138), **şimdik** (Demir, 2001, s. 187), **soñan** (Kemik, 2019, s. 123)], *ilgeç* [**kerez** (Paçacıoğlu, 1987, s. 226), *undan **sōnam*** (Demir, 2001, s. 285), **gibil** (Bayraktar, 2020, s. 142)], *bağlaç* [**mēersem** (Aydın, 2002, s. 93), **çünkün** (Acar, 2012, s. 588), **Emmen** (Öztürk, 2019, s. 249), **şünküt** (Demir, 2006b, s. 292), **veyay** (Doğru, 2015, s. 525)] *ünlem* [**Aham** (Tekin, Cantürk, 2018, s. 27), **taḥ** (Öçalan, 2004, s. 18)] türünden kelimeler pekiştirilmektedir.

4.1.3.2.1 Kelime Tabanı +h Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *ad* ve *ünlem* türünden kelime tabanının +*h* ögesi ile genişletilmesine Balıkesir, Sakarya ve Yozgat ağızlarında rastlanmıştır.

58 bu *iTdah* vardır. (Mutlu, 2022, s. 546)

40 *taḥ* taşlıgeçit deriz bu tarafta bi taşlıgeçit boşnāk köyü (Öçalan, 2004, c. II s. 18)

12 “gavıra *heleh* gelin gelin başınızı beklesiñ de” didi. (Kılıçer, 1998, s. 121)

4.1.3.2.2 Kelime Tabanı +ğ Genişlemesi

Adıl türünden kelime tabanının +ğ ögesiyle genişletilmesi Osmaniye ağızı ile sınırlıdır.

34 *beniğ* misāFir alman mı (Gök, 2022, s. 181)

4.1.3.2.3 Kelime Tabanı +g/k/h Genişlemesi

Batı Grubu ağızları sınırları içerisinde yer alan Adana, Adıyaman, Amasya, Antalya, Aksaray, Ankara, Afyon, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Yalova, Yozgat ve Zonguldak yöresi ağızlarında *ad*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç*, *ünlem* türünden kelime tabanlarında +*g/k/h* genişlemeleri gözükmektedir. Bu genişlemeler *ad* ve *bağlaç* türünden kelimelerde nadiren ortaya çıkmaktadır. Belirteçlerden *gayri* ve *şimdi*; ilgeçlerden *kadar*; ünlemlerden *işte* kelimelerinde +*g/k/h* ögeli genişlemeler yoğunluktadır.

a) Ad

42 *biñbaşı yüzbaşı bilmiyem getmedim bi yèrek, u yána vardım, biñbaşımış çōuş kimin şarhı şārj* (Kemik, 2019, s. 123)

276 *Hamırı üst üste kesilmiş ya bi denek alıruz* (Akyol, 2006, s. 250)

53 *bëim gızlarımıñ bi tānesi şurda araplıda gıydā bi tānesī şeyde ortağ çitlikdē*. (Kirik, 2011, s. 271)

9 *bi denek gāmyon, iki denek, üç denek oldu*. (Dağcı, 2021, s. 212)

b) Belirteç

- 112 bi gün **āvēliK** kesilirdi ne bäsleyōsaķ. (Yıldız, 2021, s. 242)
- 3 Esgisi gibi değilin **gayrik**. (Öztürk, 2019, s. 199)
- 64 yaşlılıķdan ğāri onuñ soñ yılları başında da **ğayrıķ**. (Demirel, 2009, s. 92)
- 78 **ğārik** nişandan sōra (Eren, 1997, s. 163)
- ğayrik**: zf. Artık, bundan sonra. (Özkaya, 2013, s. 140)
- 31 neyse o gece tabi sekis on āne **ķayrıķ** kendi insannarı topleyeru geje türkiye'ye geliyırı. (Hünerli, 2006, s. 288)
- 68 **Gayrıķ** Rıfādere'ye geçmeden ğalmayın (Şanlı, 1990, s. 110)
- 63 undan sōna birez yavaşıdı mı üsdündeki cokeyi kendi istedī yire götürebilir **ğāriK**. (Mutlu, 2022, s. 508)
- 100 köv ğalabalıķ üç yüz_elli hāne, milleT_oturu **ğārik**. (Şahin vd, 2019, s. 538)
- 22 ben çağırma **ğāyik** hocam dedim getermeyçēm ben dedim (Ölçücü, 2020, s. 293)
- 7 şimci öle ğolayliye ğaçıldı **ğārik** şimci bi āşçı tutulüyo (Ölçücü, 2020, s. 511)
- 52 bi de eçeri girdik zübüde **ğayık** domuvarız. (Kalay, 1998, s. 205)
- 5 o gün_geci **ğālik** ğını geces_edēdig_ēlenç_olarak. (Yıldız, 2021, s. 255)
- 56 Bırakışinnasi öteye **ğalik** baña bişeylē verdilē (Aydın, 2018, s.104)
- 10 Geçen çoķ ğış oldu **ğaliK** ilimiz, ğanımız ğuruduydu. (Aydın, 2018, s. 107)
- 30 ertesi gün gidiyōn diyō ki aman şindi bayram mı olüveririmiş **ğālik** bayram bitdi geşdi ğālik deyiveriyōlar (Solmaz, 2007, s. 247)
- 18 esPap kesildiKden sōña **ğāliK**, tamam düğün_olur. (Boz, 2002, s. 196)
- 34 ineK çanağ yunnağ hePsi yoķ ğali yok_oldu **ğālik** (Doğru, 2015, s. 352)
- 21 Ben_onu unuttum **ğālik**. (İleri, 2008, s. 452)
- 157 şindi bizim orda var da, bitdi **ğārik** menekşe. (Gülsevin, 2002, s. 351)
- 24 iki_ōlan **ğārik** bi ğız çocu^lāmız. (Yapıcı, 2022, s. 448)
- 44 o sanāyī ğārik bizim kövleri öldüdü **ğārik**. (Yapıcı, 2022, s. 610)
- 57 işētdi **ğārik**. (Taş, 2019, s. 196)
- 20 ne_zman gidilcek bilmiyom **ğārik**. (Pehlivan, 2019, s. 375)

- 4 ondan sōñra öKüzlē giTTi ineK besliyōz **gayrik** hinci. (Kaya, 2020, s. 411)
- 6 adamdan ğacıyon ben **ġārik**. (Akar, 2013, s. 213)
- 12 ğarı olan ğancık dēdin mi u çıkardın **ġarik** çıkıldın. (Avcı, 2017, s. 137)
- 11 hasan bizim yanımızda ğāyıt ğütürüveridi **ġayrıK**. (Küçükballı, 2013s. 236)
- 20 onun üsdē başlāsıñ düyüm atmē **ġārik**. (Yıldız, 2021, s. 221)
- 35 babamız da ölüverince **ġayrik** ātmış senedi bizlen çarpışır (Erdoğan, 2012, s. 512)
- 24 **ġayrıh** herkeş gelen atar. (Gülseren, 2000, s. 378)
- 10 şindi **ġayluk** namaz ğiliyollā (Aydoĝdu, 2011, 0 s. 455)
- 73 onlar kalktı **ġayrik**. (Tosun, 2003, s. 279)
- 14 aşşā yūkarı tşdim ben **kālik** ōn segiz yaşında falan āskere gitdim (Şahin vd, 2019, s. 538)
- 8 **gerçig** dōşseg çekişseg, milled ğōzel geçinio yāni. (Haşimi, 2016, s. 405)
- Hemenek**: Çabucak, hemen, derhal. (Elhan, 2012, s. 299)
- 23 **hindik** düyünnerde bişerkene öyle ēt suyu dōkdün mü içine dā güzel dadını getirir. (Solmaz, 2007, s. 192)
- 20 **hindik** iki ōlan. (Yapıcı, 2022, s. 582)
- 19 o ğünē ğöre asılcaĝ; adamlā **hincik**; adamlā. (Kanaç, 2010, s. 123)
- 23 aşarı, **hincik** geldiñiz, orāye toPlanılī. (Pehlivan, 2019, s. 1/23 s. 402)
- 11 omuya ğāli **hincik** edemiyēz. (Biber, 2010, s. 109)
- 62 **hindiK** ben türklēñ önünü kesib de geşmem. (Gülensoy, 1988, s. 185)
- 55 ne duryoñ burda **ġārik**, al silāını giT! (İlker, 2017, s. 619)
- 17 bedriye **hinciK** giTTi evden dirmiş (İlker, 2017, s. 1106)
- 50 tabi **hindik** gibi başı ğimēk yō. (Akar, 2013, s. 230)
- 36 **hindikden** sōna nēdem ğari. (Avcı, 2017, s. 151)
- 4 **hindik** yavrim, kūsüdük barışdık (Gülsevin, 2002, s. 210)
- 109 ben dengimi **hindik** buldum demiş. (Gülsevin, 2002, s. 306)
- 20 sōñrama, bu ğuzan hindi yienim **hindiK** bir sakızlıK var ıdı. (Yıldırım, 2006, s. 42)

- 13 ataları esKi zamanda yokluk da var _ımış **hindiK** allā şükur (Kanık, 2021, s. 116)
- 52 **hindik** Kibü bolluğ yoh eveli. (Yıldız, 2021, s. 314)
- 31 **hincik** deiz̃ éiydi (Şavklı, 2015, s. 417)
- Hincik** (Koçak, 2010, s. 170)
- 84 **hincik** asgere savuşdurmanıñ ben bi anlamını góremedim yāni. (Doğan, 2012, s. 467)
- 18 **hincik** bazar da çıkdı gayrı. (Doğan, 2012, s. 477)
- 16 **hincik** öle olmáyor yavrım (Akca, 2012, s. 231)
- 16 **hincik**, **hincik** yapıyolar yāni. (Aydoğdu, 2011, s. 522)
- 9 **hincik** gaylik şey 10 gağdı, iki gün yaparuz. (Aydoğdu, 2011, s. 522)
- 13 **hincig**̃ öle de_i yalınız. (Doğru, 2015, s. 360)
- 11 e işde **gārik** tañkó oluyom hē asarcıñ... (Bayraktar, 2000, s. 149)
- 27 **hinCik** gabıCallā ölü dēlē (Yalkın, 2013, s. 299)
- 77 adana gapıdı var **hindik**. (Koraş, 1992, s. 276)
- 4 **hincik** biçerler çıhdı, gölaylıñlar çıhdı. (Polat, 2019, s. 103)
- 13 **hincik** birez başladı. (Korkmaz, 1994a, s. 198)
- 21 ilkinde yoğ_udu da **hincik** var oñul şeyiddiğü uçun oñuduyollar. (Erdoğan, 2012, s. 274)
- 29 **hincik** gağdı. (Erdoğan, 2012, s. 287)
- 31 **hincik** tahsi var şī var. (Erdoğan, 2012, s. 393)
- 13 **Hincik** işde üstüne tavuk eti döküyollā didiyollāda. (Sevinç, 2015, s. 68)
- 42 **Hincik** ö gara adam olsa da eşidse bunnā. (Eren, 1997, s. 102)
- 23 üş dörT yerde elmalımız vā **hincik**. (Kılınç, 2009, s. 200)
- 48 sırTlāmızlan çekēdik aşāladan, bi bakır elimize, **hinciK** ne mutlu. (Şahin, vd, 2019, s. 345)
- 149 **soñūraKdan** (> sonura+k) gôdüK. (Dinar, 2006, s. 200)
- 130 beş ondan_ısa beş ondan desen yaptılar **soñgraKdan**. (Durmaz, 2018, s. 465)
- 10 ikindi bölü oluyullā **soñraKdan** dönleşiyüllā. (Eryiğit, 2014, s. 309)

20 **sonraKdan** bir hasdalık buldu. (Tezcan, 2019, s. 225)

76 **sonraKdan** aldıK ineKler on bês yirmi kilo süT verđi. (Tezcan, 2019, s. 319)

16 kesildi. **şindik**_de gözün görebüldü yerde herif istedü fidannarı kesī. kimsēye bi_şī
(Demir, 2001, s. 176)

1 bu evliyā, hacam bu evliyaya **şindik** buriye gelükene bī yahut bī ğan akıdıcağsın (Demir,
2001, s. 180)

19 getirek, dīlar yav. bu çoban geliye **şindik**, ğarışman, dī, olū bī ğutarī, oluk da dēmenin
(Demir, 2001, s. 187)

52 he var evet o da var emme **şindik** onnar yok daha sūt ğakğı filan (Tekin, Cantürk,
2018, s. 298)

1 ben_mi. görücü usulüynen evlendim_de ğalamın_ōlu_idi yabancı deil. **şindik** ben sa
(Tekin, Cantürk, 2018, s. 316)

12 ğışın orda. **şincik**_de geldiler burda mevlid_okudīler. (Tekin, Cantürk, 2018, s. 322)

217 -**şindiK** yêtmiş_āltı zamanında fağ var. şindi bi āh şurda büyüğ (Özgül, 2020, s.
347)

35 oğuyodu oğuyodu. **şimdi** oğmuyó, **şimciK** oğmuyó, o zaman oğuyodu. (Özgül, 2020, s.
349)

10 ē **şinik** böyle beş daş bu yanı (Akgül, 2019, s. 200)

342 tabi onla **şindik şindi** şeye çeliĝe döndü ey ğızım. (Akgül, 2019, s. 240)

22 **şindig** çeltĝ_ekiyala. (Akgül, 2019, s. 127)

127 **şindik** urba hazır. (Acar, 2012, s. 680)

74 **şincik** dā ekdük de dā olmadı bir ay sōna sókerüz. (Acar, 2012, s. 725)

1 davı çalıntı **şindig** onnar_öldü (Silahşör, 2011, s.151)

11 bizim ğünümüzde **şindig** hēpsi oğuyú (Silahşör, 2011, s. 97)

8 oğıma yázmam yōh **şindiK** var dēsem yálan ğonuşurum. ğetdim de ōrenemedim birda
(Silahşör, 2011, s. 97)

166 Doñuzunan_onuñ_arasına **şindiĝ** bitecük soba borusu ĝbi dikme var. (Avcı, 1988, s.
263)

88 **Şindiĝ** tabi ğoyuna burdan gidiyek_artıh. (Avcı, 1988, s. 253)

5 **Şindik** yāni eskiden yaparlāmışdı emme şimdiki devirde onnar öyne yog. (Öztürk, 2019, s. 165)

7 E **şindik** her şey bol (Öztürk, 2019, s. 244)

6 **Şindik** herkes kendi hālinde. (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 111)

90 ğapı kitleme yōdu, **şindik** ğapı kitleniy. (Abaz, 2004, s. 98)

27 **şindik** de kōkünü, ev ekmēcanımız isdiy de edemedük. (Abaz, 2004, s. 159)

24 **şindik** para mara yoĥ da şinde masruflar Pahalı° yāni. (Gümüştel, 2019, s. 121)

24 ö **şindik** o bacı öñiñ iKi kere Kıııldı ya. (Gümüştel, 2019, s. 125)

53 daha yeni **şincik** sürmeneye gitTik biz. (Gümüştel, 2019, s. 132)

9 öyle yōó, biz bilmiyōduk. **şindik** (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 164)

15 bilirim yāni. **şindik** ben öyle bi (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 185)

21 **şinik** mekenēynan yaşayá. (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 221)

16 9a ğoyun ğözü diyok. **şindik** bu bizler urbalar unan bu geşler giyyōdu, (Demir, 2006b, s. 243)

45 atıyı. **şindik** orıya geliyō. lālekler şindi orıya geliyi, benim dedüm yere. turĥalda (Demir, 2006b, s. 244)

34 duruyolar. **şincik** moda. evelden yoĥ artuĥ. eskiden burdan damadı alullardı, (Demir, 2006b, s. 263)

6 Elli hāman, ğırĥ hāman, ĥarabasannan ekēdik ekinneri, **şindik** pulluĥ va, şindik hāman makīnesi va, hē şe va. (Eren, 1997, s. 115)

40 Tā hāle de **şincik** de ğene öyle. (Eren, 1997, s. 145)

şincik (şimdi): zf. Bkz. şim. (Özkaya, 2013, s. 250)

9 **şimik** seperiz. (Hünerli, 2006, s. 250)

31 benim çocuklarım **şindik** yani altı tene kızım dört çocuk biri öldü üç çocuk ĥaldı (Galip, 2018, s. 173)

64 A ne yapıcam be yavrım **şindik** ben büber domatiz, a yaparız be yavrım (Şanlı, 1990, s. 70)

19 Bu arada **şincik** biraz eramız var (Şanlı, 1990, s. 83)

- 74 **şindik** artıK ne bilem (Mutlu, 2022, s. 547)
- 93 bunnā olmū ġāri **şinciK**. (Mutlu, 2022, s. 570)
- 3 **şindiK** atatürk meydana çıkiyo. (Özden, 2016, s. 308)
- 32 pilav yapādık çorba yapādık bulgur çorbasi **şindik** (Şahin, vd 2019, s. 207)
- 62 iküş dāne filam beyā hayvan toplanıyōdu **şindik** (Şahin, vd, 2019, s. 215)
- 18 **şindig** egsēri benim yetişdīm zamannā nēçberlik vārdı (Şahin, vd, 2019, s. 263)
- 316 **şindiK** dimiyolā ġay yeñi adlā vā ġay (Ölçücü, 2020, s. 332)
- 19 dā büyük olūdu meselā **şincikilēde** ufālTıcı mufāldıcı vā pi şeyle (Ölçücü, 2020, s. 365)
- 12 **şindi** isim beşyol konıyo ismi bi sefēr beşyolda gidiyo **şindik** (Ölçücü, 2020, s. 423)
- 8 bubam **şincik** gidicem, ev tutcam dedi. (Kalay, 1998, s. 134)
- 141 **şinnik** gidēken bōle gidēriz. (Kalay, 1998, s. 181)
- 56 çarK caddesine o şeyde etfāye caddesi olan **şindik** (Öçalan, 2004, s. 2)
- 29 askiden varıdı, şimdi yok, **şindik** şōle (Öçalan, 2004, s. 23)
- 34) benim bi tāne ölüm vādı iki tāne ġızım vādı hä **şindik** artıK häpsi evlāt sahibi oldu (Çelik, 2018, s. 312)
- 114 bellerine ipi bālarlaıdı öle avı bōle çekerlerdi **şindik** makinelē vā makinelen çekiyolā (Çelik, 2018, s. 335)
- 68 yirmi günde çıkiyo makinelēlen çıkarıyolā **şindiK** makine çalışdırıyolā (Çelik, 2018, s. 511)
- 56 benim torunnā kurs görüyōlar **şindiK** (Boz, 2002, s. 189)
- 104 **şindi** ince ince **şindik** televizyonda çıkiyōlar yā öriyō saçlar. (Solmaz, 2007, s. 205)
- 9 **şindik** herşey makinaya bindi. (Yıldırım, 2013, s. 246)
- 2 **şincik** hastanede bebekler dünyāya gelince nōs ġünü ġününe alıñ, e o zamannar geç alınırmiş. (Yıldırım, 2013, s. 252)
- 56 bizde **şincik** (Tayşi, 2007, s. 141)
- 7 **şindiK** gübürlē de vā (Tayşi, 2007, s. 149)
- 6 **şindik** aşuları buzlukta götürüyōlā (Öztürk, 2008, s. 94)

- 7 yav **şindiK** bi deFa õle bi şē olmaşı için sulamaK teşkilātñ olceK. (İlker, 2017, s. 663)
- 24 kınā **şimdiK** olmuyō. (Kaya, 2020, s. 373)
- 49 **şindiK** nasıl diyim bah (Yıldırım, 2006, s. 180)
- 19 ama **şindiK** filan yere gēTdiler (Yıldırım, 2006, s. 220)
- 12 **şindik** ĩbi dēlidi kine. (Küçükballı, 2013, s. 214)
- 76 bizim zamanımızda **şindik** ĩbi od mĩ varıdı? (Küçükballı, 2013 s. 222)
- 30 **şindig** işde ałaña anca çıkıp girebilirin (Bölük, 2011, s. 191)
- 3 göcamı çağırdım gelici **şinciK** (Öztürk, 2019, s. 290)
- 5 **şindik** de ben gömam dedim. (Öztürk, 2019, s. 368)
- 21 allaha şükür **şindik** de oturuyok (Gül, 2016, s. 330)
- 95 **şindik** gibi ayahhabı da yok yanı ellili yıllāda. (Yıldız, 2021, s. 316)
- 74 ekerdi tarlaları ama **şinciK** ĩbi şēciK yoK. (Tezcan, 2019, s. 217)
- 112 bulguru gaynadırdıK, gartlarınız **şimdiK** de devām ediyōz. (Tezcan, 2019, s. 300)
- 5 gelin ğızı oşarlādı, çalgıya döndü **şincik**. (Gülbahar, 2010, s. 192)
- 79 **Şindig** ben heç oynien çocug görmüüm (Kılıç, 2001, s. 71)
- 61 satlıĝ yapılmassa **şindik** satlıĝ yapılı, çoĝ yēllerde. (Kirik, 2011, s. 145)
- 34 ğıza danışıyōleĝ işde **şindik**. (Kirik, 2011, s. 149)
- 34 amma **şindik** dabi er şey fenlenni. (Ordu, 2019, s. 198)
- 97 diyolar kı **şindik** āşıK olduĝ mu diyolar. (Gök, 2022, s. 216)
- 55 **şindik** ĩmi biyāz yōk. (Gök, 2022, s. 247)
- şindik** ĩmi: Şimdiki gibi. (Gök, 2022, s. 644)
- 75 **şindig** mesele küpecig dērdig biS (Yavuz, 2013, s. 391)
- 14 vaļlah bu **şindig** aĝlımda ĝalmayıĝkın oļum benim. (Yavuz, 2013, s. 580)
- 4 **şindik** her şey deyişdi. (Kocakerim, 2014, s. 113)
- 1 **şindik** tokturumuz eveli niziPtı. (Soyyiĝit, 2012, s. 115)
- 17 **Şindik** işler hem gölaylaştı. (Gül, 2012, s. 18)
- 127 Adam orda ĝalıyo **şindik** köylüler gidiyo ya... (Gül, 2012, s. 51)

- 22 **şimdik** iki òlan benim var beş altı yaşlarında, aralarında az var. (Doğan, 2012, s. 325)
- 12 **şinik** (Akca, 2012, s. 161)
- 5 **şimdik** ben on_iki on_üç yaşındaydım (Akca, 2012, s. 177)
- Şindig** iňsannar bozulmuş. (Demir, 2013, s. 138)
- 24 **şindik** duramiyon òlum. (Aydoğdu, 2011, s. 449)
- 25 **şimdik** hepsi vā mutluluk yok. (Doğru, 2015, s. 958)
- 7 e **hincik** görün. (Doğru, 2015, s. 907)
- 16 hē hamma **şindik** söz geçimi seniynen gidiyom bazarımı şērimi yapıyon. (Doğru, 2015, s. 393)
- 60 **şincik** asiri her yē. (Doğru, 2015, s. 340)
- 518 **Şindi** yüzmez, **şincik** göl oldu. (İleri, 2008, s. 301)
- 17 şindi ümünü sıkır **şimdik**. (Uysal, 2009, s. 532)
- 9 **şincik** mi haber virilir? (Bayraktar, 2000, s. 145)
- 89 **şimdik** çalgı çıhdı (Dağcı, 2021, s. 190)
- 66 **şindig** bi teg bu ğaldı kele bēş deneydi. (Haşimi, 2016, s. 234)
- 225 **şindig** olaydı, şindiginiñ çocu, aha gidiöm nörürseñ ğór dērdi mesela. (Haşimi, 2016, s. 308)
- 7 **şindig** biz irātig yāni. (Haşimi, 2016, s. 405)
- 19 bu şekil geldikten sona bōlece **şincik** vāsita, moturlu vāsita (Günşen, 2019, s. 197)
- 1 **şindik** gonusalım eski vaĝĝayı (Günşen, 2019, s. 253)
- 385 **şindik** inciki aklım olsa burak sıĝarayı dumanını deĝil tarlasından bile geşmem. (Ekizoĝlu, 2018, s. 206)
- 6 eh işde süründük, **şincik** de iyiyiz şükür. (Polat, 2019, s. 120)
- 67 hinci o nisannarı ö:ğrenme uçun yanı **şincik** hotamış şa:banlı mērkēz orda yaşlı adamtarda var yanı. (Çıracı, 2019, s. 479)
- 36 **şinci** k_āl şikāyetimiz ney_olacaĝ! (Korkmaz, 1994a, s. 138)
- 21 **şindig** āşam_olur yimek bişirecēk (Korkmaz, 1994a, s. 148)
- 17 biz yapmıyruĝ **şimdik** (Demir, 2006c, s. 277)

15 burası **şimdi** seksen hane. (Demir, 2006c, s. 281)

31 yani ben gafadan atamam ben **şindik**. (Demir, 2006c, s. 299)

1 **şindig** herkeş geliyor (Kılıçer, 1998, s. 98)

48 **şincig** seyirci mısdafa pēlivan da çoğ ğurnazmış (Kılıçer, 1998, s. 202)

4 babam **şimcig** evleneceg (Kılıçer, 1998, s. 219)

17 eylece **şindik** gelincik gayası diyler (Gülseren, 2000, s. 250)

24 **şindik** beyle oluyâ. (Gülseren, 2000, s. 262)

c) İlgeç

30 hemen **usūlune uyduracağ ğadağ** başıñı. (Şahin vd, 2019, s. 472)

67 hamır mayalāndı sabaña **ğadağ**. (Boz, 2002, s. 198)

29 bu **ğadax** oluyō becerili, bu **ğadax** beceriļiyō. (Yılmaz, 2006, s. 182)

48 yani sabā **ğadağ** birbirine gelir giderler (Solmaz, 2007, s. 147)

298 kovalamışlâ nere **ğadak** kovaladılar-ısa. (Kayılan, 2018, s. 109)

46 güvëy_ōlañ gāliniñ_ōğünü **ğadağ** gālidin. (Yapıcı, 2022, s. 593)

160 ālām sabā **ğadağ** ēkin beklēri donuz ğalcek donuz yīcek dēyi. (Yapıcı, 2022, s. 727)

1216 o **ğadağ** alış veriş_ētdime göre para az geliyo. (Kayılan, 2018, s. 138)

258 verince **ğadak** ben-ile düşman_ōldu (Kayılan, 2018, s. 228)

3 gelin çıkāsiya **ğadağ** oynālādı. (Tayşi, 2007, s. 166)

59 her şeye ne **ğadağ** hastalığ bulūlarsa (İlker, 2017, s. 850)

65 bazartesi ğün ōleye **ğadak** dört beş hayvan kese (Gülsevin, 2002, s. 203)

3 ne **ğadak** yer vāsa ēksin (Gülsevin, 2002, s. 210)

58 sabā **ğadak** gız evine varılı. (Gülsevin, 2002, s. 232)

88 şindi her zaman, benim orda ēlli dönüm **ğadağ** talła var, başında dükken mükken var, güyēye vērdim. (Görgeç, 2020, s. 309)

125 tā o tepeniñ dibine **ğadağ**, ormanıñ kör tiken ormanıñ içinden bi patike yol varıdı (Görgeç, 2020, s. 373)

72 bu baracı başladık, bitesiyē **ğadağ** ne çekdik. (Görgeç, 2020, s. 381)

- 32 hem eKmek yapāla akşama **ğadağ**. (Yıldız, 2021, s. 213)
- 45 bugün **ādak** geldik. (Erol, 2019, s. 226)
- 162 böylä dokumaydı bizim hallā bu **ğadah** var **ıdı** halılar. (Şakirova, 2019, s. 165)
- 27 alcek **ğadeK** pareñiz yok. (Şavklı, 2015, s. 283)
- 33 burdan gonye e **gadaK** otobüsle geTdiK de ordan öte e sivasa gadaK tirenle geTdiK, ondan **ötesi** gene tirenle geTdiK (Tezcan, 2019, s. 338)
- 38 işde gene eliñden geldik **ğadağ** çalışañ. (Öztürk, 2001, s. 220)
- 79 düşgün **olur** ne **ğadağ** olsa. (Öztürk, 2001, s. 224)
- 7 temusa **ğadağ** gar olur. (Öztürk, 2001, s. 274)
- 13 e **ondan** sōna şu **ğadeg** **oldum**. (Yavuz, 2013, s. 411)
- 39 ondan sōna elimden geldik **ğaddağ** gedip şoralarda go yaPmam (Akca, 2012, s. 296)
- 54 oyun oynallardı, zabā **ğadarak** türkü çarılırdı. (Aydoğdu, 2011, s. 393)
- 39 dā_ı nereye gittiler, 'isdanbula **ğadağ** giden va. (Sert, 2020, s. 242)
- 98 seksen dört yaşıma **ğadağ** sopa yimedim ben. (Sert, 2020, s. 436)
- 100 topaşlammaz, **ğadaK**, göyulu, ne bileyin (Koraş, 1992, s. 267)
- 78 ayşama **ğadaK**, ayşam namazına **ğadaK** bi oraK daa sallañ. (Koraş, 1992, s. 271)
- 103 allah başa **ğadağ** sūdüsün. (Ekizoğlu, 2018, s. 127)
- 92 okul açılıncā **ğadağ** öğretmen ya enişTeñ gēdē gelī (Ekizoğlu, 2018, s. 137)
- 116 **ğadah** bōle bi işler oldu yapıdı. (Erdoğan, 2012, s. 375)
- 14 ben şu **gaddek** masraf etmişim. (Gülseren, 2000, s. 351)
- 9 o zamana **kadanaK** bunu beklemişler (Gül, 2016, s. 280)
- 51 arwad ne **kádek** varsa öldirecahsın. (Özer, 2020, s. 243)
- 18 on beş yirmí yaşına gelene **kádek** bını söledi. (Özer, 2020, s. 245)
- 30 Kırh güne **kádek** bení ikna etdiz etdiz (Özer, 2020, s. 261)
- Bu **kēdek**, bu **kādek**: Bu kadar. Bu **kedek** söz henek edecek bir iş yapmadı ki? (Elhan, 2012, s. 133)
- 30 nası böyle ciletin **gibiK**. (Yıldırım, 2006, s. 187)

90 ondan **keyrik** (gayrı) gelüle, numarayı dııdula. (Acar, 2012, s. 463)

55 ondan **keriK** bura gögmüşlê, yeniköy gömuşlâ. (Tezcan, 2019, s. 339)

d) Bağlaç

5 babış **bilek** gömezdik. (Yapıcı, 2022, s. 675)

110 yirmi gişiniñ ğarallide zētinneri **bilek** va yāni. (Pehlivan, 2019, s. 652)

50 **meseleg** nêrde bir adam varısa, varıdı sēniñ bēnim halledemeyen işi onnar hallederdi (Öztürk, 2001, s. 351)

14 onların babaları şey amtuşa hala **yāniK**. (Gül, 2016, s. 288)

e) Ünlem

9 deñize **bārik** gidel deyi gitdük beş (Acar, 2012, s. 742)

17 ğızım yāmur dövāsını **işdeg** şu hōcalarımızıS ohuyá ohuyá ohuyá burdan ēbdes aııyelār (Silahşör, 2011, s. 358)

6 **iştik** äv sāhibi yapar ona. (Yapıcı, 2022, s. 532)

4 yok cālıS, bizi okuducādı bubamız da **işdek** Ķaribennik, faķırĭ biliñ mi sen. (Görgeç, 2020, s. 466)

112 da hinci **işTek** ne biliyin nē āpcaz artık bşlmiyom. (Ekizoğlu, 2018, s. 107)

4.1.3.2.4 Kelime Tabanı +I Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *ad* ve *ilgeç* türünden *kelime tabanlarına +l* ögesinin eklenmesiyle pekiştirme yapılmaktadır. Bu yapılar; Afyon, Maraş, Mersin, Kayseri, Ordu ve Osmaniye yörelerinde görülmektedir.

a) Ad

114 şindi **hüsüsül** tokdur gēliir. (Kirik, 2011, s. 186)

41 giresun hapishānelerini bu yönān hārbi başlayıncā, āskişehirī filān yönān **istiāl** etmiş. (Yılmaz, 2006, s. 204)

43 bizim **sul** birez kısa. Ta baraştan su su gelir. (Öztürk, 2001, s. 243)

748 **şehriyēl** öyl' olur (Gök, 2022, s. 420)

b) İlgeç

7 demiş ocaklık daşı **gibil** dondursun demiş. meclisinen barabar urda u daş ölecük donmuş. daşı (Demir, 2001, s. 263)

23 o da bizim **gibil** can daşıyor. (Bayraktar, 2000, s. 142)

4.1.3.2.5 Kelime Tabanı +m Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *kelime tabanı +m* yapısı; Adana, Adıyaman, Aksaray, Antalya, Ankara, Amasya, Afyon, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bolu, Birecik, Burdur, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kastamonu, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sinop, Sakarya, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak yörelerinde tespit edilmiştir.

Kelime tabanlarının +m ögeli genişlemeleri *ad, ön ad, adil, belirteç, ilgeç, bağlaç, ünlem* türünden kelimelerde tespit edilmiştir. *Adlardan* konu komşu ikilemesindeki *konu; belirteçlerden belki, epey, gari, gene; ilgeçlerden -den geri, -den sonra; bağlaçlardan bile, halbuki, meğerse, yoksa; ünlemlerden illa ve keşke* kelimeleri +m birimiyle en çok genişletilen unsurlardır. *Ön ad* ve *adılların* nadiren de olsa genişletildiği tespit edilmiştir.

a) Ad

19 su getir gızım bi **damlam**. (Kaanaç, 2010, s. 32)

167 baña da didim bi **damlam** vermediler didim. (Erdoğan, 2012, s. 377)

286 güçsu işcek bi **dımlam** su yōdu. (Eryiğit, 2014, s. 386)

36 bi **denem** çiftit sürülēdin (Akyol, 2006, s. 327)

195 diyolā **gonum** goşu o..... orayı ocak dirlē. (Akyol, 2006, s. 327)

39 Öküzlēlen sürüyoduk tarlē sürdükten sōna toplanıyoduk **gonum** gomşu topluyoduk. (Akyol, 2006, s. 277)

233 Kestikten sona ondan sona onun başından iplē galiyo ya **gonum** gomşu böle olur başımız ağarmasın derlē. (Akyol, 2006, s. 301)

141 Cenaze evin gelenlē mehellesi **gonum** gomşusu cenazesine yimek getirilē... (Akyol, 2006, s. 320)

125 hani sözüm **gonumda** gonşuda hunlarda baKsañ ben donsuzlar çıKdı_ında
“kapatıñ enñireyi” dèrin bunlara ben. (Eryiğit, 2014, s. 242)

18 kuru **fasülem** yapıyorlar_ işte önce sovan kesiyorlar_. (Hünerli, 2006, s. 186)

13 bi **kerem** kavğa itmezle_. (EİA 35/13 s. 224)

10 hā o zaman vardım, bi **kerem**. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 531)

5 bi **kerem** irahmatlıhbabam size ömür (Gülseren, 2000, s. 295)

Bir kerem: Bir defa, bir kere. (Elhan, 2011, s. 126)

57 bāzi **kèrem** bā yolúyór_ işde gadasını aldım né gelirse. (Kirik, 2011, s. 290)

16 çok **tatlım** oluy. (Hünerli, 2006, s. 229)

b) Ön Ad

17 **aynım** gönderdiğimiz şekilde hediye verirler. (Gülseren, 2000, s. 312)

c) Adıl

17 oñdan sonra **burásım** tohãtdan gèlmè, işde burası_ evelden gelmiş, sekiz_on hane
(Özgül, 2020, s. 158)

82 açsalar_ ki **hepsim** elim gözüm. (Dağcı, 2012, s. 160)

24 ben zāten kendim ufağın emmè işdè bi yoldaş gönderiyö **oryām**. (Eryiğit, 2014, s. 275)

122 om_milyon **nīrem** ne para vermiş (Eryiğit, 2014, s. 234)

73 böyle bi kúçúğ oda var getirmişler **şurdam** şu yānde bi kóy vardı (Özgül, 2020, s. 284)

d) Belirteç

42 efendim böyle **belKim** yárim metire fazlaydı burda gezen, geÇen adamlarıñ_ içinde,
öle yeñi (Özgül, 2020, s. 249)

19 duzlu ayran işdim zaba_ olalu bi de sarımsao yedim **bèkim** gòdar āzımda. (Acar,
2012, s. 928)

belkim: zf. Olabilir ki, muhtemel olarak. şindi çok rāttayız ama belkim bizden yani geçti.
(BA 193/56) (Özkaya, 2013, s. 76)

56 ama şindi çok rāttayız ama **belkim** bizden yani geçti. (Hünerli, 2006, s. 193)

8 ārķamda durulsadın **bèkim** pi şèle yapādım babam yúk (Ölçücü, 2020, s. 653)

67 bunnādan **belkim** bi şey cıgar bi oyun vādı (Çelik, 2018, s. 576)

- 3 vādırın **belkim**. (Yapıcı, 2022, s. 620)
- 117 cunġu **belkim** siziñ gibi gençlĕ bugünü kötġ görĕsiñiz. (Bekar, 2011, s. 202)
- 122 **belikim** (belki) biliyodur, ù biliyodur. (Dinçay, 2009, s. 148)
- 39 **belkim** görÿoñuz mu? (İlker, 2017, s. 922)
- 1 yāni ben aTmış beş sene evel, dedem bōle, **belkim** yetmiş.. (İlker, 2017, s. 818)
- 405 undan gāri **belkim** bi seni sōna hastanidi gōdüm. (Akar, 2013, s. 365)
- 4 bundan ‘dōrT yüz sene eveli **belkim** (Atmaca, 2005, s. 240)
- 31 ondan sorna dēdım bi istanbula gidiyim, **belkim** yine berberlig_ēderis. (Altunbıçak, 2011, s. 195)
- Belkim**: Belki. Olabilirlik. (Elhan, 2011, s. 118)
- 80 bilmiyim, deden biliyodur **belkim**. (Yorulmaz, 2011, s. 410)
- 64 **belkim** de vardır. (Haşimi, 2016, s. 541)
- 38 **belkim** cāfer bilir bunnarı. (Haşimi, 2016, s. 217)
- 21 nīdede kaldıķ **belkim** bir_ay misāfirhānede koca bi cāmī var (Erdoğan, 2012, s. 474)
- 5 isimlerini vuramıyoruh yanı **bekim** ki sen de bi köylü aylesiñ. bekim eşitmişsin. (Gülseren, 2000, s. 255)
- 5 diyōğ biz būa bunuñ **bēlem** meleminni_ēdiyōğ. (Şilahşör, 2011, s. 81)
- 87 şundan padiřaķ olur_mu dīlar. uçurılár, uçurılár. **besbellim** nasīb bu dīlar, (Demir, 2006b, s. 350)
- 14 **bülem** taşlan dolaşıvarım, geziverim yok. (Kalay, 1998, s. 204)
- 316 Allah için bi köz var **bölem** benim diz kapāmı çıkā öle yığılıp kalıyo. (Akyol, 2006, s. 303)
- 6 **böylem** kuvvetli möhebetten bağlanır. (Gülseren, 2000, s. 303)
- 158 işde diyōm yá bubam seferbelliē **daham** (Özgül, 2020, s. 508)
- 79 **ēpeyim**_olmuş. bābamgil şey dēdemgil anatiğlarıdı anamgil. bāban ó (Karasu, 2017, s. 149)
- 154 **epeyim** olmuş. (Acar, 2008, s. 354)
- 50 **ēpeyim** varımışdı yāřımız gine. (Şilahşör, 2011, s. 306)

- 51 bu sene işde bu sene **ipiyim** ūraşdı bēnnen (Şilahşör, 2011, s. 94)
- 53 araP ğarısı “**evelim** sītımda undā sōra öteke”. (Akar, 2013, s. 259)
- 91 yā dedi, yetē dedi, **ġarım** oynadın dedi, eve gel dedi, bana ğocam. (Doğar, 2015, s. 308)
- 55 bobamda bi bitginliK bi yorġunluK **ġālim**. (Gülensoy, 1988, s. 161)
- 51 aha düzen **ġārim** (Demir, 2012, s. 428)
- 91 **ġayrım**, ölelik sıra everivērdik onu (Görgeç, 2020, s. 320)
- 11 belli olū **ġārim**. (Yalkın, 2013, s. 255)
- 25 ğotay ğotay bilen yoġudu, so:na so:na otdu **ġayrım**. (Çıracı, 2019, s. 340)
- 19 Şey **genem** yuġa yaparız undan yarı yumurta, yarı sūt onnarı yūruz (Şanlı, 1990, s. 82)
- 34 kepçiyne vurūÇāk_unnarı ōndan sūna bi ġún de **genem** dimiş kin ğoņşu gelmiş (Ölçücü, 2020, s. 604)
- 52 ğozel **genem** düür çorbasının suyu, pitdik çorbasının suyu. (Demir, 2006c, s. 385)
- 29 öteki bēyle çürüksü **ġinem** oluyū. (Demir, 2006c, s. 277)
- hemenem**: Çabucak, hemen, derhal. (Elhan, 2011, s. 299)
- 96 eskidēn bölē işte_bi geliyādi **hemenem** olmuyodu. (Öçalan, 2004, s. 64)
- 18 şindi malcılıġ_ışı hemen **hemenim** az ġaldı. (Öztürk, 2001, s. 346)
- 122 **öleliklēm** ġelindi ġeçildi. (Bölük, 2011, s. 327)
- 139 şindi Touyū şeerde bēz var otuz kādā yirmi millóna getiriñ, **öylem** bi kērē (Yavuz, 2013, s. 374)
- 43 **sonam** bulundu u altınnar bü küP_altın (Çelik, 2018, s. 570)
- 65 **sōnam** salatasından, yoġurdundan, ne vāsa hepsinden yapılyo. (Akyol, 2006, s. 315)
- 18 benim **hindim** gelinlīmi kimse bēnmēyo. (Uysal, 2009, s. 475)
- 153 t̄san yoġ garib **hincim**, hinc_t̄san yoġ. (Sert, 2020, s. 225)
- 3 bēn ēsgi diúunnerden **şindim** diúúnümüze başlaruġ (Şilahşör, 2011, s. 380)
- 23 **şindim** bişiri öñce Sētiyaında bişiridik. (Yalkın, 2013, s. 278)
- 7 evelde çocūkā bayramlarda **şimdikim** şeker filan yōdu. (Uysal, 2009, s. 374)

e) İlgeç

21 ē sen çalışıyō sabāh **berim** (Kaya, 2020, s. 396)

60 ūnmek **gibim** olmāyīm yūs seksen ğoyunum varıdı, ğeçe ğoyun (Karasu, 2017, s. 166)

54 ben bi ğómúş **gibīm** dedim (Şilahşör, 2011, s. 205)

1 ondan **gērim**, köyde, haĝĝi aydemir, ondan sōra dōven sürerdik (Uysal, 2009, s. 522)

5 birini ondan **girim** bir kī şu cemil aba varıdı (Uysal, 2009, s. 430)

29 ondan **kirim** orda onu da:ĝ idıttardı. (Çıracı, 2019, s. 404)

6 ondan **kerim**, düyüne gedēkene mesele eskiden böyle hindiki gibi araba, müntübüs yoĝudu (Örnekkol, 2006, s. 250)

107 hī ondan **kērim**. (Taş, 2019, s. 200)

83 ondan **kērim** içik yōĝort ezersinĝ, dōkersinĝ (Durmaz, 2018, s. 556)

174 furunumuz yok, **ondan kēyrim** dolabımız yok. (Görgeç, 2020, s. 395)

39 undan **kērim** etile sovanı ğavırıs. (Eryiĝit, 2014, s. 344)

161 **ondañ kerim** çocuk da öliyo. (Yıldız, 2021, s. 332)

105 bañ **ondan kerim** çu'klarıma yardım ettiler. (Gök, 2022, s. 167)

sankim: sanki. (Elhan, 2011, s. 517)

16 dedim ki daşı alam dēken ğapı yıkılacak **sankim** de ğurılacak (Özden, 2016, s. 601)

189 **sankim** ben kimin dēm anamnan benimĝaynana bizi yerēlēdi (Ölçücü, 2020, s. 665)

20 ğıymatlı bi çocuk olusa gider Uältin daĝallār, ondan **sōnam** (Uysal, 2007, s. 472)

23 undan **sōnam** yıykaruĝ, yıykaruĝ, yıykaruĝ ğüzelce yıykaruĝ. ğoyaruĝ ataşa. ğarannu ğazannarınan. (Demir, 2001, s. 285)

4 dērsiniS, dōlmamızı sararuĝ bī ün ēvel ğoñşularımızı oĝuruĝ ondan **sōnam** yemek verürüĝ (Şilahşör, 2011, s. 380)

6 Ordan **sōram** suyunu şēderiz. (Öztürk, 2019, s. 235)

42 kendim ektim ondan **soram** biberini domatısı epsini yaptım (Galip, 2018, s. 147)

30 ondan **sōram**, yatarız. (Gülensoy, 1988, 160)

49 ondan **sōram** satiyin. (Kaya, 2020, s. 385)

65 ondan **sōnam** salatasından, yoğurdundan, ne vāsa hepsinden yapılyo. (Akyol, 2006, s. 315)

27 ondun **sōnam** ğadınlarımız êvde bi kişi ğalır ya iki kişi ğalır 'yaşlılarıñ 'yanda. (Demir, 2012, s. 650)

48 ondan **sōnam** maķarası oļu āşdan yapar (Görgeç, 2020, s. 313)

25 ondan **soñram**, gezdik dolaşdıñ hacımızi yaPdık (Özden, 2014, s. 127)

64 ondan **sonam** gurudūduk (Yalkın, 2013, s. 284)

3 ondan **sōnam** işde cumartesi ğūñ varılırdı. (Doğan, 2012, s. 524)

15 onu ondan **sōnam** bi ğūñ etlice yapallar_o mantıyı. (Akca, 2012, s. 213)

26 onnan **sonam** cumārtesi ğūñ de eñer pazar ğūñ dūñ_ise cumārtesi ğūñ de ðlan_evi gelür (Akca, 2012, s. 268)

7 ondan_**sōram** bi ğızım oldu, ondan_sōra iki yaş_sonna. (Aydoğdu, 2011, s. 452)

6 ben dün kendi arabamızınan ğeldim, ondān **sōnom** ānne yaPma dedi (Doğru, 2015, s. 941)

f) Bağlaç

101 onnū hałam hatıllıy o toļmamāı **bilem** (Özgül, 2020, s. 227)

32 baķ nusğa **bilem** yazdudum ğoynumda. (Acar, 2012, s. 610)

bilām (bile): bağ. Da, de, dahi. Neb lem annende de **bilām** vādı töblllá to bu kadā tobu kadā da ğenişl . (KDS) (Özkaya, 2013, s. 80)

239 peripacaları **bilem** vā geziye gittiñ mi (Ölçücü, 2020, s. 419)

51 mari avul dibine **bilem** çıķmadılā. (Kalay, 1998, s. 205)

46 bubannem söylerdi **bilem**. (Tosun, 2003, s. 250)

19 bi avuç saman yoK bi şē yoK evde sıçannā **bilem**_aç kaldı (Çelik, 2018, s. 391)

154 kēşgeK_aşürü yapsılā **bilem** dā işlēde aşürü_aylāndı bāzi_īsan bişiriıyoru. (Yapıcı, 2022, s. 453)

148 Kızım az **bilem** beş altı kişi filen hemen toplantıolar (Akyol, 2006, s. 271)

8 Hani yaşıma ğelmēdim **bilem** zor biliyom (Akyol, 2006, s. 339)

14 on yedi mi, youdu **bilem**. (Gülsevin, 2002, s. 236)

85 türkán şorayı **bilem** buraya gönderdi. (Yıldırım, 2006, s. 406)

3 tuz **bilem** bulamamışlā da denizden su getirilēmiş (İlaslan, 2015, s. 113)

19 ney_ idi gāri işde hiç az **bilem** bilmēyoduğ (Erbay, 2018, s. 105)

167 bayā ik_ üç haFTa **bilem** bēklèr. (Gök, 2022, s. 525)

Bilem: Bile. (Elhan, 2011, s. 124)

187 **Bidem** talladan kelōlan gōnderdi gitdūğ (Eren, 1997, s. 123)

333 başka **cünküm** tasamız yuk_ ünna vā ğuzularımız da gine yavuz_ olurdu bizim eveli (Ölçücü, 2020, s. 753)

23 ha **cünKüm** şēyden kürtlēden geliyor şēy, yolmacı (Doğru, 2015, s. 758)

Çünküm: Çünkü. (Elhan, 2011, s. 176)

2 ğardaş. şindi beş ğardaşñ dört denesi öte dünyāda ğaldım. **şünküm** yoksuzluğ varıdı bizim (Kemik, 2019, s. 122)

152 herkez bōle bi düün oldu mu **erem** dovulcu durmasın, milleT durmucak (Pehlivan, 2019, s. 542)

374 **eğerem** kaldırī da kafaña bu otureye bakāsañ, beliñ ğırārım seniñ! dedi (Pehlivan, 2019, s. 465)

158 **halbuKsam** burda idāra oluP, fazla bile geleceg (Mutlu, 2022, s. 416)

50 **Halpiysam** almışdan vèrgi mükellefiyiz. (Öztürk, 2019, s. 127)

143 **halbusam** yūseKdedi ötededi ğāve emme hinci yoluñ_ üstünde (Ölçücü, 2020, s. 371)

203 **halbukisem** eliñile deş. (Şenyiğit, 2006, s. 242)

111 **halbisüm** biz āfāndi olduK ğāri hindi, döğmä zamānımız ğāşdi. (Manav, 2006, s. 317)

309 **halbukäm** bāndā bi tansiyon da yoK. (Manav, 2006, s. 455)

457 onuñ başı sērek **halbuksam**. (Pehlivan, 2019, s. 621)

106 göz görē, **halbüsem** onnā tarihī bi şeyidi köv şeyine. (Dinçay, 2009, s. 236)

36 beş katlı **halbüsám** dē aTmişlād à falan gitmiş. (Kaya, 2020, s. 395)

94 Biz **halbukam** ordan döktülē gittilē bi odaya, baraka bi şeye. (Akyol, 2006, s. 395)

- 42 **halbukisem** çocuk içimde ğupğuruca hu ğadarcık bi şey ğalmış. (Akar, 2013, s. 208)
- 70 onuğ **halbukisem** üçde birini ğötürmeyecēsın. (Akar, 2013, s. 404)
- 195 darı **hındiysem** hotaza vēriyoruğ ğoğşu bile isdemeyoğ (Akar, 2013, s. 389)
- 65 **ĥalbisem** bubam ĩrametlik yunannı bi adam bulcek (Çoban, 2012, s. 102)
- 36 **halbisem** üç dörd dene eve bağdım (Çoban, 2012, s. 239)
- 10 abō kesinliKle dēyir ĩalbūsem başım ĩaçıK da deyil ğöt ĩaçıK bař ĩaçıK dēyoru bu ğocā ĩarı rāmaTlıcām (Güzel, 2019, s. 140)
- 32 onuğ **ĥalbūsem** hem mūtar hem köyüğ mūtarı hem eviğde bi ğızı bi ölu var. (Eryiğit, 2014, s. 232)
- 332 ävvelĳ **ĥalbūsem** zararlıymıř. (Tezcan, 2019, s. 229)
- ĥ'albusakim, ĥ'albikim:** Halbuki. (Elhan, 2011, s. 284)
- Ĥalbūysem** ö:le işde. (Demir, 2013, s. 132)
- 29 çıkmıř oluyom yāni onun üçü **ĥalbūysem** o çıkarttı (Yorulmaz, 2011, s. 393)
- 76 **ĥalbuysam** ğovmīcādı dēmi? (İleri, 2008, s. 363)
- 389 **herbuğisem** ĩçiyosañ zıkkımı bul da gel. (Ekizoğlu, 2018, s. 206)
- 31 **ĥalbusam** gelirimış amma bilgisizlik varıdı. (Çıracı, 2019, s. 400)
- 13 **baĥalem** bu melmekette temus, austos heş kimse şey etmiyor. (Özden, 2014, s. 168)
- 24 siz borda duru-batışığız **helem** dēmiř. (Akar, 2013, s. 191)
- 70 yāni **ğoyaysam**, keşke gelmeseydim (Mutlu, 2022, s. 431)
- 87 e valla bilmem ğızım, ben bilmem **kim**. (Doğar, 2015, s. 284)
- 92 arabada ğörmüyum **ķum** ben. (Mutlu, 2022, s. 365)
- 12 bi aynayā baĥdum **ķum** (ki) ben dēdim gitmen dēdim. (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 859)
- 95 sabālēn **ēğelinkim** bi ğöyneğ verişen, bez ğöyneği dovūlcıya, yarın sabālēn damādı oynadır. (Öçalan, 2004, s. 90)
- 3 getire Ķodulā ğütdik **meyerķim** çadırlā ğevurlān çadırıymış bizim çadır sanmış (Şahin vd, 2019, s. 302)
- 182 Ölü biz hiç bilmemez **ķim** hiç bilmez (Akyol, 2006, s. 300)

- 200 **olamankım** senin garşında sen öğretmensin ben bilmem. (Akyol, 2006, s. 333)
- 32 Ğúúş etdi bi yo, toúhlar tamda ğıdıhlamıya başladı **meersem** afuruñ üst yannı ğóçmüř. (Aydın, 2002, s. 93)
- 170 **mēr_ısem** gece imiş, ay ış. (Koca, 2015, s. 162)
- 256 ben dedim heralde iyı yere vercegler bu ohuryazar_oşanları. **meersem** ğarma (Özgöl, 2020, s. 459)
- 137 **mērim** sas şalan da ğocasıymış. (Mutlu, 2022, s. 378)
- 13 **meyēsem** keçi ğızı tısımınmış. (Özden, 2016, s. 397)
- 26 **mērisem** ğarınıñ ğölüne yapışmış şindi bu assubay. (Küçükballı, 2013, s. 340)
- 4 **meğersem** o yořarlādan evleri ğöçürüyomuş. (şavklı, 2015, s. 286)
- 36 **mērisem** adam hebisini satmış (Öztürk, 2001, s. 296)
- 52 **Mērsem** bu olan uyuz uyhusuna yatmış. (Aksoy, 1945, s. 348)
- 7 **Mērsem** s'aşonun cebinde galmış. (Aksoy, 1945, s. 368)
- Mejersem** tereteye çıkmayalım (Demir, 2013, s. 120)
- 77 **meersem** yāni orası demograt partiymış, izmirde yörüüyüş olursa yoşardan takviye olacaķmıř. (Aydoğdu, 2011, s. 351)
- 50 nere gidiyon sen vurulacan. **meğersem** (Keleş, 1986, s. 148)
- 195 **Meersem** vuran oymuştu. (İleri, 2008, s. 292)
- 25 **menēsem** istedi bi kız varmış (Ekizoğlu, 2018, s. 105)
- 341 **meğerem** onnar bilivirmış (Ekizoğlu, 2018, s. 219)
- 59 foturāfi yokmu dedi **meger_ısem** ğameraya alırmış beni. (Kocamaz, 2013, s. 135)
- 12 **máársem** daşlar hep deliyormuş (Güven, 2014, s. 141)
- 38 nerē ciziyolā **meyērsem** onun süd işē āfyonu çıkıyōmuř (şahin vd, 2019, s. 259)
- 36 bi bizim küyüñ_öldü yer bi de ayrıyğ ttan bi yer vā ayrıyğ ttan bi yer **dām** (daha) vā (Ölçücü, 2020, s. 798)
- 51 bilmem köyüm neyi bilmem **meğersem** meşrutiyet ilan edilmişTe (Öçalan, 2004, s. 2)
- 128 ūrda da ben varıKan doñuz ğayneřdi. **meyēsem** (Tayři, 2007, s. 155)
- 146 **meerem** kumpir. (İlker, 2017, s. 1172)

- 30 **meselâkim**, aKrabaları toPlaşıllar (Koraş, 1992, s. 196)
- 11 vakidiñ ne öldünü bilmön sāt yōK yanımızda **nēsem** (Şahin vd, 2019, s. 479)
- 23 **neysem** durādıg çoğ durādıK. (Akar, 2013, s. 273)
- 96 bi de **neysem** tam yaklaşdım. (Doğan, 2012, s. 407)
- 14 bu sefer sıra geliyi oğlanın sünnetine **neysem** doğan çocuk eğer erkekse. (Gülseren, 2000, s. 259)
- 15 diyá, erúK diyo. **oysam** çördük. sabah oluyō, bī de anam giriyō içeriye. (Demir, 2006b, s. 249)
- 3 O ğarı ermişmiş **oysam**. (Bilyaz, 2019, s. 112)
- 111 **oyuşam** ismeT inönüynen atatürkümüş. (Demir, 2012, s. 403)
- 153 **oysam** baña, îde dalı çarpdı dediler der. (Gülsevin, 2002, s. 235)
- 76 yā **öysam** ğend āldı. (Küçükballı, 2013, s. 292)
- 70 **oysam** on dene davarı varımış. (Durmaz, 2018, s. 606)
- 17 **oysam** nöbette oturmak var mī? (Uysal, 2009, s. 512)
- oysam**: Halbuki. (Elhan, 2011, s. 477)
- 308 **össem** bu süreyecek, dedim. (İleri, 2008, s. 295)
- 89 **öleşem** iki çuval geT, biz görem kömürü dedilē. (Özden, 2016, s. 538)
- 23 okutma niyedimiz de olsa durumuz da dā musayit dildi **yanim** (Şanlı, 1990, s. 84)
- yöğsam**: Yoksa. (Elhan, 2011, s. 627)
- 15 **yóhsām** çóh eyilerdi. (Yavuz, 2013, s. 627)
- 144 sen de benile ğırğır mı geçiyön **yōsam**? (Eryiğit, 2014, s. 242)
- 479 **yōsam** basara basıveriyoru. (Görgeç, 2020, s. 444)
- 230 iki met re mi **yonsam** bi buçuk metre mi boyu oluyoru. (Görgeç, 2020, s. 452)
- 51 **yohsam** sizi öldürecek... (Gülseren, 2000, s. 292)
- 133 mesela başgasının davarı **yōsam** bile iná var (Yılmaz, 2019, s. 98)
- 20 davarıñ sayesinde veriyor devlet paramı **yoksam** valla zor durumdayız. (Demir, 2006c, s. 380)

35 **yōsam** dede görmez onnarı. (Demir, 2006c, s. 401)

58 **yoħsam** sufrası meydanda (Polat, 2019, s. 137)

34 neynen geldin baħ **yoħsam** o vāsayit olmasa gelemezdin. (Soyyığıt, 2012, s. 118)

4 on ocaħ. dedelerimiz dikmiş İdi. findık icād oldu, bu melmekete ne geldi? bī bereket yādi. **yoħsam** ki (Demir, 2001, s. 305)

112 yufġa ekmei on tāne alursañ mı çift geliya, **yoosam** doouz tāne alırsam mı çift geliye ekīm. (Acar, 2012, s. 552)

23 **yōsam** ölülē dēya. (Korkmaz, 1994c, s. 34)

34 o baħımdan **yoġsam** kırġ dōdde buraya endik. (Demirel, 2009, s. 60)

41 bi zaman bi genelevini ya nāptilāsa selbes edivēdilē mi **yōsam** deyişme mi oldu (Ölçücü, 2020, s. 592)

28 findık yaparsam dedim geçinirim **yoħsam** rençPerliġinen burda geçinilmez dedim. (Öçalan, 2004, s. 176)

6 unlar da bi şey bilebiliyi mi bizim gibi **yoħsam** saçma sapan mı konuşuyorlar (Tosun, 2003, s. 277)

224 ābi burda bāliki bi oba mı var İdi, **yoħsam** bir bölük (Manav, 2006, s. 296)

22 **yoksam** iki dakika tā gelmesem benim inek gitmişmiş (Pehlivan, 2019, s. 649)

193 Sōna urdan ne paramı vēcen **yoksam** boynunu çember yimeni mi aşçan. (Akyol, 2006, s. 310)

g) Ünlem

Aham: İşte, orada, hemen şurada, bu. (Tekin, Cantürk, 2018, s. 27)

103 şule bi yeyi yazı yazabileydin **bārim**. (Acar, 2012, s. 869)

30 sökün talalā bārimce, dedi boş durmasın, ekin **bārim** ekeriz. (Doġar, 2015, s. 285)

4 o zamannar **bārim** çıkmamış. (Bölük, 2011, s. 400)

Barim: Bari, keşke, hiç olmazsa, öyle ise. (Elhan, 2011, s. 111)

198 nişosunu geti gel de **illem** seni didile ġāyik emekli ġayıt yapıçāz dēdilē ama ben nişosumu āmadan gitmişimdi u zaman İşte (Ölçücü, 2020, s. 297)

5 **illem** bu kuyūn içini doleşmeyınca gelin olmuyō (Kaya, 2020, s. 408)

- 3 *illém* māşer, dāları aşar. (İlaslan, 2015, s. 106)
- 130 Anam dedi yoñ *illam* kız gidecañ. (Özer, 2020, s. 166)
- 11 11 ben *illam* Fedile'yi 'Abo'ya alacam. (Özer, 2020, s. 237)
- 29 *İllam* diy bir mu'cizeden ikna edecâhsiyiz diy. (Özer, 2020, s. 261)
- 3 *keşgem* oļaydı günümüzde ğuran oļaydı (Yavuz, 2013, s. 392)
- 113 *keşkem* veriyediK diyollar (Gök, 2022, s. 217)
- 7 *keşkem* almasaydı (Keleş, 1986, s. 138)
- 146 ğara ğara yanaça *kêşgem* bu ölse. (Haşimi, 2016, s. 237)
- 1 *keşkem* pâdişân oļu beni alsa, didi. (Günşen, 2019, s. 348)
- 5 *keşkem*: Keşke. (Elhan, 2011, s. 374)
- 4 *keşkem* bi şeyler olsa da çalıssa (Demir, 2006c, s. 508)
- 140 vallâhi *keşkem* bi ğız daha viseñiz. (Akgül, 2019, s. 116)
- 47 başladuñ. *keşkem* de hizmet etmiyeydik avrupaya giderdik, boñ yidik, (Demir, 2006b, s. 396)
- 152 *keşkem* bi gün hâca gitmiyēdim ben dikilide bi sene ğarıK çēĝēdim vallâ (Ölçücü, 2020, s. 768)
- 10 *keşkem* örenydiK ne bilim. (Gül, 2016, s. 327)

4.1.3.2.6 Kelime tabanı + n Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *kelime tabanları* +n unsuru ile genişletilmekte ve bu yapılar Adana, Adıyaman, Afyon, Antalya, Amasya, Aksaray, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bilecik, Bolu, Bursa, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Kilis, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Konya, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sinop, Sivas, Sakarya, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak yörelerinde kullanılmaktadır. Batı Grubu ağızlarında *ad*, *ön ad*, *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türündeki kelime tabanları +n birimiyle genişletilmektedir. +n birimli genişlemeler ad türünde *ikindi*; *belirteç* türünde *belki*, *gayrı*; *ilgeç* türünde *gibi*, *kadar*; *bağlaç* türünde *bile*, *ki*; *ünlem*

türünde *aha* ve *haydi* kelimelerinde sıklıkla görülür. *Ön ad* ve *adıl* türünde ilgili genişleme şekli nadiren ortaya çıkmaktadır.

a) Ad

6 *bazartestin* doğak ondan sōna davılcılā eşşēlen gālır. (Akyol, 2006, s. 282)

çēşint (çēşit): Far. a. Aynı türden olan şeylerin bazı özelliklerle ayrılan öbeklerinden her biri, tür. (KDS) (Özkaya, 2013, s. 99)

11 o yemeklēn her bi pomak'tan **çēşint**. (Kalay, 1998, s. 208)

55 *esgidekin* gibi dōúļ (Özgül, 2020, s. 504)

69 *eskidekin* gibi deil. (Akgül, 2019, s. 227)

40 *ōlenleyin doāsa ikindin*, *āşam da geçecek yasTı da geçecek* (Özden, 2016, s. 475)

200 *ğaynatam da ikindin* namazına durdu *ikindin* namazına durdu (Ölçücü, 2020, s. 684)

85 *İkindiden soā, ikindin* gelin_ālmasına gidiliyor. (Öçalan, 2004, s. 63)

46 *emme ôle vakdi emme ikindin* vakdi. (Dinar, 2006, s. 239)

104 *ikindin* oldū mudu gelinin saçını ayırma diye bī ādet var burda. (Solmaz, 2007, s. 205)

85 *ikindin* de tābi arası uzak ğāri minēyle şētan daşlamaniñ hanı arası uzak dēzem uzak. (Taş, 2019, s. 155)

9 ondan sōna *ilkindin* gelin_almāa gidekene ondan sōna alilā bi dovul zangıdak zungudak getirilē gelilē (Pehlivan, 2019, s. 496)

14 şindi düüne gelyō herif, *ikindin* gelyō, gelini çıkaryō, āşamlen bırakıp gidiyō (TYAİ 12/14 s. 147)

8 bütün köv *ikindin* geldi ğāli (Aydın, 2008, s. 109)

109 *baķāsıñ* namaz vaķdi, *baķāsıñ ikindin* yāmur gelirdi (Bekar, 2011, s. 197)

165 bi di 'ayşamnan *ikindin* bire bire ève çekeriz. (Demir, 2012, s. 436)

34 *ikindine* gadā ben dokuyon. (Gülsevin, 2002, s. 295)

39 gelir işde bu *ikindin* vaķtinden sōra. (Yıldırım, 2006, s. 228)

115 aħşam *ikindin* arası bir haber geldi. (Yıldırım, 2006, s. 324)

9 *ikindini* ğılmameg yoğdur (Çoban, 2012, s. 113)

- 3 orda borda yorulurun, tām sād **ikindiniñ** öñüne ğadar. (Eryiğit, 2014, s. 347)
- 5 **ikindin** zamanı oña da farfar diyólar (Öztürk, 2009, s. 268)
- 3 ğına gecesi **ikindinden** davul gelir (Öztürk, 2009, s. 347)
- 141 **ikindin** geliyoñ mesela oқuldan ha onuñ yerinä ğinä halıya otururduқ. (Şakirova, 2019, s. 164)
- 33 yağar yağmır **ikindine** vardıҚ amma ğar basdı (Erdem, 2014, s. 228)
- 33 **ikindin** o yāmırda yaşTa. (Özden, 2014, s. 92)
- 25 ğētdik ğēldik **ikindiy** oldu. (Gök, 2022, s. 358)
- 4 düñne gediciğ **ikindinden** sōna. (Yavuz, 2013, s. 519)
- 410 āşam éderig **ikindin** öldi. (Yavuz, 2013, s. 639)
- İkindin**: İkindi. (Elhan, 2011, s. 328)
- 155 davarım sāma indi, **ikindinleyin** odladacām. (Doğın, 2012, s. 496)
- 56 **ikindinleyi** geldik barajıñ ğıyına. (Doğın, 2012, s. 722)
- 6 **ikindin** eveli oruya yonan asgelleri geliyor (Akca, 2012, s. 156)
- 57 **ikindinleyin** mevlid oğullar (Akca, 2012, s. 213)
- 10 Bi ğün, **ikindiniyn**, ğün aşarkan üş dene ğāvır geldi. (İleri, 2008, s. 357)
- 115 ordan **ikindin** geliller. (Koraş, 1992, s. 283)
- 51 **ikindin** namazını ğözlüyom. (Dağcı, 2012, s. 119)
- 44 ama ér giderse **ikindin** ezanında diker, debböyu biter yāni. (Haşimi, 2016, s. 566)
- 61 erkekler **ikindin** a:şı şekere ğider (Çıracı, 2019, s. 489)
- 20 **ikindin** soñu nādan o def çalı nır (Korkmaz, 1994a, s. 141)
- 253 şindi ölennin geliller ikindinney **ikindini** giydirir (Erdoğan, 2012, s. 327)
- 32 **ikindin** geşdigden salardığ (Erdoğan, 2012, s. 380)
- 70 **ikindinin** arası hasdalandı (Erdoğan, 2012, s. 416)
- 25 allah soñunu **iyin_etsin**. (Doğru, 2015, s. 567)
- 38 ne yapsın? aliya bī **keren** çubū eline buna bī çubuk atıya ki addām aқıllı bunu döviya. (Demir, 2001, s. 220)

2 evini barķını bıraķ bi **keren** filan yere çerçi gelī. öte (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 316)

148 onu bi **keren** buzāsına vērüsün. (Acar, 2008, s. 161)

9 şöyle bi **keren** ğaynıcaķ, alcañ onu. (Aydoğdu, 2011, s. 465)

42 o imzaynan iki **keren** aldım. (Aydoğdu, 2011, s. 514)

5 dasdar. aħıye ođdu ğibi zatten. ođdu ğibi anħıye. hani ğiden öbür ğaymahamımıza **müracqant** étdúķ, öbir (Kemik, 2019, s. 175)

80 **vallayın** yāni insanların normal hayātında yaşardı. (Özgöl, 2020, s. 412)

b) Ön Ad

65 toroslarda suyuñ **bāzın** yıllar iyi gittī zaman sular geliyor. (Uysal, 2009, s. 453)

c) Adıl

81 onu hemen bi yandan **kimen** açıyo **kimen** hemen böle ğıt ğıt hemen kesiyolā. (Akyol, 2006, s. 298)

d) Belirteç

50 sen de evlendēn çārisın bizi **artıķın**. (Tosun, 2003, s. 247)

30 ğars sarığamiş 'de su yok. o zaman yok. şindi vadu **bēkin**. (Acar, 2012, s. 372)

76 **belkin** şey_eder dēmişle. (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 214)

2 **belkin** sen bilmezsin mustafa ağa sen ne keçi güderkene ben bu ķāve işinde dōdum. (Hünerli, 2006, s. 248)

231 **belkin** he ebēn alayından önnāda orayı toplasıyo. (Akyol, 2006, s. 287)

24 elmadağ **belkin** görmüşsün (Haşimi, 2016, s. 540)

25 Yaylaya ilk **böynen** çıkdığuñ zaman bakarsıñ ki... (Öztürk, 2019, s. 344)

169 ó okuyalım dayı dēdi biz ğāTmediK **hālen** çobancılā maraķ (Güzel, 2019, s. 139)

51 bu ğavurma çok meşur bizim burda, **ħalen**_de devam ediyor. (Demir, 2006c, s. 344)

35 hindi dē herif öldü dē **haylā** da **haylān** hōķümetden bize bi şeyimiz yoķ. (Yıldız, 2021, s. 310)

18 eşgiden_olmuyodu dā, çoğ_ötelerde boylaşırdı. ğüPre yodu **ēvelin**, (Özgöl, 2020, s. 223)

38 bizim işimiz çok ağırıdın **evelkin**. (Akgöl, 2019, s. 249)

- 22 bi **evelkin** di vèrdik onuñ du var ma'muzu eveli yirmi vèrdik ya. (Demir, 2012, s. 554)
- 15 isbarta **ğarman** ğarıñık yabancı oldu. (Yıldız, 2021, s. 230)
- 182 dediğın dōru kōslerde de bitiyō **ğārin**. (Erol, 2019, s. 205)
- 28 **ğālin** herkes başına geleni, neyise bu zızıdan nası ğurtulacāsañ, neler ğonuşuyo (Akca, 2012, s. 203)
- 99 **ğayrın** benim yēmēm neydi bilmiyon. (Yorulmaz, 2011, s. 377)
- 1 et içine bi gatcāsın, et ilen paçalı olcak **ğārin** o dövēkene. (Uygunoğlu, 2018, s. 134)
- 25 anam **ğayrın** o mısdaşagil'den beri dönünce buyā gine geldi oraya. (Acar, 2012, s. 605)
- 56 nilē çektim. asıvarım boynuma yaşmakla. **ğayın** nāpayım? (Kalay, 1998, s. 207)
- 230 gölge susaya geziyi **ğārikin**, uyumuşuk biz yōğun (Tosun, 2003, s. 222)
- 63 sōna gelmiş dönmiş **ğārikin** memlekete. (Tosun, 2003, s. 244)
- 18 ē deive şunu yā cennātūn lütFünün. ē kelā ğārısının deyiveriyōz biZ **ğārin** ğadıñı ya. (Kaya, 2020, s. 376)
- 51 saba yakın ne yiyecez kōmposta ya yumşak bi şeile **ğārin**. (Akar, 2013, s. 220)
- 25 hazırlanmış **ğayrın**. (Yıldırım, 2006, s. 152)
- 13 bunu analık duymuş **úayrú**, oroza sūmüñ. (İlaslan, 2005, s. 87)
- 108 **ğayrın** ekin_ekilir. (Dağcı, 2012, s. 150)
- 34 işde hindi **ğayrın** öldüm, ne dēim. (Haşimi, 2016, s. 289)
- 117 yadeyse amma çorba, kōfte, işte fasille baş yemek **ğā:rin** onnar yien. (Çıracı, 2019, s. 491)
- 111 ondan so:na, o şiyderdi **ğayrın** çocu:muz, onuñ tımbanıñ şavkıynan onu savururduķ. (Çıracı, 2019, s. 289)
- 27 ne yayıp-batıñ ğağ ğağ **ğayrın** zabah_oldu suya_ğedilecek. (Korkmaz, 1994a, s. 139)
- 20 bu sef **ğayrın** olan gelmiş 'dışadan. (Korkmaz, 1994a, s. 1459)
- 10 **ğayrın** şunu o da didi (Erdoğın, 2012, s. 346)
- 19 sōna bi ğurā dā çekilecēmiş **ğayrın** kime çıharsa. (Erdoğın, 2012, s. 354)

- 45 **ğaylin** éyilerden bĩ kimse selāmün alōkūm padişahım (Ümit, 2006, s. 155)
- 53 benim müsafirim ol éyi işde **gayriñ** evlerim var (Kılıçer, 1998, s. 202)
- 84 ben orda durur muyum **ğayrın**. (Doğan, 2012, s. 645)
- ğayrkın**: zf. bkz. ğayrık. (Özkaya, 2013, s. 140)
- 29 Gene **gesgeriyen** hani adamın kōtü fikri yokmuş da getirdi çocuı, teslim etdi. (Öztürk, 2019, s. 268)
- 25 “**hindikin** bināyınan zina” deıeniñ havası (Akar, 2013, s. 205)
- 68 kōy yazılırdın **óylen**. (öyle) (Özgül, 2020, s. 390)
- 61 **pisin** pisine ölüyōduk. (Eratalay, 2020, s. 119)
- 27 **soñan** evlendim. aļlah doħuz dene çocuğ verdi aļtı dene ğız üç dene oļan. aļlah a şükr oļsun aļlah razı (Kemik, 2019, s. 123)
- 76 çobandı yá **şimdigin** (Özgül, 2020, s. 328)
- 25 atuh **şindin** heç bi şey yōh, herkeS şeye ğedī (Silahşör, 2011, s. 152)
- 85 **işincin** biráz yolla oldu da motorlā filan gitmē başladı. (Sert, 2020, s. 396)
- e) İlgeç
- 15 āşama **ğaderin** harmanıñ iccāında dönüyosuñ öteberi. (Acar, 2012, s. 839)
- 14 aşşā yoķarı tūz hisarın üsdüine **ğadan** devam ediyor. (Demir, 2006c, s. 464)
- 13 é işde **nağadan** ossa ilkinki gocañız başga. (Korkmaz, 1994a, s. 153)
- 1 dişim dahma üç ay gadan oldu (Korkmaz, 1994a, s. 164)
- 22 'tābī bu **ğaddan**. (Korkmaz, 1994a, s. 175)
- 5 aman hülya **ğadañ** alıym bişī çıhatma (Bayraktar, 2000, s. 27)
- 24 bin dokuz ell altı yıllarına **ğadan** bi göşme yaPdı burası. (Akca, 2012, s. 245)
- 44 sübānekeden vel asriye **ğadan** belletti. (Doğan, 2012, s. 461)
- 138 esgiden duanı örtesı **ğadan** gızı görmezimişmişin. (Tezcan, 2019, s. 243)
- 22 huzurum éyi, bu **ğadanlık**. (Akar, 2013, s. 189)
- 55 bu **ğadan**. (Akar, 2013, 5 s. 216)
- 7 mecbur olasıya **ğadan** anjulo oldu. (Akar, 2013, s. 274)

- 45 görevli gibi öle burē **ġadan** geldim. (İlker, 2017, s. 658)
- 54 o **ġadan** bilāder! (İlker, 2017, s. 670)
- 64 onun için her şe ne **ġadan** ġolaysa, yormuyō millet kendini. (İlker, 2017, s. 951)
- 16 şeye **ġadan** ġitdim nene dei. (Bozalan, 2008, s. 166)
- 101 öylene **ġadan** giderin ordan. (Öztürk, 2001, s. 233)
- 32 o **ġadan** neşeli yaylamıS. (Örnekkol, 2006, s. 321)
- 51 bu **ġadan** bi dūn yaparız (Tosun, 2003, s. 229)
- 200 hāpsinizden allā rāzı ōsun yavrum ne vā o **ġadan** sözlēden bi şe olmaz (Çelik, 2018, s. 355)
- 23 birinci ġün ikinci ġün üçüncü ġün gece sabālara **ġadan** eylenirdi köwli (Çelik, 2018, s. 519)
- 36 ben geleseye **ġadan** (Özden, 2016, s. 486)
- 65 aħşam saat sēgizde doħuzda başlar on ikiyē bire **ġadaran** öynallardı. (Silahşör, 2011, s. 160)
- 4 Baya saġat **ġadarın** da kōzlenmesini bekliyen. (Öztürk, 2019, s. 354)
- 88 hindi o **ġidan** gidōmaz. (Avcı, 2017, s. 108)
- 20 bunun ādından gidiyōñ o **ġidan** daġlan dolaşıpbarıyōn. (Avcı, 2017, s. 112)
- 92 sabā **ġidan** bölü ġabarıyorü_ó. (Yapıcı, 2022, s. 468)
- 27 köseçobandan yukarıya_ermenā **ġadan** koçaşlı_olarak nesiller hayvancılınan temelleri (Ordu, 2019, s. 325)
- 30 ya eġē o ġadın ölünceye **ġadān** (Yıldırım, 2013, s. 214)
- 111 gündöndünün en ġalını bu **ġadan**, o gündöndü dönüme elli kilo veri (Tosun, 2003, s. 231)
- 66 o demiş o **ġadan** aşşāi köyde kıs ġādeşim ben dedi abla dedi seKsen dörT yaşında mıyım (Çelik, 2018, s. 396)
- 26 bilenzik daħarıġ gollarına hemin sahat **ġibin**. (Korkmaz, 1994a, s. 204)
- 33 dālar pamuġ **ġibin** atılınca (Yıldırım, 2007, s. 177)
- 131 ne bi şeyler ġordu yimiş dolması **ġibin**. (Yorulmaz, 2011, s. 397)

113 sōña çıldı çihacaḡ **gibin** olunca bizim adıyaman'a özgün hediK denen bī yimeK vardır. (Günay, 2008, s. 177)

25 elinde sıkardın hani habriKa **gibiñ**. (Akar, 2013, s. 278)

9 mis **gibin** koḡardı. bannı sakız **gibi** koḡardı. (Akar, 2013, s. 310)

12 yayrın direk bizim ev **gimin** mi koñşunuñ ev gimi mi. (Yıldırım, 2013, s. 293)

136 buraları de erdi beliK örerdim bōle sülüñ **gimin** aynı bu öretmene beñzeyodu. (Yıldırım, 2013, s. 176)

24 bağlardım miḡ **kimin** tutardı. (Özer, 2020, s. 251)

4 dün ḡoca mınar vardır bel **kibin** onun dibinde yediler (Erbay, 2018, s. 82)

21 şeyle ḡalıısına, kilimine bākdıkları **kimin**, eyle beyle heç yoḡluḡdan evlenmişler anamnan bōbam. (Saritiken, 2017, s. 157)

50 ben ḡürcü adı **duydum miḡ** huylanırım biraS. (Özgül, 2020, s. 235)

156 duramiyóm **sankin** tıK tıKır tıkanıvēcem (Çelik, 2018, s. 529)

22 Ördan geldik ertesi ḡün **sankin** ölçülü gibi ertesi ḡün, bazar ḡün, āşam dedim ācık dedim, ördan ḡēdim dedim (Bilyaz, 2019, s. 96)

f) Bağlaç

72 dolmuşumuş_ oruya geceniñ altında **ámmen** vur emri yoḡ ki. (Öztürk, 2001, s. 292)

18 unu da yiye yiya, yimeyen datmıya **bilen**. (Akgül, 2019, s. 248)

93 dedeḡ **bilen** ḡēçirirdī. (Gök, 2022, s. 200)

3 bi tel içinde as çok yeriñ var_ısa teli **bilen** deliyolla. (Acar, 2012, s. 909)

138 ḡuran **bilen** yoḡ çal çour o ḡadar. (Yıldızöz, 2017, s. 177)

76 radiyelē çıKdı iççe biz **bilen** alduḡ radiye. (Yıldızöz, 2017, s. 84)

15 evden enēken **bilen** birer taraflarına işey çekēlerdin kilim çekerlerdin. (Yıldızöz, 2017, s. 94)

72 varmış da, benim baK aylıK **bilan** yoḡ. (Mutlu, 2022, s. 611)

290 hacı dedeynen yatıya **bilen** ḡiTdik biz (Mutlu, 2022, s. 396)

85 erkeklerde **bilen** şimdi var (Mutlu, 2022, s. 437)

116 eski saman düyünnē üç ḡün sürēdi üç ḡün **bilen** sürēdi (Ölçücü, 2020, s. 795)

- 114 televon_olmasa nēde bulcāz_inci sizi biz görmiyiz **bilen** (Ölçücü, 2020, s. 828)
- 3 Ama şimdi İzmid'e gidiyom da arabaları numaralarını **bilen** o kadar pek bilemiyom. (Bilyaz, 2019, s. 89)
- 14 Sözlīmizi **bilen** görmüyoduk. (Bilyaz, 2019, s. 133)
- 64 siva **bilen** yapamıyolādı (Çelik, 2018, s. 455)
- 64 birbirimizle geçinmemiz **bilen** iyidir (Dinar, 2006, s. 295)
- 253 hastāniden **bilen** bi havtida būda götürüñ ġāri dedilē (Yapıcı, 2022, s. 456)
- 46 e hocu **bilen** kitti ġāri_okudulā ġäldilā de bān gidimādim ġāri. (Yapıcı, 2022, s. 480)
- 235 benim_āmat **bilen**_öle der. (Kayılan, 2018, s. 162)
- 54 yani o çalgıcılā **bilen** çalgıyı atdilā “biz böyle düğün görmedik.” dedile. (Kayılan, 2018, s. 207)
- 5 9asap mēmet dayım **bilen** isTemiş (Kanaç, 2010, s. 2)
- 19 iki dane ġızı var mektebe **bilen** ġidiler. (Bozalan, 2008, s. 166)
- 269 işēlēn daşlān daşları **bilen** duruyō orda. (Pehlivan, 2019, s. 446)
- 27 dul ġarı ośa **bilen** baş becerilē yāni. (İlker, 2017, s. 950)
- 63 cāhille **bilen** otuz giryō! (İlker, 2017, s. 1029)
- 33 babış **bilen** yok. (Avcı, 2017, s. 117)
- 38 dokdur **bilen** hayrat etdi. (Gülsevin, 2002, s. 266)
- 30 ne **bilen**, köy gonakları, köy gahfeleri vā. (Gülsevin, 2002, s. 333)
- 14 úalan dūnü olacādı, urbası **bilen**_alındıydı. (İlaslan, 2005, s. 103)
- 8 araba **bilen** yoktu. (İlaslan, 2005, s. 141)
- 86 tabā çanā **bilen** kim o zaman u sırada canım. (Çoban, 2012, s. 138)
- 9 böyle okuyan birisi varısa orda **bilen** yāni böyüK olarağ (Gül, 2016, s. 292)
- 88 ēyi rektörülen iyi orāya **bilen** şikāt eTdi (Pektaş, 2017, s. 235)
- 131 dokduru **bilen** yok. (Erol, 2019, s. 217)
- 57 bān **bilün** on iki on üç yaşindeyim ġayıĖ ġayıĖınan gidiliyor (Şakirova, 2019, s. 180)
- 42 hiç danışmadıla baña, hiç sormadıla_**bilen**. (Aydoğdu, 2011, s. 459)

- 12 ben daħa cāminiñ ġāmetini **bilen**_yapıyorum temsilī. (Aydoġdu, 2011, s. 434)
- 122 yāni burdan **bilen** dōrT beş millōn nilarıK şı toPlallar. (Koraş, 1992, s. 204)
- 35 çaya **bilen** dē şeker at (Uysal, 2009, s. 516)
- 26 onnar da hindi hēc bize sāēb **bilen** olmiolar gelinner. (Haşimi, 2016, s. 572)
- 227 heç aklım **bilen** ermēvir vallaha. (Ekizoġlu, 2018, s. 164)
- 429 içimde taytım **bilen** ıslak (Ekizoġlu, 2018, s. 222)
- 11 **çünkü**n hiç ġalmadı. (Acar, 2012, s. 588)
- 238 mukTarı tayin_ edemem **Çünkü**n mukTarı ġalk seçıyo, dedi. (Öçalan, 2004, s. 166)
- 12 **Emmen** gara ekmekleri dutmeya ekmekle. (Öztürk, 2019, s. 249)
- 209 şindik bu **demişleKin**, gümüşhane ġaymaħam şey valisi ġadikde ġaymaħamımızı atdı. (Özgül, 2020, s. 332)
- 75 **dimek kin** on dōrt sene oluya öleli. (Acar, 2012, s. 484)
- 11 ben onnarı gördüm **kin**. (Acar, 2012, s. 588)
- 61 ırahmetlü efendi bubam **derdi kin** talliya gidēdük, yaslu ġuza. (Acar, 2012, s. 621)
- 42 ēgidiyoş yükü emme para etmeye **kin**. (Yıldızöz, 2017, s. 82)
- 8 hākim dedi **kin**, amca, dedi ben, dedi oġlanı, dedi aradan çıkardıyom dedi. (Demirel, 2009, s. 59)
- 90 ġız, dise_ **kin** bā, böyle böyle abıla ġodum. (Abaz, 2004, s. 123)
- 38 inen **kin** o taħlara şennik yāpiyó türküyé (Erdem, Daġdelen, 2012, s. 186)
- 9 Atdamış, ó zaman araba yokdu_ **kin** öl, atdamış. (Eren, 1997, s. 101)
- 32 Tallādan bayīdan kōy_ işiñi şe **étmezdükkin**. (Eren, 1997, s. 101)
- 6 **Dedikin** ēyitmen, bir, iki, üç sınıfı okuyıdun. (Öztürk, 2019, s. 125)
- 107 sennen bis hinci diyus **ķun** ule bōn topal ġızı (Mutlu, 2022, s. 487)
- 25 kış_ azırlıķları yavrım_ işde, ne biliyim **kin**, hamırlar keserdiK, ķoşķoslar yapardıķ. (Mutlu, 2022, s. 412)
- 20 yüzbaşı baña dedi **kin** hadi_dedi bēm seyis izinni ġiTcek (Mutlu, 2022, s. 524)
- 14 u ömer_ usTa **deyyoķun** şurayı çıkıyodā hēy (Özden, 2016, s. 303)

- 23 bölünyō bāşKa bi ārkādaş **dēyōkun** ābey dēyo (Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, 2019, s. 244)
- 10 ētmişlē ōrdan ōle **tāhmin** ediyōmkun (Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, 2019, s. 246)
- 342 bunnā bu āzā bunnā bilir **Kin** alınaÇak şeyi bulgur alınır (Ölçücü, 2020, s. 754)
- 92 emme bi ğún deyil **kin** devāmnı oldu ũ zaman (Ölçücü, 2020, s. 774)
- 94 deñize gümülük moturlāni konturol itçēm ben emme bēn deñizde yüzemiyom **kun** (Ölçücü, 2020, s. 484)
- 3 Seksen iki seneden beri demek **kin** on beş, yirmisini bırak bi tarafa on beşini bırak, genç zamanımızı, on beri hep çalış çalış. (Bilyaz, 2019, s. 91)
- 31 **Eyerkin** bu beyniy çalışıyasa her işeyi yapāsıy. (Bilyaz, 2019, s. 131)
- 32 çuÇuKlā māġlede oynarlādı başka bi oyun oynamazlādı **kun** māġlede birbirlerinden top oynarlādı (Çelik, 2018, s. 311)
- 3 ōle yapārdık **kin** ōle yapārdık. (Zeybek, 2008, s. 253)
- 89 bunu **dediykin** bene yaşı bi kadinnādan. (Kayılan, 2018, s. 222)
- 119 e olmaz **kun** öyle. (Yumurtacı, 2012, s. 83)
- 43 yonan generale diyo **Kun** buña, doKanna bu köve diyo. (Dinçay, 2009, s. 134)
- 64 çocuKlara dedim **kin**, ölüm ben evlenicem (İlker, 2017, s. 618)
- 39 dedemden için **demişlēkin** bütün milleT izmir falkı (İlker, 2017, s. 819)
- 16 erba turuzum **diyōkun** güzelyurt diyō önce ben (Kaya, 2020, s. 424)
- 46 bi de **demişikin** “gētdimde goynu yērseñize siz” demiş. (Akar, 2013, 6 s. 403)
- 18 anam irāmetlik dedi **kin** (Gülsevin, 2002, s. 216)
- 32 arıyillar, ğávırlar **diyır kin**: “o deli veyis dēller” (Yıldırım, 2006, s. 37)
- 117 sōra ğūlüler dediler **kiñ**: tabi murad birāz dā güzel güleşiyō (Çoban, 2012, s. 134)
- 99 şindi biri dediy **kin** bēyšērinde de alan yok. (Görgeç, 2020, s. 480)
- 29 bizim evlere araba çıkdığı yō **kun**. (Erol, 2019, s. 226)
- 69 ondan soñrama böyle dedim **kin** emmi yā (Özden, 2014, s. 109)
- 30 demiş **kin** ali benim burada bin sekiz yüz elli dönüm yerim var (Özden, 2014, s. 193)
- 26 zorsunmadım **kin** onnari heç zorsunmadım. (Gök, 2022, s. 299)

- 7 davşan **dirkin** kimsem yok. (Keleş, 1986, s. 75)
- 155 birisi dir **kin** ben elimlen dutāym (Uysal, 2009, s. 473)
- 64 düşünün **kin** ölüm gelir peşine (Günşen, 2019, s. 237)
- 38 bahar gelişin toplamışlar **kin** (Günşen, 2019, s. 321)
- 17 gorum da filán dédi yáv. **halbusunki** şeyde hiÇ bōle gēşdi. aļman hiÇ (Özgül, 2020, s. 168)
- 50 **halbukin** o büle ēp sūlemiyo onu. (Hünerli, 2006, s. 335)
- 32 **halbüsen** òle deil (İlker, 2017, s. 615)
- 58 **hālbūkin** burda. (Aydoğdu, 2011, s. 366)
- 380 Sen dükenmiş de **mādamakin** nēye yolluyoñ kōye onu? (Eren, 1997, s. 110)
- 54 **mēğērsen** üsteğmenmiş u yıldız iki yıldız (Öçalan, 2004, s. 106)
- g) Ünlem
- 79 düün **ahan** şōra şey keşkek yapallardı, işde u zamanında yeterinden etli yapallardı (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 348)
- 29 **ahan** eñişteniz. (Gülseren, 2000, s. 348)
- 54 **ahan** yarın gidecük (Gülseren, 2000, s. 243)
- 6 **ahan**_oráyá idrarını götürüyum, getiriyum, idiyum. (Sert, 2020, s. 371)
- 43 **ahan** bizim bu, bu. (Aydoğdu, 2011, s. 283)
- 66 **ahançık** diyo bell' oldu (Gök, 2022, s. 189)
- 125 aha on dönüm yē veriyon **ahan** goyun veriyon (Eratalay, 2020, s. 56)
- 187 **ahān** ävimiz, dā kapı vā hūdū açılıT-durū. (Yapıcı, 2022, s. 471)
- 105 'vallahī **ahan** bi gurcacıkdım (Eren, 1997, s. 105)
- 119 **Ahan** yaşdan gözlerim görmez. (Silahşör, 2011, s. 245)
- 204 **amanıy** deliler oldu bölü bölü çok sevindilē (Eratalay, 2020, s. 58)
- 102 hindi bi yō oğlağ_erişTi mi körpü_ōlaı **amanıy** ası_ōlaı satardık. (Demir, 2012, s. 434)
- 18 hadi yavrım gidelim de acıh şey olduysa ütme **bārin** üteliö. (Günşen, 2019, 8 s. 245)

20 **hadiñ** bālım ğızınan ōlanı bi araya getiriñ (Doğan, 2012, s. 754)

21 **haydiñ** baħalım dەرlerdi (Kılıçer, 1998, s. 92)

61 hadin **hadin** çay ğoyyuñ (Erdoğan, 2012, s. 358)

97 hē, namaz oldu, **haydin** namazı (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 393)

9 **haydin** ileri dāvam. ileri dāvam ētdük. bī ormanlık bölge bōle düzlük, ğar üzerini dutmuş. (Demir, 2001, s. 269)

51 **haydin** buyurun odun ēyledük, dūün odunu getirücuķ. dūün odununu birükdürūsün bī sürü (Demir, 2001, s. 201)

72 damada diyō kı **hadin** yarıšem diyō senne. (Yavaş, 2009, s. 128)

104 **hadin** hadin le le hadi. (Akgül, 2019, s. 211)

539 çıkalım yola **hadiñ** gidelim (Ekizoğlu, 2018, s. 121)

6 **hadiñ** didiler ğonyuya gidek (Bayraktar, 2000, s. 27)

24 **hadiñ, hadiñ!** (Koraş, 1992, s. 247)

70 ordan diyoru **hadin** ha yavrularım (Atmaca, 2005, s. 255)

38 ziya **haydin**. filan haydın. (Ak, 2020, s. 166)

39 **haydiñ** yatalım (Yıldırım, 2006, s. 152)

18 sav oluñ **haydiñ** hayırlı işler. (Uysal, 2007, s. 384)

48 çamır patlaşam **hadiñ** didik. (Taş, 2019,8 s. 195)

154 **haydiñ** ana hoşçağalıñ. (Kirik, 2011, s. 153)

32 bi litrē **haniñ** nuFusa ğöre öle oļuyō. (Özgül, 2020, s. 389)

4.1.3.2.7 Kelime Tabanı +r Genişlemesi

Batı Grubu ağızları Eskişehir, Isparta, Manisa, Samsun yörelerinde *ad* türünden *kelime tabanları* +r unsuru ile genişletilir.

197 **Cenābir** Allah onu çıplaķ yaratmıcaķ. (İleri, 2008, s. 392)

155 -ğörmedim- -**imamer** mi gitdi lan ev. (Özgül, 2020, s. 385)

9 Bi senecik okula gitmişim vā evet sōna okulumuz hata yaptı **hatar** yaptı (Akyol, 2006, s. 339)

34) *hani tencere ğapadırsınğa açarsınğa su ağay, öyle ağay ordan o şırığır alır.* (Şakirova, 2019, s. 145)

4.1.3.2.8 Kelime Tabanı +ş Genişlemesi

Bu yapıya sadece Kahramanmaraş yöresinde rastlanmıştır.

47 *şindik de datlı alıB ğediyöler añşış.* (Kirik, 2011, s. 149)

4.1.3.2.9 Kelime Tabanı +t/d Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *kelime tabanlarının* tonlu, tonsuz +t/d ünsüzleriyle genişletildiği görülmektedir. Ordu ağızında *için* ilgecinde son seste bulunan -n sesinin düşürüldüğü ve kelimeye +t/d ünsüzü getirilerek ilgecin pekiştirilmesi söz konusudur. İlgili yapılara *ad*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* türünden kelimelere Adana, Aksaray, Ankara, Bolu, Giresun, Hatay, Konya, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun ve Tokat yörelerinde rastlanmıştır. Bu yöre konuşurları +t/d ünsüzü ile *belirteç* türünde *belki*; *bağlaç* türünde *çünkü* kelimelerini genişelterek pekiştirmektedirler. *Ad* ve *ilgeçlerdeki* genişlemeler nadiren görülür.

a) Ad

23 *şindi u zamandan ben üş dene adam biliyom burda ermenilerden bebət (< bebe) ğalannardan.* (Özgül, 2020, s. 426)

peşint (peşin): *Far. sf. Bir alışverişte, alışveriş yapıldığı anda, alınan şeyin tesliminden önce veya teslimiyle birlikte ödenen.* (Özkaya, 2013, s. 225)

1 *ordan ağamıyln geldi peşint.* (Kalay, 1998, s. 183)

b) Belirteç

120 *u bilür belküt.* (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 439)

belkit: *Belki.* (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 56)

13 *benden böyücek biğaderim var necib, belkid bilü bizim ğacı biğader.* (Erdem, 2001, s. 161)

14 *abdu var aşşāda u da bilmieğla, ğani bilmieğla, bilmieğla dēsem belkit* (Erdem, 2001, s. 161)

60 *işde ben bi tek bunnarı ēy vağı. bekiT burda* (Özgül, 2020, s. 180)

112 *tanırsiñ behit tanımaSsin_örāy tabi doru.* (Özgül, 2020, s. 384)

134 ben ayahđki olayı oraynan **belkit** icabında görüſemiyōm. tamam_d (Demir, 2006b, s. 291)

14 **belkiT** görmüſsüñüz yāni. (Yıldırım, 2006, s. 220)

338 çocū'ñ_yanna gel **belkít** görkar (Gök, 2022, s. 471)

bēlkit (Gök, 2022, s. 546)

45 işde anğarada, büyük ſehirlerde **belkit** var_ıdı. (Doğın, 2012, s. 522)

73 eve gelmedi **belkit** evine bi ſiy olur diyi (Doğın, 2012, s. 329)

Bekit gelir ca:miye belki gelmez. (Demir, 2013, s. 98)

85 amma bēni iyi kōtü sahtlar, **bekit** te isma:illen gitsem (Çıracı, 2019, s. 485)

133 yapsam dūv a: idicin **bekit** te gideken (Çıracı, 2019, s. 500)

116 Allah yazarsa **bekit** olur. (Korkmaz, 1994a, s. 209)

10 **belkir** biliñ. (Erdoğan, 2012, s. 279).

18 **hindit** gullanman. (Öztürk, 2001, s. 259)

c) İlgeç

15 isdifalanı yok. buna çalı çilē diyok. çalı çilē süpürgesi bu. fındık_üçut bu süpürge. (Demir, 2001, s. 263)

d) Bağlaç

17 diyemisin_ki. sana_ne dī, devletin ſeyi, dī. ānadın_mı sana ne devletin malı, dī. **çünküt** milletin (Demir, 2001, s. 176)

6 gelir bu sudan. özellikle hep akşam oldu_mudu buralar dolıyá hep. **çüngüt** mesafe_de (Demir, 2001, s. 287)

Çünküt: Çünkü. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 102)

27 **Çünğút** uraya gitildi mi soracaklā onalara. (Öztürk, 2019, s. 200)

141 **şünküt** insan ğalmadı artuñ. adam yoñ. ben bunu biliyōm, baſğa bi_ſey bilmiyōm. (Demir, 2006b, s. 292)

4.1.3.2.10 Kelime Tabanı +v Geniſlemesi

Batı Grubu ağızlarında Bolu, Eskiſehir, Gaziantep, Konya, Niğde, Sakarya, Sivas yörelerinde *ad*, *bağlaç*, *ünlem* kelime tabanlarının +v ögesi ile genişletilmesi söz

konusudur. Adlarda *kilo* kelimesinin +v ögesi ile sıklıkla genişletildiği tespit edilmiştir. *Bağlaç* ve *ünlemler* de nadiren pekiştirme yapıldığı görülmektedir.

a) Ad

3 *Cumav* günü ağşam davulcu mavulcu gelir. (Öztürk, 2019, s. 256)

66 aşã_yókarı otuz_bes **kilōv** yüküinen ēē efendim. (Öçalan, 2004, s. 76)

11 süt gayneyik da pirici yiħar atardım içine **kilōv** başına bi fincan göyunacak. (Sarıtken, 2017, s. 159)

112 accıg basmış işde şeyle bes **kilovluk**, baña yeter (Sarıtken, 2017, s. 169)

187 onun yarısı, yedi buçuk **kilo:v** alana yarım havayı. (Çıracı, 2019, s. 420)

157 Neyse **valiv** bunu eşidib, padişah Sivas valliğná bildürmüş. (Yelok, 1999, s. 249)

68 orman, dağ, ě_bir **yaylav** ğaragölü vã (Öçalan, 2004, s. 157)

b) Bağlaç

63 pirincilen bulğur ğatarıñ **veyay** sırf piriñş ğatāsıñ veyã (Doğru, 2015, s. 525)

c) Ünlem

64 çocuğ dünyaya geliyo **alōy** ey, şiyiñ, ōlanıñ_adı neyse söle sezeriñ ğızı olmuş. alo (Doğru, 2015, s. 385)

104 **alav**. merāba. iyiyim allā şükür estafullaħ nirden_idiyoiñ sen televon. (Erdoğan, 2012, s. 444)

4.1.3.2.11 Kelime Tabanı +y Genişlemesi

Sağır (1995) ve Haşimi (2016) ağızlar üzerine yaptıkları çalışmalarda +y sesinin kuvvetleştirme ve tasdik amacıyla kelime sonunda türetildiğini ifade etmişlerdir (Sağır, 1995: 111; Haşimi, 2016: 84). Bu amaçla Batı Grubu ağızları kapsamında değerlendirilen Adana, Adıyaman, Aksaray, Afyon, Amasya, Antalya, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bilecik, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Kırklareli, Manisa, Malatya, Muğla, Mersin, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sakarya, Sinop, Sivas, Uşak, Yalova ve Yozgat yörelerinde +y ünsüzü *ad*, *ön ad*, *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türünden kelimelerin sonunda ortaya çıkar. +y ünsüzü ile pekiştirmelerde *adlarda cuma*, *adıllarda ne* kelimesi ön plana çıkmaktadır. Diğer kelime türlerinde bu olay nadiren görülmektedir.

a) Ad

1 **cumay** ğún biterdi. (Acar, 2012, s. 692)

29 cehiz, **cumay** gecesi. (Abaz, 2004, s. 96)

76 her **cumay** _āşamları ombes ğünde bir yirmi ğünde bir hocalā nikā tezelēdi. (Özden, 2016, s. 488)

46 **cumey** ğün ruhunu teslim _itmiş (Özden, 2016, s. 578)

45 e bu sefēr yoĒTu bi dē **cumay** vā yoĒ bēki de (Ölçücü, 2020, s. 302)

18 ē olan taraflıysa ē ya pazar ğún gideller ya **cumāy** ğún perşembe ğún gideller ğız _isdemēye. (Uysal, 2007, s. 389)

18 **cümey** ğünnen başlādı (Yapıcı, 2022, s. 502)

87 **cumāy** ğün, cumāy ğün _āşamuttu ğälidī. (Yapıcı, 2022, s. 699)

30 **cumey** ğün _āşam _alattalā alī ğälilā. (Yapıcı, 2022, s. 709)

308 ikinciye bi dā ğaftaya **cumey** āşamı bi dā gelceñ. (Bekar, 2011, s. 261)

49 **cumey** āşamı kına vurulurdu. (Biber, 2010, s. 116)

17 ondan sōna **cumay** ğün _akşam gine olūdu. (Yalkın, 2013, s. 287)

19 **cumay** ğün _akşam _oynuyōdu cumay ğün _akşam _oluyōdu başlıyōdu. (DoĒru, 2015, s. 365)

27 **cumay** ğünü dolma virilerdi (Polat, 2019, s. 166)

3 9abristana gittik **cumay** ğünü ğünlēden (Kanaç. 2010, s. 162)

60 Kerbiç _örme kerPiç yoĒ **çatey** çatı yapılmış (Yelok, 1999, s. 206)

40 **deppoy** vėrdiler bize. (Demir, 2001, s. 276)

81 **depboy** yarılmış (Koraş, 1992, s. 267)

175 öldüm _öldümez ne oĒu mu? öldüđleĒ yānı, ğarıĒar var ğarıĒarı öldüğdüler, **erkeklerdey** (Özgül, 2020, s. 478)

9 **ėvlüy** oĒincıĒ ğėtdim ğüccūkene ğėtmedim. (Silahşör, 2011, s. 97)

186 cesurlārdur bu yörük **ğadinnarıy** cesūrdur (Yılmaz, 2006, s. 179)

50 bōmamın _ōĒu var benim _ābeim iKi tane birisi, bārıyā ğüllū **ğüllūy** (Özgül, 2020, s. 401)

271 -emá muhdár, hazretí aliniñ mezarını ā bu **irahday** diyiler- şimdi baña bañ şimdi şurası var (Özgül, 2020, s. 299)

22 almanın bir **numaralēy** adamıydı benim bubam. (Gümüş, 2017, s. 144)

24 çegme **pılavıy** deyilidi yāni óñde, suda haşınıyoduğ yāni biS süzüyöduğ (Silahşör, 2011, s. 385)

8 **suy** olan yerlerde galmışlar. (Yıldırım, 2006, s. 36)

24 boz bulanı**ğ** **suy** ahyıôr (Yıldırım, 2006, s. 370)

2 biri **suy** sular, sürek sürer (Öztürk, 2009, s. 342)

16 **suy** kesilirse evlere aloğ (Öztürk, 2009, s. 369)

75 e_öle oluyo diyelekden arıtık bizim köye **şuy** veriyolar bu suyu (Sert, 2020, s. 210)

47 tarhana ederig. **tarhanay** da gene áynisini. (Kocakerim, 2014, s. 150)

25 **varlıkly** tarafındı geldī yerde (Hünerli, 2006, s. 215)

77 İşdē_onuñ yüreginiñ yarası da süriyeniñ **yüregiy_āls** yaniy, yaniy. (Yelok, 1999, s. 211)

58 esgi bi şey **yoğduy** ku. (Erol, 2019, s. 271)

129 başka yiyecek bi şey **yōduy** ku. (Erol, 2019, s. 301)

69 ganser **yōduy** ku o zaman. (Erol, 2019, s. 206)

b) Ön Ad

57 **hindikiy** gaFem olsīdi ben ölüm bi hayad_güvenceñiz olūr. (Eryiğit, 2014, s. 311)

49 vardı **böley** köprü yo_udu bi tahdadan bi şeydi yaya köprüsü (Sert, 2020, s. 213)

101 dā benim **şoy** olan, başğa yoğ. (Haşimi, 2016, s. 473)

c) Adıl

686 **ney** başKa yoKTur. (Yeşilkaş, 2021, s. 152)

781 hürmed éiydi esgiden öleydi şimdi yoğ, farKlari **nēy**? (Yeşilkaş, 2021, s. 156)

11 sizden bi, özür diliyerek bi istekde bulunucam. **ney** dedi (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 334)

16 **ney** guyarsan goy, ineklerin ismini (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 38)

82 **ney** nerede. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 393)

- 102 év saŕlanmayá başlanıncı bu **ney** ki dedim ben. hemen evden (Karasu, 2017, s. 123)
- 15 zāmetler oŕdu. bu sēFer de **ney** dēdile ó zaman alman harbi vardı (Karasu, 2017, s. 168)
- 151 onu da orıyá vērđiñ -yápdı hambaŕlıh **nēy**. (Özgül, 2020, s. 151)
- 1 sóle bahım **nēy** nēyimiř de bahaŕım. (Silahşör, 2011, s. 97)
- 56 “**ney** yirsiz ölüm?” “**ney** vörsey onu yirin” dēya. (Korkmaz, 1994c, s. 30)
- 103 pēri ğızı **ney** dēdiyse bi lakırdı etmeye. (Korkmaz, 1994c, s. 32)
- 67 o oraya gidē “**ney** isdeyasuyuz benden **ney** isdeyasuyuz” posdaynan ğonuşu annadıy mı? (Yıldızöz, 2017, s. 145)
- 19 Emme işde biraz bayramlıkla **niy** yapālardı. (Öztürk, 2109, s. 268)
- 147agut diyoh hořmaĥ diyoh biz işte **ney**. (Gümüştel, 2019, s. 136)
- 75 seniñ ołaniñ adı **ney**? (Mutlu, 2022, s. 443)
- 21 bunnar dē evel zaman **ney** yaPdıysañ onu heral bi şeye alacağla. (Mutlu, 2022, s. 365)
- 187 balikesirde enteriler **ney** alacāsa ğıza beyendiriller (Mutlu, 2022, s. 460)
- 80 **nēy** çıkdın? (Özden, 2016, s. 507)
- 9) tabi ni yaparsañ hayırı **niy** çalıřsañ öte dūnyada sen ırāt itçeñ yā öte dūnyada (Ölçücü, 2020, s. 626)
- 19 üç beş ğuruş **nēy** gölnünden kopuyosa bahşışlar veriliyo tábe. (Öçalan, 2004, s. 31)
- 37 benim bildim ot ismi **ney** o köygöçüren deriz (Çelik, 2018, s. 454)
- 4 bēylerden bicēcik mēmet, mēmediñ soyadı **niy**? (Uysal, 2007, s. 238)
- 37 hindi ğuzum **ney** görüyük televzonda? eveli iyiydi. (Uysal, 2007, s. 251)
- 51 yorĖanımu yatāmu ğucağladım gibi, yatdımız yer de **nerey** biliyoñ mu? (Taş, 2019, s. 129)
- 71 hı **ney** o? (Taş, 2019, s. 170)
- 11 hatta o zaman dā **ney** vardı neydi o bizim buraya gelen şeyin ismi be? (Yıldırım, 2013, s. 220)
- 67 **ney** ise insan yolladığ gelin dedi. (Yıldırım, 2013, s. 236)
- 9 Senin adın **ney**? (Akyol, 2006, s. 267)

- 299 Şimdi bak bi dene, ismin **ney** senin be? (Akyol, 2006, s. 325)
- 15 anā, bu **ney** demiş (Akar, 2013, s. 214)
- 21 **ney** iki ne, ne olu kuna buna, bu yaraya? (Gülsevin, 2002, s. 302)
- 6 acaba **ney**? (Yıldırım, 2006, s. 45)
- 1 ādiñ **ney** dēyorlar (Yıldırım, 2006, s. 105)
- 97 ismin **ney**? (Çoban, 2012, s. 423)
- 37 eh **ney** oldu, ney oldu? (Küçükballı, 2013, s. 215)
- 39 bi bakar, ulen ölüm bu **ney** dēr (Görgeç, 2020, s. 308)
- 9 adamın adı **ney** unuduyon (Erbay, 2018, s. 110)
- 80 “ula beş milyona **ney** bu?” dedi. (Eryiğit, 2014, s. 269)
- 1 ordan da yüzüncü yıl mı **ney** bir şey vardı diploma aldıK. (Öztürk, 2009, s. 297)
- 35 **ney** var idi aba? (Yıldız, 2021, s. 292)
- 7 bilmem **ney** goyi:lermiş içine (Kılıç, 2001, s. 72)
- 245 sa: **ney** di:m (Kılıç, 2001, s. 86)
- 164 ismîñz **ney** ābi? (Kirik, 2011, s. 168)
- 36 ollarda geçi **ney** güderdig. (Özden, 2014, s. 181)
- 30 **ney** şey_ederimiş. (Öztürk, 2001, s. 228)
- 97 biliyon mu abara **ney**. (Gök, 2022, s. 25)
- 559 gaynıyan **ney** ondan ver (Gök, 2022, s. 59)
- ney** demeK_ossuñ (Gök, 2022, s. 625)
- 166 ē ama ğardaş senin adın **ney** diyor (Yavuz, 2013, s. 231)
- 6 demişler hērif ērif, demiş **ney**? (Yavuz, 2013, s. 268)
- 58 bizī **ney** götürmüo da bir gün dedi (Yavuz, 2013, s. 528)
- 36 **ney** dedi bir yağmır duası sen şeymisin dedi. (Soyyiğit, 2012, s. 114)
- 33 mübāreke **ney**? (Doğan, 2012, s. 355)
- 157 şu harf **ney** hocam demedim. (Doğan, 2012, s. 417)
- 70 çorap **ney** yeni yeni allahīm. (Doğan, 2012, s. 479)

- 13 ekin falan **ney** gurudu. (Akca, 2012, s. 158)
- 9 suyumuz da ğalmadı şindi de fasülle **ney** ekemēz. (Akca, 2012, s. 159)
- 15 bu senelēde **ney** öküž bulubilirsiñ, **ne** ğatır bulubilirsiñ. (Akca, 2012, s. 237)
- 29 cumā öleden sōna yemeg **ney** veriller. (Aydoğdu, 2011, s. 282)
- 10 evet bōle ēlin ğōtünde, bōle lāğāyid bi şekilde **ney**. (Aydoğdu, 2011, s. 357)
- 110 **Ney...ney... ney** (İleri, 2008, s. 268)
- 4 o köyün adı **ney** (Koraş, 1992, s. 186)
- 7 o sediriñaltı **niy** öle? (Bayraktar, 2000, s. 89)
- 19 şu ğazan'da **ney**, didim. (Günşen, 2019, s. 344)
- 14 mayışın **ney**. (Polat, 2019, s. 139)
- 79 sındı varıdı sındı nirde dedim, annē: sındı **ney** dedi. (Çıracı, 2019, s. 453)
- 92 çay **ney** yoğdu (Erdoğan, 2012, s. 289)
- 5 başğa **ney** soruyoñ (Erdoğan, 2012, s. 315)
- 17 öyle bi şiy varmış imiş amma **ney** bilmem. (Erdoğan, 2012, s. 356)
- 3 yeni ismi **ney** oranın ya. (Demir, 2006c, s. 461)
- 34 bu hanımıñ buazında bī toP kemiK **ney** (Ümit, 2006, s. 177)
- 9 **ney** kimi **ney** kimi bilmiyüm ki **ney** kimi diyelim saña. (Gülseren, 2000, s. 249)
- 25 aradan kaç **seniy** soñra bunnan yirmi **senē** evēlisi bizim birdan birisē asKer oluyō orā düşüyō. (Kaya, 2020, s. 370)

d) Belirteç

- 4 amma onnariñ a şēleri vādı, **biley** (böyle) ĩleri vādı (Doğar, 2015, s. 444)
- 56 **dahay**, böyle iniş aşşa böle. (Özgül, 2020, s. 341)
- 37 şimdi de **dahāy** samanı būdayı ayıran çıKdı. (Doğru, 2015, s. 463)
- 21 **fāzliy** otur. fazla (Doğru, 2015, s. 875)
- 12 işdi **ölēy**.. undan sona gelin alma bir hafta sürerdi. (Sert, 2020, s. 399)
- 77 rāmetli oldu **sōrey** (Hünerli, 2006, s. 219)

e) Bağlaç

49 *amay* daılmış getmişlê. (Yıldız, 2021, s. 244)

41 *rahatlık_emmey* para dâ yetmiyoru. *amma* (Doğru, 2015, s. 929)

23 *meseley* şorda bi äv var ıdı. (Yıldız, 2021, s. 296)

72 *onna meselây* şu, o yanni, āras taraFindañ_gelilê. (Yalkın, 2013, s. 300)

1 bizim dedelerimiz *yāney* şeyden duşsan üç harbinden gelmişler. (Hünerli, 2006, s. 197)

f) İlgeç

25 *gonuşdu muy* yallah memlakat gövāla. (Acar, 2012, s. 439)

85 *súynan, buriyá muşamba göyöh* bu masiyá burda bu déveg de *yáprahlandımıy* bunuñ altında (Silahşör, 2011, s. 95)

141 *ondan sonay* ô dizilê unnarı tekrar öbelek yapāla. (Yıldız, 2021, s. 216)

g) Ünlem

8 *çoh* yêrdi de *tabiy*_unutdum çok yêllerini. (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 185)

4.1.3.2.12 Kelime Tabanı +z Genişlemesi

Batı Grubu ağızlarında *ad* ve *belirteç* türünden kelime tabanlarını pekiştirme maksadıyla genişletme işlevine sahip unsurlardan biri de +z birimidir. Kuzey-Doğu Grubu ağızlarında görülmeyen bu yapı Doğu Grubu ve Batı Grubu ağızlarında birbirine komşu illerde sınırlı olarak görülür.

Bu yapı Bolu, Kayseri, Sakarya ve Sivas illerinde tespit edilmiştir.

a) Ad

12 *bu kerez* gızdı. (Bayraktar, 2000, s. 145)

191 *bu kerez* insanōlu uyananaca ganadlarını o da geriyor (Paçacıoğlu, 1987, s. 212)

60 *ondan sōna da iyyōruh* *bu kerez*. (Paçacıoğlu, 1987, s. 226)

b) Belirteç

52 *hinciz* şiden yaPdığ; küçük salatalıklādañ gurduğ, bîbêrden guryoz. (Kılınç, 2009, s. 208)

91 *şimdiz* kâzamız şey vilāyetimiz sakary_oldu. (Öçalan, 2004, s. 120)

4.1.3.3 Ünsüz İkizleşmesine Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında Adana, Aksaray, Ankara, Adıyaman, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Bursa, Bartın, Bolu, Burdur, Çankırı, Çanakkale, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kırklareli, Kütahya, Kilis, Kocaeli, Malatya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak yörelerinde vurguya dayalı olarak pekiştirme amacıyla *ad*, *ön ad*, *belirteç*, *bağlaç*, *ilgeç*, *ünlem* ve *fiil* türünden kelimelerde ünsüzler ikizleştirilir.

a) Ad

3 “hanım!” diyâ, **aşşādan** gidiyō 'hāmi! (Öçalan, 2004, s. 219)

29 sözüüm dışarī, **üşşek** yükünnen dēl, deve yükünnen 'para_vār. (Öçalan, 2004, s. 247)

62 biz bu yö_ävāldān hōrdan ta horlādan **aşşālādan** su aldık (Yapıcı, 2022, s. 710)

153 ōmuz **aşşāda** gövdeñ yokarı (Doğan, 2012, s. 507)

8 orda **auzzıg**_oluyo gāri ona. (Yıldız, 2021, s. 221)

12 gaP **ğaşşığ** galdı orda (Özden, 2014, s. 153)

Azzık (Koçak, 2010, s. 111)

Azzık, **azzıh**, **azuk**: Azık. Yemek, yol yiyeceği, rızk. (Elhan, 2011, s. 100)

Başşak: Başak. (Elhan, 2011, s. 114)

62 dosdum fākir misin? ēdersiñ **başşak** (Yıldırım, 2006, s. 313)

16 biz **beşşik** kertmesiyiz (İlaslan, 2005, s. 83)

121 ōlum dēdi, ēyi kötü pambī ekdik, **başşak** yapıdı topladı. (Görgeç, 2020, s. 306)

6 bebē **beşşige** bekliyoğ. (Abaz, 2004, s. 117)

5 işTe şimdi **beşşiK** olmuyor. (Koraş, 1992, s. 173)

12 bobamiñ **bobassı** vilan oPruKdan gelmişler (Koraş, 1992, s. 195)

43 **çöggeleg**, o keş dinir. (Uysal, 2009, s. 463)

30 evlere gelen su var. **deppoy** var yuğarda. **deppoydan** kōye dālyō. (Demir, 2006b, s. 281)

- 25 yāmırları o '**döşsek** sürdüümüz '**döşsek** çürürdü. (Demir, 2012, s. 572)
- 41 yorğan, **döşsek** kópúrdúķ (Akca, 2012, s. 313)
- 80 göyunumuz, inēmiz, **eşşēmiz** vardı. (Akar, 2013, s. 200)
- 83 **eşşek** dövē gibi yüzüne tüküre tüküre dövüyōlā yāni. (Gülsevin, 2002, s. 282)
- 4 ilden de **eşşek** bulunurdu. (Bayraktar, 2000, s. 25)
- 46 gēndú de, ğurtaru dēdi. ē_niminde de gēdergene çül_elbise, ğótdüle **deppoyá** u çül_elbiseyi atdıla ben (Kemik, 2019, s. 123)
- 82 **eşşē** ğatduķ boş sanduķların ōmüze. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 321)
- 183 **eşşēnen** ğuru yere vaduķ. (Abaz, 2004, s. 101)
- 12 önceden **eşşek** varıdı ğocam. (Gümüştel, 2019, s. 121)
- 2 'Keloğlanın da bi '**eşşē** vārmıř. (Eren, 1997, s. 119)
- 26 odun satardığ_ölum biz giderdig_**eşşeklere** sararlardı da uFacıķ uFacıdıķ kesbuda giderdiK de odun satar gelidiK yirmbeş ğuruşa. (Mutlu, 2022, s. 363)
- 9 gelir **eşşēnen** köve geli ēkmēmiz yir gideriz (şahin, vd, 2019, s. 244)
- 1101 **eşşekşekeri** var **eşşekşekeri** deriz sütveren_otu var sı_r dili var (Çelik, 2018, s. 322)
- 17 urdan balleye gidiyulā yaya atla **eşşekle** veyāut yayan (Ölçücü, 2020, s. 551)
- 103 tā benden_eveller nē ğadar **eşşāsı** varsa serellerdin ip gereller eşşāyı (Güzel, 2019, s. 150)
- 39 doñuz eti mi yollio, **eşşeg** eti mi yollio, ğözün ğörmio ki yērdig. (Haşimi, 2016, s. 413)
- 30 adam işini bitirdi mi sürellerdi **eşşegleri** yazie (Haşimi, 2016, s. 495)
- 21 hopladı çıktı **eşşiği**, **eşşiği** (Günşen, 2019, s. 224)
- 204 **eşşek** mi dinir ğayrı ne dinirse (Erdoğan, 2012, s. 304)
- 24 anama dēmiř ki nērde bu at **eşşeg** gelmedi dēmiř (Kılıçer, 1998, s. 96)
- 89 **ğābbāri** varı gēderdi (Küçükballı, 2013, s. 331)
- 27 içine bir tane, bir **ğaşışık** meselā duz, ğarabiber, bir tane de yumurda onu çekeceksin (Sarıtiken, 2017, s. 225)
- 25 Bey_ōlu ğēce yarı oluncu o yēmekden yir_imiş birer **ğaşışık**. (Korkmaz, 1994a, s. 133)

- 153 kırk dene **ğaşşık** ğorduñ, ora zāroşlarıñ_öñüne giderdiñ. (Pehlivan, 2019, s. 427)
- 89 dört **ğazzıkdan** haymacık çakılır. (Gök, 2022, s. 25)
- 19 **ğazzıh** çahardıh (Kılıçer, 1998, s. 207)
- 75 **güÇcü'n'** kēs. (Gök, 2022, s. 236)
- 27 benden **ğuççüdü** o. (Doğan, 2012, s. 326)
- 72 he yá o gece işde he şu fırının üstünde ki yā daa **güccüg güccüg**. (Yavuz, 2013, s. 294)
- 33 işde o zámán kóy de **ğuççüdü**. (Erdoğan, 2012, s. 401)
- 2 de benim bubam beş dane ğızın **ğüccü'ü** yazdurıyā beni. (Gümüş, 2017, s. 143)
- 10 kömürü, odun odun. ben şimdi bunu ğalaylarım bu **ğüçÇük**. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 501)
- 16 **ğüççükden** meraklıyın (Yıldızöz, 2017, s. 141)
- 32 hē **ğüççükdüm**. (Özden, 2016, s. 578)
- 9 dā **güccücük**. (Kanaç, 2010, s. 100)
- 9 **ğüccüklere** şey, **ğüccüğ**_olarak ördā su ğabı olurdu (Akca, 2012, s. 165)
- 31 mefād_edince berikiler **ğüççüdü** onnarı da ben_everdim. (Yıkmış, 2015, s. 427)
- 20 böyümü **ğüccüdücek** **ğüccümü** böyüdecek (Bayraktar, 2000, s. 33)
- 128 bu benden çoğ **güccüg** ğardaşım yā. (Haşimi, 2016, s. 212)
- 89 böyüm diyin óğúme, '**ğüccüm** diyin yerinme. (Günşen, 2019, s. 200)
- 62 **ğüççüzüm** dimiş. (Demir, 2006c, s. 263)
- 28 ben_anamıñ ākasındayın, **küCCün**. (İlker, 2017, s. 719)
- 83 hērkes bi **hediyeye** getirir çocuğa diş göllesinde. (Boz, 2002, s. 209)
- 16 ceyrannar yanmadı, yasağ, **ıışık** istanbulda yasağ. (Akca, 2012, s. 149)
- 11 esgi yazısey ile **rakkamıyla** da yazmışlar (Dinar, 2006, s. 324)
- 71 **sabbah** namazını bırakırım. (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 840)
- 109 onnar da işte **sabba** (Kalay, 1998, s. 250)
- 69) sona ēvleri istēse senin kapın yüz milyon iki yüz milyon_ōsun millet **sabbah** ğarardı (Çelik, 2018, s. 304)

- 13 daş da oynarduk. savıla **saklanmaçça** oynarduk. (Akgül, 2019, s. 109)
- 35 Ē yaklaştı kî saçı **sekkālī** uzanmış pərişan bîr durumda. (Özer, 2020, s. 246)
- 44 On on bês kîlo **pammih** aliy. (Özer, 2020, s. 249)
- 56 içine hêrşey; ispanak, yeşil **sovvān**, maydonos, nāne, pırassa; hepsini dōradık. (Doğar, 2015, s. 430)
- 45 **şekker**, üzüm dādullā. (Aydoğdu, 2011, s. 409)
- 2 ocağın başında **tezzeke** yahmayı (Günşen, 2019, s. 253)
- 312 ipekböceği şindi **uffacıkdır** bōle çok darı tānesi gibi (Çelik, 2018, s. 504)
- 49 çocuhlardan gene **uzzāh**. (Yavuz, 2013, s. 289)
- 241 “devletin sülüsüne **yazıkk** eTmēlim” dedi. (Eryiğit, 2014, s. 257)
- 39 **yazıklar** olsun (Öztürk, 2009, s. 292)
- 52 āltın da kıyoğ, **yüzzük** kıza da kıyoğ tābi. (Zeybek, 2008, s. 249)
- 5 **yüssük** oynardıkk. (Eryiğit, 2014, s. 258)
- 59 parmānda **yüssük** vamisdin (Bülbül, 2007, s. 197)
- 116 bi **yüS'Sük** tağtıkk. (Yıldırım, 2013, s. 175)
- 6 meselā **yüssük** dakyōlā, lōkum.. (İlker, 2017, s. 870)
- 13 mavi **yüssük** dar barmağ (Doğan, 2012, s. 341)
- 11 üç yarpağlı gümüş **yüssüg** olurdu bizim günümüzde (Kocakerim, 2014, s. 144)
- 134 ayrı yoluna _da **yüzzük** gömuşlar (Demir, 2006c, s. 415)
- b) Ön Ad
- 9 yanı suyu birez **aççık** siyāh, ondan ğarapınar otmuş. (Çıracı, 2019, s. 281)
- 8 kardeşi yoğ usa **böyyük** dayısı bağlayacağ (Gülseren, 2000, s. 312)
- 15 ben bin **doğkız** yüz_elli dōrd doğımlıyım. (Altunbıçak, 2015, s. 170)
- 12 geliken çēlik bîr iki üş dōrt beş sayādık **dokkuz** yüz (Şahin, vd, 2019, s. 168)
- 9 zengín olanlar **eyyi** yēlerni zabedmişlē. (Demirel, 2009, s. 73)
- 14 buğday **güçcük** sarımsān şeyi (Akar, 2013, s. 218)
- 11 ondan sōra adana'da ğalanlar **ğüçcük** sofulu biliyōsunuz. (Ak, 2020, s. 90)

- 11 **güççük** anem güççük babam. (Demir, 2001, s. 275)
- 18 vardūmuz öteki ölumuñ şeyīdi, **güccük** olumun gelinīdi. (Erdem, 2001, s. 125)
- 3 gettim **güççük** ammum ibrama. (Gülseren, 2000, s. 242)
- 5 gölüñ başına varmış ki **güççüg** gölde bi gurbā (Kılıçer, 1998, s. 127)
- 12 ağşamınan da **güccük** gıziletmiş yimeğini. (Korkmaz, 1994a, s. 165)
- 97 ô da bēnīm gızım gibi **gözzel** boylı boşlı. (Yavuz, 2013, s. 349)
- 26 Eñ sōna **güccük** vezire danışmış. (Aksoy, 1945, s. 346)
- 10 genciz yirmi yaşında ekmek **güççüçük** bir şey iki gişiye. (Erdem, 2014, s. 196)
- 84 **güççük** oğlan bizim evde oturan, oña telefon etdim. (Gül, 2016, s. 254)
- 7 ben bunun **güccük** ğardaşınla yaşıdın (Erbay, 2018, s. 113)
- 34 **küçük** başıdı şindiye ğadā da şindi gene var **güççük** baş hayvan. (Erdoğan, 2007, s. 216)
- 33 **güççük** gız nārāyā... (Yapıcı, 2022, s. 693)
- 112 dārelēn birisinde **güççük** kız oturū. (Kalay, 1998, s. 186)
- 64 öteki erişmedi **güccük** ğıs medine. (Mutlu, 2022, s. 407)
- 122 **güccük**, mēmeT dedim (Abaz, 2004, s. 141)
- 34 böyük ğıznan ortan ğız **guç'cük** ğız dedüvünü yapıdī (Korkmaz, 1994c, s. 30)
- 16 Ninemi yatırmış **ğocca** ğamayı çıkāmış, ninemiy gövsüne böyle dayamış. (Bilyaz, 2019, s. 143)
- 8 **Ğoccaman ğoccaman** ğavaklan altında toplaşiveriyoz, oyun oyneviriöz. (Aydın, 2008, s. 115)
- 238 **ğocca ğocca** sopaları kesē gelülē **ğoca** çuvâln başına. (Eren, 1997, s. 124)
- Ğoccā** sofranıñ üstünde. (Öztürk, 2019, s. 257)
- 191 hePıccaK su, öyle. (Yıldızöz, 2017, s. 123)
- 20 En **küççük** ğayınçım öldü. (Bilyaz, 2019, s. 126)
- 7 undan sōra benim **küççük** olan vā. (Özden, 2016, s. 478)
- 8 peder **sekkis** sene askerlik yapmış Türkiye Osmani İmparatorlūna (Şanlı, 1990, s. 59)

53 **sekkiz** yüz dolar. (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 826)

28 **yeddi** dānā vurundum daha aha büyüün sonuncu. (Şakirova, 2019, s. 121)

20 belki babamlar bilebilir, **yeddi** āne oldūnu söyliüler (Tosun, 2003, s. 264)

Bir kötünün **yeddi** mehelleye zerarı var. (Elhan, 2011, s. 140)

c) Belirteç

124 ‘Ēndüseñe **açcük** ónnarı (Eren, 1997, s. 104)

11 dört günün içinde **appar** topar gitdi. (Uygunoğlu, 2018, s. 138)

10 oluğ birbirülerine ğurintene hastalığdan geçemiyorlarmış. u oluğdan **aşşā** ğariye. (Demir, 2001, s. 195)

25 bire on_sekiz, bire ondan_ **aşsa** düşmez (Demir, 2006c, s. 247)

24 **aşşā** inīncik dimiş (Erdem, 2001, s. 112)

94 öte yannı arkası araba çökdü **aşşā** (Akgül, 2019, s. 265)

86 ğelī **aşşā** elma. (Silahşör, 2011, s. 154)

20 öküzlere de Koşdūñ işe boyūnduruk Kayışlañ bālanır toprā **aşşā** (Şahin vd, 2019, s. 231)

69 komutanım ben bōle şeyle kārşılaşmadīma zor geldi bana **birtten** bire (Kalay, 1998, s. 173)

110 hiç **aşşā** göç çalışmā malışmā gitmez bizim genç. (Yapıcı, 2022, s. 785)

93 **aşsa** yokarı bu kurs iki sene sōrayı geldi. (Gedizli, 1999, s. 48)

33 bazı **aşşā** eniyon. (Gülsevin, 2002, s. 223)

262 yok o **aşşāyā** gitmiş heraļ. (Kirik, 2011, s. 191)

62 omuzlar_ **aşşā**’ ger’dèn yokarı. (Gök, 2022, s. 271)

2 çarmuzuyu **aşsağı** gabağlar tikilir. (Gülseren, 2000, s. 260)

102 bize öretmen bi ba_ırdı dörtlerin ğızları siS **çabbığ_**oğulu temizley. (Doğru, 2015, s. 371)

29 **eccük** ora bi (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 952)

68 onū_da **eccük** böldün_mü, o_da yarma olur yāni. (Aydoğdu, 2011, s. 307)

17 hamuru yürüyoduğ, pazılıyoduğ, **ğuccuğ ğuccuğ** ben bi oturuşda beş altı açādım. (Acar, 2012, s. 808)

38 görüyödum ebemgil yāpiyödu haşamgile, **ğúccúğ** yetişiyödum (Silahşör, 2011, s. 98)

3 bōle **ğuccük ğuccük** keseriz. (Aydın, 2008, s. 169)

20 **ğúÇcüceciK** (< küçük + ce + cik) yapılan işe baharsañ dālar gimi. (Yıldırım, 2006, s. 385)

90 **ğuccüg** demesse, sa: verrim demiş (Kılıç, 2001, s. 71)

164 **ğüCcüük** güCcüük de yemek dökerik (Kirik, 2011, s. 153)

23 ekmēñ ucundan **ğuccük ğuccük** ıssırıyoğ (Bayraktar, 2000, s. 45)

93 bule bule edl_ekmek **ğocçeman** açıyalā saÇda büşürüyoğ. (Acar, 2008, s. 170)

226 **hemmen** saraya çıkıyoğ. (Koraş, 1992, s. 193)

188 **ippi:y** yazdıñ, bunu var ya (Çıracı, 2019, s. 311)

41 **Küccuğ** oldu belli. (Gümüştel, 2019, s. 142)

8 Bının_oldıgını bı **köppik köppik** kaynay bahısın hele bişmiş mi? (Özer, 2020, s. 241)

48 be neyabalım beyav dedi **sakķın** kimseye sōleme o zaman bızācı vardı (Şanlı, 1990, s. 121)

17 **yēñidden** seserik. (Korkmaz, 1994a, s. 119)

11 **yummağ**_oldı **yummağ** (Altunbıçak, 2015, s. 299)

143 aha bōle dedeynen aşā **yokķarı** kaldığ. (Sert, 2020, s. 375)

d) İlgeç

219 böyın sabağten **berri** benim ħabarım var. (Altunbıçak, 2015, s. 302)

16 imeci usulü bizde atmış gişiye **ğaddar** imeci çalışdurduğ. atmış gişiye ğaddar imeci çalışdurduğ. (Demir, 2001, s. 248)

82 mart o **ğadder** şiddetli aydur. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 326)

27 bu **ğadda** iyiyim ama deyom bu saba dēyom gene kendi kendime. (Doğar, 2015, s. 441)

11 valla bilmem_ki. he toķada **ğaddanı** aynısı yani. valla ben heç bilmem (Demir, 2006b, s. 281)

23 üdiyoğ, tohum ğaldırıyoğ, bulgur yapıyoğ. ğaramana **ğaddani** yiyok. (Demir, 2006b, s. 283)

18 O vaħıda **ğaddár** üPeyce bairtdudular beni. (Avcı, 1988, s. 299)

e) Bağlaç

48 onbaşı vazifesi verdile. ğafam çalışıyêdu u zaman. şindi de çalışıye **emme** imkan yoğ. ismini biliyem (Kemik, 2019, s. 123)

24 dā **amma** siz kúççüksüñüz (Ekizoğlu, 2018, s. 104)

545 yumruğ kadar erif, **amma** erkan_arp. (Tosun, 2003, s. 338)

29 **emme** şimdi annaşma var efendime söylem. (Gümüştel, 2019, s. 121)

13 Ben de bi evin geliniyim **emme** hiç pişmanlim yokdur ğaynatamdan. (Bilyaz, 2019, s. 88)

888 şimdi bi kaç defā dedi **zatte** (Tosun, 2003, s. 350)

4 ben ğatyan benim habarım va **zatten**. (Acar, 2012, s. 842)

f) Ünlem

8 **afferim** saña tenbel kö_ün çeşmesi (Gülbahar, 2010, s. 170)

27 “**afferim**” derlê gelîne, anniyamısın? (Öçalan, 2004, s. 8)

g) Fiil

41 buluyon bağ çibî **atlıyyon**. (Kayılan, 2018, s. 94)

9 ayaklarından **assarlar** yahut kıoltündan **asarlar** kıoltünü asarlar. (Hünerli, 2006, s. 351)

16 saldıĒını da **bilemeyyörüün** de hanı dedi. (Durmaz, 2018, s. 363)

22 salÇasını **dökerriK**, soğanını dökeriK (Gül, 2016, s. 264)

2 öyle isdēyödür **deyyoru** herkeziñ canı öle isderdur **dēyyoru** (Pektaş, 2017, s. 128)

42 ihtiyacımız olüsa burayı satalım, **deyyo**. (Uygunoğlu, 2018, s. 167)

65 os sa_at, darağ vurmamış, gel geçir edivermiş **deyyörü**. (Durmaz, 2018, s. 639)

4 everem **deyyoz evlenmeyyo, okuyyo**. (Özden, 2016, s. 317)

2 yaz bu zāmana bağça **ekkeriS** yavrurum davarımız olur gideriz şō yabanlarda (İşcanoğlu, 2007, s. 105)

3 eee ordan kaçıyún gine işiñ vāsa **işléyyóñ**. (Taş, 2019, s. 114)

172 hēr gēnşlēr daş_ ocaklarına şura, bura **gidīyyō** (Yılmaz, 2006, s. 229)

21 ben her zâman bu sözü **söylüyyón** ya. (Taş, 2019, s. 122)

156 öyle çok_ **oķkuyan** yok he yok öle **oķuyyan**. (Erdoğan, 2012, s. 368)

5 **okuyyodu** okulu bırakTı, gelin oldu (Öztürk, 2008, s. 85)

31 āmat, az **oķuyyo** çok **oķuyyon** dārken bī ğaymakam çıkıyo. (Dülger, 2007, s. 118)

İstanbul'da **okuyyañ** gene? (Öztürk, 2019, s. 291)

67 ikindiye kadar çalışırım, ikindide **urrum** kafayı sabālān aççık t olurum (Şanlı, 1990, s. 63)

50 şindi şu ānda **verīyyō**. (Yılmaz, 2006, s. 269)

70 ğardaşı abasına **yēdirivēyyo**. (Aygün, 2019, s. 199)

4.1.3.4 Ön Hece Türemesine Bağlı Pekiştirme

Batı Grubu ağızlarında meydana gelen ön hece türemeleri genel itibariyle ölçünlü Türkiye Türkçesi ile örtüşmektedir. Belli bir sistemi olan *m*, *p*, *r*, *s* türemeleri, Batı Grubu ağızlarında yer yer bu sistemin dışına çıkılarak da kullanılmaktadır: **tep telāşe** (Öztürk, 2019, s. 258), **domdōru** (Öztürk, 2019, s. 323), **cımcıblaķ** (Acar, 2012, s. 392), **dımduru** (Acar, 2012, s. 569), **dümdürüz** (Acar, 2012, s. 608), **domdōru** (Doğar, 2015, s. 284), **gepegenç** (Doğar, 2015, s. 369), **ye'püz ye'nī** (Öçalan, 2004, s. 15), **tamtāzecik**. (Yapıcı, 2022, s. 427), **ıpısıcağ** (Küçükballı, 2013, s. 287), **dumduru** (Gül, 2016, s. 262), **gepegeÇ** (Aygün, 2019, s. 170), **ıpıssıza** (Özden, 2014, s. 127), **apaķça** (Akgül, 2019, s. 151). Bu pekiştirmeler *ad*, *ön ad* ve *belirteç* türünden kelimelerde tespit edilmiştir. *Ad* ve *ön adlarda* birçok kelimeye görülen bu pekiştirmede *belirteç* olan *tertemiz* kelimesinde bir kullanım yoğunluğu söz konusudur.

Batı Grubu ağızlarında Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Amasya, Antalya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Burdur, Bursa, Bartın, Bolu, Çankırı, Çanakkale, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırklareli, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat,

Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak illerinde ön hece türemesine bağlı pekiştirmeler şunlardır:

a) Ad

252 **appaçık** er taraftı cadı bōle iyne alır gālik iyne sokā (Ölçücü, 2020, s. 545)

76 ben ne bilim. bī adetdi **besbellü**. bilmem ki niye çalduklarını, bī adetdi u besbellü. dā (Demir, 2001, s. 201)

95 allah verdümüy **besbelli**. (Abaz, 2004, s. 106)

87 şundan padişak olur mu dīlar. uçurılár, uçurılár. **besbellim** nasīb bu dīlar, (Demir, 2006b, s. 350)

38 gidēdi mēmlēketine yurduna ó zamannā öyleydi şindi **bambaşka** (Şahin, vd, 2019, s. 543)

281 hākkāten de **bambaşga**, her sābāh, sābahıñ beraqatı diyerekden, çok da güzel onu dinneym. (Sarıtiken, 2017, s. 174)

264 biz annadalım onnar **bambaşgaydı**. (Erdoğan, 2012, s. 327)

233 çekmecalēñ aralā **bomboştu** ev mev yoқта urdan güzelkō gibi bōle boştı (Ölçücü, 2020, s. 323)

56 bī yüglig vardı, **bomboştı**. (Yavuz, 2013, s. 300)

137 iniya gūyunun dibine. gūyunun dibi **bomboş**, su yok. başga bī yer. urda mēmedā şindi durup (Demir, 2001, s. 224)

39 dışları gözē, işleri **bomboş**. (Yalkın, 2013, s. 229)

4 **büsbütünü** esbaPlānı bōle ne varisa bōle çevrelēde görüñ şunu var şōnu var dēyē. (Doğru, 2015, s. 360)

1 bişiriyo suyu **bomboz** m oluyo? (Bayraktar, 2000, s. 44)

66 ben uçağ çocuım. **cısciplām** burda bi kēndir gōynēm va. kēndir gōynem, kēndir gōynē evde va şindi. (Kemik, 2019, s. 160)

80 **cırcıPlak** ôle bi bit yiyo ki **tertemiz**. (Şenyiğit, 2006, s. 318)

28 ē **cırcıPlak**, kendi sırtımıñā (Bölük, 2011, s. 273)

95 gışın da böyle yat, **cırcıplağ** ordā, mārada. (Uysal, 2009, s. 472)

54 biz gene **cıscıblah** bōle yarese gibi. (Yıldırım, 2006, s. 174)

- 96 **dümdürüz** emme at yanı böyle yama. (Acar, 2012, s. 608)
- 70 bi bakıya ki ğıza **ġapġara**. (Korkmaz, 1994c, s. 35)
- 4 ġıssa boylu **ġapġaradı**. (Öztürk, 2009, s. 266)
- 13 valla bağ çorum çocuġumuz zından gibi **ġabġara**. (Şavklı, 2015, s. 450)
- 38 bi vādımdı ortalık **ġarmanāarışık**. (Demirel, 2009, s. 115)
- 45 şimdi deyişti ġāri **ġārmaġarışık** ūle tūyün salonnānda hinci ġāri **ġārmaġarışık**
(Ölçücü, 2020, s. 406)
- 4 surf kelli **gepgenç** seniñ gibi. (Akar, 2013, s. 274)
- 96 **ġıbġırmızı**. yōh yēnm̄ öyle. (Silahşör, 2011, s. 346)
- 103 bi işdifar, bi işdifar **ġōmgōk**. (Abaz, 2004, s. 123)
- 35 **ġōmgōk** bitē. (Demiray, 2003, s. 351)
- 50 yav ben dī hayret ētdim size, dī. ne gibi, di. bī ġardaşızı gördüm, dī. yüz yaşında,
başında **ġımgır** (Demir, 2001, s. 235)
- 70 şimdi ġar yācaı tahmin **ġop ġolay** (Aydoġdu, Demir, 2009, s. 452)
- 66 he ben var, **ġıpġırmızı** he. (Aydoġdu, Demir, 2009, s. 488)
- 4 bēyaz amanın **kıpkırımızı** ā dedim istemiyim (Yorulmaz, 2011, s. 569)
- 145 vüçüdu **sırlıslıklam** hālā dimdikTi başı (Ölçücü, 2020, s. 349)
- 15 dīnarın en meşşur güzel havāsīylan suyu vārdır, havāsīylan suyu vārdır **tertemizdir**
(Uysal, 2007, s. 415)
- 28 óndan sōnū çıkarılā küpdeñ yilē **tamtāzecik**. (Yapıcı, 2022, s. 427)
- 13 Akşam namazına **tep telāşe** biter (Öztürk, 2019, s. 258)
- 15 ordan gelen suy **tertemiş**. (Gül, 2016, s. 301)
- 9 garerince **tertemi:z** (Kılıç, 2001, s. 72)
- 49 zabalayı ġaġañ, süzeñ, teşlerde güzelceceK ġaynadıñ **tertemiS**. (Doġru, 2015, s. 373)
- 30 el mel deġmemiş di **tertemiz**. (Gülseren, 2000, s. 348)
- 33 dēdi cıerın **tertemiz** buz gibi (İlker, 2017, s. 642)
- 8 **yabyalıñız**, bicecig başıma. (Özden, 2014, s. 100)

9 göndērdi bizi **yapyalıñız**. (Dinar, 2006, s. 175)

390 bu ğıdan ovuda gezdım ben **yapyalıñız** hem. (Pehlivan, 2019, s. 465)

36 **yemyeşil** her yir çimen sarı sarı çiçeklē güzel. (Mutlu, 2022, s. 500)

4 aman kız yān'gā, bi_şeyim vārdı böle **ye'püz ye'ni** (Öçalan, 2004, s. 15)

b) Ön Ad

108 ēbeñg ırāmatlı hōyle ğāyrı ap **appağ** yüzüne gelir (Durmaz, 2018, s. 556)

4 **apabbağ** içinin surū aflar bi ğalır kiyad gibice bi ğarnı (Güzel, 2019, s. 218)

73 sürterdüğ **apağça** tarana. (Akgül, 2019, s. 151)

15 allah herkişe nasīb itsin, orlā **bambaşğa** yerlē (Özden, 2016, s. 381)

199 ne kuş sesi, ne insan sesi, **bambaşğa** bi ses. (Tosun, 2003, s. 220)

5 ğóyākdām **bembeyās** sulār ğēliyō (Gök, 2022, s. 219)

21 nē **bembeyaz** yumurta gibi ēr tarafğar a aç yoğ (Galip, 2018, s. 194)

146 o **bembeyāz** sūt gibi mu_allebi olur (Boz, 2002, s. 218)

5 her taraf **bembeyaz** kar yağmış gibi (İşcanoğlu, 2007, s. 129)

55 **bembeyaz**, beyaz, arınığ çoğ hasdalī var. (Akca, 2012, s. 196)

53 ēşde u tekke ğaşı derlē işde onnādan ğalma **besbelli**. (Akca, 2012, s. 240)

21 bah ğayserili olmadīñ **besbelli**, nireliyseñ dosdōru sōle (Bayraktar, 2000, s. 38)

11 total **bombok** adamlardan beş on tene topladığ. (Gülseren, 2000, s. 242)

İri yarı kimse. **Bösböyyük** herif olmuşsun amma, aklın olsaydı bari. (Elhan, 2011, s. 133)

29 bu at eyle küfeylan gibi olmuş **bösböyyük** olmuş. (Gülseren, 2000, s. 287)

28 **çarçabug** büyür (Bayraktar, 2000, s. 107)

232 **Ciscubag** çocu: guca:mda. (Kılıç, 2001, s. 86)

16 **çır çıplah** gaddın erkek karşı karşıya. (Gülseren, 2000, s. 257)

36 sırtıñdā ğudük olur bi **circibil** su ter_inen. (Korkmaz, 1994a, s. 135)

Ciscivil: çırılçıplak. (Elhan, 2011, s. 150)

Desdeğirmi: Yussyuvarlak. (Elhan, 2011, s. 195)

20 işde ben böle **dosdoğru** bir arkadaş isterin. (Keleş, 1986, s. 82)

- 30 oldu **dūmdüz**, camdan seyr_et. (Aydođdu, 2011, s. 459)
- 124 **dūmdüz** yeşil ağan. (Silahşör, 2011, s. 169)
- 211 **dūpdüz** ev. (İleri, 2008, s. 283)
- 33 dere depe **dūmdüz** gēdmiş. (Demir, 2006c, s. 469)
- 34 ğavaĥ tekrar **dimdig** dōrrılıyo (Kılıçer, 1998, s. 105)
- 153 dere depe **dūmdüz** gidmişler (Kılıçer, 1998, s. 175)
- 305 ğarı da bi çırpar, ora **ğaPğara** cızğı olur. (Mutlu, 2022, s. 403)
- 12 **gencecükKen** toplar. (Demir, 2006c, s. 284)
- 21 soñura onuñ **gepgenş** bi ğızı öldü (Kanaç. 2010, s. 25)
- 80 **gepegeÇ** insan bi deneyle doya mı? (Aygün, 2019, s. 170)
- 12 gütti milyarlār gütti **ĝōsgoca** para. (Yılmaz, 2006, s. 279)
- 3 **ĝōsgocaman** menevşe ğarı ona bindirdiler_idi. (Ak, 2020, s. 132)
- 94 seniñ dedi yargınıñ bōle dedi ğızğın su dōKmiş gibi dedi ğompile dedi ğabarmış **ĝıPĝırmızı** su dedi altı dedi (Güzel, 2019, s. 167)
- 12 ĝēlín ĝēZ **ĝıPĝırmızı** göbelek ĝimī dōlārdı ēvēli (Gök, 2022, s. 233)
- 143 **ĝıPĝırmızı** eti çıkar (Koraş, 1992, s. 238)
- 77 **ĝıPĝırmuzu** ołana ğada kavuruduk unu. (Akgül, 2019, s. 151)
- 131 **ĝōpĝōzel** dolma olur (Akca, 2012, s. 175)
- 84 şimdi sōndü, **ĝıPĝızıl** bayır var. (Çıracı, 2019, s. 315)
- 3 beni istemā: gelirler oğula abamı gösteriler **ĝōşĝoca** ğız oldu on beş on altı yaşında (Galip, 2018, s. 196)
- 125 soĝmazlardı kāvıye soĝmazlardı biz giremēzdiK kāvıye **ĝōşĝoce** deliĝannıdıK biz giremēzdiK kāvıye (Ölçücü, 2020, s. 445)
- 94 Sedefyimedede içmede kesıldı **sapsarı** beñzı oldu. (Özer, 2020, s. 207)
- 41 **sapsarı** su çıhıyo (Kılıçer, 1998, s. 145)
- 151 **simsiyāĥ** eĥmeĥ yērdük bu eĥmeĥ niye siyāĥ_ołudu. ilaç bilmeñ, yoł bilmen, bilmeñ, éĝan kel_ołudu. u kellik (Kemik, 2019, s. 163)

35 da sabālen yīyecekle yōk bi şē āsgē sabālen de yīcek ōlyolākı **sīmsiyāh** ağı gibi (Şahin, vd, 2019, s. 269)

24 **tērtemiz** evlēm, ūnnā gelesiye sildim (Gülensoy, 1988, s. 230)

3 güzē **tertemiz** bi billūr gibi olu. (Aygün, 2019, s. 255)

60 **tostopacık** bi gaba gatarız. (Erol, 2019, s. 249)

259 var_ıdı anam gaynanam böyle **upuzun** sītlarında olurdu böyle (Erdoğan, 2012, s. 450)

245 Yāllah yüklēle adamı bunna **paramparçá** 'atalla deñize (Eren, 1997, s. 124)

185 aşağı düşürü, **parâmparçá** öļur. (Yavuz, 2013, s. 279)

8 onu da sel_aldı giTdi **parımparça** yaPdı (Akca, 2012, s. 155)

143 hoşaf **saPsarı** olmuş asKerin rengi ğapķara yüzü kömürden (Çelik, 2018, s. 514)

25 babası ölüncü **si:msiyah** olmuş baba. (Çıracı, 2019, s. 449)

54 **sapsarı** itmiş evi. (Korkmaz, 1994a, s. 120)

216 **sapsarı** yā çıhardı. (Erdoğan, 2012, s. 305)

541 **sapsarı** suyu çúarıdı (Başer, 2014, s. 235)

38 isterseñ öñe yalaķ yapallār, **simsiyah** pise aķar. (Uysal, 2009, s. 301)

2 **sapsarı** olmuş ğāri (KAYMĪA 2/2 s. 24)

33 **simsiyah** çıkar böyle. (Kocakerim, 2014, s. 112)

71 onuñ **sapsarı** sarısı da vurudu (Doğan, 2012, s. 455)

20 içim biyaz oldu '**simsiyah** saçım. (Doğan, 2012, s. 409)

7 **yemyeşil** ot. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 386)

50 örümcek ağı gibi bōle **yemyeşil** hırka olmuş **simsiyā**. (Yorulmaz, 2011, s. 525)

8 bēyle **yemyeşil** bir alev sardı. (Demir, 2006c, s. 286)

c) Belirteç

11 geTi demiş şu sabunu verēm yıKansın demiş **appaçık**_ōsuñ demiş (Ölçücü, 2020, s. 358)

43 billē çadır gibi çiçek bōle **appaçık** üstü çiçek. (Doğar, 2015, s. 387)

- 80 renk yapālā **apayrī** çanāḡ içinde. (Yapıcı, 2022, s. 604)
- 111 **têrtemiz** olū, **aPpacıK** olū. (Pehlivan, 2019, s. 590)
- 154 çorba **aşşū** yoḡarı büsbütüñ egmeg, ġāvaltı (Çoban, 2012, s. 121)
- 29 oluydu ki **bes_belli**, felanın çocūnu al basmuş, bōmuş bi şeyler dīlerdi. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 316)
- 84 vāllā nası ġız istediK bu āşeyi annadam **besbelli** giTdik iki üç kere giTdik (Çelik, 2018, s. 426)
- 74 beyle şey olmaz killi mirli olmıyacak, **bembeyaz** olacak içindeki. (Sarıtiken, 2017, s. 226)
- 28 **bembeyaz** onu geyer çıkaruduk. (Acar, 2012, s. 824)
- 122 hanī açīyo, **bembeyaz** açīyorū ónnā. (Yapıcı, 2022, s. 469)
- 33 öle yazālādı gelinlēn yüzünü. bi de pudraylan **bembeyaz** yaparlādı gine gelinlēn yüzünü, bōle ölü benzi gibi olurdu. (Öztürk, 2008, s. 120)
- 80 hana benim dedem bōle asgere gi'miş de on iki senede gēmiş, saçları **bembeyaz** ömuş adamıñ. (Dinçay, 2009, s. 208)
- 43 heni u **bembeyaz** olmuş (Akar, 2013, s. 230)
- 27 on beş on altı yaşlarında saçlarım **bembeyaz** oldu gaderden (Pektaş, 2017, s. 157)
- 19 gelin alıcı **bembeyaz** geyinmiş erkekler gene öyle bir karşılamaya gelillerdi (ANYA 11/19 s. 163)
- 100 tēfik ānıñ āsgi evde baccadan geldi **besbelli** dēye. (Acar, 2012, s. 763)
- 96 bana sorāsañ **büsbütün** zeytincilī bālyıs. (Mutlu, 2022, s. 553)
- 45 olağı bütün bişiridilē bōle büsbütün içini ālulā **büsbütün** (Şahin, vd, 2019, s. 388)
- 10 sōna **bomboḡ** olur, demiş. (Kalay, 1998, s. 165)
- 14 ġāri eve gidēken baḡıyo kısanın dēmen **bomboş** bālanıp duru. (Dülger, 2007, s. 112)
- 6 şindi hemen hemen o bā yerleri **bomboş** yatıö. (Haşimi, 2016, s. 320)
- 253 **bomboz** olmuşüñ (Çoban, 2012, s. 250)
- 27 şimdi adam çıkar ki **cırcılaK** (Yıldırım, 2006, s. 228)
- 90 ulen ora gidince **cırcıPlak**, haya miyna yoḡ. (Özden, 2014, s. 103)

- 25 eitimde **cımcıblak** soyālar ıdı, hiç adama doĸunmazdı. (Acar, 2012, s. 392)
- 12 Arabisdana vārince, **cıb cııldah** soyıyola (Eren, 1997, s. 158)
- cıscııldak** kalmak (Koçak, 2010, s. 84)
- 104 **cıscılbaĸ** olmuş (Gök, 2022, s. 371)
- 212 adam '**çiscıPlaĸ** yatıPduru ına millonlarca adam gördüm. (Manav, 2006, s. 392)
- 27 ormanda **çısÇıPlak** ĸaldım diyı. (Demir, 2012, s. 634)
- 136 böyle ĸeriden doĸanıyór **çePeçevre** emniēte aĸıyo. (Özgül, 2020, s. 268)
- 7 ocayı **çırçıplak** demiş bırak (Şanlı, 1990, s. 113)
- 38 Mudurnu yolunda, Yılmaz'dan öte gildēñ **domdōru** (Öztürk, 2019, s. 323)
- 84 **dosdōri** demiş. (Gümüştel, 2019, s. 126)
- 95 **dupdurulanuĸ** olu. **gōpgōzel** olu. (Acar, 2012, s. 748)
- 108 o ōra dullanudu **dımduru** oludu. (Acar, 2012, s. 569)
- 25 böyle **dumduru** olur (Gül, 2016, s. 262)
- 6 burdan gidicēñ **domdōru**, daml vā daml, sıra sıra daml, inek damları, urda (Doĸar, 2015, s. 284)
- 69 vā mı ĸuran okıyan **dosdōru**? (Yapıcı, 2022, s. 504)
- 9 **dübdüzgün** çıĸar. (Öztürk, 2001, s. 399)
- 43 ĸuyu böyle **düpe düz** olmuş. (Polat, 2019, s. 127)
- 2 **Dümdüz** gidē. (Bilyaz, 2019, s. 111)
- 252 yalova dedi **dümdüz** dedi bana yalova dümdüz dedi (Çelik, 2018, s. 449)
- 244 biciĸo hōlū mazi ĸadā bi şey olıyo ĸöbēndi **ĸapĸatı**. (Yapıcı, 2022, s. 669)
- 12 sen avrad sözüynen bu ĸuşları **ĸasĸavlaĸ** etmeniñ ne ĸerāĸi var diyór (Öztürk, 2009, s. 374)
- 97 hicdi içerden **ĸapĸara** çıĸıyı (Doĸan, 2012, s. 699)
- 46 **ĸapĸara** eTdi, **kómür** gibi. (Abaz, 2004, s. 143)
- 14 baĸıyom **ĸepegenç** yatıyo. (Doĸar, 2015, s. 369)
- 29 Sōradan bi de unu aldıñ mı **ĸesĸeri** bi dā ĸurutuyolla (Öztürk, 2019, s. 355)

- 4 yāni şindi dışı ğızarı ğüzelcene **ğıpğırmuzu** olu. (Acar, 2012, s. 714)
- 53 şūile betonnara **ğıpğuru** ğurur. (Acar, 2012, s. 495)
- 100 yakāduĝ ocaĝ ğızdurduĝ üzerine ğıvılcımlı kōz ğıyēdük yapraklarıy üzerinden o kōmeç **ğıpğırmızıca** ğızarudun ğıyēdük. (Yıldızöz, 2017, s. 85)
- 83 o artu **ğıpğırmızı** zatden paradu. (Yıldızöz, 2017, s. 146)
- 60 ónnā ēyıyoru, **ğıpğırmızı** ēyiyorülā. (Yapıcı, 2022, s. 481)
- 13 yıkāken **ğıpğırmızı** ōmuş. (İlker, 2017, s. 1108)
- 4 bu elma ağacınıñ mäyvısı da ğava böyüklünde ve **ğıpğırmızı** olumuş. (Dülger, 2007, s. 95)
- 45 ğıyerük çaru'un ğuyru'u böle horoz ğuyru'u gibi **ğısgıvraq** (Gümüş, 2017, s. 223)
- 9 üyüdüriük. ğüzēl ğinelik, **ğıpğırmuzu** şey derük, unu puğç yaparuk, pōğç dirük, biz böle ğarma yaparuk (Demir, 2006b, s. 330)
- 2 üzerine ārdıç çekmiş ārdış ta ğızarı ğurüyünÇe **ğıpğırmızı** ğızārmış (Ölçücü, 2020, s. 476)
- 57 ortadaĝı **ğıPğızıl**, ğızarmış (Yıldırım, 2006, s. 91)
- 21 nābıcaz işde yēce içcek hep dirice bişirirdik **ğosgoyu** yērdik yēmiş ile yērdik işde öle oludu ğışın (Kanık, 2021, s. 113)
- 88 olur bi şöyle '**ğıpğırmızı** ne biliyim (Doĝan, 2012, s. 587)
- 5 evür çevür, evür çevür, **ğıp ğırmızı** olü. (Aydoĝdu, 2011, s. 415)
- 230 ūndan yuy yumuşacıĝ alırız **ğömgök** maşınĝanıñ üstünden (Ölçücü, 2020, s. 709)
- 444 şētmış böle, **ğömgök** olmuş (Tosun, 2003, s. 260)
- 40 **ğömgök** bitādi harman yerleri, islandı. (Çakır, 2020, s. 306)
- 23 **ğosğoca** belki umummüdürlükden, kütāyaya aid nelē var. (Gülensoy, 1988, s. 151)
- 3 **ğosğoca** ğızı azaklamış. (Akar, 2013, s. 203)
- 42 halbukisem çocuk içimde **ğıpğuruca** hu ğadarcık bi şey ğalmış. (Akar, 2013, s. 208)
- 21 kına gibi **ğıpğırmızı** ğorsuñ ora. (Eryiĝit, 2014, s. 243)
- 35 evel yoĝ udu tuvalet sabın ol du külü tenikeye atardıĝ **ğıpğırmızı** ol du ondan soñra çamaşırı yürduĝ (Erdem, 2014, s. 184)

- 15 göca da öldü size ömürler ben de **ıpıssıza** galdım işde. (Özden, 2014, s. 127)
- 86 **ıpısığ** elleri, der (Küçükballı, 2013, s. 287)
- 42 **kışkıvrak** bāladık ālada, ālat ācına. (Kalay, 1998, s. 158)
- 17 baltanın sapı kırıldı, bunu git tak, **koşkoca** odun, olur mu? (Kalay, 1998, s. 167)
- 12 ben bile ormanıñ arkasındı **kıpkırmızı** bişdim būdayıñ gırızkında. (Eryiğit, 2014, s. 323)
- 140 yaş şıvgaynañ **mosmor** etti havlıda. (Acer, 2003, s. 130)
- 11 **sapsaru** çıkar. alusun, yersin. (Demir, 2001, s. 203)
- 18 hiç Karı yar geç diz boyu yarı Karı geçer tçine mīçine geçmez bāladın **sımsıkı** āyna (Şahin, vd, 2019, s. 529)
- 360 üzümün kabū bi gece dursun bi bakır şırayı **sımsiyā** yapar. (Tosun, 2003, s. 330)
- 70 **sımsıkı** dedim. (İlker, 2017, s. 1104)
- 40 gāPğara, **sımsiyih** ēTdi (Yıldırım, 2006, s. 260)
- 47 hē **sımsıkıPlak** ıslanım deñ, curculaK ıslandım deñ, suyum çığdı deñ, hē ne ağılna gelise. (Ordu, 2019, s. 337)
- 41 **tērtemiş** sarıyöh bēze. (Silahşör, 2011, s. 325)
- 11 işte **tertemiz** çıkıyudu (Çoban, 2005, s. 128)
- 202 beşiKte **tertemiz** Kākıya çocuk. (Akgül, 2019, s. 186)
- 25 yāluları yapıyöh **tertemüz** anam sā ne sōlīm. (Demir, 2006b, s. 311)
- 95 işde öle yere dökeris **tērtemiz** unu geçiris gurudurus, guyarıs süzmelerimiziñ içine öleyidi. (Mutlu, 2022, s. 579)
- 118 **tertemiz** oludu çoK titizim aralıK vā bizim iki gāvenin arasında oturuyom (Çelik, 2018, s. 351)
- 200 **tertemiz** olcağ tābi. (Taş, 2019, s. 137)
- 8 ataş **tertemiz** yur yākarsıñ bunu. (Gülsevin, 2002, s. 302)
- 15 **tertemiz** yıharsın. (Özer, 2020, s. 251)
- 68 yákmadan **tertemiz** onu atañ salçasını neyñi hepisini tamamladıkdan sōna undan sōna (Kirik, 2011, s. 165)

261 *tērtemiz* gēlir gēçer. (Gök, 2022, s. 276)

3 *tertemiz* yîhanırıldardı (Yavuz, 2013, s. 315)

48 bulğuru da, kaķarsıñ, yıķarsıñ *tertemisçe* (Koraş, 1992, s. 269)

121 *tertemiz* olurdu. (Haşimi, 2016, s. 236)

73 ev *tertemiz* duryo. (Günşen, 2019, s. 304)

19 ipini çekeriz çekeriz ondan so:na *tertemiz* yıķarız (Çıracı, 2019, s. 323)

27 unuñu uğudıñ *'tertemiz* 'gon içeriye. (Korkmaz, 1994a, s. 183)

10 *tertemiz* olacaķ. (Erdoğan, 2012, s. 395)

79 yarmasını güzel *ter temiz*, biz būdadan yarma derúķ (Demir, 2006c, s. 322)

127 bacáķları yoħarıda bālı diyá goļları da bālı diyá, *tostopaK* oldu patla (Karasu, 2017, s. 140)

66 *yemyeşil* açārı maviş ondan sona tohum yapardı onna çingil yolarduķ olunca sararur ondan (Gümüş, 2017, s. 217)

80 ğuş gibi oluyōñ böyle *yip yün* oluyōñ. (Silahşör, 2011, s. 84)

18 bahıyōñ ki *yemyeşil* olmuş, dene yoħ. hēş de bī şey yoħ içinde. onu da bulamıyōñ. (Demir, 2006b, s. 294)

1183 su ğatdım denedim *yesyenil* oldu. (Kayılan, 2018, s. 137)

46 o *yesyeñi* duruyō daa sandıkda. (Pehlivan, 2019, s. 406)

4.1.3.5 Hece Türemesine Bağlı Pekiştirmeler

Batı grubu ağızlarında kelimelerin, +cilem, +cin, +cu, +dak, +en, +em, +he, +ge, +im, +in, +ini, +lam, +lan, +lem, +llk, +lim, +lin, +lü, +ma, +men, +mene, +na, +nak, +ne, +necimine, nek, +nem, +nen, +ni, +nik, +nız, +si, +sil, +sin, +ye gibi gramatikal unsurlarla genişletildiği, genişletilen kelimelerin yapısında ve anlamında köklü bir değişiklik meydana gelmediği, konuşurun konuşmasına dikkat çekmek istediğinde bu yapılar başvurduğu görülmüştür. [53 zenginlik Tē aranmiyo *artık*. şindi oğlanna kız birbirini istedim̄ *arıtıkın* o tış maħaKaK olu. (Öçalan, 2004, s. 23)] Örnekte de görüleceği üzere konuşur, aynı cümle içerisinde anlatımını güçlendirmek maksadıyla aynı kelime varyant değişikliğine gidebilmektedir. Batı grubu ağızlarında *ad*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türünden kelimelerde hece türemeleri tespit edilmiştir. Bu hece

türemeleri, *belirteçlerde şimdi; ilgeçlerde -den sonra; bağlaçlarda ki* kelimelerinde yoğunlaşmaktadır.

İlgili yapılar, Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Afyonkarahisar, Aydın, Antalya, Bartın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Kilis, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak, yörelerinde tespit edilmiştir.

a) Ad

254 o zaman ne **dondurucucu** vardı ne **fondurucucu** vardı (Özgül, 2020, s. 232)

44 gendi arañda gonşuñ misafirler geldi miydi esgiden eñ **iyisimi** yimek oyudu. (Uysal, 2009, 4 s. 359)

13 gice bu **yannıya** dõru yola çıhdıh. (İlaslan, 2006, s. 102)

b) Belirteç

120 birinde uyutdum da **ancaca** arkamdan indirdim (Mutlu, 2022, s. 610)

9 şindī **ansızadağ** gēlivē diye bize telefon bõle bõle diye, hēmēn şinci telefon hēmēn gēlivēsın bõle bişē olsun hēmēn hērtarafım goyveriyo. (Doğar, 2015, s. 369)

3 dū **artıkin** arkadaşlar gitti falan. (Kalay, 1998, s. 154)

3 bı sever gelin inicek **artıkin** arabadan (Kalay, 1998, s. 160)

179 ama nereye gömdüler onnarı İnece'ye mi gömdüler bilmuyum **artıkin** (Şanlı, 1990, s. 107)

36 küflü de olsa yīcen yoğ **arūkin** mecbur̄ yaşım yetmiş iki otuz üç doumluyum ben. (Hünerli, 2006, s. 200)

51 şimdi o eskisi gibi yoğ öyle er yere gidilmez **artıkin** (Galip, 2018, s. 171)

15 bakır çağır istemezler **artıkin** (Galip, 2018, s. 200)

53 zenginlik Tē aranmıyo artık. şindī oğlanna kız birbirini istedimī **arūtkın** o tış maħaKaK olu. (Öçalan, 2004, s. 23)

739 Şindi **artıkin** gaktı gāli. (İleri, 2008, s. 306)

31 o zaman kelmişin, çirkinmişin **besselīme**. (Acar, 2012, s. 605)

21 netsin netsin gine işde durulmiye **besselimen** çioabildükden sōna. (Acar, 2012, s. 625)

27 yakında **besseme** açılıya galan mekteb. (Acar, 2012, s. 641)

Beylesil: Bunun gibi, böyle. Beylesil adamı heç eve almam. (Elhan, 2011, s. 122)

Belkilerim: Belki. Olabilirlilik. (Elhan, 2011, s. 118)

Birem birem: birer birer (Aksoy, 1945, s. 102)

22 Örtme bürüyoladı **büylene**. (Bilyaz, 2019, s. 134)

6 keklîk, hem de bu memleketTe keklîk tâvuğ gibiymi **bölene**. (Öçalan, 2004, s. 199)

12 içini duz atā içini duz gatā **bolculan** güneşi gorsun güneşdi bişē. (Avcı, 2017, s. 147)

86 bi yol köy üredikçe üredikçe **epēyim** bu yānna cāmi aşşağī karşıya ayırmışla yāni bu şekil. (Yılmaz, 2006, s. 248)

20 Onu tokmağdan daşda **eyitene** döğērig (Gül, 1993, s. 67)

212 **helesin** ki bi de sıcak olusa çoo iyi olu. (Acar, 2012, s. 713)

3 **ğayrime** hālim yok kine. beslenmiy kine. (Acar, 2012, s. 609)

70 Undan sōna **ğayrıkın** ombes gün oldumu oldu (Şanlı, 1990, s. 98)

57 bordan geldik, geldikten sōna **ğayrıkın** çünkü u zaman sōna bi devir (Şanlı, 1990, s. 110)

ğayrkın: zf. bkz. ğayrık. (KMT) (Özkaya, 2013, s. 140)

24 domatisin böberini soğanını doğrāsıñ **güzelcilem**. (Avcı, 2017, s. 147)

44 o da kapandı **ğayrıkın** okul mokul kālmadı. (Yorulmaz, 2011, s. 485)

258 daķım goyduĶ heP **ğārime**. (Koraş, 1992, s. 165)

43 salçalı biberlileyin suvannı **gineme** ğavururuĶ. (Demir, 2006c, s. 278)

8 be kızım dērim, etēr **ğayrıkın**. (Doğar, 2015, s. 386)

18 bitçēmiş **ğayrıkın**. (Kalay, 1998, s. 144)

20 **soñrama**, bu ğuzan hindi yienim hindiK bir sakızlıĶ var ıdı. (Yıldırım, 2006, s. 42)

83 bunda da **sōnamiye** gēndi çalışdı, gēdi ğazandı. (Kirik, 2011, s. 211)

103 üzümüñ **sōnama** suyunu dókerdik (Doğan, 2012, s. 587)

3 **şindikın** onlara ne derler biliyōsun (Galip, 2018, s. 146)

2 vallā ne zaman **şimdikin** anamın demesi (Galip, 2018, s. 190)

48 Anamā yollara baqđıddırmadım ama **şindicikın** bakıyım. (Mutlu, 2018, s. 115)

4 **şindikini** sārılaqtı, uyanıqtı kendi şindi ben bunu kırtaramadım. (Kalay, 1998, s. 125)

26 undan sōra, gittik **şindicikın** burayı sultan köy'de. (Kalay, 1998, s. 208)

25 gelin geldēn **şindikcin** güvē içērden çıkıvarı gelini kapmā. (Kalay, 1998, s. 206)

12 **Şindicik** her yellēde böylene çocim. (Bilyaz, 2019, s. 102)

32 ēvelde gülüm **şindikım**, şindi böyledir. (Kirik, 2011, s. 149)

6 **şindikine** ayağ topu. (Kocakerim, 2014, s. 142)

E **şincikin** biz u zobaları atık iviñ ortasına getidika:n gıyıya çeke go.duk. (Demir, 2013, s. 144)

c) İlgeç

Onuñ **içünen** iki araba değışdümesin diye ben burdan daire aldım. (Öztürk, 2019, s. 310)

20 işde u **gadarna** babalığı vā, yōg. (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 114)

50 onu āşam zabā **ğadarlin** ıslāduķ. (Acar, 2012, s. 479)

22 ondan **gırime**, ne doķursa, işleme işlerdi, bunnarı hazıflattardı. (Çıracı, 2019, s. 340)

81 ondan **kērime** hoca pehlifana suler. (Acar, 2012, s. 695)

3 ondan **kerenlik** biri şu obirki de daşķóprü'ye gitdi. birisi de buez bitdi ormana bi yere. çalışıyolla. gızlarımı satdım. (Acar, 2012, s. 964)

25 bundan **kerili** bizim çalışmamız yok bi şey yok, aha yüzü çocūñ. (Mutlu, 2022, s. 600)

7 ondan **kèricilem** nē ayran yapılyōdu. (Demir, 2012, s. 589)

16 ondan **kērime**, burda bir adam mar. (Yıldırım, 2006, s. 294)

32 gelsin diyerekden. öndan **sōnama** dört daşı yelleşdüdün mīdi, bālaķları atarsın. dōkmeleri (Demir, 2001, s. 216)

14 benim ğardaşımın tornunu aldı, aldī gibi undan **sonrama** bunu boşadılar. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 292)

40 undan **sōnama** müsahip (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 293)

48 ondan **sojrama** yourdu devirdik mi (Demir, 2012, s. 432)

73 undan **sūnama** bekmez, almadan, armuddan miyvadan başğa yapmadım. (Acar, 2012, s. 568)

23 senden **sūnama** bi ormancı geldi yaşlu. (Acar, 2012, s. 520)

39 ollarda yıķalları, ondan **soñgrama** geliller (Durmaz, 2018, s. 469)

115 ondan **soñgrama** dedem ıramazan oldu (Durmaz, 2018, s. 471)

117 ondan **sonamasına** danışırıldı. (Yavuz, 2013, s. 333)

12 ondan **sōnamına** ğazannarıñ ocaqları yaparıķ, üssüne ğoruk. (Doğan, 2012, s. 501)

2 ondan **sōnamıya** orda mevtā birez durur. (Guvci, 2004, s. 92)

25 ondan **sōnama** orda hamuruñ bi teini ğapalla ğuyōnuñ boynuna dolalla. (Acar, 2012, s. 718)

6 ondan **sōnamıya** onuñ golūna kip gelmiş. (Korkmaz, 1994a, s. 187)

39 ondan **sōnamına** āřrik. (Korkmaz, 1994a, s. 205)

89 ondan **sonramayım** gelin alıñ (Erdoğan, 2012, s. 253)

4 ordan **sōnamına** yayū yayardım. (Demir, 2006c, s. 466)

18 düür olurlardı aracılıynan ondan **sōnamayım** (Yılmaz, 2019, s. 83)

17 dama çıķdımmydın ondan **sōnamayım**. (İlaslan, 2006, s. 108)

2 ordan **soynaması** şimdi de o ne diyecēdim ha. (Gülseren, 2000, s. 264)

3 ondan **soñrama**, adam bizde yaTTı. (Özden, 2014, s. 107)

19 o da saTTı ondan **soñrama** iki yandā ğoñşu... (Özden, 2014, s. 153)

46 ondan **sōnā ma** çēgdig yoķarı çıķardığ. (Küçükballı, 2013, s. 284)

15 undan **sōnlıma** heye çapliyōñ. üsdüne kül ğoyuyōñ. suyu ğaynadiyōñ. a,şindi birāz urda iki (Demir, 2001, s. 203)

d) Bağlaç

51 ğış ğünü **bilene** yıķardı (Ümit, 2006, s. 152)

31 analıķ bahmıyor **bilene** (İlaslan, 2006, s. 119)

39 oğlan **bilene** babasının yanında çocuğunu Kucaħlamaz. (Sinan, 1992, s. 143)

35 şekeri aded dēldi, youdu **bilene**. (Uysal, 2009, 5 s. 516)

- 34 hani benim olanlarıñ dūñde **bilene** bunlar böyle çalgılar dutmadık biz (Doğan, 2012, s. 525)
- 140 zob_odununu **bilene** motur etdiriyoruz (Akca, 2012, s. 286)
- 156 böyle sällarımış ayā'nı dērkēn şeye gētmış yāra **bilēne** gētmış. (Gök, 2022, s. 236)
- 122 yiğsin **bilene** gelmi. (Yavuz, 2013, s. 653)
- 17 şimdi istesen **bilene** hormon yoK desen_inanma yavrum. (Ordu, 2019, s. 411)
- 95 hindi ben kimi isdersem ôle diyō, ğız **bilene**. (Solmaz, 2007, s. 179)
- 354 orağ bişTiK işTe yanına **bilene** soğulmadım te orda duruyom be alt başTa be (Çelik, 2018, s. 505)
- 268 ben **bilene** kendim yaptım yaparı da gördüm yāni (Çelik, 2018, s. 502)
- 43 acık peynir **bilene** kızardm de yiyin. (Doğar, 2015, s. 285)
- 29 tā ura iki gözleme çok **bilene**, hē helvā, nişasda helvası aha òle. (Özden, 2016, s. 533)
- 52 atlet **bilene** yoğdu. (Özden, 2016, s. 500)
- 6 hinci dūnnere **bilene** de gidiP Te bi düzgün bakamiyem bilene ben e ni bilem ben (Ölçücü, 2020, s. 776)
- 61 yu biñ nıra **bilene** yoğdu (Kirik, 2011, s. 223)
- 102 şindigī o eşgiKi bişdiim tarlağları dolanamam **bilene** ablam. (Kirik, 2011, s. 300)
- 19 eliñizi **bilene** batırmacanız. (Gül, 2016, s. 301)
- 30 geyciK çamaşır **bilene** yok. (Gül, 2016, s. 293)
- 71 seçimde hile olsa **bilene** sen imzalamışñ (Yıldırım, 2006, s. 104)
- 6 biz yēmicek olsağ **bileni** unu zorlana. (Avcı, 2017, s. 135)
- 66 çeyizim **bileni** yoKTu benim (Eratalay, 2020, s. 145)
- 92 benim keffinyim **bilene** hePisi vardır (Eratalay, 2020, s. 84)
- 148 bu yürüğ_ayşılāñ_ēvdi **bilene** hēp 'cavır durdu. (Demir, 2012, s. 506)
- 62 helvā **bilene** darıdan 'buydey_unundan oludu (Demir, 2012, s. 423)
- 148 bu yürüğ_ayşılāñ_ēvdi **bilene** hēp 'cavır durdu (Demir, 2012, s. 506)
- 229 adam oynagabiliyosa bu zäybäğä¬, okulda **bilänü** biraz äğitim gördüysä hä¬ oynayo. (Manav, 2006, s. 452)

- 80 ŧi açıldı bêrgamaya oraya **bilene** Kaç kere gittim. (Yıldırım, 2013, s. 174)
- 85 n_āpıyım kime diyim ellemeyo **bileneK**. (Yıldırım, 2013, s. 232)
- 23 dedenin bi he be merkebe **bilenek** bêygire atılı bi he be bilenek parası var_ımıŧ. (Yıldırım, 2013, s. 294)
- 6 ben mani aklıda **bilene** yok kıŧçāzım (Bozalan, 2008, s. 132)
- 6 iŧte odun satmaya **bilene** gidēdik (Bozalan, 2008, s. 189)
- 56 hālen daa lambam **bilenic** duruyō. (Pehlivan, 2019, s. 479)
- 300 elli sene **bilene** olmuŧdur_o benim gitdim (Kayılan, 2018, s. 180)
- 72 ne havlacı āŧasını **bilenek**. (Taŧ, 2019, s. 170)
- 257 ŧimdiki peynirden **bilene** dat_alamıyu adam yav. (Mutlu, 2022, s. 465)
- 2 hatTa burāda **bilene** çıktı yāni, dē urdā bi dūŧdüm. (Kılınç, 2009, s. 186)
- 13 yatādına o bizim orlāda **bilenek**. (Taŧ, 2019, s. 206)
- 33 ama hiç su yok hiç akārsu yok ilāhi bi tāne ne ŧeylen **bileniK** çıkmıyo (Ölçücü, 2020, s. 436)
- 221 bu sene iŧi ŧeyi **bilenic** kettim bi tirabızın hurması vāmiŧ ye undan merāk_ettim (Ölçücü, 2020, s. 554)
- 79 ğardeŧini de aldı urē, ğardeŧi de una yemek **bilenek** yapıyo (Doğar, 2015, s. 286)
- 54 ŧindik emdirdikleri **bilenek** yok, hazır mama (Çıracı, 2019, s. 424)
- 61 **çünkülü** ben alamanya'da çoq qaldım. (Hünerli, 2006, s. 228)
- 121 **eyerkilim** gine peynür edēseñ buña ğuyarın ben. (Acar, 2012, s. 535)
- 68 **eyerlīmen** bu çamur bulunmāsa ókūze onuñ yerine nal asallādın. (Acar, 2012, s. 622)
- 29 **eyermen** ondan kēri uyumāsañ uyuyamayuz. (Acar, 2012, s. 647)
- Çünkülerim**: Çünkü. (Elhan, 2011, s. 176)
- 21 e ŧindi bizi delige soğdu **emmene** birğaç ğün yattık bizi ğapıdan geçirdiler (Soyyiğit, 2012, s. 111)
- 1570 **halbiselim**_ölmüŧ. (Kayılan, 2018, s. 149)
- 19 halbuği ben dimedim **halbukisi**. (Doğru, 2015, s. 937)
- 151 lojmandā otırıyōğ **halbukinē** ben ağlardım (Yavuz, 2013, s. 429)

- 29 'hemin görümceyik **hemin** gelinik. (Korkmaz, 1994a, s. 154)
- 9 adàm eyitmennik **diyelimkin̄** şeyde oꝓumuş oꝓumuş ò beş senē yok (Doğru, 2015, s. 348)
- 57 bi sürü çoluḥ çocuḥ āşam oluyô şur̄a birikiyor-**kine**, è yiyecek 'yóḥ. (Korkmaz, 1994a, s. 207)
- 103 bu gocā adam **didikine** ğalk (Erdoğan, 2012, s. 431)
- 21 onnar biz evli miydik, bize gelmişlerdi, geldi **dédilerkine** gèdek (Sarıtiken, 2017, s. 162)
- 57 allah herkeşden razı ossuñ **eyikine** golumuzda meslēmiz varmış. (Sarıtiken, 2017, s. 204)
- 321 Çıkaror **getirollârkinē** yedi sene unutmuş. (Gül, 1993, s. 33)
- 73 Bir **baḫdımkinē** arḫadaşım beni çıgır̄ı (Gül, 1993, s. 63)
- 136 **Getdigkinē** üş tanesi birbiri üstüne düşmüş (Gül, 1993, s. 79)
- 62 böyüglər **dēdi kinē** hayır. (Özden, 2014, s. 166)
- 60 köyün en ileri geleñleri ben de **deyeyorunkinē** ölüm allah'ın emri (Erdem, 2014, s. 160)
- 4 nası hasTa olmücen, hareket **etmiyozkına**. (Aygün, 2019, s. 240)
- 40 muḫtar olduğunda muḫtara **derlermişkinü**, muhtara ävvelki yörüklär kök ayası oldun ğa köyünän mi uğraşyon sän derlermiş. (Şakirova, 2019, s. 180)
- 250 Yuharıdan gelen guvvadlı geli: **zahar kinē**, sı:mamış. (Kılıç, 2001, s. 76)
- 13 **Dedi kinē**, hatıngışı ben no:tim dedi. (Kılıç, 2001, s. 83)
- 91 **demişkinē** bunu kim alır (Pektaş, 2017, s. 242)
- 66 **oturamiyümkinē**, oturamiyüm canım ğurıyug. (Kirik, 2011, s. 256)
- 2 **durmadımkinē**. (Gül, 2016, s. 296)
- 41 ben **dedimkinē** siz yatın. (Gül, 2016, s. 252)
- 35 kuyruğa **durācazkine** şeker alacāz. (Gül, 2016, s. 280)
- 27 onu deyom ğari gezip tozup da bi ye bilme **kinē**, bā bahce işinnene ūraşdıḫ, huymuş, buymuş, tütün. (Çakır, 2020, s. 222)

- 7 heş gōmedimki, **bilmiyonkuna**. (Uygunoğlu, 2018, s. 160)
- 236 veyāhuT da deġiştirmi gibī olur. **eġerkinī** (Gülensoy, 1998, s. 141)
- 77 öteki deyo **kinu**, “eleiñ kaçā!” dēyo. (Gülensoy, 1998, s. 147)
- 42 yazākan aqlında **tutamazkine** hepsini. (Gülensoy, 1998, s. 171)
- 111 baK çıKā. **eyerKana** diñne allah nasiP édē de bi da_a ġarşılaşırsaz gel. (Dinçay, 2009, s. 209)
- 39 **demışkine** oturmuş ankāraya bi saırla bir kör demiş (İlker, 2017, s. 862)
- 51 bizim ēveli burdā^uölü bişey youdu **kinà** övellēdi (Kaya, 2020, s. 386)
- 96 baġı **düşünmüyükine**. (Eratalay, 2020, s. 136)
- 55 bu da āynı ona **benziyoķına** bunu yāylıma götürelimķına rātlasın. (Uysal, 2007, s. 397)
- 39 başġı annatcak bi şey yok **kinī** çocum. (Yapıcı, 2022, s. 438)
- 12 ēdimiyon **kine**. (Yapıcı, 2022, s. 479)
- 55 cenāballah da diyoku hocada dinliyon hoca da **diyōkuna** “sabırın sonu selāmet” diyo. (Kayılan, 2018, s. 94)
- 262 bu niyin **kine** tēdim ben de (Ölçücü, 2020, s. 546)
- 67 çıkmaz milleT aha undan çıkmı̄ çıkmı̄ çıkmı̄ biz de yozuķmuşuz ġāli bilmiyus **ķina** (Ölçücü, 2020, s. 578)
- 431 niyē **kine** bi Pi şiye u da fāydalı deniP batır_emme (Ölçücü, 2020, s. 757)
- 109 sētinniye gidemiyoz yayan neden **kine**? (Mutlu, 2022, s. 654)
- 144 bubasına demiş **kineli**, ben filan eviñ filan ġızını alacān demiş. (Mutlu, 2022, s. 599)
- 158 ġāveciye der **kine**. (Mutlu, 2022, s. 479)
- Inankına** dokuz on mutlaka basdon ġızım neydiyin çocūm. (Öztürk, 2019, s. 134)
- Dēller **kine** Āy Hacer deyze u akşamkı baklavu ne datlıydı ne ġōzelidi dēlle. (Öztürk, 2019, s. 190)
- Safiye **demişkinem**, durgadun demiş. (Öztürk, 2019, s. 297)
- iki boy dēyi **baġkına**. (Öztürk, 2019, s. 124)
- 42 biyo uyandım **kine** kim yok, kimse yok. (Abaz, 2004, s. 162)

- 11 beyle işte. bilmiyon **kine** anam. (Akgül, 2019, s. 135)
- 4 ben de dedim **kine** yımirtayı ben de (Akgül, 2019, s. 176)
- 12 o da diyo **kuña** eyyi avrat eyyi işte (Gülseren, 2000, s. 347)
- 33 anaları dedi **kini** benim yavrumdan n istersinîz dëye āladı da sahib olamadı da mefat etti. (Kocamaz, 2013, s. 82)
- 82 usTāya dëllerdi **kine** sen şu arızaynan gambri ur dillerdi. (Günşen, 2019, s. 200)
- 36 zabāna adam gahsa bahsa **kine** çocuğ beşşin içinde oynuyo. (Günşen, 2019, s. 258)
- 22 dir **kine**: allahın emri, peygamberin gavli (Günşen, 2019, s. 414)
- 195 emmime hoca dimiş **kine** a:ltın şu gayanıñ a:ltında dimiş (Çıracı, 2019, s. 376)
- 11 emir āmed de dedi **kini** niriye deñ, dur yanına bakayım bi didi. (Uysal, 2009, s. 334)
- 50 ben didim **kinî** seni öldürmedime gene enāyiyin komutanım dedim. (Uysal, 2009, s. 513)
- 198 biri **dimişkina** baa vir. (Koraş, 1992, s. 217)
- 4 üçüncüde **deyokine** lan peki diyo. (Keleş, 1986, s. 100)
- 3 yāmır duası için Cuma günü hoca **dirkin** goñşular yāmır duasına çikalım. (Keleş, 1986, s. 132)
- 55 bilmiyoğ **kine** köyden dışarı çıkmıyoğ, ne gitirerse yirdik, bunuñ babası vardın. (Yıkmiş, 2015, s. 302)
- 228 alsanız da **vir dirmemkine** dedeñ bi yandı bi dā yaqmam ki dedeñizi (Yıkmiş, 2015, s. 313)
- 46 gazandini da oriya göre **harcanıykine** deyişen bi şey yoğ. (Yıkmiş, 2015, s. 415)
- 9 dimiş **kine** benim müridim kimise baña tābi kimise gelsin (Akca, 2012, s. 147)
- 25 rañı şarab iş dimesdik **kine** ölüm. (Akca, 2012, s. 195)
- 109 gutlığda böyüğ annem dedi **kine**, heriF ākmāk yetiştirim (Akca, 2012, s. 303)
- 3 o dimiş **kine** buğün üssüyün gëtsin davara dimiş. (Doğan, 2012, s. 376)
- 3 dimiş **kine** o yedi gardaş. (Doğan, 2012, s. 391)
- 18 hocam heç uyku görmezdik **kine** velāsıl niye? (Doğan, 2012, s. 418)
- 50 Gırhıncı kapı açmış **kine** ne görsün? (Aksoy, 1945, s. 346)

- 62 şindi yaPmıyoĸar iki_üç **yıldırkine**, hePsini bıraĸtıĸ. (Yavuz, 2013, s. 384)
- 57 **diyórkine** ben nikâhTâ yapılırdı (Yavuz, 2013, s. 337)
- 41 ben **dédinkine** yarbayım! (Öztürk, 2001, s. 264)
- 12 emmim_ırahmatlık dedi **kine** ó'lum avratlar dâhıpontul giyecék (OĸASV M3/12 c. II, s. 30)
- 1061 ümüt mü var **kiná** beni alacak (Gök, 2022, s. 73)
- 54 ĸayımbab'_ırahmatlık diye **hına**. (Gök, 2022, s. 199)
- 12 şindik_ıbi dēlidi **kine**. (Küçükballı, 2013, s. 214)
- 2 end_ēyle şindik_ıbi bŭ ákinniklār boşalmazdı **hına**. (Küçükballı, 2013, s. 235)
- 134 evelki mida ezmōrú **hına** şindiki, dişini zıllınōrusuñ ēel dişin ĸoparmáĸōrú **kin** evel şindiki ákmā. (Küçükballı, 2013, s. 248)
- 43 bilmēyin_işTe ó zaman soyadı **bilene** sōradan yazılmışdır (Güzel, 2019, s. 140)
- 6 diyur **kine** “ahmeT geliyur” diyur. (Yıldırım, 2006, s. 25)
- 58 geTmedim **kine** hatırlıım. (Yıldırım, 2006, s. 47)
- 1 yusuf alēyiselám dimiş **kine** (Yıldırım, 2006, s. 98)
- 43 içişin dēdim **kine** “uşaĸ” dēdim (Yıldırım, 2006, s. 318)
- 35 undan sonra **dedilerkini** herkes bölük yemekâler derse gircek dediler. (Gedizli, 1999, s. 82)
- 21 ney iki ne, ne olu **kuna** buna, bu yaraya? (Gülsevin, 2002, s. 302)
- 16 üç sene bi adamda ben fâķiridim, ben evlencek oldum āĸā **dedikine** (Solmaz, 2007, s. 158)
- 31 şimdī hâkim biñbaşı dedi **kine** bura ĸēldi. (Yılmaz, 2006, s. 225)
- 132 vuruyō aĸacı öldürüyō. ĸuş geliyō baKsa **Kına** ejdērhā ölmüş. (Yılmaz, 2006, s. 244)
- 95 şūra cemil_āgil de ōran gelincene cemil_āya çıkıya deya **hına** ayāñızı denk aliñ ĸızıñızı ĸaçuracaĸla, deye. (Acar, 2012, s. 650)
- 102 mesel'a der **kinen** “emne'niñ dürüsü bi daĸım tencire Allah berket viysin” der. (Acar, 2012, s. 592)

186 şindi yok **kınan** adam da yok ūle edecek, kesne olmuş dokuycağ ĩsan bile yok. (Acar, 2012, s. 632)

86 oġsa yani bazı āŗgadařlarĭmız dēle **kine**, hani bu (Eren, 1997, s. 142)

1234 ō zaman ġıřın iş **olmiyukine** evde oturuyon (Yeşilkaş, 2021, s. 175)

34 aġlıma gelmez **kinelik** (Koca, 2015, s. 228)

194 gelinnerime dedim **kine**, iki çocuġ, dedim. (Koca, 2015, s. 170)

21 dōkdŭk, deñiz_u zaman samsun bōle **dēŭldŭkine**. mēnderes yāpdĭ (Karasu, 2017, s. 168)

178 **meerime** o da lŭks taraftymış. (Acar, 2012, s. 711)

17 **meerimsire** bu okuduu sened_imiş (Kocamaz, 2013, s. 147)

11 **meġerime** sabmış yani yoldan (Öztŭrk, 2001, s. 325)

261 **meġerimá** ġardařınıñ avradına, o da evli d lidi de, o da aġacā ġıza daġacāmiřmiř (Görgeç, 2020, s. 355)

84 heP **māġārime** geçe_o boyac_iPrām çalmış bobamıñ_ágmāni. (Kŭçŭkballı, 2013, s. 293)

21 **neyisene** ġadıñ yavrum, ġardeřlerim bōle ūiyarı ardına (Dinar, 2006, s. 195)

5 diyon **yoñsama** sen? (Akgŭl, 2019, s. 145)

25 çıķıyordu_ki yā nurġanın, yā ġasanın başında **yosama** içinde. (Demir, 2006c, s. 339)

39 **yoġsama** beni bi ġörŭcŭmŭ geldi (Çoban, 2012, s. 299)

44 siz ġurbetde mi duruyoñuz **yōsama** burda mısıñız? (Acar, 2012, s. 567)

38 **yoksama** bu sā bālyā mal olur dĭ. (Demir, 2001, s. 172)

2 ben işde hazır ekmek ġollāsa ymyan **yoksalimen** ben bi iş edemiyan uġul ġalan (Acar, 2012, s. 640)

8 **Zatlam** seb'ahlēyn de teknēy ġamırladımdı. (Aksoy, 1945, s. 368)

e) Ünlem

20 **aġanız** işde bu ġırsal kesimde yetişen ot çaylar vardır. (řenyiġit, 2006, s. 269)

42 **Amanıñ** tavıķlar içerde yŭziyuru bōle... (İleri, 2008, s. 263)

51 “**amanın** ġız yetiş” dedi. (Gŭlseren, 2000, s. 373)

- 8 *barimiye de şurda taḥīr taḥīr toḥuşduruyduñuz bo!* (Bayraktar, 2000, s. 69)
- 62 *buba malından onuñ dikmesini bārime niye alıp topluyosuñuz.* (Acar, 2012, s. 663)
- 41 *biceez armūd kes de yi barimene* (Erdoğan, 2012, s. 347)
- 36 *bizim otel ordaydı iştenek onnarında şeyleri evleri.* (Ekizoğlu, 2018, s. 210)
- 234 *benim adama iştene inanmadı.* (Ekizoğlu, 2018, s. 131)
- 46 *her tarafda var işdege evendime söylüyüm allah işdege dōru yolundan ayırmasın.* (Duran, 2019, s. 216)
- 30 *şindi de işdege biraz modernleşdi.* (Duran, 2019, s. 252)

4.2 Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.1 Çekim Ekleri ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.1.1 Doğu Grubu Ağızlarında Çekim Ekleri ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.1.1.1 Vasıta Hâli Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler

Doğu Grubu ağızlarında Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli, Van yörelerinde *ad* ve *ad soylu* kelimeler *+la+n/na+n* şekillerinde genişletilmektedir.

- 5 *misali bi büyük adamnan bi yaşli adamnan toplanırdı* (Ertekinoglu, 2017, s. 129)
- 85 *getdi getirdiler arabalarinnan.* (Gemalmaz, 1995, s. 109)
- 71 *ola arbayınan esger gidir* (Gemalmaz, 1995, s. 138)
- 60 *başka köyden hanımı aldım arabaynañ ondan.* (Cantürk, 2023, s. 180)
- 9 *Arḥamıznan, hayvannan tenekeynen.* (Sağır, 1995, s. 240)
- 24 *o aKrabalarinan gonusurlar.* (Koç, 2021, s. 199)
- 35 *arabanan gidemidiñ ki* (Gökçur, 2006, s. 177)
- 3 *abdi hafiz altunlayınan bişelayi almiş* (Turan, 2006, s. 127)
- 103 *öküz arabalariynan.* (Kürüm, 2021, s. 736)
- 29 *senin anannan birez işimiz var.* (Küçükler, 1988, s. 128)
- 47 *bir gün úşiretiylen gelip keçeyi istiyolar.* (Özer, 1990, s. 131)
- 71 *gözi de siyah beznen bağlanmış.* (Erten, 2011, s. 64)

48 sabahsı günü **büyüknen** ortanceyi vezirin uşahlarından evlendirī düğünler yapılır (Özmen, 2007, s. 140)

128 **birbiriynen** Konişerler. (Küçüker, 1988, s. 111)

114 **cenginen** aldım yarı (Özmen, 2007, s. 168)

26 Kurh **cüciğinen** nefse **kundağinan** temāşan gele (Erten, 2011, s. 144)

28 her iki **çocuğlarıylan** bereber **hizmetçisinnen** babası gile gönderiyor. (Güngör, 2017, s. 168)

69 **çileyinan** barabar şeylan barabar. (Kürüm, 2021, s. 390)

24 o da **develernen mevelernen** gelīdi. (Gökçur, 2006, s. 207)

3 **ekmeknen** suyi alır gidir. (Özmen, 2007, s. 178)

30 oğlan **evīnnen** ikki gişi, kız **evīnnen** ikki gişi. (Özçelik, 1997, s. 194)

8 **emcemnen** Karişi de yöldi. (Güngör, 2017, s. 196)

4 diyi ki ne zaman allanın **emrunen** geldiğiz zaman. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 70)

64 yüzbaşı **fırlamasıyinnan** celal bayari golundan **dutmasıyinan** dabançayi çeyhdi aldı. (Gemalmaz, 1995, s. 24)

Bir yalancı **ğardaşnan** bir doğru ğardaş varmış. (Aslan, vd., 1998, s. 204)

14 **genciykiynen** eħdiyarinkini bir etmey. (San, 1990, s. 333)

gemiynen geğerse bir hafdıya geğermiş (Aslan, vd., 1998, s. 71)

16 Sen **göziynen** görmişin, ben **ğulağımınan** eşitmişim. (Sağır, 1995, s. 209)

21 **halayihnan** ğız geliler (Buran ve Gülensoy, 1994, 2 s. 40)

96 **hanımınan** kövdeyiz. (Tosun, 2016, s. 230)

4 motiflerini **iğneyīnen**, işleme **iğnesiynen**, **elinen** işliyoruz. (Tosun, 2016, s. 276)

105 odur budur köv **işlerinen** uğraşım. (Buran ve Gülensoy, 26 s. 132)

114 bi tenesi de bir adamı **kurşunnan** vurdu (Koç, 2021, s. 387)

20 ema deyiye de girerken deyer bir **Kadınnan** bir çocuk da Kucağında, bizi gördü KorhTu, bağırdı. (Koç, 2021, s. 497)

85 kızi nasıl, **ķocasınan** araları eyi mi? (Özçelik, 1997, s. 155)

12 Burdan evime **merkebinen** gidim. (Sağır, 1995, s. 210)

1 beyla oturmaynan olmaz (Turan, 2006, s. 158)

159 kuçúKdan ohumaynan böyüdüñ de oñudun mu kafa almaz. (Kürüm, 2021, s. 424)

üzük tahirlar oğlannan ğıza üzük tahirlar. (Efendioğlu, 2009, s. 820)

1 oğlannan kız birni görir (Boz ve Özçelik, 2001, s. 127)

1 bir padişahinan K'arisi var ğimiş. (Turan, 2006, s. 117)

Yanı yamalı pantolunan, yamalı ceketinen gölmeğ yamalılı (Efendioğlu, 2009, s. 819)

13 sabahnan kahtoh, heyvanlari sateceğoh (Zülfikar, 2021, s. 322)

19 ne alsın bu adam, bu paranan? (Özçelik, 1997, s. 129)

6 o küçük Karı sabanan Kañiyir ki Konağın etrafı sarilidir. (Güngör, 2017, s. 159)

73 çay, şekerinen gideruğ. (Tosun, 2016, s. 255)

66 o bi güzel tuzinan, biberinen salçasinan bişi. (Gökçur, 2006, s. 327)

75 sabā ğadar tüfeginen malı bekledi (Cantürk, 2023, s. 289)

Vezirnen bahır tabi. (Aslan, vd., 1998, s. 28)

4.2.1.1.2 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Doğru Grubu ağızlarında eşitlik hâli eki, ön ad [*binlerce para versin (Özer, 1990, s. 148), 87 yüzlerce, binlerce dekar şeyimiz var, on binlerce dekar arezimiz var. (Koç, 2021, s. 474)*] ile durum [*4 etnen oni éyyice bişiririk (Öztürk, 2001, s. 200)*] ve zaman bildiren [*6 Gunnarca yol yurumuş (Turan, 2006, s. 141)*] belirteç türündeki kelimelerde anlamı pekiştirecek şekilde kullanılır.

Bunun yanı sıra eşitlik hâli +cAm/ + cAmA/ +cAmAn/ +cAmAnA [*42 éyicem esKÍ kitaP, o kitaPTan aldım (Tosun, 2016, s. 362), 243 Elimiznen yapiruh, tökirük güzelcemen (Kabadayı, 2014, s. 163), 22 Soğanni Dağlarında böylemecene hükümatın Erzürüm şeyine getürduğ (Sağır, 1995, s. 233), 15 yañarsın güzelceme doldürürsın. (Sağır, 1995, s. 263)*]; + cAn/ +cAnA/ +cAnda/ +cAnAh/ +cAnAk/ +cAnAm/ +cAnAn/ +cAnAsInA +cAnnAn/ +cez [*oğlan usulcanda geli, anasının yanına (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 42), 9 éyyicene ğızarır. (Öztürk, 2001, s. 214), 52 Epeycenen bir sabah oliyer, uyhusini aliyer (Bozkurt, 2019, s. 90), ayricana, ayricanam (Şenol, 2021, s. 35), Hırhız gapıyı usulcanah aşdı. (Güler, 1992, s. 48), Ele az almıyasın épéycenem al. (Güler, 1992, s. 48), 26 buğdēnen noñutu bişirürüz onu güzelcenek. (Boz ve Özçelik, 2001, 24/26),*

Halıncaz (Gemalmaz, 1995, s. 290)] gibi unsurlarla genişletilerek anlatım daha da kuvvetlendirilir.

Doğu Grubu ağızlarında Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Muş, Kars, Şanlıurfa, Tunceli ve Van illeri ağızlarında eşitlik hâli ve eşitlik hâlinin genişletilerek pekiştirilmesine dair yapılar mevcuttur.

a) Ön Ad

3 o **binlerce** para versin (Özer, 1990, s. 148)

147 **binlerce** çadır var. (Özer, 1990, s. 187)

69 **binlerce** merteben daha bir nice (Ertekinoğlu, 2017, s. 173)

86 **hefiflerce** uzakdaki bi_şehre varmış. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 189)

12 rusya bugün **binlerce** kelime soKmuş. (Koç, 2021, s. 210)

87 **yüzlerce**, **binlerce** dekar şeyimiz var, on **binlerce** dekar_arezimiz var. (Koç, 2021, s. 474)

1 nal ile çivinin sesi gidir **binlerce** insana (Özmen, 2007, s. 193)

b) Belirteç

17 Pilavini **bolca** sözün gelişi pilav üsdi yaparuğ (Bozkurt, 2019, s. 67)

13 **ēyice** milleT rahat (Kürüm, 2021, s. 628)

11 Ben **ēyice** de duymadım. (Sağır, 1995, s. 239)

Orda **eyice** otdasan, kökelsen, beLe gene genşlensen mana ne verecen? (Aslan, vd., 1998, s. 117).

5 **ēyce** sulanırdı (Örnek, 2011, s. 91)

25 **ēyce** Kuruduğdan soñra Ken deeler tahta şeklinde beLe Kayığ şeklinde. (Örnek, 2011, s. 92)

11 bi de çiğ eti' **ēyice** dögelim. (Özçelik, 1997, s. 138)

41 bir de ondan **ēpeyce** küçük araba bebeği. (Tosun, 2016, s. 276)

49 hal etirafını danı **ēyce** danış (Tosun, 2016, s. 362)

9 **epeyca** baraber getmişla (Turan, 2006, s. 144)

- 16 **eyca** tembeh etmiş. (Turan, 2006, s. 149)
- 20 **ēyce** mişeddetli bi şemiz yōh. (Kürüm, 2021, s. 551) 4 etnen oni **ēyyice** bişiririk (Öztürk, 2001, s. 200)
- 4 bu çocuḡ böyi **epeyce** onbeş yaşına giri (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 106)
- 17 **ēyce** ben bunu döndardım. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 121)
- 57 **eyce** tamam oldi. (Gemalmaz, 1995, s. 12)
- 66 ben yannarina taḡda verereg^h **eyce** üstün olarak daha yalan söyledim. (Gemalmaz, 1995, s. 226)
- 34 **epeyce** nam_almışdır. (Gemalmaz, 1995, s. 231)
- 20 hē nişanladıKTan sōra olanın eşi **eyice** zorlaşır. (Cantürk, 2023, s. 232)
- 4 ondan sōra önünü **eyce** annadıKTan sōra iki üş Kişi gediḡler (Cantürk, 2023, s. 329)
- 14 buna **eyice** seyreyliḡim. (Ercilasun, 2020, s. 237)
- 12 biz tarihini **iyce** bilmeriyh (Koç, 2021, s. 224)
- 47 **ice** ağzımı aşıTi. (Tosun, 1996, s. 183)
- 1 yane **epeyice** büyüktüm (Tosun, 1996, s. 227)
- 93 **epeyice** arhadaşlar, erzuruuna gitmişler (Tosun, 1996, s. 256)
- 68 onlar **ēpēyce** geliler geliler. (Gökçur, 2006, s. 225)
- 2 **ēyce** götürmüşler. (Gönen, 2003, s. 144)
- Gebrin de üstünnèn bir **epeyce** açılıḡ goy. (Caferoḡlu, 1995a, s. 132)
- 163 māni **ēyce** dögdü. (Sökmen, 2011, s. 410)
- 6 **G'unnarca** yol yurumuş (Turan, 2006, s. 141)
- 10 **güzelce** sazini ve türkisini dinniyor (Özer, 1990, s. 125)
- 274 adam **günlerce** yemek yememiş (Ertekinoḡlu, 2017, s. 122)
- 20 **günlerce** beḡe sarmış döḡmiş olmamış. (Özçelik, 1997, s. 187)
- 33 o **Ḳalirdi günlerce**, **Ḳururdi**. (Gökçur, 2006, s. 219)
- 107 **güzelce** oni da yiyiler (Erten, 2011, s. 70)
- 16 İpi **güzelce** yürürduḡ (Erten, 2011, s. 91)

- 42 dutmiş, **güzēlce** götürmiş (Sağır, 1995, s. 231)
- 11 **Güzēlce** hamuru açiyük oħlavıynan, yoħa açiyük. (Sağır, 1995, s. 244)
- 42 Hepsı toplanıdı **haftalarca** (Sökmen, 2011, s. 366)
- 200 **senelerce** durdu. (Kürüm, 2021, s. 396)
- 8 ormannara da **senelerce** yanarmış. (Ercilasun, 2020, s. 257)
- 115 Mecid_ö, teppe kimi **şışesicce!** (Sökmen, 2011, s. 294)
- 70 onın_üzerinin kabuğunu soyarsın bēle **uzunca** olur (Boz ve Özçelik, 2001, s. 178)
- 153 **Yıllarca** Kerwem orda oturıdı (Boz ve Özçelik, 2009, s. 141)
- + cAm/ + cAmA/ +cAmAn/ +cAmAnA
- 42 **ēyicem** esKİ kitaP, o kitaPTan aldım (Tosun, 2016, s. 362)
- 16 Bunnar da **eyceme** keflenir (Balcı, 1996, s. 184)
- 15 yaharsın **güzēlceme** doldırırsın. (Sağır, 1995, s. 263)
- 1 Yüz yaparduħ gaymağı bele **gözēlceme** (Bozkurt, 2019, s. 67)
- 2 **ucuzcama** dedi. (Ercilasun, 2020, s. 224)
- 15 **epeyceme** bir böyüg. (Gemalmaz, 1995, s. 101)
- 61 **epeyceme** tüveyh verdeler (Gemalmaz, 1995, s. 114)
- 101 ordan oyansını artıħ soramamişam **eyceme**. (Gemalmaz, 1995, s. 233)
- onnara vēriyēsın_ayricama (Şenol, 2021, s. 34)
- Sen get ğinan **bēlecemen** annat (Aslan, vd., s. 156)
- epeyceman** (Gemalmaz, 1995, s. 97)
- 243 Elimiznen yapıruħ, tökirük **güzēlcemen** (Kabadayı, 2014, s. 163)
- Fazlacaman** (Sağır, 1995, s. 149)
- Güzēlcemen, eycemen, usulcaman** (San, 1990, s. 169)
- ussulcaman**: usulcacık. (Gemalmaz, 1995, s. 319)
- 22 Soğanni Dağlarında **böylemecene** hökūmatın Erzürüm şeyine getürduħ (Sağır, 1995, s. 233)

+ cAn/ +cAnA/ +cAnda/ +cAnAh/ +cAnAk/ +cAnAm/ +cAnAn/ +cAnAsInA
+cAnnAn

16 *‘gelürdüK geri ama yihılmazdı āaşlarduĥ **güzelcen** āacınan felan.* (Cantürk, 2023, s. 245)

ayricana, ayricanam (Şenol, 2021, s. 35)

Keser ahacana al. (San, 1990, s. 206)

14 *aha **belecene** deyip, daha başını alıp gej gej gedip* (Koç, 2021, s. 291)

102 ***böylecene** giTTiyh çihTih doKTorun_önüne.* (Koç, 2021, s. 271)

beylacana (Şenol, 2021, s. 43)

dahacana (San, 1990, s. 210)

25 *ali degenegi hanım **güzelcene** dögiyör.* (Özer, 1990, s. 113)

27 *onu elimizle çalırh **güzelcene*** (Koç, 2021, s. 449)

132 ***Güzelcene** yandıĥdan sōra bu bir ükünü yühledi geldi* (Ercilasun, 2020, s. 293)

13 *mimbarı tamam teknil **güzelcene** yihallar* (Özçelik, 1997, s. 222)

96 *o sarıldı **güzelcene**, tertemiz.* (Gökçur, 2006, s. 346)

28 ***güzelcene** gendini oturturduĥ hásebanın üstüne.* (Çanak, 2019, s. 207)

147 ***iyicene** bele rahat oli.* (Erten, 2011, s. 75)

187 *bunu **iyicene** yugırırlar.* (Özçelik, 1997, s. 200)

elacana, eylacanam (Şenol, 2021, s. 93)

Eycena yeĥa. Yavaşçana içari girdi. Elecanam al da gel. (Pehlivan, 1993, s. 51)

4 *oni **ëyyicene** bişiririk* (Öztürk, 2001, s. 200)

9 ***ëyyicene** ĥızarır.* (Öztürk, 2001, s. 214)

120 *kızın yüzünü_de **iyicene** bi_dişli.* (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 221)

4 *o zaman benim anam doğumde yöldi emă **ëyicena** ĥatirlemirım su istiyır, savuĥ su istiyır* (Güngör, 2017, s. 195)

18 ***iyicene** ĥarişdira.* (Gökçur, 2006, s. 209)

63 ***ëyicene** isınar.* (Gökçur, 2006, s. 338)

kuçukcana (küçükçe) (Şenol, 2021, s. 158)

oğlan usulcanda géli, anasının yanına (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 42)

Ele az almiyasın épéycenem al. (Güler, 1992, s. 48)

Hırhız gapıyı usulcanah aşdı. (Güler, 1992, s. 48)

26 buğdēnen nohutı bişirürüz _onu güzelcenek. (Boz ve Özçelik, 2001, s. 210)

52 Epeycenen bir sabah oliyer, uyhusini aliyer (Bozkurt, 2019, s. 90)

60 yıharduğ, temizlêrduğ, koyurduğ, büşürürdüğ. éni güzelcenesine (Çanak, 2019, s. 160)

358 o béle ağır ha yavaścennen béle gider (Gökçür, 2012, s. 411)

+cez

Ağırincaz (ağırlığınca), *Halincaz* (halince) *Keyfimcez* (keyfime göre) (Gemalmaz, 1995, s. 290)

Ahlincaz: Aklınca (San, 1990, s. 419)

4.2.1.1.3 Ayrılma Hâli +A Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler (DAn+A)

Doğu Grubu ağızları Elâzığ ve Şanlıurfa yöresi ağızlarında ayrılma hâli eki üzerine +a ögesi eklenerek anlatım güçlendirilmektedir.

26 yapdıramazsaz sizí cellad_édecem sabahdana. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 140)

18 ondan sonradana güzel et. (Özçelik, 1997, s. 203)

4.2.1.1.4 Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Belirli geçmiş zaman çekimlerinde üçüncü tekil kişi eki üzerine +n ögesi eklenerek anlam pekiştirilir. Doğu Grubu ağızlarında Gümüşhane yöresinde rastlanmıştır. Tespit edilen örneğin herhangi bir sebepten ötürü Gümüşhane'ye Batı Grubu ağızlarının sınırları içerisinde bulunan yörelerden gelerek yerleşmiş olan bir konuşurdan kayda geçirilmesi ihtimal dahilindedir. Çünkü +n birimli genişlemeler Batı Grubuna has bir özelliktir.

7 güzün onunçu ayda eK̄idin. (Cantürk, 2023, s. 300)

4.2.1.1.5 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Doğu Grubu ağızlarında Artvin, Bayburt, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Ardahan, Kars, Şanlıurfa yörelerinde *şart kipinin eylem +sana, eylem +sene* biçimlerinde

genişletildiği belirlenmiştir. Bu genişlemeler meydana getirilirken büyük ünlü uyumuna dikkat edilmemektedir.

Kepçayı elan alsana (Pehlivan, 1993, s. 211)

151 oni bir annatsana. (Kürüm, 2021, s. 450)

28 Bahsana şuralara nêy_eṭdi baḥ. (Sağır, 1995, s. 238)

14 bizim beye bahsana (Gemalmaz, 1995, s. 161)

140 Kız şu manzaraya bahsana ya! (Boz ve Özçelik, 2009, s. 141)

53 baba baba bahsana kardaşımı kurT götürdi. (Tosun, 2016, s. 240)

20 olana boşversene dedim (Özer, 1990, s. 93)

4 Ne bulup otırıysin, çalışsana. (Sağır, 1995, s. 209)

50 desene ki hâkim beg ben vurdım (Sağır, 1995, s. 208)

Kız desana desana/Şeker şerbet yesana (Pehlivan, 1993, s. 141)

31 demiş “yâ altdan_etsene de yohardan şe edisen.” “hâ” demiş (Kürüm, 2021, s. 494)

14 nenem gelsene geri gèdeg biz diyir (Erbaşı, 2019, s.108)

Gelsene biz bu padişahı bir zeherli iyne vur (Ercilasun, 2020, s. 258)

58 Gelsenem burā Al_efendi. (Sağır, 1995, s. 208)

39 len sana dèyrim girsene içeri dedi. (Ünlü, 2015, s. 274)

62 KurbeTi ve hasreTi bitiriP artıh gelsene. (Koç, 2021, s. 236)

Dedi gelsene dedi (Aslan, vd., 1998, s. 153)

42 a bèle iki Parmağını tutdu, “ao arayı ohusana.” dedi. (Kürüm, 2021, s. 410)

570 ders_aldın, ohusana (Koç, 2021, s. 307)

söylesene lafını (Aslan, vd., s. 63)

Versana barınsın kullar düğünde. (Pehlivan, 1993, s. 199)

4.2.1.1.6 Şart Kipi +se Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Doğu Gubu ağızlarında Bayburt, Bitlis, Diyarbakır, Iğdır, Kars, Şanlıurfa, Van yörelerinde *eylem +se + şahıs eki +sa* yapıları tespit edilmiştir. [19 *eğer kişiliğinle galhıP bana para verirsense, ben_alıram, sen vermezsen ben senden kesinliKle para*

isTemenem. (Koç, 2021, s. 457)] örneğinde görüleceği üzere konuşur, bu yapıları anlatımına güç katmak isteğinde başvurmaktadır.

22 kimi' **arisansa** burda, kapıları açığ biraħın. (Özçelik, 1997, s. 171)

şikayetde **bulunursansa**, döneh (Aslan ve Ercilasun, Olcay, 1998, s. 74)

94 sağa **dönersense** konursuya. (Kürüm, 2021, s. 677)

91 sen ne **dilisense**, nasıl **isitisense** rebbin öyle yapacaħ. (Özçelik, 1997, s. 141)

52 sen kabul **edersense** çocuğun kafasını kesecağ. (Yaşurgan, 2019, s. 149)

689 'Emarad **edersense** iyi **sürersense**... (Sökmen, 2011, s. 361)

91 sen **gelirsense** ge bizimle beraber orda beki seni doyiraħ (Ertekinoğlu, 2017, s. 167)

35 ağanın yanına **gidersense** heç yoħ demez. (Ertekinoğlu, 2017, s. 182)

138 böğün halal kazanırsan, bunu bir adamın önüne **goyarsansa** sennen gider. (Koç, 2021, s. 216)

bu sefer ismine engel **goşarsansa** vallaha dedi. (Aslan ve Ercilasun, Olcay, 1998, s. 228)

11 ule veli sen mana **inanmisan** ge! (Gökçür, 2012, s. 385)

9 eyer **müselmensansa** helalı heramı bileseñ (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 218)

Cahanşah **sensense** çitğ ginen. (Aslan ve Ercilasun, Olcay, 1998, s. 31)

59 **sevisense** verisen, sevmisen yola koyisan (Kürüm, 2021, s. 531)

91 sen benim çilemi **sorarsansa** üş güne üş gün. (Kürüm, 2021, s. 691)

121 ne **sorisansa** sor. (Gökçür, 2012, s. 625)

132 eğer bu gözünden onu **vurursamsa** ben bu işi edecem. (Koç, 2021, s. 278)

19 eğer kişiliğinle galıP bana para **verirsense**, ben alıram, sen vermezsen ben senden kesinliKle para isTemenem. (Koç, 2021, s. 457)

Eğer izin **verirseñse** men de bir söz söylüm (Caferoğlu, 1995a, s. 20)

138 orda özlerne **verisense** gäl izmay at. (Sökmen, 2011, s. 311)

88 bu sarayın üçte birini' biye **verirsense**. (Özçelik, 1997, s. 185)

80 **yaPmassansa** seni sürgün gönderecem. (Gökçür, 2012, s. 679)

4.2.1.1.7 Arkaik Emir Kipinin Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler

İlgili yapı Doğu Grubu ağızlarında Bitlis, Iğdır, Kars, Van yöresi ağızlarında ilgili yapılara rastlanmıştır.

*Şahım dedi gusruma **baħma ginan**. (Aslan, vd., 1998, s. 359)*

*Cahañşah sensense **çih ginen**. (Aslan, vd., 1998, s. 31)*

*36 men de söylirem, **evlenginen**, bi tene **bulginan** özan. (Gökçur, 2012, s. 522)*

*153 buni şey **étginen** (Gökçur, 2012, s. 618)*

*5 Ata deyirdi, **getginen** suya düşecehsen geri çevirmeh yoh heman gedecesehsen. (Aydın, 2020, s. 61)*

*166 bişeler **getirginen** çoluğ çocuğumuz özümüz helak olirih gidirik. (Ertekinoglu, 2015, s. 171)*

*79 firfirami **getirginen**, biz bi döndereh. (Gökçur, 2012, s. 554)*

*230 hama sen biraħana gede **kestirginen** bu heyvani. (Ertekinoglu, 2015, s. 114)*

*1 oğlum **söyleginen** hayır dedi (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 224)*

*Sen emir **verginen** oğullarına (Aslan, vd., 1998, s. 28)*

4.2.2 Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.2.1 Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Çekim Ekleri ve Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.2.1.1 Vasıta Hâli Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında vasıta hâli *ad*, *adıl*, *belirteç* kelimeleri +(y)lan/ +nan biçimlerinde Artvin, Rize, Trabzon yöresinde tespit edilmiştir.

a) Ad

*49 yok, olmıyōn, yellerde de **arħamıznan** da daşıyoğ (Demir, 2006a, s. 20)*

*239 En büyük uvey oğli kaynanamun kız **kardeşiylen** aşık olmiş (AİAİDKA 11/239 s. 180)*

*39 **sevişmeħlan** olmāyi (Günay, 2003, s. 210)*

*32 Kık yedi sene **Şefikeylen**. (Bayramin, 2014, s. 189)*

b) Adıl

*c) 103 **Senlen** geziyormuş dedi. (Bayramin, 2014, s. 236)*

35 “gel **senlan** bi,” dedi. (Günay, 2003, s. 265)

13 undan misir **uninennik** şey yapıyon (Demir, 2006a, s. 24)

d) Belirteç

20 göduklarıylan oluğ tābi bitmiş. (Demir, 2006a, s. 265)

21 **zorlan** ‘ç’ ikdum (Günay, 2003, s. 202)

4.2.2.1.2 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâli Genişlemelerine Bağlı Genişlemeler

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında Artvin, Trabzon, Rize yörelerinde eşitlik hâliyle *belirteç* türünden kelimelerin anlamı pekiştirilmektedir. Eşitlik hâlinin +cAnA varyantına ise Rize ve Trabzon yörelerinde rastlanmıştır.

1141 Yaşadım gittim yerleşi **iyice** şe yapıyoşum analiz ediyorum (Sariahmet, 2018, s. 217)

84 Ondan sonra güzel Kızgın güneşde **iyice** kurutuyoruz. (Bayramin, 2014, s. 132)

51 **güzelce** yonarsın. (Demir, 2006a, s. 18)

14 onda **güzēlce** yāni olur. (Demir, 2006a, s. 39)

65 una **güzēlce** gēnem lānī de haşlarım. (Demir, 2006a, s. 45)

+cAnA

60 kēzlar da **ayric'ene** hoşon oynarler (Günay, 2003, s.294)

8 ha burası ha **bōlecene** kıran kesimīdi. (Demir, 2006a, s. 100)

2 **ēycene** gübreli muhit olan yere oluridi. (Demir, 2006a, s. 410)

167 sana kimsá etmezdi **boylec'ene** g'ú mani (Günay, 2003, s. 206)

125 bu koyinla da **bōlec'ene** olduğu yere sizildile (Günay, 2003, s. 230)

17 **ōlecene** orda maħalle oluyō. (Demir, 2006a, s. 7)

4.2.2.1.3 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Artvin, Trabzon ve Rize yöresi ağızlarında şart kipinin -ne ögesi ile genişletilmesi büyük ünlü uyumuna dikkat edilmeden yapılmaktadır.

192 **Baksana** hemen kurudi ha. (Bayramin, 2014, s. 151)

269 Buna **gōstersená**. (Bayramin, 2014, s. 181)

Penum oğlum **uyusanà** (Caferoğlu, 1994, s. 140)

156 ağbi şurdan bi şarap versána. (Günay, 2003, s. 231)

16 veršena diplemami (Günay, 2003, s. 288)

4.2.3 Batı Grubu Ağızlarında Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.3.1 Batı Grubu Ağızlarında Çekim Ekleri ve Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.3.1.1 Vasıta Hâlinin Genişlemesine Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında vasıta hâlinin *ad* [138 *atlıanan, öküzlēnen de dúveninen* (Silahşör, 2011, s.86), 3 *yaPmaynan* (Yıldırım, 2006, s. 329)], *adıl* [2 *gendiynen* (Yıldırım, 2006, s. 63)], *belirteç* [*ağşamınan* (Korkmaz, 1994a, s. 165)] türünden kelimelerde; *+lan* [*bulğurlan* (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 837)], *+ılan* [*atılan* (Şahin, vd. 2019, s. 170)], *+ınan* [*ğazanınan* (Gümüş, 2017, s. 113)], *+(y)lan* [*komutanıylan* (Kanık, 2021, s. 124)], *+ilen* [*paket ilen* (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 291)], *+len* [*eşken* (Gümüştel, 2019, s. 121)], *+inen* [*biçerinen* (Karasu, 2017, s. 102)], *+nen* [*késinniknen*. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 227)], *+ylen* [*dedeylen* (Şanlı, 1990, s. 72)], *+ynen* [*taKsiynen* geldük. (Abaz, 2004, s. 117)] gibi varyantlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

İlgili yapılar, Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Burdur, Bursa, Bartın, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Düzce, Denizli, Edirne, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Karabük, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Kilis, Kahramanmaraş, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sinop, Samsun, Sakarya, Sivas, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak yöreleri ağızlarında ortaya çıkmaktadır.

Yukarıdaki yapılar ilave olarak vasıta hâlinin *+lana*, [62 *unnārlana gergef işlērdik*. (Kalay, 1998, s. 128)], *+nana/+nene* biçimleri [91 *eldimennēne keyceñ dedi, başCeniñ içindeki tikennere kö'lüceñ aTcañ*. (Pehlivan, 2019, s. 374)] Aydın, Denizli, Edirne, İzmir, Kahramanmaraş, Manisa yöresi ağızlarında tespit edilmiştir. Bu yapılar vasıta hâlinin katmerli pekiştirme biçimleri denilebilir.

[17 *şimdi ā ğazaKlaşlan, etekleşle, şalvarlaşla idāre ediyōz*. (Kaya, 2020, s. 405), 243 *Eee öle as buçuk hastaysa hastaneye alıp gitmezle geçē bu diyerektene novalginnen gripinnene bakkallādan alma haplālan ī de ettirēlē*. (Akyol, 2006, s. 274); 86 *bitā tamam*.

ēliyoz ğalbırnana. ğalbırnāñ ēliyoz  ona. (Yapıcı, 2022, s. 467)]  rnekleri dikkate alındığında konuşur, vasıta h lını isteme bağlı olarak diğer pekiştirme usullerinde de olduğu gibi varyant değiştirerek kullanabilmektedir.

44 *atnan* ğediyoduğ hamama atnan, s ndan *arab ynan* ğetd ğ at *arabas n n*, s n nan (Silahş r, 2011, s. 83)

138 *atl nan*, * k zl nen* de *d veninen* s r yoduğ (Silahş r, 2011, s.86)

47 * k z arabas ynan* gid d k hağalmaya. (Yıldız z, 2017, s. 99)

18 zaman *atnan* giderdi. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 164)

46  skiden v mişmiş tab  *atılan* gidib gezmek (şahin, vd, 2019, s. 170)

47 şimdi bir g n b le gideken *ayvaz  nan*, ayvazdan d  evala gid  *at  nan* b le. yolda bi (Demir, 2001, s. 173)

7  oľuę  oc nañ anęınañ *ğileyneñ* ğomř nañ bizim *ğ leşli* e *ğeşdi* mi *ğ leş  ıhacaħs ñ*. *anna da seniñ* (Kemik, 2019, s. 122)

4  m r  *ah  ilen* ğeĉ  (Eren, 1997, s. 117)

48 *aspirinn  limonn lan aspirinn len* KorduK *aspirinin  ine suyun  ine limon s k d K* ( elik, 2018, s. 337)

41 *geld  zaman arabas nnan* bi bayramlarıñ şekli de *içiK oluyo* tabi. (Dinar, 2006, s. 252)

106 bi g n evel   z m  yolunurduK, *akşamnan ikindin n*  in dik. ( lker, 2017, s. 1126)

50 boş durmaz *aribas nnan* incir al  sat . ( akır, 2020, s. 196)

3 ikinci seferinde *akrabañnañ* gid siñ g sT meye. (G lensoy, 1988, s. 135)

1 *Gelinim n bının  anasınnan* barabar *oturd  ğaşama  ağın*. ( zer, 2020, s. 152)

14 iş yeri aĉıKlar fethiyede b y k *ağbisinen*. ( zt rk, 2009, s. 261)

19 g l kenarında bizim  orağ dediğimiz bi ev var at *arabalarının kağnularının* toprağı getiriler (Pektaş, 2017, s. 163)

104 amma   adam b  devleti b  toprağı ğavurın  elinden almış *atat rkinen*. (Ordu, 2019, s. 339)

43 şindi *arabaynan marabaynan* gidiyolar. (Kocakerim, 2014, s. 138)

4 biz burda s behten *akrebelernen* du leştig. (G l, 1993, s. 12)

- 66 at **inan**, **arabaynan** gelen yatıya galır. (Doğan, 2012, s. 378)
- 8 o zaman aT **arabasınnan**, **yaylıynan**. (Yorulmaz, 2011, s. 324)
- 12 **arabalaşnan** getidik, **düvennernen** sürdük, **turpannan** bişdik. (Akca, 2012, s. 233)
- 2 at arabası sürdüm, hamballık yaptım, uzun kiracılık yaPdım at **arabasıylan**. (Uysal, 2009, s. 254)
- 38 yol parası **anķaraylan** konya arası beş lira. (Uysal, 2009, s. 283)
- 17 onu **arşınnarınan** **çihrişlarınan** şideller (Bayraktar, 2000, s. 71)
- 16 ata binerdik, **at_inan** gelirdik. (Günşen, 2019, s. 194)
- 12 **aşşam_inan** da ğuccük kız_iletmiş yimeğini. (Korkmaz, 1994a, s. 165)
- 10 ilk iki dene üÇ Tene n'_apalım öle öle okuTTuķ **bārumız_inan** Taş kavrāya kavrāya, ellerde çalışa çalışa ovalara ğide ğide dālara ğide ğide başardık. (Yıldırım, 2013, s. 171)
- 3 **batıynan** su içerdik. (Erdoğan, 2012, s. 250)
- 69 **beyinēn**? hiç ğarşılaşmadım. (Öçalan, 2004, s. 27)
- 56 halkı **bennen** burda irtibat ğurardı (Haşimi, 2016, s. 210)
- 18 başğa **birisinēn**. neyse çocuk geldi bana pehlivan. (Demir, 2001, s. 168)
- 22 bölē evlēde televizyon olmadıęından hēkez **birbirinlen** muhabbet, sohbet, hē şey;olūdu. (Kanaç, 2010, s. 6)
- 24 bizim aş dēyi **bulğurşlan** yapışan, hindi eti veyā ğaz_etinden_efendime söyleyeyim (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 837)
- 22 diünün yāni **bitmesinēn başlamasıynan** (Silahşör, 2011, s.102)
- 6 yapılmasa **bōrēnen**, **çōrēnen**, **yaprānan**. (Abaz, 2004, s. 95)
- 15 Bu ğadā mutluyduk **birbirimiznen** bu ğadā da çalışdık birbirimize. (Bilyaz, 2019, s. 88)
- 13 sovanından, **beberinnān**, **salçasınnana** ğōsuņ. (Çakır, 2020, s. 319)
- 3 **bunnarınan** ben bi hafta denizdi ğaldım (Eratalay, 2020, s. 53)
- 120 ğeldiğ ēgdiler bunuñ **bobasıyşlan** bunuñ dayisēl ēğdi (Küçükballı, 2013, s. 333)
- 3 Bunun **babasi:nēn** ortaklığ eddiğ (Kılıç, 2001, s. 69)
- 4 ğız **babasıynan** olan babası annaşır (Demir, 2006c, s. 473)

58 andız bekmezi mide için mide rahatsızlandığı zaman da şu çamların beyaz sakızı bunu **balulan** gariştirip her gün sabah ııla bir lokma iki lokma alacağsın (Erdem, 2014, s. 206)

15 ĩce 'temizlerik 'bez ınen süpürgeynen. (Korkmaz, 1994a, s. 119)

10 cefay ınan günü geçer. (Korkmaz, 1994a, s. 134)

1 bizim delikannı alırlar arabayı **cünbüşlen** geliriz, küye geliriz. (Kalay, 1998, s. 160)

21 Guyu meselā **çalıynan çomağınan** durıye. (Öztürk, 2019, s. 136)

7 Çırayınan, ateşinen gider onu yakarsın iyice ararlanu fırın. (Öztürk, 2019, s. 137)

23 dedem gelmiş **çocuklarıınnan**. (Tosun, 2003, s. 228)

13 bān ıaltı dānı **çocūlan** ğaldım ıolum. (Yapıcı, 2022, s. 707)

2 iş pek çok dağā ovanın **çiftinlen** dağın **odununnan** çok şey olduğ (Erbay, 2018, s. 91)

44 bizim geşlimiz **çileynen** geşdi (Kılıçer, 1998, s. 123)

220 artı **dātııınnān mēyvesinnen** artığ şeyine göre. (Yavuz, 2013, s. 280)

13 ben kaçtım ondan sōna kaçtım **dedeylen** zor uzalştık kaçtım dēyi (Şanlı, 1990, s. 72)

290 hacı **dedeynen** yatıya bilen giTdik biz (Mutlu, 2022, s. 402)

7 Erkekłē **davullarınan** oynādı, ğızlā tefnen oynādı. (Bilyaz, 2019, s. 121)

58 **davullēn** önünde içki miçki içilir. (Tosun, 2003, s. 177)

6 **davılınan** tekırar davıl ğarşıya gidē getiri gelirdi (Gülsevin, 2002, s. 366)

3 temizleyiğ sorna **duzlan** yıhiyiğ. (Altunbıçak, 2015, 3 s. 193)

21 Ē et **deyneknen** kōrğar mı kızım. (Özer, 2020, s. 217)

2 **dūvennen** sürerdük, **patosnan** savuruduk. (Aydoğdu, 2011, s. 296)

2 işde allāhıñ **emriynen**, peygamberiñ **ğabliynen**. (Aydoğdu, 2011, s. 429)

42 Anam yapardı, **eşşeknen** Kemerli'ye kayıya apardığ, serirdiğ. (Özer, 2020, s. 238)

17 ıretmeñiñ şeyini bunnariñ eşēnen barābar ben gider alı'r getiri'r ıretmeniñ lojmanına Kōyardı'k **eşeklen** barābar. (Gümüştel, 2019, s. 121)

16 **ersün ıilen** ğazuruz hamuru. (Acar, 2012, s. 717)

21 şōle **elīnen** bütün vücudunu yoğlı bōle bōle. ıolum dī bu ağırın üsdünde damla var. dī. niye (Demir, 2001, s. 172)

- 4 Ehiyoduĸ, **elinen** biĸiyoduĸ. (Bilyaz, 2019, s. 89)
- 45 eŖŖeknärnän gidärdik. (Çakır, 2020, s. 306)
- 55 ayip sōlemesi **etiynen ekmēynen**, iŖde **meyvasıynan**, **çerezıyenen**, **arahısıynan**. (Sarıtiken, 2017, s. 213)
- 96 yārin **eller_inen** gelir diyodum (GünŖen, 2019, s. 343)
- 12 **et inen soĸan inan** yaparuĸ (Gülseren, 2000, s. 304)
- 27 **elimiz inen** yaparuĸ. (Gülseren, 2000, s. 355)
- 1 anāmızın dikkirdii **elbiseynen** gelin giddik. (Erdoĸan, 2012, s. 371)
- 82 padiŖā **fermānylan**, vermiŖler on bin deĸar yer, yirmi bin deĸar yer vermiŖ padiŖā onlara. (Tosun, 2003, s. 204)
- 172 bōle unu **ĸazıynan** dikecen. (Özden, 2016, s. 568)
- 25 esgiden būdeyleri biĸē **ĸānılānan_o** harman yerlerine toplā, gine **hayvannānan düvennen** sürēdik. (Zeybek, 2007, s. 198)
- 17 Ŗimdi ā **ĸazaĸlarlan**, etekleŖle, Ŗalvarlarla idāre ediyōz. (Kaya, 2020, s. 405)
- 20 hālā evlenecek **ĸıznan olan**, yāni (Gülensoy, 1988, s. 177)
- 5 iŖtē aS_ĸoĸ kōyde ĸonuŖ **ĸomŖıynan** ēyi geĸiniyorum. (Öĸalan, 2004, s. 40)
- 51 ĸıĸ ge kōpākci yārimden, begir ĸarını gör **ĸözünunen** dāyo. (Dülger, 2007, s. 124)
- 1 bunu biz **ĸatırınan** süreriK teK sabaninan. (Ak, 2020, s. 151)
- 2 **gendiynen** ĸonuŖuyoruĸ (Yıldırım, 2006, s. 63)
- 45 bi **ĸoyunnan** bi ĸuzum var (Aydoĸdu ve Demir, 2009, s. 290)
- 84 ya keŖgek **ĸazaninan** tencerelernen bōyük (GümüŖ, 2017, s. 113)
- 71 bunnā beyōlonuŖ ōlu, dūnya **güzelinnen**. (Akar, 2013, s. 193)
- 19 az da tomatıs salĸası ĸoŖ, ēyice bulan dōkeŖ üsdüine **ĸaŖŖıĸnan** (Öztürk, 2009, s. 308)
- 9 gendi gendini vurdu yavrum **ĸazaynen**. (Öztürk, 2009, s. 353)
- 49 āŖ sonunda da **gelin_ilen** o bütüŖ_gelinnik geyenleri ĸıĸarıla. (Yıldız, 2021, s. 214)
- 5 Bizim **gelinnen**, **anasıynan** ne dōŖler galdırıyk! (Aksoy, 1945, s. 374)
- 204 iŖde güzel güzel **ĸoŖŖularımızınan**, iŖde ēvimize ĸelennē ikrām_ēdereĸden. (Kirik, 2011, s. 180)

- 1 bunnār annadī'mız **ğadarıynan** haleb taraFından göçmüşler. (Gök, 2022, s. 21)
- 16 **ğaynanaynan**, **ğaynataynan** bi evin içinde... (Doğan, 2012, s. 325)
- 30 şu **ğonşuyunan** mesā **muhdarnan** hacı gibi şudıya geldiği ya. (Akca, 2012, s. 150)
- 1 bu hayvandan gırkılır **gırkılnan**, gırklık **mağasıynan** böle. (Doğru, 2015, s. 376)
- 6 yimek **ğaşıynan** da şeker atsañ dadırmyo (Bayraktar, 2000, s. 28)
- 5 **ğazānan ceketinen** geioduğ (Haşimi, 2016, s. 332)
- 6 sen bu **ğafaynan** çok kóyü bulutlu dōruñ dimiş. (Polat, 2019, s. 96)
- 8 burdan bigaç **ğışıynen** oruya getdik (Gök, 2022, s. 155)
- 219 babam burayı **ğuc-ülen** yaptı, **çobancılığ-ılan**. (Ekizoğlu, 2018, s. 140)
- 1 biz **heyvannan** çifcilig yapardığ. (Gül, 1993, s. 10)
- 99 öle **hindikinneñ** _altı eteg, üstü buliz oldü gibi unuñ da üsdü ayrı olur (Çoban, 2012, s. 152)
- 55 hā ārkeklē cāmiye **hocalāmızlan** şeyimizlen **muqtarinnan** cāmiye ikindin _ezenine ūna göre ayarlāsıñ (Ölçücü, 2020, s. 307)
- 181 goyunu sāsıñ südü süzē **ısıÇaÇınnan** çalāsıñ goyúnún südüñün sıÇānnan (Ölçücü, 2020, s. 297)
- 16 kändi **işimiznän**, **aşımıznana**, ekin ek, tütün dik, harım et, yiceK gadan bahce et, işde. (Çakır, 2020, s. 209)
- 59 kendir **imecīnen** çekerdük (Acar, 2012, s. 367)
- 13 biz anca **işinen**, **çocūnan**, altı çocuk böyüTdüm (Akca, 2012, s. 295)
- 40 öle ev _**işıynen**, işde gendi **işimiznen** ūraşırdım. (Günşen, 2019, s. 270)
- 22 Lāle varıKā bakıyduK barabar gine **Lāleynen** nĭ. (Gümüştel, 2019, s. 114)
- 130 Üş **liráyán** hēşşéy alıyodúk (Eren, 1997, s. 104)
- 47 **lambēylen çireylen** dava çireye gidēdik oca^kliye bi yāma çıra atāsıñ (Ölçücü, 2020, s. 734)
- 147 ben bō_n mıkdarın _elini olayın da üç sarı **liraynan** herkeS onūla gider ben dörd isterin (Özden, 2014, s. 137)
- 30 Peygamberin **kaılynan** kızınıza dünürüz, siz de bizi severseniz (Şanlı, 1990, s. 62)

- 12 yāni **ķaynanıynan ķaynatıynan** cēngir cēngir ķonuşmayacaķ (Bayraktar, 2000, s. 32)
- 282 üç **ķarıylan** ha baķalım geldi. (Kalay, 1998, s. 191)
- 3 ondan soracımıñ_ārtık adamaķıllı **ķüpcüynen** dövēsın_onu. (Öçalan, 2004, s. 45)
- 9 yóķ, **ķésinniknen**. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 227)
- 19 **ķüreknen** goruz. (Özden, 2016, s. 374)
- 130 ondan sona çıkarırsın **ķüreklen** getirirsın evine (Çelik, 2018, s. 415)
- 14 birbirlerini çok eyi sevellemiş bu bölük **ķomutanıylan** bu arkadaş siyasi yönden de sevelller_imiş (Kanık, 2021, s. 124)
- 6 saķın **ķöselernen** ğonişmayın **onnarnan** barabar işe girmeyin (Kılıçer, 1998, s. 171)
- 105 ğünü nasıl geçiricĩñ, **malınan** geçiridik. (Koraş, 1992, s. 210)
- 34 esgiden biz dāvşannı'ya af buyur biz **merkeplēnen** gidēdik. (Tayşı, 2007, s. 128)
- 36 dōnder mālī **mōrkēbinēn** bēzirğán. (Gök, 2022, s. 249)
- 104 tahtadan **merdivennnen** çihārdıñ (Yavuz, 2013, s. 256)
- 79 **moturnan biçerinen**. şimdi tabé iş dā fēnnileşdi o zamanki zorudu. (Karasu, 2017, s. 102)
- 45 samanlarımızı **motornan** daşurıķ (Demir, 2006c, s. 235)
- 29 **neynen** şeytsin dedi. (Abaz, 2004, s. 121)
- 41 āşam **neyinen** olcak. (Gülsevin, 2002, s. 212)
- 59 milled bir işe girdiyse **neyinen** gidib gelecām dedi (Haşimi, 2016, s. 467)
- 32 Kıyılānı **ora_ānan** toplı yi`rdıK. (Gümüştel, 2019, s. 134)
- 33 hirasına gelince altun başlı **ōlannan** sırma saşlı bi ğız dovuryā. (Korkmaz, 1994c, s. 30)
- 11 hindi bān bunu vārisām yārın filançiniñ_ōğlunnan māKdiPlāşi dā bāni mahcuP düşürü dāğā vāmādi. (Manav, 2006, s. 124)
- 47 taşıma **onnan** yapılırdı. (Altunbıçak, 2015, s. 180)
- 421 āzımızıñ **orucunlan** dedim, iş kesmiyin dedim. (Eryiğit, 2014, s. 336)
- 52 **Oni:nen** oynarken o herifi de udmuş (Kılıç, 2001, s. 71)
- 35 esgiden **ōķúz_ilen** çif sürerdük. (Acar, 2012, s. 739)

- 6 eskiden **ókúznen** dövēdik, **atnan** dövēdik. (Eren, 1997, s. 115)
- 24 çiv' çit **öküznen** sürādik (Yapıcı, 2022, s. 746)
- 19 Hah! Kōpiyi baña bēsleliyollar **öyneliğinnen**. (Öztürk, 2019, s. 119)
- 15 **örümcesiyen** ikisi bi arada duruyoła. (Akgül, 2019, s. 146)
- 4 öküzlē vadın **öküzlēnen** şindiki moturlā şindi ehven işlē. (Mutlu, 2022, s. 510)
- 3 tarım **öküzlēlen** tabi u zamannarı böyüK baş hayvanna sürüyük çivitleri böle. (Mutlu, 2022, s. 561)
- 40 eveli **öküzünen** sürülürdü (Akar, 2013, s. 444)
- 4 **paket ilen** loğum götürilardı. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 291)
- 185 usTra **piçānan** basTırayamış gız. (Özden, 2016, s. 367)
- 10 Tam sene elliye geder de gara **sabannan** çüt sürdüg (Gül, 1993, s. 18)
- 10 silkiyoz çallān **suyunnan** yüzümüzü yıkayoz (Şahin, vd, 2019, s. 302)
- 9 undan sōna yāi **suvannan** gavırırız (Akar, 2013, s. 381)
- 10 sōyuncı ayranıñ **süzmesiyen** ğararıh. (Aydoğdu, 2011, s. 276)
- 5 geliyá. ne olur, **şunnan** beni bi görüşdürün diye. oradakiler_ de gelip (Demir, 2006b, s. 233)
- 41 adamlar hemēn ölüm **tehlikesiyneñ** karşılaştı. (Yavuz, 2013, s. 437)
- 104 **tepesinnen** şey_ oldu (Eryiğit, 2014, s. 350)
- 209 taKsicilik yaparkan **taKSilen** getidim (Çelik, 2018, s. 373)
- 1 yarı yirice **taKsiyenen** geldük. (Abaz, 2004, s. 117)
- 9 şindi adam varıdı önce, şindi telefōn çihdi yani **telefōnnan** habar veriyála. (Erdem, 2001, s. 108)
- 6 ekmē de böyle **tekneynen** ğayarıh hafdalık. (Doğan, 2012, s. 520)
- 4 oldu mu, onu dövüyoZ **tokmaktānan**. (Uygunoğlu, 2018, s. 106)
- 12 ordan geşdim deymene ğadarı **torbaynan**, sarı sıçan geldi **zorbaynan** (Korkmaz, 1994c, s. 29)
- 124 **tōrbalālan** ama, dā bükleri var. (Kalay, 1998, s. 153)
- 11 anlīn **teriynen emēinen** para ğazanır (Demir, 2006c, s. 335)

12 kóferi de şiyi **unuynan** çalı şiderik **elimiznen** yuğururuğ iyicene (Erdoğan, 2012, s. 392)

2 görücü **usülünnen**. (İlker, 2017, s. 949)

8 cāmi **vaqıflāñ**. (Taş, 2019, s. 175)

40 iç **yağynan** önemli olan **ğuşbaşıynan**, sāde başğa bişey goymamak şartına, goruğ suyu göymak şartına bāmye yememiziñ de yöresel asıl özü budur. (Şavklı, 2015, s. 289)

51 o **yabayınan**, **a:tkıynan**, bi`lmem **dişliynen**, **dirgennen** da:ğıdıttardı (Çıracı, 2019, s. 465)

3 gendi gendimize **yağımızinan** gavruluruğ. (Gülseren, 2000, s. 242)

3 **yaPmaynan** biTmez işim (Yıldırım, 2006, s. 329)

7 var işte **yevmiyeynen** inşātlarda çalışıtyler. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 297)

1 çocuhlūm **yohsuzlūnan** böyüdü misir tānasını bulsak yeyemiyoduğ **sōmanan** böyüdüğ (Gümüş, 2017, s. 117)

9 diyok, **yarma_y_inan**, **et_inen** keşgēni yaparuk. çörēböyüün çörēnden (Demir, 2006b, s. 236)

69 işi maya koyarız ekmek mayası yūrūz **yurtlen** sūtlen onu kararız (Şanlı, 1990, s. 70)

52 órda bi **yılannan** ēşleşiyo (Şahin, Baştürk, Uluocak, Eroğlu, 2019, s. 541)

63 **zabānañ** bōle **biçānan** keserdiñ, suya atdıkdan sōña gayrı naylona goyacıñ (Yıkmiş, 2015, s. 318)

34 **zunna_y_ñan** getirüллер oynaya oynaya eve. evde bi yemek düzenneller. (Demir, 2006b, s. 237)

17 davul **zurniynen** gönderiyōlā asgere gāli (Boz, 2002, s. 174)

224 herif bizi işte **zornan** kapının_önine kodı. (Altunbıçak, 2015, s. 203)

2 bizi **zoruñan** ismed inönü garağoluñ **candarmasıynan** topladı (Kılıçer, 1998, s. 84)

+lana, +nana, +lene, +nene

65 **cib_ilene** gelin oldum. (Taş, 2019, s. 209)

5 **deveynene** eşamızı daşıyoruz. (Özden, 2014, s. 164)

91 **eldimennēne** keyceñ dedi, başCeniñ içindeki tikennere kö'lüceñ aTcañ. (Pehlivan, 2019, s. 374)

214 bu **enişdemnene** neşannı benim güçüm vādı. (Pehlivan, 2019, s. 390)

86 bitā tamam. ēliyoz **ğalbırnana. ğalbırnāñ** ēliyoz ōna. (Yapıcı, 2022, s. 467)

153 bayramdı **geldinnene** mübeccelgile çocu'lara ğatvēdim. (Pehlivan, 2019, s. 408)

24 ondan **gelinnēmnene** hiçbi sorunum yokdur. (Uygunoğlu, 2018, s. 126)

64 o tepede onu **gücülenē** buldum (Eratalay, 2020, s. 61)

2 kändi **işlāmiznenä**... hayvan, goyunnamız va. (Çakır, 2020, s. 192)

8 bi yo onu **kepçeylene** aliyōlā, elliōlā, yumuşamış kaldıralım. (Uygunoğlu, 2018, s. 128)

243 Eee öle as buçuk hastaysa hastaneye alıp gitmezlē geçē bu diyerektene **novalginnen gripinnene** bakkallādan alma haplālan t̄ de ettirēlē. (Akyol, 2006, s. 274)

57 dibinden **patāteslēne** ellimedinnene. (Pehlivan, 2019, s. 475)

119 **sırāylana** gütdük çok geçi gütdük biz **sırāylana ğasannana**. (Taş, 2019, s. 164)

13 o hamır durakana normal sıcak **suyunnana**, çok kaynaK da olmıcak, çok şey di olmıcak. (Çakır, 2020, s. 307)

50 kaşık kaşık, **soğannana, soğannan** çok yirin. (İlker, 2017, s. 922)

62 **unnārlana** gergef işlērdik. (Kalay, 1998, s. 128)

4.2.3.1.2 Eşitlik Hâli ve Eşitlik Hâlinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında eşitlik hâli eki, *ad* [74 **gēlinnerim vaļļā çoh ēycēler**. (Silahşör, 2011, s. 91)], *adıl* [**Oncana** orlarda her yerlerü gezdük. (Öztrük, 2019, s. 240)], *ön ad* [28 **binlērce insān gidiyō o ayrı belki ilim teknik öbüir devletlēr bulabilir** (Yılmaz, 2006, s. 199)] *belirteç* [8 **Bolca gaşukklaruz**. (Öztrük, 2019, s. 253)] *ünlem* [**Ahaca: İşte burada, işte bu!** (Tekin ve Cantürk, 2018 s. 27)] türündeki kelimelerde anlamı pekiştirecek şekilde kullanılır. Eşitlik hâlinin pekiştirme anlamı içeren şekilleri *ad*, *ön ad*, *ünlem* türünden kelimelerde çeşitlilik gösterirken *belirteç* türündeki *iyi* ve *güzel* kelimelerinde bir kullanım sıklığı söz konusudur.

Bunun yanı sıra eşitlik hâli, +ce +ce [173 **una hamırı ğāri gözölcece hamırı ğaris bōriK yazuyılā ya**. (Mutlu, 2022, s. 505)], +CAm [34 **ben buncam tūrkelere söylemişken gene beyenmedilē o yandan beni**. (Yıldızöz, 2017, s. 152)], +cAmA, [15 **ğızları alsınнар dīn**

gocaman yakarmış ataşı **megerceme**. (Demir, 2001, s. 308)], +ciMeNe [ondan **këricimene** nāparsıñ bōle. (Korkmaz, 1994c, s. 23)]; +CAn [36 Kız istemē gēlirlē **güzēlçen** cümē āşamı günü gēlirlē (Şahin, vd., 2019, s. 225)], +CANA [282 Bunnar **bóylecene** geliyolar. (Avcı, 1988, s. 208)], +cAnAk [11 yeşil biberi **güzēlçenek** onu da boşaltım (Hünerli, 2006, s. 203)], +cAnAm [235 başladı debrem_olmā ben hiç oTdum **güzēlçenem** yatāi ĩnda hiç kıpırdamadım okuyūm okuyūm (Çelik, 2018, s. 449)], +cAnAn [58 ormanın dibine **güzēlçenen** bi ğonuyu. (Özgül, 2020, s. 484)], +cAnAy [52 **gözēlçeney** ocā da cabayı ğoruz. (Acar, 2012, s. 858)], +cAnAz [9 bunuñ da dorūnu kesēsiñ gōzel dikēsiñ şule **enlūcenez**. (Acar, 2012, s. 764)], +ceni [41 ōdan **ēyiceni** iki saat vā durmuşlā (Demir, 2012, s. 503)], +cine [**Ĝu** zēlcine dūlbentden sūzerūz (Öztürk, 2019, s. 326)]; +çası, [199 biz **çokçası** baĝlava ederiS (Eryiĝit, 2014, s. 289)], +cilem/culam [30 **güzēcilem** yapıvēdi. (Yapıcı, 2022, s. 445), 342 o parayı ben **usulculam** alırım, cebimi ğatāırım. (Pehlivan, 2019, s. 464)] gibi ögelerle genişletilerek anlatım daha da kuvvetlendirilir. Bu yapılara eşitlik hâlinin katmerli pekiştirme biçimleri denilebilir.

İlgili yapılar, Adana, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Bartın, Bolu, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Karabük, Kırklareli, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Konya, Kocaeli, Kütahya, Malatya, Mersin, Manisa, Muĝla, Nevşehir, Niĝde, Ordu, Osmaniye, Tokat, Tekirdaĝ, Uşak, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Yalova ve Yozgat yöresi aĝızlarında ortaya çıkmaktadır.

a) Ad

74 gēlinnerim vaļļā çoh_ēycēler. (Silahşör, 2011, s. 91)

b) Ön Ad

44 iş var_ıdı bizde, **bolcå** iş (Kılınç, 2009, s. 196)

28 **binlērce** insān gidiyō o ayrı belki ilīm teknik ōbūr devletlēr bulabilir (Yılmaz, 2006, s. 199)

14 allahcāzımıza **binnerce** şükūr bu yaşantılarımıza. (Bozalan, 2008, s. 162)

25 çok geçmeden gelir **biñlerce** asger (Öztürk, 2009, s. 350)

151 beki yüz **biñlerce** atelye var eyle. (Saritiken, 2017, s. 216)

19 git şuralardan bir ot gap gel haşla **gúzelce** bi ilimon sık bi duz at. (Erdem, 2014, s. 200)

c) Belirteç

37 eben saçar dēdem sürer öküzlēlen dön Allah dön hārman **āylarca** (Şahin, vd, 2019, s. 170)

1 onu koy dolaba, **aylarca** kalsın. (Altunbıçak, 2015, s. 255)

298 Yağar çok gar yağar burda **aylarca** (Akyol, 2006, s. 275)

214 **aylarca** sürermiş. (Altunbıçak, 2015, s. 266)

57 **aylarca** gelmezdi. (Ordu, 2019, s. 279)

704 **āylarca** yatsañ yıllarca yatsañ bōzulmaya diya. (Gök, 2022, s. 289)

73 **aylarca haFta**larca yiyolar yavrım. (Yavuz, 2013, s. 574)

17 dağdan sapları at arabasıñnan toplarıq **aylarca**. (Kocakerim, 2014, s. 111)

239 **Aylarca**, döy babam döy... (Gül, 1993, s. 30)

234 Da.. bundan **asırlāca** önce, hükümet fakır dı (İleri, 2008, s. 293)

22 ama şimdi şu ān yoğ yāni ama domuz çakal isdēseñ **biñnerce** vā (Şahin, vd, 2019, s. 403)

15 fırınlarında ziniye edēdik **böyükce**, fırına götürüdük. (Gülsevin, 2002, s. 321)

38 yemeg, **bolca** guru fasülyā. (Aydoğdu, 2011, s. 457)

72 **bolca** oyudu, patadis sovan. (Çıracı, 2019, s. 497)

29 velhasıl **bayāca** sıqıntı çekildi yani olan da var (Hünerli, 2006, s. 227)

8 **Bolca** gaşuklaruz. (Öztürk, 2019, s. 253)

131 **biñnerce** òle şey gēlüyö. (Kirik, 2011, s. 231)

Dize çekmiş çorabı

Çokça içmiş şarabı

Yarım vaktin geçiyor

Dik babana cevabı (Kuru, 2006, s. 65)

25 **çokça** buna iç ipi diyöz. (İlker, 2017, s. 750)

- 1 o kélce ülüyü gurudurduk **çokca** bulgurlu aş bişirirdik (Kanık, 2021, s. 134)
- 262 duzunu da **çoKca** ğatarız (Eryiğit, 2014, s. 280)
- 257 şindi **çokça** yapıyollā (Ekizoğlu, 2018, s. 142)
- 76 ve türkiye genelinde **defālarca** dişli pilot bölgesi ğni mu āfaza etmiştir. (Solmaz, 2007, s. 155)
- 55 fağat **defalarca** bunu diñlemiřiyizdir (Elbir, 2011, s. 208)
- 115 ben bunu **defalarca** diom (Haşimi, 2016, s. 316)
- 24 **defalarca** zabahlara ğadar bu mani söylenirdi. şindi yine kimselerin yanına (Demir, 2006b, s. 247)
- 118 **eyce eyce** yapařlardı dūünde. (Silahřör, 2011, s. 148)
- 115 ben tekne ney ğormedim, baħın biyo tūlatna **eyice** (Abaz, 2004, s. 146)
- 43 Lan bize evde de bi **eyce** ğaldı. (Aydın, 2002, s. 110)
- 33-defderūñüz ğiř ğüçün unun arası az da, öteki ara **epeyce** var. (Erdem, 2001, s. 126)
- 13 ama **eyice** hasdasa mesele ölceK hasdasa ölür. (Mutlu, 2022, s. 481)
- 74 unu bi ğün hiç aşmi is o **eyice** sıklāřır. (Mutlu, 2022, s. 529)
- 40 ğar olūodu, iki senedir **eyce** olmūo. (Özden, 2016, s. 315)
- 3 yabancıl misāfir bunnā nābiyörün bağām **eyice** mi (Ölçücü, 2020, s. 759)
- 57 **eyce** saman oldu mu undan (Tayşı, 2007, s. 122)
- 300 **eyce** avkulcaK şekilde avkarız. (İlker, 2017, s. 936)
- 59 adam **eyce** siñirleniyoru (Akar, 2013, s. 299)
- 13 **epeyce** řôle gitmiş. (Gülsevin, 2002, s. 211)
- 122 duzunan **eyice** oala. (Yıldırım, 2006, s. 366)
- 150 burdan, burayı dibinden **eyice** ısıda ısıda sālamca sarardığ onu, sarardığ. (Durmaz, 2018, s. 653)
- 172 aşağya **epeyce** uzattı. (Altunbığak, 2015, s. 305)
- 19 az da tomatis salğası ğoñ, **eyice** bulan dōkeñ üsdüne ğařřıKñan (Öztürk, 2009, s. 308)
- 99 her yerde yapaşlar da işde bizim buralar **eyce** şey bilmezler. (Kirik, 2011, s. 177)

- 34 **ēyce** düzlellerdi (Gök, 2022, s. 31)
- 23 **epeyce** okuyan oldu. (Tosun, 2003, s. 176)
- 73 he he işde bu dēdi, onu **eyce** şēdiym dēdi. (Sarıtiken, 2017, s. 161)
- 9 banyoda **epeyce** şey olmuş. (Sarıtiken, 2017, s. 162)
- 45 sen söyle kī_ēyce. (Yavuz, 2013, s. 504)
- 1 ben pek yani **eyce** her şeyini şey idemiyom (Doğan, 2012, s. 376)
- 98 **dou** ğısrān sūtüynen yıkanan padişah **eyce** yaşlanıyor (Demir, 2006c, s. 350)
- 31 yolları oraları **ēyce** bilmiyom (Kılıçer, 1998, s. 128)
- 65 dev bunu görüncü **ēyce** şaşırmış (Kılıçer, 1998, s. 172)
- 8 sinci **ēyce** iş görüyoruĥ (Korkmaz, 1994a, 8 s. 134)
- 3 **eyce** goyulaşır. (Gülseren, 2000, s. 248)
- 78 bizim ağlımız **ēyce** yētiö. (Haşimi, 2016, s. 428)
- 117 onnar da **eyce** ğali asılıĥ_asılı şeysi, tarihi eseriĥ asılları yaşlılar, köyümüzün hocasıydı. (Yıkmiş, 2015, s. 431)
- 27 görküsundan **eyce** üstüne müstüne basarsa dā acıdırsañ daralırsa belki öle ıstırır deilisē bi şey etmezler. (Uysal, 2009, s. 298)
- 3 **Fazlaca** duzlaruz, deperüz. (Öztürk, 2019, s. 243)
- 72 siter_odun_aldım. az **fazlacá** yīmişim, odun damaĥ dā. köylü (Karasu, 2017, s. 334)
- 82 orda su sular_ımış onuñ yanında **fazlaca** oyalanıverdim, **fazlaca** galdım. (Erdem, 2014, s. 193)
- 7 evelān baş una bi diyyün sāibi çıkarı şurasına bi hediye asā undan sonācīm yere deşüle bi çārşaf gibi bi şı_yazālā **genişçe** (Ölçücü, 2020, s. 720)
- 42 yeñiden, **gözelce** yīyim diy aşdıydım. (Abaz, 2004, s. 159)
- 36 yā **güzelce** çırpıyo. (Gümüştel, 2019, s. 139)
- 39 ğarnını **güzelce** sararlardı. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s 372)
- 30 yīhayöduĝ **gözelce**, ileennere de göyöĥ, bōyúĝ bā ileenneri oĥuyö. (Silahşör, 2011, s. 289)

84 daşādın **güzelce** ondan kere ellerimiz, ellerimiz cıbirdağ buraya ğıymuğ batādın teknedn. (Yıldızöz, 2017, s. 84)

36 pov  tdim başıma **güzelce** (Yıldızöz, 2017, s. 164)

9  ti dver z, sacı ğaparuz **güzelce** (Acar, 2012, s. 375)

3 **gz lce** y ykersin, drarsın. i ine ğoyarsın. undan acuk bulgur ğoyarsın. biberini, duzunu (Demir, 2001, s. 168)

17 turşu kavurması: suvanı **gz lce** ginelik suvanını yavını ğatarsın. suvanı (Demir, 2001, s. 285)

39 paklayı ğatarsın **güzelce** yığarsın ondan son  ğabına ğuyarsın. (Gümüş, 2017, s. 112)

20 turşulu u yığacan  ce yığacan **güzelce** (Gümüş, 2017, s. 118)

3 onnarı Pığanan draruk. onu da soyaruk **güzelce**. i inin bckleri olur (Demir, 2006b, s. 253)

05 ğaldım borda dedeyi ğordm **güzelce** y  y   le ğlşelek evlendik (Şanlı, 1990, s. 99)

21 yrt yavrım, işde Şöyle kcck bi tenceresine szersiñ **güzelce** temiz bi bezine (Mutlu, 2022, s. 412)

83 **güzelce** ğızardacan ekmekleri. (zden, 2016, s. 555)

34 kendimiz yaparı südü **gz lce** s dıK mı szeriz  ki kere **gz lce** ble pişiriş (l cc, 2020, s. 660)

254 sen dedi bunnarı demetleri **güzelce** bana bağ güzelce b lic n! (Kalay, 1998, s. 219)

22 ondan sora onu bk rsin **gz lce** (ğalan, 2004, s. 8)

31 yap sın **güzelce** tepsilere (ğalan, 2004, s. 16)

302 ama ğ yeT sunu belli olucaK gibi unnarı **güzelce** yuvarlaK misket misket misket yap sın unu tePsiye doldurursun ( elik, 2018, s. 483)

136 yuğuruz, ğaldırız, ışc  ser riz **gnece**. (Yapıcı, 2022, s. 458)

58 orda **gnl rc ** ğaldığ, gnl rc . (Manav, 2006, s. 431)

17 hamır bre yapacağ olursağ a arığ **güzelce** ortasınan keserik  nun i ini doldurruk  kel k doldur, nt doldur ne doldurusan doldur. (Yıldırım, 2013, s. 246)

64 dvdre dvdre,  ve  ve  ve burdağı deliğanlıl  ebdes al  ğel  **gz ce**. (Gülensoy, 1988, s. 171)

- 18 **gözēce** (Gülensoy, 1988, s. 236)
- 60 *ondan sōna o güzelce* olyō, ya. (İlker, 2017, s. 1157)
- 6 *ben günnerce* bazara gitmesem, kimse bir şey demez başa. (Gülsevin, 2002, s. 240)
- 4 *oraya bekliyük günlerce* (Öztürk, 2009, s. 341)
- 85 **günnēce** *kurur o yāni.* (Yıldız, 2021, s. 236)
- 119 *o şerbeTi ğatıyoŋ, güzelce* ğarışdırıyoŋ (Eryiğit, 2014, s. 248)
- 21 *sac güzelce* ekmağı bişiriyor. (Erdem, 2014, s. 205)
- 51 *onun içini güzelce* yıkārum (Gök, 2022, s. 42)
- 17 *bir_anda dili dutuldu yani ğonuşuyodu güzelce.* (Yavuz, 2013, s. 540)
- 30 **günnerce** *düşüniy, eğmek yimiy* (Soyyiğit, 2012, s. 93)
- 30 *didim ki şunu saldiñ güzelce, gitdik.* (Doğan, 2012, s. 326)
- 22 *üsdüine yā dökeñ gözēlce.* (Doğan, 2012, s. 615)
- 64 *savirirdi_h_onu güzelce* ayıtlardıh. (Akca, 2012, s. 157)
- 42 **gözēlce** *suyunan yuñuruŋ.* (Akca, 2012, s. 171)
- 19 **gözēlce** *şōruya ğoruh* (Akca, 2012, s. 300)
- 20 *ğuş_burnunu toplarduk, güzelce* temizlerdik. (Aydoğdu, 2011, s. 323)
- 50 *yıkyōduğ ğaynātmez, ğeŋ yıkā serēdiK günece.* (Doğru, 2015, s. 863)
- 53 *işte eğirir ōle ōraşırız günnerce.* (Uysal, 2009, s. 268)
- 13 *şinci bōle günnerce* sürer (Bayraktar, 2000, s. 89)
- 104 **gözēlce** *nasıl nezzedli.* (Haşimi, 2016, s. 291)
- 106 **gözēlcek** *gine aynı yapıdum gibi yaparım güzelce* (Erdoğan, 2012, s. 349)
- 130 *taze yatai gözēlce* bī sudan ğeçiriyim onnarı çırpyım. (Erdoğan, 2012, s. 423)
- 68 *o güzelce* bişer. (Demir, 2006c, s. 322)
- 39 **haftalāca** *bulamadilā.* (Akar, 2013, s. 246)
- 65 *şindi haftālarca* atlar işannar bakılıyō, ta geliyō dışardana. (Pehlivan, 2019, s. 516)
- 40 **haftalarça** *ōlan evinde davul çalınırdı.* (Kocakerim, 2014, s. 138)

24 aynī çocuk dōdīse çocū **hemence** demişlīn suya giriyok. gōdelerimizi yurduk, yēykerdük (Demir, 2001, s.200)

24 şindi **hemence** gıza gāliyā iş. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 602)

17 u da **hemence** çökiye (Erdem, 2001, s. 137)

63 biçiyē **hepce**. (Acar, 2012, s. 511)

7 Çırayınan, ateşinen gider onu yakarsıñ **iyīce** ararlanu fırın. (Öztürk, 2019, s. 137)

60 adam **īce** 'görKmuş bu seferde. (Kılınç, 2009, s. 197)

51 eli ayū dolaşdı bu sefe de **iyice** be. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 620)

2 bekmezi toplarsıñ elmeyi ondan sona **iyice** yıkarsıñ yararsıñ yarduğdan kere gazanına (Gümüş, 2017, s. 124)

īcā (iyice): zf. Çok, adamakıllı. (Özkaya, 2013, s. 157)

28 Kālbırdan gēçiririz **iyice** onu da tarana çōrbası yaparız yiriz işde (Şahin, vd, 2019, s. 384)

41 O **iyice** bi şē gāynā. (Bilyaz, 2019, s. 91)

309 bu sefer iç yoktan ayvancılık, o ayvancılık gene bi sıra geldi, **iyice** söndürdü. (Tosun, 2003, s. 297)

124 bōle ırğaladı **iyice** sürgüsü giTmeyo (Çelik, 2018, s. 428)

137 iyi olur da onu **iyice** balladıñ mıydı, o olmaz dēller. (Yıldırım, 2006, s. 31)

8 **iyice** guvyatlandı mı biber atarız (Öztürk, 2001, s. 222)

14 beg bilemiyom ki **iyice** yā. (Aydoğdu, 2011, s. 282)

84 arhayı öñüne çevirirler **īpiyce** giyerledi_onu. (Koraş, 1992, s. 155)

6 o **iyice** diyenēcek (Bayraktar, 2000, s. 31)

10 gāpiy **īce** gāpadıp çıhdıñ (Bayraktar, 2000, s. 61)

238 bir īce üzümnen gārnımı **īce** doyurdum. (Günşen, 2019, s. 310)

15 **īce** 'temizlerik 'bez_inen süpürgeylen. (Korkmaz, 1994a, s. 119)

55 orda gayı **īce** gāymağ dutar (Korkmaz, 1994a, s. 155)

21 dōkecēñ gārışdıra gārışdıra dōkecēñ **iyice** keseg_olmıycağ (Erdoğan, 2012, s. 283)

176 bu çocuklar **īpiyce** böyümüşler. (Abaz, 2004, s. 116)

- 42 aḥşam otturuḥ **odalarca** (Gülseren, 2000, s. 333)
- 54 **sātlercè** oturular (Yapıcı, 2022, s. 586)
- 46 **sātlarca** galip depedim (Kayılan, 2018, s. 191)
- 26 beyle **sahatlarca** bi sitil dolurdu. (Gülseren, 2000, s. 273)
- 141 **sATlerce** oturullar (Ümit, 2006, s. 223)
- 42 sohbet iderdik **sahatlerce** (Çıracı, 2019, s. 461)
- 60 **senelerce** ğalsa cana gider (Günşen, 2019, s. 287)
- 19 Yō **sèèlerce** bunları birbirine bırakırığ. (Gül, 1993, s. 28)
- 244 **senelēce** biz arayı gullanadık. (Boz, 2002, s. 270)
- 78 çok **senelerce** geldi gitti bórâyā. (Öçalan, 2004, s. 248)
- 70 **senelercē** bēKgesēm (Özden, 2016, s. 362)
- 379 artık bōle iki sāt üç sāt dēl **saatlerce** kayınıyo (Akar, 2013, s. 365)
- 58 adam bu deväyнен **senelēce** eviniñ yağını, duzunu temin ädip, gäçimini sağlāmış. (Dülger, 2007, s. 124)
- 84 aylarca **senelerce** geziyor. (Yıldırım, 2006, s. 232)
- 6 **sātlāca** úarıştıra úarıştıra pişē o. (İlaslan, 2005, s. 96)
- 6 **sıcacuḳca** yerük. içinin yālamasını yālaruḳ, yarmasını ğoruḳ, çemenini ğoruḳ, (Demir, 2006b, s. 246)
- 78 doḳuz sene sōra ğız oldu bi **tekçe** diyennik (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 428)
- 70 **temizce** ısını gendü ğovanası var ıdın. (Acar, 2012, s. 707)
- 69 nohudunu ğaynadıyos sāten **temisce** yīkañ atañ, etini atañ, **ğüzēlce** tertemiz olur (Kirik, 2011, s. 165)
- 113 **tonnarca** ic fisdığlar oldu (Küçükballı, 2013, s. 333)
- 208 seat çaldı. **usuḳca** hocayı (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 738)
- 21 kızım demiş bu adamı aldıḳ ama dērmış **usulca**. (Kalay, 1998, s. 177)
- 76 devamnı **yıllarca** bu ğayıntamıñ evi vā ğıyımnda benim hindi burda (Pehlivan, 2019, s. 657)
- 99 besimed vār, **yıllarca** ğurumuş depolāda (Çoban, 2012, s. 235)

17 **yıllarca** da çadırda durduk (Yapıcı, 2022, s. 812)

22 adam **yüzlerce** dışarıya, yahudi bunlar deye kırmay subay, beşinci kol deye beşinci kol deye kırmay subay çıkarmış (Kanaç. 2010, s. 87)

92 şuna havas eden yok şimdi **yıllarca** ben anamdan doğdum doğalı bunun içindeyin (Pektaş, 2017, s. 231)

d) Ünlem

Ahaca: İşte burada, işte bu! (Tekin ve Cantürk, 2018, s. 27)

+ce +ce

173 una hamırı ğāri **gözölcece** hamırı ğaris bōriK yazuylā ya. (Mutlu, 2022, s. 505)

+CAm/ +cAmA/ +ciMeNe

34 ben **buncam** tūrkelere söylemişken gene beyenmedilē o yandan beni. (Yıldızöz, 2017, s. 152)

62 çoh **eycem** bu rumnarıynan gidip (Özgül, 2020, s. 358)

236 böyle düğümler **güzelcem** oğluna mı vecek kızına mı vecek çeñiz. (Akyol, 2006, s. 301)

45 amayı **güzelcem** ıstaltlar (Çıracı, 2019, s. 362)

129 orda yapılya. bak orda seyitdikleri o evde bırakulā. **oncam** halbuki dolaşdilā demi. (Yıldızöz, 2017, s. 148)

6 hani normal çatTak vā emme dedi **oncam** şimdi ğākamayo musuy dedi. (Yıldızöz, 2017, s. 69)

91 hamırı olur, yazarız dē_{ur}ī **eyiceme** güzel oldu mu undan sona sacā hurarıs (Mutlu, 2022, s. 521)

15 ondan sōra **eyiceme** ğidemini bulduğdan sōra şerbetini hazırlar onu dökeriz, o olur. (Uysal, 2007, s. 405)

23 şimdi bunnar **eceme** tārıhe geşçek ğāşlē. (Atmaca, 2005, s. 263)

37 u öne geşdi adam taa eyi bizden işey yapıy a girdik içeri **güzelceme** tavaf yaptık. (Bülbül, 2007, s. 351)

ondan **kericimene** nāparsıñ bōle. (Korkmaz, 1994c, s. 23)

13 ataşı demişler. ikincī almışlar. u_{da} **meğerceme** , unda_{daiş} yokmuş. üçüncüdür bu demişler. (Demir, 2001, s. 308)

15 gızları alsınnar dīn gocaman yaķarmıř ataşı **meģerceme**. (Demir, 2001, s. 308)

72 başa bi bōlē bi **sıkıncama** yoK allā şükür şimdilik. (Yalkın, 2013, s. 259)

+lem/+lam

30 **güzęcilem** yapıvēdi. (Yapıcı, 2022, s. 445)

127 ūlviyē abacīm, geēen sene ğışdın ğāri iřde, akılđaK bōle eTTim dedim ya iki řiře, bi şişesini boşalTdim, **güzęcilem** bişirdim. (Pehlivan, 2019, s. 408)

342 o parayı ben **usulculam** alırım, cebimi ğatārum. (Pehlivan, 2019, s. 464)

**+CAn / +CANA/ +cANak/ +cAnAm/ +cAnAn/ +cAnAy/ +cAnAz/ +ceni/
+cine/+canagdan**

36 Kız istemē ğēlirlē **güzęcen** cümē āřamı ğünü ğēlirlē (şahin, vd, 2019, s. 225)

256 her tarafını **güzęcen** ovālar (Akyol, 2006, s. 302)

20 **güzęcen** yāzarız (Erdoğan, 2012, s. 475)

81 tükendiği zamanda da **böyükęen** bir guymaş alallar ımış (Gülseren, 2000, s. 367)

23 tepsiniğ_üsdüne **ayrıcana** ğaynar;o içini irmiğ ğatarız. (şavklı, 2015, s. 397)

18 düşüneli danışalım, büyüklerimize danışak, ğörüşek **böylecēne** sōna_da (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 301)

282 Bunnar **böylecene** geliyōlar. (Avcı, 1988, s. 208)

197 yoğa ıķdım, yoķarıyā ğoğlarımı ğaldırdım, yoğuñ ortada durdum **böylecene**. (Özgül, 2020, s. 387)

52 amıcana da **beylecene** söyleyeciñ. (Akgül, 2019, s. 157)

15 yol **böylecene** devam_ētdū_üçün deveci_dā ğomuřlar. iřde o_yandan (Demir, 2006b, s. 284)

Béylecene, belecene: Böylece, bu biçimde, bu haliyle... (Elhan, 2011, s. 121)

89 ğuyay bōle sarā gider_ō bōle. **bölecene** ğoņ te.. te.. (Doğru, 2015, s. 710)

218 **bölecene**. (Ekizoğlu, 2018, s. 200)

60 ocağıma gonan işey fitilli āygaz gibiydi, bōle **böyüKęeneydi** başı (Boz, 2002, s. 284)

4 bāzı televizyonlār tanıyısāñ bōyle yazarıS açarıS **böyüKęenē**, (Yılmaz, 2006, s. 232)

31 unu alarığ **cıvığcana** ateşi yağarığ (Gülseren, 2000, s. 306)

- 42 goruz_ävimize **çoKcanā**. (Yılmaz, 2006, s. 236)
- 26 **çoKçana** örcën, çoKçana örcën. (Doğar, 2015, s. 392)
- 121 gapalı gutūlara goyuyolār. güneşe **çōxcānū** güneşde durcāğmış yāwrım. (Yılmaz, 2006, s. 185)
- 121 kōde **çoKçana** çayla ğāve sürüldü. (İlker, 2017, s. 852)
- 55 o suyunu **çoKçana** duz_ addiñ ñi biş ī olmaz. (Erdoğan, 2012, s. 358)
- 38 gēt **çoKçana** gōtū çoKça gōtür. (Ekizoğlu, 2018, s. 210)
- 42 yapağlardı **èvelcène** bunnar èvelcèlerde şindi èvelceki yapılan (Karasu, 2017, s. 121)
- 168 O şindiñ pıçağdan **eyicene** yıldı. (Avci, 1988, s. 263)
- 55 onuñunan **eyicene** çarpıyı öte beri. (Abaz, 2004, s. 130)
- 15 bakTık **eycene** sōuğsa havā, kendimiz köve gidēdik. (Demiray, 2003, s. 325)
- 93 **eycene** gömülmeceK gene uçları görünceK undan sona gene şeftāli yayarım_üstüne (Çelik, 2018, s. 405)
- 13 **èyicene** 'fasilli_ aşu gibi ğuru pa'lı vurālādı (Demir, 2012, s. 608)
- 41 òdan **èyiceni** iki saat vā durmuşlā (Demir, 2012, s. 503)
- 31 ğaynat **eyicene**, ğaynēcek. (Elbir, 2011, s. 277)
- 21 **eyicène** içersiñ. (Öztürk, 2001, s. 391)
- 9 Oturūğ, yogurūğ onu **eyitene**. (Gül, 1993, s. 66)
- 64 amov, ğaynana bizi öldürdüydü **eycene**. (Doğan, 2012, s. 616)
- 356 içine limon da sıkāsın **ekşicene** onu güzel koyarsın (Çelik, 2018, s. 485)
- 48 bōün **filancana filanca** ocağ yahiyomuş. (Aydoğdu, 2011, s. 532)
- 46 oynālā, sōlēlē işTe ğāli **ğendincene** yapālā ğizlā. (Yavaş, 2009, s. 92)
- 81 İki dene yumurta ğırarın, yu_urun hamırını **ğaticene** açarın. (Zeybek, 2007, s. 353)
- 4 yāni şindi dışı ğızarı **ğuzelcene** ğıpgürmuzı olu. (Acar, 2012, s. 714)
- Onları **ğózelcene** bi paket kabartma tozu goyarın içine. (Öztürk, 2019, s. 288)
- Ğuzelcine** dülbentden süzerüz (Öztürk, 2019, s. 326)
- Döğülür **ğózelcene** bu yani. (Sevinç, 2015, s. 74)

32 kemūnden ayırdediyok **gūzelcene**. (Abaz, 2004, s. 136)

152 samsun yoħundan menderes bu yoħu **gizlicene** eřđidi- vāy bu urun, urun gider getirirleridi. (Özgöl, 2020, s. 287)

gūzālcenā (gūzelce): zf. İyice, adamakıllı. (Özkaya, 2013, s. 150)

gūzelcene (gūzelce): zf. Bkz. **Gūzālcenā**. (Özkaya, 2013, s. 150)

51 buna birāz sirke patlıcan üstüne **gūzelcene** karıřtırdıktan sōra ħapāycāz sinsin. (Hünerli, 2006, s. 205)

132 derler orāya onu yatırız **gūzelcene** elini ayānı toplarız sabālayın (Galip, 2018, s. 160)

148 bezi böle ħēziyuz yerde **gūzelcene**. (Demiray, 2003, s. 306)

54 ōma belirgati hamırı Ķarālā Ķarālā **gūzelcene** būdey'unundan řōle gōzer onun (řahin, vd, 2019, s. 233)

6 mantı açardıĶ onnarı biřiridi annem **gūzelcene** (Ķelik, 2018, s. 315)

133 toplayosun güzel temizliyosun unun sapının řeyini falan yıĶāyosun **gūzelcene** (Ķelik, 2018, s. 415)

54 büKme için hamūru yūrusun **gūzēlcene** (Boz, 2002, s. 229)

21 **gūzelcene** özlücene hamūrını yuUūruS (Solmaz, 2007, s. 193)

8 **gōzēcene** deyvēdim (Aydın, 2008, s. 96)

9 ölenleyin sārız, sütlē gü_üme gönü, piyniri ħalarız unñarı **gōzēcene** yuka alırız havtede řēre götürürüz. (Yavaş, 2009, s. 86)

257 o ħoċt güzelce yıkarız **gūzelcene** tertemiz yikeriz (Akyol, 2006, s. 302)

81 unu yağda ħızardırız, **gōzēlcene** ħuruturuz. (Akar, 2013, s. 445)

86 onu **gōzēlcene** deriyi řōle sırt diker (Görgeħ, 2020, s. 449)

114 sardırırıħ gennini **gūzelcene** götürürsın. (Altunbıħak, 2015, s. 232)

28 şındı ben sebeħden ħaħdım elime sıbrgeyi aldım ħāyadı **gūzelcene** sıpırdım. (Özer, 2020, s. 251)

46 **Gūzelcene** sofralar yapıliydi. (Yelok, 1999, s. 277)

77 Üsdüne de **gōzlecene**, **temüzcene** suyu getirrüg (Yelok, 1999, s. 292)

- 21 **gözalcene** yahışırđı (Erdoğan, 2012, s. 271)
- 177 çırpardıh çınerdik alışdırırdıh **gözalcāne** (Erdoğan, 2012, s. 303)
- 113 **güzalcene** onu gızardırsıñ. (Ekizoğlu, 2018, s. 172)
- 1 çorbayı bışırrik **güzalcene** ayrına kattıyđ. (Gülseren, 2000, s. 295)
- 4 **gözalcene** oñu da ğarıřdırırú (Başer, 2014, s. 238)
- 174 yañı bışırsın, yo_urdunan ğatı yo_urt unu **güzalcene** yo_urtlan (Sert, 2020, s. 313)
- 89 āřama da cāmicilere **gözalcene** yemek yaparıs. (Sert, 2020, s. 421)
- 30 yıkaruz **güzalcene** Kıyaruz. (İşcanoğlu, 2007, s. 188)
- 103 almığ_ısdıyo onnarı añnat **güzalcene**. (Yıkımış, 2015, s. 399)
- 7 kıydıkdan_sōra **güzalcene** başaratlıyoz. (Aydoğdu, 2011, s. 484)
- 10 da böyle basdırız şeynen **güzalcene**. (Aydoğdu, 2011, s. 491)
- 48 ğavrulan ğamırđ da yānan bışır, **gözalcene** gine suynan. (Aydoğdu, 2011, s. 380)
- 123 yaprağ dolmasına, içine **gözalcene** sovanı ğuccúđ ğuccúđ dōrañ. (Akca, 2012, s. 175)
- 40 tikēni **güzalcene** Pıçā'nı çıhārmıř (Gök, 2022, s. 679)
- 10 atardığ **güzalcene**, oñur gederdi, ğara_çorba derdik. (Yavuz, 2013, s. 580)
- 68 ğaynadırđk **güzalcene**, endiririg, dādırıđ millete. (Yavuz, 2013, s. 597)
- 217 **güzalcene** çı köfde gibi oñur. (Kirik, 2011, s. 155)
- 54 **güzalcene** dōřenir, dēnekle dövülür. (Elbir, 2011, s. 293)
- 54 cāndarma bēkleyi. arKandāki yükünü **hafıfcene** aļıřlar, para da (Karasu, 2017, s. 131)
- 24 **hazırcana** buğdıyleri anbarlara getiryōz. (Tayşı, 2007, s. 126)
- Bi yol de Durtlar'a bayrama gıtdik kövünđ ğarılardı **hepcene**. (Öztürk, 2019, s. 174)
- 7 şındik isdambulda'lā **hepcene**. (Acar, 2012, s. 491)
- 2 bebeglerini de **hePcene** aļ da gel. (Akgül, 2019, s. 221)
- 26 çok ğar yaardı, mallar ğırıludu **hepcene** aşlığdan. (Akca, 2012, s. 271)
- 19 **iycene** eti büřürecēsıñ. (Acar, 2012, s. 855)
- Bazen de bunnarı açıyon d bu **iyicena** rahad olmasın diyon. (Öztürk, 2019, s. 266)
- 149 kireziñ yirmisine **iyicene** bi düve varıdı. (Erdem, 2001, s. 149)

- 5 Şöyle düştü zaman ölçēdik **iycene**. (Bilyaz, 2019, s. 138)
- 17 goyulu hani goyulu böle **iycene** şelbeti böle ani şiy_o'lū. (Öçalan, 2004, s. 191)
- 45 iki tñāsi de acık böle **iricene**, gözē kendisi de ama işte bu sene deyişiklik vā gözlāda yani. (Doğar, 2015, s. 329)
- 54 şu giyular **iycene** bişmeye başlar (Boz, 2002, s. 275)
- 105 yāni **iycana** yine ğarik **iycana** şey oldum (Akar, 2013, s. 434)
- 17 **iycene** de seçemiyürüm. (Yıldırım, 2006, s. 143)
- 20 **iycene** yoñuruz biz onu. (Aydoğdu, 2011, s. 487)
- 12 kóferi de şiyi unuynan çalı şiderik elimiznen yuğururuğ **iycene** (Erdoğan, 2012, s. 392)
- 33 kel_oğlana **iycene** sinirlenmiş. (Günşen, 2019, s. 259)
- 24 burdan gözalcene **kibarcana** şiyeye giderik Bu 'ğazköprüye. (Korkmaz, 1994a, s. 157)
- Oncana** orlarda her yerlerü gezdük. (Öztürk, 2019, s. 240)
- 83 Zabahdan geldim ki älbisem **öylecene** duruye. (Avcı, 1988, s. 243)
- 157 silāhtıynan asgēriynen **ölecene** tēslim_almışlar dēdi. bizim türk (Karasu, 2017, s. 158)
- 224 eḲmēñ güzel ginelik şöyle, unu **öylecene** aldı miydi biz hiç şēitmiyoğ dōru, (Erdem, 2001, s. 152)
- 225 şindi **öylecine** (Erdem, 2001, s. 152)
- 150 evlendim, babam **ölencē** evlendi. (Özgül, 2020, s. 277)
- 30 aşmadi, bırağdı gētdi **öylecene**, öylemesine. dozer_de yol parası isdediler. (Demir, 2006b, s. 283)
- 12 deveci_Ķarğın, evet. ezelden gelmiş. vatandaşlar oturmuş **ölecene** gidiyi. (Demir, 2006b, s. 284)
- 204 **ölecene** çıkaldı evet. (Özden, 2016, s. 542)
- 48 elhamdülilla allāıma biñnēnen şükür **ölecene** oldu **ölecene** oldu (Ölçücü, 2020, s. 375)
- 62 berikini yaparın **ölecene ölecene** ölcās kitçes (Ölçücü, 2020, s. 627)

2 Orta Asya 'da orda bozgunluk omuş gütlik **olence** yörük halinde davılmış ordan millet. (Bilyaz, 2019, s. 139)

53 gızı babalar gönüllü veriyollar, alıP yola düşüyö sırlı da **ölecene** geçiyö. (Çoban, 2012, s. 307)

15 **ölecene** laf kesildī giri ğaldık (Doğan, 2012, s. 438)

15 **ölecene** laf kesildī giri ğaldık (Doğan, 2012, s. 438)

31 **kókdēn ölecene** buriya ğurulmuş (Akca, 2012, s. 229)

95 **ölecene** eKmei_de yapmış oluruz. (Koraş, 1992, s. 296)

19 evde **rahaTcana** ğalak (Başer, 2014, s. 237)

144 malın **serbescene** yaylıya götüriyodun (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 491)

64 **şölecene** yarılmış. (Silahşör, 2011, s. 340)

222 alusuñ **şölecine** ğaşūnañ eKmeñ_üsdüine böyle ğine ğuuyarsuñ, şöyle (Erdem, 2001, s. 152)

195 **şölecene** ey hesapla. (Özgül, 2020, s. 222)

43 **şölelecene** bi çulu indiriviridik (Koraş, 1992, s. 269)

Biraz tereyağ goyarız, süd koyaruz, yımırta da kıraruz **terscene** koybolur. (Öztürk, 2019, s. 183)

71 çocuğu olan ossun bôle daha güzel bôle **tombulcana** aynı bu gibi bi ölu olsun isdenirdi fikirler. (Solmaz, 2007, s. 243)

107 yasil ğızım **usulcana** çıkar. (Mutlu, 2022, s. 509)

8 aşçağsın **usulcana** sen de unnan barabē özgeri virceksin_ama (Ölçücü, 2020, s. 587)

14 **usulcana** yatādık kimse görmeden. (Aygün, 2019, s. 184)

53 kövli **rahatcana** yörüyö şinci. (Doğar, 2015, s. 333)

180 ya **vaşcana** kefiniñe sarallar (Günşen, 2019, s. 241)

41 çıkıyomuş bu hemen **çabucanak** bórdan bi Kālın bi sopa buluyo (Şahin, vd, 2019, s. 314)

güzelcenek (güzelce): zf. Bkz. **Güzálcená.** yeşil biberi **güzelcenek** onu da boşaltım (Özkaya, 2013, s. 150)

- 11 yeşil biberi **güzelcenek** onu da boşaltım (Hünerli, 2006, s. 203)
- 32 çāyırılı, çimenli, **güzelceneḡ**. göyun guzu ayrı güdüdür. (Örnekkol, 2006, s. 321)
- 24 adam **gözēcenek** düünlerini ediyō, gızıla evleniyollā. (Gülbahar, 2010, s. 185)
- 5 bişirir **güzelcenem** on timin bişirürler (Gülseren, 2000, s. 311)
- 36 tōplayō **güzelce** pōşetlere Ḳoyō **güzelcenem** sipāriş yapıyō satıyō (Şahin, vd, 2019, s. 242)
- 235 başladı debrem_olmā ben hiç oTdum **güzelcenem** yatāi ĩnda hiç kıpırdamadım okuyūm okuyūm (Çelik, 2018, s. 449)
- 129 çocuhlara gızdırıdıḡ **gözelcenecimine** ōle yatırdıḡ (Erdoğan, 2012, s. 440)
- 58 ormanın dibine **güzelcenen** bi gonuyu. (Özgül, 2020, s. 484)
- 52 **gözelceney** ocā da cabayı goruz. (Acar, 2012, s. 858)
- 31 kelleyi ben adama yüzdürün, **güzelcenez** adamıma. (Acar, 2012, s. 813)
- 9 bunuñ da dorūnu kesēsiñ **gözel** dikēsiñ şule **enlucenez**. (Acar, 2012, s. 764)
- 71 keşgek gonuyodu fasulyesiynen içine ya eT ya tavuḡ aTilyodu oluyodu **güzelcenez** (Gümüş, 2017, s. 227)
- 70 Gelidi hemen biz bosdannarımızı gazarduk **çoġcanagdan** ġündeliġe giderdik. (Öztürk, 2019, s. 151)

+CAsI

- 199 biz **çoḡçası** baḲlava ederiS (Eryiġit, 2014, s. 289)
- 10 eyce, güzelce **güzelcesine** sarıyon. (Demir, 2006c, s. 383)

4.2.3.1.3 Ayrılma Hâli +A Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler (+DAn+A)

Batı Grubu ağızlarında +DAn +A yapısına Amasya, Antalya Aydın, İzmir, Kütahya, Manisa, Muġla yörelerinde rastlanmıştır.

- 23 burdan giTcēsiñ **arıḲbaşındana** gün dovuyu dönceñ (Pehlivan, 2019, s. 416)
- 319 ġāri buna hazırlık yapalım deye, ōle gonuşuyōduk ġāri **akıldana**. (Pehlivan, 2019, s. 456)
- 377 bak hiş ben memnun deilim **allahtana**. (Pehlivan, 2019, s. 465)

95 keşkeK **būdaydana**, onuñ içine dananıñ bōle en güzel yerindene, ğaba etinden et ğoyāsın. (Pehlivan, 2019, s. 513)

162 Pişirmēmiz hiç misáfirlēmiz geldīne sōna **datlıladana** buyurun yiyin diyoz (Akyol, 2006, s. 272)

111 çalılā moturlan mı geliyōdu, **davdana**. (Pehlivan, 2019, s. 388)

19 **ēveldene** bi hafda dūūn oļōyōmuş (Silahşör, 2011, s. 171)

71 ōdan da sini geliken ōlan **evindene**, sen hindi ğāri ben ōlan **eviyim** sen ğız **evisiñ** ya, bilezik ğōlā. (Pehlivan, 2019, s. 405)

216 e **esKidene** üş gün dūūn oluyudun burda. (Pehlivan, 2019, s. 420)

18 velāstra bundan ōtürü ğaçıyom ben **evdene**. (Pehlivan, 2019, s. 437)

17 soñrā ertesi günü kalkıldılamı varı sādıcını kaldırı **erkendene** (Gülensoy, 1988, s. 195)

125 Sonā ben gini aramıyım **evinden**i bubam evine gittim (Akyol, 2006, s. 351)

18 on **iki** dene ğni yidim **ğolumdana**. (Pehlivan, 2019, 2/18 s. 375)

88 Beyim kendimizin hālimiz vakitimiz **iyidine** elhamdülilla tābi beyim çalışıyodun (Akyol, 2006, s. 341)

161 ğapğara tozuñ dumanıñ **içindene**. (İlker, 2017, s. 1173)

52 **keşgeindene**, **koşafındana** her şesinden ediliye yani orda. (Çakır, 2020, s. 309)

10 dolmasından, **keşgeindene**, fasülle **çorbasından**, et **yemeindene**, **pilavından**, **salatasından** hār şeyimiz bulunū. (Çakır, 2020, s. 319)

116 hiç görünmezlēdi ğaçalādı, tertek başlıandan ğaçalādı, **köşelēdene**, oradan ğaçalādı (Akyol, 2006, s. 270)

97 dayak çok nēli gidelim **kōkdūmuzdana**. (Akar, 2013, s. 344)

41 bu ōrdūñ sēytinner hēP diPden **kōgdenē** uslu, ēnişde (Küçükballı, 2013, s. 260)

55 İsan ğatiriyolā hana yanındı sāniñ ğibi **ävli** **oldūndana**. (Yapıcı, 2022, s. 480).

100 **ōdana** ó ēniyoru. (Yapıcı, 2022, s. 447)

19 yavmır yāmāyo, yavmır **ōmadīndana**. (Uygunoğlu, 2018, s. 114)

1 söz şēbetimiz oldu, **ordana** nişanımız oldu, dūūnümüz oldu. (Uygunoğlu, 2018, s. 125)

12 Ondan sōna **ordana** ğızı ğaçırayım derkene bi köpekleri vāmış (Akyol, 2006, s. 345)

23 *órdan gelin şey zaman bõle gi'ce zaman sabahtana, urğan gerēledi.* (İlker, 2017, s. 973)

52 *o badem saltalī deil de öteki saltalıkdana.* (Uygunoğlu, 2018, s. 127)

34 *yaşar_ emmiñ benim soyadımdana, benim bubam sülālesi o.* (Pehlivan, 2019, s. 510)

7 *bi yandana.* (Gülensoy, 1988, s. 211)

9 *köve eñesin yeñidene.* (Gülensoy, 1988, s. 211).

4 *işēden yümürtüdana.* (Yapıcı, 2022, s. 466)

4.2.3.1.4 Kip Eki +di Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Aynı zaman eklerinin üst üste getirilerek pekiştirme amaçlı kullanımı Bolu, Balıkesir, Çanakkale, Samsun yöresi ağızlarında tespit edilmiştir. Bu tür pekiştirmede belirli geçmiş zaman eki peş peşe kullanıldığı gibi iki ekin arasına başka yapılarında eklendiği görülür.

17 *Şindik çok iyiyüzdü.* (Öztürk, 2019, s. 164)

9 *dērdiKīdi sārīñ ġarısı varımuş burda sar_ālan on_iki haniyé gelin gēldim ben bu góye* (Özgül, 2020, s. 253)

43 *burānē ovalāna gidēdiKdi çalışmē.* (Mutlu, 2022, s. 586)

6 *biri birimizden ġaçādıkdı bilmiyoduğ kōrdük* (Ölçücü, 2020, s. 414)

64 *dedeciñ çok çalışırdı çok çok çalışırdındı* (Ölçücü, 2020, s. 415)

216 *hinçi urda kendiñ yiyuñ biz burdan yimek götürüdükdündü* (Ölçücü, 2020, s. 419)

125 *una u zaman işte fīlan çıkTı yalan çıkTı derdikTin* (Ölçücü, 2020, s. 507)

bõle ġarşılama oyun bilinmiyodu dönme oyunu oynādıkdındı (Ölçücü, 2020, s. 420)

4.2.3.1.5 Belirli Geçmiş Zaman +m Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında 3. tekil kişi soru çekimlerinde anlama kuvvet vermek maksadıyla +m birimli genişlemeler ortaya çıkmaktadır. Ankara, Malatya, Niğde ve Ordu yöresi ağızlarında bu yapılar tespit edilmiştir.

128 *para ġollar para düşdüm mü çocuñlar ġapışır.* (Erdoğan, 2012, s. 332)

5 *Onuñ da parasını geldim miydi ödiesiye alurduğ.* (Aydın, 2002, s. 63)

1 *bi insan geldim mi áha böyle dururlardı* (Gülseren, 2000, s. 339)

27 *odāya girdim miydi ben hemmen. ġaçardım* (Akca, 2012, s. 264)

15 Alu bu, bu kâğdı geder geder pātişğın evine **yahlaşdım** miydi yolun ğıyısına yatmış da uyumuş. (Aydın, 2002, s. 99)

63 o orda yumuşuyo, **yumuşadım** miydi oruya ēyce eliniñinen_eziyoñ (Akca, 2012, s. 213)

4.2.3.1.6 Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında belirli geçmiş zamanın +n ses birimli genişlemeleri Amasya, Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Aydın, Antalya, Aksaray, Ankara, Bursa, Burdur, Bartın, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Karabük, Kırşehir, Konya, Manisa, Muğla, Mersin, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Sakarya, Uşak, Yozgat ve Zonguldak yörelerinde tespit edilmiştir.

32 elbiselik fiñan_ **añuñlardın** _öyle mesela Kıza (Erdem, Dağdelen, 2012, s.218)

70 demek ki yumak gibi ğısa boylu tıkrıççı bi **adam_ıdın**. (Acar, 2012, s. 612)

12 Beyüğlerin giderdin söz **aludun** işde bu. (Öztürk, 2019, s. 125)

38 bizim işimiz çok **ağırudın** evelkin. (Akgül, 2019s. 249)

248 **akrabıydın**_o. (Kayılan, 2018, s. 108)

195 bişdiñ miydi, altı **bişdiñ** miydi, altı çī oluye da, altını üsdüne çeviriyoh. (Erdem, 2001, s. 151)

29 yāni **böleydiñ** şimdigi esKi şeyler kálmadı. (Özgül, 2020, s. 201)

273 ben **burdaydın**. (Akgül, 2019, s. 237)

24 Bizim Bolu yöremiziñ yemekleri **budun, bunnardun**. (Öztürk, 2019, s. 149)

73 bizim_ışlēmiz **bōledin** bullādı çocūm. (Yapıcı, 2022, s. 434)

11 davulnan mavulnan ondan sōna **bōleydin**_ışde. (Akca, 2012, s. 200)

20 zabah sekizde doñuzda dūn **biteridin**. (İlaslan, 2006, s. 102)

32 ortanı da halı **doñucādın** onda (Korkmaz, 1994c, s. 30)

132 millet **dāldın**_mydın, gelinin odası bi tēdi. (Abaz, 2004, s. 99)

28 ama buynuzu berket vesin sivri **deıldin, düz_üdüñ**. (Acar, 2012, s. 575)

14 dedem vardın ıramazan dede **dırlerdin** benim dedem_ıdi. (Yıldırım, 2013, s. 308)

38 ermiliniñ dıbyidin, ermil dağının **dıbyidin** (Durmaz, 2018, s. 540)

1 esgiden Giledis **diller_ıdin** koyümüzüñ adına. (Korkmaz, 1994a, s. 137)

- 36 bî gün āşşimu dā birini **doldurullār_idin**. (Kılınç, 2009, s. 137)
- 17 ğarışdırıb bî künteyinen ğaFasına ğordun maşalā **dolanırdın** (Solmaz, 2007, s. 200)
- 19 birinci anañĝ **doĝurdun** (Durmaz, 2018, s. 510)
- 46 Asfata **endūĝ müdüin**, áylenüdü. (Öztürk, 2019, s. 127)
- 30 tāmam şindi o dúún çey **étdimēdin** başıladımydın dúún ğeldimēdin şindi ğoni ğoñşiyá (Silahşör, 2011, s. 248)
- Babalarımız **fakırıdın** (Demir, 2013, s. 99)
- 2 evelce anné baba **ĝarışmazdın**, dēde ébe oıudun, pöyúĝler ğordun. (Silahşör, 2011s. 297)
- 65 taa **ĝeliyó!!lardın**, gelmez_olđuła. (Erdem, Daĝdelen, 2012, s. 264)
- 28 çalgıcılā **ĝüldin**. (Yapıcı, 2022, s. 676)
- 10 taıııyá **ĝitmezlerdiñ** ĝádına oT yáşuruĝ kēsmeK yásahdı yá bunnar şimdi maziyé ğarışdı (Özgül, 2020, s. 202)
- 51 dörtlük her şey ama evelki şeyler de **ĝüzelidin**. o zamankiler de öyle **ĝüzelidin** yāni. (Akgül, 2019, s. 249)
- 44 bōle birimiz **ĝeçēdin**. (Yıldız, 2021, s. 272)
- 47 ēsgiden dışardan bek fazla misāfir **gelmezdin**. (Aydoĝdu, 2011, s. 390)
- 21 böyle bi biçer fılan **girdi miydiñ** ya. (Doĝan, 2012, s. 551)
- 9 zētinnēmiz de **ĝüzeldin**. (Pehlivan, 2019, s. 560)
- 12 beygir **ĝoşduruřlardın**. (Kaya, 2020, s. 383)
- 26 inan olsun böyle sāpsarı kēhribar **ĝibiydin**. (Yıldırım, 2006, s. 97)
- 8 o'na da bi yazziĝ_oldu 'deĝiř mi ya, ĝız **ĝeldēdin** (Korkmaz, 1994a, s. 153)
- 87 evlenmesi **ĝolaydın** (Erdoĝan, 2012, s. 402)
- 99 ğatyen **ĝótútmezdiñ**. (Erdoĝan, 2012, s. 439)
- 27 irātımız vā, **iyēdin** emme su yoK (İlker, 2017, s. 642)
- 25 Goyunun dānesi dokuzan bēş **lirēyidin** o zaman. (Öztürk, 2019, s. 126)
- 41 şorda bi ğomşu ekmek yapdı zaman 42 burcū burcū **ĝoĝardıñ_ekmek**. (Doĝan, 2012, s. 639)

- 29 bir gız şanā yüg **müyūdūñ** (Çoban, 2012, s. 114)
- 13 eveli her şì **olurudun** (İlaslan, 2006, s. 117)
- 16 yēngeler öynār epēy bi oyun **oldu müyduñ** gelin içeri girer yēngeler hērkez evine dağılı gider. (Uysal, 2007, s. 315)
- 3 şē **olurdun** üç kārā nişan atılırdın öndan sōnacım dūñ **olurdun** (Eryılmaz, 2015, s. 266)
- 1 bizim orda develer çok **olurdun**. (Akar, 2013, s. 241)
- 11 kını gēcesi bōle **olurdun** gadın ölüm. (Akar, 2013, s. 262)
- 70 bu derelerde çoK **olurdun** u. (Akar, 2013, s. 380)
- 40 bi şēmiz **olmazdın** yicēmiz gadan kendimiz yetiştirir kendimiz yerdik. (Avcı, 2017, s. 111)
- 5 kına diye **olurdun** (Gülsevin, 2002, s. 364)
- 11 milletiñ ancaK kendi yiyece gadā **olurduñ**. (Çoban, 2012, s. 93)
- 110 **omar mıydın** u? (Eryiğit, 2014, s. 269)
- 63 paramız da **olurdun**. (Öztürk, 2001, s. 236)
- 196 esgiden odamız 197 **olurduñ**, şura bizim odaydıñ. (Doğan, 2012, s. 382)
- 13 yolumuz **olsuydın** hergün gelirdim (Keleş, 1986, s. 114)
- 176 sona zabah **oldu müyduñ** genci de ğapısını vurullar (Günşen, 2019, s. 203)
- 23 sūr öyle, öküz **öyleydin**. (Aydoğdu, 2011, s. 400)
- 26 Būrda da **öledin**. (Eren, 1997, s. 138)
- 121 o zaman o **paraydın** amma. (Ekizoğlu, 2018, s. 160)
- 23 O zamān āşık tōrkileri çoK **söylelēdin** ğarşılıklı söylelēdin. (Eren, 1997, s. 149)
- 12 bizim mahallemiziñ bir başınnan bir sonūna ğadar **süslenirdin** bu. (Yıldız, 2021, s. 218)
- 43 atatürk de samsuna bi **şeyetdiñ** miydi, diyela bu çobu varımış yōharda. (Erdem, 2001, s. 166)
- 161 kırk dāne elli dāne posda **vardın** dolu bullā. (Yıldızöz, 2017, s. 75)
- 70 temizce ısınu gendü ğovanası **varıydın**. (Acar, 2012, s. 707)

- 12 Eskiden goyun da **varıdın** emme, goyun galmadı. (Öztürk, 2019, s. 244)
- 9 evlê birê yataK **var_ıdın**, şindi gine yatağ vādur (Kılınç, 2009, s. 136)
- 1 yası mı nasıl geşti şöleydim bizim davarımız **varıdın** (Şahin, vd, 2019, s. 282)
- 240 ōmuşTur yā öñce dedelēden file vādır tabi şurda bi dedeÇik **vādın** (Ölçücü, 2020, s. 355)
- 7 hūrda gonşumun āqşam sünnet düyünü **varıdın** (Solmaz, 2007, s. 228)
- 8 benim ğardaşım **varıdın** ğardaşım_ondan kēri şey_olunca bēle gidiyinceS bo yazıķ üç gün durmuş. (Uysal, 2007, s. 295)
- 50 tabi ufaķ hayvannāmız vādın ya, ine^klēmiz **vādın**. (Yapıcı, 2022, s. 540)
- 26 bu köyle yeni daha esKi köylē **vardın**. (Kanaç. 2010, s. 62)
- 26 öldü asker arkadaşım **vardın**. (Kanaç. 2010, s. 164)
- 5 yaşında falan **var_ıdın** o mu? (Yıldırım, 2013, s. 287)
- 49 paylıklama, konuşma ayām kırık baķ, düzelmi, kıızı kayb_ettim, ayā da kayb_ēt bēş dene çocu **var_ıdın**. (Yıldırım, 2013, s. 294)
- 97 eskiden **vādın** da şindi vā mı bilmiyom. (Pehlivan, 2019, s. 450)
- 36 vardin gene selvetimiz, tarlamız takkamız **vardın** gēne (İlker, 2017, s. 953)
- 32 güzeldin evel bu ğidā ğalabalıķ mı **vardın** ğızım (Avcı, 2017, s. 111)
- 63 bağaT şu ğarşı dağda bağlarımız **vardın**. (Yıldırım, 2006, s. 80)
- 63 düünü esgiden üş gün ekmek **veriyōladın** (Gülsevin, 2002, s. 203)
- 9 yedi yūz ğadar falan davarlarımız **vardiñ**. (Çoban, 2012, 9 s. 131)
- 4 ğara memēdiñ üş dene **vārdın**. (Eryiğit, 2014, s. 275)
- 42 amma o zaman disiplin **varıdın** dayağ varıdın. (Yıkmiş, 2015, s. 287)
- 56 ne gitirerse yirdik, bununı babası **vardın**. (Yıkmiş, 2015, s. 303)
- 60 eveli varıdı. hē ğalabalıķan **varıdın_eveli**. (Doğru, 2015, s. 758)
- 18 şu_ **varıdın** akarsu varıdı eme evlēde yoğudu. (Doğru, 2015, s. 934)
- 33 gendi oğlunuñ evi **var-ıdın**. (Ekizoğlu, 2018, s. 125)
- 3 yēdi **yaşındaydın** onu hatırlıyorun (Erdem, 2014, s. 162)

16 alı eFendi ollarda **yatırdın**, yünğ **alıdın**, deri alırdın (Durmaz, 2018, s. 526)

1 ren'li telezyonnā **yokdun**, siyah beyaz **vādın**. (Pehlivan, 2019, s. 458)

311 o kōpü **yokdun** o_vat_orde. (Pehlivan, 2019, s. 495)

3 āşçı tutulmazdın ēsan kendisi **yapādın** (Ölçücü, 2020, s. 731)

241 bir gün ama, öle yapardım amā din zayıflım **yōğūdun**. (Öçalan, 2004, s. 167)

2 araba **yoğdun**. (Yıldızöz, 2017, s. 94)

14 hiç **yoğTun** gızım. (İlker, 2017, s. 622)

4 Dıvúnúm yani 'davulsuz_ıdın ámmá **zevkliydin**, içen_ışdı, oynáyán oynádi gáğdı gétđı. (Eren, 1997, s. 172)

4.2.3.1.7 Belirli Geçmiş Zaman +y Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında belirli geçmiş zamanın +y birimli genişlemelerine Antalya, Denizli ve Manisa yörelerinde rastlanmıştır.

75 benim gelin **dediy** ki şu eviñ sābı dedi aÇcık 'serhoş_oluyō dedi. (Demir, 2012, s. 378)

49 üş Tāne çocuumuz_oldu babam **dediy** ki artık zoFrē sığmeyoz (Demir, 2012, s. 390)

9 sonura **dedim** ki **dediy** ki bizim ğaynatam çoK işidi. (Kayılan, 2018, s. 93)

107 bubam ırāmetlik **didiy** ki “varıve” didi, “al ge” didi. (Taş, 2019, s. 132)

10 benim bubam dı **dediy** ki, benim gızım dedi (Kanaç, 2010, s. 176)

140 şındı oraya başlayacāımızda, aņnayan adam **dēdiy** ki, bi ğolu yoğ adamıñ, bunun içinde ya üş ya dōrT para var çok dērli dēdi. (Görgeç, 2020, s. 301)

99 şındi biri **dediy**_kin bēyšērinde de alan yoğ. (Görgeç, 2020, s. 480)

71 'hanı 'ğavın tālası **ğalmadıy** kı nēd_olcek ğavın tālası ya. (Demir, 2012, s. 373)

4.2.3.1.8 Belirsiz Geçmiş Zaman +I Birimli Genişlemelere Bağlı Genişlemeler

Belirsiz geçmiş zamanın +I birimli genişlemesi sınırlı olarak Muğla yöresinde tespit edilmiştir.

13 u zıman **dēmişi** ki bu tabi deniz kuvvetleri komutanı olmuş (Avcı, 2017, s. 161)

2 bubası **dēmişi** ki oğlum dēmiş vādıñız yere ev yapın dēmiş. (Avcı, 2017, s. 106)

4.2.3.1.9 Düzensiz Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Bu pekiştirme amaçlı genişleme türünde *eylem* ya da *yüklem* türünden unsurların ünlü ses birimlerle uzatıldığı tespit edilmiştir. Bu düzensiz genişlemeler; Antalya, Burdur, Kırklareli, Mersin ve Manisa yörelerinde bu yapılar tespit edilmiştir.

43 ora bile nāi! çıkardıları kı? (Küçükballı, 2013, s. 259)

57 ardi ğaş dediñ mi _ordan darar çıkarı. (Öztürk, 2001, s. 223)

74 inanı ki bizim şeler ay başın ay başınā zor varyā kōde. (Eryiğit, 2014, s. 252)

3 Naparı evde olanlānız iyi mi? (Mutlu, 2018, s. 150)

2 bizde eskiden görücü yoktunu. (Akyol, 2006, s. 387)

4.2.3.1.10 Şart Kipi +ne Birimli Genişlemelere Bağlı Pekiştirmeler

Batı Grubu ağızlarında Adana, Adıyaman, Amasya, Antalya, Aksaray, Afyonkarahisar, Aydın, Ankara, Balıkesir, Burdur, Bolu, Bilecik, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, İzmir, Isparta, Kastamonu, Kahramanmaraş, Karabük, Kocaeli, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Kilis, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sakarya, Sivas, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak ve Aydın (-seni) yörelerinde şart kipinin genişletilmiş biçimleri tespit edilmiştir.

15 sen adama laf anlatsañā. (Akgül, 2019, s. 109)

366 alvādan atlasañā (Özden, 2016, s. 338)

8 o nası oldu açcik onu anlativerseñe. (Taş, 2019, s. 159)

120 oraya bakıo su vā, baqsana bizim evlē urda. (Özden, 2016, s. 4129)

75 dē şu bura bizim zāte baqsana hiçpi şı _yoK çalı çırpı yoK (Ölçücü, 2020, s. 303)

16 aha baqsana kimi Kevgir getirī, kimi yemei şey edī. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 322)

73 eve baqsana her tarafi dörd dördlük (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 333)

11 barabar bi kıydu bu, bi miħdarlıdu ā baqsana u yanı dā órda alçaħda heb camiýā hepimiz óriýā gıderduħ üş (Kemik, 2019, s. 158)

25 o tedavıneñ saħla sümük géziye émme evin içinde gesse de yáħın yanı héç bet beñiz básana çabut gibi. He işde (Kemik, 2019, s. 176)

18 baqsana. elektrik kaPluları va, telefon kaPluları va. (Akgül, 2019, s. 133)

- 23 ārılmaz mı ölüm **baḡsaña** şu ayāma. (Acar, 2008, s. 201)
- 96 elindekine **baḡsana** önnarı yī işde (Silahşör, 2011, s. 113)
- 28 Satacız bi müşderi **bulsaña!** (Öztürk, 2019, s. 146)
- 15 Artıg işde şindi böyün ameliyāt oluyon, **baksana** bēlden oldum dörd sene evelsi. (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 155)
- 71 yā **baḡsana** baḠ burayı bi şe ısırdı da ondan Ḳōrḡiyóm ben acaba (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 196)
- 45 şey geliyā **baḡsaña** birinci ay geliyā. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 263)
- 94 Bura ‘yīḡılıya **baḡsaña** (Eren, 1997, s. 103)
- 14 **baḡsana** türkçe ‘yi düzeltmeyerim. (Hünerli, 2006, s. 191)
- 29 bozuḡ para, bütiin para, nası **basālāsa**. (Özden, 2016, s. 472)
- 21 hāḡan amıcama **baḡsana** (Kalay, 1998, s. 125)
- 164 muşmula yoḡ orda, **baḡsana** işine sen. (Tosun, 2003, s. 268)
- 26 ḡabaḠ alcaS tabi alırıS dur yāni **baḠsana** (Çelik, 2018, s. 516)
- 57 ulan diye köpēine **baḠsana** dēyo beni dēyo şindi şe yaPā dēyo (Çelik, 2018, s. 460)
- 5 he ye he ye hindi annadiyi **baḡsaña**, annadiyi. (Yapıcı, 2022, s. 777)
- 26 **baḡsaña** sen, her işgenceyi etmişlē. (Gülsevin, 2002, s. 211)
- 15 **baḠsene** ağaşlara yav. (Yıldırım, 2006, s. 77)
- 39 **baḠsana** bu ay dıḡılınca incirler yeTdi. (Yıldırım, 2006, s. 382)
- 59 bu dālar köyün dirē **baḠsaña** olları peḠ göremēyi boşluḠ topraḠlı yer gādiyir (Güzel, 2019, s. 152)
- 6 **baḡsana** yedidaş oynardıḠ dokuzdaş unlar varıdı (Erbay, 2018, s. 107)
- 8 babası gibi **baḡsaña** (Pektaş, 2017, s. 220)
- 109 **baḡsana** benim anluma zornan dōdüler. (Doğan, 2012, s. 505)
- 15 **baḡsana** herkes ḡan āliyur, **baḡsana** herkes āliyur. (Doğan, 2012, s. 670)
- 37 toḡı oḡdı **baḡsaña** bunnar da köl oḡdu oḡmıyo işde. (Yavuz, 2013, s. 383)
- 16 **bāksaña** o günner ben epey çile çegdim. (Saritiken, 2017, s. 162)

- 7 çenteniñ gözüne **bahsene** (Korkmazıyıt, 2010, s. 114)
- 106 bizden ızlı yazıyı pazıyı **baksana**. (Yorulmaz, 2011, s. 501)
- 54 savaş_anılcēmıř **baķseña**. (Doğru, 2015, s. 588)
- 461 şuna **baķsana** bēyřēr gibi güzel yer var mı. (Ekizoğlu, 2018, s. 119)
- 203 ben de yıkıldım **baķsaña**. (Ekizoğlu, 2018, s. 163)
- 7 hinci iş hāzer oturuyolar **baħsāne!** (Korkmaz, 1994a, s. 128)
- 1 ölüm_āvdāñ yabanı gidimeyon **baķsañı_āvdeyñ** ya. (Yapıcı, 2022, s. 507)
- 90 hani kusuķuseyi **biliyosaña** kusuķusūdan dā ufaķ_olū (Yapıcı, 2022, s. 467)
- 68 o da diyo_ķun “ğadı efendi, **buyursana!**” deyo. (Gülensoy, 1988, s. 146)
- 50 zor **bulursuna**. (Gülensoy, 1988, s. 152)
- 1 ğız_ıstemek **bitēsene**, Taķım 'deyrim istenidi. (Demir, 2012, s. 515)
- 122 zāten yav teşkilaT mı yōdu, çapa mı yōdu, **çıkarsēne** o daşı be (Mutlu, 2022, s. 433)
- 2 bizi **çeksenize** bōle kōde bizim dūnnerimizi. (Güneř, 2009, s. 318)
- 26 Ganadıñı gurup sahra **çeksene** (Aksoy, 1945, s. 382)
- 10 vallahi de ule olmuş ğız **desene** sen. (Acar, 2012, s. 624)
- 43 **deseñe** lā ĩsa. (Acar, 2012, s. 798)
- 171 babāne kēsdim **dēsene** iřdē önnarı ānat diyi işde (Silahşör, 2011, s. 132)
- 11 birisi 'doķTor_ölumuñ, birisi öretmen '**dēsene!** (Öçalan, 2004, s. 206)
- 18 su_ācı **desene**, ķobisla bu ne! (Tosun, 2003, s. 213)
- 16 ulān benim dūne vardım kō **dēseñe** diyorū (Atmaca, 200 s. 397)
- 631 “a götleğ_eveli **deyvesene**” deyola bak. (Kayılan, 2018, s. 119)
- 51 bi daha **dēyivseñe** dēriz çocuğuz biz. (Akar, 2013, s. 196)
- 126 ğaynatam, bişiy diyo ne dediyseñ varıp yanına **diseñe**, vasaña. (Abaz, 2004, s. 126)
- 58 dāmaT davara gederdi gelin_atına gelir, süzülürdü **desene** canım. (Ordu, 2019, s. 317)
- 73 öteķinneri **dēyivseñe** be! (Öztürk, 2001, s. 393)
- 23 āō geliniñ_adı **desene** sen. (Yavuz, 2013, s. 538)

- 176 diliñe dur **disāne**. (Doğan, 2012, s. 602)
- 6 amān şu neydi l'an **diyiversünü** bak herkeş baña sōrar (İşcanoğlu, 2007, s. 155)
- 81 añkara'da, şeyde, **dēsene** hoca. (Haşimi, 2016, s. 226)
- 100 sen yanımda **dursāne**. (Günşen, 2019, s. 272)
- 37 ondan hısım da olmaz **disene** (Günşen, 2019, s. 440)
- 40 o da **durursana**. (Demir, 2006b, s. 285)
- 124 'Ēndüseñe açcük önnarı (Eren, 1997, s. 104)
- 119 beni bi dene **ēdivēseñe** dedi (Avcı, 2017, s. 109)
- 37 gece bubam anama ğak, ğak, ğak, **ğakşana** āzımda dilim ğanı ya, n'oldu **başsana** demiş. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 395)
- 7 ğorucu **gelsene**, ğorucu. (Kemik, 2019, s. 172)
- 25 **gelseñe**. (Gümüştel, 2019, s. 132)
- 17 **Getirisine** şimdi bu yılbaşındaki bilete benzē vurdu vuracak (Sevinç, 2015, s. 94)
- 13 sen **getirsene** onun nüvuz kādını (Kalay, 1998, s. 157)
- 8 ğızım **getirsene** şurdan. (Yavuz, 2013, s. 385)
- 80 hurā beri **gessene**. (Mutlu, 2022, s. 609)
- 20 sen niye galdıñ dışarda, **ĝeseñe**. (Gülsevin, 2002, s. 265)
- 498 **getsene** nasıl ulaşı'm diyo şindi. (Gök, 2022, s. 57)
- 24 mezarlık Kızım sen Kozak tarafına **gitseñe** anam nası o yannın insanı üç etekler var (Yıldırım, 2013, s. 207)
- 87 gitmedim okula. yā böyle işte. çok cāhildi, cāhildim. sen **ĝonuřuviseñe** gelinlik (Akgül, 2019, 113)
- 6 gülüm iđerde **ĝalsana** dołanıñ. (Kirik, 2011, s. 163)
- 111 ölenne çocuu yoğmu **getirsene** seyidin. (Kirik, 2011, s. 177)
- 6 onu başdan **ĝursaña** o zopayı. (Taş, 2019, s. 175)
- 112 **ĝořuyōsana** bē'mez olmaz şıradır daha o zaman. (Demir, 2012, s. 581)
- 9 neye söylüm bili min **gitseñe** āķasından ēyiymiř. (Avcı, 2017, s. 105)

- 10 “ğızım buzālāmıza da **ğoyvseñe**” demiş. (Akar, 2013, s. 203)
- 1 ümüñün yanna **ğidsāne**, didi. (Günşen, 2019, s. 371)
- 66 git tarlıya yanna **ğütsene**. (Demir, 2006c, s. 239)
- 79 ula ırmān üsdüine **gelsene** (Demir, 2006c, s. 337)
- 224 oğlum **ğakşaña** diyom (Ekizoğlu, 2018, s. 141)
- 57 sen **hortlasana**, dedim. (Abaz, 2004, s. 139)
- 54 göca nene hōle yūkarı **hursaña** gözüm görmeyoru. (Akar, 2013, s. 288)
- 66 örda bi māni sōleddiydiñiz onu bi **hatırlasana**. (Akca, 2012, s. 250)
- 24 sen güzel **otursaña** çocum huraya. (Yapıcı, 2022, s. 802)
- 7 sän de **oynasana** yaa! (Şakirova, 2019, s. 241)
- 168 yumurta ney **Pişirinseñe** bunnara. (Yıldırım, 2013, s. 199).
- 15 bana bi düşünmeden bi yalan **sülesine** (Kalay, 1998, s. 167)
- 12 buranın yarısı yörük, yarısı şey. dōrusunu **söylesene**, dōrusu ne **lan**. (Demir, 2006b, s. 280)
- 15 lan, ne **muğdarı**, **sıçsana** uriye diye bārdım buna. (Demir, 2001, s. 181)
- 100 dede dede didim **ÇalKTım** su dökme sāt dörTTe bu yorganı azıq **üsTünden** **serpiTsene** (Yıldırım, 2013, s. 237)
- 32 sen gelin olucuñ **sevinseñe**. (Öztürk, 2009, s. 390)
- 81 üzümcü dayı yā bi de sen **sōlevēsene**. (Aygün, 2019, s. 194)
- 127 ramızan bize bi çay **sōlesene** be. (Erol, 2019, s. 217)
- 23 musdafā yavaş **sürsene** bunu. (Ordu, 2019, s. 363)
- 20 gel **sorsana** ğardaşım alıñ (Gök, 2022, s. 161)
- 58 ğayme ney dıvan **halısı** ney yimeğ ney, ne yinir ne götürülür bunnarı **sorsana** (Sarıtiken, 2017 s. 226)
- 43 **oā sorsana**. (Aydoğdu, 2011, s. 283)
- 44 **sōlesene** lan. (Aydoğdu, 2011, s. 298)
- 75 bi **kamıraya** eveli dü_ünnē nasi olüdu dellē. **söylesaña**. (Doğru, 2015, s. 347)

41 'sen de söyleñ yatñ 'dè **söylesüne**. (Korkmaz, 1994a, s. 120)

268 aba **tutsana** demiş kopiranın ince ucundan da , ğırav ğırav vurasın biraz demiş. (Tosun, 2003, s. 235)

241 ğāyet ufa^k**lāsañı** è^kmēni ufaldīsañ, ōdan hōlü muhallebi gibi ğarışdırısañ. (Yapıcı, 2022, s. 455)

18 ğetdi u mesela, a_u dıřarıdā, tattī **vērsene**. ğaynatdūmu vēr. undan sōna ğolanını alıyoğ (Demir, 2001, s. 190)

52 sandālyé **vērsene**. (Silahşör, 2011, s. 205)

47 yāvrum şuñu **vērsene** sehbayı. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 195)

12 diyōm. ğayır, ğayır. ey niye benim paramı **versene**. bu şikāt. bizim burda (Demir, 2006b, s. 314)

76 yā mubāreğ _adamnā yā habār **veseñize** dimişlē (Ölçücü, 2020, s. 307)

43 bi _poşét **vērsene** ben iki üş tāñē ayva yāpacām da. (Kirik, 2011, s. 228)

86 **vērseña** cezasını. (Öztürk, 2001, s. 300)

Versene: Vermekten emir. (Elhan, 2011, s. 607)

41 sen de **yapsana** dedim _onu yā millet _isdēkene satalım bu domatları. (Zeybek, 2007, s. 198)

111 **yörüseñe** pāt sanki adam düvē gibi atik atığ _adam eşşē tērs bindirile (Ölçücü, 2020, s. 404)

24 beni dedim ötekinneriñ ğetdi yere **yollasañtza** bizim memlekete unnār da ne var? (Çoban, 2012, s. 390)

4.2.4 Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.4.1 Doğu Grubu Ağızlarında Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.4.1.1 +cAĞIz (+cāz, +cuğaz, +cuaz, +cağız, +cığaz)

Doğu Grubu ağızlarında +cağız yapım ekli pekiştirmeler; *ad* ve *adıl* soylu kelimelerde ses düşmelerine bağlı olarak yapım eklerinin çeşitli sessel değişimlere uğratılarak yapılmaktadır.

Artvin, Bingöl, Diyarbakır, Elâzığ, Erzurum, Gümüşhane, Kars, Muş ve Şanlıurfa illeri yörelerinde bu yapım ekiyle yapılan pekiştirmelere rastlanmıştır.

50 dedim acáp otu neyi yaharlar da ben bu suyu yere töksem mi tökmesem mi adam
a_vuncāz su ne ot ğaraltacaĥ. töküyüm ğetsin. (Erbaşı, 2019, s. 123)

62 **adamcuĝazın** bi_taniş abuĶati vardı. (Küçüker, 1988, s. 116)

153 bizlen beraber köye kıadar geldi **adamcāz** dedi (Özer, 1990, s. 108)

Anacuĝazım nédisin? (Güler, 1992, s. 42)

7 **adamcıĝaz** iki oĝluni evermiş (Gemalmaz, 1995, s. 225)

1 bu aşşáda dururkán **adamcuazlar** ukarıya daşımalarının sebebi arkadan goyunÇu
gelür (Cantürk, 2023, s. 350)

Bu **adamcaĝız** tabı bu eyliĝe ĝarşılıĥ ĝaĥdı (Aslan, vd, 1998, s. 151)

Bu **adamcaĝızın** mesleĝi çobancılıĝıymış (Aslan, vd, 1998, s. 359)

Adamcaĝız bir baĥdı (Aslan, vd, 1998, s. 145)

7 **adamcuĝaz** bī ağlaya bī ĝüle ðahir bu misafiri evine ĝötürür. (Özmen, 2007, s. 181)

buncuĝaz: bu kadarcık (Gemalmaz, 1995, s. 237)

61 **ĝadüncaĝız** namüskār bi ĝadınmış (Buran, 1997, s. 103)

25 bu sefer bu **ĥanımcıĝaz** da ĝetti'. (Özçelik, 1997, s. 247)

2 ben de ilâhi oĝiyam, demaĥ **ĥanımcıĝazi** aldı ilâhi. (Erten, 2011, s. 114)

64 **herifcuaz** ne yapsın saib olmamış kıze. (Çanak, 2019, s. 209)

30 tabı **kıadıncıĝaz** bunı orada öle saĥlamış. (Özçelik, 1997, s. 139)

oncuĝaz: o kadarcık (Gemalmaz, 1995, s. 237)

4.2.4.1.2 +cAK (+caĝ, +caĥ +cehy, +cek)

Ad, adil, belirteç türünden kelimelerde +cAk yapım ekleri kullanılmaktadır. Ardahan, Erzurum, Gümüşhane, Muş, Tunceli ve Van illerinde bu eke rastlanmıştır.

Böyücehy (büyükçe) (Gemalmaz, 1995, s. 236)

Çabuĥcaĥ (çabucak) (Gemalmaz, 1995, s. 236)

2 bunları beslèriĥ', **ĝüzeceK** saĥlèriĥ' (Tosun, 2016, s. 353)

Hamancaĥ ĝet üstün deĝişdir (San, 1990, s. 203)

2 sulari çoh **ilicaĥ** (Tosun, 1996, s. 307)

18 *olduğdan sora ilincağ* olacağ (ılık) (Gökçur, 2006, s. 209)

39 *diyi bu su ılıcağdır*. (Gökçür, 2012, s. 567)

183 *benim yarım küçücektir* (Özmen, 2007, s. 171)

oncağ: o kadarcık. (Gemalmaz, 1995, s. 248)

Sövdicağım ħan periye (Caferoğlu, 1995b, s. 94)

Uyan *sövdiceğım* al vağdı ğeldi. (Caferoğlu, 1995b, s. 136)

378 *Hele siz şindicek* doyurun beni (San, 1990, s. 321)

şindicek sen ğet, ben arhandan gelirim (San, 1990, s. 201)

4.2.4.1.3 +cIk/ +cUk (+cığ, +cılı, +cık, +cık, +cık, +cuğ, +cük)

Ölçünlü dilde sıklıkla kullanılan +cIk/+cUk yapım eki, Doğu Grubu ağızlarında yoğun olarak kullanılmaktadır. *Ad, adil, ön ad, belirteç* türünden kelimelerde görülen bu ek, Ardahan, Artvin, Bayburt, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Elâzığ, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Tunceli, şanlıurfa ve Van yörelerinde tespit edilmiştir.

15 *accılı* bağan olsa daha eyidurrun. (Tosun, 2016, s. 281)

33 *accılı* geziyoruğ. (Tosun, 2016, s. 281)

5 *asabım bozulur anacığım*. (Erten, 2011, s. 75)

82 *azcılı* çekendem. (Gemalmaz, 1995, s. 75)

Azacılı (Gemalmaz, 1995, s. 33)

Azacuğ (Gemalmaz, 1995, s. 33)

15 *onnan sora onu koyduğdan sora ununu çaları* *azcık*. (Kürüm, 2021, s. 593)

55 *şekerini kataruğ içine, az bi gözine un çalaruğ suyun içine, āzacuK* yani, az katılsın diye. (Kürüm, 2021, s. 803)

24 *accılı* su goyerih (Koç, 2021, s. 238)

ben *azacılı* gidim (Ercilasun, 2020, s. 186)

56 *onın acılı* birez fikrini alılar. (Özçelik, 1997, s. 195)

87 *azcılı* çığarı çığar çığarda gömlegini giyer. (Özçelik, 1997, s. 196)

87 *azcılı* benim ağzıma tükür (Gökçur, 2006, s. 409)

- 24 yol **azacıx** rampa rampadı (Bulak, 2015, s. 417)
- 185 imkânnarı **azıcıx** varımış (Bulak, 2015, s. 323)
- 69 diy r ki **babacım** ben anadan doğmayım (Buran ve G lensoy, 1994, s. 103)
- 37 **birazcık** da bize g l ( zmen, 2007, s. 158)
- 43 **buncuĥdan** aşık_olmuşlar. (Buran ve G lensoy, 1994, s. 46)
- 159 hele burda **buncucuĥ** da eKmeK, onun ğursağına yavan girmidi. (Tosun, 1996, s. 187)
- 41 ařıĥ ğariP de d i **buncuĥTi** (Tosun, 1996, s. 276)
- 427 Evlerinin  gi **daracıĥ** değ mi? (San, 1990, s. 323)
- 106 **ezcik** su da t bi k oruĥ ezcik ısıtıcıya, o yumuşı. (K r m, 2021, s. 533)
- 103 Bu **đadaracıĥ** bir işi heş yoĥdan b y tmeyin (San, 1990, s. 350)
- 67 **Ğ c c k** b yiyesin. (Sağır, 1995, s. 339)
- Bir **incecik** gar yağmış (Caferoğlu, 1995b, s. 118)
- Kıcacık, azıcık, k c c k** (Pehlivan, 1993, s. 58)
- kucucuĥ**: (Gemalmaz, 1995, s. 207)
- 11 o mumdan s ra **k c c k** bir fiske lanba  ıhti fiske. (G k, 2019, s. 147)
- Bir **k c c k** odacıĥ i i doli yongacıĥ. (Caferoğlu, 1995b, s. 159)
- 80 bir ** p c k** ver dedim ( zmen, 2007, s. 122)
- 64 eserler diyarı g zelsin **pařacıĥ**. (G ng r, 2017, s. 116)
- 9 **şimdıcık** azır salınga lar var parkta,  arşılarda g r y rim ben. (Doğan, 2018, s. 136)
- 5 G z lceme ** facuĥ** dorđarsız. (Sağır, 1995, s. 271)
- Bu **ufacıĥ** bişe deyil (Aslan, vd, 1998, s. 48)
- sen haramılıĥ yapma maņa **ufacıĥ** bir t kan ğoy (Aslan, vd, 1998, s. 278)
- 28 kuru yusuf **ufacıĥ** daa. (Ko , 2021, s. 609)
- 2 **ufacıĥ** mezer (Tosun, 1996, s. 312)
- 143 yanında **ufacıĥ** bi su var. ( z elik, 1997, s. 143)
- 34 **yumuřacıĥ** bi eti vardır onun. (Doğan, 2018, s. 169)

42 *yumışacuh*, *ağşam geleceklermiş, hep baraber yiyek* (Sağır, 1995, s. 386)

4.2.4.1.4 +cucah

Adıl türünden kelimelerde ortaya çıkan ek, Erzurum yöresinde tespit edilmiştir.

buncucah: *bu kadarlık* (Gemalmaz, 1995, s. 237)

oncucah: *o kadarlık* (Gemalmaz, 1995, s. 237)

şuncucah: *şu kadarlık* (Gemalmaz, 1995, s. 237)

4.2.4.1.5 +cılah/ +culuh

Ek, işaret adlarının yanı sıra çok az kelimedede Erzurum ve Erzincan yöresinde görülmektedir.

Bunculuh, şunculuh, oculuh (Güler, 1992, s. 42)

azcılah (Gemalmaz, 1995, s. 34)

bunculah: *bu kadarlık* (Gemalmaz, 1995, s. 51)

nancılah: *ne kadarlık* (Sağır, 1995, s. 238).

onculah: *o kadarlık*. (Gemalmaz, 1995, s. 248)

onculah: *o denli az, azıcık* (Sağır, 1995, s. 248)

4.2.4.1.6 +ko/ +koli

Ek, akrabalık bildiren kelimelerde Erzurum yöresinde kullanılmaktadır.

Baciko: *babacığım* (Gemalmaz, 1995, s. 241)

bacoğom: *bacıcığım* (Gemalmaz, 1995, s. 241)

anağoli: *hey, anneciğim* (Gemalmaz, 1995, s. 241)

babakoli: *babacığım* (Gemalmaz, 1995, s. 241)

6 *hanımğom*. (Gemalmaz, 1995, s. 61)

4.2.4.1.7 +lAyIn (+layın, + láyın, +leyin, +liyin)

Genel itibariyle zaman bildiren kelimelerde ortaya çıkan ek, zaman anlamını pekiştirmektedir. Ek; *sabah, akşam, gece, sıra, böyle, öyle* kelimelerinde görülmektedir. Artvin, Bayburt, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Urfa, Tunceli ve Van yörelerinde görülür.

- 27 muhāfāza etti ve **akşamleyin** o an kardeş gelince éve. (Özer, 1990, s. 137)
- 8 salēh'e sağdııcı **akşamleyin** yemek yapar. (Özmen, 2007, s. 203)
- 40 dərken birahtım bunları **ahşamleyin** gittim köyē. (Güngör, 2017, s. 210)
- 12 köy kahti **geceleyin** bunlari gezmeye gittiler (Özer, 1990, s. 152)
- 171 gencedeki bolşevikler **geceleyin** gidiyorlar (Koç, 2021, s. 551)
- Davarlari **hayleliyin** sür de gel (San, 1990, s. 205)
- 115 birinci günde **öleleyin** getirmiş (Boz ve Özçelik, 2009, s. 242)
- 1 **sabahleyin** Kalhiye ki bir geçi eksuk. (Turan, 2006, s. 156)
- 41 çalışırım, **sabahleyin** gider evde yatarım aşşau. (Kürüm, 2021, s. 523)
- 12 köyde söyduh derilerini **sábahláyin** (Özer, 1990, s. 92)
- 137 **sabahleyin** gahiler diyiler (Öztürk, 2001, s. 141)
- 64 **sabbanan** çüte çubuğa gëtdim. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 64)
- 2 **sabaleyin** bu çocuğ bi rüya göri (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 196)
- 44 **sabbahléyin** o biçah néraya saplanmıssa orada āramaya başlardıh. (Buran, 1997, s. 92)
- 4 **Sabağleyin** gün doğmadan o avlağa girerdim. (Sağır, 1995, s. 210)
- 88 **sabağleyin** Palu'ya geldih. (Sağır, 1995, s. 268)
- 24 **Sabahleyin** bi de buhduh gene şahur şuhur ne bize gene vurecahlar. (Sağır, 1995, s. 300)
- 17 üçüncëgün **sabahleyin** gize çiharıllar dişariya (Gemalmaz, 1995, s. 133)
- 76 bir **sabağlayın** gidilir (Gemalmaz, 1995, s. 164)
- 6 **Sabahleyin** gahdıh. (Ercilasun, 2020, s. 186)
- 272 **sabağleyin** erkenden giderler. (Özçelik, 1997, s. 148)
- 36 **sabağleyin** kahtıh gettih (Özçelik, 1997, s. 160)
- 435 bize yedirir burdayidi **sabahneyin** salih (Bulak, 2015, s. 394)
- 234 hëçbi zaman için de **sabahleyin** balığ çıhmaz. (Gökçür, 2012, s. 397)
- 3 **sábahlayın** giderih bag yapraklari koparırdıh (Erten, 2011, s. 89)

*işte **siraleyin** sen çalersin (Şenol, 2021, s. 197)*

4.2.4.1.8 +man

Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli ve Van illerinde tespit edilmiştir.

*38 bunun televzon çanağı böük, **ğocaman** (Kürüm, 2021, s. 426)*

*7 **ğocaman** çay ahardi. (Özer, 1990, s. 195)*

*2 **Ğocaman** erkek bi şeyidi (Sağır, 1995, s. 215)*

*106 bêylē **ğodaman** iki tene āhur var. (Özek, 2016, s. 333)*

*10 **ğocaman** olanlar burda duriylar. (Gök, 2019, s. 151)*

*5 **gocaman** ğazan bōle ğazan ondan sōra būday yarmasından çorba. (Cantürk, 2023, s. 393)*

*37 teh yalnız bu köyde **qocaman** köyde bi qamiyon vayidi (Bulak, 2015, s. 233)*

*pişih ğedir beke **ğoccaman** bir dev ğafası alır. (Aslan, vd, 1998, s. 194)*

*178 büyük bi bina **kocaman** bir binā, beyaz bir bina iki üç, zaten sahibi vardır (Özer, 1990, s. 188)*

*25 pilavı de **Kocaman ğocaman** tencereleri yapırırh (Koç, 2021, s. 238)*

*26 hem de çoh **Kocaman**. (Koç, 2021, s. 512)*

*3 Koca **KoşKocaman** Kız idim, ağrıdayduh, amcam burdaydı (Koç, 2021, s. 602)*

*10 ahırlarda **Ƙocaman** Ƙocam camışlar (Örnek, 2011, s. 90)*

*103 Beyaz saçlı, elinde **Ƙocaman** bi taşıyi. (Boz ve Özçelik, 2009, s. 139)*

*27 ē kırk göze **kocaman** bi muzur nehri çıhıyor (Güngör, 2017, s. 95)*

*14 o **Ƙocaman** sevdin begi o diyarbakirin şeyinde. (Güngör, 2017, s. 159)*

*36 biz süt kızdururuğ **Ƙocaman** Ƙazanlarda (Boz ve Özçelik, 2001, s. 202)*

4.2.4.1.9 +o

Sevgi anlamı veren ek, akrabalık adlarında görülür. Erzincan, Muş ve Van yörelerinde ek tespit edilmiştir.

Ano: anneciğim (Gemalmaz, 1995, s. 242)

4 *ano yemendir gülü çemendir* (Özmen, 2007, s. 201)

303 *babama da babo diyérdım ben babo gel gidax diyérdım* (Bulak, 2015, s. 390)

Babo: *babacığım* (Gemalmaz, 1995, s. 242)

4.2.4.1.10 +oş

Ek, kelimeye pekiştirme anlamı vermektedir. Erzurum ve Van yörelerinde kullanılmaktadır.

139 *allah rāhmet_ eTsın baboş dayiya.* (Gökçur, 2006, s. 272)

Fadoş (Gemalmaz, 1995, s. 243)

4.2.4.1.11 +rak

Kelimeye küçültme anlamı veren ek, Elâzığ, Erzurum, Gümüşhane yörelerinde tespit edilmiştir.

azarah (Gemalmaz, 1995, s. 33)

Gencerek olmak: *Daha genç olmak.* (Bulut, 2018, s. 192)

10 *aşşamdan nişan toplarlardı böyle ufarak bi bakıra.* (Doğan, 2018, s. 136)

4.2.4.1.12 +y

Artvin, Urfa yörelerinde tespit edilen ek, akrabalık adları ile özel adlarda ortaya çıkmaktadır.

4 *Anney orda.* (Bozkurt, 2019, s. 93)

Anay, neney, dedey, ablay, Fatmay, Eminey (Pehlivan, 1993, s. 23)

196 *bilı mısın babay seni' nère götiri?* (Özçelik, 1997, s. 145)

3 *aney, bunun ağzı açılı.* (Özçelik, 1997, s. 187)

13 *anay gider kıızı nanasını görür.* (Özçelik, 1997, s. 189)

4 *derviş babay G'almiye.* (Turan, 2006, s. 124)

8 *neney Götümüş bu K'uti K'iza vermiş.* (Turan, 2006, s. 150)

33 *Bir gün de gızdım da yengey mengey de aldım* (Bozkurt, 2019, s. 128)

4.2.5 Kuzeydoğu Grubu Ağzlarında Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.5.1 İsimden İsim Yapan Ekler

4.2.5.1.1 +cAĞIz (+cāz, +cuvaz, + c' aız)

Bu ek, Trabzon ve Rize yörelerinde *ad* ve *adıl* türünden kelimelere gelerek acıma, sevgi, küçültme anlamları katmaktadır.

5 *adamc' aız saba oldi* (Günay, 2003, s. 256)

14 *şindi buncuvaz gösteri* (Demir, 2006a, s. 184)

18 *evcāzı yapdım ha_buriya*. (Demir, 2006a, s. 42)

8 *ha_bu ğada kızcuvazdum*. (Demir, 2006a, s. 183)

4.2.5.1.2 +cAk

Ek, ölçünlü dildeki işleviyle Trabzon ili ağızlarında tespit edilmiştir.

Haccak (Demir, 2006a, s. 274)

Penüm yarım küçücek (Caferoğlu, 1994, s. 235)

Ay benum şevdicēm (Caferoğlu, 1994, s. 136)

6 *şimdicek bizim burasının sınır olarak belirli bi isim var* (Demir, 2006a, s. 72)

4.2.5.1.3 +cIk/ +cUk

Ek; Trabzon ve Rize yörelerinde *belirteç*, *ön ad* türünden sözcüklere gelerek küçültme anlamı sağlamaktadır.

48 *anne acık. kapilari beklıyelum* (Günay, 2003, s. 242)

16 *bu sene biraccuk iyiymiş*. (Demir, 2006a, s. 42)

21 *güzeltük_gene koyōsun*. (Demir, 2006a, s. 68)

28 *çok incecik*. (Demir, 2006a, s. 60)

196 *çay_ağac' i küçücüük bi ağajdur* (Günay, 2003, s. 207)

4.2.5.1.4 +ka

Ek, Doğu Grubu ağızlarında +*ko* ekine benzemektedir. Rize ili ağızlarında küçültme anlamı vermek için kullanılır.

Alika (I.); anaka (I.); dedeka (I.); neneka (I.) (Günay, 2003, s. 105)

4.2.5.1.5 +IAyIn

Zaman anlamını pekiştiren ek, Trabzon ve Rize yörelerinde tespit edilmiştir.

15 akşamlâyınca **sabāleyin** diyorlar_ki (Demir, 2006a, s. 319)

4 **sabāleyin** āyilesi ona biraz tuzli yemek yedirur. (Günay, 2003, s. 241)

160 gerisine karışma, yârin sa **balan** ge l (Günay, 2003, s. 201)

4.2.5.1.6 +man

Trabzon ve Rize ili ağızlarında görülür.

61 **koskoc'aman** bi ayu (Günay, 2003, s. 299)

19 esgi **gocamannar** ayıylá biz orak_ayı derük (Demir, 2006a, s. 26)

4.2.5.1.7 +rak

Trabzon ili ağızlarında kelimeye küçültme anlamı katmaktadır.

7 **uzaraqtan** bir yerleşim_yeri sōradan oluşmuş. (Demir, 2006a s. 243)

4.2.6 Batı Grubu Ağızlarında Yapım Eklerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.6.1 İsimden İsim Yapan Ekler

4.2.6.1.1 +ak

Ek, +(A)k/ +(e)t şeklinde Batı grubu ağızlarında küçültme görevi üstlenmektedir. -k > -t değişimi yaygın değildir. Denizli, Malatya ve Niğde illerinde kullanılmaktadır.

148 hindi **azak** büyüdüün mü moduyu mada mada moduya uydulā bi de hindi heP modaya uyuyolā hindi (Kayılan, 2018, s. 203)

15 **gölekde** yanı alafları döndükçe parlıyı ele. (Gülseren, 2000, s. 257)

gölek is. (T.) 2. Küçük su birikintisi, gölcük. T. < göl+ek (küç. eki) (Gülseren, 2014, s. 103)

107 baraj de ey **gölet** gibi küçük. (Erdoğan, 2012, s. 360).

4.2.6.1.2 +cAĞız

Ek, +cāz, +cavaz, +civaz, +cuaz, +cuħuz, +cuvaz, gibi şekillere bürünerek kelimelere sevgi, acıma anlamları katmaktadır.

Batı Grubu ağızlarında yapım ya da çekim eki özelliği göstermeyen çeşitli dil birimleriyle genişletilerek [**toruncāzıma** (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 292), **sōnacuvazıma** (Acar, 2012, s. 661), **ondañ gericeğzimene**. (Koraş, 1992, s. 238) şeklinde kullanılan bu yapıda

anlam bir kademe daha pekiştirilmektedir. İlgili ek; *adam*, *-dan kerî*, *-den sonra* yapılarında sıklıkla kullanılmaktadır.

Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Antalya, Afyonkarahisar, Aydın, Bartın, Bolu, Balıkesir, Bilecik, Birecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Eskişehir, Hatay, Gaziantep, Giresun, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Kırıkkale, Kilis, Kırşehir, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Malatya, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat, Zonguldak yörelerinde bu ek mevcuttur.

18 gelümüş adamcāz. keyin altına gētdi. la bī hafda sōna soriyok ki meer uymış. adama bi, şī (Ordu, 2001, s. 183)

5 u bıçak yarasīnen annecüvezim ölmüş. (Ordu, 2001, s. 220)

20 Unı çıkışdıracaz dēye annecövezim uğraşırđı. (Öztürk, 2019, s. 268)

94 şindi gaymaķam iyi bişey yapıvercek bize allah rāzı olsun adamcavaz. (Demirel, 2009, s. 63)

73 o adamcāz da abdurrahman hoca isminde biriydi. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 321)

69 bu zıķım olası adamcuaz bi sene diyincen bi sene araları vā. (Acar, 2012, s. 512)

23 Babamıñ bi hocası varımış hasan hoca, hic öncesi derse bahmazmış adamcuaz. (Kemik, 2019, s. 150)

357 ikindü ezanıynan bārabar adamcāzın rūhunu şey teslim oldu. (Akgül, 2019, s. 193)

4 anacuvazım dedi. (Demir, 2006b, s. 329)

25 bilmem nelen dedec̄mi ķaldırdılar fakat ī oldu adamcāz rāmetli çok (Şanlı, 1990, s. 109)

55 köyde de urda oķul vādı bi adamcāz yaptıdı (Ölçücü, 2020, s. 326)

298 iyi de görüşüüüz, yaşlı adamcāz. (Tosun, 2003, s. 225)

31 yörüye yörüye benim anacāzım yalovaya yörüye yörüye gidēdi (Çelik, 2018, s. 412)

61 bu adamcağt̄z, ali ihsān dünyāniñ en prensiplisi ali ihsan paşā. (Yılmaz, 2006, s. 191)

63 aķılcaz, aççıĝ saf. (Yapıcı, 2022, s. 483)

1 o adamcāz (Gülensoy, 1988, s. 151)

11 olum kötü olur bu durumlā falan deelekten **adamcāz** yok allā yok dedi. (Gülensoy, 1988, s. 166)

69 len hiç õmassan **adamcāza** bi saz balim alivēn len (Tayşi, 2007, s. 153)

17 şimdi **adamcāz** bi tuttu tekme tokat tekme tokat ben de biraz şımarıktım. (Gedizli, 1999, s. 67)

73 o **adamcāz** oraya onu bi yapıyna yapmış mezerini. (Gülsevin, 2002, s. 282)

49 şehiT olmuş **adamcāz**. (Yıldırım, 2006, s. 359)

8 rızāiye **adamcāzıy** ismini vermişler. (Gök, 2022, s. 38)

32 õyle õyle **adamcağız**. (Gül, 2016, s. 327)

8 **adamcağız** dedi. (Gül, 2016, s. 334)

157 hep öliir dediler _ò **avrātcaāz** dediler (Yavuz, 2013, s. 375)

56 gāçıP geTdim tergediP geTdim **adamcāzı**. (Yavuz, 2013, s. 496)

2 beş dene çocuğdan sōna **avrātcaāz**, genşdi (Saritiken, 2017, s. 163)

69 **Adamcāz**, sagolsun gennisi vurdu (Gül, 1993, s. 63)

83 bu **adamcāzıñ** babası da anama dēzze ızı diye gēlirdi. (Kirik, 2011, s. 264)

34 işte öyle öyle yaylayı yaylardıK **anacāzım**. (Erdem, 2014, s. 243)

157 diyo ki **adamcāz** işde filen melmekete gidelim. (Akca, 2012, s. 220)

67 öyleliksire işde yoğ satılmaz da boğ satılır dimesi buraydı **adamcāzıñ**. (Uysal, 2009, s. 353)

74 **adamcaāz** güzel yerde araşdırma yabmış (Ayvaz, 2013, s. 295)

131 **anacāzım** _da on _beş sene önce gētdi. (Dağcı, 2012, s. 162)

62 **avrātcaāz** kıvrılır kalır. (Gülseren, 2000, s. 367)

109 Gōnüğozüne gelinci o **adamcāz**, Avanoslu, baña yolu tarif _itdi (Korkmaz, 1994a, s. 159)

99 **anacāzım** yapardı. (Erdoğan, 2012, s. 455)

28 gedy **adamcaız** bi _deve kesīy. (Demir, 2006c, s. 367)

6 gızı olmamış bu **adamcāzıñ** (Kılıçer, 1998, s. 104)

32 **buncāzıdıñ** ikimiz de büüdük, on _altı yaşında o _yōdu. (Yavuz, 2013, s. 646)

- 12 raħmetli **babacāzım**, aslı yoħ der. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 364)
- 65 **buncāz** mı konuřurķan mı gene. (Hünerli, 2006, s. 335)
- 105 didiklēni seniñ didiñ şıleri saté ğarınıñ **biricēzi** ben görüm bāzı bazara gidēdim (Mutlu, 2022, s. 532)
- 9 çēkmesin bulamasınnā diye bürda bulamasınnā diye öle Kāçmış öle Kālmiş elinin **bircēzi** (şahin, vd, 2019, s. 271)
- 103 **buncāzımı** nişannadık (Öçalan, 2004, s. 205)
- 11 **buncāziy** dı bi ölan çocū vā. (Yapıcı, 2022, s. 741)
- 98 **bicēz** ğızım vā āypada. (Eryiğit, 2014, s. 340)
- 84 borcümüzü da sōnadan çalışdı ödedi **buncāzım** işde ninesiñ? (Kirik, 2011, s. 211)
- 24 hēç isTemedi bēnim **babamcāzım** (Kirik, 2011, s. 269)
- 21 bulduğu yere gotürdü **buncāzım** on sekiz ğún baķdı (Erdem, 2014, s. 173)
- 47 şöyle yalak ideller **büyükcāz**. (Doğan, 2012, s. 478)
- 201 gelmezdim, diycēm de, allah hebsini verdi **buncāz** şeye bi çāre bulamadım. (Yıkmiş, 2015, s. 381)
- 17 **bicēz** deiştirdimiz bi şey varsa bi motur bāladık řurayā (Uysal, 2009, s. 520)
- 41 **biceez** armüd kes de yi barimene (Erdoğan, 2012, s. 347)
- 101 sandıklı mezer **bicēz** de bişiydi yoħ öldü. (Erdoğan, 2012, s. 285)
- 70 iKi göz_oda bir **Damcuħuz** yapācaıdı (Gümüştel, 2019, s. 114)
- 87 aķşamüssü döner **evcāzıma** gelirdim (Çelik, 2018, s. 397)
- 45 işte ben **filancāziñ** ğızını verşeler alacām. (Uysal, 2009, s. 260)
- 29 Ufaķ ğāli, canı ğalmamış ğāli **ğadıncāziñ**. (İleri, 2008, s. 336)
- 15 bān tütüncülünā dı ğarışdıdım **ğādeřcāzım**. (Yapıcı, 2022, s. 661)
- 28 donmuş ğalmış **ğadıncāz**. (Abaz, 2004, s. 162)
- 85 götürmemiş doğdora ğocaşı, **ğadıncāz** düşüğden_arızalı ğalmış. (Çoban, 2012, s. 399)
- 89 orda bir **ğaricā'za** varmıřlār (Gök, 2022, s. 523)
- 19 şuriye bir çul serdi **ğadıncağız**. (Öztürk, 2009, s. 356)

- 23 onıynan işde ne iş görēsiñ **ġıscuvazımız**. (Acar, 2012, s. 520)
- 61 böyüdük, hindiki gençlik bi şey görmedi **ġülcēzim**. (Mutlu, 2022, s. 375)
- 27 **ġızcaz** onuy ġızı ya, kendi ġızı emme bilmiyā tabi. (Bilyaz, 2019, s. 120)
- 738 taksii bi çalışdırdıla **ġıscazım**. (Kayılan, 2018, s. 123)
- 35 vaķıt sāt, vere gencecik **ġızçāz** ölük onu söyliyō. (Yıldırım, 2013, s. 211)
- 11 **ġānucāzımı** doyururum, ondan sōna gelirim ġāri eve. (Pehlivan, 2019, s. 473)
- 33 anası da ōle **ġulaĶcāzı** ağır. (İlker, 2107, s. 928)
- 30 neyse **ġızcāzı** ordan çıkarıyorlar. (Akar, 2013, s. 242)
- 84 hindi bu **ġızcāz** gölüsarda okuyyo (Eryiġit, 2014, s. 233)
- 183 onnan sōna çok onnan eyi vaķıt geçirdik o **ġadıncāznan**. (Sarıtiken, 2017, s. 171)
- 13 işin rasgele **ġıscaaz**. (Kocakerim, 2014, s. 140)
- 36 bir **ġızcāzımız** var_ıdı büyük_oġlañın guccüġü hastalandı. (Erdem, 2014, s. 256)
- 52 ġanserden_öldü yā **gençcēz**. (Doġan, 2012, s. 523)
- 57 böyle **ġadıncāz**. (Doġan, 2012, s. 592)
- 96 ġazaç oydu, **ġardařcāzım**. (Haşimi, 2016, s. 473)
- 1 bi **ġarıcāz** var_ımış (Korkmaz, 1994a, s. 146)
- 52 bu **ġadıncāz** da ġırmadı beni (Korkmaz, 1994a, s. 215)
- 27 **ġızıcaz** ġücü yetince ġızın şeyle bir ġavralayınca bekmez şerbeti ortaya saçılıncı, ōh demiş. (Demir, 2006c, s. 432)
- 10 entereyi **ġadıncāz** ġeymiř. (Demir, 2006c, s. 484)
- 73 **ġadıncāz** tuvalede ġirmemiř (Kılıçer, 1998, s. 86)
- 22 şimci o **ġadıncāz** da dēdi ki (Kılıçer, 1998, s. 219)
- 9 **Herifcēz** ġırhımdan sōna butuıradı. (Aksoy, 1945, s. 366)
- 5 çok zor **iřçēzim** çok zor. (Hünerli, 2006, s. 273)
- 27 “ordan bi **kelamcuvaz** tā sōleyvey” dedi bē. (Yıldızöz, 2017, s. 98)
- 140 undan **kericēzim** ġızım demiş (Özden, 2016, s. 365)
- 3 undan **kericezim** arabalā geldi (Çoban, 2012, s. 215)

- 8 ondan **kericēzime**, vardık neyse gısladık yazladık (Durmaz, 2018, s. 399)
- 12 ondan **kericēzime** vardım serīGe (Durmaz, 2018, s. 401)
- 67 ondan **kericēzime** eşşē gétıydi (Durmaz, 2018, s. 405)
- 4 ondan **kēricēzim** unuñu elērsiñ tārnanıñ. (Eryiğit, 2014, s. 240)
- 4 ondan **kericā'zim** nēyise bu geldi (Gök, 2022, s. 132)
- 21 ondan **kericēzim** bayram yaKlaşdı mıydı gideriz baKlava edilcēse ederiz. (Aygün, 2019, s. 234)
- 41 ondan **kericēzim** sabahla erkenden kaçardı ōrda gırayıka ıslağıka. (Aygün, 2019, s. 247)
- 268 ordañ **kēricēzim** hepisi de iyi çıKdılar. (Ekizoğlu, 2018, s. 258)
- 6 çatğılı ondan **kiriÇe:zim**. (Çıracı, 2019, s. 403)
- 198 āy ıramazanım **ordancīma**, öyle öyle şindi (Durmaz, 2018, s. 515)
- 8 bōle bilyoz **oğulcāzim** (Şahin, vd, 2019, s. 345)
- 85 pasta deriS **oncāzı** yapıłā (Öçalan, 2004, s. 212)
- 108 **oncāz** asgerde biraz o örenmiş (Kayılan, 2018, s. 174)
- 174 **oncāz** gelmiş hora köşiye oturmuş. (Kayılan, 2018, s. 160)
- 22 okuyō **oncāzim**. (Yıldırım, 2013, s. 234)
- 4 **oncāz** yapar dēsem yapamazdıK. (Akar, 2013, s. 189)
- 76 iki tene hangil aldı, **oncāzınan** işde. (Yavuz, 2013, s. 364)
- 170 gaynadırız, eseriz, sereriz. **ondañgericeğzimene**. (Koraş, 1992, s. 238)
- 18 **oncāz** herkes içiyo (Bayraktar, 2000, s. 23)
- 30 atłah **o:ğłanca:ğłz** ğara pıçaklara git dimiş babası. (Çıracı, 2019, s. 304)
- 8 şu fenaydı, **ötekincāzim** benden yérđi (Yıldırım, 2006, s. 135)
- 4 Undan **sōnacıvazım** nişanlı durdug altı ay mı ne. (Öztürk, 2019, s. 276)
- 3 şu yünseklī ondan **sōnacıvazıma** tāta beş tabi oul. (Acar, 2012, s. 661)
- 11 ondan **sūracuazıma** geliyoz baççeye giriyoz. (Acar, 2012, s. 565)
- 9 ondan **sōnacıvazıma** bak dün akşam gine şurī gelmişle. (Acar, 2012, s. 604)

- 130 öndan **sonracazım** oturułardı seningi yeñi gelin oda otururdu. (Özgöl, 2020, s. 352)
- 2 Onnan **söracıvazım**, beyi ‘çalışıkān çalışıkan ‘ölmüş. (Eren, 1997, s. 129)
- 14 **sōñacāzımı** burda eliñi bi tutuyosun (Şahin, vd, 2019, s. 343)
- 240 e işTe bōle arap_olıyulā ondan **sōnacāzım** ğa ferece giyyulā (Ölçücü, 2020, s. 545)
- 51 **sirtçāzi** şışivēdi (Ölçücü, 2020, s. 415)
- 44 ondan **soracāzım** ayva reçeli yaparız çileK reçeli yaparız eriK reçeli yaparız (Çelik, 2018, s. 424)
- 53 unnan **sōñacāzım** hamurı gāli açmaya başlarız. (Boz, 2002, s. 198)
- 125 oñdan **soñracağızım** şeyi de gatarıS haşgeşi az bişe, (Yılmaz, 2006, s. 221)
- 7 hasTalıK Ta bol, ùndan **sōnacāzım** (Dinçay, 2009, s. 144)
- 24 ondan **sōracāzım** işte (İlker, 2107, s. 714)
- 51 öndan **sōracāzım**, güzel olur. (İlker, 2107, s. 722)
- 111 seytin yağınnan ordan ez bal gorlā, ez öndan **sōnacēzım** yumurtu gorlā gālincik olur çocuk (Akyol, 2006, s. 284)
- 11 ondan **sōnacāzım**, badılcan, İokantalarda hani musakka deniliyi biliyin miñ? (Gölsevin, 2002, s. 342)
- 46 ondan **sōnacāzım** bi yō vurulmuş ĩce ölan ille alceñ dēmiş. (Aygün, 2019, s. 197)
- 9 ondan **sonnacāzım** şey mevlüd_ohutduh (Aydoğdu, 2011, s. 509)
- 59 undan **sonacāzım** biri Tā vardı unnā bilemicen hincik (Doğru, 2015, s. 783)
- 13 annesinden hani şe diye çıkarırkān ondan **sōnacāzım** ğina başlar. (Doğru, 2015, s. 823)
- 136 undan **sonacāzım_ıulaf**, nohut, mērcimek_eken yok pek. (Sert, 2020, s. 331)
- 57 ondan **sōñacāzıma** işde kendi kendimize duruyoz. (Sert, 2020, s. 329)
- 48 **şimdıcāz** sivdah_anasına ne verilerse. (Özgöl, 2020, s. 474)
- 94 **şuncāz** yiyememiş. (Abaz, 2004, s. 123)
- 55 gatarsıñ hamır_aşı bişirirsıñ yōle bişirirdim hamır_aşını hinci **şuncāz** (Yıkmiş, 2015, s. 397)
- 162 **şuncāz** boyu var. (Günşen, 2019, s. 307)

35 bir **tenec̄ezim** ğardaşım, başğa yoĒ. (Yıldırım, 2006, s. 58)

12 benim **torunc̄azıma**_da allah ğismetini versin (AydoĒdu ve Demir, 2009, s. 292)

153 bi tabaĒ hindi baĒdım **uşc̄azından** açcıĒ yidi egmen. (Çoban, 2012, s. 121)

157 kefenim hazır, **urdanc̄azım** (Mutlu, 2022, s. 480)

148 veleşılı **yāvruc̄azım** ólümü var, neler ğórdük neler, neler ğórdük. (Özgül, 2020, s. 198)

9 deyc̄em eveli óle denirdin **yavruc̄azım**. (Gülsevin, 2002, s. 231)

262 çalışsınnar n̄ets̄ın **yavricaĒazlar**? (Altunbıçak, 2015, s. 188)

83 ula **yavric̄azım** siz şindi dōru řie ğedec̄añız. (Haşimi, 2016, s. 497)

4.2.6.1.3 +cAk

Söz konusu yapım eki, genellikle *ad*, *adıl*, *belirteç* türünden kelimelere sevgi, küçültme anlamı katmak için kullanılmıştır. İletişimde sözünü pekiştirme ihtiyacı duyan konuşur, istemden kaynaklı olarak baĒlam içerisinde aynı kelimenin ikili kullanımını tercih edebilir. [28 *dōmlar*, **şindi** köyde ebe derdük, bi *şadun ğetürürlerdi şindicek. (AydoĒdu, Demir, 2009, s. 372), 9 *ben küçüKdüm* gelin_oldiyimde **küçüçektim** om beş yaşındadım_anca (Ölçücü, 2020, s. 666)]*

Bununla birlikte herhangi bir pekiştirme yöntemiyle anlatımına dikkat çeken konuşur, pekiştiren dil birimini yeterli görmezse kademeli/katmerli pekiştirmeye de başvurabilir. [39 *bereket hareket ediyoiñ gidiyoiñ dıřalāra geziyoiñ baçelāra güccücek* bi *keser gibi ğazmayı* (Gümüş, 2017, s. 127), 20 **Ēuç'cücek** tamda *tay oynā* (Öztürk, 2019, s. 36), 54 *Ēözl̄enin_üz̄el̄ene incecicek* bōle *Ēorla, bi de burā Ēorlā*. (Özden, 2016, s. 550) 128 **azÇicaĒ**_işde *bi kilō mercimek yeşil mercimek Ēatarsıñ* (Bölük, 2011, s. 328)]

Adana, Adıyaman, Antalya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kilis, Kocaeli, Manisa, MuĒla, Malatya, Maraş, Mersin, NiĒde, Osmaniye, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Tokat, Uşak ve Yalova yörelerinde bu yapım eki mevcuttur.

63 içine **acicaĒ** da *buyday_unu Ēatardık*. (Mutlu, 2022, s. 556)

10 *bēki_idim azcaĒ* bi *haP veri şaP veri de feydası olu_idim*. (Mutlu, 2022, s. 571)

128 **azÇicaĒ**_işde *bi kilō mercimek yeşil mercimek Ēatarsıñ* (Bölük, 2011, s. 328)

- 92 **āzcák** biz diyo saPredek hele. (Gök, 2022, s. 140)
- 4 yapmış oldū'η meslekden **aztycak** bir faydasını görecekmiş. (Gök, 2022, s. 155)
- 51 **āyricak** bizim obūr yüzde alabulā diye bi yer dā var ilerde. (Yıldız, 2021, s. 316)
- 163 unuñ içine **acīcák** duz ekelerik (Kirik, 2011, s. 153)
- 51 varımışTī maḥabbeti varımışTī **başbaşacak**. (Öçalan, 2024, s. 93)
- 115 memet. birisi osman. **böyücek** olanarın. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 470)
- 50 böykbañdan bile **böyücek** biri. (Acar, 2012, s. 606)
- 13 benden **böyücek** biñāderim var necib, belkid bilü bizim ḥacı biñāder. (Erdem, 2001, s. 161)
- 72 ēy **böyücek** böle seřam vėrdig ałtınovasında bunnar böyük kōşdeydi hepsi (Özgül, 2020, s. 196)
- 159 benden **böyüceg** ğız ğardaşım var (Özgül, 2020, s. 506)
- büyücek**: sf. Biraz büyük, büyüğe yakın. beni kaçırdılar böle bayā büyücek kızcaz oldum işte kaçırdılar beni. (Özkaya, 2013, s. 88)
- 23 unnā olcaĶ elbet **böyücek** kaç yaşına girdik (Çelik, 2018, s. 544)
- 419 **böyü'cek** bir çivi ḥalinde. (Gök, 2022, s. 55)
- 4 **buncaĶ** iki buçuĶ ğuruş (Öztürk, 2009, s. 406)
- 23 **bölecek** toplanırdı. (Şavklı, 2015, s. 311)
- 79 Ğız evinde **bişecag** yimeg (Kılıç, 2001, s. 74)
- 43 **CıvıcaĶ** gelen bi iç yapāsın. (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 181)
- 68 baĶ şu yoldan ayķuru gidiñ, **çabucak** varusuñuz. (Acar, 2012, s. 655)
- çabcak** (çabucak): zf. Vakit geçirmeden, kısa sürede, acelelen, acilen, alelacele, anında, bir anda, bir çırpıda. (Özkaya, 2013, s. 92)
- 117 ğaynatam **çabucak** namazda öldü emme ğayınam payā bi durdu (Ölçücü, 2020, s. 681)
- 47 üç ayda **çabucık** yaptıktı (Ölçücü, 2020, s. 462)
- 1698 “**çabıcaĶ** çıkarız.” Dedim. (Kayılan, 2018, s. 153)
- 128 soñura ğāri **çocucaĶ** otumuş (Manav, 2006, s. 231)

- 38 **'çabucağ** toplucağ götüreceğ duz_a'cağ. (Demir, 2012, s. 667)
- 151 asgerlim **çabıcağ** bitivri mi diye (Akar, 2013, s. 394)
- 193 vēr baqağım, işde aarı **çabıcağ** biter (Bölük, 2011, s. 392)
- 11 **çabucıK** gäl. dedi. (Şavklı, 2015, s. 485)
- 69 başa çıkardı hemän o_yandán **çabucağ**. (Yavuz, 2013, s. 585)
- 524 unnarın yaPdī **deminceK** söyledim ben āynı u çorbayı fasülyeyi pilavı pişirirsin (Çelik, 2018, s. 491)
- 10 **evelcek** köy dūnneri şindi cümādan çengilē gēlirdi kadınnara (Şahin, vd, 2019, s. 188)
- 6 **ekşiceK** aççık. (Yapıcı, 2022, s. 747)
- 3 aTTan indiriyılar bölü oluyōdu **evelcek** dūün. (Kaya, 2020, s. 416)
- 12 gocam muhtar_ıdı cami oñatTııll dı ordâ yoğarı baqmış **evvelceK** dediydi başımda ağrı var deyı tavana baharğa. (Erdem, 2014, s. 265)
- 41 ondan soñra herkiş **eyicek** yatırdı. (Özden, 2014, s. 143)
- 20 **ğuç'cücek** tamda tay oynā (Öztürk, 2019, s. 36)
- 38 şöle **ğuçcek** **ğuçcek** yapālā. (Yıldızöz, 2017, s. 81)
- 39 bereket hareket ediyōñ gidiyōñ dışalāra geziyōñ baçelāra **ğüccücek** bi keser gibi ğazmayı (Gümüş, 2017, s. 127)
- 6 yurīm, **ħaccak** ginelik yurīm. undan sōra tehrer top ginelik undan sōra tehrer bī dā duzlīm. (Demir, 2001, s. 158)
- 5 boylu olucağ, **ħaçcağ** olucağ. (Aydoğdu ve Demir, 2009, 5 s. 519)
- 14 hem_de beli ārımaz_ımış. öle_de **ħaccak** sesi var. óteki_de ğağuk (Demir, 2006b, s. 258)
- 9 isdemedim datlum. ölüm ecük **ħasdacağ**_gibi onun_üçün. (Aydoğdu, 2011, s. 442)
- ħefifçek**: Hafifçe. (Elhan, 2011, s. 297)
- 15 suları **ılicağdır** (Gülseren, 2000, s. 250)
- 106 **ğözelcek** gine aynı yapıdım gibi yaparım **ğúzelce** (Erdoğan, 2012, s. 349)
- 107 vādır bi goycák yeri hōle **ğüccücek** olan gibi. (Demir, 2012, s. 581)
- 23 babam önnönü çıharır şeyle **ğözelcek** serer (Sarıtiken, 2017, s. 203)

99 hamam yaPcaK su gibi **ılcaK** ödu mu içine bi maya yört gâtâsiñ. (Mutlu, 2022, s. 532)

54 gözlenin uezēlene **incecicek** böle görle, bi de burā görle. (Özden, 2016, s. 550)

31 Būle burasında **ıccicek** toplanık yerinde nohut tanesi gadan. (Bilyaz, 2019, s. 136)

46 benim düünüm davul zurnaynan oldu, başıma duvaK gevürdüle beni **küçücek** bi çocua verdile. (Acar, 2012, s. 891)

9 ben küçüKdüm gelin oldiyimde **küçüçektim** om beş yaşındadım anca (Ölçücü, 2020, s. 666)

78 **soucâK**, aÇıg bi mendil başında. (Kılınç, 2009, s. 180)

99 benim **sevdicēm** yok arasında (Atmaca, 2005, s. 245)

22 biraz **soğucâK**. (Doğar, 2015, s. 428)

5 bu gadacuk **şindicek** (Demir, 2001, s. 184)

11 **şindicek** öle unu söylüyorlar (Demir, 2001, s. 276)

28 dōmlar, şindi köyde ebe derdük, bi kadun gêtürürlerdi **şindicek**. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 372)

3 he, duvaK goydular **şindicek**, ata bündüdüler. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 376)

şuncak: o kadar, o derece. (Elhan, 2011, s. 559)

37 ordan anKara çibik gazāsına gittik **tümencek**. (Öçalan, 2024, s. 118)

61 nenē ā **uslucaK** olsa sene bī gelinlik usluca olsa ni vā ölüm? dedim (Eryiğit, 2014, s. 339)

2 bilimem **yavrucam** ben. (Bozalan, 2008, s. 152)

184 Ābi, şindi erī ğaynadacak, ğaynadıp böle tam **yumuşucaK**. (İleri, 2008, s. 374)

38 Uyōsaña **yuvrucak**. (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 172)

4.2.6.1.4 +cIk/ +cUk

Ek; *adil*, *ön ad*, *belirteç*, *ilgeç* türünden kelimelere eklenerek küçültme anlamı verir. +cIk/ +cUk ekiyle gerçekleştirdiği pekiştirmeyi yetersiz bulan konuşur, pekiştiren dil birimlerle eki genişletme yoluna gitmekte ve sözü bu yolla kuvvetlendirmektedir. [*İndan sōracığıma gabağuş üzerine gar serperlerdi esgiden, çok esgilē*. (Öztürk, 2019, s. 255), 17 *ōrancūman* ineği endüdüm. (Acar, 2019, s. 609), 3 mevlüdümüz ondan *kēricūme* hepsi

yemekli. (Acar, 2019, s. 375), 83 misir ek̄er̄uk ondan **sonacūma** herkez köyde yapıp eyleri her şeyi bol bol yeter gele (Gümǖş, 2017, s. 186), 66 **azcıkın** gittik o zamanda oğulda yoktu yoktu. (Hünerli, 2006, s. 193), 5 Ordan **sonracimiy** bu b̄i ki akşam sonra, biz tarlada kesek taradık, Allah ramet eylesin eltinen ğaynana da (Bilyaz, 2019, s. 132), 6 ondan **sōnacīma** atālā. (Pehlivan, 2019, s. 685), 1 **ahacīma**... (Yıldırım, 2006, s. 158)]

12 **sōnamacīma** yoördümǖş yumurtīmiş çayımı̄ş bunnarı yapāriğ. (Kirik, 2011, s. 288) cümlesinde **sōnamacīma** kelimesini **sonracığīma** olarak düşünen Deny (2012, s. 297), kelimeyi +cık+ım (iyelik eki)+a (yönelme eki) şekilde tahlil eder. Ancak +a biriminin alan yazında bu örnektekine benzer bir işlevi yoktur. +a birimi, herhangi bir yapım eki ya da çekim ekinin kelimeye kattığı anlam ilgisi işlevini üstlenmez. Dolayısıyla +a birimi kelimeyi ancak ve ancak pekiştirme anlamı sağlamak için genişletmiştir. [310 ondan **soñracımına** suyunu dökerdik. (Görgeç, 2020, s. 454)]

2 küfteleri **güççücükümǖş**. (Gülseren, 2000, s. 321), 59 o güzelce üşçecīne çıkıviri **tostopacık**. (Erol, 2019, s. 249) örneklerinde görüleceği üzere konuşur, anlatımının gücünü artırmak adına kademeli/katmerli pekiştirmeye başvurabilir.

Batı Grubu ağızlarında *az, küçük, -den sonra, ufak* yapılarında bu küçültme eki sıklıkla kullanılmaktadır.

Ek; Adana, Adıyaman, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aksaray, Ankara, Aydın, Bartın, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Bolu, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Karabük, Kastamonu, Karabük, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kütahya, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Mersin, Malatya, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak ağızlarında anlama kuvvet vermek için sıklıkla tercih edilmektedir.

9 ādet ¶ı̄miş ğeçe ğüleşmek . u **ūccük** ben de ğüleşiyom filan diyōdum ¶ya. (Demir, 2001, s. 167-168)

3 ğüzēlce yēykersin, dōrarsın. içine ğōyarsın. undan **acuk** bulğur ğōyarsın. biberini, duzunu (Demir, 2001, s. 168)

58 yaşın **açcuğ** böyüğ dēdi işdē ohumaS dediler. (Silahşör, 2011, s. 208)

51 **acuk** indi (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 417)

124 yapīye u parayı bēnmedū zaman **accuk** dā üsdüne ğuyarsun paranın u zaman açar. (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 439)

- 28 **ācuḳ** ıccaḳ doḳunuya. (Acar, 2012, s. 429)
- 224 zabādan ondan sōra gūzel temizleriz yıḳaruz **aḳcecuḳ** hemen ğazanında haşlaruz. (Acar, 2012, s. 832)
- 93 biberlerim müberlerim oludu bule **aḳcacuḳ, aḳaḳcacuḳ**. (Acar, 2012, s. 569)
- 124 ‘Ēndüseye **aḳcüḳ** önnarı (Eren, 1997, s. 104)
- 67 ikindiye ḳadar ḳalışırım, ikindide urrum ḳafayı sabālān **aḳcıḳ** olurum gene ḳalkarım. (Şanlı, 1990, s. 63)
- 66 **azcıḳın** gittik o zamanda oḳulda yoḳtu yoḳtu. (Hünerli, 2006, s. 193)
- 62 undan sōna da ğazana **ascıḳ** su ğorus hemen. (Mutlu, 2022, s. 528)
- 77 **ācıḳ** un atāsın içine. (Özden, 2016, s. 306)
- 71 **acıḳ** tā işlēm var. (Kalay, 1998, s. 129)
- 50 ē şindikilēne **acıḳ** bi tērs baḳ hart hurt ōmadı taḳ şindikilē bōle. (Ölçücü, 2020, s. 290)
- 36 Ğarışdıryoz, içine şekerini de ğoyyoz, **ācıḳ** duz atasıy içine. (Bilyaz, 2019, s. 91)
- 56 işte, **acıḳ** tā dursuḳ ğızım. tā **üfücıḳ** (Öçalan, 2004, s. 88)
- 21 geymeyüduḳ acıḳ biraS **acıḳ** biraS sosyeteliḿiS vādı işe vādı biraSḳıḳ (Çelik, 2018, s. 311)
- 82 bi de ğarınca yuvalarından ğum toplālā **azcıḳ azcıḳ** kırḳ bir dānē yuvadan onu çantana ğorsun (Çelik, 2018, s. 333)
- 77 ävdā **aḳcıcıḳ** durduḳdan sōnu ävi varıyırü gini (Yapıcı, 2022, s. 524)
- 73 eĝēr bütçā **accıḳ** darısa bi sene ğadar da ōlan çalışır (Boz, 2002, s. 216)
- 1380 ben **aḳcıĝ** **aḳcıḳ** çoĝaltcan ğā üçüncü yılda (Kayılan, 2018, s. 143)
- 23 bahçe ğapısını yapıdı, **azcıḳ** aralıḳ yapıdı. (Gülensoy, 1988, s. 150)
- 12 e bizim de canımız **azcıḳ** kaldırımlı istiyi (İlker, 2017, s. 633)
- 56 “**acıḳ** ğeriye çekilivēsen” demiş. (Akar, 2013, s. 192)
- 5 āzını ğapayırız **acıḳ** ğavırıla indirīs (Akar, 2013, s. 381)
- 50 o da **accıḳ** cesurceymiş, efeceymiş. (Gülsevin, 2002, s. 281)
- 22 bundan **accıḳ** böyük. (Gülsevin, 2002, s. 342)

- 23 limân tuzunu **acıġ** artırrıġ. (Yıldırım, 2006, s. 97)
- 13 iri gelir **acıcıġ** unu hõle ġazana ġatârıñ, bişirisin (Eryiġit, 2014, s. 240)
- 9 turunc eşġisini sıġarrıġ **acıġ** leymun duzu atarıġ. (Öztürk, 2009, s. 413)
- 51 **acıġ** işle **açcıġ** bırakardıġ o zuman çocüduġ. (Yıldız, 2021, s. 221)
- 103 ondan dolaba **açcıġ** hõle et ġodıyduġ. (Yıldız, 2021, s. 330)
- 1 **ahacîma**... (Yıldırım, 2006, s. 158)
- k'āk **acı** bi hedik vur (Aksoy, 1945, s. 343)
- alaçık**: çısçıplak, tamamiyle açık, örtüsüz. (Aksoy, 1945, s. 36)
- 77 nedense onu elni yüznü çaldıraġ **acıġ** dellerdi, çaldırıldardı. (Sarıtiken, 2017, s. 161)
- 42 orda da **azcıġ** başımızı yere ġomuşuġ yatmışıġ. (Sarıtiken, 2017, s. 164)
- 205 ġalana tärhana **acıġ** bulgur atallar şey sinid atallar (Sarıtiken, 2017, s. 231)
- 71 birer yudum verir o da **azıcıġ azıcıġ**. (Gül, 1993, s. 23)
- 25 **acıġ** islandı ya zararı yoġ şindilik. (Akca, 2012, s. 182)
- 48 **acıġ** sıġdım (Akca, 2012, s. 229)
- 111 **acıġ** yahlaş baña didi. (Akca, 2012, s. 319)
- 20 **azıcıġ** zıtinden ıssırñ (Bayraktar, 2000, s. 46)
- 9 oġumayı yazmayı **acıġ** beceriyom imzāmı mimzāmı atıyom. (Yıkınış, 2015, s. 283)
- 28 **azıcıġ** işlerini görüb ġışın ġoyub ġediõlar (Haşimi, 2016, s. 231)
- 538 **açcıġ** oturduġ ġāri (Ekizoġlu, 2018, s. 121)
- 14 **acıġ** zezem suyu atıydıġ. (Gülseren, 2000, s. 278)
- 14 **acıġ** açuġ olmasa emine eyi. (Demir, 2006c, s. 237)
- 22 zaten bi ġız torun var, **bitanecik** senden belki büyük boylu, kendi küçük de. (Yıldırım, 2013, s. 203)
- 4 **birāzcıġ** duz gonur (Boz, 2002, s. 246)
- 44 insanın **biryerçiġü** ārımıyodu ne rahat idik be. (Gümüştel, 2019, s. 137)
- 64 'yā, yalan dünyā **buncacuġ** işde. (Abaz, 2004, s. 168)

35 olsun gāvede ğumar_oy_nayanlara yaPmadūm işlē ğalmadı aḡ **biricük** ğızım aḡ biricük
(Gümüş, 2017, s. 130)

284 “**birazcılı** da ben_alsam.” (Eren, 1997, s. 125)

30 İşde **böylecik** oldu bitdi benim hasdalık. (Bilyaz, 2019, s. 97)

2 **bolcacık** sovan ederiz. (Gülsevin, 2002, s. 346)

222 abōv hāyaTda hiç_el kaldırmadım, **bicecig** şe kaldırdım. (Çoban, 2012, s. 249)

84 kaynanam bir de bahtım ki bene **bıncacılı** pilav ş‘areli, **bıncacılı** su kabağı.
(Altunbıçak, 2015, s. 251)

20 **bişecik** olmaz (Öztürk, 2009, s. 389)

81 otırmışler **birüzçılı** bahmışlar kī kervan gēldi. (Yavuz, 2013, s. 321)

206 **çabıacıK** varıvēdiK. (Boz, 2002, s. 213)

137 Geliy **depecik** yolındala geliy (Özer, 2020, s. 208)

76 madımaḡdan ğıyōh, **ēccüg** bulğur_ataḡ, yāını sōanını ēdiyeh, yiyāh. (Silahşör, 2011,
s. 154)

30 **Ecük** şey ētdük. (Öztürk, 2019, s. 190)

4 ā bura **ecük**, kāfiller ğaşdı (Abaz, 2004, s. 102)

69 ğapının_ardına dōru bāmız **eccük** (Abaz, 2004, s. 105)

37 emme pencereyi **eccük** vurarḡana pençere açıldı (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 190)

109 şindi, anamgil ó zaman biçer yoğ döver yoğ. şindi memurunañ **ezcüg** eyişeñ diye ki
memura, memur (Kemik, 2019, s. 136)

53 **eccük** duruyon, onun üsdüne bi yā dökülüyor. biraz da ğoyuyolar, duzunu ğoyyolar.
öyle öyle. (Demir, 2006b, s. 264)

33 **epsicini** koruz epsicini yaparız. (Şanlı, 1990, s. 87)

11 **ecik** su_ğorduk. (Aydoğdu, 2011, s. 297)

37 **eccik** de şurda óte tarafına tavuḡ mavuḡ ğōruz. (Aydoğdu, 2011, s. 355)

259 bu hizmediñiz **ecig** baña zor dedi (Haşimi, 2016, s. 387)

42 halbukisem çocuk içimde ğupğuruca hu **ğadarcık** bi şey ğalmış. (Akar, 2013, s. 208)

157 h l  b c n burnuna  aldırđı Şu ** adacıĝ** innecig bi tenike işi una Őoĝdu ( oban, 2012, s. 186)

9 ben bu ** adercik** g rd m. (G lensoy, 1988, s. 170)

9 tarhan y  eşi maya aluruz, Şu ** adarcuĥ** hemen. (Aydoĝdu, 2011, s. 397)

61 **gendicikleri** de Şiye aşŞa g dellermiŐ (Kirik, 2011, s. 242)

12 o **gencicig**  adınlar beni al  apıñda k lelig yapıyım (Kılı er, 1998, s. 126)

40  irmızı, yeşil, ondan ** irici:me** ma.vi, b yle  iŐit Şu hatıtarımızın  iŐit  iŐit, rek rek ucuna ba:ĝlarız. ( ıracı, 2019, s. 336)

13  aynamadan unu ** uz lcec k** altını ya aruk. unu aluruk. s nadan ya aruk altını. (Demir, 2006b, s. 330)

16 ge en sene hi  e an yodu burada a Şu ** adarc du**.  mme bu sene ot da daş ot y aŐdan, e anner de (Kemik, 2019, s. 177)

65 bunna cit ** adacuk**, bit  ada bi Ő . (Acar, 2012, s. 550)

80 ben bilen  abannı  ed dim halb si Şu ** adacuk** uŐa  ıdım. (Acar, 2012, s. 568)

30 onu ** ozelcec k** ısl sıñ. (Acar, 2012, s. 838)

13  et canım ** uc c g** bebe dimiş (Bayraktar, 2000, s. 56)

262 “Bu ** adaric k**  ossun bize yeter bu da  c beş y z mal var” dell  Şindi. (Eren, 1997, s. 125)

26 ** oz lcecik** s p rv dim, Ő pdım. ( zden, 2016, s. 549)

70 kaz   ldu arabadan d Őt   ld  ** enc cik** (Şahin, vd, 2019, s. 267)

59 b le iki t ne ** zc zcıK** geldi ( l c c , 2020, s. 293)

42 ondan s ra  oc nu yerleŐtiriyo  iveysini orda ** uzelcecik**. (Kalay, 1998, s. 141)

227 urdan  iyayoz bunu K aynatıp bi ** uzelcecik** PiŐeyo  bu. (  alan, 2004, s. 129)

3  ok ** u  uc k** evlendirdiler beni. (Yıldırım, 2013, s. 206)

5 ** ucc c kTen** bana bunu v di. ( lker, 2017, s. 868)

67  nceden suvannarı  avırıñ, ** uz lcik** (Kirik, 2011, s. 165)

10 genciz yirmi yaşında ekmek ** u  uc k** bir Şey iki  iŐiye. (Erdem, 2014, s. 196)

Bir ** ucc c k** gızınan (Aksoy, 1945, s. 392)

- 145 **gúcücük** çocuk, beşi bitirmiş çocuğ. (Doğan, 2012, s. 337)
- 2 küfteleri **güççüçük**miş. (Gülseren, 2000, s. 321)
- 241 ora şóle **gúcücük** bī ev hē. (Erdoğan, 2012, s. 305)
- 43 ben **gúcücük**den anam bubam öldü. (Erdoğan, 2012, s. 393)
- 67 **gúcücük** yārimi asger_étdiler (Günşen, 2019, s. 232)
- 24 ay dedim **hemencik** (Yıldız, 2021, s. 228)
- 53 gız **hemenceciğ** uyanmış (Kılıçer, 1998, s. 176)
- 14 emme ölüm hePicīni gaybeTdiK **hindicik**. (Mutlu, 2022, s. 374)
- 5 İşde ufağıdım onlā vā gulāmda **ııcık** bunla vā. (Bilyaz, 2019, s. 92)
- 31 pek **ıscacıK** olur bizimkilēde. (Gülensoy, 1988, s. 160)
- 32 gene **ııcık** galır tabiyi (Gök, 2022, s. 42)
- 147 **ııcık** galır işde. (Doğan, 2012, s. 381)
- 22 **ııç** dā bekledim. (Bayraktar, 2000, s. 60)
- 76 **ııç** alırsan burası bacağlarını veriyi (Gülseren, 2000, s. 290)
- 35 '**ııç** da şunnar 'söylesiñ. (Korkmaz, 1994a, s. 150)
- 99 **ııç** suynan gaynadiñ. (Erdoğan, 2012, s. 289)
- 72 elini yüzünü **ııç** garaya boyuyo (Kılıçer, 1998, s. 106)
- 97 pancar çorbasını evlādım südüñ var_ısa **ıncıcik** dōrardiñ (Doğan, 2012, s. 511)
- 14 şağha diller de bir **ıncıcik** yüzü var (Günşen, 2019, s. 326)
- 20 hamurunu gine_aynı açarsın **ınceginıcik** (Demir, 2006c, s. 306)
- 51 **ıncıcikce** hamurunu açıp içine kartupunu salıp açıp sacın üsdünde bişibiz. (Demir, 2006c, s. 500)
- 5 ne **ıncıcik** beli vār. (Gök, 2022, s. 134)
- 21 onı yazarsın **ıncicik** hamırını, **ıncıcik** yazdın_mi (Öçalan, 2004, s. 8)
- 14 **ıncıcikde** galanları öreduru saçını gızıñ, emek çekmesi için. (Eryiğit, 2014, s. 349)
- 4 **İncıcik**, altındaki bohçanıñ çiçekliyse çiçekleri üstünde böyne şey eder gözükür. (Öztürk, 2019, s. 287)

- 28 **inceciK** edäriz. (Yapıcı, 2022, s. 699)
- 37 birē birē oynanīdın **işdecike**. (Yalkın, 2013, s. 278) 97 göygler, bu ekmeğ açılī **incecik** ĩ paqlava gibi, baqlavanıñ bi çeşidi olī bu da. (Kirik, 2011, s. 146)
- 90 ipeg_eleyi, unu elersin güzelce ondan bi yuğa yaparsın **inçecik**, bōle sigara kādından inçe, yazıları görünür. (Yıkılmış, 2015, s. 293)
- 33 **incecik** hālinde barmağ gibi bōle kıyallar. (Uysal, 2009, s. 301)
- 55 be bu balık duzlu gēliyo hīndi ōteki dūnya mābedli bālakesir suları gibi emen bu **ĶādāncıĶ** (Şahin, vd, 2019, s. 303)
- 140 undan **kerizēcim** gızım demiş (Özden, 2016, s. 365)
- 67 baā bi **kerecük** gösterleşse hoca (Gümüş, 2017, s. 152)
- 9 ondañ **kericīme** söyledim küz ağacımız olur şöyle. (Çeker, 2015, s. 155)
- 9 **küçücük** bācamı ānma goydum yerīme (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 306)
- 3 mevlüdümüz ondan **kēricūme** hepsi yemekli. (Acar, 2012, s. 375)
- 12 Ondan **kereciūme**, cumā günü de işēmizi yapādık (Eren, 1997, s. 149)
- 215 şu **kadancıĶ** bi yer gözükür. (Tosun, 2003, s. 234)
- 5 óndan **kericīmiñ** burıy gāldim_bāñ. (Öçalan, 2004, s. 204)
- 36 onnā yapālādı ben yabmadım bi **kereÇiK** yabdım (Çelik, 2018, s. 340)
- 15 meselā şimdi o filan **küçücük** bōle beş yaşındāydı (ANYA 9/15 s. 150)
- 52 bi **küçüCik** bēle bi boğçayā benim cēzimi göyduklar (Yavuz, 2013, s. 275)
- 85 ondan **killicime** gadınıñ biri ōle çekmiş (Erdoğan, 2012, s. 439)
- 21 domatesim ēyi dāl, ēciğ **kötēcig**. (Haşimi, 2016, s. 419)
- 51 **ōrancūman** benim duveyi baña tama guydümedüklerine burda ete-beri gezēken gomuşmuşuyun da gız dedi melek abla dedi sā bi şē deycin dedi (Acar, 2012, s. 606)
- 17 **ōrancūman** ineği endüdüüm. (Acar, 2012, s. 609)
- 133 üstünden bi de bi de perişān, ardından **ordancīma**. (Durmaz, 2018, s. 382)
- 7 demiş ocaqlıĶ daşı gibil dondursun demiş. meclisīnen barabar urda u daş **ōlecük** donmuş. (Demir, 2001, s. 263)
- 58 üş beş **paracıĶ** veriler, ama geçen sene gelmediler, e bu sene de (Şanlı, 1990, s. 70)

Indan sōracıǵıma gabaǵuñ úzerine gar serperlerdi esgiden, çok esgilē. (Öztürk, 2019, s. 255)

92 beyle, işte beyle ğarışınca ortalıq var ya, undan sōnacıma biz de bunu duyduq mu? (Akgül, 2019, s. 139)

83 misir ekēruk ondan sonacūma herkez köyde yapıp eyleri her şeyi bol bol yeter gele (Gümüş, 2017, s. 186)

36 yōran sonracıuma çok türkü biliyon emme gızım burda aklıma gelmeye şindik oran sona (Gümüş, 2017, s. 184)

24 Ondan sōracıma, ēkekle yēden, ğadinnā, ğızlā evden. (Eren, 1997, s. 149)

17 ‘Çoluğ çocuğ onnan sōracıma yaruştıq evlē ğōğumuzdan. (Eren, 1997, s. 152)

21 Ordan ne ise sonracimin hadi öle iki üç gün ğaldıq maldıq. (Bilyaz, 2019, s. 96)

5 Ordan sonracimiy bu bī ki akşam sonra, biz tarlada kesek taradıq, Allah ramet eylesin eltinen ğaynana da (Bilyaz, 2019, s. 132)

42 ondan sōnacıma mūtfağda ne vārdı (Şahin, vd, 2019, s. 349)

9 sōnacıma eskiden gene āret tutadıq. (Kalay, 1998, s. 224)

3 ondan soracimiy ārtıq adamaqıllı kâpçâynen dövēsini onu. (Öçalan, 2004, s. 45)

42 böber ğuyacaqsıñ undan soracimiy 'nāne ğuyacaqsıñ (Öçalan, 2004, s. 192)

63 onnan sōnacımına hindi bubamız gelecek (Yapıcı, 2022, s. 446)

96 ódan sōnıcınam ó ğōdūñ māvi kásırlarñ sēkiz on kásá, on om bēş kási dutāriz. (Yapıcı, 2022, s. 451)

9 óndan sōnacım şey yapālā, kını yakālā. (Yapıcı, 2022, s. 445)

97 ondan sōnacıma o ça 'maniñ dedesi biz ğāri orda ne ediyoz, e 'miyoz. (Pehlivan, 2019, s. 589)

6 ondan sōnacıma atālā. (Pehlivan, 2019, s. 685)

7 lobiye olū, nohut yimee olū, ondan sōnacıma badılcan yimee olū (Çakır, 2020, s. 270)

17 ondan sōnacıma bi dā goyōdum maydonozu (Uygunoğlu, 2018, s. 185)

17 ondan sōnacıma, geliniñ başını donadılā. (Akar, 2013, s. 264)

37 undan sōnrecim doğūrüz. (Çoban, 2012, s. 158)

39 orda iki üç ay oturuduk, ondan **sōnacīma** güzleye gēderdik. (Görgeç, 2020, s. 448)

310 ondan **sojracīmına** suyunu dökerdik. (Görgeç, 2020, s. 454)

12 **sōnamacīma** yoördümüŝ yumurtīmiŝ çáyımıŝ bunnarı yápārīg. (Kirik, 2011, s. 288)

54 **sonracīime**. (Yavuz, 2013, s. 432)

11 ordan **sonramacīma** oturdūñ yiri beytullān yanına duruyok (Doğan, 2012, s. 469)

120 ondan **sonācīma** ben deliliyom. (Doğan, 2012, s. 600)

60 ondan **sōnacīmına** ortaya da gāri yemek mi yencēdi (Yorulmaz, 2011, s. 315)

34 bi ondan **sonracīmına** başörtüsü mü verdiler pabiç mi verdiler (Yorulmaz, 2011, s. 319)

30 undan **sōnacīma** nokušu böle daŝa gōrduñ (Doğru, 2015, s. 430)

62 bi gün gidecēs ondan **sonacīma** unnar dediler gocağarı gitmesin dediler. (Doğru, 2015, s. 781)

4 ondan **sōracīmā** hamballīg yapdım. (Uysal, 2009, s. 257)

18 ondan **sonuracīma** çalgı çalın ıdı (Koraş, 1992, s. 257)

24 ondan **soñracīma** şimdiki ağlim _olsa _yıdı gōrdar _mıyım gızım? (Dağcı, 2012, s. 159)

2 ondan **sōnacım** işde. (Polat, 2019, s. 120)

39 çocuñ yoñ ondo **sōcīma** aracı gōsterdi olmasa sen gaçañ sen gorñ. (Polat, 2019, s. 167)

39 ondan **sojracī:ma** herkeş mısıra dōñdü. (Çıracı, 2019, s. 415)

16 ondo **sōcum** da bi beyit yakmışlar. (Polat, 2019, s. 96)

13 ondan **sōnacīm** tekrar gine 'toplantı yapal'lar. (Korkmaz, 1994a, s. 141)

79 ondan **sōnamacīma** giyerdiñ giymeziñ (Erdoğan, 2012, s. 285)

5 ondan **sōnacīma** eKmeg evirirdim (Kılıçer, 1998, s. 207)

60 birbirlerine vuruya da **ŝañğurdacuk** giri-varya. (Korkmaz, 1994c, s. 35)

436 erkek olan da bağa bi **şeycik** yapamasınna dēyvi. (Ekizoğlu, 2018, s. 147)

36 gavnılarınan ordan geçerkene orda çocuğ kiras pūarının ŝó yanda **ŝōlecüg** ŝōle bayirsi yer (Silahşör, 2011, s. 458)

55 darbuğa çalardık; **şindicik** çalgılar var. (Şanlı, 1990, s. 84)

33 türkiye’de bi kıtlık baj gösterdi sırada bu insannar taqdir edilecek bi **şeycik** almışlar. (Tosun, 2003, s. 249)

38 burda yaşiyüz **şindicik** (Öçalan, 2004, s. 9)

683 õnmiyem bēnim doħudū’mu **şindicik** āna dedi kele dēdi. (Gök, 2022, s. 288)

4 oṽ gocam öldüğünde daha çocuqlar **şuncacıK**di. (Öztürk, 2009, s. 300)

7 has adam belli oħuyanları **şuracıkları** ince kaFâ yannarı böyük tabii adam “hoş_et” deyene hoş_etmiş. (Erdem, 2014, s. 172)

Şuncacık: o kadar, o derece. (Elhan, 2011, s. 559)

12 **şindiciK**_içimizde ğarıştıħ yāni, kürd var. (Yıkmiş, 2015, s. 296)

80 ortüya çıhardıllar **şindicik**. (Günşen, 2019, s. 200)

7 bi **tanecük** ğızı çocu_umuz olmaya bi evladluk aldık böyütdük dışarı vermeyen iç gövey (Gümüş, 2017, s. 126)

117 bir **tānecik** de çocuu var (Yıldırım, 2006, s. 324)

59 o güzelce üőçecēne çıkıviri **tostopacık**. (Erol, 2019, s. 249)

24 bunnarıy kapısına **usulcacık** bi yafda yapuőduryā (Korkmaz, 1994c, s. 29)

60 deyiz ğıyısında oynākan cēbinde ğalan **ufacuk** bi daş çıkarya onu vērya (Korkmaz, 1994c, s. 30)

21 Kız ben gibi **ufacuk tefecük** küçüğümüz daha. (Öztürk, 2019, s. 283)

12 **ufacıumuő** daa finduñ. (Gümüőstel, 2019, s. 125)

39 bi denecüğü de Kıızımızıñ **ufaciK**. (Gümüőstel, 2019, s. 125)

9 **ufacuk** bi yer yapmışdı, urda yatardı. (Demir, 2006b, s. 353)

50 şöyle **usulcacuk** gidelle, ğıza ğörelle. (Eren, 1997, s. 162)

26 odun satardığ_ölum biz giderdig_eőşşeklere sararlardı da **uFacıK uFacıdıK** kesbuda giderdiK de odun satar gelidiK yirmbeő ğuruőa. (Mutlu, 2022, s. 366)

75 **usūlcacık** görümce de ne dedi? (Özden, 2016, s. 512)

91 çocuklar **ufacık**, neler çekti bu fakirler neler çekti! (Tosun, 2003, s. 230)

152 onnan sōra **usulcacık** kapıyı kapatdı. (Kayılan, 2018, s. 175)

246 hōle **ıfacıcıĶ** hindi (Kayılan, 2018, s. 178)

13 anama dimiş ki babam Ķarpuz Kimi **ufacıĶ** bu **topacıĶ** dimiş. (Yıldırım, 2013, s. 113)

33 **ufacıĶ** ōsun bi saĝsı götürŭ, muttakā götürŭ. (Yapıcı, 2022, s. 451)

40 bi dene **ufacıĶ** aldım (İlker, 2017, s. 623)

90 **ufacıĶ** **ufacıĶ** yapallardı un ula. (Eryiĝit, 2014, s. 245)

17 **ufacıĝ** **ufacıĝ** filan dedī (Uysal, 2009, s. 432)

401 şu bizim gardaŝımıñ oĝlu vardır hurda **yakıncacıĶ** ötede. (Erol, 2019, s. 234)

194 adamaĶıl doruna da bā yaprayı ĝorduk **yeŝilcecik**. (Özden, 2016, s. 516)

269 urdan unu toplēyon bŭle **yavisçeçik** elimde toplēyon (Ölçücü, 2020, s. 529)

59 unnān suyu **yımŝacıĶ**. (Kalay, 1998, s. 205)

13 acık üstüne sıcacıĶ su dōküyodun **yımŝacıĶ** oluyodu (Ŗahin, vd, 2019, s. 318)

26 **yumŝacıĶ**, ĝıPĝırmızı eti var (Yıldırım, 2006, s. 230)

87 tertemiz olurdu şöyle **yumŝacıĝ** olurdu çamaŝırlarımı. (Yavuz, 2013, s. 512)

4.2.6.1.5 +lAyIn

Ölçünlü dildeki işlevini Türkiye Türkçesi aĝızlarında da sürdüren ek, [6 soĝanı **bollayın** yaparıĝ (Gülseren, 2000, s. 244), 7 harın garın mal galır **çohlayın** (Gülseren, 2000, s. 264)] gibi örneklerde de görüleceĝi üzere pekiştirme anlamı taşıyan *belirteç* türetmiŝtir. Ekin kullanımı, *sabah* kelimesinde yoğunluk göstermektedir.

Ölçünlü dilde *akşam*, *sabah*, *gece*, *öĝle* gibi kelimelere getirilen ek, Türkiye Türkçesi aĝızlarında farklı kelimelere de eklenmektedir. [44 *çocuklar neyle*, **hincikileyin** böyümedi ki çocuklar. (Doĝan, 2012, s. 419), 155 *davarım sāma indi*, **ikindinleyin** odladacām. (Doĝan, 2012, s. 496), 64 *giceleri savuruduk ĝuz yılleri esen ĝuzleyin* savuruduk tınarı. (Acar, 2012, s. 730)]

Ekin +*leyitin* şeklindeki biçimi de aĝızlarda mevcuttur. [77 **zabahleyitin** gelin tüm yemiş diyē yemezlerdi (Yılmaz, 2019, s. 85), 81 *ha babam ertesi ün yemā vardıĝ öylenleyitin*. (Acer, 2003, s. 103)]

Ek; Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Amasya, Antalya, Afyon, Aydın, Bartın, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Bolu, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Karaman, Kayseri,

Kahramanmaraş, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Kilis, Manisa, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Tokat, Tekirdağ, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak ağızlarında tespit edilmiştir.

69 **āşamlan** gālīlādī. sabālī_ēlkendānā ódumu gidālā. (Yapıcı, 2022, s. 506)

16 kaᅅgurudan_ **aşamneyin ikindiliyin** biz orā gidēdik oraK biçerdik (Çelik, 2018, s. 472)

17 serhoş olunca gelivērirken ğaza yapmışlar **aşamleyin**. (Erdem, 2014, s. 146)

93 nalır **aşamleyin** dağılır. (Günay, 2008, s. 147)

80 **aşamlayın** gelirken çorabı çıharyodum (Yıkmuş, 2015, s. 364)

6 soğanını **bollayın** yaparıh (Gülseren, 2000, s. 244)

17 harın garın mal galır **çohlayın** (Gülseren, 2000, s. 264)

37 urda tek geçerke **geceleyin** daşlallar. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 499)

64 giceleri savuruduk ğúz yılleri esen **ğúzleyin** savuruduk tınarı. (Acar, 2012, s. 730)

2 gine kadınlar birliğinen toplanılır **ğúzelleyn** (Gülseren, 2000, s. 248)

44 **ğışınlāyın** onuñ yanına gidiyon işde. **yazınlāyın** geliyon. (Acar, 2012, s. 721)

44 çocuklar neyle, **hincikileyin** böyümedi ki çocuklar. (Doğan, 2012, s. 419)

155 davarım sāma indi, **ikindineyn** odladacām. (Doğan, 2012, s. 496)

36 bu arada **ikindileyn** orayı bitirdik. (Dağcı, 2012, s. 176)

2 **mınıhlayın** da öfelerdik (Gülseren, 2000, s. 265)

74 ötedeki **ölenneyin** şiyi aldık (Günşen, 2019, s. 285)

39 bayrā cumā günü **ölenliyēn** ğaldırırsıñ. (Yıldırım, 2006, s. 350)

69 **övlenneyin**, avşam_oluyāri, **aşamleyin**_ifta. (Öçalan, 2004, s. 9)

81 ha babam ertesi_ün yemā vardıh **öylenleyitin**. (Acer, 2003, s. 103)

34 **üleyinden** sorna ben_izne çıhıyım. (Altunbıçak, 2015, s. 217)

50 **Sabalīn** ğablarına ğöyaruğ. (Demir, 2001, s. 273)

107 **sabahleyin** iki ğún_ēvelisi uç ğún_ēvelisi têmüzlümīze başlaruğ (Silahşör, 2011, s. 215)

- 50 geleciymiş **sabāliyin** de gardaşım (Öztürk, 2019, s. 291)
- 36 **sabāleyin** çihıcāñız (Abaz, 2004, s. 157)
- 52 şindi **sabahlēyin** güneş doğarken. (Gümüştel, 2019, s. 133)
- 14 **sabahleyin** görürsün diyo (Demir, 2006b, s. 249)
- 59 ondan sōra onu **sabahleyin** suyunu süzerim (Hünerli, 2006, s. 203)
- 63 **sabālīn** sabālīn gelirlē görucuya (Mutlu, 2022, s. 466)
- 77 **sabālen** erkenden giTdim (Özden, 2016, s. 694)
- 39 **sabāleyin** ērken çıkıb da Kıurbanını kesen burē ĩvtar ērişdiri (Şahin, vd, 2019, s. 327)
- 122 **sabālayın** yedide çık (Ölçücü, 2020, s. 416)
- 36 **sabāla** kalkıyolā. (Kalay, 1998, s. 141)
- 44 İşde **sabalen** ablam geldi (Bilyaz, 2019, s. 119)
- 138 **sabāla**, bulğara, on iki sene sona buraya dönüyo. (Tosun, 2003, s. 218)
- 215 ben **sabāleyin** dedi potinlerimi bālarken dedi (Çelik, 2018, s. 383)
- 15 işTe bu **sabālān** galıPdan çekiyoz (Boz, 2002, s. 273)
- 133 **sabāli** bi kakkım yabancı iz vā. (Kayılan, 2018, s. 1104)
- 31 ērken mi geldiñiz **sabāleyn**? (Yıldırım, 2013, s. 309)
- 90 **sabahleyin** hazır olur gelin ğıs (Gülensoy, 1988, s. 137)
- 78 **sabālen** erke'lemiz gelir (İlker, 2017, s. 726)
- 3 **sabālan** da sabah namazı vaKdinde asılır (Akar, 2013, s. 209)
- 8 **sabāleyin** erken kalkarımış. (Gülsevin, 2002, s. 299)
- 113 “yarın **sabahleyin**,” efendim (Yıldırım, 2006, s. 123)
- 9 **sabahleyin** ıslaK bezinen, cihazlarıñ yüzerini bi temiz çaldım. (Yıldırım, 2006, s. 336)
- 43 gelin kıması **sabāla** erkenden kalkār gelin oldūnda. (Çoban, 2012, s. 280)
- 139 orda yatınca **sabāleyin** kalğdığ, aradığ keyigleri, bulamadığ. (Çoban, 2012, s. 356)
- 58 **sabāla** hindikī gibi fırında eKmek yoK (Eryiğit, 2014, s. 233)
- 346 güdümen **sabā'la**. (Gök, 2022, s. 53)
- 25 soğra **sabahleyin**, candarma geldi (Gül, 2016, s. 257)

- 113 **sabahla** ekme^h yemed^hen ora gidiyo^h. (Yıldız, 2021, s. 312)
- 36 ondan sōrā da **sabahanan** āşām bişirdgsek sabahanan yūurūr, sabahanan bişirdgsek, ōlen yūurrūr. (Kirik, 2011, s. 383)
- 62 götürdü **sabalayın** bi generāla māanē ēTdirdi ōrda (Yavuz, 2013, s. 255)
- 20 Cüm'ā günü **seb'ahléyn** gelirseñ niye beyle oldōmu 'ānarsıñ, demiş. (Aksoy, 1945, s. 346)
- 26 enişdem **sābāleyn** geldi beni evden aldı ben de güccük uşām elimden dutdu (Sarıtiken, 2017, s. 183)
- 9 **sābāhleyin** cumārtesi günü veya bazar günü ākşam sābāhleyin şey olucu bizi alıylar (Sarıtiken, 2017, s. 203)
- 32 **Sebehléyn** bir memur geldi. (Gül, 1993, s. 22)
- 86 **Sebehléyn** gene gelmiş bura. (Gül, 1993, s. 49)
- 165 geceleyn buralarda dillē. (Akca, 2012, s. 266)
- 50 damad donadiyolar ıdı. **sabahlayın**. (Aydoğdu, 2011, s. 334)
- 33 ğahdım, **sabāleyn** gine gēddim. (Dağcı, 2012, s. 176)
- 8 **sabālehin** bi kalhdım. (Polat, 2019, s. 185)
- 50 **sabahleyn** getürdüüm de ondan yapma yavrum (Demir, 2006c, s. 291)
- 19 talla tepe **zabālin** ğākāduķ tallaya gidēduk. (Yıldızöz, 2017, s. 104)
- 64 **zabāleyn** āşām yataından ğak. (Acar, 2012, s. 761)
- 48 **zabahléyn** yāzdırıyo hemen. (Karasu, 2017, s. 192) s
- 24 yani cuma ğün **zabahlayın**. (Akgül, 2019, s. 109)
- 39 **zabahlīn** tādil yā (Eren, 1997, s. 130)
- 14 **zabahleyn** de ğakacaķ ęrkenden gelin tabī. (Uysal, 2009, s. 532)
- 53 **zabāleyn** ğırığğalie dūne ğedecādim (Haşimi, 2016, s. 336)
- 50 **zabāleyn** irkence bizi Yozgata iletcek. (Korkmaz, 1994a, s. 158)
- 62 **zabāhleyin** bayrağ indiririk (Erdoğan, 2012, s. 252)
- 77 **zabahleyitin** gelin tüm yemiş diyē yemezlerdi (Yılmaz, 2019, s. 85)

4.2.6.1.6 +mAn

Ek, ölçünlü dildeki kelimelerde mübalağa işleviyle kullanılmaktadır. İsimden isim yapan ek olarak sınırlı sayıda kelime görülen bu ek, [33 *burda hanı godamanna va* (Pektaş, 2017, s. 162), 33 *cır cıvıK. eşgimen dadı olmuyı* (Öztürk, 2009, s. 372), 2202 *bosbolaman* (Gök, 2022, s. 106), *Arzıman* (Şideetli arzu) (Aksoy, 1945, s. 261), 182 *küçümēn kafasına gomuş beni de alıştırÇaK bu* (Ölçücü, 2020, s. 526)] örneklerinde farklı kelimelerde mübalağa anlamını sürdürmektedir. Ek, en çok *koca* kelimesinde kullanılmaktadır.

Adana, Adıyaman, Afyon, Aksaray, Ankara, Aydın, Amasya, Antalya, Bartın, Balıkesir, Bolu, Bilecik, Bursa, Birecik, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Halfeti, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kastamonu, Kırklareli, Kırıkkale, Konya, Kocaeli, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Niğde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak, Yalova ve Yozgat yöresi ağızlarında eke rastlanmıştır.

Arzıman (Şideetli arzu) (Aksoy, 1945, s. 261)

2202 *bosbolaman* (Gök, 2022, s. 106)

39 *efeler ordan garabêlde bi delişmen alıman ağa, sipere giriyollar.* (Akar, 2013, s. 396)

33 *cır cıvıK. eşgimen dadı olmuyı* (Öztürk, 2009, s. 372)

6 *ecillî gocaman köyü unnar birbirine bālu.* (Demir, 2001, s. 182)

32 *gocaman adam gavuşduramıyodu.* (Silahşör, 2011, s. 1615)

11 *hêralda tandır gocaman bi tandır* (Silahşör, 2011, s. 219)

67 *vallâi gocamannādan böyüklē beni bu ête garşıya ben duvā gitmişim.* (Yıldızöz, 2017, s. 118)

5 *yanımda durudu gocomâncası.* (Kılınç, 2009, s. 199)

2 *Birazcık hastalığım çok gocaman ödu amalyatliyin.* (Sevinç, 2015, s. 62)

109 *böyle gocaman daşları.* (Abaz, 2004, s. 151)

357 *gocaman inēdi, bağdım. beş dene danasını aldım.* (Koca, 2015, s. 130)

55 *ayu gibi gocaman oluyala.* (Acar, 2012, s. 580)

4 *austosdan o gocaman oludu.* (Acar, 2012, s. 477)

61 *oğul bi senecük gocaman ğız gıtdük* (Acar, 2012, s. 508)

- 11 bôrda ben deliġanlı oġdum **ġocáman** _ oldum. (Karasu, 2017, s. 198)
- 73 üş dene **ġocaman** çam var. (Demir, 2006b, s. 432)
- 35 böle iki táne **qocaman** āç onu burasına kıorsun (Hünerli, 2006, s. 210)
- 59 endi ġalan **ġocaman** _ oldu ölan. (Mutlu, 2022, s. 366)
- 55 undan sona bu **ġocaman** gelin ġaşdı (Özden, 2016, s. 703)
- 51 è çoçuklā da **ġocaman** ĩsan çekiniyu (Ölçücü, 2020, s. 576)
- 9 Büyüdüm **ġocaman** yirmi dört yaşında buré geldim. (Bilyaz, 2019, s. 94)
- 6 ā yav **ġocaman** olmuş bu görünmesin (Boz, 2002, s. 214)
- 152 kóylüyü dāvet _ edēr, bi denē **ġocamān** _ inēk kesēr (Yılmaz, 2006, s. 251)
- 88 holuz **ġocuman** da ġalbī ufaķ dā biraz. (Yapıcı, 2022, s. 488)
- 40 **ġocuman** ġız otuz _ áltı otuz yēdi senedī almayyidī _ oturüyoru. (Yapıcı, 2022, s. 536)
- 11 **ġocumannarı** _ olū. (Yapıcı, 2022, s. 714)
- 291 ölannarı bile gene **ġocaman-ıdın** _ ölannā. (Kayılan, 2018, s. 180)
- 40 bi **ġocumanca** yatām mādı. (Taş, 2019, s. 195)
- 3 bölün **ġocımanı** geliyo. (Taş, 2019, s. 216)
- 8 azıķ **ġocamancadım** ben. (Bozalan, 2008, s. 140)
- 290 benim **ġocaman** ġız dihiş nahışa ġiTTi. (Pehlivan, 2019, s. 593)
- 68 **ġocuman** bi tebsiye ġoyarız. (Gülensoy, 1988, s. 162)
- 60 bayraġın tepesine **ġocaman** kırmızı bir elma kıonur gelin evine aşlıķ ġidēdi. (Biber, 2010, s. 92)
- 9 he, ora **ġocúman** _ ömuşTur. (Dinçay, 2009, s. 153)
- 158 herkeZ bölü **ġocáman** yapālādın (İlker, 2017, s. 1195)
- 50 işTe ġarīn kafa 'sının **ġocúmanlından** mı yō usam yānī yobazlıġdan mı geliyor (Kaya, 2020, s. 377)
- 58 As şüle iri buyday ıslarız şöle **ġocuman** bi ġazan içinē bi bidon içinē ıslarız. (Akyol, 2006, s. 297)
- 41 **ġocuman** ıbrıķ. (Akar, 2013, s. 270)

- 9 **gocamanımışın** gine de, burlara gelmiş (Gülsevin, 2002, s. 210)
- 29 kısanın **gocaman** bî fırını varımışımış. (Dülger, 2007, s. 113)
- 139 şurda bir duT var, **gocaman** (Yıldırım, 2006, s. 177)
- 26 valla üç dörd gün _acıdı **gocaman** deyā. (Çoban, 2012, s. 199)
- 46 dışarı serili **gomācaŋ** (Güzel, 2019, s. 214)
- 72 hem de **gocuman** yālıklar olur goc goc (Eryiğit, 2014, s. 350)
- 4 çocuğümüz bōle e soñıra da **gocaman** olduk gocaýa geldik (Erbay, 2018, s. 100)
- 2006 sandī'm bir **gōcāmān** ātāş ēfendīm (Gök, 2022, s. 101)
- 10 çocuk **gocaman** üç yāşınā gēlmiş. (Gök, 2022, s. 213)
- 16 gaynana da seni **gocaman** bir avrat görüyor. (Öztürk, 2009, s. 334)
- 9 **gocaman** galeyli tavalāda eñ _ēvele gazanda şırasını suluklāda çīneriz (Yıldız, 2021, s. 231)
- 33 burda hanı **godamanna** va (Pektaş, 2017, s. 162)
- 107 zēytin vār, **gocáman** zēytinnik. (Kirik, 2011, s. 235)
- 154 marha yü:süg var, **gocaman** (Kılıç, 2001, s. 78)
- 98 oranın **godamanları** gelmişler. (Ordu, 2019, s. 452)
- 52 hem **gocamandı** bu sene. (Ordu, 2019, s. 211)
- 10 **gocaman** çocuğ olmuş. (Doğan, 2012, s. 333)
- 7 **gocaman** gızıķana, on iki, on üç yaşındayķana bacı ğardaş gimi gomşularıñ olannan oynallardı. (Doğan, 2012, s. 465)
- 45 benden iki yaş **gocamandı** (Akca, 2012, s. 232)
- 84 goca arduç_aacı var. **gocaman**. (Aydoğdu, 2011, s. 326)
- 105 **gocaman** meşe ora ha bōle asger doluydu (Yıkmiş, 2015, s. 399)
- 24 işde **gocaman** òkem, istimlak ittiler yıķtılar. (Uysal, 2009, s. 416)
- 21 “**gocaman** oturması, aha şurda oturuyoh...” (Bayraktar, 2000, s. 68)
- 15 köy böyüdü **gocaman** _oldu (Haşimi, 2016, s. 561)
- 81 dutmuş da **gocaman** bi şey getimiş (Ekizoğlu, 2018, s. 126)

- 59 şöyle **gocamanıdı** (Çıracı, 2019, s. 359)
- 14 ipi büklerler kendirleri **gocaman** sopa gibi olur. (Gülseren, 2000, s. 295)
- 85 çocuğ **gocaman** oldu (Erdoğan, 2012, s. 285)
- 34 hangi **gocaman** aşıları atsa ayının ölü (Demir, 2006c, s. 394)
- 70 havlının ortasında **gocaman** bir güyu görüyolar (Kılıçer, 1998, s. 106)
- 34 **gocaman gocaman** güller açıyomuş (Kılıçer, 1998, s. 176)
- 22 dedik biz **küçümēn** çocuklān bölē şeylēne babu dedik ayakKabı çocuklara (Şahin, vd, 2019, s. 598)
- 182 **küçümēn** kafasına gömuş beni de alışTırÇaK bu (Ölçücü, 2020, s. 526)
- 123 **küçümencīm** işte öle saldırıyodu u iki güyına. (Doğar, 2015, s. 373)
- 47 şindi gençler de hasta **Ƙocamanlar** da. (Gümüştel, 2019, s. 137)
- 25 öküz gibi odunları sırtına yüklen **Ƙocaman** odunu (Gümüş, 2017, s. 233)
- 34 u emer emer emer kendi kendine atar ama çok **Ƙocaman** olur (Çelik, 2018, s. 472)
- 44 **Ƙocāman** öbek öldü (Şahin, vd, 2019, s. 204)
- 14 saçta yaparığ yaparığ **Ƙocaman Ƙocaman** yarığ yarığ öndan soña ıslarığ adamlarımız yapardı öle. (Yıldırım, 2013, s. 246)
- 11 onūn altında **kocaman** bi çāşı vāmiş. (İlaslan, 2005, s. 142)
- 71 adamın boyı kısadır, adama **Ƙocaman** şe etmişlerdir. (Altunbıçak, 2015, s. 236)
- 106 Ben **Ƙocaman** bir paşa kızıdım (Özer, 2020, s. 174)
- 8 **Ƙocaman** bir teke götürdüm (Gül, 2016, s. 287)
- 9 biz de 'nn beş 10 yaşındakēn derlerdi **Ƙocaman** öldün sen. (Yavuz, 2013, s. 307)
- 24 gayseri biñdohuzyüz elliden önce **Ƙocaman** bi kōdü dēmi? (Bayraktar, 2000, s. 55)

4.2.6.1.7 +mat

Kelimeye küçültme anlamı veren eke Uşak yöresinde rastlanmıştır.

18 **gıtmat** biliyon yāni. (Gülsevin, 2002, s. 291)

4.2.6.1.8 +o

Doğu grubu ağızlarında görülen ek, Batı grubunda Malatya yöresinde kullanılır.

1 ammoğlum musto gardaşım fahri ağpınarında demircilik etmekteydik. (Gülseren, 2000, s. 242)

15 ešo dur hele (Gülseren, 2000, s. 332)

4.2.6.1.9 +rAk

Ölçünlü Türkçede görülmeyen ek, Türkiye Türkçesi ağızlarında genel itibariyle küçültme anlamı sağlamak için kullanılmaktadır. Ek, bu işlevinin dışında *besi* kelimesine eklenerek sözcüğe *daha*, *çok* anlamları vermektedir. [*51 besirek gibî maaşallah gızlā, gelinlē (Yıldız, 2021, s. 265), 60 anası tül idi gızı beserek (Erdem, 2014, s. 244)*] Ek, *ufak* kelimesinde çok görülmektedir.

Ek; Adana, Antalya, Afyonkarahisar, Çanakkale, Edirne, Hatay, Isparta, Maraş, Mersin, Karaman, Konya, Osmaniye ve Uşak yörelerinde tespit edilmiştir.

14 öyle öyle göyünüñkinden fazlaca çıkar, davarınkindan azıraq çıkar. (Erdem, 2014, s. 231)

51 besirek gibî maaşallah gızlā, gelinlē (Yıldız, 2021, s. 265)

60 anası tül idi gızı beserek (Erdem, 2014, s. 244)

89 az berirek de orda galdıladı. (Özden, 2014, s. 152)

19 suları acığ darırağ. (Öztürk, 2001, s. 282)

110 ben de ağıl az gitarāK. (Ordu, 2019, s. 312)

898 çā' rılıyo şindī ilān bir gencirek dul avrat da varısa ināni satıyor (Gök, 2022, s. 68)

4 hastarām ben. (Uysal, 2009, s. 427)

41 bura gırk altıda mëydana gelmiş, gurutmuş. önceden otuz birde, hotamıştan aşşa.ya gurutmuş yirmi sekizlerde. ha.; ordan su basıncı buraya gelmişler, ora yıkılmış. bir kertrek gıplesindeymişti. (Çıracı, 2019, s. 447)

17 pek iyi deel, normalıraK da... (Yıldırım, 2006, s. 21)

130 beş ondan ısa beş ondan desen yaptılar soñgraqdan. (Durmaz, 2018, s. 465)

16 ekimiñ soñunda yavı d daha soñuraraq gene góÇeridik aşşā. (Özden, 2014, s. 142)

21 ufarak bi şiy. (Şenyiğit, 2006, s. 258)

60 ondan sōna ğaldırı cenāzeyi bi ūrdan bizimki hani bu **uzaraĸtır** bayā buriya (Ölçücü, 2020, s. 844)

163) ondan sūna bi **ufaraĸ** vā bi u burda ğaldı ğucamanı u götürdü (Ölçücü, 2020, s. 748)

60 p̄nindir, **ufaraĸ** kuzudur, muzudurdur koydum arabaya. (Kalay, 1998, s. 158)

56 ondan **ufarak**. (Gülsevin, 2002, s. 297)

38 az **ufārāmuş**. (Yıldırım, 2006, s. 382)

117 ben de birez **ufā'rā'dım** (Gök, 2022, s. 38)

2 üç gün de **ufağraĸ** ğetTim. (Öztürk, 2009, s. 348)

22 vaļlaha ev **uzāraĸ** bēnim yā. (Kirik, 2011, s. 380)

22 var deyzem var da cıcık taraFında, onlar bize biraz **uzāraĸ**. (Özden, 2014, s. 177)

31 herkeş yabamaz yāni, o **zorıraĸ** ıcıĸ. (Yıldırım, 2006, s. 136)

23 goyunu samağ birez **zorıraĸ** olur. (Öztürk, 2001, s. 298)

4.2.6.1.10 +sat

Küçültme anlamı veren ek Uşak yöresinde tespit edilmiştir.

1 benim aklım **ğıtsat** eriyi. (Gülsevin, 2002, s. 344)

4.2.6.1.11 +y

Sevgi anlamı katan ek; Halfeti, Birecik, Gaziantep, Kastamonu, Kilis yörelerinde tespit edilmiştir.

170 kesdi de yedi de **anay** onu şiy etdile. (Acar, 2012, s. 516)

59 Şansım **aney** benim kâbehetim yoĸ şansım beni vurdı dedım. (Özer, 2020, s. 153)

312 Eyvaz diy **aney** niye ağlaysın? (Özer, 2020, s. 185)

24 ben ğesteyim **babey**. (Özer, 2020, s. 267)

13 yoĸ **bacey** yoĸ. (Altunbıçak, 2015, s. 170)

16 **baciy** dedim: ney dedi (Soyyiğit, 2012, s. 115)

Babey: Baba. (Elhan, 2011, s. 105)

4.2.7 Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.7.1 Doğu Grubu Ağızlarında Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.7.1.1 –(y)ArAk Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-ArAk+DAn/DA)

Doğu Grubu ağızlarında –(y)ArAk zarf-fiilinin, +DAn/+DA ekleriyle Ardahan, Bayburt, Bingöl, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Kars, Şanlıurfa ve Van yöresi ağızlarında [67 **konarahañtan** göçerahañtan lâle sümbül **biçerahañtan**, **kahve çubug içerahañtan** alti 69 ay, bir güz gidiler. (Erten, 2011, s. 73), **baharahañdan** (San, 1990, s. 176), **olerañde** durumu iyidir pskolojik olarañ iyidir yani çalışkandır (Yaşurgan, 2019, s. 170), **éderekdən** van, ağrı, erzürüm, bitlis, muş hicret étmiş (Özer, 1990, s. 85), **diyerekten** bizi emniyete şikât etdiler. (Sağır, 1995, s. 369), 2 şey **olaraKTan** bi geçe orda ğalmak şartıle berāber. (Cantürk, 2023, s. 348)] şekillerinde genişletilerek kullanıldığı görülmektedir.

Sağān, solān **baharahañdan** ğèt (San, 1990, s. 176)

Vallaha **bülerekdən** söyledi (San, 1990, s. 176)

235 bu yengesi **bilerekten** abisiyle kavğa étmiş. (Boz ve Özçelik, 2009, s. 146)

31 **Dayanarahañdan** giderih' (Ercilasun, 2020, s. 189)

197 basdona **dayanarahañdan** geliyī (Sağır, 1995, s. 255)

8 ayrı ğız gelin oldu **diyerekdən**. (Sağır, 1995, s. 211)

11 sebebiyet olmuş **diyerekten** bizi emniyete şikât etdiler. (Sağır, 1995, s. 369)

17 bundan sora ha ha^u **diyerehdən**, eñdiyarlar var (Gemalmaz, 1995, s. 123)

19 ondan sōra oyun yapardılar yatırurlar aşşā seni tedāvi édecēz **diyerekten** bacāna su tökerdiler. (Cantürk, 2023, s. 198)

58 **düşünarahañTan** ğederken aħşam namazi vaħTi bi şehire ulaşēr. (Tosun, 2016, s. 240)

2 ruslar işğal **éderekdən** van, ağrı, erzürüm, bitlis, muş hicret étmiş (Özer, 1990, s. 85)

85 ayni ğonuşduğum kelimeleri terkel **ederekdən** āilesi içerden, anneleri diyēr (Ercilasun, 2020, s. 215)

10 bunnar ğelıpler, **ğaçarahañdan** babasına diyıpler. (Gökçur, 2006, s. 307)

23 Rēnçberliħ_ **éderehdən** taa' ğalePe Keder ğiTTim. (Gökçur, 2006, s. 279)

6 birğün **gezereyhden** bir kıoye misafir_olur. (Gemalmaz, 1995, s. 209)

62 yiyip **içerekden**, gonup köçerekden, gēhve, tütün **içerekden** bu ğete bı yol ğētdiler (Özer, 1990, s. 139)

13 o zaman biráz **isdemiyerekden** evlendük (Kürüm, 2021, s. 412)

67 **konarahtan göçerahtan** 68 lâle sümbül **biçerahtan**, kahve çubug **içerahtan** alti 69 ay, bir güz gidiler. (Erten, 2011, s. 73)

19 demin bahsetdiyim gibi tatlıcı **olarahdan** devamlı gidenner (Kürüm, 2021, s. 712)

14 onnar da hani şey vērürler hedīye **olarahdan** geline, kuzu mu, koyun mu òle bi şey vērürler yāni. (Kürüm, 2021, s. 882)

12 sağ koli pskolojik **olarahde** durumi iyidir pskolojik olarah iyidir yani çalışkandır (Yaşurgan, 2019, s. 170)

35 gönilli fedayi **olarahdan** esgerde guvet yoğ. (Gemalmaz, 1995, s. 142)

2 şey **olaraKTan** bi geçe orda ğalmak şartile berāber. (Cantürk, 2023, s. 348)

12 cenderme **olarahdan** Sarığamişde ğaldığ. (Ercilasun, 2020, s. 207)

27 yaya **olarahdan** gelen bütün muhacir orda düzlükde yatıy (San, 1990, s. 336)

18 ‘Ali Paşa cāmi‘ası **olarahdan**, hani biz han mahlenin böyigleri kendimizi bildiğımız için bütün biz bilidiğ (Erten, 2011, s. 95)

4.2.7.1.2 -DIKCA Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-dıkça+n, dıkça+z)

Doğru Grubu ağızlarında -DIKÇA zarf-fiili +n/ +z ögeleri ile genişletilmektedir. Bu zarf-fiil genişlemelerine Doğru grubu ağızlarından Erzurum, Gümüşhane ve Kars yörelerinde rastlanmaktadır.

Dıkça-n

16 O pişdihcen soğulor. (Aydın, 2020, s. 106)

Dıkça-z

Aldıhcaz, gördüyhcez, tanımayıncaz, getürdühcez (Gemalmaz, 1995, s. 291)

32 gere dönderde, getürdühcez getirde bize ta suwaza gadar (Gemalmaz, 1995, s. 42)

34 Ben sıkdıkcac o hırladi (San, 1990, s. 344)

4.2.7.1.3 -Inca Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-Inca +h/k, -Inca+eyene, -Inca+z)

Doğu Grubu ağızlarında -Inca zarf-fiil ekinin; -inca +h/k [40 o yarıma **doyuncah** bahmağa (Tosun, 2016, s. 334), size doğru **gelincek**, **gonuncak** (Buran ve Oğraş, 2003, s. 174)], -inca+eyene [13 ben deyiğim **ölünceyene** gader burda otıracam. (Sağır, 1995, s. 309)], -inca+z [68 hane ortalıh **sükütleyincez** tabe. (Sağır, 1995, s. 48) varyantlarıyla genişlemiş şekilleri tespit edilmiştir.

Ekin pekiştirme amacıyla genişletilmiş şekillerine Ardahan, Elâzığ, Erzurum, Gümüşhane, Kars yörelerinde rastlanmıştır.

-Inca +h/k

19 öküznen çiftin **daluncah** böle gidér gelérdih' (Tosun, 2016, s. 348)

40 o yarıma **doyuncah** bahmağa (Tosun, 2016, s. 334)

bele **deyinceh** Emrah ikinci kıtasını deyer (Aslan, vd, 1998, s. 225)

Bele **deyinceh** babası gızır (Aslan, vd, 1998, s. 241)

30 Señe men **doyuncah** pilav pişirib yeyeriz. (Kavaklıçeşme, 2010, s. 316)

80 eğlenirim ben bu dala **gonuncak** (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 163)

size doğru **gelincek**, **gonuncak** (Buran ve Oğraş, 2003, s. 174)

135 nölur güzel size doğru **gelincek** (Buran, 1997, s. 174)

36 O kağızı **görçek** daa bi şey demedi. (Kavaklıçeşme, 2010, s. 358)

Bele **görünceh** dedi (Aslan, vd, 1998, s. 262)

3 Hamamda bunnar **yayhanınca** herkes bu hocanın avradına hörmət elemeye başladı. (Ercilasun, 2020, s. 314)

-Inca+eyene

13 ben deyiğim **ölünceyene** gader burda otıracam. (Sağır, 1995, s. 309)

-Inca +z

173 Çölden **çıharıncaz** Allahdan olacağ, oğlan ayolmuş. (San, 1990, s. 315)

68 hane ortalıh **sükütleyincez** tabe. (Gemalmaz, 1995, s. 48)

84 **varmayıncaz** belle olmaz. (Gemalmaz, 1995, s. 75)

4.2.7.1.4 -kAn Zarf-fiil Eki Genişlemeleri (-ken+A, -kAn-i)

Doğu Grubu ağızlarında -ken+A yapısının geniş zaman ekleri ile [*girirkene biz üstde durur dāmad. (Kürüm, 2021, s. 791), olurkene eskiden tavuğun pisliğini şē edermişler. (Tosun, 2016, s. 255)*], şimdiki zaman ekleri [*15 Ėyle yolda geçiykene, dediler Atatürk gelİR (Sağır, 1995, s. 352) 2 Bir_gün sarayında veziriyen oturiykene Ėyle bir ah!. (San, 1990, s. 309)*] üzerine gelerek pekiştirme görevi üstlendiği görülmektedir. İlgili yapı ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi ad soylu kelimeleri de genişletmiş [*22 emi oğlu emi gızı evlenmişih küçükgene (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 222), 25 yayladayikene yaz yaz otuZ kilo yühler kadınā sırtına beş kilometre dā gedī. (Cantürk, 2023, s. 264)*] örneğinde görüldüğü üzere pekiştirme görevini sürdürmüştür. Yapının büyük ünlü uyumunun dışına çıkılarak kullanıldığı örnekler de mevcuttur. [*isTerkena bişē taħarlar boynına. (Küçüker, 1988, s. 132)*]

Doğu Grubu ağızlarında -ken+A yapısına Ardahan, Bayburt, Bingöl, Diyarbakır, Elâzığ, Erzurum, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Muş, Şanlıurfa, Tunceli yörelerinde rastlanmıştır. İlgili yapıda pekiştirme görevi üstlenen +A ögesinin Bingöl yöresi ağızlarında -ken+I varyantı da [*derkeni (Özer, 1990, s. 148)*] tespit edilmiştir.

213 o zāmon biz beklerkene bi_bahdım (Küçüker, 1988, s. 121)

69 a biraħana keder bu puşlar yandı yandı yandı. (Özçelik, 1997, s. 250)

162 Çoħ çekibem_a men çocuħkene. (Sökmen, 2011, s. 277)

1 derkeni vartolar bu dağ varmi dağa birbirisine dāva ediyorsun. (Özer, 1990, s. 148)

119 sensın bensın dĖrkene, daa, silahına elni aTmi (Tosun, 1996, s. 257)

Bunu beħe diyerkene Salman bey dēdi ki (Aslan, vd, 1998, s. 256)

9 dēli olmuş böyle şöyle dĖrkene. (Örnek, 2011, s. 61)

57 derkene gida gida bi şēhere gidilar. (Buran, 1997, s. 99)

46 derkene gida gida bi şēhere gidilar. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 211)

30 ulan burda şey edikene tabi onnar da üstTen gelī şóle bóle derken. (Cantürk, 2023, s. 357)

16 o zamam gelirkene çoluğu çocuğu büyük olduğu için heyvanlarını bile getirebilmiş. (Örnek, 2011, s. 90)

11 asKere giderkene diyor işde. (Kürüm, 2021, s. 441)

75 at inan **getürirkine** bu şeyde, abu KuwaÇ yerlerinde atınan **getürirkine** gelin gètdi suya. (Kürüm, 2021, s. 703)

47 işTe dāmaTi gelin geldüKden sora fistih tökerüK, ève **girirkene** biz üstde durur dāmad. (Kürüm, 2021, s. 791)

8 bi_gün gülin zukağından **geçerkene**, buyik kızi görèr. (Buran ve Gülensoy, 1994, s. 218)

goyacaħkene (Buran ve Oğraş, 2003, s. 73)

2 2 adam yolde **giderkene** karınce görèr. (Doğan, 2018, s. 213)

7 Şindi biz İnan'dan **gelürkene**, yani geldik (Sağır, 1995, s. 232)

11 Ordan **gelüykene** bizi soydular (Sağır, 1995, s. 300)

15 Èyle yolda **geçiykene**, dediler Atatürk gelİR (Sağır, 1995, s. 352)

Alirkana, **göreceyhkene** (Gemalmaz, 1995, s. 343)

84 ondan sōra tabi gelin aldı **gidīkene** o gece ēer uzaKısá burda yatarlar. (Cantürk, 2023, s. 234)

137 yanı Kızi **isTerkena** bişē taħarlar boynına. (Küçüker, 1988, s. 132)

22 emi oğlu emi ğızı evlenmişih **küçükgene** (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 222)

357 O gètti, **kızkene** istemişti vèrmemişti. (Sökmen, 2011, s. 347)

2 Bir_gün sarayında veziriynden **oturiykene** èyle bir ah!. (San, 1990, s. 309)

63 yanè sancısı **olurkene** eskiden tavuğun pisliğini şe édèrmişler. (Tosun, 2016, s. 255)

26 Gördi de sen **uşahkene** baħ tānımadım_ā, **uşahkene** èle pambalē hoş_idi kī. (Sökmen, 2011, s. 281)

11 uni de bu cèbime koydım, roportaj **yaparkene** ha (Doğan, 2018, s. 146)

1 ben on **yaşındakene** benim babam öldü (Kurtbeyoğlu, 2011, s. 227)

25 **yayladayīkene** yaz yaz otuZ kilo yühleş kadına sırtına beş kilometre dā gedī. (Cantürk, 2023, s. 264)

4.2.7.2 Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.7.2.1 –(y) ArAk Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-ArAk+Dan)

Söz konusu genişleme, Rize ve Trabzon yörelerinde tespit edilmiştir.

Alarakten: (Günay, 2003, s. 186)

82 “şindi nerdeyse.” *diyerekten.* (Günay, 2003, s. 267)

67 bir gözüünü *kırkarağdan* böyle yapardı işte (Demir, 2006a, s. 181)

4.2.7.2.2 -DIKCA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (DIKCA+s)

İlgili genişleme tek şekilli olarak Rize ağzında metin dışı derleme yöntemi ile elde edilen verilerden tespit edilmiştir.

Durdukcas (I) (Günay, 2003, s. 186)

4.2.7.2.3 -(y)Inca Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (Inca+k/ Inca+s)

Pekiştirme amaçlı -(y)Inca zarf-fiilinin +k ve +s ögeleri ile genişlemeleri Trabzon ve Rize ağızlarında gerçekleşmektedir.

-Inca+k

16 memelerinden *çekinciğ.* (Demir, 2006a, s. 174)

91 kilometreye *ğelinc'ek,* kı rkkilomtre ‘vardu bu dedüğüm sağa ara yer (Günay, 2003, s. 250)

-Inca+s

8 yedurun beylere tek ben *gelinc'es.* (Günay, 2003, s. 237)

36 ç'ok var ama zamāni *ğelmeyincés* aç'amiyac'am (Günay, 2003, s. 257)

75 o altunlari *ğoruncés* demiş (Günay, 2003, s. 242)

4.2.7.2.4 -kAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (ken+A/ -ken+nik)

Kuzeydoğu Grubu ağızlarında -ken zarf-fiili, -ken+A ve +ken+nik varyantları ile Trabzon yöresinde kullanılmaktadır.

-kAn+e

16 su *ağarkene* bu çeşme duruyō ora gene (Demir, 2006a, s. 7)

61 öyle *derkene* son benim dedemi aldi. (Demir, 2006a, s. 219)

20 burdan yalıya *giderkene* u suya gelür (Demir, 2006a, s. 11)

-kAn+nik

15 yā ben anamdan bābamdan eşitdūm, büyüklerimden eşitdūm çoknek yaylasında düün ederkennik çoknek_yaylası var (Demir, 2006a, s. 10)

4.2.7.3 Batı Grubu Ağızlarında Fiilimsi Eklerinin Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmeler

4.2.7.3.1 (-y)ArAk Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-ArAk+DAn)

Batı Grubu ağızlarında (-y)ArAk zarf-fiili, -ArAk+DAn [32 gelsin **diyerekden**. (Demir, 2001, s. 216)], -AlAk+DAn [**diyelekden** (Aydın, 2002, s. 64)], -ArAh+DAn [**diyerehden** (Avcı, 1988, s. 282)], -ArAg+DAn [**diyeregden** (Silahşör, 2011, s. 248)] varyantları ile kullanılmaktadır. Bununla birlikte ilgili yapının sıklıkla de- fiilini genişlettiği tespit edilmiştir.

Bu varyantların yanı sıra Batı Grubu ağızlarında -ArAk+DAn yapısı, +A/ +I ögeleri ile tekrar genişletilmektedir. [20 **süreregdene**, elimize de bi çanaḥ aliyōduḥ. (Silahşör, 2011, s. 288), 24 sapları, biyō da makineyī **çevüreregdene** çevürme makine varıdı. (Silahşör, 2011, s. 288), 4 golum_arıyo **dēleKdene** dokdura giTTik. (Pehlivan, 2019, s. 375), 98 bāzi sözüm ölennē olūdu kövüñ_ içinde, ben di kır'lı olmuş olūdum, ölen olmuş olūdu, kırK basā **deyilekdene** ebemiz yēkīmēye gelđi. (Pehlivan, 2019, s. 408), 243 Eee öle as buçuk hastaysa hastaneye alıp gitmezlē geçē bu **diyerektene** novalginnen gripinnene bakkallādan alma haplālan_ de ettirēlē. (Akyol, 2006, s. 274), 150 ben yanıyon cayır cayır u çocı orda esker **diyerekteni** orada ilahiler yaptım (Akyol, 2006, s. 351)]

Kelime tabanı ya da eklerin genişletilmesine bağlı pekiştirmelerde çoğu kez karşılaşılan aynı cümle içerisinde varyant değiştirme hadisesi yani konuşurun anlatımına güç katmak istediğinde başvurduğu ikili kullanım yöntemi, -ArAk+DAn yapısında da tespit edilmiştir. [12 geliyomuş: "**harlayalaḥdan** mı gelen, **gürleyelekden** mi gelen" deyelek. (Gülensoy, 1988, s. 156), 7 davıl '**çalınaraḥdan** düdük '**çalınaraḥ** o 'bi adam 'alır 'gelir naḥı'lı. (Korkmaz, 1994a, s. 141)] Örneklerde görüldüğü üzere konuşur, iletişimde pekiştirme gereği hissettiğinde ilgili zarf-fiil ekini genişletme yoluna gitmektedir.

İlgili yapılar, Adana, Antalya, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Afyonkarahisar, Aydın, Amasya, Bartın, Bolu, Balıkesir, Birecik, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Karaman, Karabük, Kırklareli, Kütahya, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Malatya, Mersin, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sivas, Sakarya,

Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova ve Zonguldak yöresi ağızlarında ortaya çıkmaktadır.

14 etini **alaraqdan** sulu olarak bişiriyölar. Kıurban bayramları yāni. ramazan (Demir, 2006b, s. 323)

49 ānāradan **bāğırarakdan** gene evine gēliyōru ēvlad Kıymēdli (Şahin, vd, 2019, s. 303)

94 ondan sora işTe o ğavur öle davranma deyince çoÇuKlā haykıra **bāırışaraqdan** (Çelik, 2018, s. 379)

17 götümüze **bahararadan** geldik. (Gülseren, 2000, s. 351)

7 davıl 'çalınararadan düdük 'çalınarar o 'bi adam 'alır 'gelir nahı 'lı. (Korkmaz, 1994a, s. 141)

66 yıkadıKdan sōna gine gēydirilē tef **çalaraKdan** yoğarı çıkartıllā gēydirillē. (Aygün, 2019, s. 211)

145 söhücü gezerdē tef **çalaraKdan**. (Gök, 2022, s. 27)

306 derdleri **çekerekden** sōle. (Erdoğan, 2012, s. 297)

24 sapları, biyō da makineyē **çevüreregdēne** çevürme makine varıdı. (Silahşör, 2011, s. 288)

2 arasından çıKıyo. daşın altından. bōle ğaşdū zamanları biz bōle **çögerekden** gidiyoğ. u daşın (Demir, 2001, s. 287)

61 geri geri **çıkararadan** yerine koy (Uysal, 2009, s. 364)

44 türkū **çırararadan** gidellerdi. (Günşen, 2019, s. 246)

32 gelsin **diyerekden**. öndan sōnama dört daşı yēlleşdüün mīdi, bālağları atarsın. dökmeleri (Demir, 2001, s. 216)

25 Böyle **diyelekden** adamınan bazallıymızı yaparuğ. (Aydın, 2002, s. 64)

75 çoh olunca isim buğamamış, bēni tuncáy goymuş oğlan oğsun **diyeregden**. (Silahşör, 2011, s. 248)

94 Beni çoh ezeceğler **diyereğden** ğorğuyo. (Avcı, 1988, s. 282)

56 Çay ösun goyvēmemişin **diyēkden** gelü, gavga edēkden. (Öztürk, 2019, s. 292)

13 ben haca gidim **diyereKten** gidiş u gidiş. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 394)

21 annem öcük gâvil_etsin **deyereKden** iki yaş güccük yazdumuş beni. (Acar, 2012, s. 366)

25 öteberi edene òle **deyereKden** uzandı. (Acar, 2012, s. 387),

15 dóksünne, seniñ toruñlarıñi ümmetleriñ birisi zehirlıceh birisi hançarlıcañ **diyerehden** mālum_oldu (Kemik, 2019, s. 154)

50 **diyeleKden**. bin doğuz yüz kırk_üçde asger oıldum ben. ne_abañım bişé yábduumuz yoğ işde. (Kemik, 2019, s. 195)

106 bábam hiç unuTmuyom év yihılırsa yánmasın **diyeregden** ó (Karasu, 2017, s. 123)

47 geldiler sōra verdik gidip gelmesi zor olur **diyerekten**. (Galip, 2018, s. 192)

129 beKdāşı veli veyā pirimiz imamı zeynel **diyereKden** veriseñiz yine bizim (Mutlu, 2022, s. 453)

18 ışık da gelmesin **déyeleKden**. (Özden, 2016, s. 303)

16 boğōşdu **diyelēKden** bi ēkek bi KāncıK Kāldı (Şahin, vd, 2019, s. 244)

32 **deyerekten** dert geçmiş buvama ama en sōnūnda dayanamāyo adamları vārmış demek ki (Şahin, vd, 2019, s. 287)

10 allā'n emrinne evlenmek istiyem **diyerekten** geldi kūden şēyit buldu. (Kalay, 1998, s. 127)

200 hañ_ōle_olur **diyelektēñ**_ışTe yardım_istiyorüz_biz. (Öçalan, 2004, s. 128)

41 vār_mıyđı yōk_mıydu **dēyereKTēn** baqtık dedlē yā burasınıñ_da Kādroso doluk. (Öçalan, 2004, s. 217)

78 ābim şimdi onnā zattāñ bizim yanımızda otümāyalā 'yāşlı **déyeleKten**. (Öçalan, 2004, s. 245)

62 şindi urda can kādeş **diyerekten** bi şeyler yapıyular. (Tosun, 2003, s. 250)

141 ben hacca giTcem **diyereKden**. (Boz, 2002, s. 192)

25 olan giTcek **diyeleKdene**, gice āsger gicesi ederiz. (Boz, 2002, s. 197)

103 vañà ósüz äv **diyeleKden** dedim. (Boz, 2002, s. 204)

31 ıslayğoruz ätiñ gani çıkışñ **dēyileKden**. (Yapıcı, 2022, s. 605)

4 yūsük falan numuruda, fiqan tēliğiniñ altında, **diyerekten** bulunū. (Kanaç, 2010, s. 8)

- 4 basırâ bulmasıñ **deylekTen**. (Kanaç, 2010, s. 65)
- 4 gölum _arıyo **dēleKdene** dokdura giTTik. (Pehlivan, 2019, s. 375)
- 98 bâzı sözüim ölenē olūdu kövüñ içinde, ben di kır'lı olmuş olūdum, ölen olmuş olūdu, kırK basā **deyilekdene** ebemiz yēkīmēye gelidi. (Pehlivan, 2019, s. 408)
- 11 olum kötü olur bu durumlā falan **deleekten** adamcāz yok allā yok dedi. (Gülensoy, 1988, s. 166)
- 62 öle namazından sōna daşlanıcaK **dēyereKTen**.. (İlker, 2017, s. 638)
- 243 Eee öle as buçuk hastaysa hastaneye alıp gitmezlē geçē bu **diyerektene** novalginnen gripinnene bakkallādan alma haplālan ī de ettirēlē. (Akyol, 2006, s. 274)
- 150 ben yanıyon cayır cayır u çocî orda esker **diyerekteni** orada ilahiler yaptım (Akyol, 2006, s. 351)
- 20 göcu ana, müsēfir alī miñ **dēyelekten**. (Akar, 2013, s. 191)
- 16 öle yapceK **dēyerekten** gelmiş (Akar, 2013, s. 311)
- 19 hū çalar ölaK güderim **diyereKden** (Yıldırım, 2006, s. 375)
- 250 ey anası heyriye babası s'adin **diyerekten** üstime yazılıy yazılıy geliyler, heberim yoḥ. (Altunbıçak, 2015, s. 203)
- 61 gel bi görüşelim **diyerekten**. (Yıldız, 2021, s. 229)
- 23 şindi anañ yalıñız ölmasın asgere gidince, bilmem ne ölmasın **dēyerekten**. (Aygün, 2019, s. 251)
- 58 o zaman cēhennem tostu **diyerekten** ğaFamıza ğeydirdiler. (Kirik, 2011, s. 296)
- 83 sonā yüz başı işdē evladım çocūum felan **diyerekTen** şey yapıyór. (Yavuz, 2013, s. 407)
- 281 hākkāten de bambaşğa, her sābāh, sābahuñ beraqatı **diyerekten**, çok da güzel onu dinneym. (Sarıtiken, 2017, s. 174)
- 148 işde bunu bakıyım, idiyim **diyerekten**. (Doğan, 2012, s. 749)
- 4 bu yatırın ismi verilmiş kóye **diyerekten** (Akca, 2012, s. 159)
- 27 neneniñ _adını göyalım dirken nenek **diyerekten** giçiyor. (Akca, 2012, s. 177)
- 32 önceden büyükler hacata çıhalım **diyerekten** ora, hacet depesi **olarahdan** ğalmış. (Aydoğdu, 2011, s. 285)

- 28 herħalim ihtilāl filan olur **diyerekden**. (Aydoğdu, 2011, s. 474)
- 96 Şimdi yaşam hindi anadıyoduğ zāten, Şimdiki yaşam farklı **diyerekden**. (YıkımiŐ, 2015, s. 404)
- 59 boğunan sidik **diyerekten** ōle ğalmış. (Polat, 2019, s. 99)
- 31 bayād boyu **diyeregden** bayād buraya bayād ismini virmiŐler. (Erdoğan, 2012, s. 429)
- 32 ııra hepden yanmasın **diyerekden** ondan_Őona üsdüine kıl ğorduğ (Demir, 2006c, s. 543)
- 20 ordan ebirē de orda dili **dutularakdan** geri ğaııyo emmē (Gülsevin, 2002, s. 248)
- 131 bunu **düŐünerekten** keıemi oruye addım. (Ayvaz, 2013, s. 284)
- 204 iŐde ğüzel ğüzel ğoňŐularımızınan, iŐde ēvimize ğelennē ikrām **ēdeređken**. (Kirik, 2011, s. 180)
- 14 herangi bir tedāvi yöntemi uygulamadığlarından dolayı ilkel yollarla allā havāle **ēdeređden** olırsa_olur (Ordu, 2019, s. 411)
- 309 ben bu ufağ boyumunan bile **ēlereKden** giderdim. (Alan, 2012, s. 162)
- 25 bir ği böyyerek Şey **ēdeređken** altı yēdi sene sürmüŐ bu. (Uysal, 2009, s. 336)
- 29 hinci **ğelerekden** yolda yāmir yāyo. (Korkmaz, 1994a, s. 123)
- 6 onla tabi hediyelerini **ğetürerekden** ğoca tepsi baŐlarında birinin o (Akgül, 2019, s. 247)
- 67 neyse bunnar ğız istemeye ğitTiler Zaten işi biŐirmiŐ adamlar az oturup **ğonuŐarakTan** işte. (Erdem, 2014, s. 202)
- 24 işte ata bindim **ğülerekten** gelin oldum deği (Uysal, 2009, s. 424)
- 96 ğızıñ ğovāniñ altına `varıyor **ğoparağdan**, vardında (Korkmaz, 1994a, s. 180)
- 55 buydar alırdı **haç_olarahdan**. (Alan, 2012, s. 186)
- 12 ğeliyomuŐ: “**ħarlayalađdan** mı gelen, **ğürleyeleğden** mi gelen” **deyelek**. (Gülensoy, 1988, s. 156)
- 8 tekrar yoğurt **katarahdan** o tarhanayı sereriz. (Gülseren, 2000, s. 265)
- 49 sarmaŐuđ ācını alular bunu **oğuyalağdan** duvā edelle. (Acar, 2012, s. 885)
- 227 Gidēken **oğıyahdan** gidēyaladı ellerinde `kitāp (Eren, 1997, s. 106)

- 16 ilg erzincana geddim doPçu **olaragdan**. (Ordu, 2019, s. 417)
- 409 bākiye **olarakdan**. (Gök, 2022, s. 149)
- 104 bir gáy'ın **olarakdan** altı t̄aná óğsüz var. (Gök, 2022, s. 167)
- 141 yöresel **olarahTan** buki bëzi dèller bunnar (Yavuz, 2013, s. 231)
- 2 اساسını atinci uriye inī. urda su sūt **olarakdan** aqıya. biz urdan sōra, bī Qadının killi çamaşuru (Demir, 2001, s. 271)
- 5 Böyle gonşu **olarakdan** sinilerinen yemek çıkarulardı. (Öztürk, 2019, s. 213)
- 13 piyāde **olarahdan** kéndim atınan şunnan (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 1019)
- 127 şekil **olaragdan** burdaki kıylere **bakarakdan** zengin. (Özgül, 2020, s. 372)
- 55 gün **olarakdan** şindi ārice o yani öyle kesgün. o günü şeyimiz bizim. (Demir, 2006b, s. 244)
- 2 mēsimlikişçi **olarakTan** şeker şirketinde çalışıyō. alt_tay sigortasından onun (Demir, 2006b, s. 314)
- 11 Para **olla`rahdan** bi bāşış ve`ri`lle işdē ordan (Eren, 1997, s. 147)
- 32 şeyine tāta bu gaz dāndan tātacı **olarakdan** getiriyu. (Mutlu, 2022, s. 383)
- 29 onnariñ girdinde o devrede, mark**olarakdan** şindi çevirdiler ya (Mutlu, 2022, s. 414)
- 2 nasibde son **olarakdan** burasıymış, burda da yaptım. (Özden, 2016, s. 392)
- 42 biz de kavaltı yaptık onnan birlikTe yarısı yāni yabāncı **olarakTan** (Ölçücü, 2020, s. 437)
- 48 süs **olaraktan** ekiliyomuş bāçeye. (Tosun, 2003, s. 250)
- 12 bubama diyolā Kı bubamın bubasının_ismi **olarakdan** hangı şerif bubamın_adı şerif (Çelik, 2018, s. 302)
- 82 döngüle muşmula diyorus onnar var hani meyva çeşitleri **olarakdan** (Çelik, 2018, s. 321)
- 105 arkıdeş **olarakdan** millet bēgirini_alan, eşēni_alan minēdi gidēlēdin_ēdiverilē gelilēdin (Yapıcı, 2022, s. 457)
- 4 **olara9dan** tabl yılı bilmeyyoruz. (Kanaç, 2010, s. 51) (olara9dan metinde böyle)

- 32 bèn veremem olmaz didi alevinin dedesi **olaraktan** vermem didi. (Yıldırım, 2013, s. 319)
- 58 pirinesini de ātını da bi tarafa az sulu **olaraktan** yāni. (Pehlivan, 2019, s. 684)
- 12 böle toPcu **olaraKdan** giyindilē guşandilā. (Gülensoy, 1988, s. 168)
- 27 ramazanda **olaraKdan** herkes kendi şeysinden, namazı gidēlē (İlker, 2017, s. 1135)
- 9 tēbliKaTlādà mePliKaTlādà eyitim şēlerinde mānevrelēdī bizi öñü salālādı uç mangası **olaraKTan** (Kaya, 2020, s. 369)
- 12 biz gēdelim heç_olmassa para ğarşılı_ı **olaraKdan** alalım. (Yıldırım, 2006, s. 24)
- 59 eski kōle **olarağdan** yaşamağtanśa hürriyet **olarağdan** yaşamağ dā iyi (Çoban, 2012, s. 101)
- 15 śade ayile gelin_ **olarağdan** ihdiyar_ **olarağdan** girilirdi. (Çoban, 2012, s. 170)
- 4 bunnar dibinden yani bi şe **olarağdan** hācī efendiler **olarağdan** orda bizim dibden. (Çoban, 2012, s. 348)
- 7 Savaşıta mı birağırlar, kız **olarağdan** birağırlar. (Özer, 2020, s. 211)
- 16 işde onlar yani bizden **olaraKdan** ama şimdi torunum çoK maşala. (Gül, 2016, s. 310)
- 18 şimdi acele **olaraKdan** götürüyoK. (Öztürk, 2009, s. 336)
- 47 ğadın **olarağdan** erkek **olarağdan** bizim burada ğarışmaz (Öztürk, 2009, s. 375)
- 226 sırā bābamiñ hātırāsı **olarağdan** bir ēsgi zēytin yāpdī tūfā var. (Kirik, 2011, s. 219)
- 66 bugün esnaf **olürükdan** ğāzantep'de yüz yetmiş dene esnaf varsa yetmiş denesi benim ākrābam (Sarıtiken, 2017, s. 205)
- 58 ilk ğazayı o zaman yaşadıĥ kōyde **olaraktan**. (Doğan, 2012, s. 628)
- 90 bizi misāfir_ **olarağdan** başğa bi odaya eletti. (Doğan, 2012, s. 723)
- 2 gelin **olaraKdan**, emrem sultandan ğēmiş (Akca, 2012, s. 239)
- 28 ceza **olaraktan**. (Yorulmaz, 2011, s. 393)
- 79 mācuırların kırması vādır özel **olaraktan** özel günlerde. (Yorulmaz, 2011, s. 486)
- 155 mēydancı, dış mēydancı **olarağdan**. (Haşimi, 2016, s. 213)
- 37 bizim çocuğlarıñ yarıdan çō hatay'da çoğ asgerlig yabdı, havacı **olarağdan**. (Haşimi, 2016, s. 333)

- 76 *sāʾ* benim bil rica:m büyük **olaraktan** yaşlı nene olaraktan aktım başımda **olaraktan** (Çıracı, 2019, s. 308)
- 46 çüt cehizi olurdu çorab **olarahdan**. (Gülseren, 2000, s. 378)
- 81 kemersārdā ğırh yalan **olarahdan** yani. (Erdoğan, 2012, s. 465)
- 32 ismini su_ şehri **olarahdan** isimlendirmiş. (Demir, 2006c, s. 271)
- 10 aslan şahı **olarahdan** seni çarıyor. (Demir, 2006c, s. 430)
- 29 biri de at_ınan cirid **oynuyarahdan** elli atmış atla vardı. (Günşen, 2019, s. 279)
- 71 zırnata çatar, davı, **oynuyarahdan**. (Çıracı, 2019, s. 342)
- 63 anam tā yeni yāTdı bubam tışādan geli **öksürerekTen** habēr veri öksürerekden geliyo (Ölçücü, 2020, s. 605)
- 137 o **sevinereKden** gidiür. (Yıldırım, 2006, s. 124)
- 54 boncuklarla **süslenerekden** yapılır. (Pehlivan, 2019, s. 676)
- 20 **süreregdene**, elimize de bi çanaḥ_ alıyöduh. (Silahşör, 2011, s. 288)
- 2 **üzülerekten** şunu söyledim (Günşen, 2019, s. 288)
- 181 ülannā da Kızları bu sefer hani suya böle sopalan **vurarakTan** kaydırma üstüne yāni su kaydırma yapālādı yāmır yāsın diye (Ölçücü, 2020, s. 782)
- 8 çekdikden sōna davulcu **vurarakdan** böyle doğru düğün odasına (Keleş, 1986, s. 84)
- 35 ğızına cehiz mēhiz bi şeler_ aḥur yāni hani mutlu olsun hēsabını **yāparahdan**. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 907)
- 70 vazifesi_de_u. yok seyis **yürüyeleKden** gēdī. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 392)
- 34 **yürüyerekten** burdan, hayvannān esbeylüden, çattepeden, bağlucadan, (Akgül, 2019, s. 168)
- 15 Tabī ki üç sātlikdi **yörüleken** sırtde elli kilo ‘yük (Eren, 1997, s. 144)
- 77 indan sorā urdān şindi genee **yörüyeleken**, **yörüyeleken** gelir (Özden, 2016, s. 565)
- 36 ondan sōna ordan beriye yayan, **yörüyereKden** gelirlē. (Akar, 2013, s. 254)
- 62 yāni **yürüyeregten** oḥımaḥlı damaT_ öndē arḥadan gēlirdi. (Yavuz, 2013, s. 337)
- 32 hālep kākese aldı acı gendi aldı acı bā verdi **yiyelekden** düğgana gētdik. (Sarıtiken, 2017, s. 183)

4.2.7.3.2 -DIK Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-DIK+DAn+A)

Sınırlı olarak İzmir yöresinde tespit edilmiştir.

15 ğış guve'li olmassa, souK _ olmassa, ğoyun zāti dıřādan **geldindene** yem di arāmayō.
(Pehlivan, 2019, s. 391)

2 dışaa iřlānā **gidimediimizdenā**. (Çakır, 2020, s. 203)

125 eskiden **oldündana** ōle iřē yoK. (Pehlivan, 2019, s. 478)

25 hani burda araP çok **oldündana** hasköv arabı dēlēdi. (Pehlivan, 2019, s. 496)

9 eşimin işleri orda pek düzgün **olmadundana** geri gelmeyi düşünüyöz buraya. (Çakır, 2020, s. 218)

25 dedemiz de erkān **öldüündenā** (Çakır, 2020, s. 166)

4.2.7.3.3 -DIKÇA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-dıkça+k, -dıkça+m, -dıkça+n, -dıkca+nIk)

Batı Grubu ağızlarında -DIKCA zarf-fiil eki, -DIKCA+k, [aklımız **ērdikcek** namaz (Şahin, vd, 2019, s. 172)], -DIKCA dıkca+m, [estükcem (Erdem, 2001, s. 121)], -DIKCA +n, [geldükçen (Acar, 2012, s. 642), gitmedükÇen (Akgül, 2019, s. 157)], -DIKCA +nana, [iştikçene (Ölçücü, 2020, s. 652)], -dükceleyin [seniñ **dedükceleyin** bu iřiñ sonu kōtü. (Acar, 2012, s. 589)], -DIKCA +nIk, [gidemediKcēnik (Mutlu, 2022, s. 596)], -DIKCA +yın, [olduğçayın (Kalay, 2022, s. 152)] biçimlerinde genişletilerek kullanılmaktadır.

İlgili yapılar Batı Grubu ağızlarında Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Edirne, Eskişehir, İzmir, Kastamonu, Manisa, Ordu, Samsun ve Sinop yörelerinde tespit edilmiştir.

- DIKÇA +k

6 ónda ōkórduK aklımız **ērdikcek** namaz (Şahin, vd, 2019, s. 172)

- DIKÇA +m

8 yel _ **estükcem** ğohuyor (Erdem, 2001, s. 121)

- DIKÇA +n

62 allayın emrini **andıkçan** allah muhammad ya ali, allah muhammed ya ali üç kere herkes boyuncaκlasır, böyle verilir. (Bülbül, 2007, s. 133)

25 biz sōna sōna biz **böyüdükçene** òle yörünen bilen pek birbirimiz _olmadī için pek bilmedik. (Yapıcı, 2022, s. 798)

17 dört yüz elli bēş yüz senelik iş, öncesi, hani nasıl **dēşdükcen** dilden dile elden ele (Demir, 2001, s. 323)

45 öpüyüm **dēdikçen** gerdan uzādır (Aydoğdu, 2011, s. 375)

48 vay benim emeklerim emeklerim **dedükçen** sızliye kúreklerim (Acar, 2012, s. 658)

94 dünyālār **durduKÇān** siz de durūn (Kaya, 2020, s. 420)

66 emme ilkindeñ ğaynatmadan òle çok **durdukcana** bōle sēriK _gib olū. (Doğar, 2015, s. 320)

77 aklıma **geldükçene** söylerin. (Akca, 2012, s. 272)

155 bule bu ğada yerişüdük o **ğoparduqçan** onu ışık dutuvörüdü. (Acar, 2012, s. 829)

6 dīrennen esger **geldükçen** atāduq. (Acar, 2012, s. 642),

23 bō asır **güldükçene** mesela yayla kıyü dēnmiş. (Erdem, 2001, s. 162)

51 çamurun musa cennete **gitmedükÇen** sōna vallāhi başkasının hī _umūdu yok. (Akgül, 2019, s. 157)

30 gelip gittük, gelip **gittükçene** cemil de söyliyecēdi. (Akgül, 2019, s. 222)

101 şindi inceldi, tabm **inceldükçen** herkese birē tabaq ğōyasuñ. (Acar, 2012, s. 665)

315 **iştikçene** ākılıza getirij _olanım işTe bōle eyer _e ğānıñız _acısa olanım yumurta bişiriverēniñ (Ölçücü, 2020, s. 652)

30 burda kimse **Qalmadıqçana** öyle qalmadı. (Yıldırım, 2013, s. 207)

161 bi de hastañanıvīdim mi gelin **oıduqÇan** sōna. (Akgül, 2019, s. 184)

34 öyle **oımaduqçan** sōna ğaynannın, ğaynatın eline evel ileğenle varıdı. (Akgül, 2019, s. 213)

28 **öpdükçen** _uyandurdum (Erdem, 2001, s. 122)

71 sōna **uyandı'Çana** üseniñ derebiyeler dedī 'tarlıyı nērden _alındı. (Demir, 2012, s. 685)

119 u ayuğulağ da órada ğızı geri **verdükçen** soña gidiye (Erdem, 2001, s. 133)

-DIKCA+nIk

19 *gidemediKcēnik* çok daralıyorus. (Mutlu, 2022, s. 596)

60 bozulmaz bizim pēnirimiz burcu burcu olur daha *giTdiKcēnik*. (Mutlu, 2022, s. 597)

4.2.7.3.4 -IncA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-IncA+l, -IncA+k, -IncA+ĜIZ, -IncA+(y)ecek, -IncA+Sı, -IncA+n, -IncA+na, IncA+nan, -IncA+n+eke, -IncA+lak, -IncA+s/z)

Batı Grubu ağızlarında -IncA zarf-fiil eki; -IncA+l [*ora varıncāl*, (Özden, 2014, s. 108)], -IncA+k [*102 hayvannarı bulamincik*. (Demir, 2001, s. 319), *işde tēggiyē çihıncih* (Silahşör, 2011, s.154)], -IncA+k+en [*ğuruyinceken* galdururduh, (Aydoğdu, 2011, s. 510)], -IncA+k+e [*on sene ölünceke* yeter bize (Bozalan, 2008, s. 146)], -IncA+ĜIZ [*çihıncıuz* Yıldırım, 2006, s. 164)], -IncA+ĜIZ+A [*öremeyinceze* (Özden, 2014, s. 118)], -IncA+k+ın [*ēdiyincekin* (Erdem, Dağdelen, 2012, s. 306)], -IncA+(y)ecek [*leFhāyi okuyunciyecek* zāten urayı geçiyom (Ölçücü, 2020, s. 334)], -IncA+sı [*asgereden biraKıncası unuTtum* (Çoban, 2005, s. 116)], -IncA+m [*düzü çıkıncam* ka'Tırdıñ mı gidēdi. (Demir, 2012, s. 505)], -IncA+mA [*bi sıkıncama* yoK allā şükür şimdilik. (Yalkan, 2013, s. 259)], -IncA+n [*ğünlē diyinçin* (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 190)], -IncA+nA [*basıncana* aızlıo açā şule. (Acar, 2012, s. 653)], -IncA+nAn [*ğapınıñ ounē varıncanan* atdan iñmez. (Acar, 2012, s. 591)], -IncA+ne+k+A [*ālayıp gelinceneke* anamğil babamğil hic şey etmedi. (Bozalan, 2008, s. 134)], -IncA+ne+K [*ölüncenek* [bizim burda bir tenesi adamın yaşlı, inēini kurd boğmuş (Gül, 2016, s. 280)], -IncA+s/z [*iki yaşlarına varıncas* (Ölçücü, 2020, s. 844), [*emme çöküncez* gine ayak duTmuyu. (Mutlu, 2022, s. 389)], -IncA+zane [*annesi babası olmayıncazane* bulğar harbinde dā evelki ārplerde ölmüş babaları ösüz kalmış (Hünerli, 2006, s. 312)] varyantlarıyla kullanılmaktadır.

İlgili yapılar, Adana, Aksaray, Ankara, Antalya, Afyonkarahisar, Amasya, Bartın, Bolu, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Düzce, Eskişehir, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş Karabük, Kastamonu, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sivas, Sinop, Tokat, Yozgat ve Zonguldak yöresi ağızlarında ortaya çıkmaktadır.

-IncA+l

86 *çıkıarıncāl* benim adamı da çıkardılar tabī. (Özden, 2014, s. 97)

128 ben adam yanında **oluncāl** çegmedim. (Özden, 2014, s. 99)

37 ora **varıncāl**, emmi bē, ne deñ, deđi. (Özden, 2014, s. 108)

-IncA+k

85 işte o gamaları **alıncıK** top gullanılmaz hāle gelir. (Yılmaz, 2006, s. 208)

113 biz ğirep deriz, bi burdan **alıncaK** bālēyolā ya şıñgır mıñgır yapādıK (İlker, 2017, s. 1006)

10 habar **alıncek** bunu çandırmalā doleşiyoru. (Akar, 2013, s. 195)

62 yārısı pēşin dā **āyl_ālincıK** vēr dēdī. (Gök, 2022, s. 260)

3 burdiyız dā köyümüz 1958'de **ayrılıncaK** buriya aqçukur ismi verildi. (Öçalan, 2004, s. 177)

31 **annaşamayıncah** bura bōle çókdú ğaldı. (Akca, 2012, s. 185)

35 şırıñ südü ğoyunuñ südü davarınkına **baKıncek** unnā nisbeten_olur. (Çoban, 2012, s. 150)

10 esgi düzene **baKıncek** hindi bolluK var zenginlik var. (Atmaca, 2005, s. 324)

89 yapırları davulla ğelüdü çala çala āşam bi düüne **başlayıncaK** on ikiye bire ğada ğına (Gümüş, 2017, s. 186)

18 ğeşdi, altı_ay ğeçenden sona dıün ğazıllı başladı. dıün ğazıllına **başlayıncıK** (Demir, 2006b, s. 265)

30 zaman **bitirriceK**_o zaman saşacáz. bi de öle varıdı ó zaman. (Özgül, 2020, s. 172)

102 ğayvannarı **bulamincik**. ğeliyoduK, diyoduK ki biz ğayvannarı ğaybetdüK. bize anamız (Demir, 2001, s. 319)

11 Elimayı **buluncek** ben bunun sābını nasıl bulacem, demiş. (Bilyaz, 2019, s. 114)

124 örencik tarafında köylere **baHıncıK** o köyü almamış (Gülseren, 2000, s. 358)

26 'tābī **bilemeyincik** bu zor_unan söylenmez ki (Korkmaz, 1994a, s. 174)

47 ondan sōna allāhu_ekber deyib ellerini **bālayıncaK** ğalĦiyō, çahiyō oña mermiyi. (AydoĒdu, 2011, s. 295)

61 ezelden yasaK ya **büyüyünceK** ben zohreyi alcan dimiş dikilmiş tayır. (DoĒru, 2015, s. 374)

- 10 emmimiñ arhadaşları işgiye **başlayıncıh** ben sııldım (Bayraktar, 2000, s. 60)
- 5 sandıhaniñ içine **bahıncıh** ni' görsek!.. (Bayraktar, 2000, s. 61)
- 51 tabi onuñ çoluğları çocuğları **böyünceg** qalabalıqlaşıcı o da iki evlıdi (Haşimi, 2016, s. 310)
- 22 duz daşından da geçen yola **bahıncıh** (Günşen, 2019, s. 338)
- 17 **çıhıncıh, satılıncıh** ofisden alıp parasını viricek (Bayraktar, 2000, s. 108)
- 45 bizim dedeniñ dedesi de **çıharıncıh** "ulan" demiş (Yıldırım, 2006, s. 265)
- 69 şındı̄ gèldinmınci kèsiyòh_ışdè tèggiyè **çıhıncıh** (Silahşör, 2011, s.154)
- 27 sen ordan **çıkıncıh** ne olacañ? (Acar, 2012, s. 381)
- 26 namazdan da **çılıncıh** gelin almıye gidiyoz. (Acar, 2012, s. 723)
- 20 ilk diş **çıkıncıh** şiy da:ğ ıdıtlar, buğur. (Çıracı, 2019, s. 364)
- 34 ğarınıñ birini ał gèt **dèyincek** ğotanā daıvèrmış hayvanıñ ğuyrūna, ałmış gelmiş bura. (Görgeç, 2020, s. 308)
- 39 "onuñ uçun ben senin ölümüñden ğorhmuyorum." **diyincek** curh oturdu. (Yıldırım, 2006, s. 64)
- 55 kös **dèyinceK** otūr'dum bōle (Tezcan, 2019, s. 347)
- 7 burda da kōyde hava **dèyincek**, isminiñ ğarışılhından parayı alamadıh. (Akca, 2012, s. 267)
- 2 ama bi kōkeni soruncu Filannar **denmiyincik**, dört mahille. (Akca, 2012, s. 301)
- 39 hemen o onu **dikelincek** ordan dēnēni alır, ğaçardıñ sen. (Aydoğdu, 2011, s. 319)
- 4 evlenmem **dèyincek** beni duttular zorlan everdiler. (Uysal, 2009, s. 299)
- 192 benim_ölum yirm_ıltı sene **dèyincek**. (Mutlu, 2022, s. 379)
- 37 èlime turpanı ałdınmıydı, şò oğum bülü belki turpan **diüncig**, bu kōylerdenise, hic bi ğişi (Silahşör, 2011, s. 93)
- 67 yav on_iki hıızmat **diyincek** ğörüm yapallar. (Demir, 2006c, s. 402)
- 79 ırāāt_durdum, **duruncıh** bağdım aciz ğaldım (Erdoğan, 2012, s. 288)
- 32 şeye ğetmişler, oduna. odunu **edıncık** ordan_sōra bī_de bağmışlar_ki (Demir, 2006b, s. 348)

- 2 o cenāzeyi **galdırmayıncaḡ** burdan ayrılmaS. (Uysal, 2009, s. 360)
- 9 keşkēmiz **ḡaynayıncaḡ** ġatarız. (Akar, 2013, s. 240)
- 55 **gelincek**, bi sene **oluncaḡ** bi inek kesiyoz. (Aydoḡdu, 2011, s. 299)
- 2 asgere **gidincik** dediler ki (Öztürk, 2009, s. 369)
- 22 aam diyik ki aamı **ḡófüncük** sözü̇m yabana eşşeklere yüklenirdi eveli anam. (Doḡan, 2012, s. 430)
- 39 **ḡuruyinceken** ḡaldururduḡ, şey yaparduḡ. (Aydoḡdu, 2011, s. 510)
- 121 **ḡelinciK** páylaşma oļu. (Silahşör, 2011, s. 130)
- 67 duvā **gidincik** orda çalı deil gemici kóy altında. (Yıldızöz, 2017, s. 118)
- 9 Bubam dúḡürliye **gelincek** vericin, dedi kendiliḡinden. (Öztürk, 2019, s. 236)
- 13 asgerden **gelincek** koruya şeye giTdim. (Abaz, 2004, s. 170)
- 35 **girincek** yola atar_ımış. (Aydoḡdu ve Demir, 2009, s. 343)
- 43 yā bizim_ ev **ḡóçüncek** sattan bizim de varıdı da öyle, gitdi, satduḡ, mejbür ḡālduḡ. (Erdem ve Daḡdelen, 2012, s. 324)
- 13 ana baba **ḡórüncek** oılan rāzı Kaḡıdu (Erdem ve Daḡdelen, 2012, s. 248)
- 39 eñer sen **gelincek** ḡızımı gelü sandım. (Acar, 2012, s. 754)
- 3 dóumļu. élli yédi dóumļu böyüg_ oılan var. gitdük_ işde aşşā bunu óverdim buriyā **gelincek**. u gitmeden_ önce (Kemik, 2019, s. 177)
- 63 merak edēriik bayramlara **gidincek** böle sevinüdüik sevinüdüik bayrama gidiyoz diye böle. (Gümüş, 2017, s. 207)
- 1 eskiden boreya dinne yūnannā gelmiş yunannā **gelincek** bizim nīnelēmiz öle diyōdu hattā bizim nīne bizim hālayı āliyo yunannā **gelincek** ónnar da dā "daḡ" kölēne Kaçiye **Kaçıncaḡ** bōrdā işde rāmetlik büyük dedemiz atatürk ünnannarı "yunanları" **Kōleyo Kōleyincek** yunannarı karasil dēmişle öle bişeyē kılıcı yāni (Şahin, vd, 2019, s. 544)
- 1 bi ḡoyvemiş hinci bunnā, ḡoyverince u adam **ḡoyverincek** hinci aşşā (Mutlu, 2022, s. 557)
- 1 eskiden boriye dinne yūnannā gelmiş yunannā **gelincek** bizim nīnelēmiz öle diyōdu hattā (Şahin, vd, 2019, s. 544)

155 *ĩ an gocalıncaK sen de benim gibi gocāsıñ da bi goca ğarıçıK dediydi aslı varımıñ dēsiñ* (Ölçücü, 2020, s. 719)

61 Pazar ğün eviñ **görünceK** yerine bayraK dikilirdin (Dinar, 2006, s. 274)

24 hindi **goceyñcek** pek zō. (Yapıcı, 2022, s. 541)

32 iki sänidän bāri_olmadı ğuraK **gidincik**. (Yapıcı, 2022, s. 596)

98 hindi genşlär harpdē **ğalıncaK** ihdiyarlar burda iräzil_olmuş. (Yapıcı, 2022, s. 826)

18 amcasınnan geçinemedi babası **geçinemeyincik** onnar da burayā geldi. (Yıldırım, 2013, s. 318)

123 ğeri ālayıp **ğelinceneKe** anamğil babamğil hic şey etmedi. (Bozalan, 2008, s. 134)

24 çocuK dağılıb **gedincek** ğayıK ğarada duruyo. (Şavklı, 2015, s. 430)

93 doōma **ğedincik**, dordur bunnarı hēlal saymış. (Kirik, 2011, s. 248)

9 **ğelincek** avratlar dēdihine biz ğız aramıyā ğēldik dēdiler. (Kirik, 2011, s. 348)

18 yavrısını bir yaşıña **gelinceK** satarıZ dişisi işimize yarar (Erdem, 2014, s. 176)

32 bu adam bizi **görüncük** sem bunnarıñ uçu mu getdiñidi (Gök, 2022, s. 133)

23 ğaynana **görünceK** ğorhūdan uralarım al ğanıñ_çinde ğalmış, dedi. (Dağcı, 2012, s. 159)

18 hā, şiē gelincig; ne ekildīne **gelincig**, çoğ sıkıntudayıñ. (Haşimi, 2016, s. 429)

35 terāzinin ğözüne **ğoyuncañ**, bir dā ğımildamadı. (Günşen, 2019, s. 254)

45 bu herif **gelincik** ayşama sēyer tamba ita:zım (Çıracı, 2019, s. 287)

206 bizim ğonyaya **gelincik** devlet zam viriyi (Çıracı, 2019, s. 494)

1 istemiye **gelincik** bunun babası anası geliyōr (Gülseren, 2000, s. 363)

11 Nazif_esgara **ğedincik**, Cevriye kime bahacañ. (Korkmaz, 1994a, s. 194)

131 aman sıra **gelincik** sen **gidincik** de seni çrıyım dirim (Erdoğan, 2012, s. 456)

197 amma **ğormeyincik** bilemem (Erdoğan, 2012, s. 378)

29 tam **ğaçıncık** ğızın ğardaşları bunuñ peşine düşüyōlar. (Demir, 2006c, s. 304)

171 halğı bunları **görüyüncük** padişahım, padişaha diyolar. (Demir, 2006c, s. 398)

41 mağarnı **ıslıncaK**

başında püskülü kes

âbdes alacaK âbdasi yoK

ayā gıcırdaKlı nas (Çoban, 2005, s. 175)

24 aşşā inīncik dimiş (Erdem, 2001, s. 112)

167 gāvurusuñ yeme isteyincek. (Gümüš, 2017, s. 194)

7 ihbarıyad oluncuĥ bizim türKler bütün otuzaltı dene alayı dersime yīdılar (Kılıçer, 1998, s. 119)

19 zengin oluncıĥ insan kimsiye sāb çihmiyo (Kılıçer, 1998, s. 139)

3 sonradan da malımız oluncaK davar goyun n edem hayvan eşşekdi varır otururduK (Erdem, 2014, s. 172)

49 şin bu kövden bütün geçlē gasabaya çekildi faprikalā oluncuk. (Özden, 2016, s. 432)

21 orañ kirāzi olmayıncaK bu sene bu yanuñ kirāzi para yaptı (İlker, 2017, s. 914)

28 ev oluncıK daĝarlı oluyor. (Öztürk, 2009, s. 384)

12 biri katarak, biri de şey oluncaK, dedi. (Tezcan, 2019, s. 231)

25 biz getmezdik dē bizim mal arkalı oluncaK erken geçerdik (Uysal, 2009, s. 323)

11 otur incik yere mi? (Kirik, 2011, s. 297)

22 ĝaya üsdiine oturuncuĥ ĝāvur birez ileriye gētdiñ mīcik ĝāvuruñ topuna (Erdem, 2001, s. 138)

3 ‘Ölüncek bi oĝlu varımış bömüš (Eren, 1997, s. 129)

42 borç ne dörd sene nerde ki on sene ölünceke yeter bize (Bozalan, 2008, s. 146)

26 ölünceK, biz başka evlendiK (İlker, 2017, s. 618)

43 ondan sōra öldüresincek yanda bi yaşında zenzileden bi çocuk ĝalmıš. (Akar, 2013, s. 206)

65 öluncüg babası sen de onuñ ĝardaşın vuracāñ dedi. (Haşimi, 2016, s. 210)

4 atatürk ĝavuru sürüncük bizimkileri de balıkesire gidiyi (Yıldırım, 2013, s. 330)

70 tireni ĝarsa soĥuncuĥ yēdi sene tirenin geliri ortaĥ olıcaĥ (Kılıçer, 1998, s. 123)

7 gölden mi göl sū, göl şişincik evleri basıyor basdıĝdan sōna barınamıyōlar (Solmaz, 2007, s. 237)

8 yahudi kıyüne **ūrayıncaḥ** orda kesiyollar. (Günşen, 2019, s. 266)

126 **varıncıḥ** atları go_ veriyōlar. yunanın çayırında atlar yáyılıyō. yunan diyō_ ki bu (Demir, 2006b, s. 276)

55 hanım eve **varıncik** dóver beni dīn gelmek istemī. u kömülleri toplī. u eşşēn torbasına (Demir, 2001, s. 221)

69 köye **varıncaḐ**, köyüñ gāvesine vartyur. (Yıldırım, 2006, s. 121)

20 **varıncaḐ** orda tabii duğun sahabı yemek döşerdi yer içerdik (Erdem, 2014, s. 163)

13 ēve **varıncık** dedi. (Gök, 2022, s. 159)

23 buruya **vurduruncaḥ** bi de oruya vurduruñ didi guyu. (Doğan, 2012, s. 444)

19 oruya **varıncık** tabi orda bi zaman āleşiyiller. (Doğan, 2012, s. 375)

10 orıya **varıncık_gene** orda okudu. (Yıkımsı, 2015, s. 414)

3 undan sona dü_ünüñ başına **varıncàḥ** bi asTar diyi asTar kesellerdi heP (Doğru, 2015, s. 360)

40 duvara 'soḥuyor, gız 'd_ora **varıncaḥ**. (Korkmaz, 1994a, s. 178)

16 Düvün_ādetimiz de, gızı isderüz, gız tarafından **vérilincek** düvüne gideri°z (Eren, 1997, s. 167)

6 başğa bī yere yanı uva vermemişler. başğa birine, bī yere gızı söz vérmişler. başğa birine **vérıncik** (Demir, 2001, s. 262)

15 babam hacıhasanlara vermedi **vermeyıncik** bacım aldı gacdı (Öztürk, 2009, s. 386)

31 yā milletin keçileri **yásah_lanıñcağ** (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 324)

60 geşdiKden sōna dūn **yaḑınnıyinceK** yüssük küpe dirlē büyük nişan. (Mutlu, 2022, s. 466)

25 yölleyo benim nişannıma anāsını **yollayıncak** anasına deye (Şahin, vd, 2019, s. 544)

-IncA +k+In

47 ē düün **başliyıncaḥına** (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 602)

16 **çihıncaḥın** arḥa sıra gitmişler. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 727)

4 hāni millet esgi pādişah da pādişah_ ariyōñ **diyincekin**. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 389)

21 tezbere işip de gelmedi hani. en sonunda çayı **duyınca**kin bedava çay artuk. bedava mı (Demir, 2001, s. 182)

46 fahat unu òle yárip **èdiyince**kin dèpe tüylerim (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 306)

189 da çıgıp da urdahı başarıyı **gósderince**kin diünyá tanıdı. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 440)

69 esger **oñunca**han bunu dèdile, gósder dèdile baña (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 384)

69 yāni hāni isdek **oñmüca**hun hāni onnarı da kişisel görüşlerine birañmañ lāzım (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 565)

-IncA+ĞIZ

26 bu soba **çıtınca**ız bunu ğapaTdık. (Yıldırım, 2006, s. 164)

16 benim òlan sese **dayanamayinc**āz gider hõyle hu ev ğadar yoğ canım. (Özden, 2014, s. 119)

54 hõle ufağ bir top gibiydi **getirinc**ēz ben digdim. (Özden, 2014, s. 133)

14 ondan soñra işde bu beni bõyle **ğótürünc**ēize getirdi (Özden, 2014, s. 118)

9 yolu **ğóremeyivirinc**ēze, ulen çarPılacān allēm yolun ho yağadan giderke miderke bu kez adı belli ğaFama bi tas geyig gibi bi şey oldu. (Özden, 2014, s. 189)

55 ğuran **oñuyunc**āza ÇoCuğ havaslanmış ğirātı da ğúzel. (Özden, 2014, s. 181)

59 vaħdında **órenmeyince**ze soñradan olu mu? olmaS. (Özden, 2014, s. 118)

54 **varınca**ız dème miyim (Yıldırım, 2006, s. 410)

-IncA+(y)ecek

30 ha gidiyóm ama bulcām **adresi** ben leFhāyi **oñuyunciy**ecek zāten **urayı** geçiyom (Ölçücü, 2020, s. 334)

-IncA+sI

35 Ğız **acıñıncası**, ğızı doyuru. (İleri, 2008, s. 328)

51 Yolmaya **başlayıncası** Fıravun ordan (İleri, 2008, s. 362)

58 biraz meKtuP yazcağ ğadar öyrendim asgereden **bırağıncası** unuTtum (Çoban, 2005, s. 116)

112 biz ōrda dēriye '**çıkıncası** 'yèniköyüñ_ altına vardık (Demir, 2012, s. 557)

15 Ondan sōña, ğadın ōle **diyincesi** misāviri getmiş. (İleri, 2008, s. 337)

11 Yoğun bakımda **duruncası** da bi şey dakmışlar o da on ğünde bi deñişecēĝimiş.
(Öztürk, 2019, s. 145)

49 ōrda vaqıt **geçincesi** ğada ĝışı çıkarmak zor_olu (Demir, 2012, s. 658)

86 oĝlan taraflı **gelincesi**, ĝınaya gelincesi yimekler hazırlardı (Yorulmaz, 2011, s. 396)

13 annem_urı **gidincəsi** bē urdā, buradan ĝayrı bem buri nişannıncı beni urdān çıkardılā.
(Kılınç, 2009, s. 213)

26 **Kesincesi**, mesela baña gurban kesildi ben giderin evimde iki rekat gurban namazı
ĝilā gelürün. (Öztürk, 2019, s. 212)

4 bu yıl sāmātiķ _işde, yalnız_**oluncası**. (Kılınç, 2009, s. 167)

22 Uĝlan da **ölüvêrincesi**... (Öztürk, 2019, s. 157)

47 tabi sel'ā **verincesi** biz heP şeye gitTük verincesi (Kılınç, 2009, s. 188)

-IncA+m

100 düzü **çıkıncam** ka 'Tırdıñ mı gidēdi. (Demir, 2012, s. 505)

81 ōle **diyincezeme** minever ben aptillaĝılı aradım. (Yıldırım, 2013, s. 232)

23 ābeyisi gabül_ **etmeyincem**, tekrar gelince ben_ābemdē özür dilēcen (Yalkın, 2013,
s. 234)

26 maşallā ne bilem e_ōle dedelē ne_ **öluncam** bizim. (Öçalan, 2004, s. 141)

72 başĝa bi bölē bi **sıkıncama** yoK allā şükür şimdilik. (Yalkın, 2013, s. 259)

-IncA+n

39 bunnan **basıncana** aızlıo açā şule. (Acar, 2012, s. 653)

10 yāni remorka o da **bitincin** taksiler çıktı ĝayri. (Aydoĝdu, 2011, s. 441)

106 taāa kızgın ekmek bilene geldi ayaĝımıza, kış **bitincene** ıramazanda. (Gül, 2016, s.
350)

6 toktur öyle **deyincene** adam nirdeyse aĝlını ĝaybeTdi yav (Öztürk, 2009, s. 290)

18 ĝoyununu zeirleycēz **deyincen** ırāmatlıķ öldü (Özden, 2014, s. 153)

55 o **deşirincene** eviñe düşeñ. (Doĝan, 2012, s. 392)

24 Şindi u ġáinlĕ **diyinqin** (Dolapçı-Perçin, 2017, s. 190)

34) ehmĕni yĕdim, bŏleb i húsümet var **dĕyincene** hemen ħabar vĕrdile devlete işde ġúcúnúñ yĕtdjú ġadara hŏkümet ōnnarı (Kemik, 2019, s. 159)

16 orman **ġāķincan** biz kŏye ġalduķ. (Acar, 2012, s. 423)

7 o gelin almā da **ġidincen** gelini aluruz (Acar, 2012, s. 506)

95 şūra cemil āġil de ōran **ġelincene** cemil āya çıkıya deya ķına ayāñızı denk aliñ ġızıñızı ġaçuracaķla, deye. (Acar, 2012, s. 650)

65 misire **ġelincene** doñuzu kŏpek ġŭluyomuş. (Acar, 2012, s. 655)

123 ġeri ālayıp **ġelinceneke** anamġil babamġil hic şey etmedi. (Bozalan, H. (2008, s. 134)

118 hızmatçiyim ev bekçisi seni de yollicām **ġeliverincen** didi seni de yollicām didi (Ōlçücü, 2020, s. 377)

122 geliniñ haç parası ōlmuş tamam piraz arası **ġeçiverincene** ġayınnam ōldü (Ōlçücü, 2020, s. 377)

15 Gelin ġapıdan **ġirinciñ** gelni ġibleye do ru diķildirlĕ. (Aydın, 2008, s. 118)

34 bi ġar yādı. ġarda benim çocuk olmadı **olmayincanan** irahmetlü beykbāñ da edepsüzdün. (Acar, 2012, s. 610)

41 allah **öldürmeyincin** ōlünmiyi. (Aydoġdu, 2011, s. 320)

8 **ōlüncenek** bizim burda bir tenesi adamın yaşı, inĕini ķurd boġmuş (Gül, 2016, s. 280)

329 ondan sŏna evi ġirceñ, suyu ġirceñ ġāri **soyuncañ** yazın. (Pehlivan, 2019, s. 495)

85 gelin ġapınıñ ōune **varincanan** atdan iñmez. (Acar, 2012, s. 591)

43 **viymeyincenen** ġız abla baña dedim bi şĕ vĕymedile dedim bao sañ viydilĕ dedim. (Acar, 2012, s. 605)

17 bu 'yaşlı adam bāni kemaliye '**varincan** indirdi orda. (Demir, 2012, s. 458)

23 market bizim ora bān hasdāneye gidiyŏdum innā **vuruncan** deyā. (Şakirova, 2019, s. 121)

174 ōran sıvasını **yapincan** üsdünü çatısını yapıdı. (Acar, 2012, s. 516)

-IncA+lak

90 ne ānadıviyin bi **şĭ olmayincalak** be! (Acar, 2012, s. 702)

-IncA+s/z

75 üç yaşında çocuKlumu **bilinces** (Ölçücü, 2020, s. 844)

52 **bildirincēz** bi dayımgiliñ arpası var (Öztürk, 2001, s. 305)

7 emme **çöküncez** gine ayak duTmuyu. (Mutlu, 2022, s. 389)

104 gitmişlē bunnā adamışlā, sōna çocu **duruncaz** sōna götürüyū bizi (Pehlivan, 2019, s. 669)

17 baña ben de **düşüncüz**, boynum gırılmış. (Ak, 2020, s. 142)

64 0 da sobadan **düşüncēz** evde de kimse yōdu. (Mutlu, 2022, s. 367)

16 çocuk kırkında bizim **doğuncāz** dōduluğ gōtürmezler (Yıldırım, 2013, s. 203)

17 bahar **gelinciz** yayan yalbırdağ un_ uğudür. (Korkmaz, 1994a, s. 146)

74 ben bu dünyāya geldip **gelinces** (Ölçücü, 2020, s. 844)

72 bōn yatıyōdum bunnar **gelincez** (Yıldırım, 2013, s. 231)

24 **oturuncāz** kıçına batarmış. (Erdoğan, 2012, s. 470)

69 dedemiñ babası gar_ısmayıl **ölüncüs**, dedemgil gayrı ordan taşdan buraya (Mutlu, 2022, s. 443)

99 iki dene biraKTı geldi seneleri geÇTi garı **ölüncez** n_apsın ikisi burda ğaldı ikisi gōttü onnarı biz bilmeyōK (Yıldırım, 2013, s. 232)

76 on_iki yaşlarına **varıncas** (Ölçücü, 2020, s. 844)

4.2.7.3.5 -kAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-kAn+A, -kAn+DAn/DA, kAn+A+li, -kAn+A+lik, -kAn+ek, -kAn+en, -kAn+i, -kAn+nek, -kAn+t, -kAn+ez)

Batı Grubu ağızlarında -kAn zarf-fiil eki; *ad* [**bubamgildikene** (Demir, 2001, s. 286)], *belirteç*, [**sıcaĸkene** yedirürdü (Aydoğdu, Demir, 2009, s. 489)], *ilgeç* [*bunnarın gibiykene* (Demir, 2001, s. 213)], *eylem* [**gelūkene** (Demir, 2001, s. 180), **varyoruĸana** (Akar, 2013, s. 205), **çıkariyokene** (Elbir, 2011, s. 282)] gibi kelime türlerini genişletmektedir.

Türkiye Türkçesi Batı Grubu ağızlarında -kAn zarf-fiil eki, -kAn+A [**gidekene** (Kılıçer, 1998, s. 142)], -kAn+dan [**ataĸandan** (Acar, 2012, s. 770), **gelerekende** (Gül, 2016, s. 310)], -kAn+A+li [**giderkeneli** (Mutlu, 2022, s. 599)], -kAn+A+lik, [**ıŖırĸanalıĸ** (Demir, 2022, s. 288), **durukennik** (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 419)], -kAn+ek, [2

asgerdeykenek (Erdem, 2001, s. 165), *oluḡáneḡ* (Demiray, 2003, s. 258)], *-kAn+en* [*yaḡarkānan* (Uysal, 2009, s. 326)], *-kAn+i*, [*gelúḡáni* (Eren, 1997, s. 127)], *-kAn+nek* [*giderkenneK* (Yıldırım, 2006, s. 38)], *-kAn+t*, [*yatarḡat* (Demir, 2001, s. 206)], *-kAn+ez*, [*gelirkenez* (Bayraktar, 2000, s. 17)] biçimlerinde kullanılmaktadır.

Art zamanlı süreçlerin eş zamanlı yansıması olarak ilgili yapıda ortaya çıkan bu genişlemeler, isteme baēlı şekilde gerçekteştirmektedir. Konuşur, diēer pekiştirme şekillerinde olduēu gibi gerek duyması halinde *-kAn* zarf-fiilini genişletme yoluna gitmektedir. [2 *gücukene geldim ben. gücukene beni anam bubam gücuken* (Aḡül, 2019, s. 270), 33 *ondan sona işte, iki tene çocuklan ben duruḡan duruḡāna beyim ḡēldi, on beş sene yattı, cezaevinde, on beş sene* (Doēar, 2015, s. 335), 45 *burda akşam oynarḡanam, oynarḡanā cebime ḡatmıḡım bēn.* (Uysal, 2009, s. 258), 417 *ḡayrı ḡēdēke ḡēdēkene ḡēyiñ feyli bozulmuş.* (Ekizoēlu, 2018, s. 147)]

Bu yapıya Adana, Adıyaman, Aksaray, Ankara, Antalya, Amasya, Afyonkarahisar, Aydın, Balıkesir, Bursa, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kastamonu, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kocaeli, Kütahya, Kilis, Malatya, Manisa, Mersin, Muēla, Nevşehir, Niēde, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sakarya, Sivas, Sinop, Tekirdaē, Tokat, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak yörelerinde rastlanmıştır.

-kAn+A

125 *piriş ayıḡlayışkene ḡullanıyon.* (Acar, 2012, s. 727)

23 *bu asgerdeykene asla, ebedi ḡucāna alamazdı.* (Doēan, 2012, s. 376)

35 *ben her zaman diom şurda biçerkene tırpannan* (Haşimi, 2016, s. 224)

96 *gelini temsili bēyḡire bindirüḡene hetda ebdēs_alduruḡlardı.* (Erdem ve Daēdelen, 2012, s. 224)

43 *bilmiyam_ki ne zaman olī ḡatice. sen bülüsün. eēeri undan sōna bubamgildikene eēeri bī ḡoyun atallardı.* (Demir, 2001, s. 286)

89 *ḡızlā sancaḡ boşkana hinci ḡızlā ūriye gelir yērleşir ōlannā da ḡāşıda şılē vādır bōle aēaşlā vādır* (Ölçücü, 2020, s. 723)

14 *bekarkene yavrum.* (Gül, 2016, s. 266)

103 *çürurkene alur gider bi toklı ḡötürür mesela.* (Aydoēdu ve Demir, 2009, s. 438)

68 *dēpesinden_ aşşā aḡıdıyōñ üç kēre suyi çocün ḡırḡı çıḡarkene* (Silahşör, 2011, s. 84)

- 25 pilav, kōmpōstō dāmat **çiharkene** (Silahşör, 2011, s.89)
- 49 o böyüçlerimiz **çèkerkéne** çē ediyōlarıdı bēylé söyliyōlarıdı. (Silahşör, 2011, s. 306)
- 102 dovullā **çalınıkana** atālādın çocūm, yakālādın. (Yapıcı, 2022, s. 457)
- 10 ben de **çocuğkene** yaylalarda göyun güderdim. (Çoban, 2012, s. 131)
- 38 görümcem gene o yapādı, balı **çıkarıyokene** bal akmış. (Elbir, 2011, s. 282)
- 1 bayramlarda biz _esgiden uvağ **çocūhana** evlerden kōmbe toplardıh biS. (Akca, 2012, s. 153)
- 28 ayrınu çihar ayrınu **çiharkana** suyu döker (Erdoğan, 2012, s. 437)
- 91 hamle_et **derkene** bakmış bu gāşmış. (Demir, 2006c, s. 414)
- 54 öyle öyle '**dirkene**' 'orda gayı 'öyleneden durur (Korkmaz, 1994a, s. 155)
- 58 beri bağdılar öte bağdılar veternelik didi nirelisiñiz fılan **dirkene** bunnar birisi gāpiya çikmiya başladı. (Yıkmiş, 2015, s. 308)
- 28 yan tarafa **düşerkene** gorhumdan (Bayraktar, 2000, s. 60)
- 8 ulaşduğ, yetişdüük **deyişkene** burdan, kale buqazından, mutaflar tarafına atlıy kāfiller. (Abaz, 2004, s. 102)
- 50 her şey. vérileye. çihdı artu meydana, başladı nemrut bunnāñ ūraşmiye. İleri geri şóle bôle **dérkene**, seniñ diye. (Kemik, 2019, s. 155)
- 6 ayğıTlāni bi yere topleyen **dēkene**, bīrini bi yanna (Gülensoy, 1988, s. 214)
- 17 **düün edikene** de şey ediyola. (Abaz, 2004, s. 95)
- 87 **güleş** idenle bule **dönüşgene** yāni bule el çırparao bóyle perdah yaparak kim kimi yenerse bahşüşü alu. (Acar, 2012, s. 695)
- 70 goyā orāya giden sene iKi gözoda bir Damcuğuz yapācaıdı da orda **duraşKene** āşāmdan zabāca der dibini Kız İsdemiş (Şahin, vd, 2019, s. 115)
- 17 altı ay **duruyukene** ya da beş ay (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 465)
- 22 **durūkana** bilecik tekfuru osmān bēygilden bi Kız İsdemiş (Şahin, vd, 2019, s. 247)
- 33 ondan sona işte, iki tene çocuklan ben **duruқан duruқāna** beyim gēldi, on beş sene yattı, cezaevinde, on beş sene (Doğar, 2015, s. 335)

- 6 *gızım aslımız n̄erden gel̄ise göde mısır göde bekir **derkene** işde gödeler gal̄mış. (Kirik, 2011, s. 148)*
- 92 *gız böyüdü ōlan böyüdü **d̄erken̄e**, anc̄ak bu gızı dücür gel̄miȳe başladılar. (Kirik, 2011, s. 212)*
- 41 *geri **dirkeñe** onları da gör̄dük hepsini gör̄dük b̄alım. (Doğan, 2012, s. 419)*
- 2 *ālardıñ **ēdiv̄er̄ikene**. (Yapıcı, 2022, s. 754)*
- 14 *iki devre emme birinde memede **emzirikene** oldu onu (Yıldırım, 2013, s. 171)*
- 17 *TuzladıñTan ker̄i banyo yapTırdıñtan ker̄i memeyi **emerkene** Tıñanma yap̄ı (Yıldırım, 2013, s. 266)*
- 8 *gazmaynan ekin **ekekene** gazmaldıñ (Kılıçer, 1998, s. 151)*
- 55 *Garnar, kına üzerine yeşik kepük v̄erü o. (Öztürk, 2019, s. 151)*
- 68 *bi çıKınıñ içine ediyollar şey **ederKen** len suya **gatarķana** (Pektaş, 2017, s. 137)*
- 1 *bu evliyā, hacam bu evliyaya şindik buriye **gelūkene** b̄i yahut b̄i gan aķıdıcaķsın (Demir, 2001, s. 180)*
- 14 *mesela bunnarın **gibiykene** buralarda hayvan otlatullarmış. seferibillik gelmiş. bütün erkekler (Demir, 2001, s. 213)*
- 11 *Zāten **gelinikene** bile kendi evlerine guymadılā unu. (Öztürk, 2019, s. 135)*
- 4 *Arabistan'da **gelūkene** aynı şeyi (Öztürk, 2019, s. 299)*
- 46 *ḡendü de, ḡurtaru d̄edi. ē̄nimde de **ḡedergene** çül̄elbise, ḡótdüle deppoyá u çül̄elbiseyi atdıñ ben (Kemik, 2019, s. 123)*
- 8 *bir beyük **gelūkene** bi cüg gaķardı. (Akgül, 2019, s. 126)*
- 139 *goşmuş da birini **goşikene** urda ērikse geyikse diye urdan **bah̄ikene** urdan. anam bubam. (Kemik, 2019, s. 137)*
- 2 ***gücukene** geldim ben. **gücukene** beni anam bubam **gücuken** (Akgül, 2019, s. 270)*
- 7 *gendine saygın bīş̄iyse. gızı isdemiye **giderkene** önce bir yitiñimiz var (Demir, 2006b, s. 261)*
- 20 *gelmiş burayı evlenmiş evlenmiş kırķ günlük **gelinkene** geliyiler tabi (Hünerli, 2006, s. 216)*
- 67 *esgiden urdan **geçerkene** gorhardıñ pederden. (Mutlu, 2022, s. 415)*

- 41 yolda **gidēkene** diyu ku ētiyar una (Mutlu, 2022, s. 486)
- 31 tālada sarımsak ekdik akşamecek ónnā **geliyokana** bi ormana saklanmışlā (Şahin, vd, 2019, s. 319)
- 93 hā bi dā **gidēkene** şimdi unnā **gelikene** dabanca atıyo biz **gelikene** dabanca atıyoz (Ölçücü, 2020, s. 308)
- 159 çanaKKalēye çıkTı a gıs urdan **gelirkene** bubasınıñ beş kaT bi vā üş kaT bi vā evi (Ölçücü, 2020, s. 672)
- 13 edirne 'den **gelirkene** indik köşede. (Kalay, 1998, s. 125)
- 12 ā bu çocuk **gibiykene** ben termi 'ye yerleşdim. (Öçalan, 2004, s. 175)
- 35 kız içeri **girerkesine** kapanmış koca koca kapılā kalmış içerde kıs. (Tosun, 2003, s. 244)
- 123 gece saKlanbaç oynardıK **gençkene** başka bi şe yapmazdıK (Çelik, 2018, s. 573)
- 57 57) ulan ben nēden bilem nāpıyom üstüm başım ıslanıyu **gidēkene** (Çelik, 2018, s. 576)
- 13 olan āvi nişanı **gülikene** -āsgidāñ heybilā olüdü (Yapıcı, 2022, s. 544)
- 127 bu dünyādan geşmiş, geçincē örda **gelirkēñe** ulu ağaş varımış. (Yılmaz, 2006, s. 244)
- 30 İramazān **gelirkene** guzūm, şimdi pek oñā pēk fāzla hazırlık göstērmeyiS. (Yılmaz, 2006, s. 232)
- 72 **gelikene** camlydı, şavklydı (Kayılan, 2018, s. 157)
- 3 biz de ođan, şimdi deñizden geri **gelirkene** (Gülensoy, 1988, s. 202)
- 13 bōle **gidēkene** çıkdık gene esKi düzenimize. (Gülensoy, 1988, s. 208)
- 70 peygamberimiz hazreti ebōbekirle **gidēkene** (İlker, 2017, s. 686)
- 11 **gidēkene** hōle yatırıvemiş (Gülsevin, 2002, s. 210)
- 17 yāni görünçesi ata binerdi gelin almaya **giderkene**. (Gülsevin, 2002, s. 341)
- 19 gelin **götürürkenne** o atalan dedi i daşmış (Yıldırım, 2006, s. 386)
- 7 babamgil **ğaradaşdıvekene**, o zaman bi çeKgen olmuş. (Yıldırım, 2006, s. 418)
- 32 **gēderkenne** hindi, gēderken, yalıñız gāvır var ıdı (Yıldırım, 2006, s. 42)
- 29 mal **güderkene** yahūT davar **güderkene** işine gelirse gonusabilirsen (Çoban, 2012, s. 94)

- 248 tahmin_eTdi yellere **gederkene** buyum bi ormaniñ_içine girdig. (Çoban, 2012, s. 124)
- 108 yolda **giderkine** osmaniñ köpē öñünden geliviyi geçile. (Eryiğit, 2014, s. 266)
- 4 ğız hora gidip bura **gidēkene** bi köpeg ürüP-batan yē var-ımuş. (Akar, 2013, s. 203)
- 16 **güççüKkene** herkeşi olduĶ geTTiĶ. (Gül, 2016, s. 297)
- 89 var işde ya len şeye **giderkene** antelleye **giderkene** o suyu gördün mü sen (Pektaş, 2017, s. 131)
- 16 **gederkene** diyo ki arkadaşlara (Gök, 2022, s. 35)
- 16 burdan_aşşā' **gederkene** soluñuzdā bi' tek_e_v var. (Gök, 2022, s. 136)
- 7 ğocaman **ğızıkana**, on iki, on üç yaşındaykana bacı ğardaş gimi ğomşulariñ ōlannan oynallardı. (Doğan, 2012, s. 465)
- 55 bebek ğórmeye **gelirkenē** onnar bebelere dañım alıllar. (Aydoğdu, 2011, s. 278)
- 14 ğociya **giderkene** ğiyolar. (Aydoğdu, 2011, s. 344)
- 164 gözlerdin, şordan bir erkek **gelirkene** dikiliñ u adam geçer sen_öle geçerdin. (Yıkmiş, 2015, s. 295)
- 9 eveli mi? hindi bu cāmiden cömāt **gelirkene** (Yıkmiş, 2015, s. 428)
- 11 **gelirkene** yollar çoñ ğalabal_ıdı. (Bayraktar, 2000, s. 22)
- 57 meselā bir kıyden **gelikene** sekiz_on deliğanni bir_arāya geliir (Günşen, 2019, s. 199)
- 26 āşamneyin **gelēkene**, vay bey geliyor diyelim. (Günşen, 2019, s. 234)
- 284 **geçēkene**, yoldaydı harman. (Günşen, 2019, s. 311)
- 417 ğayrı **gedēke gēdēkene** şeyiñ feyli bozulmuş. (Ekizoğlu, 2018, s. 147)
- 194 **geçerkene** bu yanna ūra dedim. (Haşimi, 2016, s. 385)
- 54 esgere **gediykene** eve çağırılır (Gülseren, 2000, s. 292)
- 12 beyle **giderkene** çobana bunu elet (Gülseren, 2000, s. 253)
- 36 hamamda **gelikene** o kabağı soyup yiyeceğsin (Gülseren, 2000, s. 258)
- 31 o guzuyu **ğuderkene** oruc_uduñ iramazan_ımuş. (Korkmaz, 1994a, s. 120)
- 31 yalnız **gelirkene** ğarışur. (Demir, 2006c, s. 234)

- 26 esgere **gèderkene** orda kesmişler. (Demir, 2006c, s. 303)
- 31 elli dene çocuğ **gidekene** bütün mahle uyanır (Kılıçer, 1998, s. 142)
- 99 ordan goşup **gelikene** tollar toplardığ (Erdoğan, 2012, s. 267)
- 42 beşī ebeler **ırğalayışgene** söylelledin. (Acar, 2012, s. 752)
- 115 sabānan **ışırkana** hayvannı saran yörürdü gülüm. (Mutlu, 2022, s. 376)
- 41 görmemiştim, su **içerkene** göyun da üs tarafdaymış. ben ordan yukarı (Demir, 2006b, s. 300)
- 3 **isteykene** dünyāda yarar va. (Abaz, 2004, s. 161)
- 30 bubaları iş **işlerdīrkine** çocuKları şeyiTmedi ölüm. (Eryiğit, 2014, s. 349)
- 30 yanına **korķana** arķasına küp küp te hurular... (Kalay, 1998, s. 133)
- 22 **küçükkene** bir halam var ıdı (Erdem, 2014, s. 146)
- 36 Ben de o da oturüyodum, **oturükene** bi eltimin ğızınıñ elinde ğabak ğódüm. (Eren, 1997, s. 134)
- 6 benden küçüne ben gene **ordakene** beni bu çocuğ istedi (Şanlı, 1990, s. 61)
- 20 gider yollarda ben **ordaykene** ħar iç iç ēsik olmadı. (Galip, 2018, s. 144)
- 3 Kalmış ó adamıñ yüzünden yamān Kalmış Ķarı **ōynadırkana** çekdi mi (Şahin, vd, 2019, s. 405)
- 134 bānim ğünümdē bān oxurKan, ēski yazı **oxurKanā** ēski yazıyı **oxurKanā** bānim ğünümde mushāfi, kelām-ı gadimi (Yılmaz, 2006, s. 178)
- 2 eskere giTTi **ordaykana** (İlker, 2017, s. 718)
- 96 gelin **olurkana** bālalādı. (İlker, 2017, s. 924)
- 26 biz orda ğızlardan **oturuĶkana** (Gül, 2016, s. 293)
- 44 hākimise daha eyi sēvī ezen **oĶunurķana** öyle bir ses çıkarıllar (Kirik, 2011, s. 222)
- 28 daralırınıñ orda **otururkana**, dururkan bir sıkıntı gelir. (Erdem, 2014, s. 232)
- 3 ha ordan cirit **oyarkene** bunnar at üzerinde cirit **oyarkene** bir adam ölmüş (Uysal, 2009, s. 323)
- 35 biz **oteldēkene** ordaydı (Ekizoğlu, 2018, s. 210)
- 22 üzüm ünēn būdayı gelin **oynarķana** şöyle bir atar döner. (Korkmaz, 1994a, s. 121)

- 17 **pişirirkene** nohut_inen fasülye goyaruz. keşgek aşu **pişirirkene**. (Aydoğdu, 2011, s. 321)
- 78 **sıcačkene** yedirürdü, oydu (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 489)
- 63 ona buna **siñirlenikene siñirlenikene** sokuldu ğaldı (Kayılan, 2018, s. 192)
- 5 bu buña harman **sürerkene** yardım_iderdi (Akca, 2012, s. 255)
- 1 suda bōldu sizin deyo pamuğ **toplarkana** yanımızda mıydıñ? (Yıldırım, 2013, s. 200)
- 119 acıdım ben de, yazık dedim ya, karı kızan **uyurkana** deprem oldu (Tosun, 2003, s. 205)
- 197 şimdi hasTa ik_üç gün **varıkana** zātán ölümüne burnu kurur (Öçalan, 2004, s. 165)
- 31 sâde şurda **vākane** de işTe iki üç Kişi. (Gümüş, 2017, s. 130)
- 37 emme pencereyi eccük **vurarhana** pençere açıldı (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 190)
- 19 olaniñ eviniñ **varıyorukana**, olak kesēlē, erkeş kesēlē. (Akar, 2013, s. 205)
- 73 birer avuç būdāy ğollar, semah **yaparkene** nasibi bol olsun diye. cecim (Demir, 2006b, s. 238)
- 38 Hanı ğoyun **yayarhana** böyle. (Aydın, 2002, s. 65)
- 9 alış vėrişini **yaparķana** bāğura ğayıt etmişler (Çoban, 2005, s. 115)
44. işte **yalanuçekKene** gidiyi geliyi. (Gümüştel, 2019, s. 125)
- 4 yedi **yaşındayķana** gittik anadol'a. (Kalay, 1998, s. 134)
- 56 onnā böyüklē de şey dēditē gidēledi biz **yatākana**. (Kayılan, 2018, s. 183)
- 17 gelin şe **yaparķana** şeylerin_ altından öle yukarı dōru bölē kısa kısa gelini ata bindirirlerdi (Çelik, 2018, s. 360)
- 9 orda **yaşarķana** bubam bi çömek yapıdı (Akar, 2013, s. 384)
- 20 şimdi emin irāmaTlīla otelde **yatarķına** altında şē ğargola ğırıldı. (Eryiğit, 2014, s. 271)
- 94 üç gün sonra **yatarķanna** diyolar (Gök, 2022, s. 140)
- 60 çamaşır **yıharhana** başını aşmış (Akca, 2012, s. 148)
- 36 şurdan **yirirkene** yıkılıōm. (Haşimi, 2016, s. 426)

13 annesi bir gün bu gızı dutmuş, gelmiş bu yatahda **yatırıkana** getirmiş. (Polat, 2019, s. 96)

80 **yaparhana** hani onları siz görmediñiz tabi görmediñiz. (Erdoğan, 2012, s. 398)

-kAn+DAñ/+DA

154 çekmeceye **atağandan** anahtarı bulıya. (Acar, 2012, s. 770)

22 **gelikenden** gelcē zamandan hūrē oturduruz (Demir, 2012, s. 622)

11 **gelerekende** yüzbaşı çok hōrmeT etdi bize (Gül, 2016, s. 310)

36 bazı gızu besleyōdum adam **sağkandan** beri (Demir, 2012, s. 446)

9 yaaa **ufaxKandan** ben hamırı yuğurdum. (Gül, 2016, s. 266)

4 ikisi de cihaz sandū **üzerindeykenden** üzerine bi halı örtellerdinne (Acar, 2012, s. 704)

2 bizim bū da⁷ben yēdi **yaşındeykenden** (Demir, 2012, s. 473)

-kAn+A+li /-kAn+ +ni

147 hinci **giderkeneli** güler₂anım böle, olan buna ş₂ediyor düñür yollāyoru (Mutlu, 2022, s. 599)

86 cāmiden **geli^rKenni** ó bizim evin₂öğrüñde aşādan oğarı^o motōrla gelmiş. (Gümüştel, 2019, s. 115)

-kAn+A+llk/-kAn+llk/+nllk

3 takla **atikenlik** vuvarsıñ gider (Acar, 2008, s. 175)

26 şeyden₂öldü, **di₂hanalıK** u da işde dilimiñ ucunda emme biliP de dēmēcēn. (Mutlu, 2022, s. 571)

2 giresunda **durukennik** şeyde, okulda. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 419)

58 bu gızı ennesi isdambul'a alıp da **ğaçuraykenlik** benim görümcemiñ göcası şo gırda bi yerde tallada bacāndan vurdu (Acar, 2008, s. 303)

42 **ğaynarқаналıK**. undan sōra u bekmezi tenceriye aқuduruқ u tavanın diblerinde u bekmezden çocuklar (Demir, 2001, s. 297)

13 ula bunnar yayladan **gelükenlik** arkadaş çocuk, u çocuklardan bī tanelī₂mi galmiş, iki tane₂mi (Demir, 2001, s. 309)

42 **gelürkennik** beşī yukaru galduduk. (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 353)

41 bi Tanesi aħa burda, siz **gelirkennik** Şu tarafda bi iki ev var, ha (Aydoğdu ve Demir, 2009, s. 363)

179 gideke **gidekenlik** bī_ki_cūnū gine adlaylım. (Acar, 2008, s. 163)

11 **ıŐırķanalık**. ğar ėrimiye baŐlıyo. çayillar yeŐermiye baŐlıyo. u vaķıt pencereden: es (Demir, 2001, s. 288)

-kAn+ek

2 **asgerdeykenek** ŐeydeymiŐ, posdaymıŐ, genel ğurmayda (Erdem, 2001, s. 165)

234 Onlar dersini **ğörürkenek** āŐam ũstü getirmiş gelmiş (Akyol, 2006, s. 262)

42 dūin_evinden Őeinde saĻona **ğediyekēnek**, ğēlin, bēyāzlık ğeydiririk (Erdem ve Bōlük, 2012, s. 670)

27 unnā gelin **oluķānek** oludu. (Demiray, 2003, s. 258)

1 Őindi orda baĶ GümüŐ' e vāmadan ğuyuyu ğeŐdikden Őōna b za dō **yaķlaŐırkenaq** yolun ũsdūnde bōyūğ ğaramuğ vādır. (Gūlbahar, 2010, s. 168)

+kAn+An

9 u yānı bu yānı para **çoaĻuħanan**. (Erdem ve Dağdelen, 2012, s. 403)

76 Őule yepere yepere saca ğorkanan o beyūķ emne geldi ōran bi ğirtıl aldı o **eyūlūkenen** Őurasına ķoru soķdu. (Acar, 2012, s. 649)

186 tam basaqdan Őarın **enēkenen** barabar tamdan çıķaveriyalā mı saħa. (Acar, 2012, s. 617)

16 eskiden bizim **ğünümüzdekenen** cumartesi ōlene ğadar okul, ōlen yemēne ğadar okuldu. (İlker, 2017, s. 805)

82 enmiŐlē oraya **gidēkenen** hemen gavır halamın yakasınnan yapıŐmıŐ. (Gūlsevin, 2002, s. 214)

241 erkez ğurban **keserkenen** ğurban kesen. (Özgül, 2020, s. 232)

93 gelin **oynākenen** ğayınna edirafa būdāy saçar. (Acar, 2012, s. 592)

45 burda aķŐam **oynarķanam**, **oynarķanā** cebime ğatmıŐım bēn. (Uysal, 2009, s. 258)

35 lamba çıķtı, lambayı **yaķarķanan** elettirik geldi (Uysal, 2009, s. 326)

-kAn+nek

84 *ō'laḡ guş dērkennek*. (Gök, 2022, s. 368)

4 *bō 'K_ō lān 'ēverirkennēḡ bā 'dedim* (Gök, 2022, s. 439)

7 *giderkenneK* böyle bi eliñi şeyinden dutar (Yıldırım, 2006, s. 38)

-kAn/ -kAt

3 *şēre satmiye götürī. giderket tam sarayın önünde ot, ip gırılmış, yıḡılmış. dēmiş ki* (Demir, 2001, s. 219)

24 *sōna undan bī ara sōna ḡoyun yanda yatarḡat çoban, ḡkan, çoban, ḡkana ḡoyun yanda yatarḡan bu ayni* (Demir, 2001, s. 206)

-kAn+ez

57 *diyerkenez om-om beş sene oldu*. (Acar, 2012, s. 752)

sular çovaldı derkenez hanımları dereden çamaşır yıkamadan gelmişler (Demir, 2013, s. 109)

11 “*ben bu çırıv niñen yaḡıcām*” diñ *düşünürkenez* yaḡınında bir ışḡ ḡörüyor. (Bayraktar, 2000, s. 140)

2 *gelirkenez* ayaḡları şışiyór (Bayraktar, 2000, s. 17)

52 *bizim burda olu. efendi dā benim om beş yirmi yaşımdaykenez bu ovadan ule sular çioardı ki buñar*. (Acar, 2012, s. 752)

-kAn+i

22 *Düvünde öñdüllerim gelúḡáni herifi taḡ da vurḡdulā* (Eren, 1997, s. 127)

198 *haçta öldü gelirkeni, ondan sona İbrâım Almanyanda öldü*. (Akyol, 2006, s. 353)

84 *buna güÇcūkeni aTdı anası*. (Demir, 2012, s. 610)

4.2.7.3.6 -mAdAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri (-mAdAn+A, -mAdAn+Ak, -mAdAn+cA)

Batı Grubu aḡızlarında *-mAdAn* zarf-fiil eki, *-mAdAn+A* [*ḡostermedēne* (Karasu, 2017, s. 143)], *mAdAn+Ak*, [*almadanak* (Akyol, 2006, s. 246)], *-mAdAn+cA*, [*bozmadanca* (Acar, 2012, s. 516)] varyantlarıyla tespit edilmiştir.

Bu yapı Balıkesir, Çanakkale, İzmir, Kastamonu, Manisa, Osmaniye, Samsun yörelerinde tespit edilmiştir.

-mAdAn+A

273 ğış **düşmedene** geçēlim. (Gök, 2022, s. 176)

20 bobamgili oħorumuşda bu yānda Ğoltağ kóyünde buna aħşama ğada doñuz oynallaşımız. O şeýe **gétmedene** o oħur oķuļa gétmezlerimiş (Kemik, 2019, s. 169)

238 cénábāllah ōle ğún **góstermedēne** amānetini ałsın. (Karasu, 2017, s. 143)

47 bir damla su **ğuymadana** süTle yoğurtla. (Mutlu, 2022, s. 413)

34 unun datlısını da dōkeriz bayram **gelmedene**. (Bülbül, 2007, s. 165)

61 hep çalışmamnan bunnāñ burnunu **ğanatmadana** ben_ evlendirdim (Ölçücü, 2020, s. 616)

156 dul **ğalmodana**, ābem üç yaşında mı nemiş. (Pehlivan, 2019, s. 585)

87 Gelini guyu götüriyo gelin **gelmedene** goyun yanına **vāmadana** geline diyo (Akyol, 2006, s. 308)

70 Attan **inmedene** söylēlē babası nē veriyo (Akyol, 2006, s. 318)

130 e şindi ben buraya **gelmedene** dauşanı yidim (Akyol, 2006, s. 320)

30 işte o **ķarmadana** hem ğarar hem övelerim. (Bozalan, 2008, s. 186)

288 ğollarını sokarsıñ çıkarısiñ **kefennemedene**. (Pehlivan, 2019, s. 665)

60 ehtiyarlıķ irezllik, bakan_ **olmadana** (İlker, 2017, s. 923)

4 hiç çoluķ çocuķ **ōmadana** geldik buraya. (İlker, 2017, s. 972)

143 benim_ adamnan ğayınpeder gidēlē **uyūmadana** (İlker, 2017, s. 1194)

33 ğavakalanına **varmadana** yoluñ_ üstünde orda (Pehlivan, 2019, s. 546)

114 paramı aliveñ de ben_ ōle gidiyin demiş dā hasibeniñ_ evine **vamadana** (Ölçücü, 2020, s. 780)

17 kendi çocu'larımā **yapmadana**. (Demir, 2012, s. 431)

290 buraya bunnar ev **yapmadana** yavızıdı. (Mutlu, 2022, s. 383)

-madan+ak

128 şerbet içēlē gelin **almadanak** uráy varılā, řerbetlēni içēlē (Akyol, 2006, s. 246)

-mAdAn+cA

23 elli ikisini **almadanca** ğayıntama ğóre filenkese vārun diye. (Acar, 2012, s. 643)

*162 temelni ğazdıla havacuk **bozmadanca** hele bu iskeletini yapıdıla. (Acar, 2012, s. 516)*

*41 ortan ğaynımınkından geçiyala bütümüşlē de onunounu hiç **yemedence** at yanını
(Acar, 2012, s. 510)*

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada elde edilen veriler, bulgular kısmında üç ana ağız bölgesine göre işlenmiştir. Yani her ağız grubundan toplanan veri kendi ağız bölgesi içerisinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla tezin sonuç kısmında üç ana ağız bölgesine yönelik tek tek değerlendirme yapılmamış, üç ana ağız bölgesi arasındaki benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Ana ağız gruplarında kelime tabanlarında istemden kaynaklı pekiştirme amaçlı +A birimli genişlemelerinin yanı sıra kelime tabanlarında +I/U birimli ünlü türemeleri de gelişmiştir. +A birimli genişlemeler Doğu Grubunda *ilgeç* ve *belirteç*; Kuzeydoğu Grubunda *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç*; Batı Grubunda, *ad*, *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* türünden kelimelerde tespit edilmiştir. +I/U birimli genişlemeler, Doğu Grubunda *belirteç*, *bağlaç*; Kuzeydoğu Grubunda *belirteç*; Batı Grubunda *ad*, *ön ad*, *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* türünden kelimelerde ortaya çıkmaktadır.

Kelime tabanlarının ünsüzlerle genişletilmesi Batı Grubu ağızlarında diğer gruplara göre çeşitlilik göstermektedir. Doğu Grubu ağızlarında kelime tabanları +h, +g/h/k/yh, +m, +n, +t, +v, +y, +z; Kuzeydoğu Grubunda +k, +l, +m, +n, +t, +y; Batı Grubunda +h, +ğ, +g/ğ/k/k/h, +l, +m, +n, +r, +ş, +t/d, +v, +y, +z birimleriyle genişletilmektedir. Doğu Grubunda ünsüz türemeleri *ad*, *ön ad*, *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç*, *ünlem*; Kuzeydoğu Grubunda *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç*, *ünlem*; Batı Grubunda *ad*, *ön ad*, *adıl*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türünden kelimelerde tespit edilmiştir.

Üç ana ağız grubunda da ünsüz ikizleşmesi aynı şekillerde ve gerek duyulması halinde her kelime türünde meydana gelmektedir.

Türkiye Türkçesi ana ağız gruplarından Kuzeydoğu Grubunda ön hece türemeleri ölçünlü Türkiye Türkçesi ile benzeşmektedir. Doğu Grupları [*Yepuzyeni* (Pehlivan, 1993, s. 52), *sippisaglam* (Sökmen, 2011, s. 355)] ile Batı Grubu ağızlarında *tep telāşe* (Öztürk, 2019, s. 258), *domdöru* (Öztürk, 2019, s. 323), *cımcıblağ* (Acar, 2012, s. 392), *gepegeÇ* (Aygün, 2019, s. 170), *dümdürüz* (KYA 68/96 s. 608) gibi kullanımlarda yerleşik pekiştirme kurallarının dışına çıkılmaktadır. Üç ana ağız grubunda da *ad*, *ön ad* ve *belirteç* türlerinde ön hece türemesi gerçekleşmektedir.

Türkiye Türkçesi ağızları içerisinde Doğu ve Batı Grubunun özelliği olan hece türemesi, Doğu Grubu ağızlarında +le, +leme, +ma, +ne, +ni gibi ögelerle *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem*; Batı Grubunda +cilem, +cin, +cu, +dak, +en, +em, +he, +ge, +im, +in, +ini,

+lam, +lan, +lem, +llk, +lim, +lin, +lū, +ma, +men, +mene, +na, +nak, +ne, +necimine, nek, +nem, +nen, +ni, +nik, +nız, +si, +sil, +sin, +ye gibi ögelerle *ad*, *belirteç*, *ilgeç*, *bağlaç* ve *ünlem* türünden kelimelerde tespit edilmiştir.

Kelime tabanlarında meydana gelen pekiştirmeler, veri çeşitliliği bakımından Batı Grubunda yoğunlaşmış durumdadır. Bu çeşitliliğin temel sebebi Batı Grubunun diğer ana ağız gruplarına göre geniş alana sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Veri çeşitliliği diğer gruplara göre Batı Grubu ağızlarında da çekim ve yapım ekleriyle yapılan pekiştirmelerde kendini göstermektedir.

Vasita hâli, Doğu Grubu ağızlarında +lAn/nAn; Kuzeydoğu Grubu ağızlarında +(y)lAn/ +nAn; Batı grubu ağızlarında +lan, +ılan, +ınan, +(y)lan, +ilen, +len, +inen, +nen, +(y)len biçimlerinde pekiştirme amaçlı kullanılmaktadır. Buna ek olarak Batı Grubu ağızlarında vasita hâlinin diğer ana ağız gruplarında tespit edilemeyen +lana, +nana/+nene biçimleri de mevcuttur. [17 şimdi ā **ğazaKlarlan**, **etekleŕle**, **şalvarlarla** idāre ediyōz. (Kaya, 2020, s. 405), 86 bitā tamam. ēliyoŕ **ğalbırnana**. **ğalbırnāñ** ēliyoŕ ōna. (Yapıcı, 2022, s. 467)] örneklerinde de görüldüğü üzere konuşurun kendi isteği doğrultusunda varyant değiştirdiği görülmüştür.

Eşitlik hâli, Doğu Gubu ağızlarında *ön ad*, *durum ve zaman bildiren belirteç* türünden kelimeler +cAm/ +cAmA/ +cAmAn/ +cAmAnA, +cAn/ +cAnA/ +cAnda/ +cAnAh/ +cAnAk/ +cAnAm/ +cAnAn/ +cAnAsInA +cAnnAn, +cez; Kuzeydoğu Grubu ağızlarında *belirteç* türünden kelimeler +cAnA; Batı Grubu ağızlarında *ad*, *adıl*, *ön ad*, *belirteç*, *ünlem* türünden kelimeler +ce +ce, +cAm/ +cAmA/ +ciMeNe, +cilem, +culam, +cAn / +cANa/ +cANak/ +cAnAm/ +cAnAn/ +cAnAy/ +cAnAz/ +ceni/ +cine/+canagdan, +cAsI varyantlarıyla kullanılmaktadır.

Ayrılma hâlinin +A birimi ile genişletilmesi Doğu ve Batı Grubu ağızlarında tespit edilmiştir.

Kip eki +di birimli genişlemelerle anlamın kuvvetlendirilmesi Batı Grubu ağızlarına has bir özelliktir.

Doğu Grubu ağızlarında bir örneğine rastlanan belirli geçmiş zamanın +n birimli genişlemeleri Batı Grubu ağızlarında sıklıkla kullanılmaktadır.

Belirli geçmiş zamanın 3. tekil kişi soru çekimlerinde +m, +y birimli genişlemeler, belirsiz geçmiş zaman + I genişlemeleri ile düzensiz genişlemeler Batı Grubu ağızlarında sınırlı yörelerde tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi ana ağız gruplarının tamamında *şart kipinin eylem +sAnA* biçimleri mevcuttur.

Şart kipinin *eylem +sA + şahıs eki +sA* yapısı sadece Doğu Grubu ağızlarında tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi ağızlarında kelimeye sevgi, acıma, küçültme, abartma gibi anlamlar katarak pekiştirme fonksiyonunu sürdüren birimler isimden isim yapan eklerdir. Doğu Grubu ağızlarında *+cAĞIz, +CAk, +cIk/ +cUk, +cucağ, +cilah/ +culuh, +ko/+koli, +lAyIn, +man, +o, +oş, +rAk, +y*; Kuzeydoğu Grubu ağızlarında *+cAĞIz, +CAk, +cIk/ +cUk, +ka, +lAyIn, +man, +rAk*; Batı Grubu ağızlarında *+Ak/ +et, +CAĞIz, +CAk, +cIk, +cUk, +lAyIn, +man, +mat, +o, +rAk, +sat, +y* ekleri kanalıyla konuşurlar kelimeleri pekiştirmektedirler.

+o ve *+y* yapım ekleri, Doğu ve Batı Grubu ağızlarında görülmektedir. Batı Grubundaki bu ekler, coğrafi bakımdan Doğu Grubu ile sınırı bulunan yörelerde tespit edilmiştir. Bunun dışında Kastamonu yöresinde *+y* yapım ekine ait örneğe rastlanmıştır.

Yapım eklerinde küçültmek pekiştirme ve büyütme pekiştirme durumu söz konusudur. *+cAĞIz, +cIk/+cUk, +CAk, +o, +oş, +y* ekleri küçültme; *+mAn* eki büyütme yönünde pekiştirme yapmaktadır. Alanyazında küçültme eki olarak belirtilen *+rAk* eki, Batı Grubu ağızlarında çift yönlü özellik göstermektedir. Ek, *besi* kelimesine eklenerek çok, daha anlamları katmaktadır. [*51 besirek gibi maaşallah gızlā, gelinlē* (Yıldız, 2021, s. 265), *60 anası tül idi gızı beserek* (Erdem, 2014, s. 244)]

Türkiye Türkçesi ağızlarında bir kelimenin farklı pekiştirici unsurla birden fazla şekilde pekiştirildiği görülmektedir. İlgili pekiştiricinin fonksiyonun yeterli görülmemesi, psikolojik sebeplere bağlı olarak konuşurun anlatımını aynı kelimedede birden fazla pekiştirici unsur kullanarak abartma çabası kademeli/katmerli pekiştirmenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kademeli/katmerli pekiştirme yöntemi çok şekilli olarak karşımıza çıkmaktadır. [*ahacīma...* (Yıldırım, 2006, s. 158), *20 güç'cücek tamda tay oynā* (Korkmaz, 1994c, s. 36), *128 azÇıcağ işde bi kilō mercimek yeşil mercimek gatarsiñ* (Bölük, 2011, s. 328), *İndan sōracığuma gabağuş üzerine gar serperlerdi esgiden, çok esgilē.* (Öztürk, 2019, s. 255), *Ordan sonracimiy bu bî ki akşam sonra, biz tarlada kesek taradık, Allah ramet eylesin eltinen gaynana da* (Bilyaz, 2019, s. 132), *2 küfteleri güççücükmüş.* (Gülseren, 2000, s. 321), *59 o güzelce üşçecine çıkıviri tostopacık.* (Erol, 2019, s. 249), *bosbolaman* (Gök, 2022, s. 106), *26 buğdēnen nohutı bişirürüz onu güzelcenek.* (Boz ve Özçelik, 2001, s. 210)]

Türkiye Türkçesinin üç ana ağız grubunda da fiilimsi eklerinin pekiştirme amaçlı genişlemiş varyantları mevcuttur. Fiilimsiler, Doğu Grubu ağızlarında *-ArAk+DAn/+DA*, *-DIKCA+n/-DIKCA+z*, *-InCA+h/+k/*, *-InCA-yene*, *-InCA-z*, *-kAn+A*, *-kAn+I*; Kuzeydoğu Grubunda *-ArAk+DAn*, *-DIKCA+s*, *-InCA+k/ -InCA+s*, *-kAn+A/ -kAn-nik*; Batı Grubu ağızlarında *-ArAk+DAn*, *-DIK+DAN+A*, *-DIKCA+k/ DIKCA+m*, *-DIKCA+n*, *-DIKCA+nık*, *-InCA+l/ -InCA+k/ -InCA+ĞIZ/ -InCA+(y)ecek/ -InCA+Sı/ -InCA+n*, *-InCA+na/ InCA+nan/ -InCA+n+eke/ -InCA+lak/ -InCA+s/z*, *-kAn+A/ -kAn+DAn/DA/ kAn+A+li/ -kAn+A+lik/ -kAn+ek/ -kAn+en/ -kAn+i/ -kAn+nek/ -kAn+t/ -kAn+ez*, *-mAdAn+A/ -mAdAn+Ak/ -mAdAn+Ca* şekillerinde genişlemektedir.

Pekiştiren dil birimlerinin büyük bir bölümünün, yapım ya da çekim eki işlevi taşımaması ancak konuşur kullanımı itibariyle de kolektif özellik göstermesi ölçünlü dilin gramatikal öğeleri ile diyalektolojinin gramatikal öğelerinin her zaman örtüşmediğini ortaya koymaktadır. Bu durumda ölçünlü dil ile diyalektolojinin yapı işlev ayrımı, kelime türü tasnifi, köken bilgisine yönelik ölçütleri farklı açılardan ama Türk dilinin karakteristik özelliklerine paralel bir şekilde ele alınmalıdır. Diyalektolojiye ait veriler, ölçünlü Türkçenin alışılmış dil bilgisi kuralları çerçevesinin dışında bir tutumla incelenmeli, diyalektolojiye ait dil bilgisi kurallarının belirlenmesi yönünde dil politikaları geliştirilmelidir.

Pekiştirme anlam olayı, art zamanlı tarihsel süreçlerin eş zamanlı yansması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum gerek kelime tabanında ses olayına bağlı meydana gelen genişlemelerde gerek çekim ve yapım ekine dayalı genişlemelerde gerekse eylemsi eklerinin genişletilmesiyle yapılan pekiştirmelerde tespit edilmiştir.

Geniş Türkiye coğrafyasında gerek kelime tabanlarında ünlü, ünsüz genişlemelerinin gerek ünsüz ikizleşmelerinin gerekse başta fiilimsi genişlemelerinin bir bağlam içerisinde varyantını değiştirerek kullanma eğilimi; gereksiz edat ve ek kullanımı ya da yanlış eğilim veyahut da yöresel kullanım gibi ifadelerle açıklanmamalıdır. İlgili genişlemeler, kelimelere pekiştirme anlamı dışında bir katkı vermemektedir. Ancak bu genişlemeler de Türkiye Türkçesi ağızlarının büyük bir bölümünde bir kolektiflik göstermektedir. Bu bağlamda daha önce araştırmacıların bir kısmı tarafından da *tekit*, *kuvvetlendirme* ya da *pekiştirme* gibi ifadelerle izah edilen *gadara*, *hemene*, *hemi*; *böleb*, *illah*, *beniğ*, *şimdik*, *gibil*, *daham*, *gibin*, *belkit*, *cumav*, *ney*, *şimdiz*, *kerez*; *diyerekten*, *gelincik*, *gelinces*, *gelirkene*, *durmadana*, *yaptıkçan*, *durdukçana* ve benzeri yapılar; pekiştirilmiş kelime, bu kelimelerin bünyesinde var olan ancak çekim ya da yapım eki işlevi üstlenemeyen

kelime tabanı+A/I-U; kelime tabanı+b/h/g/ğ/h/k/l/m/n/T/v/y/z; kelime+ArAk+DAn, kelime+IncA+k/s/z; kelime+mAdAn+A, kelime+DIKÇA+n gibi yapılarda Türkiye Türkçesi ağızlarında varlığı tespit edilen birçok gramatikal dil ögesi de pekiştiren dil birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dil öğelerinin muhakkak bir çekim ya da yapım eki olarak sınıflandırılmasına ihtiyaç yoktur. İlgili öğelerin tamamına belli bir hüviyet kazandırmak, kökenleri hakkında net fikirler belirtmek bir zorlamadan öteye gidemez.

Dilin canlı bir varlık oluşunu ispatlayan en belirgin öğelerden biri de diyalektolojik (ağız bilimine ait) verilerdir. Bu veriler, ölçünlü Türkiye Türkçesinde yerleşik dil kurallarının dışında bir seyir izlemektedir ve pekiştiren dil birimleri, bu duruma örnek oluşturabilecek özellikler barındırmaktadır. Konuşur, iletişim halindeyken sözüne kuvvet verme gereği hissettiğinde aynı bağlam içerisinde aynı kelimeyi pekiştiren dil birimine ihtiyaç duymadan ya da pekiştirme görevli gramatikal unsurlar kullanabilir. Bu durum, pekiştirme anlamı sağlamaya yarayan her dil birimi ve pekiştirme yöntemi ile gerçekleştirilmektedir. Aynı bağlam içerisinde aynı sözcüğün farklı varyantlarla kullanılması bu görüşü desteklemektedir. [106 *gözelcek gine aynı yapıdım gibi yaparım güzelce* (Erdoğan, 2012, s. 349)] İletişimde istemden kaynaklı fark, aynı bağlam içerisinde bir kelime üzerinde veya iletişimin devamında konuşma metninin farklı kısımlarında da görülmektedir.

Yukarıdaki bulgular, ağız araştırmalarının yazıya aktarılan bölümlerinden elde edilmiştir. Araştırmacıların bu çalışmalarda kullanmadığı ya da atladığı veya bundan sonraki süreçlerde ilgili yörelerden elde edilecek bilgiler eldeki çıktıları da değiştirecektir. Bu çalışmada ilgili sebeplerden ötürü herhangi bir yüzdellik hesaba ya da sayısal veriye dayalı değerlendirmeye girilmemiştir. Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus da konuşurların iletişim esnasında konuşmasını süslemeye yönelik olarak da pekiştirmeye başvurabileceği gerçeğidir.

Doğu grubu ağızları konuşurlarının iletişimde söze kuvvet katma ihtiyacı duymaları halinde kelime tabanı ya da ekleri genişletmek veyahut da eklere dayalı pekiştirme yapmak yerine genel olarak kelime odaklı pekiştirme yöntemini tercih ettikleridir. Diyarbakır, Çüngüş ve Çermik ağızlarında bu durum daha bariz bir şekilde görülmektedir.

Ana ağız grupları dikkate alındığında pekiştirmeye ilgili veri çeşitliliğinin Güneybatı Anadolu'da daha yoğun ve çeşitlilik yönünden zengin olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abaz, A. (2004). *Çorum İskilip ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acar, E. (2008). *Kastamonu merkez ilçe ve köyleri ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acar, E. (2012). *Kastamonu ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acer, F. (2003). *Yerköy ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
- Ahanov, K. (2021). *Dil biliminin esasları*. (Çev. M. Ceritoğlu). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ahmet Vefik Paşa. (2000). *Lehce-i Osmânî* (R. Toparlı, Haz.). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ağakay, M. A. (1964). Pekiştirmeli sıfatlar. *Türk Dili*, 13, 881-882.
- Ak, Z. (2020). *Adana ili Aladağ ilçesi ağız incelemesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akalın, M. (2001). *Dil yazıları*. TDK Yayınları.
- Akar, A. (2013). *Muğla ve yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Akca, H. (2012). *Ankara ili ağızları*. (İnceleme-Metinler-Dizin). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Akgül, Z. (2019). *Sinop ilinin Boyabat ilçesi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkuş, M. (2004). a/e seslenme edatının işlevleri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı (20-26 Eylül 2004) Bildirileri I* (ss. 109-118). TDK Yayınları
- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil: ana çizgileriyle dilbilim*. TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1945). *Gaziantep ağızı*. İbrahim Horoz Basımevi.
- Akyol, S. (2006). *Manisa merkez kuzey batı köylerinin ağız özellikleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Alan, M. (2012). *Hacılar ağzı. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alkaya, E. (2008). Eski Türkçe-qıña ekinin Türk lehçelerinde ve Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kullanımı üzerine. *Turkish Studies*, 3, 4.
- Alkaya, E. (2021). *Sibirya Tatar Türkçesi*. Kesit Yayınları.
- Altunbıçak, İ. (2015). *Birecik ağzı. (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alyılmaz, S. (2010). Doğu Anadolu ağızlarında isim yapım ekleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (14).
- Alyılmaz, C. (2011). Ünlemlerin seslenmeleri kuvvetlendirici işlevleri. *Türk Gramerinin Sorunları Bildiriler. Birleştirilmiş 1. Baskı*. TDK Yayınları.
- Argunşah, M. (2011). Türkçede zarf-fiil eklerinin durum ekleriyle kalıplaşması. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1 Winter, p. 55-68.
- Arıkoğlu, E. (2007). *Tuva Türkçesi. Türk lehçeleri grameri*. (ed.: Ahmet B. Ercilasun), Akçağ Yayınları, s.1149-1228.
- Aslan, E., Ercilasun, A. B. & Olcay, S. (1998). *Kars Arpaçay köylerinden derlemeler*. TDK Yayınları.
- Aslan, S. (2002a). Türkiye Türkçesinde küçültme ve pekiştirme kavramları ve -cık eki üzerine. *Türk Dili*. c. LXXXIII. s. 603, 224-228.
- Aslan, S. (2002b). *Türkiye Türkçesinde sıfat ve zarfların pekiştirme ve derecelendirme yolları*. [Yüksek Lisans Tezi] Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabay, N., Kutluk, İ., & Özel, S. (1983). *Sözcük türleri*. TDK Yayınları. Olgaç Basımevi.
- Atalay, B. (1940). *Türkçemizde men-man*. TDK Yayınları.
- Atalay, B. (1942). *Türk dilinde ekler ve kökler üzerine bir deneme*. Matbaai Ebüzziya.
- Atalay, B. (1945). *Ettuhfet-üz-zekiyye fil-lûgat-it-Türkiye*. TDK Yayınları
- Atalay, B. (2018). *Divan-ı lûgati 't-Türk*. TDK Yayınları.

- Atay, A. (2002). Eski Türkçe ma/me edatının Anadolu ağızlarındaki kalıntısı. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, (610), 826-828.
- Atmaca, E. (2005). *Korkuteli ve yöresi ağızları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, Ö. & Demir, N. (2009). *Giresun ili ve yöresi ağızları. (Tarih-Dil İncelemesi-Metinler-Sözlük)* Giresun Valiliği Yayınları-15.
- Aygün, T. (2019). *Gönen ağızı (İnceleme- Metin- Sözlük)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, M. (2002). *Aybastı ağızı. (İnceleme- Metin- Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aydın, T. (2020). *Kars ili terekeme ağızı. (İnceleme- Metin- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Avcı, Y. (1988). *Amasya Aydıncı ağızı. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcı, Ş. A. (2017). *Yatağan ilçesi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, N. (2008). *Kütahya Altıntaş yöresi ağızı. (İnceleme, Metinler, Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, Ö. (2011). *Çankırı ili ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayvaz, M. A. (2013). *Sarız ve yöresi Avşar ağızı. (Fonetik ve Morfolojik İnceleme- Metin- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bahşi, B. (2017). *Oğuz grubu Türk lehçelerinde pekiştirme ve kuralları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bahşi, B. (2022). Malatya ili ağızında pekiştirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (26), 218-229. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1073891>
- Balcı, İ. (1996). *Kars yerli ağızında cümle ve cümle yapıları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Balyemez, S. (2015). +ca eki, sıfatın anlamını güçlendirir mi?. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(3), 899-917. <https://doi.org/10.7884/teke.529>
- Bang, W. (1980). Berlindeki Macar enstitüsünden Türkoloji mektupları. Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Banguoğlu, T. (1956). Türk grameri için monografiler: I- Türkçede tekerrür fiilleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 4, 111-123.
- Banguoğlu, T. (1957). Türk grameri için monografiler: II - Türkçede benzerlik sıfatları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 5, 13-27.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin grameri*. TDK Yayınları.
- Baskakov, N. A. (2021). *Türk dillerinde tarihî-tipolojik ses bilimi*. TDK Yayınları.
- Başer, E. (2014). *Kırıkkale ili ağızları. (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başkan, A. (2012). *Bismil ağzı. (İnceleme-Metinler-Dizin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, N. (2018). *Türkçede fülimsiler*. TDK Yayınları.
- Bayrav, S. (1998). *Yapısal dilbilimi*. Multilingual Yayınları.
- Bayramın, N. (2014). *Artvin ili Arhavi ilçesi Derecik köyü ağzı. (İnceleme, Metinler ve Sözvarlığı)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.
- Bayraktar, F. S. (2000). *Kayseri merkez ilçe ağzı. (İnceleme- Gramer- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekar, B. (2011). *Kütahya Domaniç ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Biber, S. (2010). *Kütahya Gediz ve yöresi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgegil, M. K. (2014). *Türkçe dilbilgisi*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Bilgen, İ. (1989). *Divanu lugati't Türk'te söz yapımı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Bilyaz, B. (2019). *Kocaeli Kandıra ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Biray, H. (1999). *Batı grubu Türk yazı dillerinde isim*. TDK Yayınları.
- Boz, E. & Özçelik, S. (2001). *Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağızı. (Dil İncelemesi, Metinler, Sözlük)*. TDK Yayınları.
- Boz, E. (2002). *Afyon merkez ağızı. (Dil Özellikleri, Metinler, Sözlük)*. Başkent Grafik.
- Boz, E. & Özçelik, S. (2009). *Siverek merkez ağızı. (Dil İnceleme, Metinler, Sözlük)*. Gazi Kitabevi.
- Bozalan, H. (2008). *Bergama merkez ilçe ve köylerinde yaşayan yöreklerin ağız incelemesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt, D. (2019). *Ardahan ili Posof ilçesi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bölük, R. (2011). *Serik (Antalya) ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulak, Ş. (2015). *Van Küresin ağızı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, S. (2018). *Gümüşhane ili ve yöresi ağızları söz varlığı*. Gazi Kitabevi.
- Buran, A., Gülensoy, T. (1994). *Elâzığ yöresi ağızlarından derlemeler*. TDK Yayınları.
- Buran, A. (1996). *Anadolu ağızlarında isim çekim ekleri*. TDK Yayınları.
- Buran, A. (1997). *Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Buran, A. & Oğraş, Ş. (2003). *Elâzığ ili ağızları. Örnek Ofset Matbaacılık*.
- Bülbül, G. (2007). *Balıkesir Bigadiç ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caferoğlu, A. (1971). Türkçemizdeki-ğil ve-gil emir eki. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 19, 1-10.
- Caferoğlu, A. (1994). *Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar* (Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi Ağızları). TDK Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1995a). *Anadolu İlleri Ağızlarında Derlemeler*. TDK Yayınları.

- Caferoğlu, A. (1995b). *Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar Kars, Erzurum, Çoruh İlbaylıkları Ağızları*. TDK Yayınları.
- Cantürk, S. (2023). *Gümüşhane ve yöresi ağızları. (İnceleme – Metinler– Sözlük)*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, A. (2018). *Yalova ili yerli ağzı. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Choi, H. W. (2019). *Türkçe, Korece, Moğolca ve Mançu-Tunguzcanın karşılaştirmalı ses ve biçim bilgisi*. TDK Yayınları.
- Clauson, G. (1966). Eski Türkçe üzerine üç not. (Çev. A. Levendoğlu). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 14, 19-37.
- Clauson, G. (2007). Türkçede sekizinci yüzyıldan önce kullanılan ekler. (Çev. U. Özalın). *Dil Araştırmaları*, 1(1), 185-196
- Coşkun, M. V. (2017). *Özbek Türkçesi grameri*. TDK Yayınları.
- Çağatay, S. (1967). Pekiştirilen fiiller. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 14, s. 39-50.
- Çakır, A. (2020). *İzmir ili Ödemiş- Kiraz-Beydağ ilçeleri ağızları*. TDK Yayınları.
- Çanak, F. (2019). *Palu merkez ağzı. (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çeker, M. (2015). *Çumra havalisi Yörükleri ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çeneli, İ., & Argunşah, M. (1997). *Kırım Tatarcasında yapım ekleri*. TDK Yayınları
- Çıracı, K. (2019). *Konya ili Karapınar ilçesi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, S. (2005). *Düzce ili ve yöresi ağızları. (Giriş-İnceleme-Metinler-Dizin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, E. K. (2012). *Elmalı ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dağcı, Y. (2012). *Yahyalı (Kayseri) ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, N. (2001). *Ordu ili ve yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Demir, N. (2006a). *Trabzon ve yöresi ağızları (Cilt I-II-III)*. Gazi Kitabevi.
- Demir, N. (2006b). *Tokat ili ve yöresi ağızları. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. Gazi Kitabevi.
- Demir, N. (2006c). *Sivas ili ve yöresi ağızları. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. Gazi Kitabevi.
- Demir, İ. (2012). *Sarıgöl ve yöresi ağızları. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, N. (2013). *Ankara örneğinde ağızların belgelenmesi*. TDK Yayınları.
- Demir, İ. (2014). Güneybatı Anadolu ağızlarındaki pekiştirme ekleri üzerine. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 106-124. <https://doi.org/10.12780/UUSBD360>
- Demiray, E. (2003). *Kepsut ilçesi ve yöresi ağızları. (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirbilek, S. (2020). *Tarihi Türk lehçelerinde ok edatı*. Kriter Yayınevi.
- Demirci, K. (2017). *Kelime bilgisi: el kitabı*. Anı Yayıncılık.
- Demirci, K. (2022). *Toplumsal dilbilim diyalektoloji ve ağızbilim sözlüğü*. Anı Yayıncılık.
- Demirel, S. (2009). *Mudurnu ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirsoy, A. (2001). *Eğin'de kullanılan ya da kullanılmış kökü belirsiz ya da başka bir dilden aynen ya da değiştirilerek alınmış ve Anadolu'da kısmen kullanılan bazı kelimeler ve unutulmaya yüz tutmuş bazı yer adları*. Ankara.
- Deny, J. (2012). *Türk dil bilgisi*. (Çev. A.U. Elöve.; Uy. A. Benzer) Kabalcı Yayınevi.
- Derleme Sözlüğü, I-VI. (2019). TDK Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2012). *Lûgat, Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Aydın Kitabevi Yayınları,
- Demez, A. (2013). *Gölbaşı (Adıyaman) ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erzincan Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dilek, F. G. (2022). *Altay Türkçesi*. TDK Yayınları.
- Dinar, T. (2006). *Başmakçı ve Dazkırı ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinçay, M. A. (2009). *Kütahya Simav ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dolapçı-Perçin, Z. T. (2017). *Mengen ağızları (metin- inceleme- sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, M. (2012). *Aksaray ve yöresi ağızları. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, M. (2015). Karadeniz bölgesi ağızlarında–(y) XncA zarf-fiil eki ve görünümleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/16 Fall 2015, p. 535-554.
- Doğan, M. (2018). *Kovancılar ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğar, B. (2015). *Lâpseki ve yöresi ağızları. (İnceleme Metin Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğru, F. (2015). *Eskişehir ili Manav ağızları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duran, K. (2019). *Konya'nın Hadim ilçesi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmaz, R. (2018). *Antalya ili örneğinde Karakoyunlu Yörük ağızı: ses bilgisi, şekil bilgisi, söz varlığı ve Karakoyunlu Yörük etnografyası*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dülger, E. (2007). *Banaz ilçesi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eckmann, J. (1976). Middle Turkic glosses of the Rylands interlinear Koran translation. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*. 1978-1979. Ankara Üniversitesi Basımevi. TDK Yayınları. s. 279-294.
- Eckmann, J. (2013). *Çağatayca el kitabı*. (Çev. Günay Karaağaç). Akçağ Yayınları

- Ediskun, H. (2017). *Yeni Türk dilbilgisi*. Remzi Kitabevi.
- Efendioğlu, S. (2009). Ağrı ili ağızları. *Electronic Turkish Studies*, 4(3). *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/3 Spring
- Eker, S. (2015). *Çağdaş Türk dili tarihi*. Grafiker Yayınları.
- Ekizoğlu, F. G. (2018). *Beyşehir ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elbir, D. (2011). *Eğirdir ve yöresi ağızları*. (*İnceleme-Metinler-Sözlük*). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elhan, F. (2011). *Kilis ağzı ve Karacaoğlan*. Kilis Vakfı Yayınları.
- Emre, A. C. (2004). *Türkçe sarf ve nahiv eski lisân-ı Osmânî sarf ve nahiv*. (Haz. Gülden Sağol-Erdal Şahin-Nurgül Yıldız). TDK Yayınları.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi grameri*. TDK Yayınları.
- Eratalay, S. Ö. (2020). *Sarıgöl ağzı söz varlığı*. Gece Kitaplığı.
- Erbaşı, Y. (2019). *Ardahan ili Damal ilçesi ağzı*. (*İnceleme-Metin-Sözlük*). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbay, A. (2018). *Türk dili ve edebiyatı eğitimi çerçevesinde Çavdır yöresi ağzı*. (*Fonetik ve Morfolojik İnceleme-Metin-Dizin*). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ercilasun, A. B. (2008). La enklitiği ve Türkçede bir "pekiştirme enklitiği" teorisi. *Dil Araştırmaları*, 2(2), 35-56.
- Ercilasun, A. B., & Akkoyunlu, Z. (2018). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk giriş-metin-çeviri-notlar-dizin*. TDK Yayınları.
- Erdem, G. (2014). *Anamur ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ercilasun, A. (2020) *Kars ili ağzı*. TDK Yayınları.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation I-II*. Otto Harrassowitz Verlag.

- Erdem, M. E. (2001). *Asarcık ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, M. & Bölük, R. (2012). *Antalya ve yöresi ağızları. (Giriş- İnceleme- Metinler)*. Gazi Kitabevi.
- Erdem, M. D. & Dağdelen, G. (2012). *Karabük ve yöresi ağızları. (Giriş- İnceleme- Metinler)*. Karabük Valiliği Yayınları.
- Erdoğan, F. (2007). *Şuhut ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, S. (2012). *Niğde merkez ve Bor ilçesi ağızı. (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, M. E. (1997). *Zonguldak-Bartın-Karabük illeri ağızları*. TDK Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Basım.
- Ergin, M. (2018). *Dede Korkut kitabı I-II*. TDK Yayınları
- Erol, T. (2019). *Sütçüler ağızı. (İnceleme-Metin-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertekinoglu, S. (2014). Van gölü çevresi ağızlarındaki–gınan eki üzerine. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(4), 85-94.
- Ertekinoglu, S. (2017). *Ahlat ağızı söz varlığı*. TDK Yayınları.
- Erten, M. (2011). *Diyarbakır ağızı. (İnceleme-Metinler- Sözlük)*. TDK Yayınları.
- Eryılmaz, R. (2015). *Çameli ilçesi ağızı ve Çameli ortaokullarında eğitim gören öğrencilerin yerel ağız özelliklerinin Türkçe eğitimine etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryiğit, C. (2014). *Göhlisar ağızı. (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Galip, H. (2018). *Kırklareli ili Üsküp beldesi ağız incelemeleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gedizli, M. (1999). *Kavaklıdere ve yöresi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gemalmaz, E. (1995). *Erzurum ili ağızları. (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)*. TDK Yayınları.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. TDK Yayınları
- Gök, Ç. (2019). *Gümüşhane ili Kale köyü ve civarı köylerinin ağız incelemesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gök, M. (2022). *Osmaniye ili ağızları ve söz varlığı. (Metinler-Sözlük)*. Grafiker Yayınları.
- Gökçur, E. (2006). *Van ve merkez köyleri ağızları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökçür, E. (2012). *Van gölü havzası ağızları*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gönen, E. M. (2003). *Van gölü kuzey havzası ağızları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görgeç, C. (2020). *Manavgat ve yöresi ağızları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Guvci, K. (2004). *Kayseri İncesu ilçesi Subaşı köyü ağızları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, R. (1993). *Kilis merkez ve köyleri ağızları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, M. (2016). *Hatay Arsuz ağızları. (İnceleme- Metin-Sözlük)*. Kesit Yayınları.
- Gülbahar, B. (2010). *Uluborlu ağızları. (İnceleme-Metinler- Sözlük)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, Z. (1992). *Harput ağızları*. Elâzığ Belediyesi Yayınları.
- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Gülseren, C. (2000). *Malatya ili ağızları. (İnceleme-Metin-Sözlük ve Dizinler)*. TDK Yayınları.
- Gülseren, C. (2014). *Malatya sözlüğü*. Malatya Kitaplığı.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde ekler*. TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak ili ağızları: dil özellikleri, metinler, sözlük*. TDK Yayınları.

- Gümüş, E. M. (2017). *Sinop ili Ayancık ilçesi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüştel, Z. (2019). *Düzce ili Kaynaşlı ilçesi Yeniyurt ve Altunköy köyleri ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, T. (2003). *Rize ili ağızları. (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. TDK Yayınları.
- Günay, E. G. (2008). *Adıyaman - Merkez, Kâhta, Gerger, Samsat yöresi ağzı. (İnceleme-Metin-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, İ. T. (2009). *Savaştepe yöresi Yörük ağızlarının incelenmesi ve Türkçenin gelişip zenginleşmesine katkıları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Güner, G. (2020). *Kıpçak Türkçesi grameri*. TDK Yayınları.
- Günşen, A. (2019). *Kırşehir ve yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Güngör, H. (2017). *Tunceli ili ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, Ö. (2014). *Sivas ili Zara ilçesi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, Ö. (2019). *Antalya ili Kumluca ilçesi ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, F. (2019). *Türkiye Türkçesi ağızlarında yapım ekleri*. TDK Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk dilinde edatlar*. Bilge Kültür Sanat.
- Hacıeminoğlu, N. (2016). *Türk dilinde yapı bakımından fiiller*. Bilge Kültür Sanat.
- Hacıeminoğlu, N. (2019). *Karahanlı Türkçesi grameri*. TDK Yayınları.
- Hafız, N. (1996). Kosova Türk ağızlarında çekim ve yapım ekleri. *Uluslararası Türk Dili Kongresi* (1988/1996). TDK Yayınları, 225-249.
- Hanser, O. (2003). *Türkmence el kitabı*. (çev. Zühal Kargı Ölmez) Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, 17.
- Haşimi, A. (2016). *Kırıkkale ili ağızları. (İnceleme-Metin-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Hatiboğlu, V. (1972). *Dilbilgisi terimleri szliđđ. TDK Yayınları*
- Hatiboğlu, V. (1973). *Pekiştirme ve kuralları. TDK Yayınları.*
- Hengirmen, M. (2009). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri szliđđ. Engin Yayınevi.*
- Hünerli, B. (2006). *Kırklareli Babaeski merkez ilçesi ve köyleri ağız incelemesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- İbrahim, N. (2013). "Makedonya Valandova Yöresi Türk Ağzında Yapım Ekleri", VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı. TDK Yayınları. ss. 2157-2173.
- İleri, C. (2008). *Eskişehir ili Mihalicık ilçesi ve yöresi ağızları. TDK Yayınları.*
- İlker, A. (2017). *Manisa ağızları. TDK Yayınları.*
- İlaslan, . (2005). *Adana ili Yüreğir ve yöresi göçmen ağzı. (İnceleme- Metinler- Sözlük). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- İlaslan, . (2006). *Yozgat-andır ağzı. (İnceleme- Metinler- Sözlük). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- İmer, K., Kocaman, A., & zsoy, A. S. (2011). *Dilbilim szliđđ. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.*
- İşcanoğlu, İ. B. (2007). *Eldivan ilçesi (Çankırı) ağzı. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- İngilizce-Türkçe Redhouse Szliđđ, (2017). SEV Yayıncılık.*
- İpek, B. (2023). *Türkçede pekiştirme edatları. Hiperyayın.*
- Kabadayı, R. (2014). *Bayburt Demirözü ilçesi ağzı: Cümle Yapısı. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Kaçalın, M. S. (2006). *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi. Kitabevi.*
- Kaçalın, M. S. (2022). *Niyazi Nevâyi'nin sözleri ve Çağatayca tanıklar, el-lugatu 'n-neva'iyye ve 'l-istişhadatu 'l-Cagata'iyye. (Giriş – metin – dizinler – tıpkıbasım). TDK Yayınları.*
- Kalay, E. (1998). *Edirne ili ağzı. (İnceleme-Metin). TDK Yayınları.*
- Kamacı, K. (2014). *Türkçede pekiştirme. [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

- Kanaç, I. (2010). *Denizli'nin Babadağ ilçesi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kanık, E. (2021). *Antalya ili Gündoğmuş ilçesi ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara, M. (2005). *Hakas Türkçesinde isim*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaağaç, G. (2017). *Dil, tarih ve insan*. Kesit Yayınları.
- Karaağaç, G. (2018). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Karaağaç, G. (2019). *Türkçenin dil bilgisi*. Akçağ Yayınları.
- Karabacak, E. (2002). *Bergamalı Kadri müyessiretü'l-ulûm*. TDK Yayınları.
- Karahan, L. (2012a). Türkçede bazı ek ve edatlarda “-n” morfemi ile ortaya çıkan varyantlaşma. *Türk Moğol Araştırmaları Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı*, (Ed. Bülent Gül) Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 219-236.
- Karahan, L. (2012b). Ağız verilerinin etimoloji çalışmalarına katkısı: “söylesane” örneği. *Dil Araştırmaları*, 10(10), 9-15.
- Karahan, L. (2014). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. TDK Yayınları.
- Karahan, L. (2016). Anadolu ağızlarında kullanılan bazı zarf-fiil ekleri. *Türk Dili Üzerine İncelemeler Prof. Dr. Leyla Karahan*. Akçağ Yayınları. s. 345-373.
- Karagöz, İ. (2015). Türkiye Türkçesi batı grubu ağızları ile drama göçmenleri ağızlarında {idi(n)} çekimli fiilindeki /n/ sesbirimi üzerine. *Dil Araştırmaları*, 16(16), ss. 225-236.
- Karagöz, K. (2018). *Tarihi Türk lehçelerinde sıfat ve zarflarda pekiştirme ve derecelendirme*. TDK Yayınları.
- Karahisari, M. Ş. (2017). *Ahter-i kebîr*. TDK Yayınları.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemleri-kavramlar, ilkeler, terimler-*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasu, S. (2017). *Kavak ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kalay, E. (1998). *Edirne ili ağızları*. TDK Yayınları.
- Kasapoğlu-Çengel, H. (2020). *Kırgız Türkçesi grameri: ses ve şekil bilgisi*. TDK Yayınları.
- Kavaklıçeşme, H. (2010). *Kars ve Iğdır Azerileri ağızı. (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, M. (2020). *Kula köyleri ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayılan, F. (2018). *Çal ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kemik, F. (2019). *Alaçam ağızı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keleş, İ. (1986). *Şabanözü yöresi ağızı*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kestelli, R. N., & Toparlı, R. (2011). *Resimli Türkçe kamus*. TDK Yayınları.
- Kılıç, M. (2001). *Kahraman Maraş merkez ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıçer, İ. (1998). *Yozgat ve yöresi ağızları. (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Van Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, G. (2009). *Bolu ili Seben ilçesi ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kilit, A. (2015). *Aralık ilçesi ağızı (Iğdır ili). (İnceleme, Metinler ve Söz Varlığı)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.
- Kirik, E. (2011). *Kahramanmaraş merkez ilçe ağızı. (Ses Bilgisi, Metinler)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koca, S. (2015). *Görele ve yöresi ağızları. (Dil Özellikleri- Metinler- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocakerim, H. Ş. (2014). *Gaziantep Şahinbey ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kocamaz, İ. (2013). *Konya ili, Taşkent ilçesi ve köyleri ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, N. (2000). -ca eki üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, ss. 582, 505 – 514
- Koç, A. (2010). Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (28), ss. 47-67.
- Koç, A. (2021). *Iğdır ili ağızları (inceleme-metin-sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, A. T. (2010). *Tarsusi Tarsus ağızı üzerine bir inceleme*. Tarsus Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kononov, A. N. (1969). İsimlerin ve sıfatların küçültme şekilleri ve söz yapımı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 16, ss. 81-88.
- Koraş, H. (1992). *Karaman ve yöresi ağızları. (İnceleme- Metinler- Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koraş, H. (1998). *Özbek ve Uygur Türkçelerinde isim*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (1959). Türk dilinde +ça eki ve bu ek ile yapılan isim teşkilleri üzerine bir deneme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 17(3-4), ss. 275-358.
- Korkmaz, Z. (1960). Türkçede ek yığılması olaylarının meydana gelişi üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 8, ss. 173-180.
- Korkmaz, Z. (1962). Türkçede ok/ök kuvvetlendirme (intensivum) edatı üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 9, ss. 13-29.
- Korkmaz, Z. (1987). Türkçede -n zarf-fiil eki ile -pan/-pen eki ve türemeler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 32(1984), ss. 155-165.
- Korkmaz, Z. (1994a). *Nevşehir ve yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1994b). *Güney-Batı Anadolu ağızları, ses bilgisi (fonetik)*. TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1994c). *Bartın ve yöresi ağızları*. TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları.

- Korkmaz, Z. (2017a). Anadolu ağızlarının etnik yapı ile ilişkisi sorunu. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar* 1-2, ss. 1141-1149.
- Korkmaz, Z. (2017b). *Türkiye türkçesi grameri şekil bilgisi*. TDK Yayınları.
- Korkmazıyıt, A. (2010). *Çayıralan ve yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtbeyoğlu, S. R. (2011). *Iğdır ve Nahçıvan ağızının karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuru, M. (2006). *Edirne ili Keşan ilçesi folkloründe gelenekler ve maniler*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük, S. (2015). *Tarihî türk lehçelerinde isimden isim yapma ekleri*. Akçağ Yayınları.
- Küçük, S., & Ateş, M. (2017). *Ordu ağızı söz varlığı*. Gece Kitaplığı.
- Küçükballı, F. N. (2013). *Gazipaşa (Antalya) köyleri ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçüker, P. (1988). *Bingöl merkez ilçe ve köy ağızları. (inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kürüm, M. (2021). *Bayburt ve yöresi ağızları (giriş-inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lessing, F. (2017). *Moğolca-türkçe sözlük*. (Çev. G. Karaağaç)TDK Yayınları
- Lewis, G. L. (1967). *Turkish grammar*. Oxford University Pres.
- Manav, A. (2006). *Denizli'nin Güney ilçesi ağızı (fonetik-morfoloji)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Martinet, A. (1998). *İşlevsel genel dilbilim*. Multilingual Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma*. (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Yayınları.
- Mutlu, M. (2018). *Lüleburgaz ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mutlu, H. K. (2022). *Balıkesir ili ağızları (inceleme-metinler-sözlük)*. TDK Yayınları.

- Nâcî, M. (2009). *Lügat-i Nâcî*. (Haz. A. Kartal). TDK Yayınları.
- Naskali, E. G. (1997). *Türk dünyası gramer terimleri kılavuzu*. TDK Yayınları.
- Naskali, E. G. (1999). Kelime Gövdesinde Ses Değişmeleri ile Yapılan Küçültmeler ve Bir Ablout Örneği. 3. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*. TDK Yayınları. ss. 491-494
- Nazîmâ, A., & Reşat, F. (2018). *Mükemmel osmanlı lügati*. TDK Yayınları.
- Ordu, A. (2019). *Gülner ağzı (Giriş-İnceleme-Metinler-Dizin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öçalan, M. (2004). *Sakarya ili ağızları (giriş-metin)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ölçücü, H. Ç. (2020). *Çanakkale ili yerli ağızları (inceleme-metinler-sözlük)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, M. (2022). *Bugünkü kıpçak türkçesi*. TDK Yayınları.
- Örnek, M. O. (2011). *Muş – bulanık çevresi karapapak ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Örnekkol, F. (2006). *Emirdağ ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özçelik, S. (1997). *Urfa merkez ağzı (inceleme, metinler, sözlük)*. TDK Yayınları.
- Özdarendeli, N. (2016). Velimeşe ağzından derleme sözlüğü'ne katkılar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (34), ss. 57-79.
- Özden, H. İ. (2014). Arpaçbaşış kasabası (mersin-erdemli) boynuinceli yörükleri ağzı. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özden, M. (2016). *Bilecik ili ağız incelemesi ses ve şekil bilgisi metinler söz varlığı*. Paradigma Yayınları.
- Özek, F. (2016). *Kemaliye ağzı (giriş-inceleme-metinler-sözlük)*. Kesit Yayınları.
- Özer, O. (1990). *Karhova ve yöresi ağızları (inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özer, A. (2020). *Halfeti türkmen ağzı (giriş- inceleme- metinler- sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgül, A. G. (2020). *Lâdik (Samsun) ağzı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, N. (2001). Hâl ekleri kalıplaşmaları ve sebepleri üzerinde bir değerlendirme. *İlmi Araştırmalar*, (12), ss. 153-165.
- Özkan, N. (2019). *Gagavuz Türkçesi grameri: giriş, ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle, sözlük, metin örnekleri*. TDK Yayınları.
- Özkaya, H. (2013). *Kırklareli ili ağızları söz varlığı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özmen, Ş. (2007). *Muş – merkez ağzı (inceleme- metin-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özmen, M. (2014). *Türkçede -ken zarf-fiili*. TDK Yayınları.
- Öztürk, E. (2001). *Silifke ve Mut'taki sarıkeçeli ve bahşiş yörukleri ağzı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, D. (2008). *Kütahya Emet yöresi Ağzı (inceleme, metinler, sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, İ. (2001). *Adilcevaz ağzı (inceleme- metinler- sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, J. (2009). *Hatay ağzı (inceleme- metin-sözlük)*. Karahan Kitabevi.
- Öztürk, J. (2015). *Antakya merkez ağzı (inceleme, metin, sözlük)*. Color Ofset Matbaacılık.
- Öztürk, J. (2017). Türk dilinde daha çok çaba isteyen değişimler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(4), ss. 2182-2208.
- Öztürk, E. (2019). *Bolu ili ağızları*. Akçağ Yayınları.
- Paçacıoğlu, B. (1987). *Sivas İlbey ağzı (inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paşa, A. R. (1999). *Emsile-i türkiyye*. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

- Pehlivan, S. Ş. (1993). *Artvin Ardanuç ağzından derlemeler (inceleme, derlemeler, sözlük)*. Ön-Mat. A. Ş.
- Pehlivan, G. (2019). *İzmir ili Bayındır ilçesi ağzı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pekacar, Ç. (2007). *Kumuk türkçesi. türk lehçeleri grameri*. (ed.: Ahmet B. Ercilasun), Akçağ Yayınları, ss. 939-1008.
- Pektaş, T. (2017). *Gelendost ağzı (giriş-inceleme-metinler-dizin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, G. (2019). *Cihanbeyli ağzları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Poppe, N., (2016). *Moğol yazı dilinin grameri*. (Çev. G. Karaağaç). TDK Yayınları.
- Redhouse, J. W. (2016). *Müntahabat-ı lûgat-i osmaniye*. TDKYayınları.
- Räsänen, M. (1957). *Materialien zur Morphologie der türkischen Sprachen*. Studia Orientalia.
- Sağır, M. (1995). *Erzincan ve yöresi ağzları: inceleme, metinler, sözlük*. Türk Tarih Kurumu Basmevi.
- San, S. Ö. (1990). *Gümüşhane kültür araştırmaları ve yöre ağzları*. Kültür Bakanlığı.
- Sarıahmet, E. (2018). *Rize Çamlıhemşin ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıçiçek, M. (1990). *Anadolu ağzlarında isim çekim ekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıtiken, H. (2017). *Gaziantep merkez (Şahinbey-Şehitkâmil) ağzı (inceleme- metinler- sözlük)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Serebrennikov, B. A., & Gadžieva, N. Z. (2018). *Türk yazı dillerinin karşılaştırmalı-tarihî grameri*. TDK Yayınları.
- Sert, G. (2020). *Eskişehir ili yörük ağzları*. TDK Yayınları.
- Sertkaya, O. F. (1988). Bolsungil tep tediler. *Uluslararası Türk Dili Kongresi*. ss. 135, 142.
- Sertkaya, O. F. (1994). -An/-En ekli yeni şekiller ve örnekleri üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 37(1989), ss. 335-352.

- Sevinç, U. (2015). *Göynük ağzı (inceleme-metin-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Silahşör, E. (2011). *Amasya merkez ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sinan, A. T. (1992). *Akçadağ, Doğanşehir ve Darende ağızları (fonetik ve morfolojik inceleme)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solmaz, E. (2007). *Bolvadin, Çay ve Çobanlar ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soyyigit, E. (2012). *Karkamış ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sökmen, İ. (2011). *Bismil türkmen ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, H. (2018). *Eski Anadolu türkçesi*. Akçağ Yayınları.
- Şahin, H., Baştürk, Ş., Uluocak, M., & Eroğlu, S. (2019). *Bursa ili yerli ağzı*. Stüdyo Star Ajans Matbaacılık.
- Şakirova, K. (2019). *Keçiörlü ağzı (giriş-inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şanlı, C. (1990). *Kırklareli merkez ilçe ve köyleri ağızları. (inceleme- metin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şavklı, A. (2015). *Senirkent ağzı. (inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şemseddin Sami. (2015). *Kamus-ı Türki*. (Haz. P. Yavuzarslan). TDK Yayınları.
- Şenol, S. (2021). *Ardanuç-Artvin-Posof-Şavşat-Yusufeli ağızlarında türkçe söz varlığı*. TDK Yayınları.
- Şenyigit, Y. (2006). *Sultandağı ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tâhir Ken'an (2004). *Tâhir Ken'ân kavâid-i lisân-ı Türkî*. (Haz. Ü. Gürsoy ve L. Karahan). TDK Yayınları.

- Tanç, M. (2007). Osmaniye ağızında kullanılan fiilden ad türeten-gel eki üzerine. *Electronic Turkish Studies*, 2(2).
- Taş, M. (2019). *Denizli Çal ilçesi Selcen Köyü ağzının fonolojik ve morfolojik açıdan incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Taş, İ. (2020). *Kutadgu bilig’de söz yapımı*. TDK Yayınları.
- Tarama Sözlüğü* (2009). TDK Yayınları.
- Tayşi, M. (2007). *Tavşanlı ve yöresi ağız incelemeleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, F. (1994). *Kaman ve yöresi ağızları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, T. (1994). *Tonyukuk yazıtı*. Simurg Yayınları.
- Tekin, F. & Cantürk, S. (2018). *Giresun ve yöresi ağız sözlüğü*. Arı Sanat Yayınevi.
- Tekin, T. (2016). *Orhon türkçesi grameri*. TDK Yayınları.
- Teres, E. (2009). *Çağataycada söz yapımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezcan, F. (2019). *Şarkikaraağaç ağızı (İnceleme-Metin-Sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tietze, A. (2002). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati I*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Topaloğlu, A. (2019). *Karşılaştırmalı dil bilgisi terimleri sözlüğü*. Dergâh Yayınları.
- Tosun, İ. (1996). *Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosun, İ. (2003). *Tekirdağ merkez ilçe ve köyleri ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosun, İ. (2010). Türkiye Türkçesinde +CA ekinin kullanım ve anlam çeşitliliği. *Turkish Studies* (Elektronik), 5(4), ss. 1472-1486.
- Tosun, İ. (2016). *Ardahan ili ağızları ses ve şekil özellikleri*. Payda Yayıncılık.

- Toven, M. (2015). *Yeni Türkçe lügat*. TDK Yayınları.
- Turan, Z. (2006). *Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum köyü ağzı*. TDK Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2009). TDK Yayınları.
- Uşaklıgil, H. Z. (2018). *Kavâid-i lisân-ı Türkî: Türkçe dil bilgisi*. TDK Yayınları.
- Uygunoğlu, B. (2018). *İzmir ilinin Tire ilçesi ağzı (dil özellikleri- metinler- sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uyğur, S. (2013). Artvin ili Sarıbudak köyü ağzındaki kişi adları ile bunlarda meydana gelen ses değişimleri. *Diyalektolog-Ağzı Araştırmaları Dergisi*, (7), ss. 63-103.
- Uyğur, C. V. (2018). *Karakalpak Türkçesi grameri -fonetik, morfoloji, sentaks-*. TDK Yayınları.
- Uysal, B. (2007). *Dinar ve Evciler yöresi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, İ. N. (2009). *Karaman ili ağızları ve Anadolu ağızları arasındaki yeri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, B. (2022). *Türkçede pekiştirme işlevli sözcükler*. Gazi Kitabevi.
- Ümit, A. (2006). *Yozgat Sorgun ilçesi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlü, E. (2015). *Gümüşhane ili Şiran ve Köse ilçeleri ağızları (giriş – inceleme – metin – sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstüner, A. (2000). Türkçedeki -A- pekiştirme ekinin Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılışı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi "Fırat University Journal of Social Science"*. c: 10 S.: 1, ss.:189-206.
- Üstüner, A. (2003). *Türkçede pekiştirme*. Fırat Üniversitesi Yayınları.
- Vardar, B. (2003). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Von Gabain, A. (2007). *Eski Türkçenin grameri.*: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Vural, H. & Böler, T. (2012). *Ses ve şekil bilgisi*. Kesit Yayınları.
- Yalçın, H. C. (2000). *Türkçe sarf ve nahiv*. (Haz. L. Karahan ve D. Ergönenç). TDK Yayınları.

- Yalkın, A. O. (2013). *Atabey ağzı (giriş- inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yapıcı, A. İ. (2022). *Aydın ve yöresi ağızları (inceleme- metinler- sözlük)*. Grafiker Yayınları.
- Yaşurgan, N. (2019). *Bitlis merkez ağzı (giriş – inceleme – metin – sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavaş, Ö. (2009). *Kütahya Aslanapa ve yöresi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, S. (2013). *Adıyaman ili ve yöresi ağızlar*. Turkish Studies Publication Series-XIII Turkish Language Series ISBN : 978-605-64229-1-1.
- Yelok, V. S. (1999). *Divriği merkez ilçe ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşilkaş, E. (2021). *Ordu ili iç bölge ilçeleri (Gölköy, Kabadüz, Kabataş, Mesudiye) ağızları (metin, inceleme, gramatikal dizin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, F. (2006). *Adana ve Osmaniye illeri ağızları (metinler-sözlük-dizinler)*. TDK Yayınları.
- Yıldırım, K. D. (2013). *Bergama yöresi tahtacı ve çepni ağızları (inceleme-metinler-sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Ü. (2007). *Ayrancı (Karaman) yöresi ağızları (inceleme– metinler– sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, O. (2021). *Isparta merkez ilçe ağızları*. TDK Yayınları.
- Yıldızöz, R. (2017). *Bartın merkez ilçe ve köyleri ağzı (inceleme- metinler- sözlük)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. (2006). *İscehisar ve İhsaniye ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, T. (2019). *Şefaattli ve yöresi ağzı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yıkımış, S. (2015). *Ağız atlasları hazırlama yöntemleri ve eskişehir ili türkmen ağızları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yorulmaz, M. (2011). *Çifteler yöresinin ağızlarının incelenmesi ve türkçenin zenginleşmesine katkıları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yumurtacı, A. (2012). *Kütahya Pazarlar Ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüce, N. (1999). Gerundien im türkischen: eine morphologische und syntaktische untersuchung. *Türk Dilleri Araştırma Dizisi: 23*. Simurg Yayınları.
- Zeybek, H. (2007). *Sinanpaşa ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zeybek, F. S. (2008). *Bayat köyleri ağızı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zülfikar, H. (2011). *Terim sorunları ve terim yapma yolları*. TDK Yayınları.
- Zülfikar, H. (2018). *Türkçede ses yansımaları kelimesi: inceleme-sözlük*. TDK Yayınları.
- Zülfikar, H. (2021). *Bitlis halk ağızı ve kültürü*. TDK Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

<https://islamansiklopedisi.org.tr/tekit>

Fuchs, R. (Kasım 2017) Uluslararası Derlem Dilbilim Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, p. 345– 374.

<https://doi.org/10.1075/ijcl.22.3.03fuc>.

<https://www.jbeplatform.com/content/journals/10.1075/ijcl.22.3.03fuc>

Rasekh, E. A. (2015). International Journal of Applied Linguistics & English Literature ISSN 2200-3592 (Print), ISSN 2200-3452 (Online) Vol. 4 No. 4; July 2015

<http://journals.aiac.org.au/index.php/IJALEL/article/view/1450>

Siemund, P. (1999) 1. Baskı. Londra: Routledge Yayınları. DOI:

<https://doi.org/10.4324/9780203165126>, s.s. 294. e-Kitap ISBN: 9780203165126.

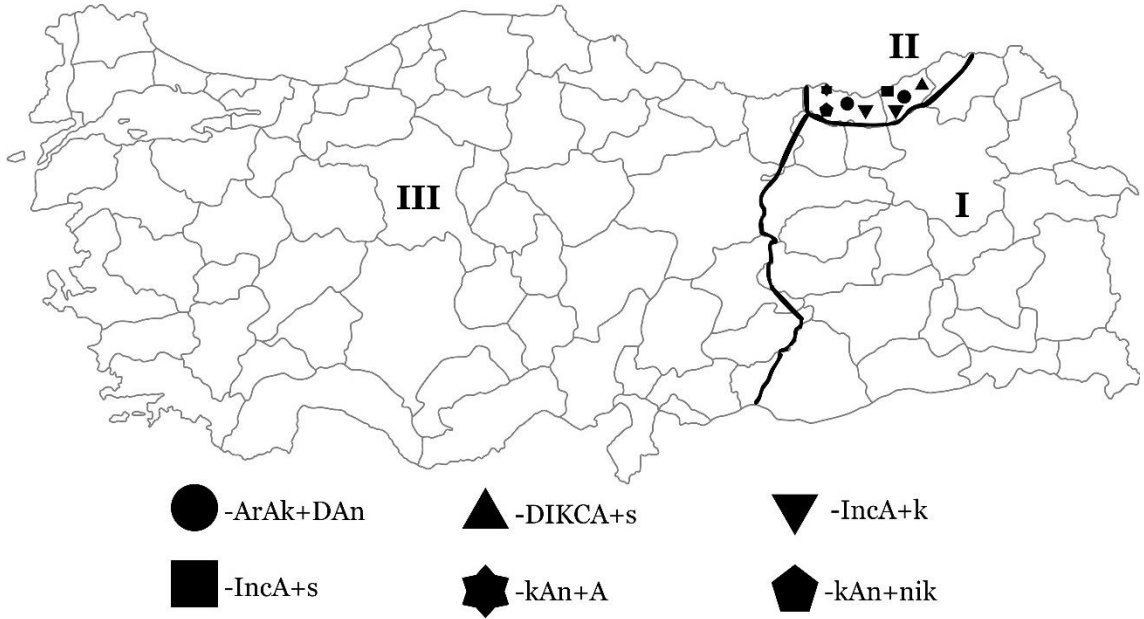
<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203165126/intensifiers-english-german-peter-siemund>

Su, Yujie. (2016) Journal of World Languages, 2016 Vol. 3, No. 3, 224–236,

<http://dx.doi.org/10.1080/21698252.2017>.

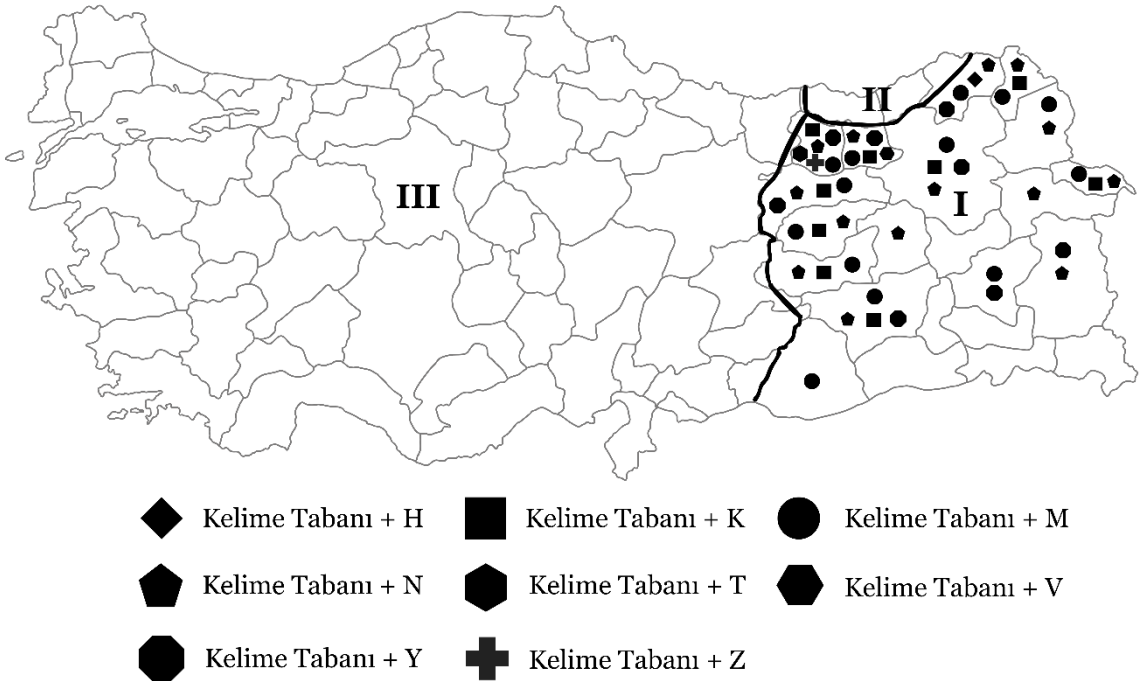
EKLER

6. Kelime Tabanında Ses Olayına Bağlı Pekiştirmelerin Haritaları

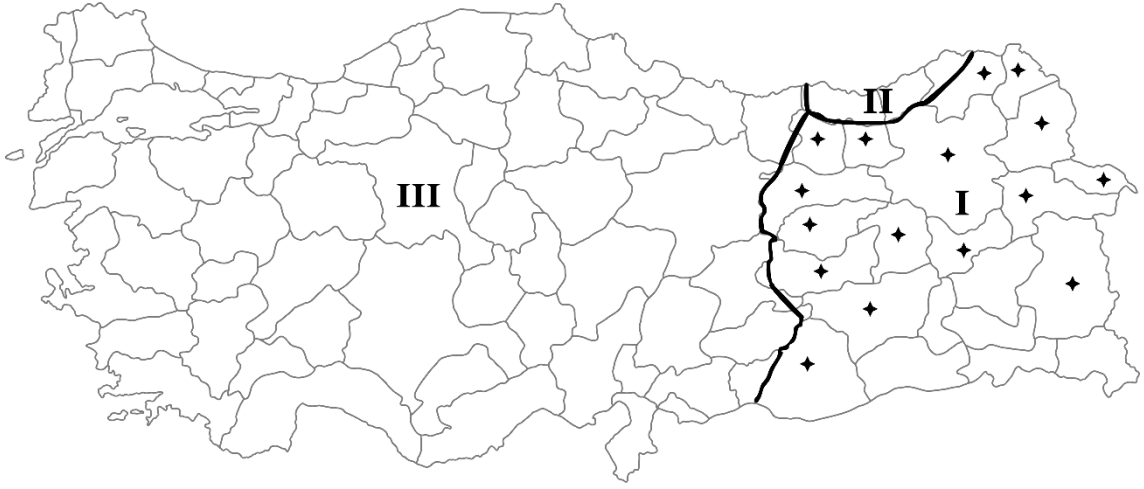
I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

Harita 1 Doğu Grubu Ünlü Türemesi

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

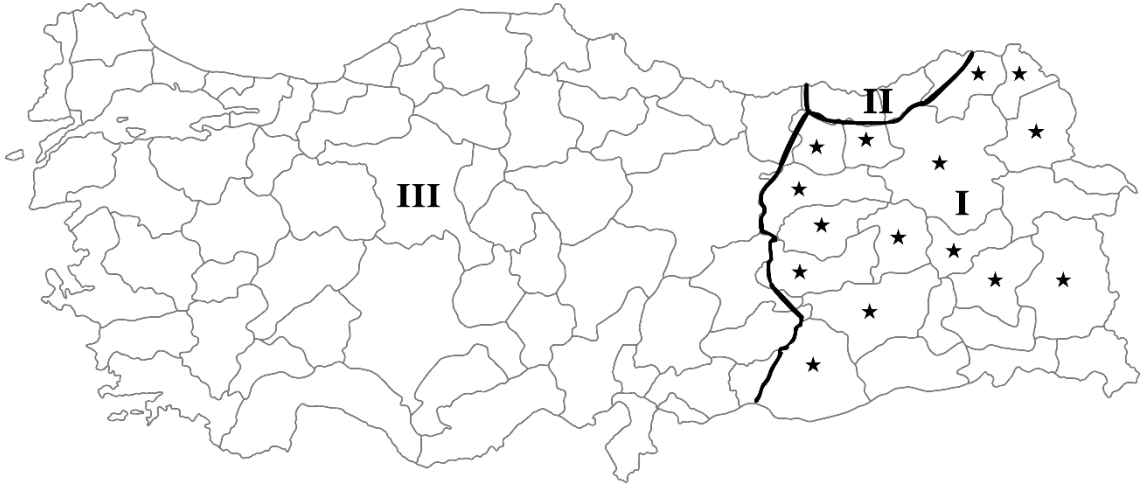
Harita 2 Doğu Grubu Ünsüz Türemesi

◆ Ünsüz İkizleşmesi

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

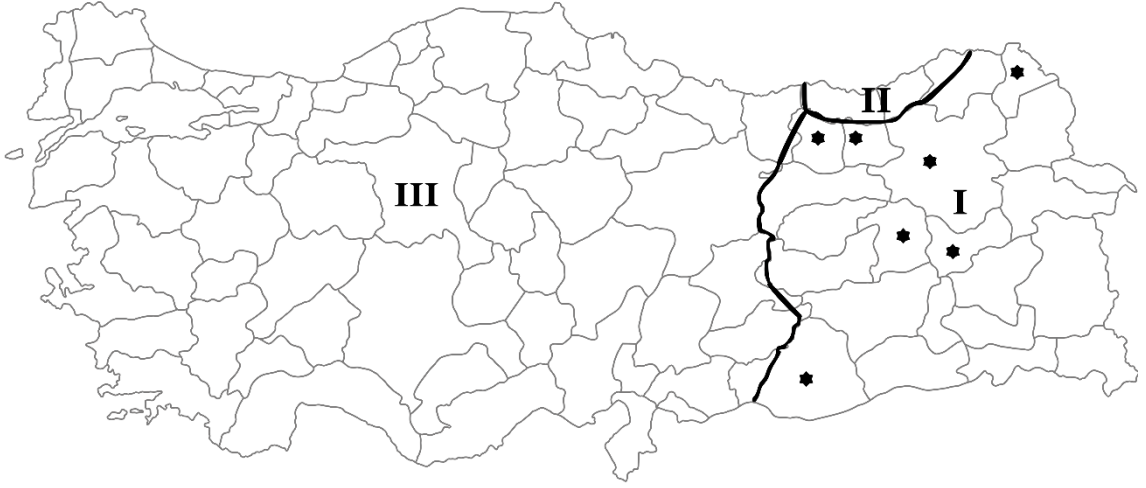
Harita 3 Doğu Grubu Ünsüz İkizleşmesi

★ Ön Hece Türemesi

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

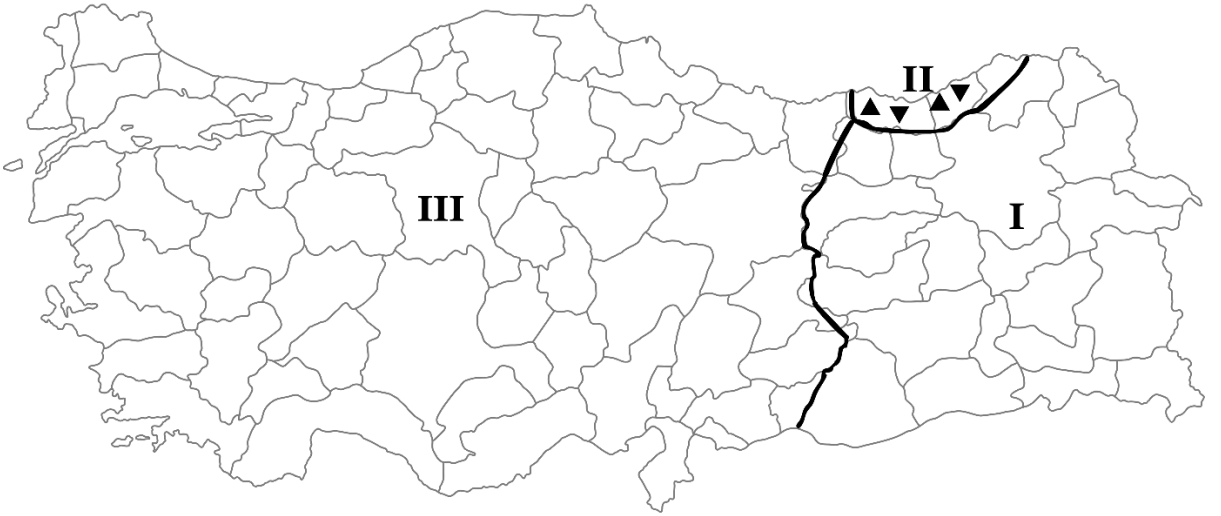
Harita 4 Doğu Grubu Ön Hece Türemesi

★ Hece Türemesi

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

Harita 5 Doğu Grubu Hece Türemesi

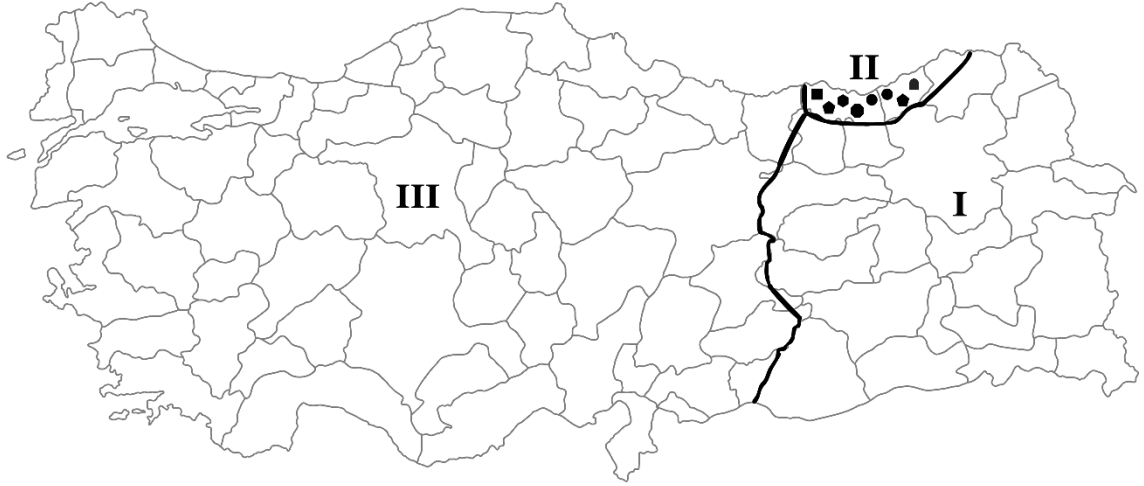

▲ Kelime Tabanı + A

▼ Kelime Tabanı + I

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

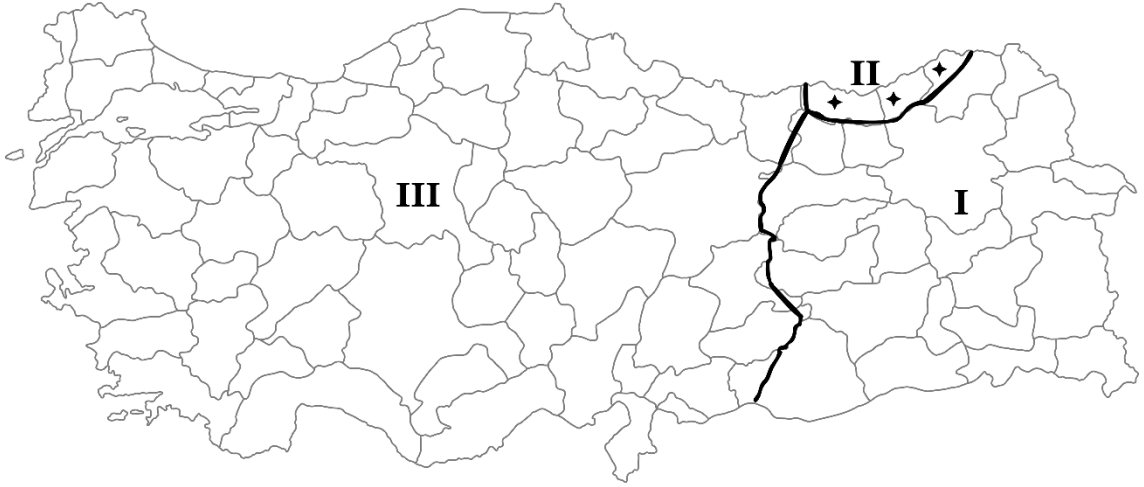
Harita 6 Kuzeydoğu Grubu Ünlü Türemesi

■ Kelime Tabanı + K ◐ Kelime Tabanı + L ● Kelime Tabanı + M
 ⬠ Kelime Tabanı + N ⬡ Kelime Tabanı + T ⬢ Kelime Tabanı + Y

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

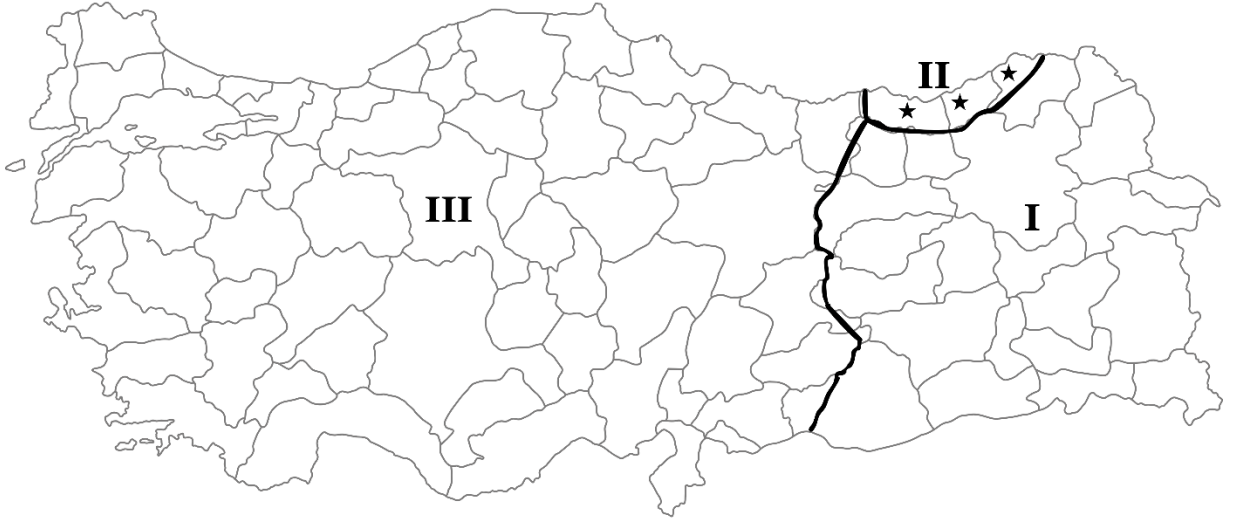
Harita 7 Kuzeydoğu Grubu Ünsüz Türemesi

◆ Ünsüz İkizleşmesi

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

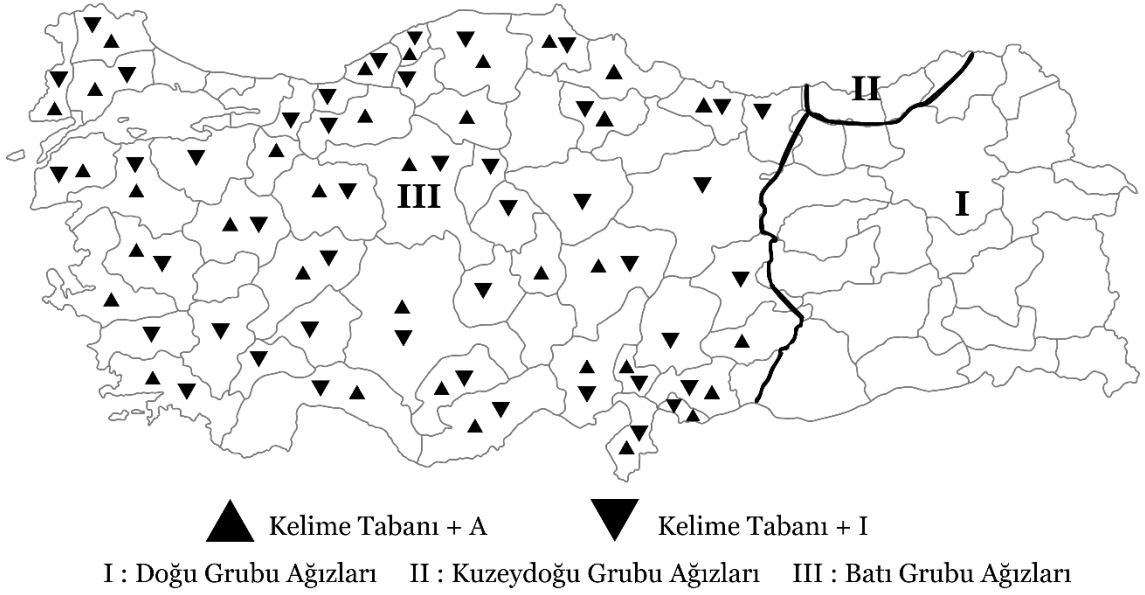
Harita 8 Kuzeydoğu Grubu Ünsüz İkizleşmesi

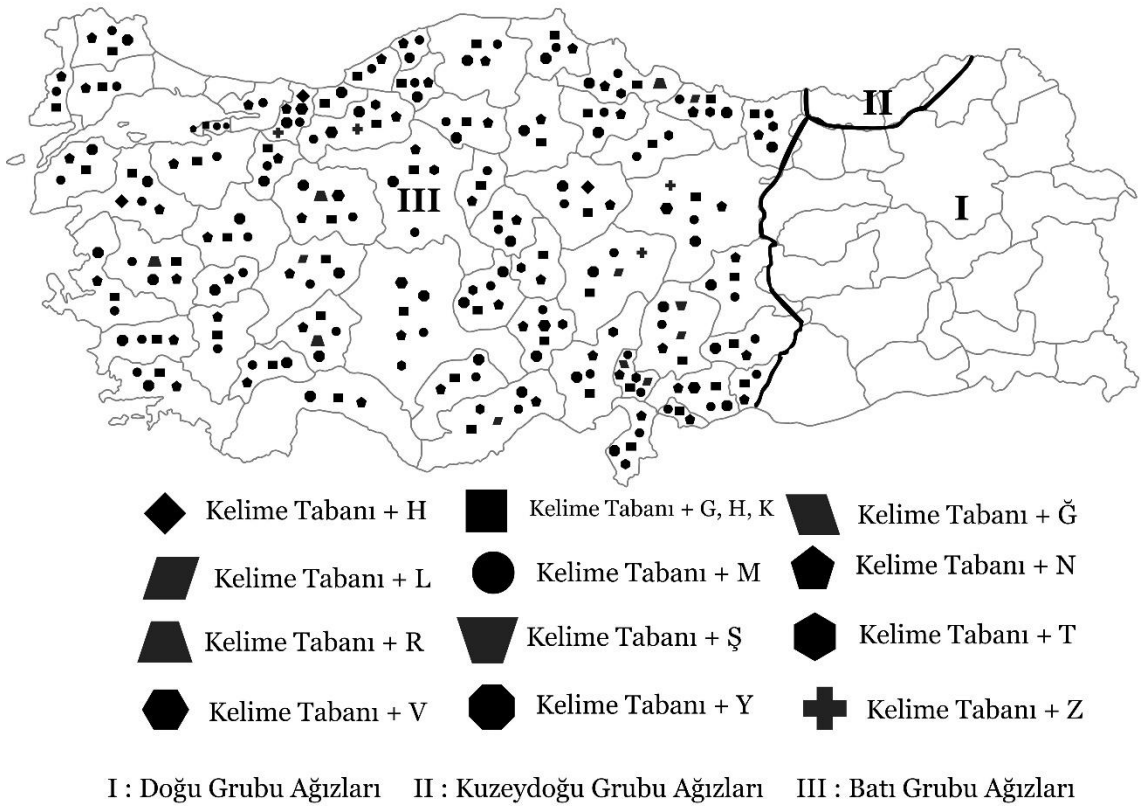
★ Ön Hece Türemesi

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

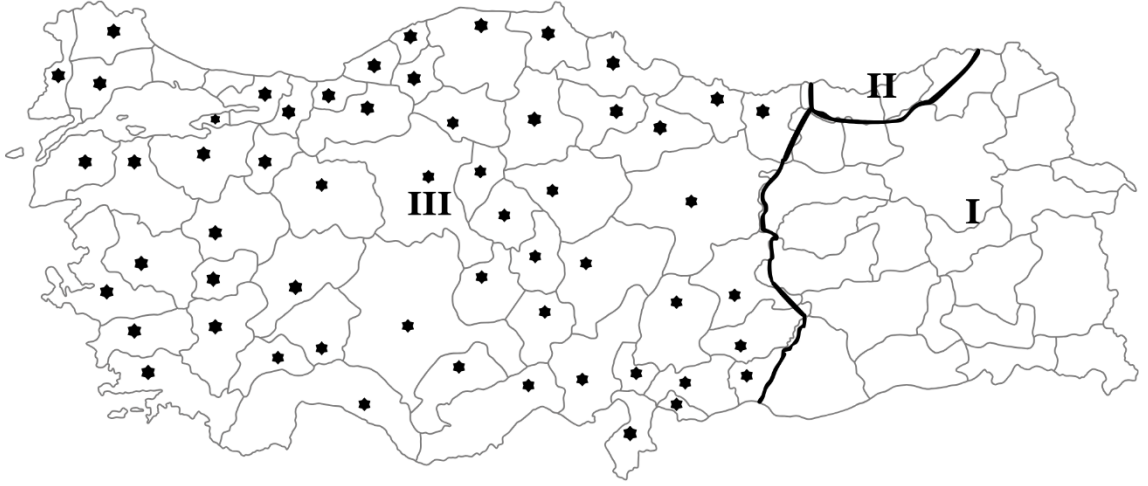
Harita 9 Kuzeydoğu Grubu Ön Hece Türemesi

Harita 10 Batı Grubu Ünlü Türemesi

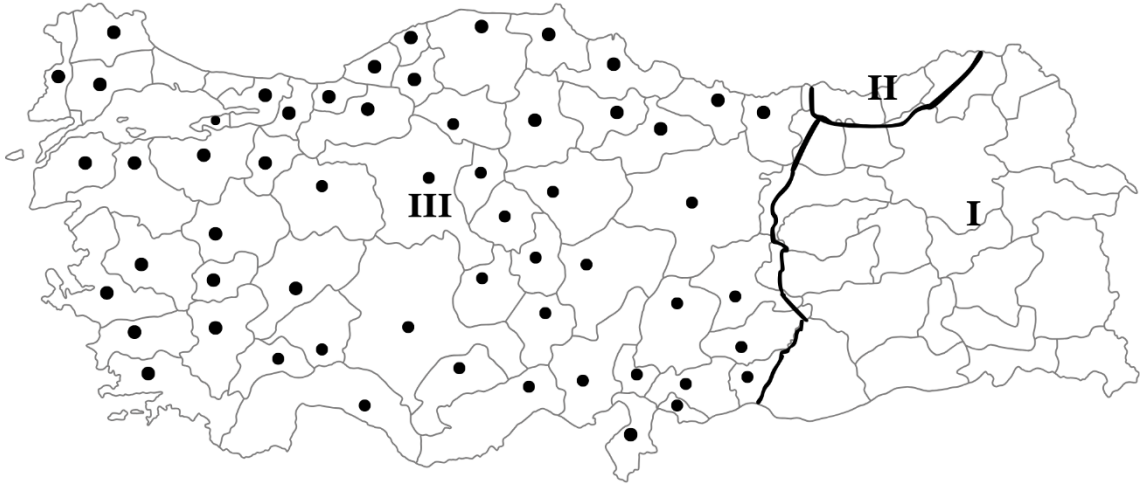
Harita 11 Batı Grubu Ünsüz Türemesi

★ Ünsüz İkizleşmesi

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

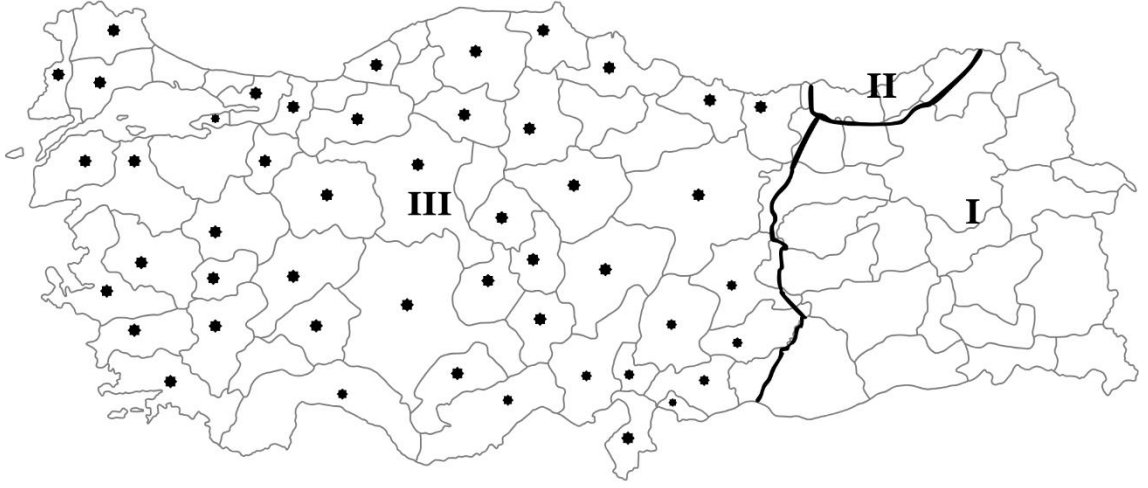
Harita 12 Batı Grubu Ünsüz İkizleşmesi

● Ön Hece Türemesi

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 13 Batı Grubu Ön Hece Türemesi

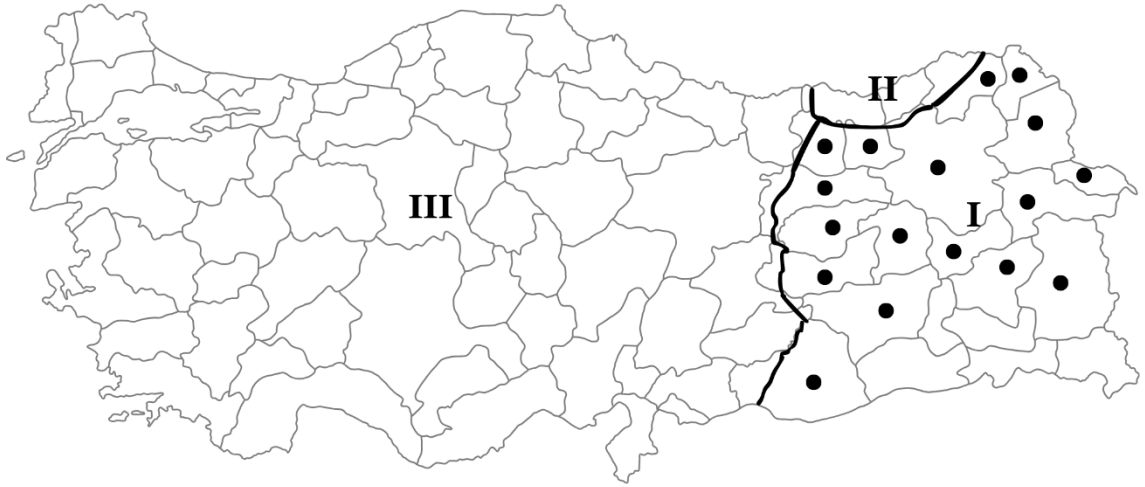

★ Hece Türemesi

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 14 Batı Grubu Hece Türemesi

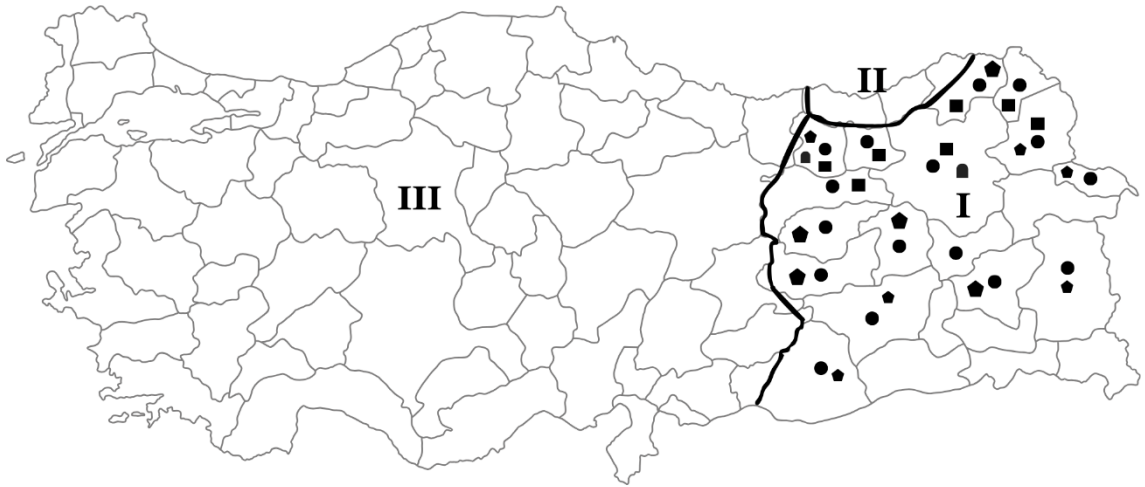
7. Ek ve Ek Genişlemelerine Bağlı Pekiştirmelerin Haritaları

● Vasita Hâli Genişlemesi

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 15 Doğu Grubu Vasita Hâli Eki

● Eşitlik Hâli

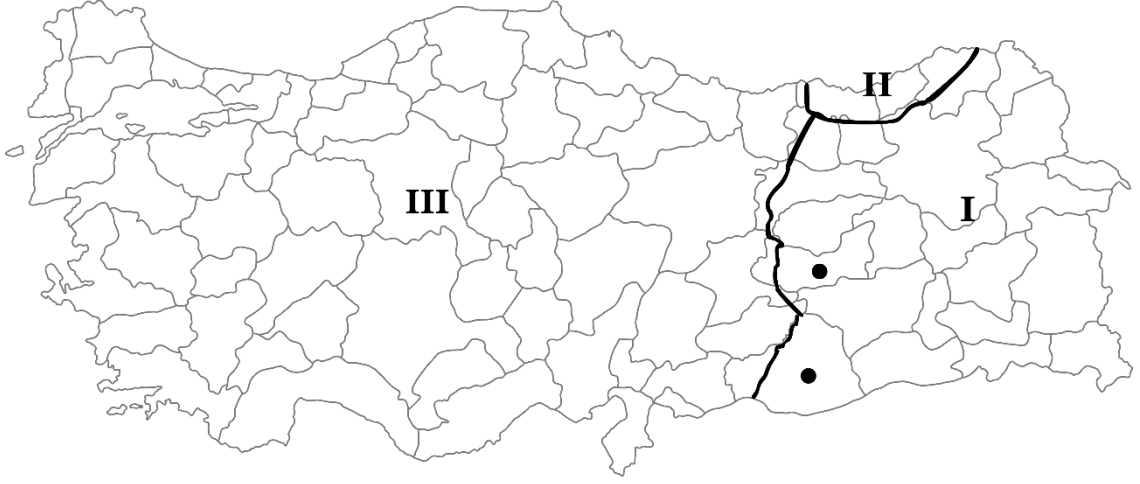
■ Eşitlik hâli + m

⬠ Eşitlik hâli + n

⤴ Eşitlik hâli + z

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

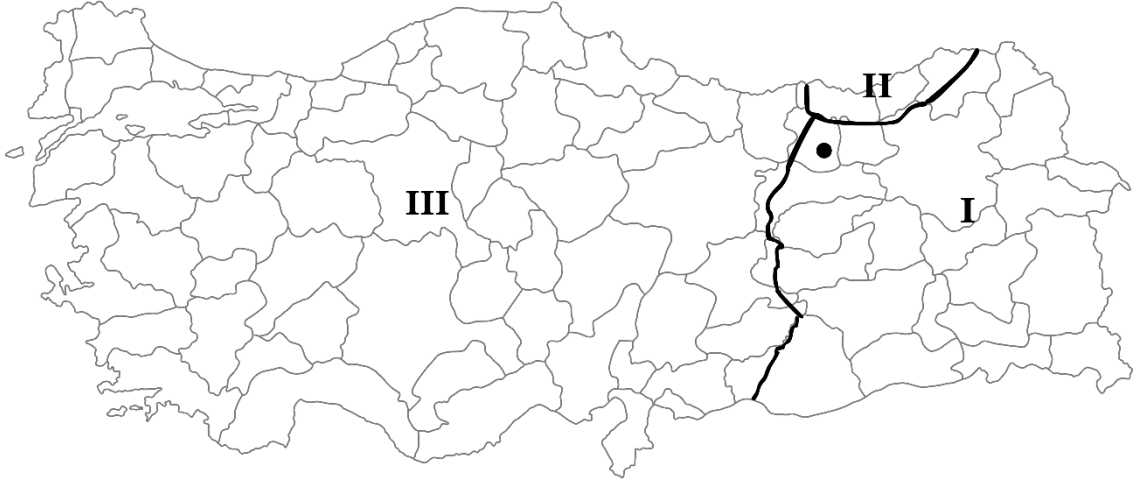
Harita 16 Doğu Grubu Eşitlik Hâli

● Ayrılma Hâli + a

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

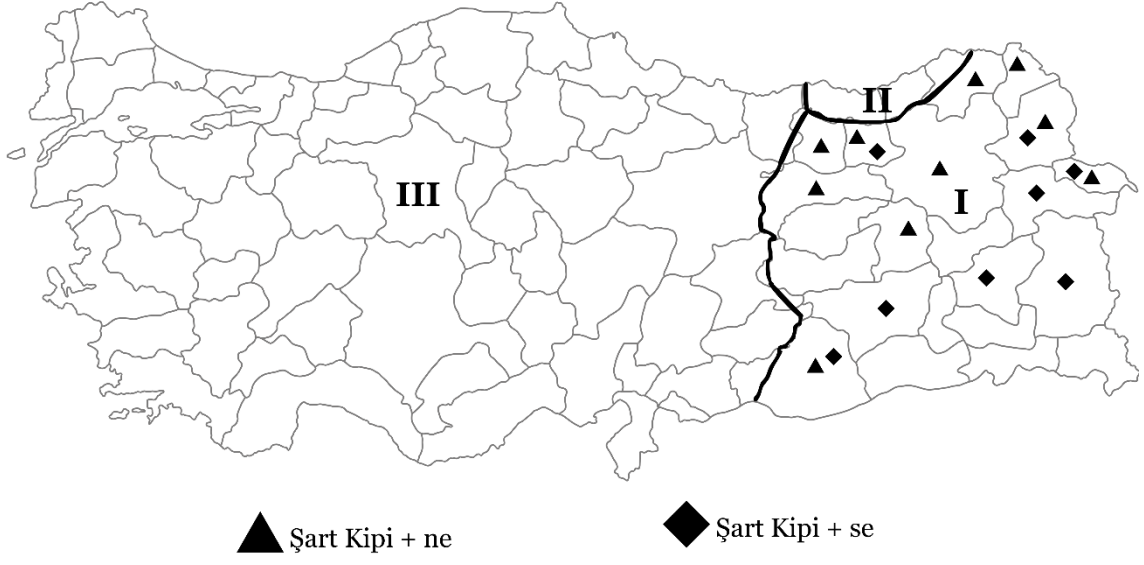
Harita 17 Doğu Grubu Ayrılma Hâli Eki

● Belirli Geçmiş Zaman + n Genişlemesi

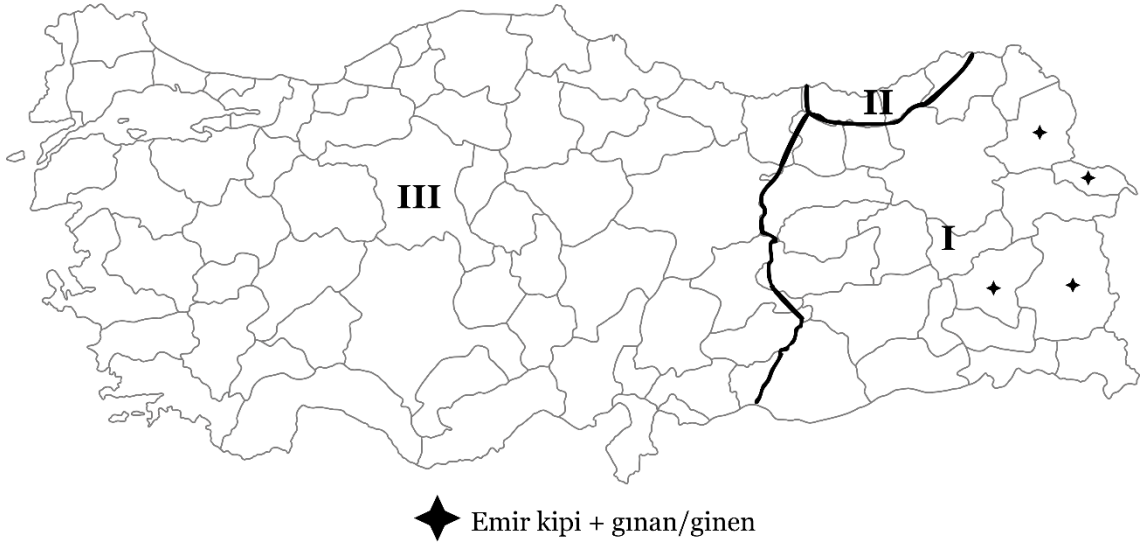
I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 18 Doğu Grubu Belirli Geçmiş Zaman +n Birimli

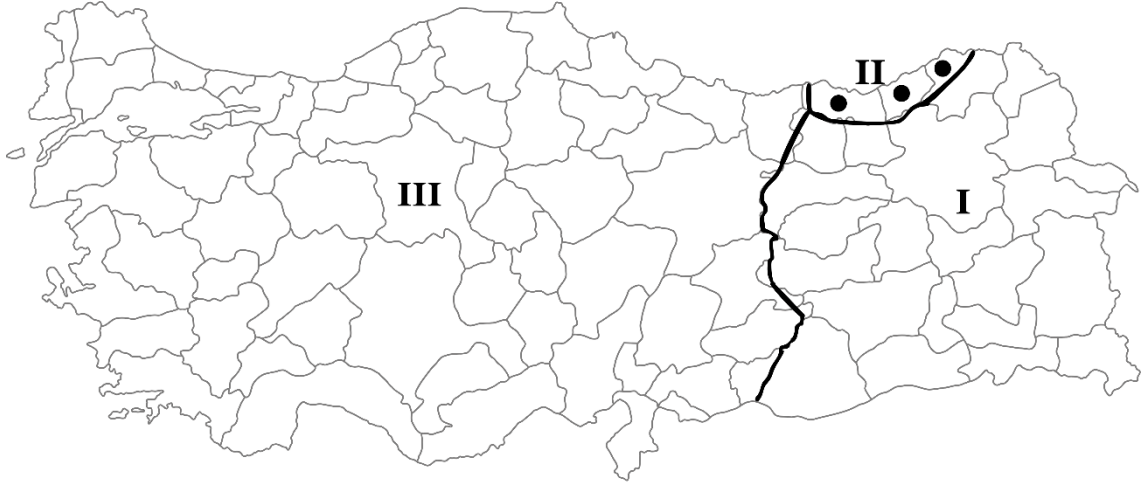
I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 19 Doğu Grubu Şart Kipi +ne/+se Birimli

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

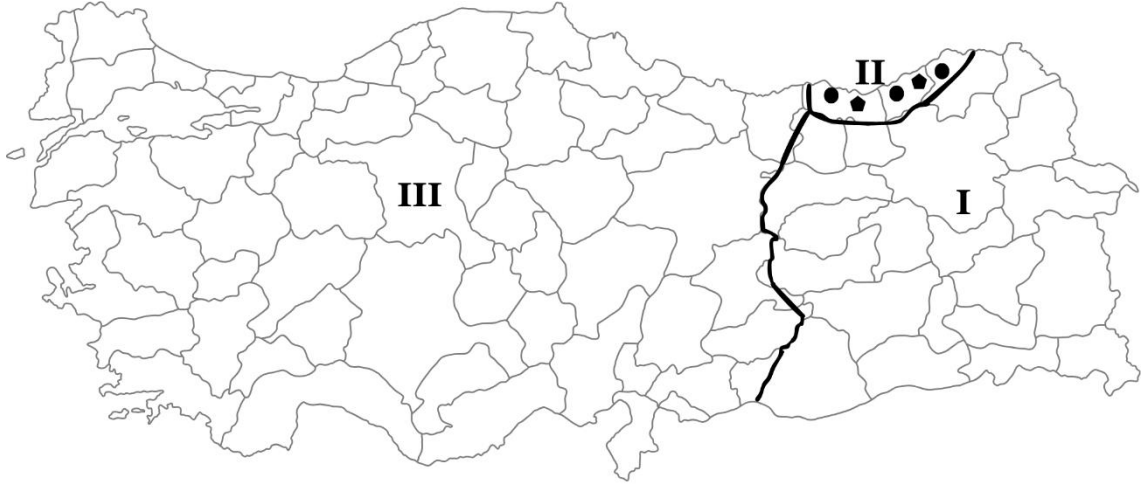
Harita 20 Doğu Grubu Emir Kipi + gnan/ginen Birimli

Vasita Hâli Genişlemesi

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 21 Kuzeydoğu Grubu Vasita Hâli Genişlemesi

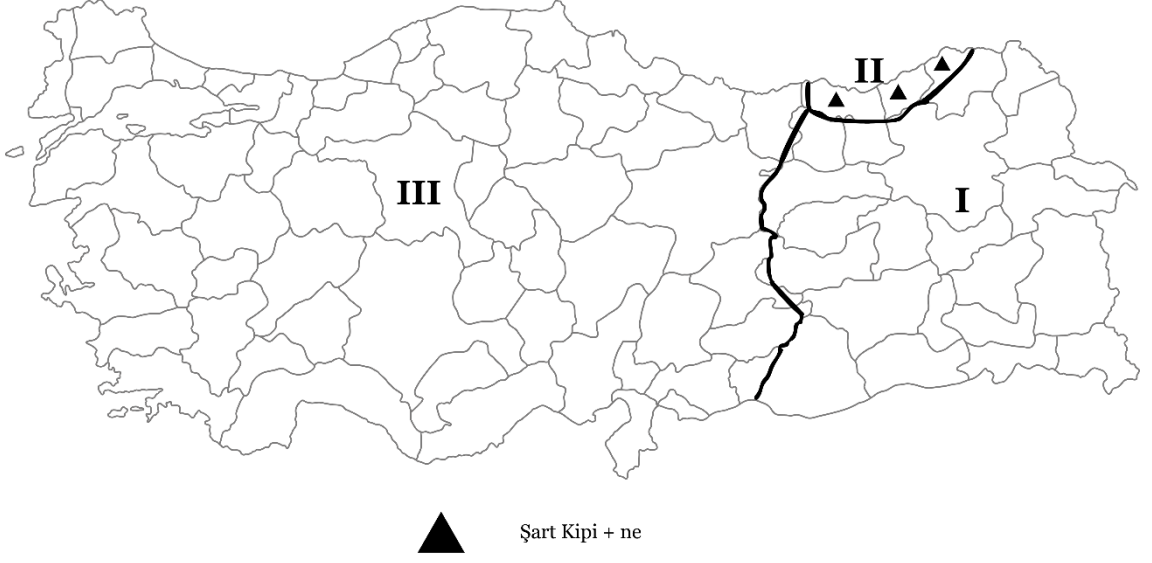
Eşitlik Hâli

Eşitlik hâli + n

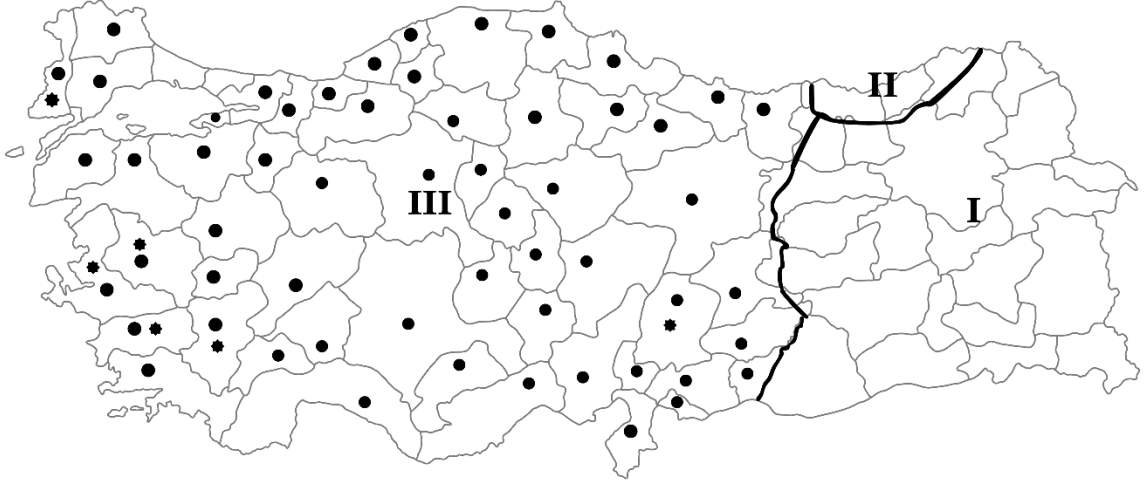
I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 22 Kuzeydoğu Eşitlik Hâli

I : Doğu Grubu Ağzları II : Kuzeydoğu Grubu Ağzları III : Batı Grubu Ağzları

Harita 23 Kuzeydoğu Grubu Şart Kipi +ne Birimli

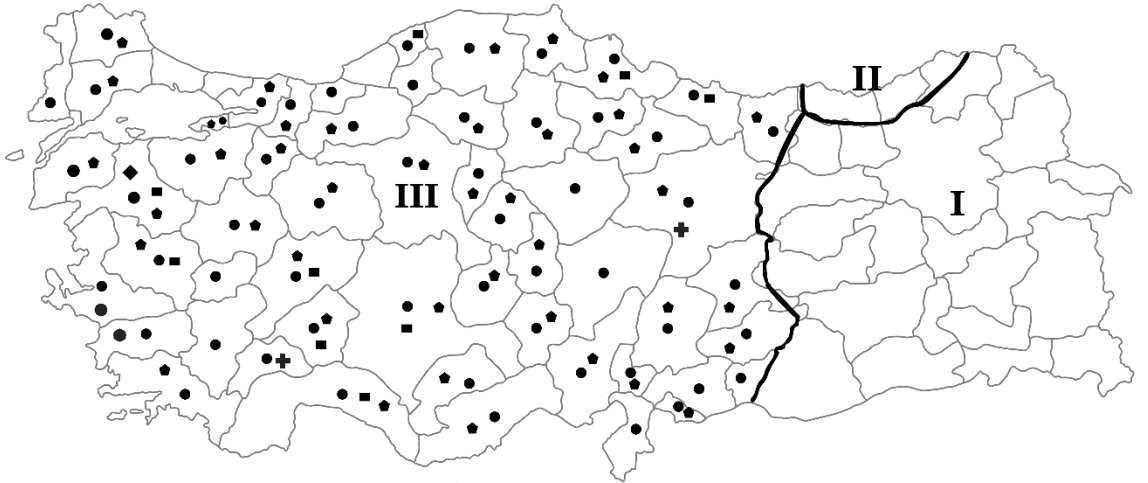

● Vasita Hâli Genişlemesi

★ Vasita Hâli +e/ne

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 24 Batı Grubu Vasita Hâli

● Eşitlik Hâli

★ Eşitlik hâli + lem/lam

◆ Eşitlik hâli + ce

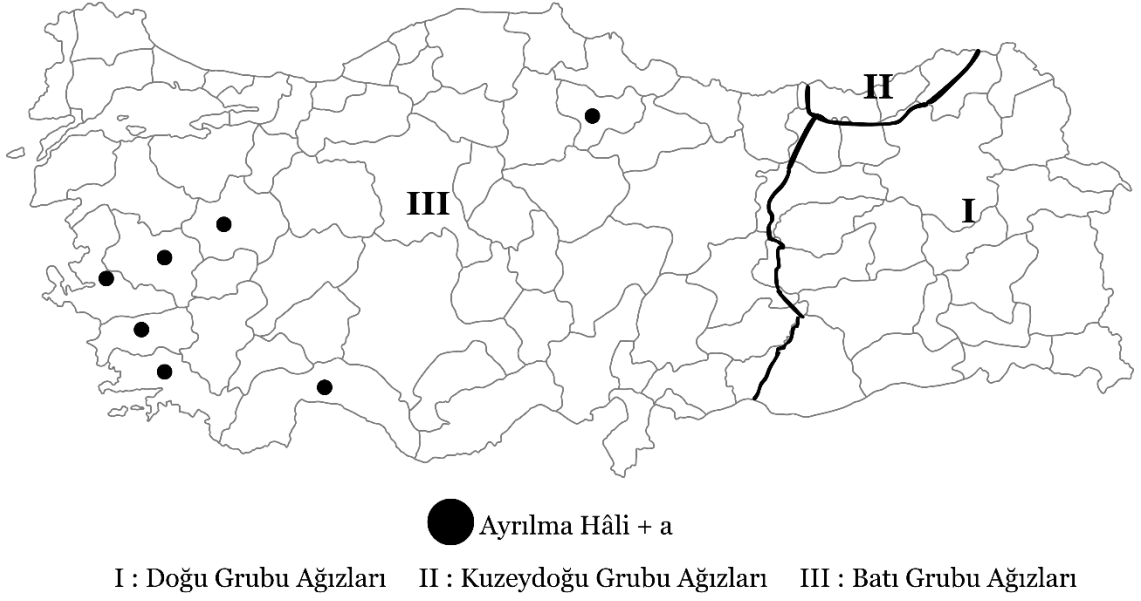
■ Eşitlik hâli + m

⬠ Eşitlik hâli + n

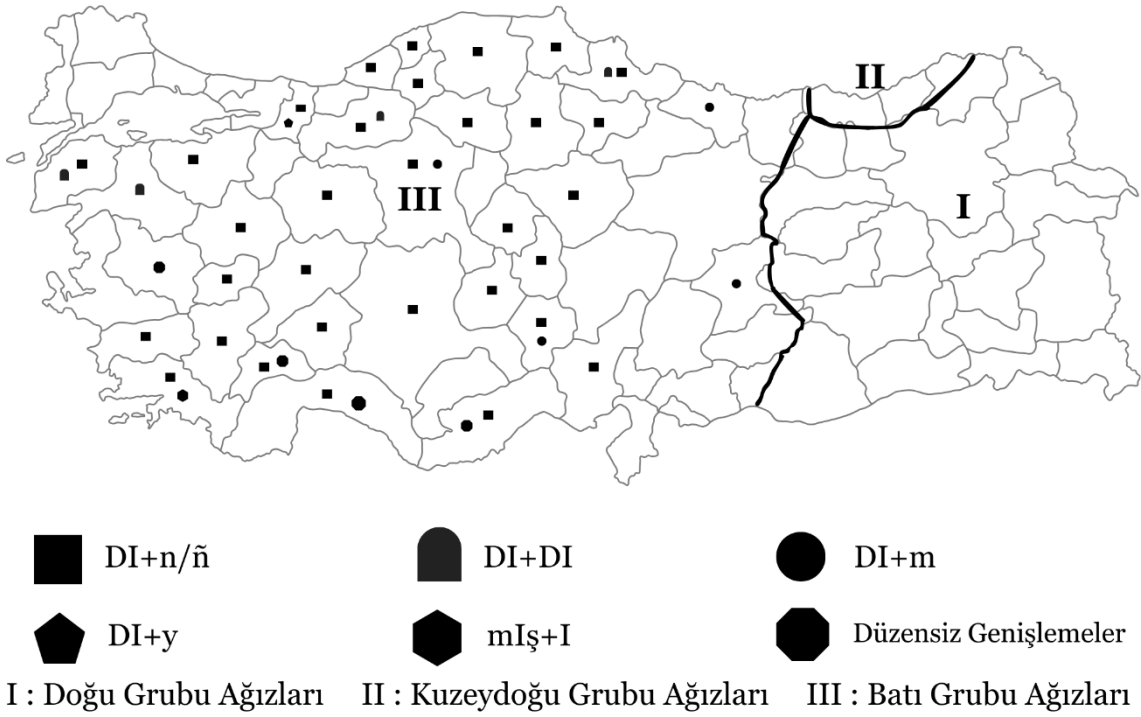
⊕ Eşitlik hâli + sı

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

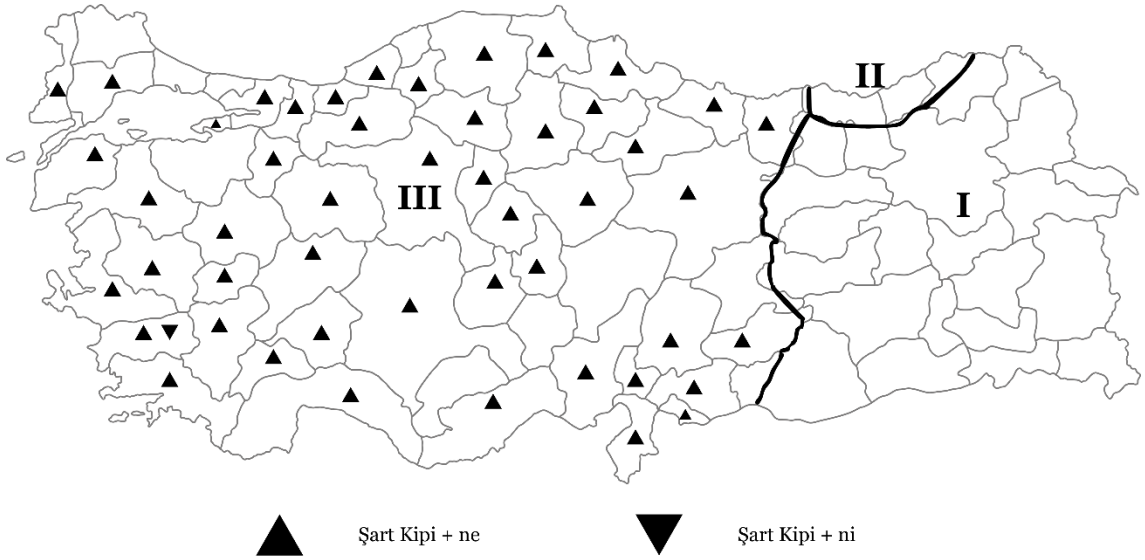
Harita 25 Batı Grubu Eşitlik Hâli

Harita 26 Batı Grubu Ayrılma Hâli

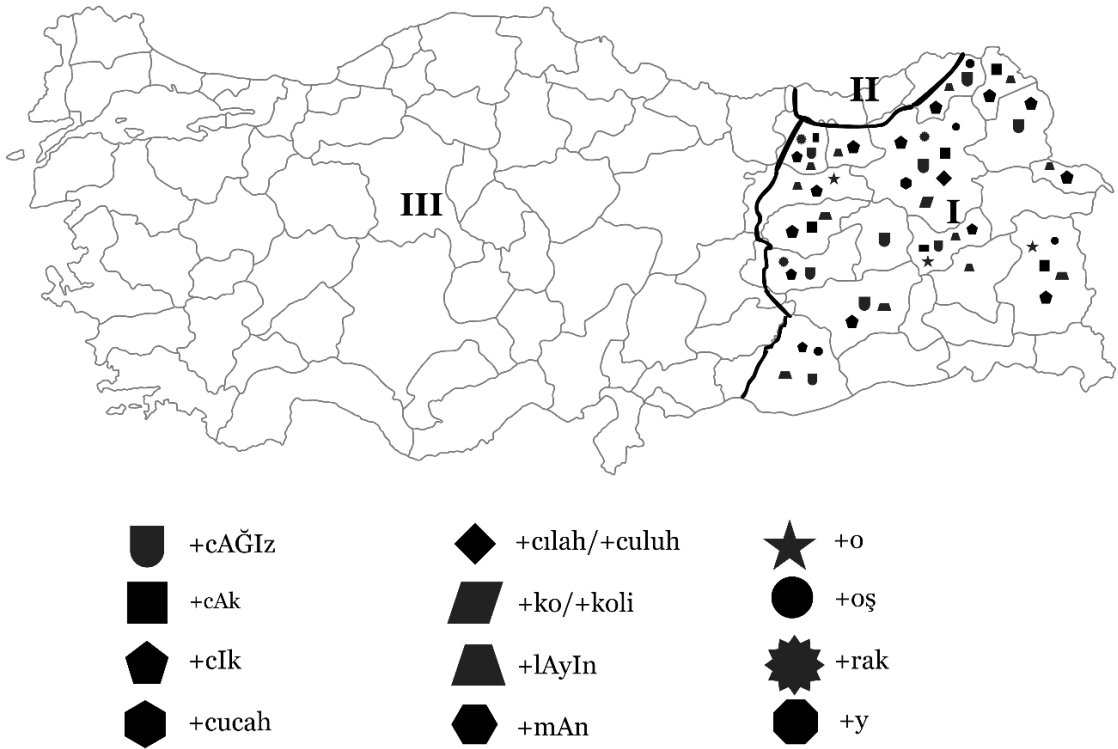

Harita 27 Batı Grubu Geçmiş Zaman Genişlemeleri

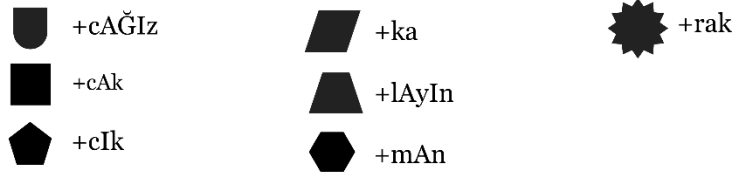
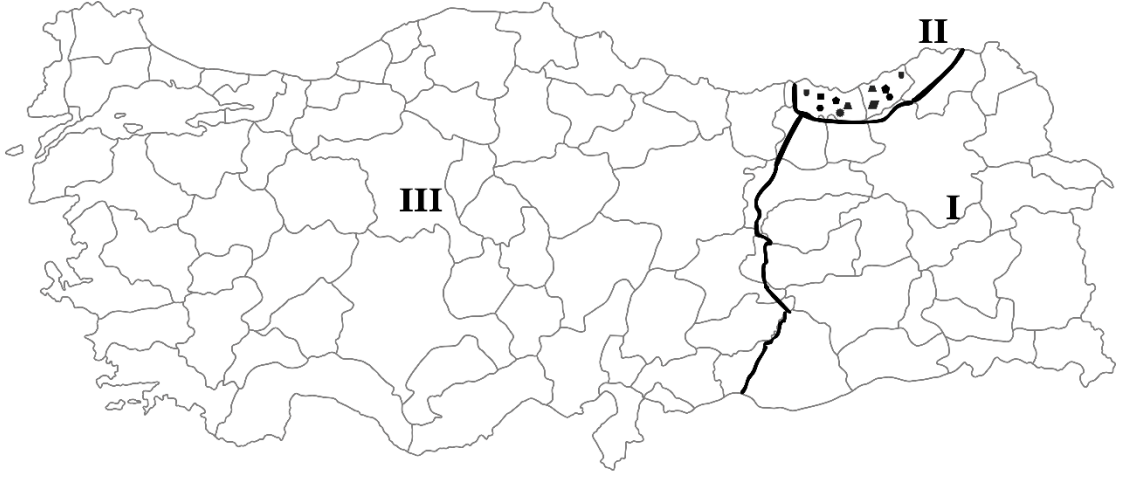
I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 28 Batı Grubu Şart Kipi +ne/i birimli

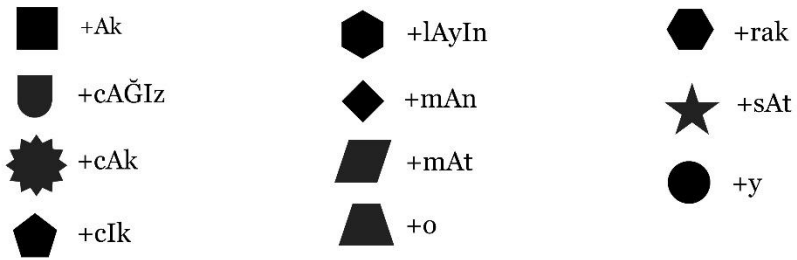
I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 29 Doğu Grubu İsimden İsim Yapım Eki

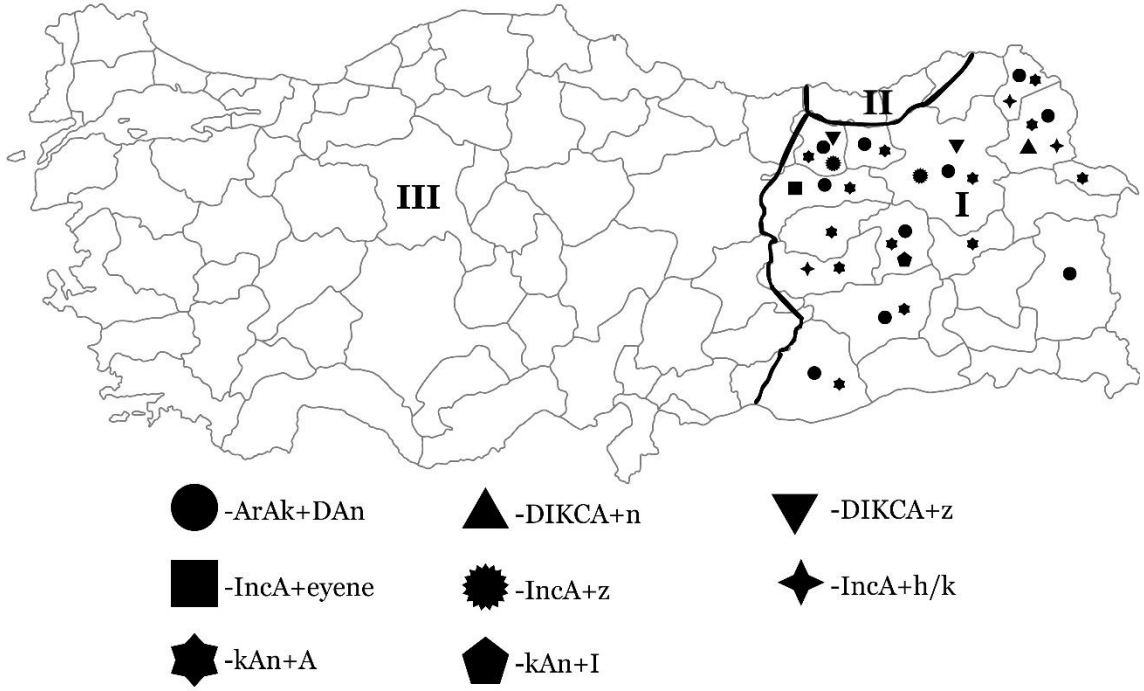

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 30 Kuzeydoğu Grubu İsimden İsim Yapım Eki

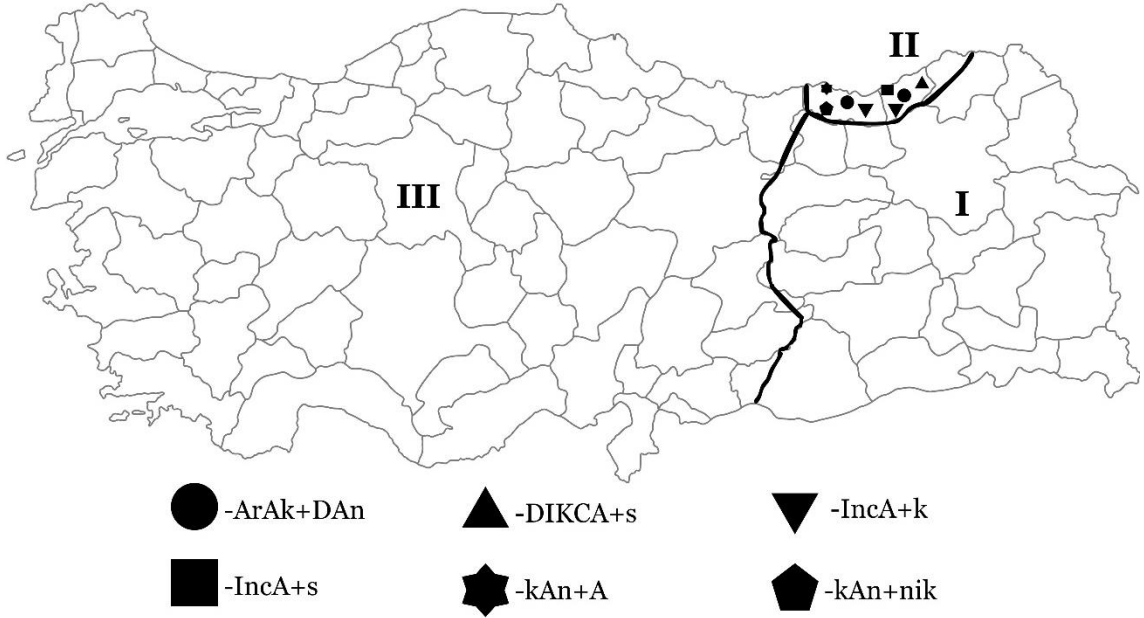

Harita 31 Batı Grubu İsimden İsim Yapım Ekleri

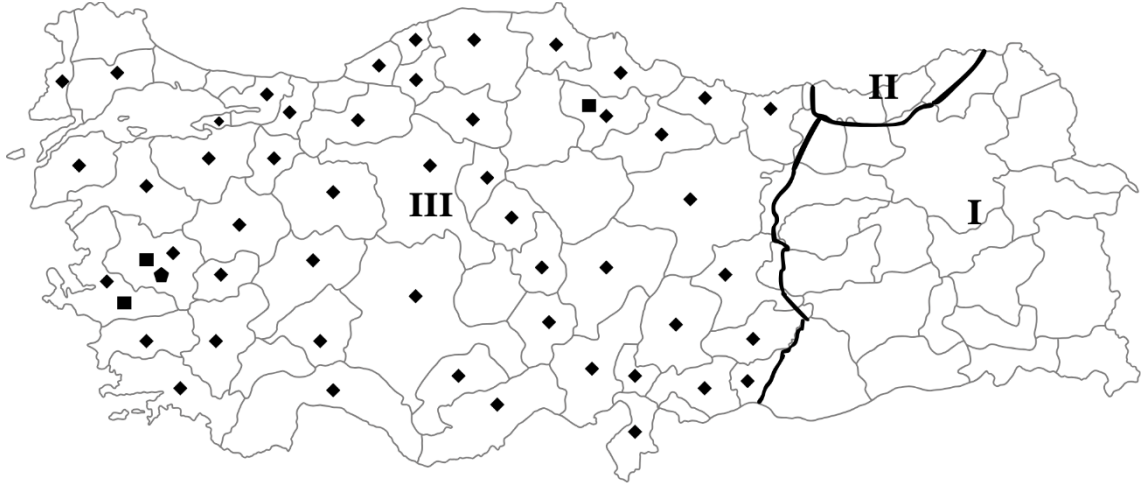
I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 32 Doğu Grubu Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

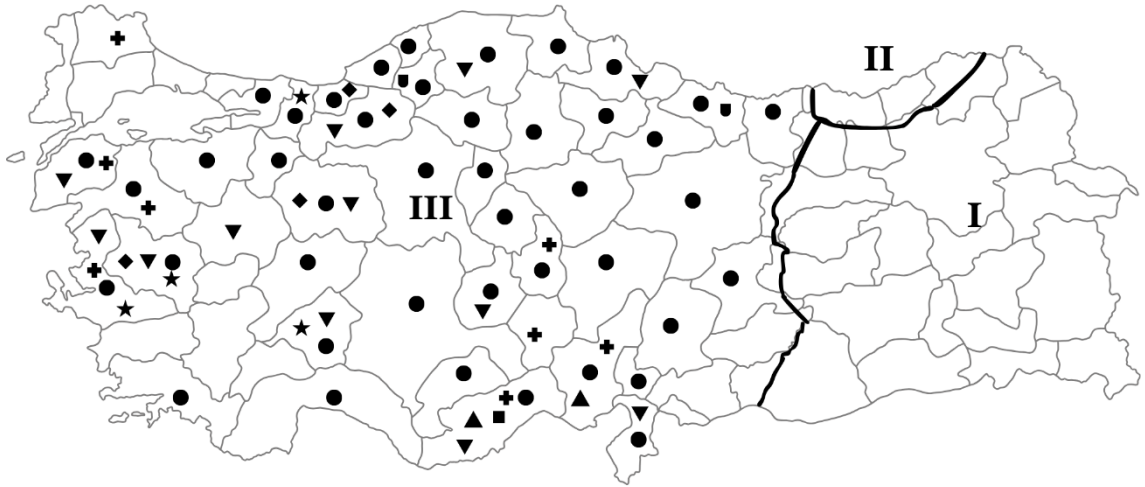
Harita 33 Kuzeydoğu Grubu Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri

◆ Zarf Fiil (-ArAk/ALAk+DAn) ■ Zarf Fiil (-ArAk+DAn+A) ⬠ Zarf Fiil (-ArAk+DAn+i)

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

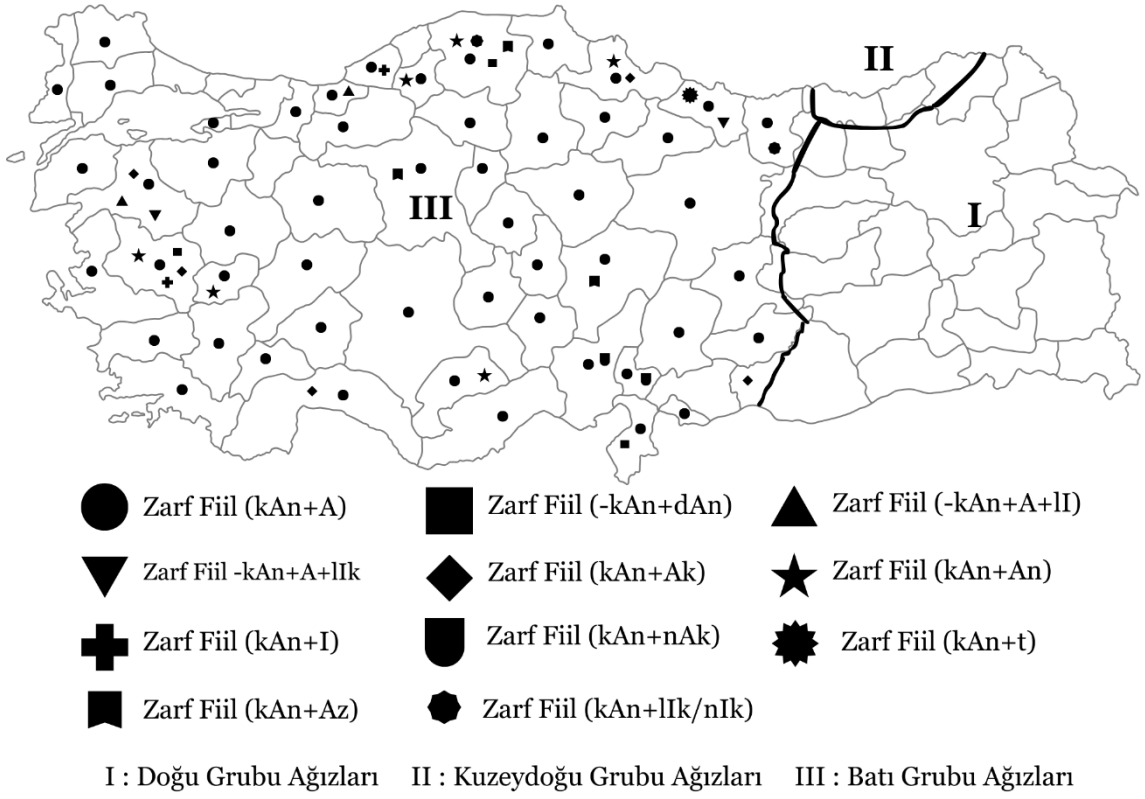
Harita 34 Batı Grubu Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri

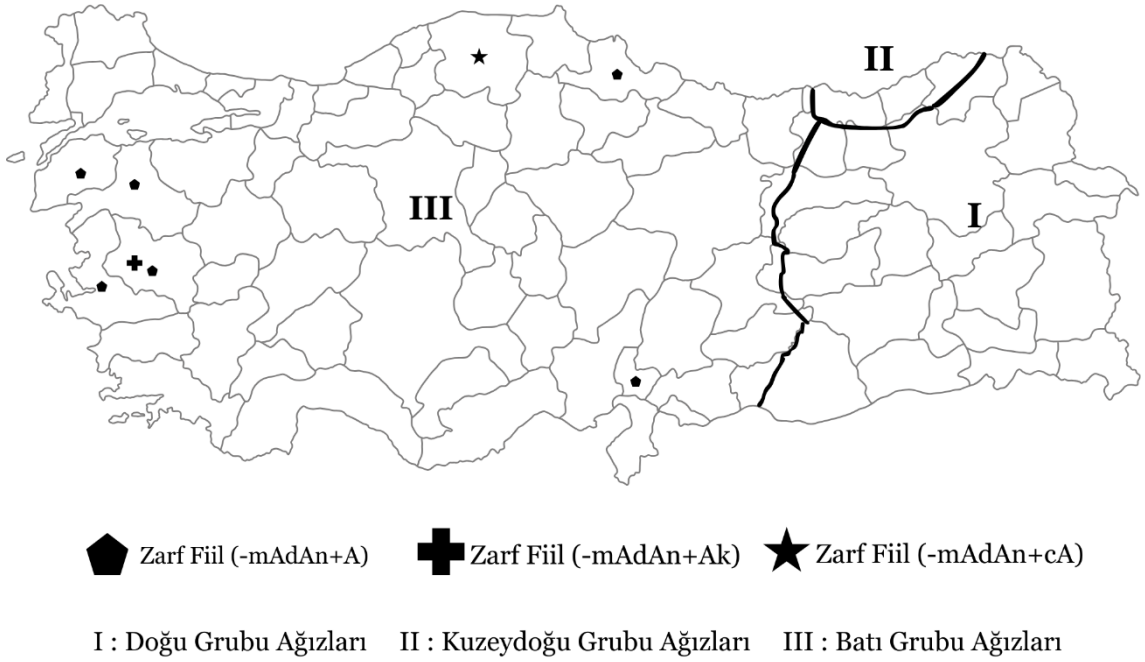
● Zarf Fiil (-InCA+k) ■ Zarf Fiil (-InCA+l) ▲ Zarf Fiil (-InCA+Gız)
 ▼ Zarf Fiil (-InCA+n) ◆ Zarf Fiil (-InCA+sı) ★ Zarf Fiil (-InCA+m)
 + Zarf Fiil (-InCA+s/z) ▒ Zarf Fiil (-InCA+K+In)

I : Doğu Grubu Ağızları II : Kuzeydoğu Grubu Ağızları III : Batı Grubu Ağızları

Harita 35 Batı Grubu -InCA Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri

Harita 36 Batı Grubu -kAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri

Harita 37 Batı Grubu -mAdAn Zarf-Fiil Eki Genişlemeleri

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Vehbi AKDİ
Yabancı Dili	İngilizce
ORCID	0000-0001-9412-7771
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	10530258
Lise	Ordu Atatürk Lisesi
Lisans	Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi
Mesleki Deneyim	Ordu Genç Başarı Dershanesi (2004-2008), Ordu Final Eğitim Kurumları (2008-2016) Ordu Üniversitesi (2016-...)
Akademik Çalışmalar	<ol style="list-style-type: none">1. Çinpolat, E., & Akdi, V. (2023). Metalinguistic awareness and teacher self-efficacy beliefs of language teachers: A correlational study on prospective Turkish teachers. <i>Pedagogical Perspective</i>, 2(2), 158–168. https://doi.org/10.29329/pedper.2023.162. Akdi, V. (2023). Dîvânu Lugâti t-Türk ten Ordu Ağzı Söz Varlığına. <i>Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi</i>, (11), 331–349.3. Akdi, V. (2024). Türkiye Türkçesi ağızlarında “kadar” edatının görünümüleri. <i>Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi</i>, 14(1), 373-385. https://doi.org/10.48146/odusobiad.1281139

